ՈՒՐԲԱԹ
ՄԱՅԻՍ
2
VENDREDI
2 MAI
1986

LE NUMERO : 4,00 F

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE-FONDE EN 1925
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
DIRECTRICE: ARPIK MISSAKIAN

TEL.: 47. 70. 86. 60 — TELEX: HARATCH 280 868 F
C.C.P. PARIS 15069-82 E — 51027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար· 600 Ֆ· — Վեցամսեայ : 310 Ֆ·
Արտասահման : Տար· 700 Ֆ· — Հատը : 4,00 Ֆ·

61ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 16.216 | Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN | 61e ANNÉE — No 16.216

ՄԱՅԻՍ ՄԷԿ 100

Ամէն բան կը սկսէր Շիքակօ, Հարիւր տարի առաջ: Ապրիլէն Մայիս, Միացեալ - Նահանգներու մէկ ծայրէն միւսը՝ 350 հազար բանթող: Պահանջները՝ ութ ժամ աշխատանք, երբ 14-էն 16 ժամ է ընդհանուր աշխատանքը: Նշանախօսքն է՝ քանի կա՛ս թիւնը: Նշանախօսքն է՝ վայելուելիք սկսեալ ոչ մէկ բանուոր ութ ժամէն աւելի պէտք է աշխատի:

Ութ ժամ աշխատանք,
Ութ ժամ հանգիստ,
Ութ ժամ դաստիարակութիւն:

Մթնոլորտը ամէնէն յեղափոխականն է զոր կարելի է երեւակայել: Կը բաւէ ոգեկոչել Մայիս մէկէն եւ «Շիքակօ Թայմս»ի սա տողերը. - «Բանտն ու տաժանակիր աշխատանքը կարելի մխակ յուզումն է ընկերային հարցին: Պէտք է յուսալ որ այս յուզումը ընդհանրանայ»: Երբ գործատիրութեան առջեւ սրակացած մասայ մը նման մտայնութեան մը արձագանգը կ'ըլլայ, գործադուլները չեն կրնար դադրիլ եւ միջադէպերն ալ անխուսափելի կը դառնան, Մլք - Քորմիք գործատան առջեւ արիւնը կը հոսի, երբ գործատիրութիւնը ոստիկանութիւն կը ղրկէ զսպելու համար բողոքի չարժումը: Վեց բանուոր կը սպաննուի, Մայիս 3-ին: Փաղթած վերման անիշխանականներու թերթը՝ «Առպայքըր Ցայթունկ» տողանցք կը պատրաստէ, յաջորդ օրուան համար եւ 1886-ի Մայիս չորսը կը դառնայ բանուորական աշխարհի առաջին Մայիս Մէկը:

Այդ թուականէն ետք, շատ բան փոխուած է եւ այսօրուան բանուորն ու բանուորուհին չեն պատկանիր այլեւս - բարեբախտաբար - ո՛չ Զոլային, ո՛չ Վարուժանի աշխարհին:

Մանաւանդ՝ հո՛ս Ֆրանսայի մէջ, 1936-էն սկսեալ, տարբերական իրաւունքներու կիրարկումը, աշխատանքի պայմաններու բարելաւումները հիմնովին փոխեցին պատկերը, եթէ նոյնիսկ, հոս - հոն դեռ կարելի է դանել աւարտպետական և յետադիմական մտայնութեան տէր գործատէրեր:

Այսօր, հարիւր տարի ետք, ի՞նչ նշանակութիւն կը ղգենու Մայիս Մէկը: Ֆրանսայի մէջ, հակայլեւայնի երբեմնի խանդավառութիւնը եւ տողանցք ու ցոյց, յաճախ պատակուած պատկեր մըն ալ կը պարզեն եւ առաւելաբար կը ծառայեն դպրոցական օտար բանուորներու բողոքները, եթէ նոյնիսկ Սէ - Ժէ - Թէ-ն չի մոռնար ծաղկեպսակ մը դնել Լէոն Ժուհոյի չիբլիին, Փէռ - Լաչէզ: Անդին Մոսկուայի տողանցքը, աւելի ուժի եւ աշխարհակալութեան ճնշիչ ապաւորութիւնը կը թողու քան՝ փառերդը աշխատանքի տօնին:

Այս մէկին ալ չէ այլեւս՝ ինչ որ էր:

«HISTORAMA»

ՎԵՐՋԻՆ ԽՕՍՔԸ ԹՈՒՐՔԻՆ ԿԸ ՏՐՈՒԻ

«Հիսթորամա» *ամսաթերթը 1985 Յունիսի իր թիւին մէջ լոյս կ'ընծայէր Փիէր Ս. Մոզէրի (անկէ ետք՝ Հանդուցեալ) մէկ յօդուածը, խորագրուած «ինչո՞ւ Հայերու ջարդը», ուր թուաբանական չորս գործօններու դիմելէ ետք, յօդուածագիրը կը գտնէր մեռած Հայերու թիւը, որ անշուշտ - ի՛նչ դիպուած - կը հասնէր 300 հազարի, Թրքական թիւին: Մնաց որ այս 300 հազարն ալ չարդուած չեն, այլ զոհ գացած յողնութեան, անօթութեան, հիւանդութեան (ըստ երեւոյթին, ասիական կռիւի համաճարակ մը վարակած էր ամբողջ Միջագետքը 1915-ին): Այս յօդուածը առիթ տուած էր բնական վրդովումի մը եւ նոյն տարւոյն Սեպտեմբերի իր թիւին մէջ, պարբերականը կը հրատարակէր հայ ընթերցողներէ նամակներու հատուածներ: Աւելի ուշ ալ, 1986 Փետրուարի իր թիւին մէջ (տես՝ «Յառաջ», Յունուար 29) տեղ կուտար «Հայկական ցեղասպանութիւնը տեղի ունեցա՞ծ է» խորագրուած հարցազրոյցի մը իվ Թերնոնէն քաղուած անժխտելի փաստերու (Մարտիրոս Արմէնեանի կողմէ):*

Կարելի էր հոս դնել վերջակէտը, բայց «Հիսթորամա» չէ ուզած Թուրքերուն սիրտը կոտրել եւ իր նոր (Մայիսի) թիւին մէջ, տեղ կուտայ Փարիզի Թրքական դեսպանատան խորհրդատու՝ Ճելալեդդին Քարթի նամակին: Ի՞նչ կ'ըսէ այս Թուրքը: Թրքական ծանօթ մասալը: Թալաթի հեռագիրները չինծու են (Արամ Անտոնեանը կեղծեր է), ջարդ չէ եղած եւայլն, եւայլն: Ինչ որ ցաւալի է, սակայն, այն է որ այս անգամ «Հիսթորամա» որոշած է վերջակէտ դնել, այլ խօսքով վերջին խօսքը՝ Թուրքին տալով: ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ նուիրուած պարբերականի մը համար, առնուազն անպատուաբեր կեցուածք մը, քանի որ պատմութեան ժխտումով իսկ վերջ կուտայ բանավէճին:

ՏԻԳՐԱՆ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆԻ ԲԱՆՏԱՐԿՈՒԹԻՒՆԸ

—×—

Տիգրան Պէրպէրեան, որ Ֆիլատելֆիոյ Թրքական հիւպատոսարանը պայթեցնել փորձելու յանցանքով ամբաստանուած էր եւ Մարտ 10-ին, Դաշնակցային դատարանին կողմէ հինգ ու կէս տարուան բանտարկութեան դատապարտուած, երկուշաբթի, Ապրիլ 21-ին, էլ փաստի մէկ բանտին (Թէքսաս) մէջ, սկսաւ իր բանտարկութեան չրջանը:

Տիգրան Պէրպէրեանի դէմ տրուած վճիռը բեկանելու համար, վճռաբեկատեանին դիմում կատարուած էր, նոյն ատեն խնդրելով, որ մինչեւ վճռաբեկ ատեանի վճիռը Պէրպէրեան բանտարկութենէ ազատ ըլլայ:

Դատի վերատեսութեան աշխատանքները թէեւ կը շարունակուին, սակայն դատարանը մերժեց Պէրպէրեանը ազատ թողուլ մինչեւ վճռաբեկ ատեանի վճիռը:

«Ասպարէզ», *Ապրիլ 23*

ԲԱՆՈՒՐՈՒՀԻՆ

Դ· ՎԱՐՈՒԺԱՆ

Պատուհանիս տակէն, ամէն առաւօտ,
Ուրուականի պէս կ'անցնիս·
Եւ կուսագեղ գլուխդ վրայ կ'արտասուէ
Տերեւաթափ վարդենիս:

Լուռ թաղին մէջ կը լսեմ քայլդ, ու զարթնող
Շունն՝ որ վըրադ կը հաչէ՛·
Կամ կը լսեմ հուսիս մէջէն ձայնն հազիդ՝
Որ ծոցդ ադուր կը տանջէ:

Եւ կը խորհիմ թէ էրնատ ես եւ ցօթի·
Իրանդ հովէն կը դողայ·
Եւ կը նըստի գանգուրներուդ վըրայ, ո՛յր,
Եղեամն իբրեւ շափիւղայ:

Կամ մուճակներդ են պատըռտած, փոզոցին
Ձուրն ամոնց մէջ կը ճաղփայ·
Կամ ետեւդ շըւայտօրէն կը սուլէ
Թուրք սըրիկայ մ'ամոպայ:

Եւ կը խորհիմ թէ, տան մէջ, մայրդ է հիւանդ·
Ցամքած է ձէրթն ալ ճրագին·
Ու դուն կ'երթաս գործատան մէջ աշխատիլ
Լոյսին համար ու կեանքին:

Ես կը խորհի՛մ - եւ խեղճի պէս կը բաղձամ
Վար իջնել, ո՛յր դալկադէմ,
Ո՛ւր իջնել, համբուրել ձեռքդ ցիւահար,
Եւ հըզծել, - «Քեզ կը սիրեմ:» -

Կը սիրեմ վիշտդ՝ որ իմ վիշտս է գերագոյն,
Կը սիրեմ կուրծքդ բանդուած՝
Որուն մէջ դեռ կը յամառի Սէրդ երգել
Արտոյտի պէս սըրաբրած:

Կը սիրեմ ֆու անօթութիւնդ ու ծարաւդ,
Եւ ոսկորներդ ուժասպառ·
Ես կը սիրեմ կոյս ապիճներդ ցամքած,
Մազերուդ սուգն՝ ուսէդ վար:

Եւ ես կ'ուզեմ ամփոփել քեզ սըրտի՛ս վրայ
Տատրակի պէս տարագիր,
Տալ ուժըս քեզ, մըրցանակներըս փառքի,
Եւ ազգանուիս անբասիր·

Կուրծքըս վահան ընել կուրծքիդ նըշաւակ,
Եւ ծոցն ըլլալ պատիւդ,
Կրանիթէ բազուկիս տակ պաշտպանել
Սեռըդ ու գեղդ անժըպիտ:

Կ'ուզեմ քեզ տալ ինչ որ պայքարն ինձ տըւաւ,
Ինչ որ խլեցի մարտերով·
Քեզ պըսակել արիւնիս գոյնն ունեցող
Յաղթանակիս վարդերով:

Միայն թէ դուն չըլլաս տըժգոյն ու խաղցած,
Արեւուն տակ չըհագաս,
Մօրըդ վերեւ չըմարի ճրագն, ու ո՛վ հոյր,
Դուն գործատուն ա՛լ չերթաս:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ՄԱՄՈՒԼ

ԳՐԱԳԷՏ ՔԱՐԵՐ ԵՒ ԱՆԳԷՏ ՀՈԳԻՆԵՐ

Կ'ըսեն, թէ հեռու - հեռուները փընտռածդ, քեզի տակ կ'ըլլայ յաճախ...: Այս, ւեթէ քեզի հոտառութիւն ունի: Այս բանը չատոնց հասկնալի է ու ... ձեռքս ճակատիս դրած, հիւանդոտ յուզառատութեամբ, չեմ նայիր հեռուները, թէ՝ պահ, պահ, պահ ... այդ ինչեր կան այնտեղ:

Ինչ կայ չկան, լաւ ու վատը քովս են, մանաւանդ՝ իմս են: Կը փափաքիմ թռչակի անցնիլ, քաղաքէ - քաղաք երթամ, մեր դիւղերը, սարերով, սարուտներու քով, հովիտներով, աղբիւրներու մօտով, որ մի' դուցէ (չէ, հոգի'ս չէ) աչքս կըշտանայ Հայոց աշխարհէն:

Հիմա ազատ ժամանակ չատ քիչ կ'ունենամ. անցեալ տարի մէյմը քանի մը օր ժպտեցաւ: Մինչ այդ, ամօթ ինծի, չէի դտնուած Շամչաղին, առիթէն օգտուելս, ընկերներով ճամբայ ինկանք, բայց մեր կամքէն անկախ հասանք Իջեւան:

Հիացայ:

Անմիջական ապաւորութիւնն այն էր, թէ չատ չնորհալի, հմուտ, ձեռքը ամէն բանի հասնող տանտիրոջ մը բոյնն ենք մտած:

Իջեւան մեր զոզորիկ ու զժբախտա - բար, հազուագիւտ այն քաղաքներէն է, որու մէջէն պետ կ'անցնի: Ծաղկառատ ու ծաղկուն տեսք ունի. ծաղիկը մեծ ու փոքր պուրակներէն մտած է բակերը, բարձրացած է չէնքերու պատշգամները, թռած պատուհաններու զոգերը:

Ծաղիկն ալ հոգեւոր նուաճում է, բայց եւ կենցաղի նուաճում: Դեռ հինաւուրց հէքեաթներէն սկսած մարդու բարի ճակատագիրն է, եւ զարմանալի խորհուրդ մը ունի իր մէջ, երբ կը նկատես, որ տխուր օրերուն եւս մենք ձեռք կ'երկարենք ծաղիկին:

Հինէն, չատ հինէն զեղեցիկին հակումը ունեցած է հայ մարդը, բայց չեն թո - ղած, որ անոր տնկած ծաղիկը մնայ. արօրեր են, ինք ալ առեր ու ծաղիկը քարէ է չիներ...: Ծաղիկը մեր բնական չատկանիշներէն է, մեզի վայել: Իջեւանցիները յիշեր են այդ եւ այսօր արատ - յայտեր հրաշալի կերպով:

Մեր պապերը կ'ըսէին՝ տան կատուն ալ պէտք է սիրուն ըլլայ:

Քաղաքակրթութեան նուաճումները ակընդայտ են, բայց եւ այնպէս հետաքըրքրական է ընկերաբան, կամ ըսենք, մարդաբան լուրջ պիտնականի մը հարցնել, թէ բոլոր այս նուաճումներուն, եւ մարդը մարդ դարձնելու գործին մէջ ի՞նչ դեր ունեցած է ՄԱՔՐՈՒԹԻՒՆ կոչուածը:

Նորոգուող Գոչավանք եւ արդէն աւարտած Մակարավանք ... Մակարավանքը չքեղ ու վեհ, յուզական, բայց եւ գուսպ: Պաշտօնական, բայց եւ թաքուն մտերմիկ: Հրաշալի է նէատը, դիրքը, չրջապատող փարթամ անտառը, հրաշալի է նաեւ ադրու փոորէ զերծ, մաքուր չրջակայքը:

Մեր հիւրերը համարձակ կրնանք Իջեւան տանիլ, ի տես եւ ի հատատատումն այն ճշմարտութեան, որ իրօք, Հայաստան աշխարհը թանգարան է՝ բաց երկինքի տակ սիրուած իր գոհարներով, եւ իրօք բազմադարեան է մեր մշակոյթը ու ոչ միայն քարով - խաչքարով, այլ նաեւ ԿԵՆՑԱՂՈՎ: Այո', ազգային արժէքները պէտք է որ պարտադրեն. թէ ոչ օտարի նման հիացայ Հռիփսիմէով, յետոյ զարձայ դացի ու ան՝ իր յաւերժութեամբ, իսկ ես իմ այսօրուան ճղճիմութիւններու հետ...:

...Միտքս զիս եա կը տանի. եա կը տանի զարէ - դար. կը մտածեմ, ո՛վ կառուցաներ է այս կոթողը իմ այսօրուան պարծանքիս համար. ու սրտով չնորհակալութիւն կը յայտնեմ անոնց, որ կը պահպանեն, կը խնամեն, ի վերջոյ զարձեալ ինծի' համար, մեզի' համար:

Բանաստեղծներն չատ աւելի լաւ կը պատկերեն Իջեւան ու Շամչաղին բնաշխարհի խեղլիկ զեղեցկութիւնները: Միայն կ'ըսեմ, որ ներշնչումի զարմանալի պահեր ապրեցայ այդ անբնական թուղ բնութեան մէջ: Աչքս կը թուի որ կը նորոգուին այդ սարերուն վրայ, կը թուի թէ անգունդներու խորէն նոր կեանքի, նոր ճակատագրի մը համար գուրս կուգան...,

Այսպէս ուրիմն՝ Շամչաղին:

Բերդ մտնելէ առաջ որոշեցինք նախ տեսնել Վարագայ վանքը: Դեռ հեռուէն կը նշմարուի կանգուն մնացած պատերուն մէկ մասը: Ո՞վ ընտրած է այս վանքին զիրքը, կը մտածես, ո՞վ յղացեր է անոր ձեւն ու տեսքը...: Քարը չէ սուրբ, չէ՛, ոչ ալ վանքը...: Քու հայրենակիցիդ մի՛տքը, որ ապրեր է քեզմէ հազար տարի առաջ, ձե՛ռքը՝ որ տաշեր - վառեղեր է այս թանձր քարերը, մէ՛ջքը՝ որ կորացեր է այս խաչքարին վրայ, խաչը ծաղիկ ըլեր, ու նաեւ քրտինքը՝ որ կաթիլ - կաթիլով փխրունացուցեր է քարը, բազմապիսի այս զարդերը դիւրին փորագրելու համար:

Հնութիւնը հօրենական յարկանք կը պահանջէ: Կը մօտենաս ակնածանքով, բայց...

Ի՜նչ երեւակայութիւն, ինչ խօսքեր պէտք են, որպէսզի առանսարտութեամբ նկարագրես այն անտիրութիւնն ու ապականութիւնը, որուն մատնուած է այս հնադարեան կոթողը: Ու զեռ ազգանոցի վերածուած չրջապատին ծանր ապաւորութիւնէն չսթափած, (ազգը մեր եաեւէն չհաւաքելը ոմանց համար, զժբախտարար, սովորութիւն է դարձած) կը տեսնես չատ աւելի սոսկալին՝ կարծես իրարու հետ մրցելով մեր երիտասարդները կարմիր ու կապոյտ, սեւ ու սպիտակ ներկերով, անճոռնի տառերով իրենց ազատագրուած անունները դրոշմած են՝ «ի հիացմունք» պալիք սիրուհիներու, այլանդակած են պատերը ներսէն եւ դուրսէն, նոյնիսկ խաչքարերը, նոյնիսկ «Նկուղ-թիւն քաչած են» բարձրանալով մինչեւ տակաւին կանգուն մնացած աշտարակը, ու այնտեղ եւս «անմահացած»: Չեմ գիտեր, թէ ժամանակը, որ հազարամեակներով կը հաշուուի, թշնամին, կամ երկրաշարժերը այսքան վնաս հասցուցա՞ծ են միատեղ:

Ինքնակամ լիմարանա՞լ: Եւ այս աստիճան...

Յանկարծ յիշողութիւնս լուսաւորուեցաւ...

Փարիզ էի, Լուվրի մէջ. հին Եգիպտոս, հին Յունաստան, Հռոմ, Ասորեստան, Ճոքոնտա, քանդակներ, նկարներ ... ծով հանճարեղութեան մէջ հոգիդ կը խեղթեղնայ, աչքերդ կը դառնան փարախն լինած անօթի գայլ, ագահութիւնը կը խեղդէ, տենդագին սրահէ - սրահ կը վազես, ու մէյ մըն ալ ... երազ չէ՞ արդեօք, տեսածս: Ամէնէն պատուաւոր տեղերէն մէկը կանգնած է մեր ԽԱՉԻԱՐԸ ... Հայաստանի նուէրը Ֆրանսային ... հպարտութիւնս խառացաւ, բուռ մը դարձաւ ու կոկորդս խեղդեց: Սա՛ եւս մենք ենք, մեր արուեստը, նմոյշ մը միայն, հազար տարեկան մեր դրագէտ քարը, մեր յաւերժութեան վկայագիրը, Հայոց ազգի դեղեցկութիւնները իր մէջ ամբարած...:

«Լմա առաւել Սերոժ, Դեզիկ առաւել Բոբիկ...»: Նոյնինքն՝ խաչքարերու վրայ, քիմիական ներկերով...:

Իսկ Ղարարագ՝ Նուշի քաղաքին մէջ երեւանցի Վոլոտեայ Բաբաեանը (նոյնպէս երիտասարդ) քանի տարի է արդէն, քարափոշին շերտ կտպած երեսին վրայ, կը վերակառուցանէ Ղազանչոց եկեղեցին...

Շամչաղինցիները թող չնեղանան, օրինակս վառ էր ու թարմ, առոր համար բերի: Անոնք կրնան «մխիթարուիլ», որովհետեւ նոյն ազգ ու փորը, նոյն անկարգութիւնը կը տիրէ Զարենցի կամարին չուրջը (մանաւանդ՝ անկիւնները) եւ ուրիշ չատ տեղեր:

Տխուր է այս բոլորը, եւ աւելի կը տըխրիս, երբ կը յիշես, թէ ասոր քով որքան «մանր» բաներ կան որոնք աչքամոյ ենք բրած: Մինչ զեռ ճիշդ այդ մանրուքներէն կը կազմուի մեր կեանքը, ապրելակերպը, արամադրութիւնը, ինքնագգացումը: Կը կուտակուին, կը դառնան քանակ ու որակ:

Կարելի է ձեռք թօթուել, ըսել՝ մանր բաներ են, չարժեր ուշադրութիւն դարձնել, ժամանակ վատնել, սակայն այդ, ճիշդն ըսած հոգիի ծուլութիւն կ'ըլլայ, ւեթէ ոչ՝ անպիտութիւն...:

Անուշա, մանրուք է ճանճը, բայց եթէ ճաշարաններու մէջ խմբով կը յարձակին ուտելիքիդ վրայ, եւ, ըսենք, դու չրջնայիդ հիւրանոցը կ'ապրիս ու անօթի ես, սոխոտած ես խեղդել զզուանքդ...:

Մանրո՞ւք է մեր (ներեցէք) հանրային (եւ ոչ միայն) ճէմիչներու վիճակը, բայց մինչեւ ե՞րբ աչք (ու քիթ) փակենք ու ձեւացնենք, թէ մեզի հետ կապ չունի այդ: Մենք այն ենք, որ կը կոչուի բազմադարեան մշակոյթ. իսկ սա, ոչինչ, մանր բան է...:

Մանրո՞ւք է փողոցը սխալ տեղէ անցնելը, սակայն մէկ անգամ չէ, որ այդ ողբերգութեամբ է աւարտած...:

Մանրո՞ւք է կանանչ փճացնելը, ծառի չիւը կտրելը: Իսկ կանանչը եթէ նկատած էք, քաղաքը կը ցանեն ու կը խնամեն կիներ, մեր քոյրերը. հողն ալ իրենք կը փարեն. իսկ ծառը Հայաստանի մէջ հաչուած է...:

Ջուրի բարակ շի՞թն է մանրուքը, որ անտեղի կը հոսի գրեթէ բոլոր հիմնարկներու եւ բնակարաններու ծորակներէն... այս կարգին նաեւ՝ խնայողութեան կոչ ընողներու...:

Փողոցի լեզուն սեւ ճիւթի յամառու - թեամբ կը լեցուի մեր ականջները, մանրուք կը նկատենք եւ կը վարժուինք նաեւ անոր...:

Ինջոյք - հաւաքոյթներու երգասէր մէկը քթին մէջ, խուլ կկլօցներով կ'երգէ, մանրուք կը նկատենք, վերջաւորութեան ալ կը ծափահարենք: Բայց ի՞նչ եղաւ կոմիտասի ոգին, որ պէտք է հպարտօրէն թեւածէ Հայոց երգարուեստին ու աւելին, հոգիներուն մէջ: Ըսենք, որմէ՞ սորվի երգասէրը, երբ նոյնիսկ արհեստավարժ, որոշ մեկնաբաններու մօտ ոչ միայն չի թեւածեր Կոմիտասի ոգին, այլ նաեւ ներկայ իսկ չէ...:

Մանրուքնե՞ր են ... անշուշտ, մեր հրաչք կառոյցներու, հրաչք գիւտերու եւ ստեղծագործութիւններու քով մանրուք են, բայց կան, չէ՞ անոնց քովն են, չէ՞: Իրականութեան մէջ անոնք եւս մեր գոյութեան արտայայտութիւն են, չէ՞, աշխարհին ներկայանալու որոշակի մեր ձեւը...: Ճանճն ալ փոքր է, սակայն կրնայ պղծել ամէնէն չքեղ սեղանն անդամ:

Ժամանակն է վերջապէս, որ մենք մեր բնատնի հայրենասիրութիւնը մեր խնամուած, կոկիկ տուներէն ու բնակարաններէն դուրս հանենք, տարածենք նաեւ մեր բակին, փողոցին, քաղաքին, երկրին վրայ, «մանրուք»ներու վրայ նաեւ...

ՍՈՍ ՍԱՐԳՍԵԱՆ

ԱՆՑԵԱԼ ԴԱՐՈՒՆ ՖՐԱՆՍԱՑԻՆԵՐԸ ԸՆԹԵՐՑԱՍԷՐ ԷԻՆ...

Ամերիկացի ճամբորդներ որոնք չրջապտտոյտի ելած են 19-րդ դարուն Ֆրանսա, բոլորն ալ տպաւորուած են Ֆրանսացիներու ընթերցասիրութենէն: Գրական համբաւ մը նոյն ժամանակ անձնական կեանքի մէջ յարգանք պարտադրող բան մըն էր:

Ձկյմս Ֆուփըը կը պատմէ.

«Պետական գէմքերը, զինուորականները, իշխանները եւ թագաւորներ իրենք զիրենք հռչակաւոր չեն նկատեր, այնքան ատեն որ ամէն մէկը հատորի մը հեղինակը չէ: Վերջերս ընթրիքի մըն էի, ուր կային նախկին նախարարներ, դեսպաններ, փիլիսոփաներ, ամէն ատեճանի պետական գէմքեր: Զինուորական մը գրած էր ճաշակի մասին, քաղաքագէտ մը՝ պատերազմական արուեստին, դիւանագէտ մը փորձած էր բանաստեղծութիւնը...:

«Փրոֆէսէօրի տպարէզը չատ պատուաբեր է եւ չատ վնտռտուած հակառակ անոր որ աշխատավարձերը չատ համեստ են: Ֆրանսացի մեծամեծներու համար երբէք ամօթալի չէ դասախօս նկատուիլ. Պ. Կիզօ միշտ իր անունին կցած կը պահէ պատմութեան դասախօսի տիտղոսը: Ան ժամանակաւոր կերպով կը գրաւէ ներկայի գիրքը, ու օր մը եթէ դաղրի վարչապետ ըլլալէ, եւ իր ձայնը լսէ ամպիոնին մէջ, գինք պիտի լսենք կրկին իր դասախօսի ամպիոնէն»:

Փարիզցի այս փրոֆէսէօրները չատ յաճախ աշխարհիկ գէմքեր են. «կը ճանչնամ անոնցմէ բազմաթիւ անուններ, եւ մէկը չատ մօտէն, անոնցմէ մէկը նուիրուած է իր աշակերտներուն բարոյական եւ մտաւոր դաստիարակութեան: Ամէն միւս կողմէն, երեք յարկաբաժիններ ունէր լատինական թաղին զանազան ժամերուն մէջ. առաջինին մէջ կ'ապրէր իր սիրուհիին հետ որ երաժշտութեան եւ պարականութեան բարձր մշակոյթի տէր էր. երկրորդ յարկաբաժնի մը մէջ ան ունէր իր գիրքերը եւ հոն յաճախակի տեսակցութիւններ կ'ունենար ծանօթ անուններու հետ, դասախօսական լսարանի դրութիւններուն մասին. իսկ երրորդ յարկաբաժին մը վերապահուած էր պատահական արկածախնդրութիւններուս»:

Պարզ ու մարդամօտ են բոլոր այս փրոֆէսէօրներն ու պիտուները. կրնաք կը ներկայանայ արբա Հաւիլ, բիւրեղապիտութեան հիմնադիրին ու կը գիտնաք մեզ. չարունակելով ուսել իր պատուն, խմել գինին, սկսաւ խօսիլ Աֆրիկայի ու ամերիկացի հանգրանականերու մասին: Տարինեբու բեռան տակ կքած ծերուկ մըն է ան, սակայն գործն ու իր մարդին տիրապետող»:

Ընթերցասիրութիւնը նկատելի է նաեւ ժողովուրդին մօտ. «Ոչինչ աւելի սովրական է քան տեսնել կառապաններ, որոնք իրենց կառքին մէջ կը կարդան. անոնց կիները, որոնք իրենց հովանոցներուն տակ զիրքեր ունէին իրենց անութին:

Սակայն եւ այնպէս պէտք չէ խարուիլ այս երեւոյթէն, քանի որ Ֆրանսացիներու մեծամասնութիւնը ոչ կարդալ գիտէ, ոչ ալ գրել»:

Փարիզի մէջ ընթերցասէրներու համար հիանալի յարմարութիւններ կան. գիտնալու կրնաք Փարիզի մեծ փողոցներէն անցնիլ, առանց 6 - 7 անգամ տեսնելու «Ընթերցասրահ» վերտառութիւնը: Չեք կրնաք ցուցափեղկին մէջ տեսնել 40 - 50 պարբերաթերթեր, որոնք տրամադրելի են ներքոյ: Բոլոր տեղերը զբաղած են ու ակամայ կը միանաք ոտքի մնացածներու խումբին: Երեք Ֆրանքի փոխարէն կրնաք ամիս մը յաճախել հոն: Սա միջոցին տասը հանրային գրադարաններ կան Փարիզ, որոնք միշտ լեցուն են»:

Առանցքէ արբունքի գրադարանին մասին միայն մանրամասն տեղեկութիւններ տրուած են: 1845-ին 1·200·000 հատորով հոն հինգ անգամ աւելի գիրք կայ, քան Լոնտոնի Բրիտանական թանգարանը:

Անգլերէն կարդացողները ոչ միայն ընթերցասրահը ունին իրենց տրամադրութեան տակ. «ամսական ութ Ֆրանքի փոխարէն հոն կարելի է ամէն լեզուով հրատարակուած բազմաթիւ թերթեր ու պարբերականներ կարդալ»:

Օտար լեզուներով հրատարակութիւնները կը ծառայեն նաեւ նոյն ինքն Ֆրանսացիներուն: Օտար լեզուներու ծանօթութիւնը, կ'ըսէ Քուփրը, մեծ յառաջդիմութիւն արձանագրած է. «գաղթականներ իրենց հետ բերած ըլլալով անդլերէնի, գերմաներէնի, իտալերէնի եւ սպաներէնի ճաշակը, ազդած են երկրին զարգացած խաւին»:

Օտար աշխարհներու բացուելու այլ նշան մըն ալ կը նկատուի կատարուած թարգմանութիւններու թիւը եւ վայելած ժողովրդականութիւնը. Պայրընի, Շէյքսփիրի, Ու. Սքոթի գործերը կարելի է գտնել բոլոր գրավաճառներուն մօտ: «Իրապէս անհնկալ էր տեսնել նման մըն ալ կը նկատուի կատարուած ու ծաքաքին մէջ հրատարակուած գիրքերուն: Ոչ միայն գրասուները ընդարձակ են ու բազմաթիւ, այլ նաեւ քարափները, պուլվարներն ու նաբային այլ վայրեր լեցուն են պիրքերով բեռնաւոր զարաններով: Հազուագիւտ եւ արժէքաւոր գիրքեր, գրեթէ գրական բոլոր մարգերուն մէջ, չատ կարելի է գտնել հոս, յարմար գիներով: Յատկապէս Սէնի քարափին երկայնքին չարուած գրավաճառներուն քով: 1847-ին Լըլանթ հոն գտած ու մէկ Ֆրանքի գնած է Տանթէի Ռիվարոլի կատարած մէկ թարգմանութիւնը, զոր հեղինակը նուիրած է թագաւորին, մակագրուած եւ կողքին վրայ արքունի գինանշանով»:

Գալով փորագիրը եւ վիմագրական գործերու, ամէնէն ճոխ ընտրութիւն մը կարելի է գտնել Լիւքսէմպուրկի պալատին դիմացը, Նոէլի մօտ:

Կայ տակաւին Ֆրանսացիներու ծաղրական երկարի սէրը. միակ ցաւալին այն է, որ անոնք հազուագիւտ գործեր բարոյական ապշեցուիչ նպատակով»:

Թ. Օ. Մ.

ՀՈՒՇԱՐՁԱՆ

ԲԻՍՄԱՐԿ

ՅՏԳՏՈՂՎՈՑ

ՖՈՒՐԳ ՍԱՍՏԱԿ

Տ. ԿՈՉՈՒ

ՏԱՏԿԱ ԳՎԱՀԱ,

ԵՎ ԼՈՐՏ ՍԱՁՐԸ

Նախկին 24-ի եւ 25-ի իր թիւերում, «Մի-ջին Ասիա» պատգամաւորական ընտրատարածքում ընտրական պայքարի ընթացքը լուսաբանող մի շարք նիւթերում մենք ներկայացրել էինք ընտրողների հետ հանդիպումների ընթացքում թեկնածուների արած խոստումները, ինչպէս նաեւ նրանց ելոյթները ընտրական նախընտրական ժողովներում: Այսօր մենք կ'ուզենայինք ամփոփ կերպով անդրադառնալ այդ հանդիպումների ընթացքում ծագած հարցերին եւ ստացած պատասխաններին:

Ինչպէս գրել էինք, ընտրական պայքարի ընթացքում ընտրողների հետ հանդիպումներ ունեցան ԽՍՀՄ Գերագոյն Խորհրդի պատգամաւորի թեկնածու, Ասիական Ռուսաստանի ածխարդիւնաբերական ընկերութեան նախագահ Ա. Ա. Ռոգովը, ԽՍՀՄ Գերագոյն Խորհրդի պատգամաւորի թեկնածու, Կեմերովոյի մարզային կուսակցական կոմիտէի առաջին քարտուղար Ա. Ի. Ֆեդորիշինը, ԽՍՀՄ Գերագոյն Խորհրդի պատգամաւորի թեկնածու, Կեմերովոյի մարզային գործադիր կոմիտէի նախագահ Ա. Ա. Ռոգալեւան

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Պ· Աբա Գէորգեան, զաւակները ու թոռները հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կուտան կիրակի, Մայիս 4, Փարիզի Ս· Յովհաննէս - Մկրտիչ եկեղեցին իրենց կնոջ, մօր, եւ մեծ - մօր՝

ՍԻՐԱՆՈՇՇ ԳԷՈՐԳԵԱՆԻ

(Ծնեալ Խպրանեան - Վարդանեան)

մահուան Ա· տարելիցին առթիւ :

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն :

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Սահակ Գաբրիէլեանի *մահուան 4-րդ տարելիցին առթիւ՝ Տէր եւ Տիկին Գառնիկ Տէրոյեան կը նուիրեն 250 Ֆ· «Յառաջ»ի բարգաւաճման :*

«ՊԱՂՏԱՍԱՐ ԱՂԲԱՒՐ»

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

ԿԱՄՈՑՏ ԽԱՉԻ Տէսինի Արաքս Թատերախումբը կը ներկայացնէ Յակոբ Պարոնեանի՝

«ՊԱՂՏԱՍԱՐ ԱՂԲԱՐ»

կատակերգութիւնը (երեք արար), բեմադրութեամբ՝ Վարդան Քէշիշեանի :

Շաբաթ, Մայիս 10, ժամը 20·30-ին Լիոնի Ս· Յակոբ Եկեղեցւոյ ազգային տան սրբահին մէջ, 40 Արմէնի փողոց :

Մուտք՝ 20 Ֆ· :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Սէն - Ժերմէն Ս· Սահակ - Ս· Մեսրոպ Եկեղեցւոյ Թաղականութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է, փոխան ծաղկեպսակի հետեւեալ նուիրատուութիւնները· - Լուի Թումիկեանի մահուան առթիւ· - Պ· Յովհաննէս Զուրիկեան 300 Ֆ·, Օնոյեան Ժորժ, Տէր եւ Տիկին Աւետիս Քալֆեան 250-ական Ֆ·, Համալեան Ժաք, Տէր եւ Տիկին Մերճիկեան Ալպէր 200-ական Ֆ·, Տէր եւ Տիկին Ժորժ Գասպարեան, Տէր եւ Տիկին Դանիէլ Պակլոյեան, Տէր եւ Տիկին Ժորժ Թաշճեան, Պ· Սահակ Աւետեան, Տէր եւ Տիկին Տօնան Ժանին, Տէր եւ Տիկին Աւտուար Մեգալեան, Տէր եւ Տիկին Մարտիրոս Թուրիկեան, Տէր եւ Տիկին Պօղոս Թուրիկեան, Մարգոյ Թուրիկեան, Տէր եւ Տիկին Բարգէն Էժտահարեան 100-ական Ֆ·, Այրի Տիկին Վիքթորիա Պակլոյեան, Տէր եւ Տիկին Մինաս Աճէմեան, Տէր եւ Տիկին Ռուբէն Ժամկոչեան 50-ական Ֆ· :

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ· - Մարսէյլի Հայ Մշակոյթի Տունը իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Տէր եւ Տիկին Սարգիս Գուլումճեանին՝ Ագատուհի Գուլումճեանի (Լիբանան) *մահուան տխուր առիթով :*

Ֆրանսահայ Մշակութային Միութեան Պանեօյի մասնաճիւղը կը ներկայացնէ՝

«ՊԷՊՕ»

Երեքշաբթի, Մայիս 6, ժամը 20·30-ին՝

THEATRE VICTOR HUGO

14, ave .Victor Hugo - Bagneux

Մախքերու մասնակցութիւն՝ 30 Ֆ· :

ՊԱՐԱՆՅԻԿ ՅԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպութեամբ Կապոյտ Խաչի Սէն - Մօրիսի տը Պէնօ-ի մասնաճիւղին, Կիրակի, Մայիս 4, ժամը 15-էն սկսեալ՝ ի նպաստ տեղւոյն հայկական դպրոցին :

Salle des Fêtes de St. Maurice de Beynost

Մասնակցութեամբ՝ Տէսինի Մշակոյթի Տան Անի նուագախումբին :

Պիւֆէ, համփուրով խորոված :

Մուտքը ազատ է :

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉ

ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

Կապոյտ Խաչի Պէլֆոնթէնի կայանի արձանագրութիւնները սկսած են Ապրիլ Մէկէն եւ կը տեւեն մինչեւ Մայիս 31 :

Արձանագրութեանց համար դիմել ձեր բնակատան ամէնէն մօտիկ Կապոյտ Խաչի Վարչութեան :

Յատկեալ տեղեկութեանց համար դիմել Կապոյտ Խաչի գրասենեակը՝ Երեքշաբթի, Հինգշաբթի եւ Ուրբաթ օրերը՝ ժամը 14-էն 18, հետեւեալ հեռաձայնելով՝

48 - 24 - 46 - 57

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Սէն - Լուի Ս· Գէորգ Եկեղեցւոյ Թաղականութիւնը ստացած է հետեւեալ նուէրները· - Սահակ Գաբրիէլեանի մահուան 4-րդ տարելիցին առթիւ· - Տէր եւ Տիկին Զաւէն Գարրիէլեան 300 Ֆ·, Տէր եւ Տիկին Ռուժէ Գոյումճեան 200 Ֆ·, Տէր եւ Տիկին Վահրամ Ճառայեան, Տէր եւ Տիկին Կարօ Յովսէփեան 100-ական Ֆ·, Միհրան Նագաչեան 100 Ֆ· իր թոռան Ծննդեան առթիւ :

CENTRE CULTUREL

ST. MESROB

10 bis, rue Thouin — Paris 5e

CONFERENCE

Dans le cadre de ses conférences mensuelles, le Centre Culturel Saint Mesrob présente

M. KEVORK BAGHDJIAN

Docteur en sociologie juridique

et auteur du livre :

« *LE PROBLEME ARMENIEN*»

qui donnera une conférence sur le sujet :

«DU NEGATIVISME TURC A L'ACTIVISME ARMENIEN : OU EST LA SOLUTION?»

Mardi le 6 Mai à 20h30

au Centre Saint Mesrob

10bis, rue Thouin - Paris 5e

Un buffet froid sera servi pour ceux qui le désirent à partir de 19 h.

Participation : 40 F.

Prière de s'inscrire

CROIX BLEUE

RECHERCHE

LA CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

Recherche pour sa Colonie de Bellefontaine

— **UN ECONOME POUR LE MOIS DE JUILLET.**

— **UN ECONOME POUR LE MOIS D'AOUT**

VEUILLEZ ADRESSER VOS CANDIDATURES AU :

CONSEIL D'ADMINISRATION DE LA C. B. A. F.

17, rue Bleue

75009 — PARIS

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՄՈՑՏ ԽԱՉԻ Լիոնի մասնաճիւղի վարչութիւնը, անդամական ընդհ· ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերուհիները, պաղատելով Ս· Յակոբ Եկեղեցւոյ յարկի սրահին մէջ, Շաբաթ, Մայիս 3, ժամը 15-ին :

Կը խնդրուի ներկայ գտնուիլ եւ ձրի պատահ ըլլալ :

ՄԱՐՍԷՅԼ

«ՄՈՒՐԲ ԳՐԻԳՈՐ»

ՀՈՎՈՒԱԿԱՆ ԵՒ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԿԵԴՐՈՆԻ ՕՐՀՆՈՒԹԻԻՆ ԵՒ ԲԱՑՄԱՆ ՀԱՆԴԻՍՈՒԹԻԻՆ

Ուրբաթ, Մայիս 23, երեկոյեան ժամը 18·30ին,

Հայ Կաթողիկէ եկեղեցւոյ մէջ՝

26, rue Sibié — 13001 Marseille

Նախագահութեամբ՝

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ – ՊԵՏՐՈՍ ԺԸ· ԳԱՍՊԱՐԵԱՆ–ի

Կաթողիկոս – Պատրիարք Տաճն Կիլիկիոյ Կաթողիկէ Հայոց

Կը խնդրուի Մարսէյլի բոլոր հայ կազմակերպութիւններէն, ընկերակցութիւններէն չխաչաձեւել :

ի նպաստ

ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ ՄԻԱԲԱՆՈՒԹԵԱՆ

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՆԳԱՆԱԿԻՉ ՄԱՐՄՆԻ ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹԵԱՄԲ ՏԱՂԱՒԱՐԱԿ

ՇԱԲԱԹ, ՄԱՅԻՍ 24, ԺԱՄԸ 20-ԻՆ

ՃԱՇ

PAVILLON DAUPHINE

Place du Mal. De Lattre de Tassigny

Porte Dauphine

Բարձր հովանաւորութեամբ՝

ԵՐԵՔ ՅԱՐԱՆՈՒԱՆՈՒԹԵԱՆՑ ՊԵՏԵՐՈՒՆ

եւ յախագահութեամբ՝

ԱՆՐԻ ՎԷՐՆԷՕՅԻ

մասնակցութիւն անձ մը դլուխ 1·000 Ֆր·

Réservations :

GALERIE MATIGNON : 18, ave. Matignon — 75008 Paris
Tél. :42 - 66 - 60 - 32

ORIENT - CONTEMPORAIN : 24, rue des Petits-Champs
75002 Paris — Tél. : 42 - 96 - 54 - 29

UGAB : 11, square Alboni — 75016 Paris — Tél. : 45 - 20 - 03 - 18

CREDIT SUISSE : 92, Champs-Elysées — 75008 Paris
Tél. : 45 - 62 - 29 - 56

COLLEGE SAMUEL - MOORAT : 26, rue Troyon — Sèvres
Tél. : 45 - 34 - 68 - 28

CCO : 10, quai de Bercy — 92200 Charenton — Tél. : 43 - 68 - 26 - 32

ET

HARATCH

4.000 m² de mobiliers présentés en ambiance

Meubles Ghazarian

Z.I. Vitrolles à 20km de Marseille: tél. 42. 89.27.47

"Բացառիկ զեղչ «Յառաջ»ի բաժանորդներուն"

Imprimé sur les Presses du Journal «HARATCH» — 83, Rue d'Hauteville - 75010 Paris
Commission Paritaire: N° 55935

ՇԱԲԱԹ
ՄԱՅԻՍ
3
SAMEDI
3 MAI
1986
LE NUMERO : 4,00 F

ՀԱՐԱՁ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE-FONDE EN 1925
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Directrice: Arpik Missakian

Tel.: 47. 70. 86. 60 — Telex: HARATCH 280 868 F
C.C.P. Paris 15069-82 E — 51027317 A R.C. Paris

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար· 600 Ֆ· — Վեցամսեայ : 310 Ֆ·
Արտասահման : Տար· 700 Ֆ· — Հատը : 4,00 Ֆ·

61ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 16.217
Fondateur: SCHAVARCH MISSAKIAN
61e ANNÉE — No 16.217

ԵՐԵՒԱՆ ⇔ ՓԱՐԻԶ
ՀԵՔԱՏՈՒԹԻՒՆ

ԵՐԵՒԱՆ
(ԱՐՄԷՆՓՐԷՍ - ԱՊՐԻԼ 20 - 25)

ԱՊՐԻԼ 24-Ը ԾԻԾԵՌՆԱԿԱԲԵՐԴ

Ինչպէս ամէն տարի, այս տարի եւս հազարաւոր երեւանցիները, մերձակայ շէնքերու բնակիչները, բազմաթիւ ընտանիքներու անդամներ, հանրապետութեան հիւրերը Ապրիլ 24-ին այցելած են Ծիծեռնակաբերդ կատարելու յուշարձանը ու ծաղիկները զետեղած: Առաւօտուն, ժամը 10-ին Ծիծեռնակաբերդ ժամանած են Հայաստանի համայնավար կուսակցութեան կեդրոնական կոմիտէի Ա· քարտուղար Կարէն Դեմիրճեան, Հանրապետութեան Նախագահ Հրանտ Ոսկանեան, վարչապետ Վազէն Սարգսեան եւ այլ ղեկավար դէմքեր: Անոնք ծաղկեպսակներ զետեղած են եղեռնի յուշարձանին, եւ վայրկեանի մը յոռնկայս լռութեամբ յարգած ցեղասպանութեան նահատակներու յիշատակը: Հարիւրաւոր ծաղկեպսակներ զետեղուած են նաեւ արտադրական կոլեկտիւներու, պետական, ուսումնական հաստատութիւններու, ստեղծագործական միութիւններու կողմէ:

×

ԿԱՐՕ ԶԱՔԱՐԵԱՆԻ 90-ԱՄԵԱԿԸ ՆՇՈՒԱԾ ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԷՋ

Երեւանի մէջ նշուած է երաժիշտ Կարօ Զաքարեանի ծննդեան 90-ամեակը, կազմակերպութեամբ Հայաստանի Երաժիշտներու Միութեան եւ Երգչախմբային Ընկերութեան: Ողբացեալ երաժիշտին կեանքն ու գործը ներկայացուցած են Եդուարդ Միրզոյեան, Արաքսի Սարեան եւ այլ ղեկավար դէմքեր: Մեկնաբանուած են Կարօ Զաքարեանէն գործեր:

Լենինգրադի մէջ, Ալեքսանդր Գլազունովի մօտ մասնագիտական կրթութիւն ստանալէ ետք, Կարօ Զաքարեան երաժշտական եւ խմբավարական գործունէութիւն ունեցած է Թիֆլիս եւ Երեւան: Իր կանքերով հիմնուած են Հայաստանի ձայնասփիւռի, ուսուցիչներու տան եւ այլ երգչախումբեր: Ճօրինած է զանազան սեռի գործեր՝ օփերա, քանթաթ, սիւիթ, խմբերգ, մեներգ եւայլն:

×

ՇԻՐԱԿԻ ՀՆԱԴԱՐԵԱՆ ԱՐՈՒԵՍՏԸ

Արեւելքի եւ մասնաւորաբար Մէյերկրական ծովու արեւելեան շրջանի հին քաղաքակրթութիւններու հետ մնայուն կապերու մէջ եղած են Շիրակի բարձրաւանդակի բնակիչները, հնագոյն ժամանակներէ ի վեր: Այդ մասին կը վկայեն տարբեր ժամանակներու բնակատեղիներն ու դամբարանները, որոնք լայն տուեալներ կը պարունակեն պրոնզի, երկաթի ու աւելի ուշ դարերու ապրելակերպի եւ նիւթական արտադրութեան մասին: Պեղումներէ յայտնաբերուած առարկաներու մէկ մասը տեղ գտած է «Շիրակի յարդարական արուեստը» ցուցահանդէսին մէջ, որ բացուած է Երեւան: Շիրակ Հայաստանի պատմութեան մէջ կարեւոր տեղ կը գրաւէ, ըսած է Պատմութեան Թանգարանի տնօրէն փրոֆէսօր Թեւման Խաչատրեան, աւելցնելով թէ Շիրակի հին վարպետներն ու ճարտար արհեստաւորները մեծ ուշադրութեան արժանացած են ազգային մշակոյթի զանձարանին մէջ: Այսօր եւս իրենց կատարելութեամբ հիացում կ'առթեն ցուցահանդէսին ներկայացուած առարկաներէն այծի պրոնզէ քանդակը, ոսկեկար մանկական շրջազգեստը, ամբողջական փայտէ պատրաստուած զրահակալը, որոնք թուագրուած են Ն· Ք· 13 - 11-րդ դարերով, ինչպէս նաեւ արծաթէ գօտիները ու այլ զարդեր:

ՓԱՐԻԶԻ ՏՕՆԱՎԱՃԱՌ

ՇԻՐԱԿ
ԱՑՑԵԼԵՑ ՆԱԵԻ ՀԱՑԿԱԿԱՆ ՏԱՂԱԻԱՐԸ

Ուրբաթ, Մայիս 2, առաւօտեան Նախարարապետ Ժաք Շիրաք այցելեց Փարիզի տօնավաճառը եւ պահ մըն ալ կանգ առաւ հայկական տաղաւարին առջեւ, որու տնօրէնը իրեն նուիրեց ափսէ մը:

ՓՐԿԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ
Ս. ՂԱԶԱՐԸ

ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆՆԵՐՈՒ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԿՈՄԻՏԷԻ
— C. I. C. A. M. —

ՀԱՆԳԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆԸ

ԹԵ· ՅԱՆԿ

Տէր եւ Տիկին	
Տոքթ· Ռոպէր Գավէզեան	5·000
Տէր եւ Տիկին Օննիկ Պէօճէքեան	3·000
Ամն՝	2·000
Տէր եւ Տիկին Սերժ Վէլէեան	2·000
Տէր եւ Տիկին Ժան Փէտէփուա (Գազազանտոնեան)	1·000
Տէր եւ Տիկին Գէորգ Փափազեան	1·000
Պ· Խոսրով Վարդանեան	1·000
Տէր եւ Տիկին Սարգիս Տէր - Պալեան	1·000
Պ· Կրեկուար Փուրթոյեան	1·000
Պ· Անթուան Հէքիմեան	1·000
Պ· Արթիւր Աֆարեան	1·000
Պ· Խաչար Համալեան	1·000
Պ· Անթուան Կարապետեան	1·000
Պ· Թորոսեան	1·000
Պ· Ժորժ Յակոբեան	500
Օր· Ժաքլին Օհանեան	500
Այրի Տիկին Ս· Տիրատուրեան	500
Տիկին Ժանին Պապաճեան	500
Պ· Ժաք Մարկոսեան	500
Տէր եւ Տիկին Տիգրանեան	500
Տիկին Սաթենիկ Ճնտոյեան	400
Պ· Ռ· Տէր - Մէրկէրեան	300
Պ· Մինաս Գըլըճեան	300
Պ· Գրիգոր Գազանճեան	300
Պ· Ժողէֆ Լաֆֆճեան	200
Պ· Պերնար Էլմասեան	200
Պ· Ալեհխ Պալթայեան	200
Տէր եւ Տիկին Վենսան Գասպարեան	200
Տիկին Մելինէ Օսմանճեան	150
Տէր եւ Տիկին Զ· Տարաժ	100
Տիկին Անրիէթ Սվաճեան	100
Գումար՝	27·450
Նախորդ գումար՝	587·870
Ընդհ· գումար՝	615·320

ՎԱՂԸ՝

«ՅԱՒԱՋ - ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ»

Վաղը լոյս կը տեսնէ «Յառաջ միտք եւ արուեստ»ի նոր (105) թիւը հետեւեալ բովանդակութեամբ՝

Սփիւռքահայու էրոսիկ
ԽԱՉԻԿ ԹՈՒԼՈՒԼԵԱՆ

Տեսակցութիւն՝
Սիրարփի Տէր - Ներսէսեանի հետ
Ա· Թ·

Երէկ, դէմքեր ու դէպքեր
ԱՐՓԻԿ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Հաւկիթը (*Թարգմանութիւն*)
ՏԻՆՕ ՊՈՒԾՄԱԹԻ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՀԻԻԼԷԱԿԱՆ ՄՂՁԱՒԱՆՋԸ

ԱՐԿԱԾԸ ԾԱՆՐ ԷՐ ԲԱՅՑ ԱՂԷՏԱԼԻ ԶԷՐ

×

Արեւմտեան կարգ մը շրջանակներ, մանաւանդ՝ ամերիկեան ախտ յետ - քայլ ընել: Կը թուի որ ամերիկեան պաղտնի սպասարկութիւնները բաւական չափազանցած են հազարաւոր մեռեալներու մասին խօսելով: Նման պարագաներու է, առաւելաբար, որ կը յայտնուի մետիաներու, երբեմն վնասակար դերը, երբ զգայացունցի ծարաւը կորնչցնել կուտայ չափ ու կշիռ: Այսօր, ըսողներ կան, որ երկու մեռեալի թիւը, զոր տուաւ Մոսկուա կրնայ ճիշդ ըլլալ: Ամէն ինչ հեռուանք է, անշուշտ, խորհրդային սովորութեան: Այնքան ժլատ է Մոսկուա յուներու հաղորդման մէջ, որ եթէ ճըշմարտութիւնն ալ ըսէ, հաւատացող չկայ արեւմտեան կողմն - աշխարհի: Փարիզ ժամանեցին առջի իրիկուն Ֆրանսացի եօթը ուսանողներ եւ պարզուեցաւ, որ չորարձակումի որեւէ հետք չկայ: Խորհրդավանութիւնները հաւանեցան նոյնիսկ որ բժշկական ամերիկեան յանձնախումբ մը Խորհրդային Միութիւն երթայ եւ հարկ եղած քննութիւնները կատարէ, մանաւանդ իր հպատակներու մօտ: Ուրբաթ օր, մինչ կարգ մը աղբիւրներու համաձայն Զերնոպիլի հիւլէական երկրորդ բարդը չէր մարած, այլ աղբիւրներու համաձայն ամէն ինչ լրացած էր:

Մոսկուա, սակայն, հակայարձակման անցած է եւ ԹԱՍ գործակալութիւնն ալ սկսած է ազէտներ նախատեսել արեւմուտքի մէջ, ի մասնաւորի Մեծն - Բրիտանիոյ եւ Ֆրանսայի, յայտնելով թէ «Թունաւոր ապրանքներու բազմաթիւ պահեստանոցներ կան բնակելի թաղամասերու մօտ» որոնք «մահացու վտանգ» կը ներկայացնեն: ԹԱՍ դեռ կը ճշդէ· - Շատ թունաւոր նիւթեր արտադրող Ֆրանսական 350 հաստատութեանց մէջ, ապահովութեան կանոնները չեն յարգուած, ինչ որ կը վտանգէ մարդոց առողջութիւնն ու կեանքը: Գործատէրերը երբեմն կ'անտեսեն ապահովութեան տարրական կանոնները յաւելեալ շահեր ապահովելու համար: Ի վերջոյ, բնական է, որ Մոսկուա «վերելակը ետ ղրկէ», երբ շաբաթ մըն է Ֆրանսա կը պարծենայ որ «նման արկած չի կրնար պատահիլ Ֆրանսայի մէջ»:

×

ՄԱՑԻՍ 1

×

Հարիւրամեակն ալ չօգնեց, որ սենտիքանները միասնական պատկեր մը պարզեն եւ յիշեցնեն «Մայիս Մէկ»երու պատկառելի թափօրները, այնքան տպաւորիչ: Այսօր, Սէ - Ժէ - Թի-ն, եթէ կը յաջողի միւսներէն աւելի բազմամարդ ըլլալ, պատճառը գլխաւորաբար զաղթող օտար աշխատաւորներն են: Սէ - Էֆ - Տէ - Էֆ-էն փորձած էր ընթացիկէն դուրս ելլել եւ ինքնատիպ բան մը ընել, ուրեմն նաեւ մը վարձած էր Սէնին վրայ ոզեկոչելու համար աշխատանքի տօնը, բայց հոս ալ զորակոչ չկար, ինչպէս Պերժրոնի Բանուորական Ուժին մօտ, որու ցոյցն ալ հազիւ քանի մը հարիւր հոգի իրենց տեղէն շարժած էր:

Աշխարհի ամէն կողմ, տարբեր բնոյթ կը ստանայ աշխատանքի տօնը: Մոսկուա, տողանցքը նախորդ տարիներու նման, զանգուածային նկարագիրը չէ կորնցուցած, ոչ ալ՝ կիեւ, ցոյց տալու համար թէ պատահածը ոչինչ խանգարած է երկրին մէջ: Լեհաստանի մէջ, ոստիկանները Մայիս Մէկ տօնեցին...: Դամասկոսի մէջ, Ռեկընի դէմ ցոյցով մըն է որ նշուած է աշխատանքի տօնը: Իտալիոյ երեք գլխաւոր սենտիքաները միասնական պատկեր մը պարզած են 84 քաղաքներու մէջ, մինչ Պապը Ս· Յովսէփ կը տօնէր:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՈՒԻՆՏՍՐԻ Դ·ՔՍՈՒՀԻՆ իր ժառանգորդը նշանակած է Փասթէօր հաստատութիւնը ի նշան երախտագիտութեան Ֆրանսայի հանդէպ, որ երբեք տուրք չէր գանձած իր ամուսինէն եւ զինքն ալ գերծ պահած էր ժառանգական տուրքերէ երբ Մեծն - Բրիտանիոյ հրաժարեալ թագաւորը մեռած էր: Դքսուհին իր արժէքաւոր պատառները ձգած է Լուվրի, հին, եզակի կարասիներ՝ վերապայլի դղեակին, եւ թանկագին յախճապակիներն ալ Սեւրի:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՀԱՑԵՐԷՆ - ԱՐԵՒ - ՅՈՒՅԱՓԵՂԿ

×

Կոր սեղաններ, վիճաբանական ասուլիսներ կազմակերպեցինք· կարծիք փոխանակեցինք, վէճ, վիճաբանութիւն ըրինք ու տակաւին բեռ մը դասախօսութիւն, բանախօսութիւն, ճառախօսութիւն, շատախօսութիւն, անխօսութիւն, որպէսզի վերջապէս կարենանք լուծել սա մեր լեզուական հարցը ու անցնիլ աւելի կարեւորներու: Չեզաւ· հարցը յամառօրէն մընաց իր տեղը, մենք ալ մեր տեղերը:

Անցեալները երիտասարդ հայուհի մը որ կը ջանար հայերէն սորվեցնել մեր միօրեայ վարժարաններէն մէկուն մէջ, 10 - 12 տարեկան պատանիներու խումբի մը, նոր ազգակի մը մասին խօսեցաւ· լեզուական հարցին ճար մը գտնել երգնողներ վստահ եմ մինչեւ այսօր չէին մտածած կամ անդրադարձած, հաշուի առնել այս մէկը՝· օդը· օդին ջերմաստիճանը ու պայծառ կամ անձրեւոտ, ցուրտ ըլլալու պարագան:

Խօսակիցս կ'ըսէր թէ իր դասարանը լման կ'ըլլար այն օրերուն, երբ օդը պայծառ էր ու տաք· նման օդով մը մայրերը գնումի կամ ցուցափեղկ դիտելու կ'ելլէին, իրենց տղաքը վարժարանը ձգելով: Մէկ - երկու ժամուան համար ո՞ւր աւելի ապահով վայր մը տղոց համար, քան հայերէնի դասընթացք մը· յաւելեալ, մարդ կ'ուզենար նաեւ զաւակը հայերէն սորվելու զրկած, ազգային պարտականութիւնը մը կատարած ըլլալու գոհունակութիւնն ալ:

Չերմապէս կը յանձնարարենք բոլոր անոնց, որոնք կը հետաքրքրուին, կը ըզբաղին այս հարցով, որ այլ ազդակներու կարգին կարեւորութեամբ նկատի առնեն այս մէկն ալ· հայերէնի դասարանները կամ մեր վարժարանները հաստատեն արեւով առատ, պայծառ երկինքներու տակ, նոյն ցուցափեղկերու մօտը:

ԱՐՓԻ

ԳՐԱԽՕՍԱԿԱՆ

Dr. Johannes LEPSIUS

Archives du Génocide des Arméniens*

Traduit de l'allemand par Marie-France LÉTENOUX

Գրեց՝ Ա. ՊԼՃԼԵՐԵԱՆ
(Պատմ. Գիտ. Տոքթէօր)

Ապրիլ 24-ի նախօրեակին գերմաներէնէ թարգմանաբար վերհրատարակուեցաւ երկար ժամանակէ ի վեր սպասուած, հայ ժողովուրդի մեծ բարեկամ եւ դիտնական տոքթէօր Եոհան Լեփսիուսի Գերմանիա եւ Հայաստան (1) խորագրով 1919-ին Փոցտամի մէջ լոյս տեսած հայկական գողգոթային վերաբերեալ Գերմանիոյ պետական դիւաններէն քաղուած վաւերաթուղթերու այս հատոր-ածոն:

Մեծ Եղեռնի ամէնէն անհերքելի վաւերաթուղթերը անշուշտ Օսմանեան պետական դիւաններու մէջ կը գտնուին, բայց այս ըսել չէ թէ եւրոպական մեծ տէրութիւններու դիւաններուն մէջ գտնուած ու պահուած վաւերագրերը նուազ կարեւոր են: Ա. Համաշխարհային պատերազմին Գերմանիա Օսմանեան կայսրութեան զինակիցն ու պաշտպանը ըլլալով, տարակոյս չկայ թէ, իր դիւանները մէջ պահուած փաստաթուղթերը Հայոց հանդէպ համակրալից ըլլալ հեռու, աւելի Թրքասէր չունչով մը տոգորուած կրնան ըլլալ: Հետեւաբար իրենց վաւերականութիւնը կրկնակի հաւաստումով կը ներկայացնէ: Նախ հայ ժողովուրդը իր ապագան աւելի դաշնակից Պետութիւններու յաջողութեան մէջ կը տեսնէր, հետեւաբար գերման դիւանագիտութեան Թուրքիոյ ներկայացուցիչները որոնք այս պարագային քաջատեղեակ էին, երբեք պիտի չփափաքէին իրենց պատրոնի Թզթակցութիւնները մարզասիրական դպացումներէ մղուած Պերլին ուղարկել: Ցեղոյ Լեփսիուսի վաւերագրերու այս հատաքածոյին պարունակած վկայութիւնները եթէ հայկական դատին համար այսօր ամենակարեւոր փաստաթուղթերէն կարելի է նկատել, կը նշանակէ թէ Հայ ժողովուրդի դարաւոր թշնամի օսմանեան կառավարութեան զինակիցին գործակալները անդամ գայթակղած են ի տես «Միութիւն եւ Յառաջդիմութիւն» կոչուած վոհմակին 1915-ին սարքած մեծ ողբերդութեան, որուն զոհը եղաւ բռնավանդակ փոքր Ասիոյ Հայ ժողովուրդը:

Արդարեւ, երբ Թուրքիա Գերմանիոյ կողքին 1914-ի Հոկտեմբերի վերջաւորութեան Համաձայնականներու դէմ պատերազմի մուտ, Անգլիա, Ֆրանսա, եւ Ռուսաստան ստիպուեցան փակել Պոլսոյ իրենց դեսպանատունները պահելով միմիայն քանի մը երկրորդական աստիճանի պաշտօնեաներ: Իսկ Փոքր - Ասիոյ զանազան քաղաքներու մէջ անոնց ունեցած հիւպատոսարանները բոլորովին փակուեցան: Անոր փոխարէն գերման դիւանագիտական գործակալները տեղւոյն վրայ մնալով գլխաւոր օտար վկաները եղան հայկական մեծ կոտորածին եւ զանոնք օր - օրին Պերլինի իրենց կեդրոնին տեղեկացուցին: Նման հանդամանք ունեցան նաեւ ամերիկացի եւ աւստրիացի (այս վերջինը եւս Թուրքիոյ դաշնակիցն էր) պաշտօնատարները, թէեւ անոնց դիւանագիտական ցանցը նոյնքան ընդարձակ չէր, որքան՝ գերմանականը եւ իրենց ազդեցութիւնն ալ տեղական իշխանութիւններու վրայ նուազ զօրաւոր էր:

1919-ին, տոքթէօր Լեփսիուս գերման կառավարութեան խնդրանքով հայկական Եղեռնի վերաբերեալ թղթածրարները հրատարակեց: Վերոյիշեալ պիրքը առենօք մեծ գայթակղութիւն յառաջեցոյց եւրոպական մամուլին մէջ, որ մտահոգ բոլորովին տարբեր եւ նոր հարցերով, հակառակ Եղեռնէն հազիւ քանի մը տարի անցած ըլլալուն, կը ջանար մերթ ընդ մերթ նեմսացնել ահաւոր ոճիրը մինչեւ որ յեղուզակապետ Թալէաթ Պերլինի մայթերուն վրայ Հայու մը փամփուշտով զգետնուած գետին ինկաւ: Լեփսիուսի այս մեծ հատորը որուն Ֆրանսերէն թարգմանութիւնը ունինք այսօր Պերլինի պատմական դատավարութեան իսկական պաշտպանը եղաւ իրրեւ «եղեռնագործ» ամբաստանուած Թէհլիրեանի:

Գերմաներէն հրատարակուած այս խիտ կարեւոր հատորը չատոնց սպառած էր ու դրեթէ անգտանելի դարձած: Այսօր այս հատորը համառօտած ու ֆրանսերէնի թարգմանուած ըլլալով մեր ձեռքին տակ ունինք: Ֆրանսերէն լեզուն տիեզերքի մէջ չատ աւելի տարածուած ըլլալով, կասկած չունինք թէ իր արձագանգն ալ չատ աւելի ընդարձակ պիտի ըլլայ:

Գրքին սպասարիչ յառաջաբան մը գրած է (չորս էջ) Փարիզի քաղաքային գիտութեանց վարժարանի փրոֆէսէօր Ալֆրէտ Կրոսէր: Ան, ի մէջ այլոց, խօսքը ուղղելով այսօրուան Թուրք կառավարութեան վարիչներուն, - որոնք կը ջանան ամէն կերպով խեղաթիւրել պատմութիւնը, ու «մեծ ոճիրը» ժխտել, հարց կուտայ. «վայրկեան մը փորձենք երեւակայել, թէ ի՞նչ պիտի զգայիք, եթէ այսօր գերման կառավարութիւնը կարգ մը երկիրներու մեղսակցութիւնը ապահովելէ ետք, չնաշար ուրանալ հիթլէրական Գերմանիոյ գործած ոճիրները, որոնք ՄԱԿ-ի կողմէ իսկ ճանաչում գտած ու դատապարտուած են»: Կրոսէր յանգաւոր կը նկատէ այսօրուան Թուրք իշխանութիւններու գործելակերպը, որոնք միշտ կը ժխտեն Եղեռնը, մինչ այժմու գերման Պետութիւնը 1952-ին Իսրայէլի հետ համաձայնութիւն կնքելով, տակաւին կը վճարէ նախորդ կառավարութեան ոճիրներու հատուցումը: Հետաքրքրական եւ տեղին բաղդատութիւն մը:

Տոքթ. Թէսա Հոֆման նախաբանով մը (8 էջ) կը ծանօթացնէ Լեփսիուսի կեանքն ու գործը, եւ կը գտատպարտէ մեծ ոճիրին ժխտումը Թուրք կառավարութեան կողմէ:

Այսօր երբ տասնամեակէ մը ի վեր Թուրք «պիտնական» պատմաբանները, «մասնագէտ» դիւանագէտներ եւ լրագրողներ անընդհատ պատմութիւնը կը կեղտեն, եթէ ոչ կը հնարեն, երբեք չեն ուզեր գոյութիւնը յիշել քանի մը ամիս առաջ կատարուած ոճիրներու, որոնցմէ մին է նաեւ Լեփսիուսի գերմանական փաստաթուղթերու այս հատաքածոն:

Տոքթէօր Լեփսիուսի հատաքածոյին գերմաներէնն օրինակը կը պարունակէ 5 յաւելուածներով միասին ճիշդ 449 վաւերաթուղթեր: Իսկ ֆրանսերէնն այս թարգմանութիւնը ունի 128 վաւերաթուղթեր: Այսինքն ընտրուած եւ թարգմանուած են այն վաւերաթուղթերը որոնք խիստ կարեւոր նկատուած են: Քանի մը մէկընդհատումներ կատարենք այս հատորէն որոնք առաւել եւս կը փաստեն կանխամտածուած ոճիրը որ երիտթուրք լէշխանութիւններու կողմէ 1915-ին ի գործ դրուեցաւ: Արդարեւ, դեռ 1914-ի Դեկտեմբերին Էրզրումի նահանգին մէջ հալածանքն ու ջարդերը կը սկսին: Տեղական իշխանութիւններու կրաւորական ընթացքը Հայոց մասնել կուտայ թէ «Իթթիհատականներու գաղտնի ժողովի մը ընթացքին որուած էր:

Ապրիլ 24 (1915) հայ մտաւորականներու եւ ականաւոր դէմքերու ձերբակալութիւններուն մասին գերման դեսպանը Ապրիլ 30-ի իր երկար մէկ նամակին մէջ է որ կ'անդրադառնայ: Ան կը ջանայ նախ Թուրք իշխանութիւններու ընթացքը արդարացնել գրելով թէ «...կ'ըսուի թէ ամէն մի Թուրք (Հայերը) ծրագրած էին պետական պաշտօնատուներ օդը հանել եւ Սուլթանին թագադրութեան տարեդարձին (Ապրիլ 27) մահափորձեր կատարել»: Բնականաբար ասոնք բոլորն ալ ձրի զրպարտութիւն էին եւ ապագային ալ որեւէ փաստ չգտնուեցաւ այս ենթադրութիւնը ապացուցանելու համար:

Մինչ Պոլսոյ մէջ ձերբակալութիւնները սկսած էին, եւ տեղահանութեան օրէնքը դեռ օսմանեան խորհրդարանին անգամ չէր ներկայացուած, Խարբերդի գերմանական որքանոցի անօրէն Եոհաննէս Լեմման գերման դեսպան Վանկենհայմի կը տեղեկացնէր տեղական իշխանութիւններու Հայոց դէմ կատարած խոշտանգումները եւ իրենց տուներուն մէջ կատարուած խուզարկութիւնները, միաժամանակ հաստատելով, թէ նահանգի Հայերուն համակրանքը թէեւ համաձայնականներու կողմն էր, սակայն «անոնք բացարձակապէս չեն մտածեր ապստամբութեան մը մասին» (տե՛ս էջ 87):

Ծանօթ է, թէ եթէ հայկական ջարդը 1915-ի Մարտին սկսաւ անպաշտօն կերպով, 1915-ի Յունիսէն սկսեալ մեծ ծաւալով եւ հապճեպով չարունակուեցաւ եւ տեւեց անընդհատ հինգ ամիս: Կարգաւ նախ Արեւմտահայաստանի բոլոր նահանգները՝ Էրզրում, Տիգրանակերտ, Սեբաստիա, Պլէճիւ, Խարբերդ եւ նաեւ Տրապիզոն, պարպուեցան իրենց հայ բնակիչներէն: Ինչպէս գերման ականատես դործակալ մը դեսպան Վանկենհայմի կը դրէր. - «...Երիտասարդ այրերը զինուորագրուած ըլլալով, կը մնային տարեցները, կիները եւ պատանիներն ու երախաները որոնք տարագրուեցան (տե՛ս էջ 91): Արեւմտահայաստանի գաւառներէն յետոյ կարգը Փոքր - Ասիոյ բոլոր նահանգներու հայ բնակիչները (ի բաց առեալ Իզմիրի եւ Քիւթահիայի) նոյն ճակատագրին ենթարկուեցան: Նոյն տարուան աշնան Թրակիոյ Հայերը եւս տեղահանութեան պարատագրուեցան: Ընթերցողը այս դրքին մէջ մանրամասնութիւններով պիտի տեղեկանայ Օսմանեան կայսրութեան վարիչներու արկածախնդիր եւ ոճրային արարքներու ներքին ծալքերուն: Չենք կրնար ըսել թէ սա վաւերաթուղթը աւելի կարեւոր է քան թէ միւսը: Բոլոր վաւերագրերը իրենց տեղը ունին եւ մին միւսը կը լրացնէ:

Այսուհանդերձ կարգ մը մասնանշումներ պիտի ընենք որոնք կը կարծենք թէ աւելորդ չեն: Նախ ըսենք թէ մեր կարծիքով, դրքին խորագիրը նախընտրելի էր պահել (2), յետոյ թէեւ գերմաներէն օրինակին համար Լեփսիուս ընդարձակ անուանացանկ մը ունի, Ֆրանսերէն թարգմանութիւնը, որ ինչպէս վերեւ յիշեցինք դրքին կէսէն ալ նուազ է, դժբախտաբար յատուկ անուններու ցանկէ զուրկ է:

Նկատի առնելով դրքին հանդամանքը, կ'արժէր քանի մը ամիս յետոյ լոյս ընծայել, բայց կցել անուանացանկ մը: Թէեւ այս պակասը կրնայ տկարացնել ընթերցողին հետաքրքրութիւնը, սա կամ նա քաղաքին կամ վայրին տեղահանութեան պարագաները: Ընթերցողը այս դրքին մէջ մանրամասնութիւններով պիտի տեղեկանայ Օսմանեան կայսրութեան վարիչներու արկածախնդիր եւ ոճրային արարքներու ներքին ծալքերուն: Չենք կրնար ըսել թէ սա վաւերաթուղթը աւելի կարեւոր է քան թէ միւսը: Բոլոր վաւերագրերը իրենց տեղը ունին եւ մին միւսը կը լրացնէ:

Այսուհանդերձ կարգ մը մասնանշումներ պիտի ընենք որոնք կը կարծենք թէ աւելորդ չեն: Նախ ըսենք թէ մեր կարծիքով, դրքին խորագիրը նախընտրելի էր պահել (2), յետոյ թէեւ գերմաներէն օրինակին համար Լեփսիուս ընդարձակ անուանացանկ մը ունի, Ֆրանսերէն թարգմանութիւնը, որ ինչպէս վերեւ յիշեցինք դրքին կէսէն ալ նուազ է, դժբախտաբար յատուկ անուններու ցանկէ զուրկ է:

Նկատի առնելով դրքին հանդամանքը, կ'արժէր քանի մը ամիս յետոյ լոյս ընծայել, բայց կցել անուանացանկ մը: Թէեւ այս պակասը կրնայ տկարացնել ընթերցողին հետաքրքրութիւնը, սա կամ նա քաղաքին կամ վայրին տեղահանութեան պարագաները: Ընթերցողը այս դրքին մէջ մանրամասնութիւններով պիտի տեղեկանայ Օսմանեան կայսրութեան վարիչներու արկածախնդիր եւ ոճրային արարքներու ներքին ծալքերուն: Չենք կրնար ըսել թէ սա վաւերաթուղթը աւելի կարեւոր է քան թէ միւսը: Բոլոր վաւերագրերը իրենց տեղը ունին եւ մին միւսը կը լրացնէ:

×

Վստահ ենք որ մեր հայրենակիցները պիտի չթերանան ոչ թէ միայն այս դրքը ունենալու, այլեւ պիտի մատածեն նաեւ իրենց օտար շրջանակին մէջ զայն տարածելու մասին: Իսկ ցեղասպանութեան ճանաչման հարցով զբաղող մեր կազմակերպութիւնները պարտաւոր են պետական անձնաւորութիւններու եւ լրագրողներու օրինակներ բաշխելով չանալ առաւել եւս լաւ եւ ճիշդ ծանօթացնել գերմանական վկայութիւնները որոնք հայկական ոդբերգութեան անհերքելի փաստերն են:

Կը մնայ հիմա տեսնել թէ այս փաստաթուղթերուն Ֆրանսերէն հրատարակութիւնը ի՞նչ տպաւորութիւն պիտի թողու Թուրք պետական աւազանին եւ մամուլին մօտ, որոնք միշտ, տարիներէ ի վեր, անոր գերմաներէն բնագրին գոյութիւնը կը ջանան անպիտանալ ձեւացնել:

* Editions Fayard, *Paris*, 1986, 85 *Frs.*

(1) Գրքին գերմաներէն խորագիրն էր Deutschland und Armenien.

(2) Որովհետեւ թէեւ կարեւոր այս գիրքը միակը չէ եւ Եղեռնի վերաբերեալ ուրիշ փաստաթուղթեր ալ գոյութիւն ունին:

ՓԱՐԻԶ
ԱԼԷՔՍ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ
ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԿԵԴՐՈՆ

ՄԱՐԳՐԻՏ ԲՐՈՒՏԵԱՆԻ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆԸ

Ապրիլ 26, Շաբաթ երեկոյ է. ր. Մխիթեան Ալէքս Մանուկեան սրահը նկատի կ'ունենայ ունկնդրել Մարգրիտ Բրուտեանի դասախօսութիւնը «աւանդութիւնը հայ ժողովրդական երաժշտութեան մէջ» նիւթին շուրջ:

Մարգրիտ Բրուտեան Ֆրանսա կը պատկանի Ֆրանսա - Խորհրդային Մխիթարեան ընկերակցութեան հրաւէրով ժամանած հոգեւոր երաժշտագէտներու խումբի մը հետ. այս խումբը կազմուած երգչախումբերէն արուեստի հանդիպումի մը համար:

Մ. Բրուտեան դասախօսութիւնէն մէկ երեւանի Կոմիտաս երաժշտանոցին, որ առաւելապէս կը զբաղի ժողովրդական երգերով: Վերոյիշեալ խումբին երգչուհի մաս կը կազմէին երկու այլ հայուհիներ. Ռուբէն Ալթունեան եւ Դաւիթ Ղազարեան: Առաջինը Հայաստանի գուսանական եւ ժողովրդական երգի պատմական եւ երգահան, իսկ երկրորդը՝ նոյնպէս դասախօս Կոմիտաս երաժշտանոցին համալսարան:

Դասախօսութենէն առաջ խօսք առնող նախ Ռուբէն Ալթունեան, ու ամփոփ տեղեկութիւններ տուաւ Հայաստանի գուսանական եւ ժողովրդական երգերու հաւմոյնիներու երգչախումբերու մասին:

Իրեն յաջորդեց Դաւիթ Ղազարեան որ յիշեցուց թէ միաձայն է մեր երաժշտութիւնը, եւ Կոմիտաս է որ զայն վերածած է բազմաձայնի: «Այսօր Հայաստանի պետական երգչախումբը, հիմնուած Թ. Ալթունեանի կողմէ (1936), յիսուն տարեկան է» ըսաւ ան. «Ներկայիս 25 տարիէ ի վեր զայն կը ղեկավարէ Ց. Չէքեճեան»: Դաւիթ Ղազարեան այս մարդին մէջ տուաւ նաեւ այլ թիւեր. պետական երգչախումբէն զատ Հայաստան ունի հինգ արհեստավարժ, ու 60-է աւելի սիրողական կազմուած երգչախումբեր: Թէ երգը, երգելու սովորութիւնը որքան տարածուած է Հայաստանի մէջ, կարելի է երեւակայել, երբ այս թիւերուն ամէնքն ալ չորս միլիոն հայ մանկական երգչախումբերը, որոնք կազմուած են երկրին զանազան շրջաններուն մէջ:

Գալով օրուան դասախօսութեան Մարգրիտ Բրուտեանի, ան եւս կը զբաղի ժողովրդական երգով. երաժշտանոցի դասատուութեան առընթեր, կը հաւաքէ ժողովրդական երգեր, թէ՛ Հայաստանի, Խորհրդային Միութեան զանազան շրջաններուն, եւ թէ արտասահմանի մէջ, ինչպէս՝ Թուրքիա, Հունգարիա եւայլն:

Մարգրիտ Բրուտեան ըսաւ թէ իր դասախօսութեան նիւթը պիտի ըլլար գեղջկական երգը եւ երաժշտութիւնը, որովհետեւ ամէն երգի նախատիպարն էր գեղջկականը. ապա կը ճիւղաւորուէր, քաղաքներու կենցաղին հետ կը մշակուէր, փոփոխութիւններու կ'ենթարկուէր: Այսօր մեր ընդհանրապէս քաղքենացած կենցաղին մէջ իր տեղը կորնչացած է, սակայն վերջերս, կարելի է ըսել թէ հետզհետէ երաժշտագէտներու յարմաճուն հետաքրքրութեան տարբերակով, կ'ապրի վերազարթնումի շրջան մը:

Ժողովրդական երգը սերունդէ սերունդ կը քալէ ժողովուրդին յիշողութեամբ, թէեւ դարէ դար կը փոխուի չէջը, բեւեռները: «Այսօր Հայաստանի մէջ նոր թաղամասեր կան, ըսաւ դասախօսը, որոնք կը կրեն արեւմտեան երեւոյթ, ինչպէս՝ նոր նի գաւառներու անուններ, Սասուն եւայլն, եւ հոն բնակողները մեծ մասով տեղացիները կամ չառաւիղներն են այդ գաւառներուն ու կը պահեն իրենց երգերը»:

Երգի մը համար գլխաւոր պիտանիքն մըն էր բովանդակութիւնը. բան մը, որ կը փոխուի ժամանակին հետ. այսօր անասուններ կամ հորովելներ չեն յորինուիր, քանի որ գեղջուկին կեանքին մէջ արօրը, եզը, խոփը տեղ չունին այլեւս, կամ չկան պանդուխտ զանգուածներ: Ու-

ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԻՒՆ

ԱԶՆԱՒՈՒՐ ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ

Ապրիլ 26, Շաբաթ իրիկուն Դպրոցասէր Տիկնոջ Վարժարանի սրահը ծայրէ ծայր լեցուած էր։ Ցայտապիրն էր՝ «Սիրտ ու Ցիշողութիւն», հայերէն եւ ֆրանսե - րէն (նաեւ թարգմանուած մէկէն միւսը) քերթուածներու ներկայացում մը, զոր կատարեցին Մասրլէն Էքիզեան - Քարվանթիէի եւ Հայկուհի Խոշչեան - Շահանեան։ Մեր ընթերցողները յիշեն թերեւս, որ այս յայտագրին մասին, «Յառաջ» արտայայտուած է արդէն երկու նախորդ ներկայացումներուն առթիւ (1983, Յունուար 31, եւ 1985 Յունիս 1)։ Այս անգամ, երեկոյթը կը տրուէր ի նպաստ դպրոցին եւ կը վայելէր ներկայութիւնը՝ Շառլ Ազնաւուրի, որու անունը, պարզ է, չատ աւելի կը նպաստէր սրահին լեցուելուն քան՝ հայ քերթողութիւնը։

Մեր երկու արուեստագիտուհիներուն այս յայտագրին վրայ ալելուս պիտի չծանրանանք, քանի որ երկու անգամ արդէն յայտնած ենք մեր կարծիքը, զննահատած տարուած աշխատանքը, մատնանշած բանաստեղծներու (գլխաւորաբար՝ հայկական բաժնին) ընտրութեան անհատասար որակը ու թելադրած յայտագրի նորոգութիւն։ Թարմացնելու համար յիշողութիւնները, ըսենք սակայն, որ բեմադրութիւնը կը կատարէր Ռոժէ - Մառք Լա Շասաներ, յայտագրը կը պատկանէր Մասրլէն եւ ժաք Քարվանթիէի իսկ քերթուածները իրար կապող բնագրերը՝ ժաք Քարվանթիէի։ Մեծ աշխատանք տարուած է այս ինքնատիպ ներկայացման համար, նոյնիսկ եթէ ինչպէս բան էինք անցեալին ալ, որակի անհամեմատութիւն մը ակներեւ է հայ եւ ֆրանսացի քերթողներու գործերէն կատարուած ընտրութեան մէջ։ Բայց եւ այնպէս նման ճիգ մը, երբ վեցարուեանի անունով լինչ որ կը ներկայացուի միջակութեան եւ անճաշակութեան սահմաններէն չանցնիր, իսկապէս արժանի է գովեստի։

Մօտ երկու ժամ տեւող այս յայտագրին յաջորդեց ճոխ ընդունելութիւն մը Դպրոցասէրի տեսչութեան ու խնամակալութեան կողմէ, որու ընթացքին ներկաները սիրով եւ խանդավառութեամբ շրջապատեցին Շառլ Ազնաւուրը, Այտա Ազնաւուրը եւ Ժորժ Կառվարենցը։ Կարելի էր թերեւս ակնկալել, որ ներկայման աւարտին, Ազնաւուր քանի մը խօսք ընէր հասարակութեան, բայց յաջորդող ջերմ մթնոլորտը բաւեց որ ներկաները զոհ մեկնին, հաճելիին միացուցած ըլլալով՝ օգտակարը։

Ա. Մ.

ԿԱՐԴԱՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ

ԳԱՂՈՒԹՔ ԳՂՈՒԹ

ՌՈՏ ԱՅԼԸՆՏԻ Սքուլ ափ Տիզայնի սրբահին մէջ, Ապրիլ 6-ին, տեղի ունեցած է Կոմիտասեան Փառատօնի անդրանիկ համերգը, 500 արուեստասէրներու ներկայութեան։ Պոսթընի եւ Փրովիտենսի միացեալ երգչախումբը (150 անդամ), նուագախումբի մը ընկերակցութեամբ եւ Ռուբէն Գրիգորեանի ղեկավարութեամբ մեկնարանած է Կոմիտասէն ութ խմբերգներ, «Օրաթորիօ»ն եւ մեներգներ։

×

ՊԼՕվԴԻՒԻ «Երեւան» կամակերպութեան «Գրասիրաց» ընթերցարանին մէջ տեղի ունեցած է պուլկարահայ բանաստեղծուհի Սեւդա Սեւանի (Ֆրանսուհի Պախչէճեան) անդրանիկ վէպին՝ «Ռոտոսթօ»ի քննարկումը։ Ցարոր Կիլիկեան ներկայացուցած է վէպին քովանդակութիւնն ու անոր արժանիքները։ Ցօսք առնելով Ստեփան Թանտրեան, Վահրամ Աբգարեան եւ Մարիամ Դանիէլեան զբաղուստած են հեղինակին լեզուն եւ կերպարներու ընտրութիւնը։ Շնորհակալութեան իր խօսքին մէջ Սեւդա Սեւան յայտնած է, թէ վէպին երկրորդ հատորը արդէն մամուլի տակ է եւ կը պատրաստուի երրորդ գիրքը գրելու։

×

ՊՈՒԷՆՈՍ - ԱՅՐԷՍի մէջ, Ապրիլ 3-ին, բացուած է Գիրքի միջազգային 12-րդ ցուցահանդէսը, որուն մասնակցած են նաեւ Հայերը։ Հայկական տաղաւարը պատրաստած է Ամերիկեան Կրթ. Հիմնարկութեան դրադարանի վարչութիւնը։

ՄԱՐՍԷՅԼ
Ս. ԿԱՐԱՊԵՏ

ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Մարսէյլի Ս. Կարապետ Եկեղեցւոյ կրօնական ընկերակցութեան վարչական խորհուրդը ձեռնարկած է եկեղեցւոյ եւ եկեղեցապատկան սեփականութեան ընդհանուր նորոգութեան եւ բարեզարդումի աշխատանքներու։

Արդարեւ, 1928-ին կառուցուած եկեղեցին - նկատի ունենալով վերջին քանի տարիներու ընթացքին կատարուած լրացուցիչ շինութիւնները՝ հովուատուն, սրահ, եւ այլ յարակից մասերու մնայ իր նախնական վիճակին մէջ եւ այսօր ան - միջական պահանջը ունի ընդհանուր նորոգութեան ու արդիականացումի։

Այս առթիւ վարչական խորհուրդը որոշած է նաեւ եկեղեցին օժտել զանգակատունով մը։

Ծրագրուած են եւ պիտի կատարուին հետեւեալ աշխատանքները. -

1. - Պիտի փոխուի եկեղեցւոյ առաստաղը։

2. - Նորոգութեան պիտի ենթարկուի եւ պիտի լրացուի եկեղեցապատկան սեփականութեան շրջապատը։

3. - Պիտի փոխուին եւ նորոգուին եկեղեցւոյ ելեկտրական ու ջեռուցումի սարքաւորումները։

4. - Պիտի նորոգուի եւ արդիականացուի խորհրդարանը։

5. - Բարեզարդումի ընդհանուր աշխատանք պիտի կատարուի եկեղեցւոյ պարտէզը։

Կատարուելիք աշխատանքները գնահատուած են չուրջ 200·000 Ֆ.։

Պարզ է, որ անկարելի է այս մեծ ծախքը հոգալ եկեղեցւոյ համեստ պիւտճէէն։ Ուստի վարչական խորհուրդը, որոշեց սրտագին կոչ ուղղել մեր հաւատացեալ ժողովուրդին եւ խնդրել բոլորէն իրենց նիւթական մասնակցութիւնը։

Ս. Կարապետ Եկեղեցին կառուցուած է 1928-ին, ժողովրդային հանդանակութեամբ։ Իր գոյութեան ընթացքին այս փոքրիկ բայց աւանդապաշտ եկեղեցին միշտ ալ գուրգուրանքին առարկայ եղած է բոլոր անոնց, որոնք յաղթական հաւատքով զօրացած, հարազատ մնացած են Հայ Եկեղեցւոյ Սփիւռքի առաքելութեան։

Այս անգամ եւս հաստատ համոզումը ունինք որ մեր ազնիւ ժողովուրդը իր սրտաբուխ նուէրը պիտի ուղարկէ Սուրբ Կարապետ Եկեղեցիին, որպէսզի նախատեսուած ժամանակին իրականացուին ծրագրուած աշխատանքները։

Կանխայ շնորհակալութեամբ

Ատենապետ՝
ՏԵՐՆԱՆ ԺԱՄԿՈՉԵԱՆ
Ատենադպիր՝
ԼԵՒՈՆ ՊԵՏԵԱՆ

սոր փոխարէն այսօր Հայաստանի մէջ յայտնուած են կռվարար Բ. Աշխարհամարտին, խաղաղութեան եւայլնի նուիրուած երգեր։

Այլ դրծօն մըն էր լեզուն. երգի մը լեզուն չատ յամրօրէն փոփոխութեան կ'ենթարկուի։ Մեր երգերը միաձայն են. ան մը, որ ցոյց կուտայ ժողովուրդին խառնուածքը, նկարագիրը. երբ երկու, երեք ռուս կամ վրացի քովէ քով կանգնելով, մինչեւ բազմաթիւ Հայերէ բազկացած խումբ մը նոյն երգը պիտի երգէ միշտ միաձայն եղանակով։ Կան երգեր որոնց բառերը, լեզուն չենք հասկնար, սակայն, որոնք կը յուզեն մեզ. այդ ազդակը՝ ոգին է երգին։

Վերջապէս երգի մարզէն ներս ալ գոյութիւն ունէր ազդեցութիւն կրելու հարցը։ Իր կատարած բազմաթիւ արձանագրութիւններէն Մարգրիտ Բրուտեան յանգած էր այն եզրակացութեան թէ մեր երգը աւանդականօրէն պահպանուած է ժողովուրդին կռմէ ու երբեք ազդեցութեան չէ ենթարկուած օտար ժողովուրդներու երգին հետ չփուելով։

Հոս հետաքրքրական էր լսել իր հանդիպումը Համչէնցիներու հետ, զորս գտած էր Միջին - Ասիոյ շրջանները եւ որոնք նոյնիսկ կ'անդիտանային իրենց հայկական ծագումը, եւ սակայն հարազատօրէն պահած էին իրենց երգերը։

Հանելի ու հետաքրքրական այս զրոյցները յաճախ կ'ընդմիջուէր երգերու ձայնագրութիւններով, կատարուած զանազան շրջաններու մէջ։ Ներկաները այդպէսով առիթը ունեցան ունկնդրելու զանազան ժողովրդական երգեր, երգուած զանազան շրջաններու բնակիչներէ ու նաեւ արհեստավարժ երգիչներէ։

Ա. Թ.

ՈՒԱՍՏԱՂԸ
ՌՈՊԵՐ ՀԱՍՏԵՓԵԱՆ

Չեմ գիտեր թէ բարկութի՞ւն կայ ձայնիս մէջ, թէ խանդավառանք։ Երկուքն ալ կան անկասկած, բայց չեմ գիտեր թէ ո՞րն է ամէնէն չատ ինքզինք մատնողը։ Խանդավառանքը կուգայ Սաթենիկին խօսքերուն չերմութենէն, չերմութիւն մը՝ ուրկէ կը ցոլանան աղուոր զուգիկ երանգաւորումներ։ Իսկ բարկութիւնը ծնունդ կ'առնէ Սաթենիկին խօսքերուն մէջ պահուած որոշ ճշմարտութենէ մը, զոր ես անգամ տեսնել չեմ ուզեր։ Այո, ահաւոր վախ մը կայ իմ մէջս, այն վախը թէ գուցէ օր մը կրնամ - Օ՛, չըսեմ ձանձրոյթ կամ զղուանք - յոգնութիւն պատճառել Սաթենիկին եւ ան կրնայ պակասցնել իր այցելութիւնները ինծի։ Եթէ դանդաղող մարդ չեմ, եթէ գրեթէ բնաւ չեմ խօսիր մարմնական կամ ֆիզիքական ցաւերուս մասին, եթէ չեմ տրտնջար նիւթական ու բարոյական դրկանքներէս, իմ այս լուռթեան մէջ վախը կարեւոր բաժին մը չունի՞ խաղալու։ Գիտեմ թէ ունի, բայց չեմ ուզեր որ խօսուի այդ մասին։ Չեմ ուզեր խորտակել չէնքը, զոր ես բարձրացուցած եմ այս անկողնիս մէջ եւ որուն երդիքին տակ կը ջանամ ապրիլ երջանիկ կեանք մը իմ հասկցած ձեւովս։

Կը ժպտիմ։

- Եկուր, կ'ըսեմ, եկուր անգիր անկողնիս այս կողմը եւ պլուխդ մօտեցուր ինծի։

Սաթենիկ կը վարանի, յետոյ դէմքին վրայ՝ հարցական նայուածք մը, շրջան մը կ'ընէ անկողնիս չուրջ, միւս կողմը մը կ'անցնի եւ պլուխը կը մօտեցնէ, կարծելով թերեւս որ կ'ուզեմ պինդը համբուրել այս անգամ այդ կողմէն։

- Մօտեցիր, կ'ըսեմ, պլուխդ բեր դիմուս քով եւ ճիշդ այդ կէտէն դէպի պատուհան նայէ։

Սաթենիկ կը հնազանդի ու կը նայի։

- Ի՞նչ կը տեսնես պատուհանէն դուրս։

- Ծառի մը գագաթը, դիմացի տան տանիքը, կապոյտ երկինք մը։

- Այո, ատիկա իմ ամէնօրեայ տեսարանս է դուրսի աշխարհէն։ Ութ ամիսէ ի վեր ա՛յդ միայն կը տեսնեմ, եթէ դուրս նայիլ ուզեմ։ Եւ դիտե՞ս ինչու։ Պարզապէս անոր համար որ դիպուածաբար ա՛յս անկողինը տրուած է ինծի։ Եթէ ուրիշ անկողին մը, կամ ուրիշ սենեակ մը ըլլար տրուած ըլլար, բոլորովին տարբեր տեսարան մը պիտի ունենայի։ Իմ ճակատագրան մը պիտի ունենայի։ Իմ ճակատագրան մը դիմացի տան տանիքը եւ երկինքի չերտ մը...։ Ամէն մարդ ճակատագիր մը ունի եւ պէտք է հաշտուիլ անոր հետ։ Դուն ալ քու ճակատագիրդ ունիս։ Ամէն օր հօրդ մասին մտածել, ամէն օր հիւանդանոց վազել...։

Սաթենիկ կը ժպտի աղուոր ժպիտով մը եւ դլխովը այո մը կ'ընէ։ Ցետոյ դլուխը կը հեռացնէ ու իր նախկին տեղը կը վերադառնայ։

- Դիւրին չէ ամէն օր մինչեւ հոս գալ, ես դիտեմ ատիկա։ Մոայլ է հիւանդանոցի մը տեսարանը։ Բայց չեմ յիշեր որ օր մը զանգատած ըլլաս։ Չէ՞, ի՞նչ կ'ըսես։ Գանգատա՞ծ ես բնաւ, Սաթենիկ։

- Ինչո՞ւ պիտի զանգատէի։

- Ամէն օր վազն ի վազ կուգաս, քըրտինքդ կը սրբես, ինձմով կը զբաղիս եւ այս բոլորը ոչինչ։ Ամենակարեւորը այն է որ դէմքիդ վրայ միշտ ժպիտ մը պէտք է դտնուի, միշտ պատրաստակամութեան նշան մը, որպէսզի հայրիկդ չըլլայ որ կասկածի քեզի պատճառած անհամար նեղութիւններէն ու տանջանքներէն։ Ճի՞շդ է։

- Ոչ, ճիշդ չէ եւ հիմա այդ խօսքերը աւելորդ են։ Իմ սիրելի հայրիկս ինծի ոչ մէկ նեղութիւն կը պատճառէ եւ ես չատ ուրախ եմ զինքը ամէն օր քիչ մը աւելի լաւ դտնելով։

Չեմ պատասխաներ։ Արդէն չատ երկարեցայ։ Իրողութիւնը այն է, որ այսպիսի խօսքեր աւելորդ են։ Որովհետեւ ես ունիմ իմ զանգատներս, եւ ան ալ ունի իր անհանգստութիւնները։ Եւ այս երկուքին մասին ալ պէտք չէ խօսուի։ Մարդիկ երբեմն կրնան զարմանալ թէ որքան չատ են այն չար բաները, որոնք գոյութիւն չունին այնքան ատեն որ չեն արտայայտուիր։ Իսկ եթէ անգամ մը արտայայտուին, այլեւս չեն կրնար վերնալ աշխարհի վրայէն։ Բա՛ռեր, բա՛ռեր, մոդական ինչպիսի ուժ մը ունիք դուք, որքա՛ն չատ բան կրնաք կատուցանել դուք, որքա՛ն չատ բան կրնաք կործանել, հիմնայատակ ընել։

Սաթենիկին չըսի այն ինչ որ կը մտածեմ չատ յաճախ։ Օր մը պիտի մեռնիմ, ինչ հաւանաբար քովս պիտի չըլլայ այդ պահուն։ Գիշերը ուշ ատեն հեռախօսէն պիտի լսէ, կամ յաջորդ առաւօտ։ Եւ չատ պիտի տատապի։ Կծու արցունքներ պիտի հոսեցնէ։ Երկու պատառ հաց անգամ ուտել, Ռուբիկին հետ երկու բառ անգամ փոխանակել պիտի չուզէ երկար օրեր ... Բայց ... մեւնոյն ատեն պզտիկ չունչ մը պիտի առնէ մտածելով թէ ... այլեւս հարկ չմնաց ամէն օր հիւանդանոց երթալու։ Վերջացաւ այդ պարտականութիւնը։

- Գիտե՞ս սիրտս այսօր ինչ ուզեց, կ'ըսեմ նիւթը փոխելու համար։ Դղումի համով լիցք մը։ Բաւական ատենէ ի վեր չեմ կերած։

(Շար. 23)

Այրի Տիկին Լիլիան Եանպէկեան,
Այրի Տիկին Մարի Եանպէկեան,
Տէր եւ Տիկին Գէորգ Եանպէկեան
եւ զաւակները՝ Արմէն եւ Անի,
Տէր եւ Տիկին Սարգիս Եանպէկեան
(Եգիպտոս),
Տէր եւ Տիկին Արշաւիր Մէսճեան
զաւակներն ու թոռները (Լոնտոն),
Տէր եւ Տիկին Ժորժ Շէրպէթճեան,
ինչպէս նաեւ Թիւճարեան, Մխալեան
(Պրազիլ), Ալեքսանեան եւ Գազանճեան
(Եգիպտոս) ընտանիքները եւ համայն
ընտանեկան պարագաները խոր կսկիծով
կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, զաւ-
կին, եղբօր, հօրեղբօր, մօրեղբօր, փե-
սային եւ ազգականին՝

ԿՐԻԿՈՒԱՐ - ՄԱԳՍՈՒՏ
ԵԱՆՊԷԿԵԱՆԻ
Architecte Diplômé
E N. B. A.

մահը, որ պատահեցաւ, Երեքշաբթի, Ապրիլ 29-ին, 52 տարեկանին:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի, այս Երեքշաբթի, Մայիս 6, ժամը 10·30-ին, Փարիզի Ս. Յովհ. - Մկրտիչ Մայր Եկեղեցին, ուրկէ մարմինը կը փո-խադրուի Մոնմարթրի գերեզմանատունը:

Որեւէ մահագդ ղրկուած չըլլալով, կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել:

«ՅԱՌԱՋ». - Մեր ցաւակցութիւնները Տիկին Լիլիան Եանպէկեանի, Տիկին Մարի Եանպէկեանի, Տէր եւ Տիկին Գէորգ Եանպէկեանի եւ ընտանեկան բոլոր պա-րագաներուն:

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Տիկիններ՝ Ս. եւ Ա. Պալեան իրենց զարմիկին՝ Յարութիւն Փափազեանի յի-շատակին կը նուիրեն 100 Ֆ. «Յառաջ»ին:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

Ի գնահատութիւն «Յառաջ մխոք եւ արուեստ»ի Պ. Կարապետ Զրբաչեան 1000 ֆրանք:

×

ՄԱՐՍԷՅԼ. - Պ. Ֆրէնկեան 200 ֆրանք

60-ամեակին առթիւ:
ՇԱՒԻԼ. - Պ. Գարաօղլանեան 200 Ֆ.:

Հայ Աղետասխնամ Ընկերակցութիւն

ՀՐԱՒԷՐ ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎԻ
Ե Ի
ԿՈՉ ԹԵԿՆԱԾՈՒԹԵԱՆ

Հայ Աղքատախնամ Ընկերակցութեան ընդհանուր ժողովը, Մայիս 29, Հինգ-շաբթի, երեկոյեան ժամը 20-ին Ընկե-րակցութեան կեդրոնը՝ 77, rիւ Լա Ֆա-յէթ, Փարիզ 9-րդ թաղամաս:

Բարեփոխեալ կանոնագրին 5-րդ յօդ-ուածին համաձայն, վարչութեան անդամ-ներուն թիւին կէսը (8 անդամ) նորոգելի ըլլալով, Ընկերակցութիւնը կոչ կ'ընէ իր բոլոր անդամներուն, որոնք կը փափաքին մաս կազմել նոր վարչութեան եւ իրենց դործունէութիւնը բերել Աղքատախնամի Ընկերակցութեան աշխատանքներուն:

Թեկնածուներ պարտին Ընկերակցու-թեան գրասենեակը գրաւոր դիմել, ամէ-նէն ուշը մինչեւ Մայիս 13, (վերջին պայ-մանաժամ): Դիմումնագիրը պէտք է ձե-ռագիր ըլլայ ու ստորագրուած թեկնա-ծուին կողմէ որ չատ ընթեռնլի կերպով պէտք է գրէ նաեւ իր անունը, մականունը եւ հասցէն:

ՀԱՅ ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄ
ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆ

12 - 14, rue St. Bazile — 13001 Marseille
ՄԱՐՍԷՅԼ

10ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁ

Կիրակի, Մայիս 11, ժամը 13-ին Տարօն եւ Վասպուրական սրահներուն մէջ՝

ՄԵԾ ՀԱՅԿԵՐՈՅԹ

Նախագահութեամբ՝ Տէր եւ Տիկին՝
ՄՈՒՇԵՂ ՃԻՒՐՃԵԱՆԻ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին:
Երգիչ՝ Յարութ (Փարիզէն):
Պօղոս Տէմէեան - Անի պարախումբը
Հայկական մթնոլորտ:
Ճաշազին 100 Ֆ.:
Սեղանները ապահովել հեռաձայնելով՝
91 - 50 - 15 - 09 - 91 - 66 - 18 - 80

CENTRE CULTUREL
ST. MESROB
10 bis, rue Thouin — Paris 5e

CONFERENCE

Dans le cadre de ses conférences mensuelles, le Centre Culturel Saint Mesrob présente

M. KEVORK BAGHDJIAN
Docteur en sociologie juridique
et auteur du livre :
« *LE PROBLEME ARMENIEN* »
qui donnera une conférence sur le sujet :

«DU NEGATIVISME TURC
A L'ACTIVISME ARMENIEN :
OU EST LA SOLUTION?»

Mardi le 6 Mai à 20h30
au Centre Saint Mesrob
10bis, rue Thouin - Paris 5e

Un buffet froid sera servi pour ceux qui le désirent à partir de 19 h.
Participation : 40 F.
Prière de s'inscrire

ՍԷՆ - ԹՎԷԹԻԷՆ
Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Կիրակի, Մայիս 4, առաւօտեան ժամը 10·30-ին, Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ Հայ Ա-ռաքելական եկեղեցւոյ մէջ, կը մատուց-ւի պատարագ:

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ՋԱՏԻԿ ԱԲԵՂԱՑ ԱՒԵՏԻՔԵԱՆ

«ՊԱՂՏԱՍԱՐ ԱՂԲԱՐ»Ը

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉԻ Տէսինի Արաքս թատե-րախումբը կը ներկայացնէ Յակոբ Պա-րոնեանի՝

«ՊԱՂՏԱՍԱՐ ԱՂԲԱՐ»

կատակերգութիւնը (երեք արար), բե-մադրութեամբ՝ Վարդան Քէշիշեանի: Շաբաթ, Մայիս 10, ժամը 20·30-ին Լիոնի Ս. Յակոբ Եկեղեցւոյ ազգային տան սր-բահին մէջ, 40 Արմէնի փողոց:

Մուտք՝ 20 Ֆ.:

ԲԱՑԱՌԻԿ ՆՈՒԻՐ ՄԸ
- 100.000 ՖՐ. -
ՍԱՄՈՒԷԼ - ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ
ՎԱՐԺԱՐԱՆԻՆ

Ի լուր Սամուէլ - Մուրատեան վար-ժարանի անուեւնական ծանր տագնապին ընդառաջելով կարօտ աշակերտներու կր-թաթոշակին, Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Մխիթէվէլեան հարիւր հազար ֆրանք կ'նուիրեն:

Այս առթիւ, վարժարանին տեսուչ-Թիւնը, խորապէս ազդուած, իր ջերմա-գին շնորհակալութիւնները կը յայտնէ նուիրատուներուն, մաղթելով որ ապա-գայ Հայեր հետեւին այս վեհանձն օրինակին եւ իրենց նպաստը բերեն հայ-պահպանման եւ կրթական մեր հաստա-տութեանց:

Ֆրանսահայ Մշակութային Միութեան Պանեօլի մասնաճիւղը կը ներկայացնէ՝

«ՊԻՊՕ»

Երեքշաբթի, Մայիս 6, ժամը 20·30-ին
THEATRE VICTOR HUGO
14, ave .Victor Hugo - Bagneux
Մուտքերու մասնակցութիւն՝ 30 Ֆ.:

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Կապ. Խաչէ Խսկի մասնաճիւղը խոր-ցաւակցութիւններ կը յայտնէ Տիկին Ե. Ատանալեանի իր քրոջ մահուան առթիւ, ինչպէս նաեւ Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Փա-փազեանի իրենց հօր մահուան առթիւ:

×

Կապոյտ Խաչի Տէսինի մասնաճիւղը յա-ւակցութիւնները կը յայտնէ Տիկին Զա-րուհի Յիսենի իր եղբօր մահուան առ-թիւ եւ կը նուիրէ 200 Ֆ. Հայ Դաշնակ-ցական Ծաղկեպսակի: Շնորհակալու-թեամբ ստացած է 200 Ֆ. Տիկին Շա-թաճեանէ իր ապաքինման առթիւ:

EN EXCLUSIVITÉ
OPTIMA TOURS, spécialiste
des voyages en ARMÉNIE
depuis 17 ans
Vous propose

9 VOLS DIRECTS PARIS ➤ EREVAN
EREVAN ➤ PARIS

Caractéristiques techniques :
Vols assurés par BOEING 727 de la Cie AIR CHARTER filiale d'AIR FRANCE
Départs par aéroport CHARLES de GAULLE N° 2
Durée du vol : 5 heures 15
Douane à Erevan
Durée des séjours : 15 nuitées, 16 jours
Les prix par personne PARIS / PARIS comprennent le coût du visa et l'assurance :

Du 25 Juin au 10 Juillet	7.280 F	Du 20 Août au 4 Septembre	7.380 F
Du 9 au 24 Juillet	7.380 F	Du 3 au 19 Septembre	7.580 F
Du 23 Juillet au 7 Août	7.380 F	Du 18 Septembre au 3 Octobre	7.250 F
Du 6 au 21 Août	7.380 F	Du 2 au 17 Octobre	6.750 F
		Du 16 au 29 Octobre	6.350 F

De EREVAN, extensions possibles soit :
○ Vers les Républiques de GEORGIE et d'AZERBAIDJAN
○ Vers l'UKRAINE, la MOLDAVIE et ODESSA

(Brochure détaillée sur demande)

A PARIS
SONIA COUMRYANTZ
OPTIMA TOURS
12, rue Vignon
75009 — PARIS
Tél. : (1) 47 42 10 35

A MARSEILLE
M. ALEXANIAN
11, rue du Bassin
13012 MARSEILLE
Tél. : 91 93 04 90
ou 42 83 31 55

A LYON
JEAN KRIKORIAN
LATITUDE 3
3, place Roger Salengro
69190 SAINT FONS
Tél. : 78 67 10 79

A SAINT CHAMOND
JEAN KRIKORIAN
LATITUDE 3
55, rue de la République
42400 SAINT CHAMOND
Tél. : 77 22 18 22

L'UCFAF et la JAF organisent

UN GALA EXCEPTIONNEL

avec les
Artistes d'Arménie
CHANTS DANSES MUSIQUES
Mercredi 14 Mai à 20 heures 30
Salle des Ingénieurs Arts et Métiers
9 bis, ave. d'Iéna — 75016 Paris — Métro : Iéna

BOGHOSSIAN RAFIG — Danseur
CHAMAKHIAN ACHOD — Dhol
HAGOPIAN HAYGAZ — Kamantcha
HAMPARTZOUMIAN ROUPEN — Danseur
KEVORKIAN ALVART — Danseuse
KRIKORIAN ARDACHES — Pianiste
MINASSIAN YORGI — Chanteur
MANOUGUIAN YÉGHIS — Doudouk
NALBANTIAN GARINÉ — Danseuse
OULMOUSSIAN TAMAR — Kanone

Billets du Gala : 80 F. et 100 F.

Location des billets :
à Paris :
CENTRE CULTUREL UCFAF et JAF — 6, Cité Wauxhall - 10e
Les Mardis et Mercredis à partir de 19h - Tél. : 42 - 08 - 76 - 49
LIBRAIRIE PALOUYAN — 9, rue de Trévise - 9e
à Clamart
SAMIKIAN — 10, rue Brissart
à Bois - Colombes
DJIZMEDJIAN — 31, rue P. Déroulède - Tél. : 47 - 81 - 09 - 72
à Alfortville
RESTAURANT SEVAN - «Chez BEDIK» — 1, bd. Carnot

VILLEURBANNE, **Lundi 12 Mai, 20 h 30 — Centre Culturel**
234, Cours Emile Zola

MARSEILLE, **Mardi 13 Mai, 20 h 30 — Salle St. Georges**
(Marseille 7e)

Imprimé sur les Presses du Journal «HARATCH» — 83, Rue d'Hauteville - 75010 Paris
Commission Paritaire: N° 55935

ԿԻՐԱԿԻ
ՄԱՑԻՍ
4
DIMANCHE
4 MAI
1986

LE NUMERO : 4,00 F

ՅԱՌԱՋ

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

Թիւ 105

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE-FONDE EN 1925
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Directrice: Arpik Missakian

Tel.: 47. 70. 86. 60 — Telex: HARATCH 280 868 F
C.C.P. Paris 15069-82 E — 51027317 A R.C. Paris

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար· 600 Ֆ· — Վեցամսեայ : 310 Ֆ·
Արտասահման : Տար· 700 Ֆ· — Հատը : 4,00 Ֆ·

61ՐԴ ՏԱՐԻ — Թիւ 16.218 | Fondateur: SCHAVARCH MISSAKIAN | 61e ANNÉE — No 16.218

ԵՐԷԿ ԳԷՄՔԵՐ ՈՒ ԳԷՊՔԵՐ

Միջամայրը: Ան կու գայ անչուշտ չըբաղատէն: Ամէն սերունդ, ատեն մը, չափահաս կ՚ըլլայ եւ կ՚ուզէ իր ալ կեանքին աչունը կը թեւակոխէ իր ալ կեանքին աշունը կը թեւակոխէ, վերջին վկան կը դառնայ միջամայրի մը, այսինքն չըբաղատի մը: Ու սերունդէ սերունդ, նոյնը կը կրկնուի: Մեր ծնողքին սերունդը ճանչցած էր Պոլիս մը, որ իրեն համար ալ միջամայրը: Մտերմութիւնը վայելած էր Մեծարենցին, Վարուժանին, Զարդարեանին, Զապէլ Եսայեանին: Իրեն համար, այդ էր միջամայրը, պոր չդաւաճանէր, բայց սահեցեալ ուրիշ մը, պոր ճանչցանք: Օր մը, մենք ալ, ուշ մենք ճանչցանք: Օր մը, մենք ալ, ուշ կամ կանուխ, պիտի դառնանք նոր եկողներու հին միջամայրը, համեմատութիւնները պահելով:

Մեր գարնան օրերուն միջամայրը կազմին Սարաֆեան, Պէշիկթաշլեան, Ահարոն, Տէր-Յակոբեան, Շահնուր, Բ. Թօփալեան, Վրացեան, Կոմս եւ դեռ այնքան ուրիշներ: Ոմանք մեկնեցան երկիր փոխելով, ոմանք, աւելի ուշ, վերջին հրաժեշտը տուին կեանքին, այսինքն՝ մեզի:

Ամէն մէկ մեկնողի հետ, նաեւ անհետացաւ միջամայր մը: Պարսամեանին խղճի-պրատունը, Բիւզանդին տպարանը, «Յառաջ»ի երբեմնի խմբագրատան կից Տէր-Յակոբեանին բնակարանը: Անոնց վերջնական մեկնումը չեզոք միայն անձի մը, մատուռականի մը բացակայութիւնը, այլեւ վախճանը իրենց ստեղծած այդ միջամայրին:

Բիւզանդը երբեք չեմ տեսած առանց գլխարկի: Ներսն ալ, տպարանը, երբեք չէր հաներ: Ոչ ոք կրնար երեւակայել զինքը առանց գլխարկի: Կէսօրէ վերջերը, Պարսամեանին խղիկին առջեւէն անցնելով, տպարան կը մտնէին Վ. Մելիքեան, Փօլատ, Սարաֆեան, երբեմն նաեւ Ահարոն, Նարդունի: Ահարոն միշտ գլուխը որակումներ ունէր անձերու մասին: Ապտէկ օր մը, Թօփալեանին տպարանն էինք, երբ հեռուէն տեսնուեցաւ Վաղարշակ Մելիքեանի ժամանումը: Արհեստով ակնոցագործ, Մելիքեանի էնկրի ջուրքին էր՝ պատմութիւնը, ու նման եւ այլ յօդուածներով կ՚աշխատակցէր «Յառաջ»ի: Նիհար ու կօշտան բարձրահասակ տիպար մըն էր: Ու յանկարծ, երբ կը մօտենար, Ահարոն, քեթին տակէն, ինքնիրեն հետ խօսելու պէս, բաւ.— «այս մարդուն ալ կէսէն աւելին, աւելի է, բայց ո՞ր կէսն է, ո՞ր կէսն է չես գիտեր»:

Այնման էր պարնասեան մեր բանաստեղծը: Նարդունին աչքի դործողութիւն եղած էր ու չըլլոյն մը հիւանդանոցը մնալէ ետք, տուն փոխադրուած էր, ուր դեռ կը մնար կռնակին վրայ պառկած, աչքերը կապուած: Հոն էր, որ օր մը եկաւ Ահարոն, ու անսպասելի կերպով հրահանգեց Նարդունիին՝ «ելի՛ր կամ մեռիր, սիրելիս, ելի՛ր կամ մեռիր...»:

Նարդունին ալ եզակի դէմք մըն էր: Աչխատած ըլլալով Շաւարշին հետ, սեղանի փակած, զինքը ճանչցած եմ մանկութենէս: Զաւեհասս Որբերու Միութեան (ՁՈՄ) հիմնադիրներէն էր, նաեւ նախագահ: Ինտուիտիվ որ այս «չափահաս որբ» բացատրութիւնը չատ խոտոված էր նոր – նոր Տէքարթ սերտած իմ «արամաբանող» միտքս եւ օր մըն ալ աւելի այլայլեցայ, երբ միութեան պաշտօնաթերթին անկիւնը, դէմ առ դէմ եկայ նոր Ֆրանսերէնին հետ՝ «Orphelins majeurs»: Կնքահայրը՝ Նարդունին էր, բայց երբ տարիները կ՚անցնէին ու որբերը հայրէն եռք, մեծ-հայր դառնալու համար բռնած էին, հայրս առաջարկած էր՝ «Ապրիլեան սերունդ» որակումը, որ պատառէ պատառ ալ զործածուցաւ: Ես համոզուած էի, որ Նարդունին ալ «չափահաս որբ» է, քանի որ հիմնադիրը է միութեան ու այնքան խոր էր համոզումս, որ չէի իսկ խորհած հարցապնդել զինքը այդ մասին: Ու յանկարծ, օրին մէկը, նամակ մը եկաւ Պոլսէն Նարդունիին: Բացաւ, ու ջղայնացած, բացագանչեց «Հայրս, մայրս կու գան»: Շշմած էի: Անպատման, սխալ լսած էի ու անմիջապէս կրկնել տուի: Այո՛, ճիշդ էր, ոչ միայն մայր ունէր, այլեւ հայր, մինչ Ապրիլեան սերունդի չպատկանող բախտաւորներն իսկ, լաւագոյն պարագային հազիւ մայր մը կ՚ունենային:

Նարդունի նաեւ եզակի անձ մըն էր: Պրպտող, հետաքրքրող, բառերու ստուգաբանութեան մոլի հետապնդող, չէր կըրնար ամբողջ ամբարած գիտելիքները չըփոխանցել նաեւ ընթերցողին, որ յաճախ չատ բան չէր հասկնար: Կարեւոր ալ չէր իրեն համար: Կը նախընտրէր նոյնիսկ չըհասկցուիլ, խորհելով թէ հասկցուիլը՝ միջակութիւններու մենաշնորհն է: «Յառաջ»ի էջերը լեցուն են իր լեզուական դաս – յօդուածներով: Տանեակ մը յօդուած գրած է համոզելու համար Բենիամին Թաչեանը, որ ամէնքն-ը է-ով պէտք է գրուի: Ձամբայ ելած էր երրայերէնով, հասնելու համար հայերէնին: Չհամոզեց: Թաչեանը չարունակեց ամենն գրել, Նարդունի՝ ամէնէն: Նոյնքան յօդուած գրեց

Գրեց՝
ԱՐՓԻԿ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

հասկցնելու համար Մխիթարեաններուն, որ ճիշդը՝ յոբելենական է եւ ոչ՝ յոբելինական: Ու թերեւս այս վէճերը կը չարունակուին հոն ուր (ո՞ւր) են հիմա, քանի Նարդունի դնաց, անաւարտ թողլով բազմաթիւ այլ յօդուածներ, որոնք ամէն կիրակիի թիւով, վերջ կը դտնէին՝ ընդհատ խոստումով:

Պատահած է նաեւ, որ նիւթի մը ձեռնարկէր, ու այնքան հեռուէն ճամբայ ելլէր, որ յօդուած առ յօդուած, չօշափած իսկ չըլլար խորագրին խոստացած նիւթը:

Այսպէս, որոշած էր ինք գրել Զուլալ Գազանճեանի բանաստեղծական առաջին հատորին դրախօսականը: 1964–ին էր, «Յառաջ» մատենաշարէն լոյս տեսած էր «Կեանքը – Քոյրս» ու Նարդունի սկսած էր յօդուածաշարքը, որ կը կրէր հատորին խորագիրը: Կիրակիէ կիրակի հասած էինք վեցերորդ յօդուածին, երբ քանի մը բարեկամներով հաւաքուած էինք Զուլային տունը: Կը խօսէինք հոսկէ – հոնկէ, երբ յանկարծ մեր սիրելի Աւլէնը, իր իւրայատուկ իւմուռով դարձաւ Նարդունիին. – «Մե՛ծ հեռաքրքրութեամբ կը կարդամ յօդուածներդ» ըսաւ, «ու նաեւ անհամբերութեամբ, արդէն վեցերորդին հասած ես, հարցում մը ունիմ՝ ե՞րբ պիտի խօսիս Զուլալին դիրքին մասին...»: Նարդունի բարձրաձայն խնդալ սկսաւ, կը դունի բարձրաձայն խնդալ սկսաւ, կը սիրէր նման սրամտութիւններ:

Քանի մը տարի ետք, Նարդունին ալ գնաց ու իր վերջին յօդուածը՝ «Ցիսուսի ծնունդը» (կ՚ուզէր փաստել թէ չէ ծըննած...) մնաց ընդհատ...

■

ՍԻՐԱՐՓԻ ՏԷՐ ՆԵՐՍԷՍԵԱՆԻ ՀԵՏ

Առաջին անգամ տարիներ առաջ էսաեան վարժարանի յուշամատեանին մէջ ծանօթ էսաեանցիներու չարքին հանդիպեր էի իր անունին. առաջին յիշուածն էր կարծեմ, լուսանկարով մը: Զարմացած ու ապա տղայական հպարտութիւն մը զգացած էի:

Սիրարփի Տէր Ներսէսեանի անունը աչքիս առջեւ կը բերէր անմիջապէս նախ հայ մանրանկարչութեան փառաւոր հատոր մը, ու յետոյ այդ մարդին մէջ կատարուած բազմաթիւ այլ աշխատութիւնները: Երբ գացի առաջին անգամ տեսնել զինք, այդ հսկայ հատորը փոխակերպուեցաւ ամէն բանէ առաջ զոյդ մը աչքերու նայուածքին, որոնք հատորներու «բարեխօսութեան» պէտք չէին ձգեր իրենց տէրը ծանօթացնելու համար. թափանցող, խօսուն ու բարի այդ աչքերը:

Ցետոյ անժպիտ, անդիջող պահակներու նման դիրք – պատեր դրաւեցին ուշադրութիւնս. թանգարանի մը լուսթիւնը լեցուած յարկարաժին մը. աւելի դէտութեան մարդու մը աշխատանոցը, քան՝ բնակարան: Անկիւնէ մը երկչոտ քեզ կը դիտէ հոն, հին քուրդ դոյներով խմբանկար մը: Այս է չըջապատը, ուր կը զրուցենք Սիրարփի Տէր Ներսէսեանի հետ. իր մասին, դործին՝ քիչ մը, ու չատ աւելի՝ մեր մանրանկարչութեան, զարդարուեստին:

×

Հ. – Հայկական արուեստին՝ – մանրանկարչութիւն, որմնանկար – զարդարուեստին հանդէպ ե՞րբ սկսած է ձեր հետաքրքրութիւնը:

Պ. – Երբ ուսումս սկսայ, աւելի պատմութեամբ կը զբաղէի. բիւզանդական պատմութեամբ. հետն ալ սկսայ հայկականին. կամաց կամաց պատմութեան հետ մէկտեղ սկսայ դեղարուեստի պատմութեան դասախօսութիւններու ալ հետեւիլ. դիտէ՞ք, դրեթէ պատահաբար եղաւ հայկ. արուեստով հետաքրքրուիլս: Փրոֆէսէօր՝ Միլէ, Վենեւիկ գացած էր եւ արտօնութիւն առացած էր հոնտեղի ձեռագիրներէն ոմանք հրատարակելու...

Հ. – Հայկակա՞ն ձեռագիրներ:

Պ. – Այո. Ս. Ղազարի, Մխիթարեաններուն: Ինծի առաջարկեց որ մասնակցիմ աշխատանքներուն: Ինք 9 եւ 10րդ դարու ձեռագիրները պահեց իրեն համար, 12 – 13 – 14րդ դարերը ես պիտի հրատարակէի: Այդպէսով գացի վենետիկ ու միշտ չարունակելով հանդերձ բիւզանդական ուսումներս (երբեք չեմ ձգած) քիչ քիչ սկսայ դէպի հայկականը հակիլ. թէեւ կրնամ ըսել որ երկուքը նոյն ձեւով առաջ տարած եմ:

Հ. – Էսաեանցի եղած էք, չէ՞:

Պ. – Մինչեւ 12 տարեկանս, միայն նախակրթարանը: Հայրենասիրութիւնս մինչեւ 12 տարեկան է. վերջը ինքնիրենս աշխատած եմ, մանաւանդ դրարարի:

Հ. – Էսաեանէն եմ...

Պ. – Անգլիական վարժարան, Հայ ըմբոլ գացած եմ. յետոյ Ջուիցերիա, երկու տարի ուսանած եմ Ժընեւ Ա. աշխարհամարտի տարիներուն. պաքալորէայէն եռք երկու տարի ալ համալսարան ըրած եմ, յետոյ Փարիզ եկած. Սորպոնի Օթ ք՚Էթիւտը:

Հ. – Միշտ պատմութեան ճիւղին հետեւելով...

Պ. – Պատմութեան, այո. նաեւ գեղարուեստի պատմութեան դասախօսութիւններուն հետեւած եմ, Սորպոն՝ Փրոֆ. Էմիլ Մալի եւ Հանրի Ֆոսիոնի, իսկ բիւզանդական արուեստին համար կապրիչ Միլէի աշակերտած եմ:

Հ. – Ցետագային վերադարձա՞ք բնաւ Պոլիս:

Պ. – Այցելութեան համար միայն, տպրելու չէ: Երեսուն տարի եռք միայն, Փարիզի մկրիչին մասին հրատարակութեան մը առիթով զացի. քիչ մտեն մնայի:

Հ. – Իսկ ե՞րբ անցաք Ամերիկա:

Պ. – 1930–ին: Բայց սկիզբի 5 տարիները միայն տարուան մէկ մասը կ՚երթայի, որպէսզի կարենամ թէզս չարունակել. յետոյ մնացի մինչեւ 1963. մինչեւ հանդամեան կոչումիս:

Հ. – Ի՞նչ կը դասաւանդէիք Ամերիկա:

Պ. – Առաջին տարիները երբ Ուէսլէյ էի, ընդհանուր դեղարուեստի պատմութիւն կ՚ընէի: Մասնագիտութիւնս աւելի միջնադարեան չրջանն է. հայկական չեմ ըրած. միայն տարի մը Նիւ Եորք Փիլր Փոն Մորկըն զրադարանը կայ ուր հայկական ձեռագիրներ կը դտնուին, հոն հրաւիրուեցայ որպէսզի հայկական մանրանկարչութեան մասին դասախօսութիւններ ընեմ:

Հ. – Իսկ Հարվըրտի՞ մէջ...

Պ. – Միայն բիւզանդականն էր նիւթս. անդամ մըն ալ Ամերիկա պատերազմի ատեն էջով լիպրը տէ Օթ ք՚Էթիւտը հաստատուեցաւ. Հանրի Կրէկուար եւ ուրիշներ հրաւիրեցին գիս որ դասախօսեմ. սակայն աւելի հայ պատմութեան եւ հայ արուեստի մասին էր. այդ դասա-

●▶

«ՅԱՌԱՋ»ի
տեսակցութիւնները

խօսութիւններն էին որ վերջը «Արմինիոն Հնոտ պիզանթին էմփայր» անունով հրատարակեցի:

Հ.– Կ'ըսեմ որ առհասարակ, թէ մեծ է, կարեւոր տեղ ունի մեր մշակոյթին մէջ մեր ճարտարապետութիւնը. արդեօ՞ք ատոր զուգահեռ տեղ մը կրնա՞ք դնել մեր գարդարուեստը. մանրանկար – ֆանդակ – որմնանկար:

Պ.– Մանրանկարները՝ այո: Թէ բուն Հայաստանի եւ թէ Կիլիկիոյ մանրանկարչութիւնը բարձր տեղ ունին:

Հ.– Բուն Հայաստան երբ կ'ըսէք, մէջը կ'առնէ՞ք վասպուրականը:

Պ.– Վասպուրականի արուեստը աւելի ժողովրդական է. համակրելի են, սակայն նոյն որակը չունին:

Հ.– Արդեօք ո՞րն է մեր գարդարուեստին ամէնէն փայլուն շրջանը. թէ ժամանակի, թէ շրջաններու տեսակէտէ:

Պ.– Հայաստանի 10րդ եւ 11րդ դարու գործերը, յետոյ Գլաձորի համալսարանի շուրջը, Սիւնիքի գործերը. սակայն միջնադարեան Կիլիկեան արուեստը աւելի բարձր է. շատ աւելի օրինակներ ալ ունինք: Գիտէք, Հայաստան արշաւանքներու երկիր եղած է, շատ բան կորսուած է: Ստեփանոս Օրբելեան տեղ մը կ'ըսէ՝ չէ որ հազարէ աւելի ձեռագիրներ բերի մը մէջ դրուած էին պահուելու համար եւ ամբողջ փճացած են Սիւնիքի մէջ: Մարդ կը զարմանայ. այդ որքան մեծ արուագրութիւն եղած է որ այսքան մեծ թիւով հասած են մեզի. միայն Մատենադարանը 10 հազարէն աւելի ձեռագիր կայ. 4 հազար կայ Վենետիկ: Երուսաղէմ՝ նոյնպէս: Քանի մը հազար ալ Հալէպ եւ այլն: Եւրոպայի մէջ Մխիթարեաններէն դատ ամէնէն շատ Փարիզ կայ. Ազգային մատենադարանը. 300է աւելի: Հոս Լուի ԺԴ-ի չրջանէն սկսած են կանոնաւոր կերպով հաւաքել:

Հ.– Գրեթէ 20 հազարի շուրջ է ուրեմն հայկական ձեռագիրներու թիւը այսօր:

Պ.– Այո:

Հ.– Եւ ասոնցմէ ամէնէն հինը...

Պ.– 9րդ դարէն է. աւելի հինէն էջեր կան միայն:

Հ.– Կը զարմանայիք, թէ հակառակ բոլոր ժխտական պայմաններուն –արշաւանք, թալան եւլն.– մեծ թիւով ձեռագիր հասած է այսօր մեզի. կը խորհիմ թէ երկու պատճառներ կան ասոր համար. նախ այն, որ ինչպէս ըսիք, շատ արտադրած ենք, յետոյ նաեւ պահելու իրենց հոգածութիւնը, գուրգուրանքը:

Պ.– Այո, սակայն երբ պատերազմ է, կու գան կը հրկիզեն, եգիպտացիները, Արաբները երբոր եկան Սիս օրինակի համար, ամբողջ քանդեցին, այրեցին. խնամով պահէին ալ չատ անգամ բանի չէր ծառայեր: Միշտ կ'ըսուի ձեռագիրներուն մէջ, որ խնամքով պէտք է պահուի: Ձեռագրի մը մէջ գրուած է. «պատերազմի առեն թաղեցէք, պահեցէք. բայց խաղաղութեան առեն հանեցէք, կարդացէք»:

Հ.– Ամբողջ մտայնութիւն մը կը յայտնուի ասով:

Պ.– Այո: Ցուցակներէս մէկուն մէջ յիշած եմ այս պարագան: Ցուզիչ է կարդալ ձեռագիրներու յիշատակարանները: Գիտէք, թէ մէկ տեղէն միւսը կ'երթար մարդ լաւ գրիչ մը, մագաղաթը, ներկը գտնելու համար:

Հ.– Այսօր որքա՞ն ծանօթ է մեզի իրենց գործածած թէքնիքը. կրնա՞ք ըսել թէ ինչ կը գործածէին սա կամ նա ներկին համար:

Պ.– Կան ձեռագիրներ որոնց մէջ գրուած է գոյներու բաղադրութեան մասին. հիմա կրնան քննել նաեւ գործածուած նիւթերը:

Հ.– Միշտ հակում մը կայ հայկական արուեստը, ճարտարապետութիւնը ցկատելու բիւզանդականին մէկ ճիւղը, կամ մասնաճիւղը: Ի՞նչ կը խորհիք այս մասին:

Պ.– Չափազանցուած ձեւով ճիշդ չէ: Բայց միւս կողմէ կարելի չէ ըսել թէ ազդեցութիւն չէ եղած:

Հ.– Այսինքն կայ ուրոյն գիծ մը, բան մը, որով մերինը կը զատուի միւսէն:

Պ.– Այո. մեր ճարտարապետութեան եթէ նայինք, բիւզանդականը կմախքով է, հայկականը՝ քարով: Երկու տարբեր նիւթով կարելի չէ նոյն բանը ընել: Ազդեցութիւնները կարելի չէ ուրանալ եւ կարելի չէ սահմանել: Քիչ մը պատահական է. որոշ ճարտարապետ մը կրնայ ուրիշ տեղ մը երթալ ու բան մը տեսնել, կիրարկել. շատ փափուկ խնդիր է այլ: Բաներ կան որոնք դիւրին կը տեսնուին, սակայն ոչ բոլորը: Ցետոյ, այսօր ալ գիտութեան մէջ տարբեր տեղեր նոյն պիւտը կ'ըլլայ. նոյնը եղած է միջնադարուն. յեղաշրջումի հարց է: Կը զգուշանամ վճռական խօսելէ ազդեցութիւններու հարցին մասին: Անկէ առաջ ուսումնասիրութիւններ կան որ կ'անդիտանանք...:

Հ.– Ազգեցութիւնը անուրանալի է անշուշտ. սակայն կրնաք ըսել թէ մեր ճարտարապետութիւնը ունի իմքնուրոյն գիծ մը որով կը զատուի բոլորէն. չէ՞:

Պ.– Այո. ճիշդ է:

Հ.– Նոյն բանը կարելի՞ է ըսել նաեւ մանրանկարներու եւ խաչքարներու մասին:

Պ.– Ինծի եթէ մանրանկար մը բերուի, կրնամ ըսել –պրեթէ միշտ– թէ բիւզանդական է կամ հայկական. նաեւ դարը:

Հ.– Իսկ վրացակա՞ն ձեռագիրները...

Պ.– Սկիզբի, 9րդ – 10րդ դարու գործերը չատ կը նմանին հայկականներուն. վերջէն աւելի նման են բիւզանդականին: Անոնք այնքան չատ չեն որքան հայկականները, մինչդեռ եկեղեցիները աւելի մեծ թիւով մնացած են հոն: Որմնանկարչութեան աւելի չատ օրինակ ունին քան՝ մենք: Իմ կարծիքով վրացական մանրանկարչութիւնը աւելի ազդուած է բիւզանդականէն, քան՝ մերը: Սակայն ինչպէս ըսի, իրենց մօտ պահուած աւելի չատ որմնանկար կայ: Իրենց երկիրը մերինին պէս ենթակայ չէ եղած ներխուժումի, արշաւանքներու. յետոյ աւելի բարերեր է: Երբ Հայաստան էի՝ կ'ըսէին. «Վրաստան փայտ մը կը տնկեն ծառ կ'ըլլայ, մենք ծառ մը կը տնկենք փայտ կ'ըլլայ»:

Հ.– Շատ մը օտար գիտական շրջանակներու մէջ գտնուած էք. ի՞նչ է արդեօք օտարներու գնահատումը դէպի մեր արուեստը. – ճարտարապետութիւն եւ մանրանկարչութիւն:

Պ.– Շատ դնահատելով կը խօսին. անցլիացի պաշտօնակից մը ունիմ, քանի մը տարի առաջ Հայաստան գացած էր, Մատենադարանի պիրքերը եւայլն տեսած, վերջերս երբ եկած էր, կ'ըսէր. «այնքան տխուռացի որ հայերէն չեմ սորված եւ հայկական արուեստով ալ քիչ մը զբաղած չեմ»: Այսօր, միջնադարեան արուեստով զբաղողներ Հայաստանը երբեք չեն մոռնար:

Հ.– Արդեօք մեր գարդարուեստը ի՞նչ տեղ ունի միջազգային բեմին վրայ:

Պ.– Բարձր տեղ մը ունի: Բիւզանդականը, մանաւանդ արեւմտեանը շատ օրինակ ունին. այս պատճառով դժուար է բաղդատել, սակայն եթէ առնէք որակաւոր հայկական արուեստի գործ մը եւ նոյն չրջանի բիւզանդական կամ Ֆրանսական մը, տարբերութիւն չկայ անոնց միջեւ: Մերինները թիւով քիչ են այնքան: Աչխատանքի գժուար պայմաններ ունէին. երբ կարդաք յիշատակարանները, կը տեսնէք որ մէկը սկսած կ'ըլլայ վանք մը, թշնամին կու գայ, կը տիպտուի երթալ ուրիչ տեղ...: Գրիչ մը գրած է. «Սենեակս գուրս է, կրակ չկայ»: Ցետոյ գրքամ պէտք էր ունենալ նիւթերը ձեռք ձգելու համար:

Հ.– Իրե՞նք կը պատրաստէին ներկերը:

Պ.– Այո:

Հ.– Արդեօք կա՞ն ձեռագիրներ, որոնց մէջ մէկէ աւելի անձ գծած կամ գրած ըլլայ:

Պ.– Այո: Օրինակ Թորոս Ռոսլինի գործերուն մէջ կան նկարներ, որոնք նոյն արժէքը չունին միշտ: Օգնականներ կ'ունենային: Ամերիկա պտնուող ձեռագրի մը մէջ, որ ստորագրուած է Թորոս Ռոսլինի կողմէ, յայտնի է որ բոլոր նկարները իր գործը չեն:

Հ.– Ինչո՞ւ կը նկարագրդէիք արդեօք. միայն գարդարելո՞ւ նպատակով կ'ընէիք:

Պ.– Այս մասին խօսելու համար պէտք է յունական, բոլոնեան արուեստէն բան կըսիլ: Կ'ուզէին որ գործը աւելի մատչելի ըլլայ, աւելի հասկնալի: Եկեղեցիներու մէջ ալ նկարները կը գծուէին, որպէսզի ազօթողը կեդրոնանայ անոնց վրայ. նոյն պարագան էր ձեռագիրներուն համար. հոն մանաւանդ որ բացատրող ալ չկար:

Հ.– Սակայն այդ ձեռագիրները ժողովուրդին մօտ չէին գտնուեր, կը մնային վանքերու մէջ...

Պ.– Մեծ մասով. սակայն անհատներ ալ կ'ունենային: Յիշատակարանի մը մէջ կը պատմուի, թէ մէկը որքան կ'ուզէր ձեռագիր մը ունենալ, դրամ կը հաւաքէր այդ նպատակին համար, ծանօթները կ'օգնէին իրեն: Ցետոյ նաեւ երբ կ'ուզէին ազօթել, գիրք մը չունէին ատոր համար. այսօր գիւրին բան է գիրք ունենալ:

Հ.– Միայն կրօնակա՞ն գիրքեր նկարագրդած կ'ըլլային արդեօք:

Պ.– Կան ուրիշներ ալ. Աղեքսանդրի պատմութիւնը կայ պատկերազարդ: Գիրքը մասնագէտ պէտ էր իրենց համար: Կ'ուզէին որ կրօնականները աւելի լաւ ըլլան:

Հ.– Պատճառ այսօրուան. պիտի ուզէինք ձեր վերջին աշխատութեան մասին խօսիլ քիչ մը:

ՍՓԻՒՌՔԱՀԱՅՈՒ ՔՐՈՆԻԿ

Այս անգամ Սկովտիոյ մայրաքաղաքէն՝ Էտինպուրկէն կը գրեմ: Փաքիսթանցիներու ճաշարանի մը մէջ: Քիչ առաջ ժամադրած արարերէնով խօսակցութիւն մը ունեցայ Թունուզցի նպարավաճառի մը հետ, որ՝ ինչպէս կ'երեւի, Փարիզ երթալու համար ճամբայ է եղեր, «կորսուեր» է, ու հաստատուած է հոս...: Այն եւրոպական քաղաքներուն մէջ, ուր Հայ չեմ ճանչնար, Մինչեւ Արեւելքը կը փնտռեմ, իր ճաշարաններն ու նպարավաճառները: Եւ, ինչպէս այս պարագային, զանոնք յաճախ կը գտնեմ համալսարաններու մօտ: Անգլիացին եւ Սկովտիան ընդհանրապէս՝ համեմատած ուսեալիքը «արհամարհութիւն» նկատողներ են, սակայն համալսարանական երիտասարդը ամէն տեսակի ճաշ կը փորձէ, մանաւանդ երբ աժան է ան:

Երեսունվեց ժամէ ի վեր հոս եմ: Ամերիկայէն՝ Լոնտոն, Լոնտոնէն՝ առանց դադարի, ուզղակի հոս: Սկովտիոյ հին, թագաւորանիստ ուռաններ, մայրաքաղաքը: Վաղը կը մեկնիմ Ալբերտին, փոքր ու համալսարանական քաղաք, ուր դասախօսութիւն մը պիտի տամ, ու պիտի մասնակցիմ երեք օրուան ընթացքին տեղի ունեցող համագումարի մը՝ որուն նիւթն է ահաբեկչութիւնը:

Կանուխ ճամբայ ելայ, որպէսզի առիթն ունենամ այս քաղաքը տեսնելու: Դիքքերով ոգեւորուող անձ մըն եմ, ու պատանեկութեանս կարդացած եմ վեցհատորեայ վիպաշարք մը պատմական վէպերու, որոնց հերոսը Սկովտիացի մըն էր (հեղինակին նման): Այդ վիպաշարքին չնորհիւ, – ապա նաեւ որովհետեւ Սկովտիան Բրիտանական կայսրութեան մաս կը կազմէ (իսկ ես՝ բրիտանական դրականութիւն սերտած եմ ժամանակին), քիչ մը բան սորվեցայ այս երկրի պատմութեան մասին ալ:

*Երկաթուղիի կայարանը, թերթասաճառն մօտ, մեկհատորեայ, թղթակապ դիրք մը կարծես հայեացքս կ'աղերսէր, իր կողքի կապոյտ, սկովտիական դրօշակով ու վերնագրով, – «Պատմութիւն Սկովտիոյ»: Գնեցի, ու երբ կը վճարէի՝ մտածեցի թէ հայ անգլերէնով գրուած, մատչելի, թղթակապ «Պատմութիւն Հայոց» հատոր մը: Ֆրանսայի Հայութիւնը ունեցաւ հատորներ, միւսները պատմութեան մը նման, որ՝ հակառակ իր ակարութիւններուն, արժէք մը կը ներկայացնէ: Մինչ Միացեալ Նահանգներուն մէջ նման բան չկայ դեռ, եւ հայածին ակադեմականները այլեւս վարժուած են այն մեղադրանքին, որ հեռացքրքրուած Հայեր կ'ուզղեն իրենց, – «Դուք ի՞նչ կ'ընէք: Ոչ Եղեռնի պատմութիւնը գրեցիք, ոչ ալ Հայ ժողովուրդի, որպէսզի տամ (տղուս, օսար կնոջս, գրացիս) որ կարդան»: Անկեղծ ու միտ այդ անձերը չեն պիտակ թէ նպաստքն ակադեմականներուն բնագրէ, եւ նոյնիսկ պատմականներուն. նոյն պահանջկոտութիւնը՝ Հայ մեծատուներու հետ, պէտք է պատմագրքի իրագործման: Հայ ակադեմականները, որոնց ոգն – ու – ծուխը ներս մտած ու խարխուլ դրած է մասնավորապէս պետականութեան հանդէպ ակնածանքն ու հպատակութիւնը, չեն հաւատար որ մէկ անձ կրնայ լաւ գրել մեր երկարաժամ պատմութիւնը, քանզի փաստօրէն չկայ մէկ ակադեմական՝ որուն մանագիտութիւնը ընդգրկէ մեր ամբողջ պատմութիւնը: Կ'եզրակացուի, ուրեմն, թէ ինքնչիւր պատմական չրջան պէտք է վաստահի մէկ մասնագէտի, ապա բոլոր հատուածները պէտք է խմբագրուին: Իսկ այս բոլորին իրագործումը՝ ապրանք ու մեծ դումարներ կը պահանջեն. Գործի լծուած են մեր ակադեմական նուիրաւու մեծերը, եւ այդ անդիտաւոր «Պատմութիւն Հայոց»ը իրագործման ճամբան վրայ է: Միջոցին, երբ, օրինակ, երկրորդական վարժարանի աշերկրորդ ուսուցչուհի մը Հայոց Պատմութեան մասին պիրք խնդրէ ինձմէ, որովհետեւ գլասպանութեան մասին լսած է ու կ'ուզէ հրէական սպանդը դասաւանդած տալ իր դասարանին, ես ինքզինքս կը գտնեմ մեծ դժուարութեան մէջ: Ինչպէս ըսի, մեր ակադեմականներուն մէջ չկայ մէկը որ կարենայ ամբողջ պատմութիւնը գրել: Թուղթ չունիմ քովս: Հազարերդ է որ սեւ, փոչոտ պատուակս ու պանդան նօթատետրերս չունենամ ուսիս վրայ, սակայն պանդոք ձգած եմ երկաթուղիի կայարանին կից պանդոկի մէջ: Եւ ուրեմն կը փնտռեմ, կիրակի օրով, բազաքականներու այս դժնդակ քաղաքին մէջ, ոչ միայն ճաշարան, այլ թղթավաճառ: Կը պնդեմ արդէն իսկ մատնանչուած Թունուզցի նպարավաճառը, որ նօթատետրեր ալ կը ծախէ, ապա՝ փաքիսթանցիներու այս ճաշարանը, ուր պատուհանները կը չղաղկրատեն իրենց փունճապի լեզուով, լեզուով մը՝ որուն մէջէն իմ ականջիս կը խօսին ինծի ամէն տեսակի ճաչ կը վորձէ, մանաւանդ երբ աժան է ան:

Երեսունվեց ժամէ ի վեր հոս եմ: Ամերիկայէն՝ Լոնտոն, Լոնտոնէն՝ առանց դադարի, ուզղակի հոս: Սկովտիոյ հին, թագաւորանիստ ուռաններ, մայրաքաղաքը: Վաղը կը մեկնիմ Ալբերտին, փոքր ու համալսարանական քաղաք, ուր դասախօսութիւն մը պիտի տամ, ու պիտի մասնակցիմ երեք օրուան ընթացքին տեղի ունեցող համագումարի մը՝ որուն նիւթն է ահաբեկչութիւնը:

Կանուխ ճամբայ ելայ, որպէսզի առիթն ունենամ այս քաղաքը տեսնելու: Դիքքերով ոգեւորուող անձ մըն եմ, ու պատանեկութեանս կարդացած եմ վեցհատորեայ վիպաշարք մը պատմական վէպերու, որոնց հերոսը Սկովտիացի մըն էր (հեղինակին նման): Այդ վիպաշարքին չնորհիւ, – ապա նաեւ որովհետեւ Սկովտիան Բրիտանական կայսրութեան մաս կը կազմէ (իսկ ես՝ բրիտանական դրականութիւն սերտած եմ ժամանակին), քիչ մը բան սորվեցայ այս երկրի պատմութեան մասին ալ:

Երկաթուղիի կայարանը, թերթասաճառն մօտ, մեկհատորեայ, թղթակապ դիրք մը կարծես հայեացքս կ'աղերսէր, իր կողքի կապոյտ, սկովտիական դրօշակով ու վերնագրով, – «Պատմութիւն Սկովտիոյ»: Գնեցի, ու երբ կը վճարէի՝ մտածեցի թէ հայ անգլերէնով գրուած, մատչելի, թղթակապ «Պատմութիւն Հայոց» հատոր մը: Ֆրանսայի Հայութիւնը ունեցաւ հատորներ, միւսները պատմութեան մը նման, որ՝ հակառակ իր ակարութիւններուն, արժէք մը կը ներկայացնէ: Մինչ Միացեալ Նահանգներուն մէջ նման բան չկայ դեռ, եւ հայածին ակադեմականները այլեւս վարժուած են այն մեղադրանքին, որ հեռացքրքրուած Հայեր կ'ուզղեն իրենց, – «Դուք ի՞նչ կ'ընէք: Ոչ Եղեռնի պատմութիւնը գրեցիք, ոչ ալ Հայ ժողովուրդի, որպէսզի տամ (տղուս, օսար կնոջս, գրացիս) որ կարդան»: Անկեղծ ու միտ այդ անձերը չեն պիտակ թէ նպաստքն ակադեմականներուն բնագրէ, եւ նոյնիսկ պատմականներուն. նոյն պահանջկոտութիւնը՝ Հայ մեծատուներու հետ, պէտք է պատմագրքի իրագործման: Հայ ակադեմականները, որոնց ոգն – ու – ծուխը ներս մտած ու խարխուլ դրած է մասնավորապէս պետականութեան հանդէպ ակնածանքն ու հպատակութիւնը, չեն հաւատար որ մէկ անձ կրնայ լաւ գրել մեր երկարաժամ պատմութիւնը, քանզի փաստօրէն չկայ մէկ ակադեմական՝ որուն մանագիտութիւնը ընդգրկէ մեր ամբողջ պատմութիւնը: Կ'եզրակացուի, ուրեմն, թէ ինքնչիւր պատմական չրջան պէտք է վաստահի մէկ մասնագէտի, ապա բոլոր հատուածները պէտք է խմբագրուին: Իսկ այս բոլորին իրագործումը՝ ապրանք ու մեծ դումարներ կը պահանջեն. Գործի լծուած են մեր ակադեմական նուիրաւու մեծերը, եւ այդ անդիտաւոր «Պատմութիւն Հայոց»ը իրագործման ճամբան վրայ է: Միջոցին, երբ, օրինակ, երկրորդական վարժարանի աշերկրորդ ուսուցչուհի մը Հայոց Պատմութեան մասին պիրք խնդրէ ինձմէ, որովհետեւ գլասպանութեան մասին լսած է ու կ'ուզէ հրէական սպանդը դասաւանդած տալ իր դասարանին, ես ինքզինքս կը գտնեմ մեծ դժուարութեան մէջ: Ինչպէս ըսի, մեր ակադեմականներուն մէջ չկայ մէկը որ կարենայ ամբողջ պատմութիւնը գրել: Թուղթ չունիմ քովս: Հազարերդ է որ սեւ, փոչոտ պատուակս ու պանդան նօթատետրերս չունենամ ուսիս վրայ, սակայն պանդոք ձգած եմ երկաթուղիի կայարանին կից պանդոկի մէջ: Եւ ուրեմն կը փնտռեմ, կիրակի օրով, բազաքականներու այս դժնդակ քաղաքին մէջ, ոչ միայն ճաշարան, այլ թղթավաճառ: Կը պնդեմ արդէն իսկ մատնանչուած Թունուզցի նպարավաճառը, որ նօթատետրեր ալ կը ծախէ, ապա՝ փաքիսթանցիներու այս ճաշարանը, ուր պատուհանները կը չղաղկրատեն իրենց փունճապի լեզուով, լեզուով մը՝ որուն մէջէն իմ ականջիս կը խօսին ինծի աւելի

Գրեց՝

ԽԱՉԻԿ ԹԷՕԼԷՕԼԵԱՆ

Հայոց մասին ալ խօսիլ (ինչ որ պատմեցաւ ամիս մը առաջ), ես անվաստ Մարքըլ Առլէն Կրասերի «Անդք՝ Դէպի Աքրատա»–ը կու տամ ձեռքս: Երկու օր հոն կը հեռաձայնէ: «Լափած» է գիրքը, որ պատմուճի ձիրքով գրուած է:

Այս բոլորը մտքէս կ'անցնի, երբ կը չափեմ էտինպուրկի փողոցները: Կ'որոշեմ դրել: Թուղթ չունիմ քովս: Հազարերդ է որ սեւ, փոչոտ պատուակս ու պանդան նօթատետրերս չունենամ ուսիս վրայ, սակայն պանդոք ձգած եմ երկաթուղիի կայարանին կից պանդոկի մէջ: Եւ ուրեմն կը փնտռեմ, կիրակի օրով, բազաքականներու այս դժնդակ քաղաքին մէջ, ոչ միայն ճաշարան, այլ թղթավաճառ: Կը պնդեմ արդէն իսկ մատնանչուած Թունուզցի նպարավաճառը, որ նօթատետրեր ալ կը ծախէ, ապա՝ փաքիսթանցիներու այս ճաշարանը, ուր պատուհանները կը չղաղկրատեն իրենց փունճապի լեզուով, լեզուով մը՝ որուն մէջէն իմ ականջիս կը խօսին ինծի աւելի

Նկարիչ Ռուբեն Հովհաննիսյանի ցուցահանդեսը

Մեր օր առաջ, Գրողների միության կենտրոնական տունը «Հայաստան» ցուցասրահում բացվեց նկարիչ Ռուբեն Հովհաննիսյանի ցուցահանդեսը: Ներկայացված են 1000 գործ՝ գրքերի ձևավորում, գրքային գրաֆիկա, գրքի կազմ, գրքի տիտղոսաթերթ, գրքի էջադրում, գրքի ներքին նկարազարդում, գրքի ներդիր, գրքի ֆորզաց, գրքի շապիկ, գրքի պատկերազարդում, գրքի ֆրոնտիսպիս, գրքի վինյետ, գրքի ֆրոնտոն

ԳՐԱԿԱՆ ԳՈՒՆԱՀԱՏՈՒԿ ՀԱՎԵԼՎԱԾ

ՀԱՅԿԱԿՈՂ

Կ. ՄԱՐԱՏՈՒՆԻ ԱՆՎԱՆ ՄԱՆԿԱՎԱՐԺԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼԻՐԻ ՀԻՆԳԵՐՈՐԴ ԱՐՁԱԿԸ

«ՀԱՐԱՉ ՊԱՏԱՆԻ ԲԱՐԵԿԱՄՆԵՐԻՆ»

Թիվ 4, ՊԱՅԱՆ 4, 1986

Նկարը՝ Ա. Ղազարյանի

Ամառային տաք օրերից մեկն էր։ Ես ու Գրիշան ոտաբոբիկ վազում էինք գյուղի փոշոտ փողոցով։ Հանկարծ լսեցինք ձիու սմբակների դոփյուն։ Մենք կանգ առանք ու նայեցինք հեռվից եկող ձիավորին։ Նա մոտեցավ մեզ ու հարցրեց.

— Ասացեք, խնդրեմ, Ալեքսանդր Ղազարյանի տունը որտե՞ղ է։

Ես ձեռքով ցույց տվեցի մեր տունը։ Ձիավորը շնորհակալություն հայտնեց ու շարունակեց ճանապարհը։

Գրիշան հարցրեց.

— Ո՞վ էր այդ։

— Չգիտեմ, — պատասխանեցի ես։

— Ինչո՞ւ էր հարցնում հայրիկի մասին։

— Չգիտեմ։

Գրիշան մտածեց։ Հետո ասաց.

— Գնանք տուն, հայրիկին կհարցնենք։

Տուն հասնելուն պես տեսանք, որ հայրիկը նստած է սենյակում և ինչ-որ գրքեր է կարդում։ Ես ասացի.

— Հայրիկ, մի ձիավոր եկավ մեր գյուղ և հարցրեց քո մասին։

Հայրիկը գլուխը բարձրացրեց գրքից և հարցրեց.

— Ինչպիսի՞ ձիավոր էր։

— Չգիտեմ, — պատասխանեցի ես։

— Ինչպե՞ս չգիտես, — զարմացավ հայրիկը։

— Չգիտեմ, որովհետև նա ինձ չհարցրեց, այլ Գրիշային։

— Ինչպիսի՞ տեսք ուներ, — հարցրեց հայրիկը Գրիշային։

— Ես էլ չգիտեմ, — պատասխանեց Գրիշան։

— Ինչպե՞ս չգիտեք, — զարմացավ հայրիկը։

— Չգիտենք, որովհետև նա մեզ չհարցրեց, — պատասխանեցինք մենք։

— Ինչպե՞ս հարցրեց, — հետաքրքրվեց հայրիկը։

— Նա հարցրեց, թե ո՞ւր է ապրում Ալեքսանդր Ղազարյանը, — ասացի ես։

— Ես էլ ասացի, որ մեր հայրիկն է, — ավելացրեց Գրիշան։

— Ուրեմն նա ձեզ հարցրեց, թե ո՞ւր է ապրում Ալեքսանդր Ղազարյանը, և դուք ասացիք, որ մեր հայրիկն է, այդպե՞ս է, — հարցրեց հայրիկը։

— Այո՛, — պատասխանեցինք մենք։

— Ինչպե՞ս էր հագնված, — հարցրեց հայրիկը։

— Չգիտենք, — պատասխանեցինք մենք։

— Ինչպե՞ս չգիտեք, — զարմացավ հայրիկը։

— Չգիտենք, որովհետև նա ինձ չհարցրեց, այլ Գրիշային, — պատասխանեցի ես։

— Ինչպիսի՞ տեսք ուներ, — հարցրեց հայրիկը Գրիշային։

— Ես էլ չգիտեմ, — պատասխանեց Գրիշան։

— Ինչպե՞ս չգիտես, — զարմացավ հայրիկը։

— Չգիտեմ, որովհետև նա ինձ չհարցրեց, այլ Արտյոմին, — պատասխանեց Գրիշան։

— Ուրեմն նա ձեզ հարցրեց, թե ո՞ւր է ապրում Ալեքսանդր Ղազարյանը, և դուք ասացիք, որ մեր հայրիկն է, այդպե՞ս է, — հարցրեց հայրիկը։

— Այո՛, — պատասխանեցին մենք։

— Ինչպե՞ս էր հագնված, — հարցրեց հայրիկը։

— Չգիտենք, — պատասխանեցին մենք։

— Ինչպե՞ս չգիտեք, — զարմացավ հայրիկը։

— Չգիտենք, որովհետև նա մեզ չհարցրեց, այլ Արտյոմին, — պատասխանեց Գրիշան։

— Ուրեմն նա ձեզ հարցրեց, թե ո՞ւր է ապրում Ալեքսանդր Ղազարյանը, և դուք ասացիք, որ մեր հայրիկն է, այդպե՞ս է, — հարցրեց հայրիկը։

— Այո՛, — պատասխանեցին մենք։

— Ինչպե՞ս էր հագնված, — հարցրեց հայրիկը։

— Չգիտենք, — պատասխանեցին մենք։

— Ինչպե՞ս չգիտեք, — զարմացավ հայրիկը։

— Չգիտենք, որովհետև նա ինձ

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՄԱՅԻՍ
6
MARDI
6 MAI
1986

LE NUMERO : 4,00 F

ՅԱՌԱՋ

HARATCH

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE-FONDE EN 1925
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
DIRECTRICE: ARPIK MISSAKIAN

TEL.: 47. 70. 86. 60 — TELEX: HARATCH 280 868 F
C.C.P. PARIS 15069-82 E — 51027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար· 600 Ֆ· — Վեցամսեայ : 310 Ֆ·
Արտասահման : Տար· 700 Ֆ· — Հատը : 4,00 Ֆ·

61ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 16.219 | Fondateur: SCHAVARCH MISSAKIAN | 61e ANNÉE — No 16.219

ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ ԱՄԷՆ ՕՐ ՆԵՐԿԱՅ Է ՓԱՐԻԶԻ ՏՕՆԱՎԱՃԱՌՒՒՆ

ՄԱՅԻՍ 6-ԻՆ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՕՐ

—×—

Փարիզի տօնավաճառին, Խորհ. Միութեան տաղաւարին մէջ Հայաստանի ներքինը մեծ հետաքրքրութիւն կը կայուիւնը եւ օտար այցելուներու մօտ, որոնք բացման օրէն ի վեր (Ապրիլ 30) կուգան դիտելու Հայաստանի թեթեւ արդիւնաբերութեան արտադրական նմոյշները: Ամէն օր հազարաւոր այցելուներ կուգան ու կը հիանան մեր քարագործ վարպետներու, արհեստաւորներու, բանուորներու եւ արուեստագէտներու ձեռակերտ ստեղծագործութիւններով, մեր պատմութեամբ, մեր տոկունութեամբ եւ հակառակ մեր ժողովուրդի ունեցած ողբերգական ճակատագրին՝ մեր յաւերժութեամբ:

Ցատկապէս կառուցուած սրահի մը մէջ ամէն օր կը զործադրուին այլազան յայտադիրներ, կը ցուցադրուին հայկական չարժանկարներ եւ վաստանկարներ, որոնց կարգին՝ Ռուբէն Գէորգեանի «Հայկական աչքերը», ուր կ'ուրուագծուի հայ ժողովուրդի դարաւոր պատմութիւնը՝ հասնելով մինչեւ մեր օրերը, կ'ակնարկուի 1915-ի ցեղասպանութեան՝ ներկայացնելով նկարներ, լարդերէն տեսարաններ, ապա՝ Խորհրդային Հայաստան, վերջը ամէն մարզէ ներս, գործատուներ, ձեռնարկութիւններ, կրթական ու գիտական հաստատութիւններ, ակադեմիա եւ ժողովուրդ մը՝ որ կ'ընթանայ դէպի ապագայ: Փաստանկար մը կը ներկայացնէ Յովհաննէս Այվազովսկիի կեանքն ու գործը, բազմաթիւ կտաւներու ընդմէջէն, հոն ալ չեչտելով 1895-ի հայկական ջարդերը՝ գործադրուած Թուրքերու կողմէ: Փաստանկարին մեկնաբանութիւնը կը կատարուի ֆրանսերէնով, մատչելի՝ լայն հասարակութեան մը: Երրորդ ժապաւէնով մը ցոյց կը տրուի հայկական գործերու պատրաստութեան եւ բանուածքի արուեստը: Իւրաքանչիւր ժապաւէնի ցուցադրութեան սրահը կը լեցուի ծայրէ - ծայր:

Նոյն սրահին մէջ Մայիս 1-ին, 3-ին եւ 4-ին հանդէս եկան երգիչ Կէորկի Մինասեան, Թաթուլ Ալթունեան երգի ու պարի համոյթէն երկու մենապարուհիներ՝ Ալլա Գէորգեան եւ Կարինէ Նալբանդեան, մենապարողներ՝ Ռաֆայէլ Պօղոսեան եւ Յուրիկ Համբարձումեան, ընկերակցութեամբ նուագախումբի մը, բաղկացած՝ Աչոտ Շամախեանէ (դհոլ), Եղիշէ Մանուկեանէ (դուդուկ), Հայկազ Ծակորեանէ (քամանչա) եւ Թամարա Ունուսեանէ (քանոն), որոնք հայկական ժողովրդական եւ քնարական երգերով, պարերով եւ մեղեդիներով ոչ միայն խանդավառութիւն կը տեղծեն ներկաներուն մէջ, այլեւ կը ցուցաբերեն իրենց արուեստին բարձր մակարդակը եւ ընդհանրապէս հայ արուեստին հմայքը:

Հայաստանի տաղաւարին մէջ զետեղուած հայկական լեռնաշխարհի հսկայ կտաւը (գործ՝ նկարիչ Հենրիկ Սիրաւեանի), անոր մօտ կանգնած՝ Նորադուզի վանքէն բերուած ԺԲ. դարու խաչքարը եւ ամբողջ օրը ափուռած հայկական երգն ու երաժշտութիւնը հայ այցելուներուն կը փոխանցէ բոլորը հայրենի ծաղկաստաններուն, զանոնք փոխադրելով դէպի իրենց հայրենիքը: Հողն է պակաս, ապա հոգեկան հայրենիքը ամէն օր ներկայ է Փարիզի տօնավաճառի աւելի քան 400 քառակուսի մեթր տարածութեան վրայ: Զէ՞ որ Ս. Ղազարի կղզիէն Հ. Ղեւոնդ Ալիշան պատգամած է՝ «Հոն՝ ուր հայրենի երգեր կը լսուին, հոն հայրենիքը ողջ է»···:

×

Շաբաթ, Մայիս 3-ին, ժամանեց Հայաստանի կառավարական պատուիրակութիւնը, գլխաւորութեամբ փոխ - վարչապետ Ալեքսան Կիրակոսեանի: Պատուիրակութեան մաս կը կազմէ Պետպլանի նախագահ Ա. տեղակալ Մառատ Էդիլեան:

Տնօրէնութեան մասնաւոր կարգադրութեամբ, մինչեւ Մայիս 11, ամէն օր ժամը 17-ին պիտի գործադրուի գեղարուեստական յայտագիրը՝ երգ, պար, նուագ եւ չարժանկարներու ցուցադրութիւն:

Մայիս 6-ին տեղի կ'ունենայ «Խորհ. Միութեան ազգային Օր»ը, որու ընթացքին կը նչուի նաեւ «Հայաստանի Օր»ը: Ժամը 17·30-ին մեծ սրահի մը մէջ տեղի կ'ունենայ հանդիսութիւնը, որու ընթացքին խօսք կ'առնեն Խորհ. Միութեան Ֆրանսայի առեւտրական ներկայացուցիչը՝ Կոստանդին Պախտով, եւ Հայաստանի փոխ - վարչապետ Ալեքսան Կիրակոսեան: Ապա տեղի կ'ունենայ քոքթէյլ մը, որուն կը յաջորդէ հայրենի արուեստագէտներու ելոյթը՝ երգ, պար, նուագ եւ այլն: Հուսկ՝ սրահին մէջ տեղի կ'ունենայ կլոր սեղան մը, «Հայաստանի Օր»ուան առթիւ եւ ներկաներու հարցումներուն կը պատասխանեն Հայաստանի կառավարական պատուիրակութեան անդամները:

ՀՐԱՆԴ ԱՃԷՄԵԱՆ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԹՈՔԻՕ

ՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹԻՒՆ՝ ԱՀԱՒԵԿՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ ՀԱՐՑԵՐՈՒ ՇՈՒՐՋ

—×—

Ժաք Շիրաք, ըստ աւանդութեան օգակայան գնաց հրաժեշտ տալու համար Նախագահ Միթերանի, որ Քոնքորտով կ'երթար Թոքիօ, մինչ 24 ժամ ետք, նախարարապետն ալ կը մեկնար Նախագահին, մասնակցելու համար ճարտարարուեստականացած երկիրներու վեհաժողովին: Ֆրանսայի ընքնատիպ դիմագիծն է - հետեւանք համակեցութեան - երկու անձով ներկայանալ այս անգամ:

Հակառակ չարաթներէ ի վեր ձեռք առնուած ապահովութեան արտակարգ միջոցներուն, երկու ռումբեր պայթեցան, առանց մեծ վնասներ պատճառելու, առաջին հանդիպումին սկիզբն իսկ: Ճափոն ծայրայեղ ձախը ուզած էր ցոյց տալ թէ՝ ներկա՛յ է:

Կիրակի իսկ, Եօթները համաձայնեցան երկու զլխաւոր հարցերու չուրջ՝ ահաբեկչութիւն եւ հիւլէական ապահովութիւն:

Համաձայնութեան հիմ ծառայեց բրիտանական բանաձեւ մը, որ կը նախատեսէ՝

- Զէնք չծախել կարգ մը երկիրներու:

- Բարելաւել արտաքսման ձեւակերպութիւնները այն անձերուն որոնց դէմ կասկած կայ թէ կապ ունին ահաբեկչութեան հետ:

- Տեղեկատուութեան կազմակերպում -

թեանց եւ ոստիկանութեան միջեւ զործակցութեան զարկ տալ, առանց նոր կազմակերպութիւն մը ստեղծելու:

Ամերիկացիները ուզած են այլ կէտեր աւելցնել, գլխաւորաբար Լիբիացիներու դէմ, ինչպէս լիբիական օդանաւերու էջքի արգիլք, դեսպանատուներու փակում, եւայլն, եւայլն:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՆԴՐԱՆԻԿ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ, խորհրդային հիւլէական ուժի պատասխանատուն (նախագահն է հիւլէական ուժի պետական կոմիտէին) յայտարարած է թէ Չերնոպիլի արկածը ծանրակչիռն է հիւլէական պատմութեան: Զոհերու թիւը միշտ անորոշ կը մնայ, թէեւ պարզ է որ ամերիկեան աղբիւրները սխալած էին եւ այսօր ամէն մարդ կ'ընդունի որ խորհրդային թիւը - 2 մեռեալ - անկարելի չէ: Շողարձակ ամպը Ֆրանսա եկաւ, առանց վտանգելու բնակչութիւնը, մինչ Իտալիոյ Առողջապահութեան նախարարութեան մէկ ձախաւեր հրամանագիրը խուճապ ստեղծած է երկրին մէջ: 15 օր արգիլուած է թարմ բանջարեղէն ծախել, ազգան եւ թարմ կաթ վաճառել, ինչ որ չփոթութիւն առաջ բերելու ծառայած է առաւելաբար: Այսպէս Հռոմի մէջ հրապարակէն վերցուցած են փքնուցը, մինչ Միլանոյի մէջ ճիշդ հակառակ որոշումը տուած են եւ անվնաս նկատած, իսկ Նափոլի ամէն բանջարեղէն կը ծախուի···:

ՎԱՂՏՀԱՅՄԻ քիչ ձայն պակսեցաւ, Կիրակի օր, Մայիս 4, առաջին չրջանէն Աւստրիոյ նախագահ ընտրուելու համար, ինչ որ հաստատեց այն վարկածը, թէ իրեն դէմ ծայր տուած պայքարը, հիմնուած իր նացիական անցեալին վրայ, ազդեցութիւն չգործեց: Ըստ ոմանց նոյնիսկ կրնար նպաստել, որովհետեւ Աւբսորբիացիք կը դանդաղէին որ նման պայքար մը միջամուխ ըլլայ է իրենց ներքին գործերուն: Եւ դեռ աւելին, հակահրեայ տրամադրութիւնները աւելի արծարծուեցան, չնորհիւ Հրեաներու հակավալտհայմ քարոզչութեան: Ընդհանուր դժգոհութիւնն այն է նաեւ որ ինչո՞ւ յանկարծ ծայր կուտար այս չարժումը, երբ Վալտհայմ իր երկրին նախագահութեան թեկնածու է եւ չէր ծագած, երբ Վալտհայմ ՄԱԿ-ի ընդհ· քարտուղար էր: Այս առաջին չրջանին, Վալտհայմ ձայներու 49,64%-ը ստացաւ, իր ընկերվարական մրցակիցն ալ՝ 43,7: Բ· չրջանը տեղի կ'ունենայ Յունիս 8-ին:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ԵՒ ԹՈՒԼՈՆԻ մէջ ցեղապաշտ կարգ մը ոճրափորձեր գործուած են Ուրբաթ եւ Շաբաթ գիչեր, Մաղբէպցիներու յաճախած սրճարաններն ու պանդոկները: Երեք ոճրափորձերուն տէր եղած է «Ֆրանսայի զօրագունդ մը մաղբէպեան արշաւանքին դէմ», կազմակերպութիւն մը, որ ցարդ անծանօթ է:

ՔՈԼՄՊՈՑԻ (Սրճ - Լանքա, նախկին Սէյլան) օդակայանը ոճրափորձ մը տեղի ունեցաւ օդանաւի մը դէմ: 22 մեռեալ կայ: Արարքին տէր եղաւ Թամուլ անջատողական խմբակ մը:

ՓՈՒԹՊՈԼ

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ 49-ՐԴ ԱԽՈՅԵՆՈՒԹԻՒՆ

Մայիս 2-ի խաղերու արդիւնքներն են··

Զէնիթ - Տորպեդօ Ռ·	2 - 1
Թալգիրիս - Դինամօ Թ·	1 - 0
Տորպեդօ Մ· - Շախտեոր	1 - 0
Մետալիստ - Արարատ	1 - 0
Կայրաթ - Դնեպր	2 - 2
Դինամօ Մն· - Սպարտակ	2 - 1

Դասաւորման գլուխն է Զէնիթ, իսկ Արարատ վերջին տեղը կը գրաւէ 5 կէտով:

ՊԱՐՍԿԱՀԱՅ ԼՈՒՐԵՐ

Ի ՆՊԱՍՏ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻՆ՝
ՀԱՅԿ· ՇՏԱՐ

Ապրիլ 21-ի իր թիւին մէջ Թեհրանի մեր պաշտօնակիցը՝ «Ալիֆ» հետեւեալ հաղորդագրութիւնը լոյս ընծայած է··

×

ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Առ ի գիտութիւն յարգելի հայ հասարակութեան յայտնում ենք, որ Թեմական Խորհրդիս կողմից կեանքի է կոչուել «ԻՐԱՆԻՆ ՊԱՐՏԱԴՐՈՒԱԾ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ՔԱՐՈԶՉՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՆՊԱՍՏԱՒՈՐՄԱՆ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՇՏԱՐ» անունով մէկ մարմին, որն արդէն իսկ աշխատանքի է ձեռնարկել օգտակար հանդիսանալու ճակատի թիկունքում տարուող աշխատանքներին:

Հետեւեցէք այս ուղղութեամբ տրուելիք յայտարարութիւններին:

ԹԵՄԱԿԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴ
ԹԵՀՐԱՆԻ ՀԱՅՈՑ

×

Այս մարմնին կազմութեան վաղորդայնին իսկ, նիստ գումարուած է եւ որոշումներ տրուած, ինչպէս կը հաղորդէ «Ալիֆ«, Ապրիլ 28-ի իր թիւով··

«Երէկ, Ապրիլ 27-ի, երեկոյեան ժամը 5-ին, տեղի ունեցաւ Թեհրանի Հայոց Թեմական Խորհրդի կողմից կեանքի կոչուած «Իրանին պարտադրուած պատերազմի քարոզչութեան եւ նպաստաւորման հայկական չտաբ»ի Բ. նիստը:

Ըստ օրակարգի՝ նախ կատարուեց դիւանի ընտրութիւն եւ պարտականութիւնների բաժանում:

Ապա որոշուեց կազմակերպել մէկ ցուցահանդէսին մասնակցելու են Հայոց ազգային մարմինները, իսլամական Խորհրդարանի հայ զոյգ պատգամաւորները, միութիւնները, դպրոցների ծնողներն ու աշակերտութիւնը եւ «Ալիֆ» օրաթերթը:

Նիստում բաղձանք յայտնուեց, որ բոլոր այն Հայերը (անհատ, արհեստանոց, գործարան եւ ընկերութիւն), ովքեր Իրանին պարտադրուած պատերազմի ռազմաճակատներին կամ Իրանի վերելքին նպաստող օժանդակութիւններ են ցուցաբերել, իրենց լուսանկարը, տարած աշխատանքի մի կարճ զեկոյցի հետ, յանձնեն Թեհրանի Հայոց ազգ· առաջնորդարանին»:

×

ԵՐԵՔ ՀԱՅ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՆԵՐ
ՁՈՀ ԿԱՌՔԻ ԱՐԿԱԾԻ

«Ալիֆ», Ապրիլ 22-ի իր թիւով արձագանգ կը հանդիսանայ կառքի արկածի մը, որ պատահած է Թեհրանի Մոզաուես մայրուղիի վրայ, երբ հինգ Հայ երիտասարդներուն կալփ կառքը բախած է Պուիէի մը: Հինգ երիտասարդներէն երեքը՝ Էտուարտ Ղազարեան (աշակերտ Մարիամեան դպրոցի), Յուսիկ Մուրադխանեան (Թաւրիզի համալսարանի ուսանող) եւ Վահիկ Թունեան (Ռուդեհէ տըն-տեսական համալսարանի ուսանող) մեռած են, միւս երկուքը՝ Յակոբ Գիւրջեան եւ Հերման Այվազեան վիրաւորուած են:

ՄԵՈՑ ԱՇԽԱՐՀ

ԱՅՓԵԿՈՒԹՔԱ

Սեպտեմբեր ամսուն, Մշոյ անհամար այգիներու մէջ տեղի կ'ունենար այգեկութքը, որուն կը մասնակցէին տեղացիները մեծով - պզտիկով: Աւելի վերջ հընձանններու չուքին տակ, այգեպանները կը սկսէին լուռուկի եւ օղիի պատրաստութեան: Համբաւաւոր ու զօրաւոր էր Մշոյ օղին, որ ձմեռուան խիստ եղանակին, ոտնակոն օրերուն եւ հարսանիքներուն կը տաքցնէր պլուխները, կենսուրախ Մշեցիներուն, որոնք տեղաններուն չուրջը բոլորուած, ծափերով ու զափերով կ'երգէին ու կը զուարճանային:

Անգամ մը երբ փոքր էի, ես ալ ըմպած ու հարբած եմ պաշտելի ծննդավայրիս գօրընդեղ օղիէն:

Մշոյ վերին թաղ, Բերկիր Օղմանց Աբգարի տուն հարսանիքի հրաւիրուած էինք: Բերկիր օղիները, թէեւ հեռաւոր ազգականներ էին մեզի, բայց, շատ կապուած էին մեր ընտանիքին:

«Բերկիր օղի» անունը, հաւանաբար կեղծ անուն մըն էր տրուած անոնց տեղացիներէն, որովհետեւ, անասուններու առեւտրական էին անոնք· կը գնէին ու կը ծախէին ձիեր, էշեր, զոմէշներ ու եզներ: Եթէ չեմ սխալիր մօտաւորապէս խանութ մըն ալ ունէին Մշոյ չուկային մէջ, որովհետեւ, անոնք յաճախ միս կը զբրկէին մեր տուն իրենց ծառային միջոցաւ, մանաւանդ խոշոր ոսկորներով զոմէշի միսեր, որոնցմով Մշեցիք կ'եփեն քալամի թըթիւ ջրով ապուր:

Բերկիր Օղի չորս եղբայրներէն, կը յիշեմ միայն երեքը, Աբգար, Յունան եւ Մուշեղ, այս վերջինը քիչ մը ծուռ, անիշխանական, կորիճ երիտասարդ մըն էր:

Չեմ գիտեր Յունանի՞, թէ Մուշեղի մտմտանութեան օրն էր: Հարսանեկան ճոխ սեղանին ու խրախճանքին, բացի հօրմէս կը մասնակցէր մեր ամբողջ ընտանիքը: Զիս նստեցուցած էին փեսային եւ հարսին մէջտեղ, ամօթխած ու ճնշուած, չէի համարձակեր չարժիլ: Հարսնեւորները կ'ուտէին, կը խմէին եւ տուֆերը թոցընելով օղին մէջ, կը պարէին: Ոգեւորութիւնը ստեղծողը սակայն, կնքահայրն էր:

Մշոյ վաւաշուն երիտասարդներէն ծանօթ՝ Հայկ Մխրճանեան, որ գլուխը բանական տաքցուցած, թաշկինակը օդին մէջ խաղցնելով, հրաչալի կը պարէր, երբ պահ մը յոգնած նստեցաւ քովս, դրկեց համբուրեց զիս եւ ականջիս որ երդեմ· ես փոքր էի, կ'ամձնայի եւ նազ ու տուզով կը մերժէի: Հայկ Մխրճանեան, խնդալով եւ գրեթէ բռնի իրարու հետեւ մէկ -երկու գաւաթ կոնծել տուաւ ինծի Մշոյ զօրաւոր օղիէն ... Թէեւ կրակ մը ինկաւ ներսս, լափեց ու այրեց աղիք - ներս, բայց գինովցած ու խելառած, գարձայ ծուռ Մշեցի ,ես ալ հարսնեւորներուն հետ մինչեւ լոյս գիշեր երգեցի ու պարեցի:

×

Գարնան ու Զատկին, Քրիստոսի հետ, յարութիւն կ'առնէր նաեւ Տարօնի աշխարհը...: Արեւի ճառագայթներու տակ կը պսպղար ձիւնը եւ կը սկսէր ձիւնհալը...: Լեռներէն կը գահավիժէին անհամար ջրվէժներ դէպի անդնդախոր ձորերը: Դաշտին մէջէն կարկաչելով կ'անցնէին վտակներ ու գետակներ, ծառերը կը ծաղկէին, արագիլներն ու ծիծեռնակները կը վերադառնային բարեխիներուն եւ տանիքներուն կատարին, վերաշինելու իրենց բոյները. ձնծաղիկն ու մանուշակը, աղբրանցարուն ու գինարբը կը ցցէին իրենց քնքուշ ու նազենի գլուխները, ու հայ պտղաւճառները փողոցներէն կը կը պոռային «կռեա՛գ, շըլո՛ր, ճիրան, գետնի խնձոր», այս վերջինը կարմրորակ, գունտ ու կլոր, գետնախնձորի ապուսական մէկ տեսակն էր, զոր Մշեցիները հում - հում կ'ուտէին: Մինչ եկեղեցիները կը լեցուէին խունկերամ բազմութեամբ, յաջորդաբար տօնելու Ծաղկազարդն ու Զատիկը, կարմիր հաւկիթներով ու նախշուն գաթաներով:

«Ծաղազարդար, ծառկէ Զատիկ» կը պոռային ժամուն դրան առջեւ հաւաքուած տղաքը, մէկ - մէկ ճիթենիի ճիւղ բռնած ձեռքերնին: «Քրիստո՛ս յարեա՛ւ ի մեռելոց» կը կոչէին պատկառելի մեծերը:

«Շնորհաւոր Զատիկ» կը կանչէր ժողովուրդը:

ԱՐՄԵՆՈՒՀԻ ԳԵՒՈՆԵԱՆ

ԱՊՐԻԼԸ՝ ԳԱԽԱՌԷ ԳԱԽԱՌ

ՄԱՐՍԷՑԼ

Այս տարի եւս Մարսէյլի հայ գաղութը քաղաքական երկու տարբեր ճակատով նշեց հայապատկան այս օրը: Մի ութիւնը իրագործուեցաւ միայն եկեղեցիին ներս:

Մարսէյլի երեք յարանուանութեանց եկեղեցիները՝ Առաքելական, Կաթողիկէ եւ Աւետարանական իրենց հոգեւոր պետերով Յակոբ Եպիսկ· Վարդանեան, Սարգիս Վրդ· Դաւիթեան, Վեր· Յան - Տանիէլ Սահակեան հրաւիրեցին զաղութը ոգեկոչման հանդիսութեանց որոնք տեղի ունեցան Սրբոց Թարգմանչաց Ս· Սահակ - Ս· Մեսրոպ եկեղեցւոյ չրջափակին մէջ:

Ապրիլ 23-ին, ժամը 21-ին, կատարուեցաւ հոկումի եկեղեցական արարողութիւն եւ ապա հոգեհանգստեան կարգ Նահատակաց Ցուշարձանին առջեւ որոնց յաջորդեց հերթական հոկումը յուշարձանին, վառուած ջահերով, մինչեւ ուշ գիշեր:

Ապրիլ 24-ին, մատուցուեցաւ հանդիսաւոր բազմաձայն պատարագ, ձեռամբ Յակոբ Եպիսկոպոս Վարդանեանի եւ երգեցողութեամբ Սահակ - Մեսրոպ Երգչախումբին, ղեկավարութեամբ՝ Խաչիկ Եըմմազեանի, որուն ասարեին թափօրով եւ հոգեհանգստեան չարականի երգեցողութեամբ ժողովուրդը համախմբուեցաւ Մեծ Եղեռնի Ցուշարձանին չուրջ: Զանազան միութիւններու կողմէ գետեղուեցան ծաղկեպսակներ, իսկ տասնեակ դպրոցականներ ծաղկեփունջեր դրին: Հոն կային չարաթօրեայ կարգ մը դպրոցներու աշակերտներ եւ յատկապէս Անարատ Յղութեան Հայ Քոյրերու դպրոցին աշակերտութիւնը դիմաւորութեամբ տեսչուհի՝ Քոյր Ժընէվիէվ Դաւիթեանի, որոնք կարգապահութեամբ եւ մանկական երկիւղած հաւատքով հետեւեցան արարողութեան: Ասոնք առաջ Մարսէյլի Արքեպիսկոպոսը՝ Տ· Քոֆֆի լսելով թէ որպէս քրիստոնեայ եղբայր մը կը բերէ իր համակրութիւնը եւ կը միանայ հաւատացեալն ազօթքին: Դուք չէք մոռնար ձեր նահատակները, ձեր հայրենահանութիւնը, մենք եւս չենք մոռնար եւ չենք կըրնար անտարբեր մնալ ձեր ցաւին, չարունակեց Եպիսկոպոսը ու աւելցուց· - «Աւելի լաւ գիտնալ սիրելու համար, աւելի լաւ պէտք է գիտնալ ճանչնալ եւ յատկապէս ճանչնալ պատմութիւնը որուն ժառանգորդներն ենք: ... Կ'աղօթենք ձեր նահատակներուն համար որպէսզի այսօրուան կացութիւնը ստանձնուի հաւատքի ճամբով: ... Ձեր հաւատքին մէջ եղէք հաստատ ու հաւատարիմ, որովհետեւ հաւատքը՝ իմքնութիւն է, անցեալի կապն է, վկան՝ պատմութեան: Հաւատքն է որ մեզի պիտի տայ ապագայի յոյսը»: Մարսէյլի Արքեպիսկոպոսին այս անդոյն խօսքերը յուսախաբութիւն պատճառեցին: Անցորդը կամ մայթէն դիտողը եթէ չգիտնայ թէ հայկական եկեղեցի մը, հայկական յուշարձանի մը առջեւ կը գտնուի ու լսէ արտասանուած խօսքերը, վայրկեան մը պիտի մտածէ թէ այս մարդիկը ո՞ր թուականի, ո՞ր դէպքի, ո՞ր նահատակներու, ո՞ր պատմութեան, ո՞ր ապագայի մասին կը խօսին եւ ինչո՞ւ հաւաքուած են: Անշուշտ հեռու ենք կարդինալ Ռոժէ Էչէկառայի ջերմ, խանդավառ եւ պատմական ու քաղաքականօրէն ճիշդ եւ յստակ խօսքերէն: Սակայն ըլլանք նեղսդամիտ եւ համբերող, քանի Տ· Քոֆֆի դեռ նոր ժամանած է Մարսէյլ: Յակոբ Եպիսկոպոս Վարդանեանի «Հոգւոց»ով եւ Մարսէյլի Արք·ին ազօթքով վերջ գտաւ այս արարողութիւնը որուն հետեւեցան չուրջ հարիւր յիսուն հոգի: Անկասկած որ նոյն օրը, նոյն ժամուն Հրեաներուն ժողովարանները ծայրէ ի ծայր լեցուն էին իրենց Զատիկի տօնին առթիւ: Ցաւոյ, դպրոցականները բարերախտաբար եկած էին (եւ իրենց ծնողքներով) հաւաքուեցան Սահակ - Մեսրոպ Մշակութային կեդրոնի Ա· Զրբաշեան սրահը լսելու եւ դրուցելու օրուան նշանակութեան չուրջ, ինչ որ գնահատելի նախաձեռնութիւն մը եւ հայեցի դաստիարակութեան տեսակէտէն օգտաշատ աշխատանք մըն է:

×

Յոյցերէն մէկը կը մեկնէր Մոպիլի հըրապարակէն (Քանըպիէռ), ապա ռիւ Սէն - Ֆէռէոլ, վերջանալու համար Փլաս Ֆէլիքս Պարէթ, ճիշդ նահանդապետարանին դիմացը, եւ կազմակերպուած էր Հ· Յ· Դաշնակցութեան, Հ· Յ· Դ· Նոր Սերունդի, Հայ Դատի Պաշտպան Յանձնախումբի եւ Ֆրանսահայ Կազոյա Խաչի կողմէ:

Ժամը ճիշդ 18·30-ին, ծաղկեպսակ մը գետեղուէր յետոյ Մոպիլի մէջ գտնուող հայկական յուշարձանի առջեւ, ծագումով Հայ Նախկին Ռազմիկներու եւ Դիմադրականներու Բարեկամականին կողմէ եւ որուն անունով օրուան խմաստը բացատրող մի քանի խօսքեր արտասանեց՝ Կարապետ Տէրտէրեան, ցոյցարարները ճամբայ ելան: Առջեւէն կը քալէին Համազգայինի դպրոցին աշակերտները ձեռքերնին հայկական եռագոյներ, ապա Նախկին Ռազմիկներու եւ Դիմադրականներու դրօշակները, տեղական քաղաքական անձնաւորութիւններ յատկապէս ընկերվարական կուսակցութեան պատկանող, ինչպէս նաեւ ներկայացուցիչներ ԻԻ-Տէ-Էֆ-ի եւ Էմ-Փէ-Էռ-ի, յոյն գաղութի անդամներ եւ Նշան քահանայ Գուլումճեան: Ժողովուրդը, չուրջ երկու հազար, դանդաղ քայլերով կը հետեւէր:

Լայնածաւալ պահանջատիրական պատատաններ, հարիւրաւոր հայկական եռագոյններ կը գունաւորէին ցոյցը: Բարձրախօսէ մը կը լսուէր մերթ յեղափոխական երգեր, մերթ կարգախօսքներ՝ «Թուրք ոճրագործ», «Թուրք ֆաշիսթ», «Մեր հողերը», «Արդարութիւն Հայ Ժողովուրդին», «Անկախ Հայաստան» եւայլն...: Ցոյցը կը վերաջնար առանց միջադէպի: Կազմակերպիչ միութիւններու անդամներէ բաղկացած պատասխանատուութիւն մը բանաձեւ մը կը յանձնէր նահանգապետի ներկայացուցիչին: Եւ Ժողովուրդը կը ցրուէր:

×

Միւս ցոյցը, ճիշդ նոյն ժամուն, 18·30-ին, կը մեկնէր մեթրօ Փէռիէ հրապարակէն, կ'առնէր Փրատօ պողոտան, կը հասնէր Թրքական հիւպատոսարանին առջեւ, աւելի ճիշդ մօտերը, քանի ոստիկանական ուժերը պատուար կը կազմէին եւ կը վերջնար համախմբումով մը Սրբոց Թարգմանչաց եւ Ս· Սահակ - Մեսրոպ եկեղեցւոյ բակը գտնուող Նահատակաց Ցուշարձանին չուրջ: Հոն խօսք կ'առնէր Համազգայինի կուսակցութեան Պուշ - տիւ - Ռոնի մարմնի անունով՝ Ռոլան Թոլի որ կը վերյիշեցնէր իր կուսակցութեան դիրքը ի նպաստ հայկական ցեղասպանութեան ճանաչումին, յայտարարելով որ մոռացումը ոճիր մըն է, երբ կը վերաբերի ժողովուրդ մը բնաջնջումին իր հողերուն վրայ: Ֆրանսան, հաւատարիմ իր մարզաթերական սկզբունքներուն կրնայ կարեւոր դեր խաղալ այս ուղղութեամբ, կ'ըսէր, եւ պէտք է զայն պահանջել կառավարութենէն: Նոյնպէս կը խօսէր կազմակերպիչ մարմնի անունով՝ Ժան - Ժաք Մխիթարեան, որ առաւելաբար կը ձաղկէր Ֆրանսական կառավարութեան այս վերջին օրերու դիրքորոշումը այսինքն թուրք - Ֆրանսական յարաբերութեանց բարելաւումը, հակայ յետաքայլը հայկական ցեղասպանութեան գոյութեան եւ իրականութեան վրայ:

Այս ցոյցը կազմակերպուած Մարսէյլի եւ Պուշ տիւ Ռոնի Հայ Միութիւններու համագրող բաւուած կոմիտէին կողմէ տեղի կ'ունենար առանց միջադէպի: Կը համախմբէր չուրջ եօթ հարիւր հոգի, իրենց ձեռքը բռնած մէկական կարմիր մեխակ: Թափօրին մէջ կը տեսնուէր հրապայ ցուցատախտակներ հայկական ցեղասպանութեան ճանաչումը, հայ դատին պահանջող եւ այլ նոյնմաստ պրուտիւններ: Նոյնպէս կ'արձակուէր կոչեր եւ յաճախ կը կրկնուէր «Իւնիթէ Արմէնիէն» կարգախօսքը:

×

Ուրբաթ օրուան, Ապրիլ 25, տեղական առաւօտեան երեք օրաթերթերը կարեւոր տեղ էին իրենց «կողմը» կամ ճղաս էին իրենց դիրքը: «Լը Փրովանսալ» (Ազկերվարական) կը խօսէր (երկու նկարով) միայն Հ· Յ· Դաշնակցութեան իր քոյր միութիւններուն կազմակերպած ցոյցի մասին, տալով որպէս թիւ մասնակցողներու՝ երեք հազար: «Լա Մարսէյէզ» (Համամասնավար) կ'անդրադառնար միայն Մարսէյլի եւ Պուշ տիւ Ռոնի հայ միութիւններու համագրող կոմիտէի կազմակերպած ցոյցին (մէկ նկարով) տալով որպէս թիւ՝ աւելի քան հազար: Իսկ «Լը Մերիտիոնալ» (Աջակողմեան) արձագանգ կը հանդիսանար երկու ցոյցերուն, երկու նկարներով, սակայն որպէս թիւ, երկու ցոյցերը միացած, կազմած՝ հազար: Եթէ այս վերջին օրաթերթը իր կողմը չէր կրցած ընտրել, բայց իր դիրքը կրցած է ճշդել, հետեւելով Արտաքին նախարար՝ Ժան Պիէռնար Ռէմոնի յայտարարութեան, Ապրիլ 23-ին, Ազգային ժողովին մէջ:

×

Զենք կրնար չմօսիլ Ապրիլ 24-ի նախօրեակին պատահած միջադէպերու մասին թէ անոնք ըլլան՝ անվայել բախումներ յայտարարութիւններ փակցնողներու միջեւ, թռուցիկներու եւ հակաթռուցիկներու բաշխումով, փրանսական թերթերուն մէջ յաջորդական յայտարարութիւններով, յօդուածներու երեւումով մեր ներքին պատակաութեան ցոյցարութիւնը, անուններու, կացութիւններու անպարկեշտ չահագործումները եւ այլ անհամոյ դէպքեր որոնք ոչ միայն պատիւ չեն բերեր Հայերուն, ոչ միայն հանրային կարծիքին առջեւ տխուր պատկեր կը պարզեն, այլ եւ մանաւանդ կ'ուրախացնեն մեր հասարակաց թշնամին: Անշուշտ կան յանցաւորներ, որոնք ծայրաստիճան վերայիչեալ միաղդէպերուն, սակայն ի զուր է, պատասխանները փնտռել եւ մէկ կամ միւս կողմը դատապարտել: Եթէ չկայ հաւաքական կամքը մէկ բանոնք բարձրացնելու Թուրքին դէմ, եթէ չկայ քաղաքական հաստուն միութիւնը ձայնով խօսելու, եթէ չկայ ազգային գործակցութիւնն ու արժանապատուութիւնը մէկ օր լռել տալու ներքին վէճերը, պարզապէս ցաւալի է: Ցաւալի է: Ցաւալի է մանաւանդ այն պահուն երբ Թուրքը գտնուած է միջազգային բոլոր ճակատներուն վրայ յարձակողականի անցած է, փաստ՝ Ֆրանսայի Արտաքին նախարարին վերլուծութիւնը (նաեւ առաջինն ալ է) թրքանպաստ յայտարարութիւնը: Ի՞նչ կ'արժէ աւելին ըսել: Ապրիլները իրարու կը յաջորդեն ու մենք կը հեռանանք էականէն: Ժողովուրդը կը հեռանայ էականէն, որովհետեւ արարողութիւններուն եւ ցոյցերուն մէջ ամէնուրեք, ՄԵՆՔ ԲԱՑԱԿԱՅ ՄԸ ԿԱՅ՝ ԶԱՆԳՈՒԱԾՔ:

ԿԱՐՕ ՅՈՎՍԷՓԵԱՆ

×

ԼԻՈՆ

Լիոնի մէջ, Ապրիլ 24-ը ոգեկոչուեցաւ երեք յարանուանութեանց միասեռ աչքառու, եւ, երեւութապէս, միասնականութեամբ եւ, երեւութապէս, միասնականութեան դրօշմին տակ: Երեւութապէս միայն: Այսուհանդերձ, դործօն տարբերին մեծամասնութիւնը մասնակից էր Յատկանշական կէտ մը՝ Լիոն չունեցաւ երկու թափօր:

Հայ Դատի յանձնախումբը՝ որուն կ'ուզեին այս առթիւ Ազգային միութեան վարչականներէն ոմանք եւ զանազան միութիւններու վարիչներ, յաջողած էր, անգամ մը եւս, չարժման մէջ դնել ոչ միայն Լիոնի Հայեր, այլ նաեւ Հայերը քաղաքներէ, եկած էին հանրապետական քերով:

Յանձնախումբը յաջողած էր մասնակի չարժման մէջ ալ դնել չրջանին քաղաքական աչքառու անձնաւորութիւններէն մէկ քանիներ, ինչպէս Լիոնի ծերակուտական - քաղաքապետ՝ Ֆրանսիս Գրոնը եւ նախկին նախարար Վիլէօրպանի երեսփոխան - քաղաքապետ Շարլ Խոնիւն:

Երկուքն ալ, ուրիշներու կարգին, լի

չենք նաեւ Լենա եւ Նափոլէոն Պիւլիւքեան հիմնարկին նախագահ$ փրոֆէսէօր Մարիոն Երկայութիւնը - բոլորն ալ, հերիւն ներկայութիւնը - բոլորն ալ, հետեւցան լրենց համար անկաւակած չատ երկար կրօնական արարողութեան, Ս. Յակոբ Եկեղեցիին մէջ՝ ուր պատարագեց Նորվան Եպիսկոպոս: Մեծագոյն ուշադրութենէն չատ աւելի խիտ կան օրերու բազմութենէն չատ աւելի խիտ բազմութիւն մը կար, ո՛չ միայն տաճարին մէջ, այլ նաեւ՝ դուրսը ու քովընտի սրբատը՝ ուր արարողութիւնը կը սփռը - ւէր:

Վերապատուելի Յակոբեանի քարոզը զուտ քրիստոնէական էր, մինչ Կղեմէս վարդապետ Մալճեան աւելի քաղաքական բնոյթ տուաւ իր խօսքերուն:

Հոգեհանգիստի արարողութենէն ետք Աթէնի փողոցէն ճամբայ ելաւ թափօրը՝ որուն առջեւէն կը քալէին պատանիները, հագոյնը լրենց ափերուն մէջ: Օրուան դիմաւոր լոզունգներն էին, պատատանեւրու վրայ թէ բերանացի՝ «Ծաչիսթ Թուրքիա, դուրս հայկական հողերէն», կամ՝ «Ո՛չ ոմբ, ո՛չ վրէժխնդրութիւն, միայն արդարութիւն»:

Կ՛անձրեւէր: Թափօրին զլուխն էին Փըրանացի եւ հայ անձնաւորութիւնները, հոգեւորականներու կողքին: Մխատեղ կը քալէին Ֆրանսա Քոլոն եւ Շարլ Էնէիւ, կոմմակերպիչ անդամներու եւ ուրիչ հայ կամ Փրանացի ընտրեալներու ընկերակցութեամբ:

×

Շուրջ կէս ժամ վերջ, թափօրը տեղ բռնեց Պէլֆըռւրի հրապարակին վրայ՝ ուր նախորդ օրուընէ լ վեր կանգնած էր Ծիծեռնակաբերդի յիշատակարանին տըպաւորիչ մանրակերտը՝ որուն առջեւ եղիտատարգ պահակներ հսկած էին ամբողջ գիշերը:

Օգիւրդ Մարալ Ասատուրեան, հայերէն եւ Փրանսերէն կարճ ներածութենէ մը վերջ, առաջինն հրաւիրեց Պ. քա - ղաքապետը իր խօսքը ընելու: Մինչ անձրեւը կը սաստկանար, խօսք առաւ նաեւ Շարլ Էնիւ: Երկուքն ալ յիշեցին հայ դատին առընչութեամբ մինչեւ հիմա ձեռք բերուած դրական արդիւնքները ընորհիւ Հայերու, մանաւանդ Ցանձնախումբին շատ աշխատանքին: Ֆրանսա Քոլոն ընդհակառակ եղաւ որ ընորհիւ հայ դատի յանձնախումբին, Լիւնի անունը ճանչ - գուեցաւ համայն Սիւիւռքի մէջ ... Պ. Լիւնի ընդգծեց իր կուսակցութեան (ընկերվարական) հայութեան թիկունք յանգնած ըլլալը: Շերաքեան հոսանքէն, երեսփոխան տոքթէօր Տիւպէրնար ըսաւ թէ Հայերուն հետն է եւ, քիչ մըն ալ առաջ երթալով, անկասկած մեծ անխտիրութեամբ, յայտարարեց որ իր կուսակցութեան երեսփոխանները պատրաստ են պաշտպանելու Հայերու իրաւունքները:

Խօսք առաւ նաեւ Տիկին Փօլէթ Լաքայ՝ որ կը ներկայացնէր մարդու իրաւանց պաշտպանութեան միջազգային դաշնակցութիւնը: «Մեր կազմակերպութիւնը ձեզի հետ է »ըսաւ Տիկինը:

Վերջին խօսողը եղաւ Վահէ Մուրատեան Հայ Դատի Ցանիճնախումբին կողմէ:

Իր լաւ պատրաստուած տեղեկագրութենէն, կ՛արժէ նշել երկու կէտեր. -

Ա. - Ոչ մէկը իրաւունք ունի մեզմէ պահանջելու որ մոռնանք, ներենք, այնքան ատեն որ Թուրքիա չի ճանչնար իր գործած ոճիրը եւ Թուրքիան չէ զատապարտուած Պետութիւններու կողմէ՝ որոնք իրենց սահմանադրութեան մէջ դրած են Մարդու Իրաւունքի Պաշտպանութիւնը:

Բ. - Ժաք Շիրաք չատ յաճախ կ՛ընդունի Թուրքիոյ վարչապետը, առանց խօսքը ընելու հայ եւ Թուրք վէճին: Մեր բարեկամ Միշէլ Նուար յանձն առած էր մեր առջեւ Թուրք եւ Փրանսական յարաբերութիւնները կախումնաւորել ցեղասպանութեան ճանաչումէն: Հիմա որ պաշտօնի վրայ է, մօտէն պիտի հետեւինք իր գործելակերպին:

Վահէ Մուրատեան վերջացուց իր խօսքը, ուղղելով զայն Հայերուն. - «Անվհեր գործունէութիւն մը կրնայ լեռները տեղէն խախտել եւ, ինչո՞ւ չէ, մեզի վերադարձնել մեր լեռը...»:

×

Ինչ որ պէտք է ընդգծել Լիւնի ոգեկոչումին առթիւ, այն է թէ այս տարի կազմակերպիչ յանձնախումբը Ապրիլ 24-ին չնայց տալ համամարդկային բնոյթ անուանելով զայն՝ «Ցեղասպանութեան եւ մարդկութեան դէմ ոճիրներու օր»: Բանաձեւ մը ղրկուեցաւ Հանրապետութեան Նախագահին՝ խնդրելով որ այս անուանումը պաշտօնական ձեւ առնէ:

Ղրկուեցան նաեւ բանաձեւեր վարչապետին, Սթրազպուրկի Եւրոպական Խորհրդարանի նախագահ՝ Պ. Ֆլիմլէնին որպէսզի իր աջակցութիւնը բերէ հայ դատին եւ նաեւ, անխուսափելիօրէն եւ անկասկած միշտ անօգուտ, Թուրք կառավարութեան, որպէսզի ճանչնայ ցեղասպանութիւնը եւ նոտի բանակցութեան...

Որքա՞ն էր ցոյցին մասնակցողներու թիւը: Ազգ. ապահովութեան պաշտօնեան որ կը հետեւի միշտ հայկական ձեռնարկներուն, ըսաւ մեզի՝ «1200 առ առաւելն»: «Լը Փրոկրէ» թերթը, չորս սիւնակներու վրայ, գրեց՝ «Աւելի քան երեք հազար»: Որն ալ ըլլայ իրականութեան ամէնէն մօտիկը, քիչ է, այս շրջանին մէջ ապրող հայութեան քանակին համեմատութեամբ:

Հայ Դատի Ցանձնախումբին եւ մեր ամէն տեսակի կազմակերպութիւններուն համար, ինչ հոսանքի եւ ինչ բնոյթի ալ ըլլան անոնք, պայքարը՝ անտարբերութեան դէմ, օրակարգի հարց պէտք է ըլլայ:

Անհրաժեշտ է, կը կարծենք:

ՎԱՂԻՆԱԿ ՄԻՍԻՔՃԵԱՆ

×

ԿՐԸՆՈՊԼԸ

Հինգշաբթի, Ապրիլ 24-ին Կրընոպլի Ս. Ժոզէֆ Եկեղեցիին մէջ հանդիսաւոր պատարագ մատուցանեց Տ. Մովսէս քահանայ Գալէնտէրեան, Լիւնէն: Յաւարտ պատարագի Հոգեհանգստեան պաշտօն կատարուեցաւ մեր բիւրաւոր նահատակներու յիշատակին:

Պատարագէն ետք ներկաները եռագոյնով ու պաստառներով ուղղուեցան Փօլ Մինթրալ հրապարակը, ուր ծաղկեպսակ պետեղուեցաւ տարագիրներու յուշարձանին առջեւ: Ազգային Միութեան անունով խօսք առաւ Ժիրայր Արապեան, հրաւիրելով ամբողջ Հայութիւնը, անխտիր լծուելու հայ դատի պաշտպանութեան. ինչ որ կարելի էր միայն մեր աշխատանքով:

Մշակոյթի Տան մէջ Ծիծեռնակաբերդի յուշարձանին մանրակերտն էր ղրուած. հոն եկան քաղաքապետ՝ Ալէն Քարինիոն, քաղաքական կուսակցութիւններու ներկայացուցիչներ եւ սաորադրեցին յուշամատեանը:

Երեկոյեան տեղի ունեցաւ յուշահամդէս մը, գեղարուեստական ճոխ բաժինով. երգեցին Ա. Մատէն, Տիկին Քէշիշեան, Ռ. Գալաճեան. փոքրիկն Ս. Համզալեան օպուայով երեք կտոր նուագեց Կոմիտասէն. իսկ Սիմանթոյէ ու Թագ Ցակոբեանէ կտորներ արտասանեցին Տիկին Ց. Սամոյեան (Չէքէսեան), Ա. Մատէն: Դպրոցի աշակերտութիւնը կատարեց խմբերգներ, ուսուցչուհի՝ Շ. Մանուկեան երգեց «Ցուշարձանները»:

Օրուան դասախօսն էր Գէորգ Պաղճեան, իրաւական գիտութիւններու տոքթէօր՝ Մոնրէալի համալսարանի դասախօս, ու հեղինակ՝ վերջերս հրատարակուած «Հայկական հարցը. ո՞ւր է լուծումը» գիրքին: Ան ներկայացուց Թուրք կառավարութեան Հայութիւնը բնաջնջելու ծրագիրը, մինչեւ այսօր կատարուած անարդարութիւնը, երբ հայկական հողեր կը հանուին Թուրքիոյ, Ատրպէյճանի եւ Վրաստանի սահմաններէն ներս:

Դասախօսութենէն ետք ներկաներու զանազան հարցումներուն պատասխանեց տոքթէօր Գէորգ Պաղճեան, գոհացնելով բոլորը:

ՎԱՐԴԱՆ ԲԱՐԱԽԵԱՆ

ՍԻՓԱՆ - ԿՈՄԻՏԱՍ ԵՐԳԱՀԱՒՈՒՄԸ MONTBELIARD

Ապրիլ 19-ին, Սիփան – Կոմիտաս երգչախումբը համերգ մը կու տար Մոնպելիար, մեծ յաջողութիւն դանելով, ինչպէս կը վկայեն յետագայ տողերը. –

Les voix de l'Arménie

Une étonnante ferveur et un public conquis

Une église est une merveilleuse salle de concert et l'Arménie est bien vivante. La démonstration a été faite samedi soir à Montbéliard de splendide façon par le Chœur mixte arménien de Paris

Un public nombreux a découvert avec enthousiasme ses sonorités magnifiées par les vastes dimensions et l'acoustique de Saint-Maimbœuf. C'est que ces héritiers sans royaume de la vieille Arménie chantent comme on le fait rarement. Les bouches s'ouvrent, les visages se transforment, les poitrines s'enflent : tout le corps chante avec une force, un engagement étonnants qui font de la prestation du chœur ce qu'elle veut être : un acte de foi, un acte d'amour.

Les basses sont spectaculaires, les ténors ont un souffle et un timbre superbes, auxquels répond l'unité et la clarté des voix féminines. Sans accompagnement musical, sans effets de scène ni éclairage, l'ensemble dirigé avec une précision de chef d'orchestre par Garbis Aprikian suscite une émotion presque palpable.

Dans la nef, les Arméniens venus de Montbéliard, de Belfort et même de Lyon ou de plus loin encore, étaient très présents, mais ceux qui ne comprennent pas la langue de Komitas et qui étaient simplement venus pour la beauté du chant ont saisi entre de vibrants Alleluia et d'ineffables Amen, l'essentiel, la ferveur, la fidélité d'un peuple qui ne dissocie pas le spirituel et le temporal, le travail, la fête et la prière.

Les Arméniens samedi soir à Monbéliard étaient heureux. Les autres aussi.

M.-Th. R.

«*L'Est Républicain*»
(lundi 21 avril)

Նոյն թիւին մէջ, լոյս տեսած է կարճ հարցազրոյց մը Կարպիս Ափրիկեանի հետ, որու ընթացքին ան կը բացատրէ Հայ ժողովրդական երգին ոգին ու հակիրճ կենսագրական տեղեկութիւններ կուտայ իր մասին: Թերթը նկար մըն ալ կըցած է այս դրութիւններուն:

Իմ աղուոր աղջիկս կը խնդայ ամէն անգամ որ կերակուրի խօսքը կ՛ընեմ:

- Կը բերեմ, կը պատասխանէ, վաղը կը բերեմ, դդումի աղուոր, համով լիցք մը:

- Հոս դդում չտնաս կուտան, բայց խաչած անհամ բան մը: Ձեմ սիրեր: Քու լիցքը ուրիշ կ՛ըլլայ: Ցեսոյ ...

Քովի անկողինը ցոյց կուտամ:

- Մարկոսն ալ չատ կը սիրէ դդումը...:

Մարկոս չի փախցներ առիթը: Որքան առնէ ի վեր արդէն կ՛ուզէր մասնակցիլ խօսակցութեան:

- Ախպար, կ՛ըսէ, դուն ալ խելքդ իմ կերածներովս ուրած ես: Կարծես թէ որկրամոլ մէկը ըլլայի: Ուտել կը սիրեմ, բայց չափաւոր ...: Լաւ կերակուրն ալ զնահատել գիտեմ:

- Ձեզի ալ պիտի բերեմ, Պարոն Մարկոս, կ՛ըսէ Սաթենիկ: Տեսնենք պիտի հասնի՞ք իմ եփածս: Ես լաւ խոհարարուհի եմ:

- Գիտեմ, կը պատասխանէ Մարկոս:

Մարկոս կերպարանափոխուած է: Ձեմ գիտեր ուրկէ՞ ուր այս առաւօտ գինքը լինծի ընկեր զարձուցի վաղուան դդումի լիցքին: Այդ բանը երբեք չէի ըրած: Սաթենիկին բերածներէն, եփածներէն երբեք բաժին չէի հանած իրեն: Ուստի չեմ գիտեր նաեւ թէ Մարկոս ո՞ւրկէ գիտէ Սաթենիկին խոհարարի կարողութիւնը: Իրաւ որ չեմ ախորժիր այս մարդէն: Առաջին վայրկեանէն ի վեր չեմ ախորժիր եւ մեծ անհամբերութեամբ կը սպասեմ որ մեկնումի օրը հասնի: Կարեւոր անհանգստութիւն մը չունի, մօտ օրէն պիտի մեկնի հաւանաբար: Կ՛ուզեմ որ ժամ առաջ մեկնի եւ իր տեղը ուրիշ մը գայ: Միակ փոփոխութիւնը, զոր իմ մոտյլ սենեակս կրնայ ինծի առաջարկել, այդ է ահաւասիկ: Դրացիի մը մեկնումը եւ ուրիշի մը ժամանումը: Այդ փոփոխութիւնը կրնայ աղիտաբեր ալ ըլլալ, գիտեմ: Մարկոսէն հազար անգամ աւելի անախորժ մարդոցմով լեցուն է աշխարհը: Մնաց որ Մարկոս այդքան ալ անախորժ մէկը չէ: Բայց իր որկրամոլութիւնը կը գինքը չէ: Իր որկրամոլութիւնն՝ որ ջղայնացնէ գիս: Որկրամոլութիւն՝ որ յատկապէս զզուելի կը գառնայ երբ նկատի առնես որ իր անհանգստութիւնը եկած է սատմոքսէն: Ախէ դուրս չեմ կրնար ըսել որ յոռի դրացի մըն է: Ինծի նկատմամբ ալ յարգալիր եղած է միշտ: Չէ նեղած գիս: Միշտ նահանջած է, ամէն անգամ որ նչմարած է թէ խօսք բանալու իր այս կամ այն ձեռնարկը կը նեղէ գիս: Այդ բոլորը նկատի առած՝ թերեւս քիչ մը անիրաւ եմ իրեն հանդէպ հակակրանքիս մէջ: Մանաւանդ որ աշխարհի վրայ առանձին, բոլորովին առանձին մարդ է: Լքուած մէկը թերեւս: Մինչեւ այսօր ոչ մէկ այցելու ունեցաւ: Ոչ մէկը եկաւ իր քով «ի՞նչպէս ես» մը հարցնելու: Կինը մեռած պէտք է ըլլայ: Բայց զաւակ չունի՞: Ազգական չունի՞: Չար կողմերէս մէկը ահաւասիկ: Որովհետեւ իրմէ չեմ ախորժած, իրեն երբեք ալ չեմ հարցուցած այդ մասին: Բայց արդէն յայտնի է. բոլորովին առանձին մարդ է աշխարհի վրայ: Նոյնիսկ եթէ տասը քայլ անդին տասը զաւակներ ունի, աշխարհի վրայ առանձին մարդ է, քանի որ ոչ մէկ հարազատ իր քով եկաւ օր մը, կռնակ մը շոյելու, ճակատ մը սրբելու, երես մը համբուրելու համար: Եւ ահաւասիկ այս առաւօտ այս է պատճառը որ ես յանկարծ, բոլորովին ինքնաբուխ որոշումով, գինքը լինծի ընկեր զարձուցի վաղուան դդումի լիցքիս: Սաթենիկին քաղցր խօսքերը, իմ անուշիկ աղջիկիս ջերմ խանդաղատանքը անդիտութեանս մէջ յանկարծ յուշարձանի մը նման բարձրացուցին Մարկոսի առանձնութիւնը, նմանօրինակ խանդաղատանքի մը պրկուածութիւնը: Եւ այդ անդիտակից անդրադարձումով է որ ես իրեն նետեցի տունէն եկած տաք կերակուրը բաժնելու բարեկամական կամուրջը: Մարկոս չան պէտս հասկցաւ իմ մէջ երեւան եկած այս յանկարծակի փոփոխութիւնը: Փաստը մէջտեղն է. իր յանկարծակի պատասխանը, որուն մէջ ես իսկոյն ճանչցայ բարեկամական այն բարձրադոյն չէշտը զոր Մարկոս կրնայ զնել իր չափանիշով. «Ախպար, դուն ալ խելքդ իմ կերածներովս ուրած ես»: Այո, ոչ մէկ նախադատութիւն պիտի յաղողէր Մարկոսին այդ վայրկեանի երջանկութեան ու բարեկամութեան թարգմանը հանդիսանալ, որքան այս նախադատութիւնը, որ յանկարծ թռաւ իր բերնէն:

Եւ հիմա զարնանային մթնոլորտ մը կը տիրէ այլեւս մեր սենեակին մէջ: Սաթենիկ կարծես մոռցաւ գիս ու խանդավառ խօսակցութեան մը բռնուեցաւ Մարկոսին հետ, որ ուղղահայեաց նստած՝ իր անկողնին մէջ, վերմակը անվերջ կուրծքին քաշելով, աւելի՝ կը խօսի, քան մտիկ կ՛ընէ: Այս պատկերը քնական է, որովհետեւ խօսակցութիւնը կը զառնայ նիւթի մը շուրջ, որ երկուքին ալ տկար կողմն է. խոհանոց:

(Շար. 24)

Այրի Տիկին Լիլիան Եանպէկեան,
Այրի Տիկին Մարի Եանպէկեան,
Տէր եւ Տիկին Գէորգ Եանպէկեան
եւ զաւակները՝ Արմէն եւ Անի,
Տէր եւ Տիկին Սարգիս Եանպէկեան
(Եգիպտոս),
Տէր եւ Տիկին Արշաւիր Մէսճեան
զաւակներն ու թոռները (Լոնտոն),
Տէր եւ Տիկին Ժորժ Շէրպէթճեան,
ինչպէս նաեւ Թիւճարեան, Մխալեան
(Պրազիլ), Ալեքսանեան եւ Գազանճեան
(Եգիպտոս) ընտանիքները եւ համայն
ընտանեկան պարագաները խոր կսկիծով
կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, զաւ-
կին, եղբօր, հօրեղբօր, մօրեղբօր, փե-
սային եւ ազգականին՝

ԿՐԻԿՈՒԱՐ - ՄԱԳՈՒՏ
ԵԱՆԳԻԿԵԱՆԻ
Architecte Diplômé
E N. B. A.

մահը, որ պատահեցաւ, Երեքշաբթի,
Ապրիլ 29-ին, 52 տարեկանին։

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի,
այս Երեքշաբթի, Մայիս 6, ժամը
10·30-ին, Փարիզի Ս. Յովհ. - Մկրտիչ
Մայր Եկեղեցին, ուրկէ մարմինը կը փո-
խադրուի Մոնմարթրի գերեզմանատունը։
Որեւէ մահազդ ղրկուած չըլլալով,
կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել։

ՀԱՑ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆ
12 - 14, rue St. Bazile — 13001 Marseille
ՄԱՐՍԷՅԼ
10ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁ
Կիրակի, Մայիս 11, ժամը 13-ին
Տարօն եւ Վասպուրական սրահներուն
մէջ՝
ՄԵԾ ՀԱՅԿԵՐՈՅԹ
նախագահութեամբ՝ Տէր եւ Տիկին՝
ՄՈՒՇԵՂ ՃԻԼԲՃԵԱՆԻ
Գեղարուեստական ճոխ բաժին։
Երգիչ՝ Յարութ (Փարիզէն)։
Պօղոս Տէմէեան - Անի պարախումբը
Հայկական մթնոլորտ։
Ճաշադին 100 Ֆ.։
Սեղանները ապահովել հեռաձայնելով՝
91 - 50 - 15 - 09 - 91 - 66 - 18 - 80

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապոյտ Խաչի Պօմոնի մասնաճիւղը,
չնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ
նուիրատուութիւնները. - Պետրոս Զա-
քարեանի մահուան առթիւ՝ Տիկին Զրբաչ-
եան 300 Ֆ., Օր. Տէրտէրեանի մահուան
առթիւ՝ Տէր եւ Տիկին Տէրտէրեան 100,
Տիկին Գէորգեանի մահուան առթիւ՝ Տէր
եւ Տիկին Կուսուզեան Աւետիս 150 Ֆ.։

ԿԱԼԱՆ ՏԵՂԻ ՊԻՏԻ ՁՈՒՆԵՆԱՑ

Մայիս 12, 13-ի եւ 14-ի համար ծա-
նուցուած բացառիկ կալան (Հայաստանի
արուեստագէտներով) կամքէ անկախ
պատճառներով տեղի պիտի չունենայ։

Հայ Աղջատախնամ Ընկերակցութիւն

ՀՐԱՒԷՐ ԸՆԴԻ. ԺՈՂՈՎԻ
ԵՒ
ԿՈՉ ԹԵԿՆԱԾՈՒԹԵԱՆ

Հայ Աղքատախնամ Ընկերակցութեան
ընդհանուր ժողովը, Մայիս 29, Հինգ-
շաբթի, երեկոյեան ժամը 20-ին Ընկե-
րակցութեան կեդրոնը՝ 77, ռիւ Լա Ֆա-
յէթ, Փարիզ 9-րդ թաղամաս։

Բարեփոխեալ կանոնագրին 5-րդ յօդ-
ուածին համաձայն, վարչութեան անդամ-
ներուն թիւին կէսը (8 անդամ) նորոգելի
ըլլալով, Ընկերակցութիւնը կոչ կ'ընէ իր
բոլոր անդամներուն, որոնք կը փափաքին
մաս կազմել նոր վարչութեան եւ իրենց
գործունէութիւնը բերել Աղքատախնամի
Ընկերակցութեան աշխատանքներուն։

Թեկնածուներու համար պայման է Ընկ-
երակցութեան առնուազն վերջին երեք
տարիներուն անդամ ըլլալ։

Թեկնածուները պարտին Ընկերակցու-
թեան գրասենեակը գրաւոր դիմել, ամէ-
նէն ուշը մինչեւ Մայիս 13, (վերջին պայ-
մանաժամ)։ Դիմումնագիրը պէտք է ձե-
ռագրը ըլլայ ու ստորագրուած թեկնա-
ծուին կողմէ որ չատ ընթեռնելի կերպով
պէտք է գրէ նաեւ իր անունը, մականունը
եւ հասցէն։

ՀԱՑ ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄ
ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Արմենակ Միքայէլեանի հոգեհանգըստ-
եան առթիւ՝ Տէր եւ Տիկին Ոսկեան Պաս-
մաճեան 350 Ֆ. նուիրած են Իսիի Ս.
Մարիամ Աստուածածին Եկեղեցւոյ Միօր-
եայ վարժարանին։

×

Ալֆորվիլի Հայ Մշակոյթի Տան վար-
չութիւնը չնորհակալութեամբ ստացաւ
200 Ֆ. Տիկին Մարիամ Օհանեանէ եւ Օր.
Ալիս Օհանեանէ փոխան ծաղկեպսակի՝
իրենց բարեկամ ողբացեալ՝ Յովհաննէս
Զերչեանի մահուան առթիւ։

×

Դպրոցասէր Տիկնոջ Երկաեռ Վարժա-
րանի խնամակալութիւնը չնորհակալու-
թեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները.-
Տոքթ. Էսի Ադամեան 2500 Ֆ., Տէր եւ
Տիկին Խտուար Վարդանեան 3000 Ֆ.,
Տէր եւ Տիկին Կարպիս Զաքմաքճեան՝
Արշալոյս Կիպրիանոսեանի յիշատակին՝
1000 Ֆ., *Տոքթ. Սերժ Սիմոնեան 1000 Ֆ.,*
Տիկին Զապէլ Թօփալեան 200 Ֆ., Տիկին
Զարուհի Տէմիրեան 1000 Ֆ., Ազքատա-
խնամ Ընկերակցութենէ (որպէս տարե-
կան յատկացում) 10·000 Ֆ.։

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ
ԳՐՈՂՆԵՐՈՒ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Քննարկում եւ ասուլիս

Միսաք Մանուչեանի վինակից ընկեր-
ներէն՝

ԱՐՍԷՆ ԶԱՔԸՐԵԱՆԻ
հեղինակած՝
«LES FRANCS-TIREURS de
L'AFFICHE ROUGE»
հատորին մասին կ'արտայայտուի ինքը՝
հեղինակը, որմէ յետոյ տեղի կ'ունենայ՝
ԱՍՈՒԼԻՍ ՄԸ
Յարկոյթին կը նախագահէ՝
Հայ Նախկին Դիմադրականներէն
ՅԱԿՈԲ ՎԷՋԻՐԵԱՆ
Մայիս 11, կիրակի, ժամը 16-ին՝
Centre Culturel Alex Manoogian
118, rue de Courcelles — 75017 Paris
Գեղարուեստական յայտագիրը։
Մուշեղ Գալշոյեանի «Զորի Միրոն»
ժապաւէնը։
Փափաքողներուն, իր գիրքերը կը ստո-
րագրէ հեղինակը։
Մուտքը ազատ է։

«ՊԱՂՏԱՍԱՐ ԱՂԲԱՒՐ»

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉԻ Տէսինի Արաքս Թատե-
րախումբը կը ներկայացնէ Յակոբ Պա-
րոնեանի՝

«ՊԱՂՏԱՍԱՐ ԱՂԲԱՐ»

կատակերգութիւնը (երեք արար), բե-
մադրութեամբ՝ Վարդան Քէշիշեանի։
Շաբաթ, Մայիս 10, ժամը 20·30-ին Լիոնի
Ս. Յակոբ Եկեղեցւոյ ազգային տան սր-
բահին մէջ, 40 Արմէնի փողոց։
Մուտք՝ 20 Ֆ.։

Hay kef

SOIREE DANSANTE
sur une
PENICHE
PENICHE BOER II
Quai Henri IV — M° Sully - Morland
Le Vendredi 9 Mai à partir de 22 heures
Entrée + 1 boisson : 80 Frs.
Renseignement : 42 - 61 - 77 - 62
COMITE SARDARABAD du M.N.A.

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ
ՄԻՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ
ՈՒՍԱՆՈՂԱԿԱՆ ԹԵԿՆԱԾՈՒԹԻՒՆ

«Այս տարի եւս Հայաստանի քարձրա-
պոյն ուսանոց նախարարութիւնը կ'ընդու-
նի երկու ֆրանսահայ ուսանողներ 1986 -
1987 տարեշրջանի դասընթացքներու հե-
տեւելու համար.

Թեկնածուները գրաւոր կատարել
հետեւեալ հասցէին. -

6, Cité Wauxhall - 75010 Paris

Տալով հեռաձայնի թիւ, ՄԻՆՉԵՒ ՄԱ-
ՑԻՍ 15։

CROIX BLEUE
RECHERCHE
LA CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE
Recherche pour sa Colonie de Bellefontaine
— UN ECONOME POUR LE MOIS DE JUILLET.
— UN ECONOME POUR LE MOIS D'AOUT
VEUILLEZ ADRESSER VOS CANDIDATURES AU :
CONSEIL D'ADMINISRATION DE LA C. B. A. F.
17, rue Bleue
75009 — PARIS

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապոյտ Խաչի Ալֆորվիլի մասնաճիւղի
վարչութիւնը չնորհակալութեամբ ստա-
ցած է հետեւեալ նուիրատուութիւնները.-
Տէր եւ Տիկին Սիմոնեանէ 1000 Ֆ. ողբաց-
եալ՝ Աւետիս Նատիրեանի մահուան առ-
թիւ, փոխան ծաղկեպսակի վարչութիւ-
նը ստացած է հետեւեալ նուիրատուու-
թիւնները. - Զապունեան ընտանիքէն 100,
Մինասեան ընտանիքէն 100, Մոսքոֆեան
ընտանիքէն 200 Ֆ.։

Ողբացեալ՝ Յովհաննէս Զերչեանի մահ-
ուան առթիւ՝ վարչութիւնը ստացած է
հետեւեալ նուիրատուութիւնները. - Տի-
կին Շնորհիկ Զերչեանէ 300 Ֆ., Տիկին
Անոյշ Քէօշկէրեանէ (Մարսէյլ) 400 Ֆ.,
Տէր եւ Տիկին Վազէն Երամեանէ 500 Ֆ.,
Տէր եւ Տիկին Մարութեան եւ զաւակները
(Ամերիկա) 500 Ֆ., *Տէր եւ Տիկին Պազ-*
չեճեան Խտուար (Մարսէյլ) 400 Ֆ., Տէր
եւ Տիկին Նէտիլեան Քրիսթ 200 Ֆ.։

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉ

ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՑԱՆ

Կապոյտ Խաչի Պէլֆոնթէնի կայանի
արձանագրութիւնները սկսած են Ապ-
րիլ Մէկէն եւ կը տեւեն մինչեւ Մա-
յիս 31։

Արձանագրութեանց համար դիմել
ձեր բնակատեղի ամէնէն մօտիկ կա-
պոյտ Խաչի Վարչութեան։

Ցաւելեալ տեղեկութեանց համար
դիմել կապոյտ Խաչի գրասենեակը՝
Երեքշաբթի, Հինգշաբթի եւ Ուրբաթ
օրերը՝ ժամը 14-էն 18, հեռաձայնելով՝
48 - 24 - 46 - 57

ՏՊԱԳՐԱԿԱՆ ՁԵՐ ԳՈՐԾԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

ՀԱՐՍԱՆԵԿԱՆ ՀՐԱՒԷՐ, ԹՈՒՒՑԻԿ, ՏՈՄՍ ԿԱՄ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ՁԱՆԱԶԱՆ ԹՈՒՂԹԵՐ (ՀԱՇՈՒԵՑՈՅՑ, ՆԱՄԱԿԻ ԹՈՒՂԹ, ՊԱՇԱՐԱՆ, ԵԻԱՅԼՆ)

FAIRE-PART DE MARIAGE, BILLETS, PROSPECTUS, DIVERS TRAVAUX DE VILLE (TÊTE-DE-LETTRE, FACTURES, ENVELOPPES, ETC.)

«ՅԱՌԱՋ — HARATCH»

83, RUE D'HAUTEVILLE - 75010 PARIS

LES APRES-MIDI, DE 14 à 18 h. 30 SAUF SAMEDI ET DIMANCHE

ԴԻՄԵԼ ԱՄԷՆ ՕՐ, ԺԱՄԸ 14.00 - 18.30 ԲԱՑԻ ՇԱԲԱԹ ԵՒ ԿԻՐԱԿԻ

Խնամուած աշխատանք — Travail soigné

Imprimé sur les Presses du Journal «HARATCH» — 83, Rue d'Hauteville - 75010 Paris
Commission Paritaire: N° 55935

ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄ

Ս· ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻԶ

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՀԱՂՈՐԴՈՒԹԵԱՆ ՕՐ

Հինգշաբթի օր, Մայիս 8, Քրիստոս
Համբարձման տօնն է։ Այս օրը յատկաց-
ուած է նաեւ՝ հայ մանուկներու հաղոր-
դութեան։

Այս առթիւ, Փարիզի Ս. Յովհաննէս-
Մկրտիչ Մայր Եկեղեցւոյ մէջ ժամը
10·15-ին հանդիսաւոր պատարագ կը ա-
տուցուի։

Փարիզի եւ Շրջանին դպրոցներուն քա-
լոր աշակերտներն ու հաղորդութեան հա-
մար պատրաստուած մանուկները, երի-
տասարդներն ու ծնողքները կը հրաւիր-
ուին մասնակցելու պատարագին եւ սուրբ
հաղորդութեան։

×

Ս· ՅԱԿՈԲ — ԼԻՈՆ

Հինգշաբթի, Մայիս 8-ին տօն է Համ-
բարձման։ Այս առթիւ Լիոնի Ս. Յակոբ
Մայր Եկեղեցւոյ մէջ պատարագ կը ա-
տուցուի։

Սկիզբը պատարագի ժամը 10-ին։

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Կապոյտ Խաչի Իսիի մասնաճիւղը յա-
ւակցութիւն կը յայտնէ ընկերուհիներ
Սիրաստաղի, Վիքթորիա եւ Շաքէ Պէնկ-
եանի, ինչպէս նաեւ Էմիրզեան եւ Պէնկ-
եան ընտանիքներուն իրենց ամուսնոյն եւ
փեսային՝ Ժիրայր Սիրաստաղի մահուան
առթիւ։

ՀԱՐԱՒԱՏԱՅԻՆ
ՕՐԱԹԵՐԹ
7
MERCREDI
7 MAI
1986
LE NUMERO : 4,00 F

ՀԱՐԱՉ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE-FONDE EN 1925
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Directrice: Arpik Missakian
Tel.: 47. 70. 86. 60 — Telex: HARATCH 280 868 F
C.C.P. Paris 15069-82 E — 51027317 A R.C. Paris

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար· 600 Ֆ· — Վեցամսեայ : 310 Ֆ·
Արտասահման : Տար· 700 Ֆ· — Հատը : 4,00 Ֆ·

61ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 16.220 | Fondateur: SCHAVARCH MISSAKIAN | 61e ANNÉE — No 16.220

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԿԱՄՈՆ ՏԼՔՖԷՕ, Մարսէյլի վաղեմի քաղաքապետը եւ ներքին ու ապակեղծման նախկին նախարար, ծանր վիճակի մէջ Թիմոնի հիւանդանոցը փոխադրուած է երեքշաբթի առաւօտեան 4–ին, վիճաբանական ժողովէ մը եւաք: Ըստ առաջին լուրերուն (երեքշաբթի առաւօտ, 10–ի չուրջ), Տրֆէօ սրտա – երակային սուր տագնապ մը ունեցած է: Թէեւ կ'ըսուէր նաեւ թէ ուղեղային կաթուածի մը զոհ է առաւելաբար: 76 տարեկան Կամոն Տրֆէօ, Մարսէյլի քաղաքապետ է 40 տարի է, նաեւ հրատարակիչը՝ Լը Փրովանսալի: Իր երրորդ կինն է՝ դրագիտուհի Շառլ-Ռու:

ԹՈՒՒԼՈՒԶի մէջ, եօթներու մեղրալուսնին տեւած է մինչեւ վերջը եւ բոլորը միաձայն համաձայն են Քատաֆիի դէմ, որու այլեւս գէնք պիտի չծախեն: Լիբիական դեսպանատուներն ալ հակառուեան տակ պիտի առնուին: Ֆրանսական համակեցութիւնը համերաշխ պատկեր մը պարզած է, եթէ նոյնիսկ Միթերանի քիչ մը նեղուած է Շիրաքի տեսակցութենէն Նաքասոնէի հետ, որու բացատրած է Ֆրանսայի քաղաքականութեան նոր ուղղութիւնը: Ըստ սովորութեան, Ամերիկացի մը ինքնատիպ ելոյթ մը ունեցած է···: Այս անգամ Սպիտակ Տան բաներն էր՝ Սփիքս, որ Միթերանը նախարարապետ ըրած է, Շիրաքն ալ ատոր արտաքին նախարարը: Ո՞վ է արդեօք Ֆրանսայի Հանրապետութեան նախագահը այս երանելի «դիւանագէտ»ին համար···: Հիւլէականէն եւ ահաբեկչութենէն զատ, ելմտական նախարարներն ալ դիմականեւ անտեսական հարցեր ծեծած են: Անհրաժեշտ կը նկատեն որ ձախոն վերարժեւորէ իէնը, օգնելու համար նաեւ նուազեցնելու Միացեալ – Նահանգներու առեւտրական բացը: Եօթներն ալ որոշած են նաեւ նուազեցնել չափաւորիններու սակը, այսինքն՝ դրամը ժանգնել:

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԹՈՒՐՔԻԱ, Մալաթիոյ եւ Ադըեամանի չրջանը երկրաչարժ մը պատահած է երկուշաբթի օր, որու ուժգնութիւնը 5,8 է Ռիխթերի առանձնաչափով (առաջնագան՝ 9): 15–էն 20 մեռեալ կայ եւ չուրջ 300 վիրաւոր: Աւելի քան 400 տուն քարուքանդ եղած են:

ԱՖղԱՆԻՍՏԱՆի նոր դեկավարն է՝ Մոհամետ Նաժիպուլլահ, որ կը փոխարինէ Քարմալը, կուսակցութեան դլուխը: Հանդամանական չէ որ շատ բան մը փոխուի, քանի երկիրը տարիներէ ի վեր Մոսկուայէն կը դեկավարուի:

«ՊՐԱՒԴԱ» կարգ մը մանրամասնութիւններ տուած է Չերնոպիլի արկածին մասին, որ պայթումի մը հետեւանքով պատահած է:

«ՄԱՆՈՒՇԵԱՆ ՀԱՐՑԸ» կը չարունակուի եւ երկուշաբթի օր դրական Ֆիկարօն հարցազրոյց մը կը հրատարակէր Ֆիլիփ Թոպրիէօյի հետ, որ վերոյիշեալ խորագրով հատոր մը լոյս ընծայած է: Ըստ հեղինակին, Մանուշեան իր կուսակցութեան իսկ մատնութեան զոհ գացած է:

ՄԱՐԶԱԿԱՆ

Լիոն-Տէսինի Հ.Մ.Ը.Մ.-ին ջեռնարկները

—×—

Ամէն չաբթուան սկիզբը, օրուան եւ մեր կարելիութիւններու սահմանին մէջ, կուտանք «Յառաջ»ի ընթերցողներուն Ֆրանսայի հայանուն ֆութպոլի ակումբներուն ձեռք բերած արդիւնքները տեղական սխոյանութիւններուն մէջ: Ընդհանրապէս, կրնանք նշել միայն առաջին խումբերուն վաստակները կամ անյաջողութիւնները: Բայց այդ առաջին կազմերը ակումբին ցուցափեղկերն են· առանց եւս կայ եռուն գործունէութիւն մը: Կան պահեստի խումբերը· կրտսերները, ա՛լ աւելի պըզտիկներու խումբերը՝ որոնք կը խաղան ամէն չաբաթ: Կը կազմեն ակումբին առողջ կենդանութեան նշանները, կ'ապագուցանեն անոր յարատեւելու կամքը:

Այսպէս, Վալանս, Հ.Մ.Ը.Մ. Արծիւ եւ Սէն - Թ'Ալթեուան, Մարսէյլ, Իսի, Ալ-Ֆորվիլ, Հ.Մ.Ը.Մ. Լիոն - Տէսին ամէն չաբթու դաշտ կը հանեն, իւրաքանչիւրը, տասնեակ մը խումբեր եւ պէտք է նշել որ կ'ունենան աւելի յաճախ յաջողութիւններ քան պարտութիւններ:

Գոնէ այդպէս եղաւ, այս տարի, Լիոն - Տէսինի Հ. Մ. Ը. Մ.-ին համար՝ որուն պզտիկները լաւ մրցաշրջան մը բոլորելու վրայ են: Մէկ երկու խումբ թերեւս դասակարգ փոխեն, վերելք ունենան: Փառաէններու կազմը, զոր օրինակ - 10 - 12 տարեկան մանչեր - հասաւ մինչեւ լիկի աւարտական մրցումներուն, յաղթելէ վերջ քանի մը ակումբներու: Ինչ որ պէտք է ընդգծել, երբ կը խօսուի պըզտիկներու խումբերուն մասին, այն անձնուիրութիւնն է՝ զոր ցոյց կուտան, բոլոր ակումբներու մէջ ալ, վարիչները, ընդհանրապէս նախկին խաղացողներ: Պէտք է յաճախ կիրակի առաւօտուն կանուխ փողոց ելնել, հաւաքել տղաքը, փոխադրութեան միջոցներ ապահովել, վրտանզալից պատասխանատուութիւններ ստանձնել եւ այս՝ տարուան մէջ գրեթէ ինը ամիսներ: Բայց աշխատանքը բերրի է· կ'ապահովէ ակումբներուն մշտատեւութիւնը:

×

Զբաղիլ պզտիկներով՝ լաւ: Երբեմն - երբեմն, յիշել անցեալը եւ պատուել անոնք՝ որոնք ծառայած են մարզաշխարհին, այդ ալ անհրաժեշտ է ակումբի մը հմայքին համար: Եւ նաեւ՝ երախտապիտութեան գովելի ցոյց մըն է:

Ատոր օրինակը ունեցանք Ուրբաթ, Ապրիլ 25-ին, երբ Տէսինի մէջ, Արթիւր Ցակոբեան եւ Հ. Մ. Ը. Մ. յարգանքի օր մը կազմակերպեցին իրենց հօր եւ նախկին նախագահին, երկու տասնեակ տարիներ առաջ հանդուցեալ Վահան Ցակոբեանի յիշատակին: Ֆութպոլի հանդիպում մը՝ նախկին արհեստավարժ խաղացողներէ կազմուած խումբի մը եւ Հ. Մ. Ը. Մ.-ի վեթերաններուն միջեւ:

Օդը անձրեւոտ էր· խաղը անցաւ սահմռկիչ տեղատարափի տակ: Մօտ 500 հանդիսատեսներ հետեւեցան որակաւոր խաղարկութեան մը սակայն, չնորհիւ ներկայութեանը խաղադաշտին վրայ նախկին համբաւաւոր «միջազգային» խաղացողներուն, ինչպէս՝ Պէրէթա, Փ. Ռէվէլի, Ճորքայէֆ, Սինակէլ եւ ուրիշներ՝ որոնք անշահախնդրօրէն եկած էին իրենց մասնակցութիւնը բերելու հայկական ակումբի մը ձեռնարկին եւ նաեւ անկասկած ընկերական մթնոլորտի մէջ հաճելի երեկոյ մը անցընելու փափաքով: Երկու խումբերը հաւասար մնացին 1 - 1-ով:

Ցաջող ձեռնարկ մը՝ որուն համար կ'արժէ չնորհաւորել Արթիւր Ցակոբեանը, իր եղբայրները եւ նաեւ՝ Ֆրանսայի ազգային կազմին նախկին խմբապետ՝ Ժան Ճորքայէֆը՝ որ իր նախկին խաղընկերները չարժման մէջ դրաւ ու այդպէս - սով կարելի եղաւ հրամցնել հանդիսատեսներուն գնահատելի խաղարկութիւն մը: Օրուան հասոյթը յատկացուեցաւ Լիոնի հակաքաղցկեղ կեդրոնին: Գնդակին առաջին հարուածը տուաւ, տեղատարափին տակ, Օլէնիւք Լիոնէ արհեստավարժ ակումբին հայ նախագահը՝ Պ. Շարլ Մկրեան:

×

Հ. Մ. Ը. Մ. Լիոն - Տէսինի յառաջիկայ ձեռնարկը պիտի ըլլայ Ֆրանսայի հայանուն ակումբներուն հաւաքոյթը, առանդական թուրնուան՝ որ տեղի կ'ունենայ Հոդեգալուստին, Մայիս 17 / 18-ին այս տարի: Կը նախատեսուի գոնէ վեցեակ մը, թերեւս ութ, խումբերու մասնակցութիւնը:

Նիւթական դետնի վրայ վտանգալից պատասխանատուութիւններով բեռնաւորուած կազմակերպութիւն մը՝ որուն յաջողութեանը համար Հ. Մ. Ը. Մ.-ի նախագահ Սերժ Մալճեան եւ իր գործակիցները աշխատանքի լծուած են այս օրերս:

×

ՖՈՒԹՊՈԼ

«Արարատ»ի դժուարութիւնները հասկնալի են

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ ԿԻԵՒԻ ՅՈՑՑ ՏՈՒԱԾ
ԲԱՐՁՐ ԽԱՂԱՐԿՈՒԹԵԱՆ
ԼՈՑՍԻՆ ՏԱԿ

—×—

Ընթերցողներէն չատեր գիտեն անկասկած, Լիոնի մէջ էր որ տեղի ունեցաւ, Ուրբաթ, Մայիս 2-ին, Եւրոպայի Բաժակակիր Ակումբներու Բաժակին 1986-ի ամարտական մրցումը: Դէմ - յանդիման էին Կիեւի Դինամօն եւ Մարթիտի Ամլէթիքօն: Մորհրդային կազմը տարաւ խոշոր, անվիճելի յաղթանակ մը՝ 3 - 0:

Ուզեցինք ներկայ ըլլալ այս խաղին՝ մանաւանդ գաղափար մը ունենալու համար խորհրդային բարձրագոյն սխոյենութեան մէջ փայլող խումբի մը արժէքին մասին եւ՝ նոյն ձամբով, բաղդատութեան եզր մը գտնել մեր «Արարատ»ին եւ Եւրոպայի լաւ կազմերուն միջեւ:

Կիեւի խաղարկութիւնը զարմացուց եւ հիացուց թէ՛ պարզ հանդիսատեսը եւ թէ՛ ֆութպոլի ամենագժուարահամ մասնագէտները: Եթէ, տասնեակ մը տարիներէ ի վեր արդէն համբաւաւոր Օլէկ Պլոխինը, տարիքի բերմամբ, քիչ մը եա կը մնայ իր խաղընկերներէն, թէեւ միշտ օգտակար կ'երեւի խումբին, մեւս բոլոր խաղացողները ցոյց տուին զմայլելի խաղարկութիւն մը՝ ուր արագ ճեղքումներ, անսպասելի բայց յաճախ ճշդրիտ փոխանցումներ և իւրաքանչիւր մարզիկին անճնական թէքնիքն ու ֆիզիքական թարմութիւնը հիացում պատճառեցին բոլորին: Կիեւ իսկապէս ֆութպոլի չատ մեծ խումբ մըն է այս տարի: «Եւրոպայի մեծագործը» որակեց «լ'Էքիփ» օրաթերթը:

Թերեւս Ուկրանիոյ մայրաքաղաքին այս համբաւաւոր կազմը չի կրնար ամէն անգամ ալ այդքան բարձր խաղարկութիւն մը հրամցնել հանդիսատեսներուն եւ իր մրցակիցներուն: Ֆութպոլի մէջ ելեւէջներ, այլաքաւումներ սովորական բաներ են: Մնալ միշտ միեւնոյն բարձր մակարդակի վրայ ոչ մէկ խումբի տըրուած է: Այսուհանդերձ, ինչ որ տեսանք Ուրբաթ իրիկուն մեզի այն տպաւորութիւնը ձգեց թէ Խորհրդային Միութեան

« LA LIBRE BELGIQUE »

Ի՞նչ դրօշակ Եւրոպայի համար

«Quel est l'Etat, par exemple, qui s'est préoccupé de la question du génocide arménien...».

—×—

Պելժիական Լիպր Պելժիք (կաթոլիկ, ընկերային – քրիստոնեայ) Ապրիլ 28-ի իր թիւին մէջ յօդուած մը լոյս ընծայած է, ուր Միշէլ Թէյա կարգ մը խորհրդածութիւններ կ'ընէ Եւրոպայի եւ ահաբեկչութեան մասին, «Ի՞նչ դրօշակ Եւրոպայի համար» խորագրին ներքեւ:

Յօդուածագիրը կը ծանրանայ առաւելապար Եւրոպայի խեղճուկրակ, ծիծաղելի դիմագիծին վրայ, որովհետեւ չը-կրցաւ բացատրել եւ արդարացնել իր դիրքը ամերիկեան պատերազմական ըրամադրութիւններուն դէմ, հակառակ անոր որ չատ արամաբանական պատճառաբանութիւններ ունէր ընդդիմանալու նըման ծրագրի մը: Թէյա, ապա, կ'արձագանգէ ՄԱԿ-ի ամերիկացի դեսպանին կարգ մը յայտարարութիւններուն այս հարցին մասին, յանգելու համար առարկայական մօտեցումի մը ահաբեկչական արարքներու նկատմամբ: Դատապարտելով հանդերձ ահաբեկչութիւնը եւ ընդունելով թէ անոր սաստկացումը պէտք է ուժգնօրէն զսպուի, կ'ըսէ թէ ան պէտք է նաեւ դիտուի այլ տեսանկիւնէ մը, որ դիւանագիտական անչարժութիւնը, տեղ – – քայլն է ու կու տայ սա օրինակը· –

«Quel est l'Etat, par exemple, qui s'est préoccupé de la question du génocide arménien - dont la diaspora vient de commémorer, le 24 avril dernier. le 71ème anniversaire- et du dédommagement moral qu'il nécessite pendant la soixantaine d'années qui ont précédé l'éclosion de mouvements terroristes».

Ոչինչ կ'արդարացնէ, կ'աւելցնէ Թէյա, ահաբեկչութիւնը եւ իր անմեղ զոհերու բանակը, բայց որոշ լուսաբանութիւններ, առա՛ջ, կը բացատրեն:

ախոյենութիւնը՝ որուն կը պակսէր երեւանեան ակումբը, բարձր որակի մըրցակցութիւն մըն է: Շատ բարձր:

Տեղին է ալ նշել որ Կիեւ, ախոյեան եւ բաժակակիր Խորհրդային Միութեան 1985-ին, ներկայ ախոյենութեան տախտակին վրայ 5-րդ էր միայն 6 մրցումներէ վերջ, անկէց ի վեր պէտք է անցած ըլլայ դասաւորումին գլուխը, Լենինգրադի «Զէնիթ»ին հետ: Յիշենք եւս որ «Արարատ», այս տարի, Մարտ 14-ին, 2 - 0-ով միայն պարտուեցաւ Կիեւէն, անոր դաշտին վրայ:

Թէեւ ֆութպոլի մէջ, թուղթի վրայ բաղդատութիւնները միշտ չէ որ կրնան իրականութեան համապատասխանել, կը կարծենք որ Խորհրդային ախոյենութիւնը, այս տարի, որակով աւելի բարձր է քան Ֆրանսայի արհեստավարժ խումբերու ախոյենութիւնը: Հասկնալի է ուրեմն որ «Արարատ»՝ որ կը ներկայացնէ մասնակից հանրապետութիւններուն մէջ ամենափոքրը, դժուարութիւններու հանդիպի այս տարի ալ: Զգարմանանք եթէ զայն տեսնենք աւելի յաճախ դասաւորութեան վարի աստիճաններուն վրայ, քան՝ վերը:

ՎԱՂԻՆԱԿ ՄԻՍԻՔԵԱՆ

ՄԻսԱՔ ՄԵԾԱՐԵՆՑ

Նշմարներ բանաստեղծին կեանքէն
Ծննդեան հարիւրամեակին առթիւ

ՏՈՔԹ. ԳՈՒՐԳԻՆ ՄԵԾԱՏՈՒՐԵԱՆ

Այս տարի ծննդեան հարիւրամեակն է բանաստեղծ Միսաք Մեծարենցի: Ամբողջ դար մը անցած է արդէն, բայց չէ մոռցուած իր կեանքը՝ չատ կարճ եւ տըխուր: Մինչեւ այսօր իր ստեղծագործութիւնները պահած են իրենց վճիտ ու թարմ հունձը: 1902-էն մինչեւ մահը՝ - 1908 - հակառակ հիւծախտին որ օրէ օր կը ծանրանար, Մեծարենց կ'աշխատակցէր թերթերու կամ պարբերականներու: Իր երկու հատորները՝ «Միւռածան» (1906) եւ «Նոր Տաղեր» (1907) լոյս տեսան Պոլիս: Այս վերջինը երիտասարդ բանաստեղծին գլուխ գործոցը եղաւ. հասած արդէն մահուան սահմաններուն, Մեծարենցի տաղանդը արդէն ճանչցուած էր եւ մեծ էր զինք պաշտողներուն թիւը:

Այդ տարիներուն կը չարունակուէր եւ կը սաստկանար Համիտի եւ իր կառավարութեան բռնապետական ռէժիմը. գաւառի ջարդերէն եւ հայկական չատ մը գիւղերու ոչնչացումէն ետք, Թուրքիոյ մայրաքաղաքը՝ Պոլիս միշտ ենթակայ էր հսկողութեան: Հետզհետէ կը խստանար թերթերու եւ հրատարակութիւններու գրաքննութիւնը. խուզարկութիւններ ու ձերբակալութիւններ ամէնօրեայ դարձած էին եւրոպական Պետութեանց աչքերուն առջեւ եւ անշուշտ Մեծարենցի բանաստեղծութիւններն ալ բառ առ բառ կը քննուէին հրատարակուելէ առաջ:

Իր գործերը ժողովրդական դարձան չուտով, մանաւանդ երիտասարդութեան մօտ. թէ՛ գաւառը, թէ՛ Պոլիս: Մեծարենց անոյշ բնաւորութեամբը սիրուած էր բոլորէն. կը զգային թէ ան իր բանաստեղծութիւններով, իր ոճով ու զգացումներու արտայայտութեամբ կ'աւետէր հայ գրականութեան ու բանաստեղծութեան վերածնունդը Թուրքիոյ մէջ:

×

Շատ գրուած է, Հայաստան, հայկական զաղութներու մէջ, Պոլիս եւ Պէյրութ Մեծարենցի մասին. իր կարճ եւ ցաւօտ կեանքին, իր բացառիկ տաղանդին մասին: Իր բանաստեղծութիւնները հրատարակուած են Պոլիս մինչեւ մեծ պատերազմը՝ 1914 եւ անկէ ետքն ալ. ինչպէս նաեւ Բ. Համաշխարհային պատերազմէն առաջ եւ ետք Պէյրութ եւ այլուր:

Հայաստանի հրատարակիչականներն ալ յաջորդաբար հրատարակած են Մեծարենցի գործերը, միշտ դնահատելով զանոնք: Մանաւանդ որ, պէտք է նկատի առնել, թէ Մեծարենց 19 - 22 տարեկանին գրի առած է գործերուն մեծ մասը. (ջրջան մը, ուր հիւանդ էր, գրեթէ միշտ անկողինը, ու չէր գրազած ընկերային քաղաքական կամ այլ հարցերով): Մեծարենց չատ սիրուած ու դնահատուած է յատկապէս Հայաստանի նոր սերունդին եւ համալսարանականներու միջավայրին մէջ:

Իր մահուան 25-ամեակը ոգեկոչուած է Փարիզ, Պոլիս, իսկ յիսնամեակը՝ նաեւ Հայաստան:

Մեր նպատակը չէ այսօր իր գործերը քննարկել կամ մանրամասնօրէն խօսիլ անոնց մասին, կրկնութիւններ պիտի ըլլային, այլ՝ յիշել արեւմտահայ մեծ բանաստեղծին տաղանդը, կեանքը, բնաւորական չրջանակները, բարեկամները այնպէս ինչպէս պատմեցին մեզի մեր մեծ մայրերը, իր մայրը, նաեւ հրատարակութիւնները:

Իր մասին գրուածներու ամենակարեւորն է Թորոս Ադատեանի 1922-ին Պոլիս հրատարակած գործը ուր կը ներկայացուի Մեծարենցի կեանքն ու գործը: Ազատեան հաւաքած է չատ մը վկայութիւններ, գրութիւններ, նկարներ, յատկապէս անոր մօտիկ ազգականներէն, Մեծարենցի մօրմէն, որ այդ թուականներուն կ'ապրէր Պոլիս: Այսպէսով է որ Մեծարենցի մանկութեան եւ պատանութեան ծանօթութիւնները ունինք մանրամասնօրէն:

Մեր նպատակն է գրել ու պատմել Միսաք Մեծարենցի մասին, իր ծննդեան հարիւրամեակին առթիւ, յիշելով, թէ ինչեր պատմեցին մեզի իմ ծնողքս, Մեծարենցի գործիկները, ընկերները իր կարճատեւ կեանքին մասին:

×

1886 - 1894 - 1896 - 1902

Ահա հանգրուանները Միսաք Մեծարենցի կեանքին:

Ծնած է 1886 Յունուարին, Ակնայ մօտ Բինկեան պատմական գիւղը, Եփրատի եզերքը, չրջապատուած լեռներով, պատմական կամուրջով որ միակ ճամբան էր գիւղ մտնելու: Բինկեան ամբողջովին հայ 1200 բնակիչներով, չրջապատուած Քիւրտերով, հպարտ էր իր չորս եկեղեցիներով ու չորս դպրոցներով:

Միսաքի հայրը՝ կարապետ Մեծատուրեան վաճառականութեամբ կը զբաղի ու չատ անգամ Պոլիս կը մնայ իր գործով: Մայրը՝ Իսկուհի, խելացի է ու զարգացած իր ընթերցումներով. զօրաւոր կամք ունի. կը կառավարէ ամբողջ ընտանիքը. կը զբաղի իր զաւակներով եւ մանաւորապէս կը հսկէ իր կրտսերին՝ Միսաքի վրայ:

Վեց տարեկանին փոքրիկ Միսաք կը դրուի Բինկեանի Մեսրոպեան վարժարանը: Հոն, մէկ աչակերտի մը տպաւորութիւնը կը ձգէ. երազկոտ ու քիչ մը ծոյլ...: Ան աւելի կը հետաքրքրուի պիւղին գեղեցիկ բնութեամբ, այգիներով ու դաշտերով, անհանգարտ եւ ազմկոտ Եփրատով:

Միսաք ութ տարեկան է երբ 1894-ին «ղէպք»էն տարի մը առաջ (Համիտեան առաջին յարձակումը եւ Թալանը) երբ ամբողջ ընտանեօք կը ձգեն գիւղը եւ կը մեկնին Տիվրիկ, մօտակայ պիւղ մը, որ աւելի ապահով կ'երեւի. սակայն իրենց վերջնական նպատակն է երթալ աւելի հեռուն եւ հաստատուիլ Սերաստիա (Սըվազ) որ մեծ քաղաք մըն է. Հայութիւնը չատ մեծ եւ կարեւոր թիւ մը կը ներկայացնէ իր եկեղեցիներով, առաջնորդով, դպրոցներով եւ հաւաքավայրերով: Հոն կան նաեւ եւրոպական Պետութեանց ներկայացուցիչները կամ հիւպատոսները «միսիոներ»ները, Ամերիկացիները, իրենց «քրիստոնէութեան» քարոզչութեամբ: Եւ այս բոլորը որոշ ապահովութիւն մը կուտային իրենց Բինկեանէն եաք:

×

1895-ին Բինկեանի առաջին թալանն է. Քիւրտերը կը յարձակին գիւղին վրայ պինուած, ու զրգուած Թուրք կառավարութենէն: Գիւղացիները տեղեակ են սակայն, զինուած ու պատսպարուած ժայռերու եաին: Գոցած են կամուրջին մուտքի դուռը եւ կը դիմադրեն. քիւրտերը կը հետանան թալանելէ ու հրկիզելէ եաք քանի մը տուներ: Բայց 1896-ին «մեծ ղէպք»ն է. այս անգամուն Թուրք պինուորներն ալ կը յարձակին, գիւղը ամբողջովին կը թալանեն ու կրակի կուտան. ջարդ, յարձակում, բռնաբարութիւն. անոնք որ կրնան, կը բարձրանան ղէպի ժայռերը:

Երբ ամէն ոճիր վերջացած է, Թուրքերը կը մեկնին. իսկ Բինկեանի բնակիչներէն չատ քիչերը կուգան գիւղ. կը մեկնին Տիվրիկ, տանելով իրենց հետ ինչ որ կըրնան: Անկէ ճամբան կը գտնեն աւելի հեռուն երթալու: Մնացեալ Մեծատուրեաններն ալ մեկնած են Տիվրիկ, եւ յետոյ Սերաստիա: Միսաք Մեծարենցի ընտանիքը հաստատուած է Սերաստիա. բայց բոլորին ալ նպատակն է Պոլիս երթալ եւ հոն հաստատուիլ: Հայրը իր գործերով Պոլիս է միշտ:

×

Միսաք տասը տարեկան է եւ տարի մը կը յաճախէ Սերաստիոյ Աբրահան վարժարանը. հոն ալ, ինչպէս Բինկեան, մեծ «համբաւ» մը չունի. միջակ աչակերտ մըն է եւ միշտ «երազուն եւ զգայուն»: Ան կ'երազէ միշտ Բինկեանը, հրաշալի բըլուր ունի որ հեռաք չի թողուր: Քիչ առաջ իրենց հաշիւին արդիւնքը պահելու համար կրկնելու համար Քիւրիս կոչուած բազմերանգ հանդուցաւոր առանները կը գործածէին, Քիւրիսացները հանքերու ծառայած են երկար դարեր. Հերոդոտոս հանդուցաւոր առասաններու գործածութիւնը կը յիշատակէ նաեւ Պարսիկներու, Զինացիներու եւ Ճափոնեզիներու: Ան հասած է նաեւ մինչեւ ժամանակակից Մուհամմէդ Ալիի վերջաւորութեան գերմանացի զօրավարներու չնորհիւ:

Այս դրութենէն աւելի հին է ականատեսի մը վրայ գծիկներ քաշելու սովորութիւնը (Ք. Ա. 35000 - 20000): Սակայն ինչ որ կը վերաբերի նախապատմական չրջաններու, փոփոխ հարց է վարկածներ հիմնել:

Հաշիւի տախտակներով կ'անցնինք լուրջ բաներու. անոնք գործածուած են ամբողջ հին դարերու ընթացքին, ու հասած մինչեւ նոր ժամանակները: Առանց մէկ եաք կան գնդիկներով հաշիւի գործիքները, որոնք մինչեւ այսօր ի պատուի են քառակուսի չրջանակի մը մէջ զուգահեռական լարերու վրայ չարուած անոնց գնդիկներով կարելի է դամարում-համեմատի պարզ գործողութիւնները մինչեւ քառակուսի արմատ հաչուել:

Անոր գործածութիւնը կ'երկարի մինչեւ չորրորդ հազարամեակ. պատրաստուած է Միջագետքի մէջ:

Ասորիները ու Իլամները կաւէ գանազան ձեւի ու չափի ժըթոններ կը գործածէին անոնց փոփոխական արժէքները ամէն կատարելի բազմաթիւ հաշիւներու. աւարտելէ եաք հաշիւը բազմաթիւ ժըթոններ կը պահուէին գնդաձեւ ամաններու մէջ. սակայն ամէն անգամ որ պէտք կ'ըլլար արդիւնքը կրկին ունենալ, անհրաժեշտ էր կատարել ամբողջ ու համրել մէջինները: Յետոյ խարհեցան գտնելու արագին ձեւերուն վրայ նչանակել մէջի գանազան ձեւերը, հնարելով աշխարհի առաջին թուանչանները: Աւելի եաք գործածելի կաւէ սալիկներ, որոնց վրայ կ'արձանագրէին թուական արժէքը: Այս կարգի ամենահին սալիկները կը պատկանին Ք. Ա. 3250 թուականին: Գիրն ալ ծագում առած է Ասորիներու այս աշխատանքէն:

Եգիպտացիները ունէին իրենց յատուկ թուանչանները. հնագիտական ամէնէն հին վկայութիւնները կու գան Ք. Ա. 2900 թուականէն:

Յոյներու թուական համակարգը տասնորդական էր. հետզհետէ պարզացուցած են զայն. հնադարեան չրջաններուն երբ օրինակ 31 խորհրդանիշ կը գործածէին 7699 գրելու համար, յետոյ այդ թիւը իջաւ 15-ի:

Ծանօթ է, թէ «վճռական քայլը» եղած է գերոյի գիւտը. արաբները չեն գտած հնարտղները, ինչպէս կը կարծուի, այլ հնդեւրոպական ժողովուրդը:

Ք. Ա. երրորդ դարէն մինչեւ Ք. Ե. դար երկարող արձանագրութիւններու մէջ ցոյց կը տրուի, թէ հնդիկները կը գործածէին ինը խորհրդանիշեր, ինը թիւերու փոխարէն: 1 - 9 միաւորներու համար ունենալով անջատ որոշ թուանչաններ եւ հնարելով գերօն, հնդիկները տէր մը դրին արդիական թուագրութեան: Կը մնար գերոյին չատակ պաշտօնը ճշդելու գործը. այս մէկն ալ կը պարտինք Թեւտասիոսի ու աստղագէտ Պրահմակուպթայի, որ 628-ին գրուած իր մէկ գործին մէջ հիմնական վեց գործողութիւններու կերպը կը բացատրէ. գումարում, հանում, բազմապատկութիւն, բաժանում, թիւերու կարգութեան եւ արմատական հաշիւներ: Միաժամանակ ան ժամանակի ու գրական թիւերու մասին խորհրդածելով կը հնարէր գրահաշիւը: Սպասէին եան միաք մը:

Իսլամական աշխարհը որ ծարաւի էր ամէն կարգի նորութիւններու, առաւ հնդկական գիւտը, գայն համապատասխան եւ մերձաւոր արեւելեան պատելիքներու հետ, անկէ քաղելու համար նոր պիտութիւն մը: Շարլըմանեի ժամանակակից Մուհամմէդ իբն Մուսա Խուարիզմի անունը ձեւափոխուելով ու վարիզմի անունը ձեւափոխուելով ու նոր միտնալով իր գլխաւոր գործին անունը՝ «ալճապր», կատմուեցաւ լատիներէն ալժէպրա (գրահաշիւ) բառը:

Հնդկական թուանչանները չուտ հասան Արեւմուտք, սակայն մեծ հետաքրքրութիւն չարթնցուցին: Պէտք եղաւ սպասել մինչեւ ԺԲ. դար, մինչեւ որ Լ. Ֆիպոնաչքի նկատեց անոնց բացարձակ առաւելութիւնը:

Թիւերը չոր ու ցամաք նչաններ կը թուին ըլլալ. մինչեւ իսկ կրնան գլխուցաւ պատճառել մեզի. սակայն իրենք չժպտիլ խնդիրի մը հետեւեալ ներկայ-

ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԵՏ

ԹՈՒԱՆՇԱՆՆԵՐՈՒ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ

Երբ կը սկսինք համրել, կ'ըսենք. «մէկ, երկու, ու ապա, չատ»: Մանուկները ալ այդպէս կ'ընեն մինչեւ երկու տարեկան: Փափուկները ոչ մէկ վերացական պատճառ ունին թուանչաններու մասին «սակայն գիտէին թէ յաջորդաբար դպչելով ալ ձեռքի ճկոյթին, մատնեմատին, միջնեմատին, ցուցամատին, ճկոյթին, յետոյ դաստակին, արմուկին, ուսին, ականջին կրնային այնքան մարդ, կենդանի կամ առարկայ համրել, որքան մարմինը համրանքի ծառայող կէտ ունէր» 41 կ'ըսէ հաչուած էր ալ ձեռքի ճկոյթէն մինչեւ ձախ ոտքի ճկոյթը...:

*Մարդ համրել կը սկսի ձեռքով: Ձեռքը անոր առաջին հաշուիչ մեքենան կ'ըլլայ. ձեռքով համրելու այս վարժութիւնը կը բացատրէ տասնեակրները. 28 հատ են անոնք: Զինագի կիներ իրենց ամսաչրջանի թուականը պիտնալու համար ամէն օր ղեռանի կտոր մը կը կապին իրենց մատնոսկրներէն մէկուն: Մատնոսկրներէ զատ կային եւ ոսկրայդերը. **Ֆրանսացի ծանօթ ուղեւոր Ժան** Պաթիսթ Թաւէրնիէ (1605 - 1689) կ'ըսէ թէ հնդիկները գանոնք գործածելով կըրնային իւրաքանչիւր ձեռքով համրել մինչեւ 15: Ձեռքը կը ծառայէ ոչ միայն համրելու, այլ նաեւ հաշուելու, բազմապատկութիւններ կատարելու:*

Մատի համրանքը այն անպատեհութիւնը ունի որ հեռաք չի թողուր: Քիչ առաջ իրենց հաշիւին արդիւնքը պահելու համար կրկնելու համար Քիւրիս կոչուած բազմերանգ հանդուցաւոր առանները կը գործածէին, Քիւրիսացները հանքերու ծառայած են երկար դարեր. Հերոդոտոս հանդուցաւոր առասաններու գործածութիւնը կը յիշատակէ նաեւ Պարսիկներու, Զինացիներու եւ Ճափոնեզիներու: Ան հասած է նաեւ մինչեւ ԺԹ. դարու վերջաւորութեան գերմանացի զօրավարներու չնորհիւ:

Այս դրութենէն աւելի հին է ականատեսի մը վրայ գծիկներ քաշելու սովորութիւնը (Ք. Ա. 35000 - 20000): Սակայն ինչ որ կը վերաբերի նախապատմական չրջաններու, փոփոխ հարց է վարկածներ հիմնել:

Հաշիւի տախտակներով կ'անցնինք լուրջ բաներու. անոնք գործածուած են ամբողջ հին դարերու ընթացքին, ու հասած մինչեւ նոր ժամանակները: Առանց մէկ եաք կան գնդիկներով հաշիւի գործիքները, որոնք մինչեւ այսօր ի պատուի են քառակուսի չրջանակի մը մէջ զուգահեռական լարերու վրայ չարուած անոնց գնդիկներով կարելի է դամարում-համեմատի պարզ գործողութիւնները մինչեւ քառակուսի արմատ հաչուել:

Անոր գործածութիւնը կ'երկարի մինչեւ չորրորդ հազարամեակ. պատրաստուած է Միջագետքի մէջ:

Ասորիները ու Իլամները կաւէ գանազան ձեւի ու չափի ժըթոններ կը գործածէին անոնց փոփոխական արժէքները ամէն կատարելի բազմաթիւ հաշիւներու. աւարտելէ եաք հաշիւը բազմաթիւ ժըթոններ կը պահուէին գնդաձեւ ամաններու մէջ. սակայն ամէն անգամ որ պէտք կ'ըլլար արդիւնքը կրկին ունենալ, անհրաժեշտ էր կատարել ամբողջ ու համրել մէջինները: Յետոյ խարհեցան գտնելու արագին ձեւերուն վրայ նչանակել մէջի գանազան ձեւերը, հնարելով աշխարհի առաջին թուանչանները: Աւելի եաք գործածելի կաւէ սալիկներ, որոնց վրայ կ'արձանագրէին թուական արժէքը: Այս կարգի ամենահին սալիկները կը պատկանին Ք. Ա. 3250 թուականին: Գիրն ալ ծագում առած է Ասորիներու այս աշխատանքէն:

Եգիպտացիները ունէին իրենց յատուկ թուանչանները. հնագիտական ամէնէն հին վկայութիւնները կու գան Ք. Ա. 2900 թուականէն:

Յոյներու թուական համակարգը տասնորդական էր. հետզհետէ պարզացուցած են զայն. հնադարեան չրջաններուն երբ օրինակ 31 խորհրդանիշ կը գործածէին 7699 գրելու համար, յետոյ այդ թիւը իջաւ 15-ի:

Ծանօթ է, թէ «վճռական քայլը» եղած է գերոյի գիւտը. արաբները չեն գտած հնարտղները, ինչպէս կը կարծուի, այլ հնդեւրոպական ժողովուրդը:

Ք. Ա. երրորդ դարէն մինչեւ Ք. Ե. դար երկարող արձանագրութիւններու մէջ ցոյց կը տրուի, թէ հնդիկները կը գործածէին ինը խորհրդանիշեր, ինը թիւերու փոխարէն: 1 - 9 միաւորներու համար ունենալով անջատ որոշ թուանչաններ եւ հնարելով գերօն, հնդիկները տէր մը դրին արդիական թուագրութեան: Կը մնար գերոյին յատուկ պաշտօնը ճշդելու գործը. այս մէկն ալ կը պարտինք Թեւտասիոսի ու աստղագէտ Պրահմակուպթայի, որ 628-ին գրուած իր մէկ գործին մէջ հիմնական վեց գործողութիւններու կերպը կը բացատրէ. գումարում, հանում, բազմապատկութիւն, բաժանում, թիւերու կարգութեան եւ արմատական հաշիւներ: Միաժամանակ ան ժամանակի ու գրական թիւերու մասին խորհրդածելով կը հնարէր գրահաշիւը: Սպասէին եան միաք մը:

Իսլամական աշխարհը որ ծարաւի էր ամէն կարգի նորութիւններու, առաւ հնդկական գիւտը, գայն համապատասխան եւ մերձաւոր արեւելեան պատելիքներու հետ, անկէ քաղելու համար նոր պիտութիւն մը: Շարլըմանեի ժամանակակից Մուհամմէդ իբն Մուսա Խուարիզմի անունը ձեւափոխուելով ու վարիզմի անունը ձեւափոխուելով ու նոր միտնալով իր գլխաւոր գործին անունը՝ «ալճապր», կատմուեցաւ լատիներէն ալժէպրա (գրահաշիւ) բառը:

Հնդկական թուանչանները չուտ հասան Արեւմուտք, սակայն մեծ հետաքրքրութիւն չարթնցուցին: Պէտք եղաւ սպասել մինչեւ ԺԲ. դար, մինչեւ որ Լ. Ֆիպոնաչքի նկատեց անոնց բացարձակ առաւելութիւնը:

Թիւերը չոր ու ցամաք նչաններ կը թուին ըլլալ. մինչեւ իսկ կրնան գլխուցաւ պատճառել մեզի. սակայն իրենք չժպտիլ խնդիրի մը հետեւեալ ներկայ-

(Մնացեալը յաջորդով)

ԱՊՐԻԼԸ՝ ԳԱԽԱՌԷ ԳԱԽԱՌ

ՆԻՍ

Նիս. - («Յառաջ»). - Ցարաբերաբար փոքրաթիւ զաղութ մը, - Նիս եւ չրջակայքը՝ ինչ ու՛Ազիւր, - ահա տարիներէ ի վեր կը յիշատակէ Մեծ Եղեռնի տարեդարձը: Այս Ապրիլ 24-ին 71-րդը ի. դարձը: Այս առիթով Մեծ Եղեռնի տարուան առաջին ցեղասպանութեան՝ ի զործ դրուած կանխամտածուած ծրագիրով եւ անոր վայրագութեամբ Թուրքիոյ կողմէ՝ Հայութեան դէմ, 1915-ին:

Տարիներու օրինակելի չանգրուածութեամբ զաղութը ներկայացնող միացեալ մարմինը էր՝ կազմուած չրջանիս բոլոր կազմակերպութիւններուն, միութիւններուն ներկայացուցիչներով, - նախագահ՝ Վահէ Սրապեան, - որ նախաձեռնեց աւուր պատշաճ ձեռնարկներուն:

Օր մը առաջ, Հոկտեմբերի արարողութիւն Ս. Աստուածածին եկեղեցիին մէջ, չրջանիս հոգեւոր հովիւ Տարօն Ծ. Վրդ. Ճէլճեանի զլխաւորութեամբ:

Հինգշաբթի առաւօտ, Ապրիլ 24, ժամը 10-ին, լուռ տողանցք՝ Մերթիէյն պանդոկէն, փոխադրատ ան ք'Անկլէ, մինչեւ Մեհեաներու Ցուշարձանը: Հակառակ անպատշաճ օդին՝ անձրեւոտ, բազմաթիւ զաղութը՝ առաջնորդութեամբ Հայ Նախկին Ռազմիկներու եւ Դիմադրականներու դրօշակներուն, ասոնց հետեւող մեր միօրեայ զպրոցի երկտեւ աշակերտութեան եւ լռակեաց ազգայիններու՝ ալեւորներէ մինչեւ երիտասարդները, ուղղուեցաւ դէպի Ցուշարձանի ընդարձակ հրապարակը, հոն մէկտեղուած բազմութեան հետ ծաղկեպսակներու զետեղումին մասնակցելու համար:

Տողանցքին ընթացքին, այլ նախորդող տարիներու նման, պարզուած էին երեք մեծադիր Ֆրանսատառ պաստառներ, որոնք ցայտուն կերպով ոչ միայն բոլորին կը յուշէին օրուան ոգեկոչումին դրդապատճառը, այլեւ նորահաս սերունդներուն հաստատակամ կեցուածքը՝ չմոռնալ 71 տարիներ առաջ կատարուած խրժդուժ ցեղասպանութիւնը: Աւելին, ամբողջ լուռ երթին, ազդու խօսքերով Թուրքիան դատապարտող Ֆրանսերէն թռուցիկներ բաժնուեցան անցնող վարորդներու եւ երթեւեկողներու, երիտասարդներու եւ երիտասարդուհիներու կողմէ:

Մեհեաներու Ցուշարձանին առջեւ ներկաները մէկ վայրկեան լռութիւն պահեցին՝ փողերուին հնչիւններուն տակ: Դրօշակներու խոնարհում: Ապա ծաղկեպսակներ զետեղուեցան ոգեկոչումի պատուոյ նախագահութիւնը ստանձնած երեսփոխան - քաղաքապետ Ժաք Մէտը - սէնի անունով, կազմակերպիչ մարմնին, ինչպէս նաեւ զաղութիս վարչութեան, կազմակերպութիւններուն, միութիւններուն կողմէ, անխտիր: Վերջապէս, միօրեայ վարժարանի երախաներ ծաղիկներ սփռեցին: Աղօթք՝ Տարօն Ծ. Վարդապետ:

Անցնող տարիներու նման, նախաձեռնարկ մարմինին բանբերը՝ Ժ. Ղազարեան, Ֆրանսերէն հակիրճ միտքերով ընդգծեց իմաստն ու խորհուրդը այս համախմբումին: Այս առթիւ չեշտեց, թէ մնայուն կերպով կը պայքարինք ազգովին մեր իրաւունքներուն վերահաստատումին համար:

Տողանցքին եւ ծաղկեպսակներու զետեղումին մասնակցեցան նոյնպէս Ֆրանսացի պաշտօնական անձնաւորութիւններ: Այլոց կարգին, - ցանկը տասնեակ մը անուններ, հետեւաբար, երկար, - Ժ. Քալզա, ներկայացուցիչ երեսփոխան - քաղաքապետին:

Ասոր յաջորդեց հոգեհանգստեան պաշտօնը, Նիսի Հայոց Եկեղեցին: Իր քարոզի ընթացքին, հոգեւոր հովիւը վառակ-

(Շար. էջ 4)

ՏԷՍԻՆ

Տէսին ունի չուրջ քսանըերեք հազար բնակիչ: Հարիւրին քսանեւհինգը օտարներ են: Հայերը, բնականաբար այդ օտարներէն չեն համարուիր: «Ֆրանսացի»-ներ են: Գոնէ զգալի մեծամասնութեամբ: Հայրենադարձ (ափաթրիտ) Հայերու թիւը 200-ի չափ է: Հայերը օտարներ չեն, եւ սակայն, պատահաբար կամ չնորհիւ ճիգերու հոն է որ Հայերը ունին իրենց ինքնութիւնը պահպանելու լաւագոյն դէնքերը՝ համախումբ բնակութիւն, մշակոյթի տուն, եկեղեցիներ, փութպոլի ակումբ, Կապոյտ Խաչ, ցեղասպանութեան յիշատակարան գլխաւոր հրապարակին վրայ: Ու նաեւ՝ չարք մը արհեստաւորներ, վաճառականներ, դիրք բռնած գլխաւոր փողոցին վրայ՝ ուր, ցեղասպանութեան տարեդարձին չարթուն, կախուած էր, օդին մէջ պողոտային երկայնքին, հսկայ պաստառ մը՝ «Հայերու ցեղասպանութիւն - 71-րդ տարեդարձ»:

Ապրիլ 24-ի առաւօտուն նոյն պաստառին տակէն անցաւ եռագոյն դրօշակներով զգեստաւորուած թափօրը՝ որ քաղաքին միւս կողմը համախմբուելէ յետոյ, կ'ուղղուէր դէպի Եղեռնի յիշատակարանը, լռութեան մը զգամ սա պահուն Մարկոսին նկատմամբ: Կարեկցութիւն մը նաեւ բոլոր անոնց, որոնք աշխարհի վրայ առանձին են: Տասը բժիշկ ու բժշկապետ, տասը հիւանդապահ ու լաբորանթական, մէկ հարազատի տեղը չեն կրնար բռնել: Վա՛յ անոնց, որոնք լքուած են: Վա՛յ անոնց, որ իրենց առօրեայ կեանքին մէկ հարազատ մը չունին...:

Ճանկարծ անկոչ, պիտի ըսեմ նոյնիսկ անկիրթ ու անտեղի մտածում մը աւար դաշոյնի մը պէս կը մխուի ուղեղիս մէջ: Եթէ հարազատներս չըլլային, եթէ Ցուշարձանին 4-ի առաւօտ հարազատներուս նուէր մը առնելու մտահոգումը չունենայի, ես հոս պիտի չըլլայի հիմա... Ձի՞շդ է: Ձիշդ է: Նուէրը, զոր նոյնիսկ չկրցայ գնել, աղէտիս պատճառ դարձաւ: Ես հիմա այս մռայլ սենեակին մէջ բանտարկուած, հարազատներու զուրգուրանքին կարօտ, անչարժ մարդու ճակատագիրը պիտի չունենայի, եթէ հարազատներուս նուէրը մը առնելու պահանջը զգացած չըլլայի: Անկոչ ու անկիրթ մտածում: Ես կը յիշեմ որ այսպիսի մտածում մը ունեցած էի նաեւ տարիներ առաջ, պիշեր մը, երբ Սաթենիկ ութ տարեկան էր տակաւին եւ ծանր հիւանդ կը պառկէր: Սարսափելի պիշեր մը անցուցած էինք, ես եւ վեր - ժին, անոր անարին քով: Սաթենիկ կը տքար տենդագին, չունչ չէր կրնար առնել: Ես եւ կինս կը վախնայինք ամէնէն վտանգաւոր հաւանականութիւններու մասին մտածելով: Ճիշդ է որ բժիշկ մը եկած եւ դեղագիր մը գրած էր, յոյս յայտնելով որ քիչ վերջ կը հանգստանար հիւանդը, սակայն Սաթենիկ չէր հանգստացած: Պարբերաբար կը բանար աչքերը ու սարսափով կը նայէր ինծի: Ի՞նչ ըսել կ'ուզէր, ի՞նչէր կը զգար: Հարցումնե - րուս չէր պատասխաներ, աչքերը կրկին կը փակէր: Երբեմն խեղդուելու պէս կ'ըլլար, անքնական ձայներ կը հանէր: Ցետոյ աչքերը կրկին կը զոցէր ու կ'անշարժանար: Այդ պիշեր մինչեւ առաւօտ քովը նստանք եւ միշոց մը, երբեք չեմ մոռնար, մտածեցի. «մարդ եթէ զաւակ չունենայ, այսպիսի վայրկեաններ չապրիր»:

Ա՛հ, ճիշդ է, սիրածներդ միշտ տազտուկի ու մտահոգութեան, անձկութեան եւ սիրահաւնումի աղբիւրներ են քեզի համար:

(Շար. 25)

ՄՈՆԹՕՐՈՒ

Ապրիլ 24-ին, Հինգշաբթի կէսօրէ եաք ժամը 17-ին, Քաննէն ոչ շատ հեռու այս փոքր քաղաքին մէջ եւ չուրջը տարտղնուած հինգ հայ ընտանիքներ, ուրիշ տարիներու նման այս անգամ եւս իրենց նահատակներուն յիշատակը ոգեկոչեցին ծաղկեպսակ մը զետեղելով հրապարակին մէջ բարձրացած Մեհեաներու Ցուշարձանին առջեւ:

Նախաձեռնողն եղաւ Բաֆֆի Քասիկեան: Հայրը՝ Վարդան, ալեւոր, կարճ խօսքեր արտասանեց այս առթիւթով յիշելով ցեղասպանութեան հետեւանք տեղահանութեան եւ ջարդերու կարգ մը դրուագներ:

Ցիշատակն արդարոց, օրհնութեամբ եղիցի:

Ժ. Մ.

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԱՆՑԵԱԼԸ ԱՆՑԱՆ ՉԷ

Ուխտագնացութիւն Ի ՏԷՐ - ՁՕՐ

Հեղինակ՝ ԳԱՐԵԳԻՆ Բ. ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ

Անթիլիաս, Լիբանան, 1986

ԱՌԱՍՏԱՂԸ

ՌՈՊԷՐ ՀԱՏՏԷՃԵԱՆ

- Իմ լուսահոգի կինս ընաւ չէր սիրեր ճաշ եփել, կը չարունակէ Մարկոս: Չէր սիրեր: Ո՞ր կինը խոհանոց մտնել, ճաշ եփել չի սիրեր: Բայց իմս չէր սիրեր ամենեւին: Մեր ամուսնութեան առաջին օրերուն չատ նեղուեցայ: «Ծո՛ւ աս ինչ բախտ է, կ'ըսէի, ո՞ւրկէ դէմս ելաւ այս կինը»: Որովհետեւ ես ուտելը սիրած եմ միշտ: Ես կեանքի մէջ ուրիշ հաճոյք չունեցայ: Նայէ, չատ չեմ ծխեր, ալքոլ ալ չատ չեմ գործածեր, ուրիշ ի՞նչ կը մնայ: Աչքն զիշեր ճաշատեղանիս վրայ սանկ երկու տեսակ լաւ կերակուր ալ եթէ չըլլա՞յ: Չէր սիրե՛ր: Մինչեւ վերջ կը տրտնաւ:

- Օ՛, ես չատ կը սիրեմ, կ'ընդհատէ Սաթենիկ Մարկոսին խօսքը, որ դիտեմ թէ կէս մնայ: Ես Մարկոս, մարիկ ընելով կանգներ Սաթենիկը, բայց այս ճիպ մը կ'ընէ չմոռնալու իր վերջին բառը, որպէսզի քիչ վերջ ճիշդ հոնկէ չարունակէ:

- Օ՛, ես չատ կը սիրեմ, կ'ընդհատէ ուրեմն Սաթենիկ: Ինծի համար տան մէջ տակէ աւելի մեծ հաճոյք չկայ: Միւս գործերը ժամ առաջ վերջացնել կ'ուզեմ որպէսզի խոհանոց մտնեմ: Մեր խոհանոցը չատ մեծ չէ, բայց լուսաւոր է: Փողոցի վրայ կը նայի: Խոհանոց մը լուսաւոր պէտք է ըլլայ: Այն տեսն մարդ հաճոյքով կրնայ երկար ժամեր անցընել խոհանոցի մէջ: Աշդէն կեանքիս մեծամասն մասը հոն կ'անցնի: Ես չաթաթը երկու անգամ, երեք անգամ անպայման զժուար եւ երկար աշխատանք պահանջող կերակուրներ կ'եփեմ: Տերեւի լիցք, կամ ուլականջի լիցք, թոփիկ, սանկ բաներ:

- Հարկաւ, կը պատասխանէ Մարկոս: Իսկ մերինը, լոյսերու մէջ պառկի, մինչեւ վերջ կը տրտնար: Նայեցայ որ այս գործը պիտի չթալէ, օր մը որոշեցի խոհանոց մտնել: Ի՞նչ է որ: Մարդ եթէ ուզէ, ամէն բան կրնայ սորվիլ: Միայն թէ ո՞վ պիտի սորվեցնէ: Սոնան ինքը չէր գիտեր, որ ինծի սորվեցնէր: Անոր էր գիտեր, որ ինծի սորվեցնէր: Անոր չէր գիտեր, որ ինծի սորվեցնէր: Անոր հարցուցի, փորձեցի, եփեցի, աւարեցի, բայց է վերջոյ կարճ ժամանակի մէջ վարպետ խոհարար դարձայ: Հիմա այս գործը չատ լաւ կ'ընեմ: Կիներէ աւելի լաւ: «Դուն խոհանոցի յարմարութիւն ունիս» կ'ըսէր կինս: Բայց ըստ իս, ասիկա յարմարութեան հարց չէ, փորձառութեան հարց է: Որքան չատ ընես, այնքան լաւ կ'ընես:

- Միայն փորձառութիւնը չի բաւեր, կը չարունակէ Սաթենիկ: Համբերութիւն ալ պէտք է: Ցետոյ կամենալ պէտք է: Մանաւանդ կամենալ: Եթէ չկամենաս, չես...

Սաթենիկ կը խօսի, Մարկոս կը հասատատէ, Մարկոս կը խօսի, Սաթենիկ կը հաստատէ իր կարգին: Ես աչքերս առաստաղին յառած, մտիկ կ'ընեմ այս խօսակցութիւնը, որ ուրիշ տեսն կրնար չափազանց ջղայնացնել զիս, որ հիմա սակայն կը զդուէ ականջներս: Անսահման կարեկցութիւն մը զգամ սա պահուն Մարկոսին նկատմամբ: Կարեկցութիւն մը նաեւ բոլոր անոնց, որոնք աշխարհի վրայ առանձին են: Տասը բժիշկ ու բժշկապետ, տասը հիւանդապահ ու լաբորանթական, մէկ հարազատի տեղը չեն կրնար բռնել: Վա՛յ անոնց, որոնք լքուած են: Վա՛յ անոնց, որ իրենց առօրեայ կեանքին մէկ հարազատ մը չունին...:

Ճանկարծ անկոչ, պիտի ըսեմ նոյնիսկ անկիրթ ու անտեղի մտածում մը աւար դաշոյնի մը պէս կը մխուի ուղեղիս մէջ: Եթէ հարազատներս չըլլային, եթէ Ցուշարձանին 4-ի առաւօտ հարազատներուս նուէր մը առնելու մտահոգումը չունենայի, ես հոս պիտի չըլլայի հիմա...: Ձի՞շդ է: Ձիշդ է: Նուէրը, զոր նոյնիսկ չկրցայ գնել, աղէտիս պատճառ դարձաւ: Ես հիմա այս մռայլ սենեակին մէջ բանտարկուած, հարազատներու զուրգուրանքին կարօտ, անչարժ մարդու ճակատագիրը պիտի չունենայի, եթէ հարազատներուս նուէրը մը առնելու պահանջը զգացած չըլլայի: Անկոչ ու անկիրթ մտածում: Ես կը յիշեմ որ այսպիսի մտածում մը ունեցած էի նաեւ տարիներ առաջ, պիշեր մը, երբ Սաթենիկ ութ տարեկան էր տակաւին եւ ծանր հիւանդ կը պառկէր: Սարսափելի պիշեր մը անցուցած էինք, ես եւ վեր - ժին, անոր անարին քով: Սաթենիկ կը տքար տենդագին, չունչ չէր կրնար առնել: Ես եւ կինս կը վախնայինք ամէնէն վտանգաւոր հաւանականութիւններու մասին մտածելով: Ճիշդ է որ բժիշկ մը եկած եւ դեղագիր մը գրած էր, յոյս յայտնելով որ քիչ վերջ կը հանգստանար հիւանդը, սակայն Սաթենիկ չէր հանգստացած: Պարբերաբար կը բանար աչքերը ու սարսափով կը նայէր ինծի: Ի՞նչ ըսել կ'ուզէր, ի՞նչէր կը զգար: Հարցումնե - րուս չէր պատասխաներ, աչքերը կրկին կը փակէր: Երբեմն խեղդուելու պէս կ'ըլլար, անքնական ձայներ կը հանէր: Ցետոյ աչքերը կրկին կը զոցէր ու կ'անշարժանար: Այդ պիշեր մինչեւ առաւօտ քովը նստանք եւ միշոց մը, երբեք չեմ մոռնար, մտածեցի. «մարդ եթէ զաւակ չունենայ, այսպիսի վայրկեաններ չապրիր»:

Ա՛հ, ճիշդ է, սիրածներդ միշտ տազտուկի ու մտահոգութեան, անձկութեան եւ սիրահաւնումի աղբիւրներ են քեզի համար:

(Շար. 25)

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Փերուզ Խրիմեան եւ իր ընտանեկան պարագաները հոգեհանգըստեան պաշտօն կատարել կուտան Լիոնի Ս. Յակոբ Մայր Եկեղեցւոյ մէջ, Կիրակի, Մայիս 11-ին՝

ՎԱՐԴԱՆ ԽՐԻՄԵԱՆԻ

մահուան առաջին տարելիցին առթիւ, ինչպէս նաեւ Կարապետ եւ Անահիտ Խրիմեանի, Քոյր Էմիլի Խրիմեանի եւ Վարդան Բարակեանի յիշատակին։

Այս առթիւ Տիկին Փերուզ Խրիմեան 500 Ֆ. կը նուիրէ իր ամուսնոյն այնքան սիրած «Ցառաջ»ին։

ՑԱԽԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Կապոյտ Աչէ Տէսինի մասնաճիւղը ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Այրի Տիկին Տէր - Ղազարեանի իր ամուսնոյն մահուան առթիւ եւ կը նուիրէ 200 Ֆ. Հայաստան ռատիոյին, Օհաննէսեան ընտանիքին՝ Տիկին Իսկուհի Օհաննէսեանի մահուան առթիւ և կը նուիրէ 200 Ֆ. Հայաստան ռատիոյին։

×

Շաւիլի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ Եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Փափազեանի եւ զաւակներուն իրենց հօր եւ մեծ - հօր՝ Յարութիւն Փափազեանի մահուան առթիւ։

×

Կապոյտ Աչէ Շաւիլի մասնաճիւղը իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ ընկերուհի՝ Սոնիա Փափազեանի եւ Փափազեան ընտանիքին իրենց հօր՝ Յարութիւն Փափազեանի մահուան առթիւ։

«ՊԱՂՏԱՍԱՐ ԱՂԲԱՐ»

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉԻ Տէսինի Արաքս Թատերախումբը կը ներկայացնէ Ցակոբ Պարոնեանի՝

«ՊԱՂՏԱՍԱՐ ԱՂԲԱՐ»

կատակերգութիւնը (երեք արար), բեմադրութեամբ՝ Վարդան Քէշիշեանի։ Շաբաթ, Մայիս 10, ժամը 20·30-ին Լիոնի Ս. Յակոբ Եկեղեցւոյ ազգային տան սրբահին մէջ, 40 Արմէնի փողոց։

Մուտք՝ 20 Ֆ.։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Միսաք Կիւլպէնկեան - Գալֆաեան խորին շնորհակալութիւններ կը յայտնէ բոլոր անոնց որոնք իր սիրեցեալ եղբօր՝

ՍՈՒՐԻՆ ԳԱԼՖԱՖԵԱՆԻ

մահուան առթիւ մասնակից եղան իր սուգին, ըլլայ ցաւակցական պիրերով, ըլլայ եկեղեցւոյ արարողութեան իրենց ներկայութեամբ ծաղկեփունջեր բերելով, ինչպէս եւ դրամական նուիրատուութեամբ կազմակերպութեանց։

Հայ Աղթամարեանամ Ընկերակցութիւն

ՀՐԱԽԻՐ ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎԻ

Ե Ւ

ԿՈՉ ԹԵԿՆԱԾՈՒԹԵԱՆ

Հայ Աղթամարեանամ Ընկերակցութեան ընդհանուր ժողովը, Մայիս 29, Հինգշաբթի, երեկոյեան ժամը 20-ին Ընկերակցութեան կեդրոնը՝ 77, rիւ Լա Ֆայէթ, Փարիզ 9-րդ թաղամաս։

Բարեփոխեալ կանոնագրին 5-րդ յօդուածին համաձայն, վարչութեան անդամներուն թիւին կէսը (8 անգամ) նորոգելի ըլլալով, Ընկերակցութիւնը կոչ կ'ընէ իր բոլոր անդամներուն, որոնք կը փափաքին մաս կազմել նոր վարչութեան եւ իրենց գործունէութիւնը բերել Աղթամարեանամի Ընկերակցութեան աշխատանքներուն։

Թեկնածուներ պէտք է ներկայացնեն իրենց թեկնածուութիւնները գրաւոր դիմել, ամէնէն ուշը մինչեւ Մայիս 13, (վերջին պայմանաժամ)։ Դիմումնագիրը պէտք է ձեռագիր ըլլայ ու ստորագրուած թեկնածուին կողմէ որ չատ ընթեռնլի կերպով պէտք է գրէ նաեւ իր անունը, մականունը եւ հասցէն։

ՀԱՅ ԱՂԹԱՄԱՐԵԱՆԱՄ
ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

Imprimé sur les Presses du Journal «Haratch»
83, rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire : No 55935

COMMUNIQUÉ

24 AVRIL 1915 - 24 AVRIL 1986
LE DIMANCHE 27 AVRIL 1986
à ALFORTVILLE

LE MONUMENT - KHATCHKAR
RECOUVRE SA DIGNITÉ

Remerciements à la Communauté Arménienne d'Alfortville

Le Comité Unitaire des Associations Arméniennes d'Alfortville tient tout particulièrement à formuler sa satisfaction pour le bon déroulement de la *Commémoration du 24 AVRIL* et pour la participation importante de la Communauté Arménienne.

Nous avons œuvré sans relâche tout au long de l'année pour parvenir à notre objectif :

LA RESTITUTION
AU MONUMENT - KHATCHKAR
DE SON INSCRIPTION

«A la mémoire des 1 500 000 Arméniens victimes du génocide ordonné par le gouvernement turc en 1915.»

La réussite de cette manifestation n'a pu être que l'aboutissement d'un nombre important d'efforts de la part des associations membres du Comité Unitaire. Par ailleurs, nous tenons à remercier Monsieur le Député - Maire d'Alfortville J. Franceschi et la Municipalité d'être restés fidèles aux engagements pris dans le passé.

Chers Compatriotes, nous nous permettons de lancer à nouveau *un appel à votre mobilisation permanente* pour continuer à soutenir moralement, physiquement et financièrement toutes les actions que le Comité Unitaire serait amené à entreprendre.

C'est *tous ensemble* et dans la diversité de nos associations que nous devons œuvrer pour la reconnaissance du Génocide et des droits nationaux du peuple arménien ainsi que pour la diffusion de notre patrimoine culturel...

Alfortville, le 29 Avril 1986

LE COMITÉ UNITAIRE
DES ASSOCIATIONS
ARMÉNIENNES
D'ALFORTVILLE

MERCI D'APPORTER
VOTRE SOUTIEN !

Adresse : Comité Unitaire des Associations Arméniennes d'Alfortville, Eglise Apostolique Arménienne : 4, rue Komitas — 94140 Alfortville

Tél. : Maison de la Culture Arménienne
43 - 76 - 55 - 89

ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄ

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻԶ

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՀԱՂՈՐԴՈՒԹԵԱՆ ՕՐ

Հինգշաբթի օր, Մայիս 8, Քրիստոսի Համբարձման տօնն է։ Այս օրը յատկացուած է նաեւ՝ հայ մանուկներու հաղորդութեան։

Այս առթիւ, Փարիզի Ս. Յովհաննէս - Մկրտիչ Մայր Եկեղեցւոյ մէջ ժամը 10·15-ին հանդիսաւոր պատարագ կը մատուցուի։

Փարիզի եւ Շրջանին զպրոցներուն բոլոր աշակերտներն ու հաղորդութեան համար պատրաստուած մանուկները, կրօնասարդներն ու ծնողքները կը հրաւիրուին մասնակցելու պատարագին եւ սուրբ հաղորդութեան։

×

Ս. ՑԱԿՈԲ — ԼԻՈՆ

Հինգշաբթի, Մայիս 8-ին տօն է Համբարձման։ Այս առթիւ Լիոնի Ս. Յակոբ Մայր Եկեղեցւոյ մէջ պատարագ կը մատուցուի։

Սկիզբ պատարագի ժամը 10-ին։

×

Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ ՎԱԼԱՆՍ

Վալանսի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ Եկեղեցւոյ մէջ, Մայիս 8, Հինգշաբթի, Համբարձման տօնին առթիւ՝ պատարագ կը մատուցուի։

Այս առթիւ մասնաւորաբար հաղորդութեան կը հրաւիրուին Վալանսի եւ չորս կայքի փոքրիկները իրենց ծնողքներով, ըլլան զպրոցական կամ ոչ։

×

ՇԱՐՎԻԷՕ — Ս. ՆՇԱՆ

Հինգշաբթի առաւօտ, Ս. Նշան Եկեղեցւոյ մէջ պատարագ կը մատուցուի ժամը 10-ին։

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ՎՐԹԱՆԷՍ ԱՒԱԳ ՔՀՆԱ. ՏԷՐՏԷՐԵԱՆ

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ
ՕՒՍԱՆՈՂԱԿԱՆ ԹԵԿՆԱԾՈՒԹԻՒՆ

«Այս տարի եւս Հայաստանի բարձրագոյն ուսմանց նախարարութիւնը կ'ընդունի երկու ֆրանսահայ ուսանողներ 1986-1987 տարեշրջանի դասընթացքներու հետեւելու համար։

Թեկնածուութիւնները գրաւոր կատարել հետեւեալ հասցէին։ -

6, Cité Wauxhall - 75010 Paris

Տալով հեռաձայնի թիւ, մինչեւ Մայիս 15։

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԳՐՈՂՆԵՐՈՒ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Քննարկում եւ ասուլիս

Միսաք Մանուշեանի պինակից ընկերներն՝

ԱՐՄԷՆ ԶԱՔԸՐԵԱՆԻ

հեղինակած՝

«LES FRANCS-TIREURS de L'AFFICHE ROUGE»

հատորին մասին կ'արտայայտուի իր քով հեղինակը, որմէ յետոյ տեղի կ'ունենայ

ԱՍՈՒԼԻՍ ՄԸ

Ցերեկոյթին կը նախագահէ՝
Հայ Նախկին Դիմադրականներէն
ՑԱԿՈԲ ՎԷՋԻՐԵԱՆ

Մայիս 11, Կիրակի, ժամը 16-ին՝
Centre Culturel Alex Manoogian
118, rue de Courcelles — 75017 Paris

Գեղարուեստական յայտագիրը։
Մուշեղ Գալշոյեանի «Ձորի Միրոն» ժապաւէնը։

Փափաքողներուն, իր գիրքերը կը տրամադրէ հեղինակը։

Մուտքը ազատ է։

ի նպաստ
ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ ՄԻԱԲԱՆՈՒԹԵԱՆ
ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՆԳԱՆԱԿԻՉ ՄԱՐՄՆԻ
ԱՌԱՋԻՆ ՁԵՌՆԱՐԿԸ
ՇԱԲԱԹ, ՄԱՅԻՍ 24, ԺԱՄԸ 20-ԻՆ
ՃԱՇ

PAVILLON DAUPHINE
Place du Mal. De Lattre de Tassigny
Porte Dauphine

Բարձր հովանաւորութեամբ՝
ԵՐԵՔ ՑԱՐԱՆՈՒԱՆՈՒԹԵԱՆՑ ՊԵՏԵՐՈՒՆ

եւ նախագահութեամբ՝
ԱՆՐԻ ՎԷՐՆԷՕՅԻ

մասնակցութիւն անձ գլուխ 1·000 Ֆր.

Réservations :

GALERIE MATIGNON : 18, ave. Matignon — 75008 Paris
Tél. :42 - 66 - 60 - 32
ORIENT - CONTEMPORAIN : 24, rue des Petits-Champs
75002 Paris — Tél. : 42 - 96 - 54 - 29
UGAB : 11, square Alboni — 75016 Paris — Tél. : 45 - 20 - 03 - 18
CREDIT SUISSE : 92, Champs-Elysées — 75008 Paris
Tél. : 45 - 62 - 29 - 56
COLLEGE SAMUEL - MOORAT : 26, rue Troyon — Sèvres
Tél. : 45 - 34 - 68 - 28
CCO : 10, quai de Bercy — 92200 Charenton — Tél. : 43 - 68 - 26 - 32
ET
HARATCH

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՒԹԻ ՏՈՒՆ
12 - 14, rue St. Bazile — 13001 Marseille
ՄԱՐՍԷՅԼ
10ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁ
Կիրակի, Մայիս 11, ժամը 13-ին Տարօն եւ Վասպուրական սրահներուն մէջ՝
ՄԵԾ ՀԱՅԿԵՐՈՅԹ
նախագահութեամբ՝ Տէր եւ Տիկին՝
ՄՈՒՇԵՂ ՃԻԼԻՔՃԵԱՆԻ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին։
Երգիչ՝ Յարութ (Փարիզէն)։
Պօղոս Տէմէեան - Անի պարախումբը
Հայկական մթնոլորտ։

Ճաշկերոյթին 100 Ֆ.։

Սեղանները ապահովել հեռաձայնելով՝
91 - 50 - 15 - 09 - 91 - 66 - 18 - 80

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ԷՍԱՆԵԱՆ ԲԱՐԵԿԱՄԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆ
Հաճելի պտոյտ մը՝
ՇԱՆԹԻՑԻ
Կիրակի, Յունիս 15

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
ՄԱՑԻՍ
8

JEUDI
8 MAI
1986

LE NUMERO : 4,00 F

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE-FONDE EN 1925
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
DIRECTRICE: ARPIK MISSAKIAN

TEL.: 47. 70. 86. 60 — TELEX: HARATCH 280 868 F
C.C.P. PARIS 15069-82 E — 51027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա : Տար· 600 Ֆ· — Վեցամսեայ : 310 Ֆ·
Արտասահման : Տար· 700 Ֆ· — Հատը : 4,00 Ֆ·

61ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 16.221 Fondateur: SCHAVARCH MISSAKIAN 61e ANNÉE — No 16.221

ՎԵՐՋԻՆ ԺԱՄ

ԿԱՍԹՈՆ ՏԸՖԷՈՒ ՄԵՌԱՒ ՁՈՐԵՔՇԱԲԹԻ ԱՌՏՈՒԻ ԺԱՄԸ 11.15ԻՆ

ՊԱՐՈՆ ՔԱՂԱՔԱՊԵՏԸ ԿԱՄ ՊԱՐԶԱՊԷՍ՝ ԿԱՍԹՈՆ ՀՐԱԺԵՇՏ ԿՈՒՏԱՅ ՄԱՐՍԷՅԼԻ

Ալլեւս միայն լաւ կողմերը կը յիշուին Կասթոն Տըֆէոի, որ ամէն բանէ առաջ, ամէն բանէ վեր՝ Մարսէյլի քաղաքապետն էր, պարոն քաղաքապետը կամ պարզապէս՝ Կասթոն: Այսօր, բոլոր Մարսէյլցիները յուզումով կ'ողջունեն «ծեր առիւծը», ընտանի դէմքը Կասթոն Տըֆէոի, որ զոհ կերթայ իր իսկ կուսակիցներու հետ տարած վերջին պայքարին: Պարզ է, Փըղէի յաղթանակը այլեւս լեղի համ մը ունի եւ չատեր իրեն պիտի չներեն Տըֆէոի վերջին պարտութիւնը: Ի՞նչ պատահեցաւ: Երկուշաբթի իրիկուն, Մայիս 5, Ռուշ - ափ - Ռոնի ընկերվարական դաշնակցութեան անօրէն Կոմիտէի քարտուղար կ'ընտրուէր Միշէլ Փըղէի թեկնածուն՝ իվ Վիտալ ընդդէմ Տըֆէոի թեկնածուին՝ ժ. մ. փիչըրալ (118 ձայն 109-ի դէմ): Առաջինին զօրավիզ եղած են նաեւ Ռուքաբի հոսանքին պատկանողները ինչ որ վճռական դեր խաղացած է, մինչ Տըֆէոի թեկնածուն կը վայելէր Տըֆէոի հաւատարիմ մէթերանտիստներու քուէները: Նիստը տաք եղած է, դէմ առ դէմ երկու փաստաբանները (Տըֆէո եւ Փըղէ) կանոնադիր պիտի մեկնաբանեն, սկիզբը Տըֆէո ուզած էր որ ընտրութիւնը դործադիր բիւրօն կատարէ բանաձեւային յանձնախումբին կողմէ թեկնածուներու նշանակումէն ետք, բայց ի վերջոյ, Փըղէի փափաքը կ'իրագործուէր եւ ընտրութիւնը կը կատարուէր տեղւոյն կոմիտէին կողմէ, առանց նախաքննչական:

Կասթոն Տըֆէո տուն կը վերադառնայ, կէս դիչերը անց: Պատուած է, իր իսկ նախկին «զահաժառանդէն»: Հարուածը ծանր է, 76 տարեկան այս հին պայքարողին համար. -

Tu quoque, fili !

Աշխարհ Մարսէյլի այս կեսարն ալ, կրնայ կարենար, հաւանաբար կրկնէր ուրիշ կեսարի մը խօսքը Պրուտոսին: Երբ տուն կը վերադառնայ, նուազում մը կ'ունենայ, դլուխը կը զարնէ ծաղկամանի մը, կ'արբենայ եւ կրնայ իր անձնական թիւիկին հեռաձայնել ու կանչել: Անմի - ջապէս մահաքունի մէջ կ'իյնայ, մահաքուն մը որ կը չարունակուէր մինչեւ Շորեքշաբթի առաւտ, մինչ վայրկեանէ վայրկեան բժշկապետը կը հաստատէր թէ վիճակը կը վատթարանայ եւ յոյս չկայ: Փըղէի ամբողջ խմբակը կը վռնտուի հիւանդանոցէն, մարզասպաններէ չեն տարբերիր, նոյնիսկ Պասթիէն Լեքիա, հին - հին ընկերը, որ սակայն նախորդ դիչերը, վերջին պահուն, «փոսը փորած էր», ինչպէս պիտի ըսէր լրագրող մը, երբ ան ալ կը լքէր Տըֆէոը:

Յարդ, Կասթոն երկու անդամ «մեռած էր» - կատակով -: 1944 - 45-ին, կառքի ծանր արկածէ մը ետք, վիճակը չատ ծանր նկատուած է եւ դիմադրական իր մէկ հին ընկերը քահանայ մը կը բերէ վերջին օծումը տալու: Շատ է Տըֆէոի համար. - «ի՞նչ, վարդապետ մը, ինծի՛, բողոքական մը: Ա՛յդ՝ երբեք: Այդ է որ պիտի արթնցուց»: Անդամ մըն ալ 1984 Մարտին էր, երբ լուր տարածուեցաւ թէ Տըֆէոյ յանկարծամահ եղած է, Ապրիլ 1-ի նախօրեակին էր, ու Տըֆէոյ ժպիտով կ'ըսէր լրագրողներուն. - «Ըսէք որ մեռած եմ, վերջը կը նայինք»:

Սրամիտ, խելացի, չատ կը յիշուի իր մէկ դիպուկ ելոյթը. - 1979-ին է, Մարսէյլի Թաղապետական Խորհուրդը հրապարակային նիստ ունի հաստատութեան մը ձախող կացութեան մասին վիճաբանելու համար: Համայնավար խմբակին ներկայացուցիչը ոտքի կ'ելլէ. - «Ցանուն իմ խումբիս, կ'ուզեմ յայտարարել որ...», Կասթոն Տըֆէոյ խօսքը կը կտրէ, «Ըսէք նայիմ, սիրելի պարոն, դասաւանդող էք, չէ՞», խօսողը անակնկալի եկած է, այո՛ կ'ըսէ, անշուշտ: «Խելացի մէկն է չէ՞, դասատանդողը»: Խօսողը բոլորովին չուարած է եւ այն ատեն է որ Տըֆէոյ կ'եզրակացնէ. - «Այն ատեն, ի՞նչ գործ ունիք համայնավարներուն քով»:

Կասթոն Տըֆէոյ հին ծանօթ մըն է նաեւ մեր դաղութին: Մարսէյլ մանուանդ, բազմիցս նախագահած է հանդիսութեանց կամ խօսք առած: Հաւատացնեմ յիշենք, առայժմ, թէ 1957 Մարտ 31-ին կը նախագահէր Շաւարշ Միսաքեանի սգահանդէսին, թէ 1973 Փետրուարին խօսք կ'առնէր Մարսէյլի յուշարձանի բացման արարողութեան, 1983-ին, երբեւ Ներքին նախարար ինք կը յանձնէր Սերովբէ Արք·ի պատուոյ լէգէոնը, աւելի ուշ, 1985 Սեպտեմբեր 28-ին բացումը կը կատարէր Արամ Խաչատրեանի կիսանդրիին զետեղման Մարսէյլի Երաժշտանոցը, վերջերս կ'ընդունէր Աչոտ Մալաքեանը (Անթի Վերնէօյլ, «Մայրիկ»ի հեղինակը) եւ ատոնք մէկ քանին են միայն այն բազմաթանձեակ ելոյթներուն դորս ունեցած է հայկական հանդիսութեանց: Բայց, դեռ չատ ատիթ կ'ունենանք խօսելու, չատ աւելի մանրամասնօրէն, այս այնքան ժողովրդական դէմքին մասին, որու խօսելակերպը մեծ ուրախութիւն պատճառած է շանսոնիէններուն: Այսօր, Մարսէյլէն անդին ալ, հաւանաբար, չատեր - գինքը չսիրողներն ալ, որոնք քիչ չեն - չկարենան զսպել տեսակ մը յուզում, վանդի բան մը պիտի պակսի այլեւս այդ «Հին - Նաւահանգիստ»ին, Քանըպիէռին, այսինքն՝ Մարսէյլի, որ նոյնը պիտի չըլլայ առանց իր քաղաքապետին, առանց՝ Կասթոնի:

ՓՈՒԹՊՈԼ

ՆԻՍ ԿԸ ՅԱՂԹԷ ԱՌԱՋԱՏԱՐԻՆ

Ռոն - Ալփի ախոյենութիւնը կը վերջանայ Կիրակի, Մայիս 11-ին: Հ.Մ.Ը.Մ. Լիոն - Տէսինի մէջ, Թօնոնի դէմ եւ Վալանս, ան ալ իր դաշտին վրայ, կը մրցի Լէթրայի դէմ: Մայիս 4-ի արդիւնքները՝ Նոր - Գափ 3, - Հ. Մ. Ը. Մ. 0, Շամպէրի 0 - Վալանս 0:

Փարիզի չրջանին մէջ՝ Ժուանվիլ 0 - Ալֆորվիլ 0, Թէրն 0 - Իսի 1:

Տիսթրիք տիւ Ռոնի բարձրագոյն դասակարգի ախոյենութիւնը վերջացաւ, Հ. Մ. Ը. Մ.ի պահեստին, յաղթելէ վերջ Լ'Ապրէլի 5 - 1, կը դրաւէ դասաւորումին 5-րդ տեղը: Վիէն պարտուեցաւ Տէսինի Ֆրանսական խումբին 3 - 2, ունի տակաւին մէկ խաղ:

Լաւ արդիւնքներ Մարսէյլի խումբերուն համար. - Արծիւ 0 - Քանն 0, Քանն առաջատար էր, Սէն - Թ'Անթուան 2 - Անտում 1:

Նիսի Հ. Մ. Ը. Մ. յաղթած է առաջատար Մօնաքոյի 1 - 0, նոր յաջողութիւն մը Հ. Մ. Ը. Մ. Վալանսի համար 1 - 0 Շարմի մէջ:

ԵՐԵՒԱՆ ⇐⇒ ՓԱՐԻԶ ՀԵԹԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ

(ԱՐՄԷՆՓՐԷՍ - Ապրիլ 25, / Մայիս 5)

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵՑՆԵՐՈՒ ՀԱՒԱՔՈՑԹ

Հայաստանի դիտութիւններու ակադեմիայի հնագիտութեան եւ ազգագրութեան հիմնարկին մէջ տեղի ունեցաւ երիտասարդ դիտնականներու հանրապետական եօթներորդ հաւաքոյթը, նուիրուած՝ հայկական մշակոյթի ուսումնասիրման հարցերուն: Հրաւիրուած էին հանրապետութեան 10 հայագիտական կեդրոններէն հնագէտ, ազգագրագէտ, լեզուաբան եւ ժողովրդագիրներ:

×

ՎԱՒԵՐԱԳՐԱԿԱՆ ԺԱՊԱՒԷՆՆԵՐ

Երեւանցի չարժանկարի վաւերագրող Ռ. Գէորգեանցի նոր ժապաւէնը կը ներկայացնէ Սուրիոյ հայ գաղութին կեանքը. մշակութային կեդրոնները, դպրոցները, հայրենակիցներու կենցաղը: Ժապաւէնը նկարահանուած է Դամասկոս, Հալէպ եւ Սուրիոյ այլ քաղաքներուն մէջ: Այս, հինգերորդ ժապաւէնն է ըստիւածահայ գաղութներու մասին: Աւելի առաջ նոյն թեմատիքը նկարահանած է Իրաքի, Յորդանանի, Ֆրանսայի եւ Հընդկաստանի գաղութները: Ցառաջիկային ան ծրագրած է նոյն նպատակով երթալ Միացեալ - Նահանգներ, Աւստրալիա, եւայլն:

Հայաստանցի արուեստագէտները նոյն ատեն ժապաւէններ կը պատրաստեն Հայաստանի անտեսութեան, դիտութեան ու մշակոյթի բարգաւաճման մասին. յատկապէս սիփիւռքահայութեան համար:

×

ՆՈՐ ՄՐԳԱՍՏԱՆՆԵՐ

Նի-Վադի և Կարճեան դիւղերու պղպեղոյծները տասը հեկտար տարածութեան վրայ սկսան նռնենիի եւ թզենիի պարտէզներ հիմնել: Այս տարի Շուանիճորի, Կուբիսի, Վահրաւանի, Մեղրիի մէջ դարնանային ծառատունկ կը կատարուի 36 հեկտարի վրայ: Մեղրիի պղպեղոյծները կը վերակառուցանեն նաեւ հին մըրգաստանները, նոր մշակելի դարձուած հողերու վրայ կը ստեղծեն դեղձենիի ու խնձորենիի պարտէզներ: Վերջին տարիներուն անոնք վերակառուցած կամ նոր ծառաստաններ հիմնած են 460 հեկտարի վրայ:

ՏՈՄՈՒ

ՏՐԱՄԱԲԱՆԱԿԱՆ ՀԱՐՑՈՒՄ

Լիբանանէն, Իրանէն եկած հիւրեր կամ անցորդներ կը զարմանան ու կը բարկանան որ փրանսերէնը դարձած է մեր առօրեայ լեզուն:

Անցորդի ըսեմ որ ատոր մէջ պատասխանատուութեան մեծ բաժին մը ունի անցեալ դարու վերջաւորութեան մահացած մարդ մը՝ Ժիւլ Ֆէռրին. ան օրէնք դրաւ որ դպրոցը ձրի ըլլայ Ֆրանսայի մէջ...

Մեր արեւելքցի հայրենակիցները կ'անգիտանան թէ ի՜նչ հսկայ ճիգեր կ'ընեն հայերէն սորվեցնելու համար մեր մանուկներուն: Մէկ ձեռքի մը մատները հազիւ կը բաւեն հաշուելու համար մեր ամէնօրեայ դպրոցներուն ֆանակը: Կը կազմակերպենք շաբաթական միօրեայ դասընթացքներ. կը խանդավառուինք, երբ ֆանի մը հայերէն բառեր դուրս կ'ելլեն պզտիկի մը բերանէն ու կը շտապենք շնորհաւորել իր ծնողքը:

Ինչ որ ըրած է ազգասէր Տիկին մը. շնորհաւորած է երիտասարդ մայր մը՝ որուն զաւակը յաջող արտասանութիւն մը ըրած էր:

Մայրը՝ (փրանսերէն) «իրա՞ւ, ես չեմ հասկնար...»:

Ու բարեմիտ տիկինը հարց կուտայ մեզի՝ աւելի ստիպողական չէ՞ հայերէնի դասընթացքներ բանալ մայրերու համար: Երախան հայերէն սորվի, տունը որո՞ւ հետ հայերէն պիտի խօսի, եթէ մայրը հայերէն չի հասկնար...

Վ. Մ.

ՓՐԿԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ Ս. ՂԱԶԱՐԸ

ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆՆԵՐՈՒ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԿՈՄԻՏԷԻ
— C. I. C. A. M. —

ՀԱՆԳԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆԸ

ԺԲ· ՑԱՆԿ

Օր· Լիւսի Տէրտէրեան	3·500
Ֆր· Մշակութային Միութիւն	2·500
Նոէլ Մեքթլեան	2·500
Խումբ մը Ֆրանսացի մտաւորականներ	2·000
Տիկին Զարուհի Տէմիրեան	2·000
Տիկին Ռ· Աւետիսեան	1·000
Պ· Սերժ եւ Տիկին Գազանճեան	1·000
Պ· Պերնար Սայրին	1·000
Տիկին Մ· Տէրտէրեան	1·000
Սապերնի	750
Տէր եւ Տիկին Ժան Սայրին	750
Տէր եւ Տիկին Ժան Մարի Ժէլ	500
Ոմն՝	500
Պ· Քէչիչեան	500
Տիկին Մարիձա Տէրտէրեան	500
Պ· Սարգիս Գուլումճեան	500
Տէր եւ Տիկին Գալաճեան	500
Տիկին Շ· Ատանալեան	500
Զ· Գ·	500
Գ· Ղազարեան	500
Պ· Ամենակ Քնեազեան	500
Տէր եւ Տիկին Յակոբ Էօլմէզեան	300
Պ· Արմէն Տէր - Սարգիսեան	250
Տիկին Իռէն Աթէչեան	200
Պ· Մարք Վարդապետեան	200
Օր Մարի Հաչմանեան	150
Պ· Ժան Հաչմանեան	150
Տիկին Վ· Պայրամեան	100
Գումար՝	24·350
Նախորդ գումար՝	615·320
Ընդհ· գումար՝	639·670

ՀԱՄԲԱՐՁՄԱՆ տօնին առթիւ, «Ցառաջ» լոյս չի տեսներ Հինգշաբթի օր (Ուրբաթ, Մայիս 9-ի թիւ)։ Մեր յաջորդ թիւը՝ Շաբաթ - Կիրակի, Մայիս 10 / 11 :

ՄԻԱՍՔ ՄԵԾԱՐԵՆՑ

Նշմարներ բանաստեղծին կեանքէն
Ծննդեան հարիւրամեակին առթիւ

ՏՈՒԲ. ԳՈՒՐԳԷՆ ՄԵԾԱՏՈՒՐԵԱՆ

(Բ. եւ վերջին մաս)

ՄԵԿՆՈՒՄ ԴԷՊԻ ՊՈԼԻՍ (1902)

Մեծատուրեաններըը մաս առ մաս կը յաջողին մեկնիլ Մարզուան եւ կամ Պոլիս. ցրուած են բոլորն ալ: 1902-ին Միսաք ընտանիքին հետ կը մեկնի Պոլիս: Կը բնակին Սկիւտար, վատառողջ է եւ յոգնած: 1905-ին կը մանէ կեդրոնական, ուր չատ կը սիրուի, բայց երկար չի մնար. Թոքախտը կը յառաջանայ. յաջող աշակերտ մըն է, հմուտ լեզուներու, յատկապէս անգլերէնի:

×

ՀԱՄԻՏԵԱՆ ՌԷՃԻՄԻՆ ՏԱԿ

Համիտեան ռէժիմին վերջին տարիներն են. բայց Հայերը միշտ կը հետապընդուին եւ կը ձերբակալուին, կը գատապարտուին ու կը սպանուին: Գատաւորներն դուրս, նոյնիսկ մայրաքաղաքը կարմիր սուլթանը կը չարունակէ «պզտիկ ջարդերը»:

Գրաքննութիւնը օրէ օր աւելի կը խըստանայ. Մեծարենց մինչ այդ զանազան ծածկանուններով կը ստորագրէ իր գործերը, եւ սակայն «Միսածան» հատորը լոյս կը տեսնէ «Մեծարենց» անունով:

Գիւղատնտես Գարեգին Մեծատուրեան որ Փարիզ ուսանած է յօդուածներ կը գրէ, գործ կը ստորագրէ «Մեծարենց», ինչպէս կը կոչէին Բինկեան, «Մեծարենց» Մեծարենց ընտանիք, եւայլն:

Միսաք փափկանկատութեամբ արտօնութիւն կ'ուզէ իր մեծ զարմիկէն ինք ալ «Մեծարենց» ստորագրելու, ինչ որ սիրով կ'ընդունի «Գարեգին հօրեղբայրը». սկսեալ այդ արտօնութենէն, մեր բանաստեղծը կը կոչուի Միսաք Մեծարենց:

×

ՅԱՐՋԱԿՈՒՄ ԵՒ ՓԱՌՔ

Երիտասարդ բանաստեղծը «Միսածան»ի եւ «Նոր Տաղեր»ու հրատարակութենէն ետք (որնք մեծ յաջողութիւն կ'ունենան) կ'ենթարկուի նաեւ կատաղի յարձակումներու, մամուլին մէջ, վատ հոգի եւ նախանձոտ «միջակ» գրագէտներու կողմէ, որոնց արդէն պատասխանած էր «ինքնագատութեան փորձ մը» գրութեամբ: Իր բարեկամներէն եւ մտերիմներէն ամենամօտն է Շաւարշ Միսաքեան որուն կը ձօնէ Մեծարենց իր հրաշալի «Ջրաուք»ը. իր բարեկամներէն յիշենք նաեւ Գեղամ Բարսեղեանը, Վահրամ Թաթուլը եւայլն:

Մեծարենց մեծապէս կը նպաստէ ստեղծելու, Պոլիս թէ գաւառները, բնութեան սէրը, հայրենի հողին սէրը, հակառակ համիտեան բռնակալութեան եւ մտանիչներու: Այդ շրջանի մթնոլորտը նկարագրելու համար յիշենք Վահան Թոթովենցի «Իւն անֆանս Արմէնիէն»ը թարգմանուած անգլերէն բնագրէն, ուր կը գրէ ժամանակից բանաստեղծներու մասին.

«Մեծարենց երիտասարդներուն կուռքն էր գաւառը. մենք ստելութեամբ կը հեռեւէինք իր վրայ եղած յարձակումներուն ... անափառ եւ անարժան գրագէտներու կողմէ ...»:

«Կը գրէինք Միսաքին քաջալերելու պինքը ...»:

«Եւ օր մըն ալ իրը նուէր ինծի կը ղրկէր իր «Նոր տաղեր»էն օրինակ մը, ինչ որ պիս մեծապէս հպարտացուց ... ժամերով իր լուսանկարը կը նայէի ...»:

×

Մեծարենց հազիւ քսան տարեկան էր, բայց իր նախանձոտները չատ էին. եւ սակայն երիտասարդ բանաստեղծը միշտ համեստ եւ անտարբեր բոլոր յարձակում-

ՄԵՌՆԵԼՈՒ ԻՐԱՒՈՒՆՔ

ԼԻԶԱ ՃԱՂԱՐԵԱՆ

- Պա՛պ ...

Վահրամ պապն առաջ էր ընկել պլուխը բարձր պահած. ետեւից վախ բարակութիւնն աւելի էր աչք ծակում: Վահրամ Թոռը չէր կարողանում նրա հետեւից հասնել:

- Պապ, դանդաղ քայլիր: Յոգնում եմ, ա՛յ պապ:

Վահրամ պապն ուշադրութիւն չդարձրեց Թոռան նետուղին:

Վահրամ Թոռը կանգնեց:

- Չեմ գալիս, - բորբոքուեց, - վազում ես, վազիր: Ինչքան ուզում ես, վազիր: Առանց ինձ վազիր, ես չեմ գալիս:

Թոռան ապստամբութիւնն անսպասելի էր, բայց առիթ էր, որ պայթէր:

- Ես կը վազեմ: Ես քո պապը չեմ: Դու իմ Թոռը չես:

Վահրամ Թոռը ուժ տարեկան չկար եւ այդ հարուածը տղամարդավարի տանել չկարողացաւ: Լաց եղաւ:

- Ինչո՞ւ: Քեզ ի՞նչ եմ արել: Բա ո՞ւմ պապն ես:

- Քո պապը չեմ: Այ ... այ, քեզ յաղթողի պապն եմ:

- Ինքը երկու պապ ունի:

- Ինքը յաղթող է, իրաւունք ունի երկուսից աւելի պապեր ունենալու:

Վահրամ Թոռը լացը սաստկացրեց:

Պապը իրը թէ փափկեց եւ որոշեց որոշ դիջումներ անել:

- Լաւ, լաւ, արի տանեմ քեզ մօրդ մօտ:

- Մինչեւ մօրս մօտ տանելը ի՞մ պապն ես:

- Երբեք: Քեզ յաղթողի պապն եմ: Մեծ քաղաք է, հազար ու մի փորձանք կայ, ներուն, պեւ ժամանակ ունեցաւ գրելու արձակ էջեր եւ բանաստեղծութիւններ:

Նախ Սկիւտար կը բնակին մօրը հետ, ուր մթնոլորտը հանգիստ ու խաղաղ է. հաւատարիմ բարեկամներ կուգան յաճախ զինքը տեսնելու:

Բանաստեղծը հետեւած էր նաեւ փըրանսական եւ անգլիական գրականութեան, բանաստեղծութեան. իր հիւանդ վիճակին մէջ իսկ կ'երազէր իր գիւղը եւ քնութեան գեղեցկութիւնը, որնք միշտ ներշնչած էին զինքը:

×

1908 Յուլիս 5-ին Միսաք Մեծարենց իր սենեակը, անկողնին մէջ պառկած, կը հեռանայ կեանքէն, կը մանէ վերջնական նպատակ իր երազներու աշխարհը. իր քաջ մայրը արցունքներով ու հեկեկալով կ'աղօթէ իր մահացած զաւկին անարին քով ծունկի եկած:

×

Մեծարենց մեռաւ երիտասարդութեան սեմին վրայ: Իր կարճ կեանքը անցուց տառապանքով, սակայն դարձաւ մեծ բանաստեղծ մը:

Ան ապրեցաւ հայ լեզուին ու գրականութեան զօրաւոր տարիներուն, բայց իր ծառայութիւնը մեծ եղաւ ու իր ազդեցութիւնը բացառիկ, հայ լեզուին, գրականութեան եւ բանաստեղծութեան վրայ:

Մեծարենց բիւրեղացուց, արդիականացուց եւ զեղեցկացուց արեւմտահայերէնը. մանաւանդ բանաստեղծական ոճը եւ ձեւը, որնք այնքան խեղաթիւրուած էին եւ լեցուն օտար, թրքերէնի ծագումով բառերով 19-րդ դարու ընթացքին եւ 20-րդ դարու սկիզբին: Շնորհիւ իր զգայնութեան եւ հանճարեղ զեղեցկագիտութեան փնտռեց ու գտաւ հայ լեզուին գոհարները, եւ մեծապէս նպաստեց հայերէնի վերածնունդին, եւ մեր նոր բանաստեղծութեան զեղեցկութեան:

75 տարիներ անցած են իր առաջին բանաստեղծական գործերէն. սակայն անոնք այսօր ալ այժմէական են, եւ թարմ:

Իր ծննդեան հարիւրամեակին առթիւ կրնանք ըսել, թէ Միսաք Մեծարենցով բնութիւնը, սէրը, զեղեցիկը, մարդասիրութիւնը գտած են իրենց անմահ երգիչը:

ԱՊՐԻԼԸ՝ ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՄԻԼԱՆՕ

Հինգշաբթի, Ապրիլ 24 ... Միլանոյի Ս. Քառասուն Մանկունք եկեղեցւոյ չըրջարակին մէջ սովորականէն տարբեր մթնոլորտ մը կը տիրէ: Առաւօտուն զեղեցկահիւս խաչքար մը զետեղուած է եկեղեցւոյ մուտքին աջ կողմը պանուող կառնայ տարածութեան մէջտեղ, նռնենիի մը կոզքին: Ծագկեպատկները յատուկ խորհուրդ ու լրջութիւն մը առած են չըրջապատին:

Ներսը, համայնքի հոգեւոր հովիւ Սարգիս քհնյ. Սարգիսեան պատարագ կը մատուցանէ մեր մէկ ու կէս միլիոն հատուկներու հանդստեան համար: Եկեղեցի եկած են Միլանոյի եւ հիւսիսային Իտալիոյ տարրեր չրջաններէն ու Զուիցերիայէն Հայեր միասին ազօթելու ու միասին յարդելու յիշատակը ցեղասպանութեան զոհ բիւրաւոր նահատակներուն: Եկեղեցւոյ գասին մէջ են քոյր եկեղեցիներու հոգեւորական ներկայացուցիչներ:

«Հայր Մեր»էն առաջ Սարգիս քահանայ իր քարոզին մէջ ակնարկելով տարի մը առաջ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս վարկեան Առաջինի Եղեռնի հօթանասունամեակին առթիւ յղած պատմական կոնդակին մէջ արտայայտուած միտքին – եթէ հարկ լինի հօթանասուն տարի եւս սպասել նոր ուխտաւոր, նոյն երազանքով, պատրաստ ենք սպասելու, - ըսաւ. - «Այսօր մէկ տարի եւս աւելի միասնական, աւելի միակամ ու յուսալից աչխարհի բոլոր մասերուն մէջ ականատես կ'ըլլանք ցեղասպանութեան ճանաչումին եւ հայ ժողովուրդի արդար իրաւունքներու հատուցման ու բարւոք լուծումին ի նպիռ տարուած աչխատանքներու յաջողութեամբ պսակումին: Մեր նպատակին հասնելու համար ամէնէն կարեւոր պայմանը համն է լեզուով, հաւատքով եւ ըղձագին ներով ու միասնականութեան ոգիի տրամադրութեամբ ամէն մէկ Հայու գիտակցութեան մէջ:

Յատկանչական է որ եկեղեցւոյ չըրջարակին մէջ կանգնեցուած խաչքար - յուչարձանը նմանօրինակն է Սարգսպատ-

- Պա՛պ ...

Վահրամ պապն առաջ էր ընկել պլուխը բարձր պահած. ետեւից վախ բարակութիւնն աւելի էր աչք ծակում: Վահրամ Թոռը չէր կարողանում նրա հետեւից հասնել:

- Պապ, դանդաղ քայլիր: Յոգնում եմ, ա՛յ պապ:

Վահրամ պապն ուշադրութիւն չդարձրեց Թոռան նետուղին:

Վահրամ Թոռը կանգնեց:

- Չեմ գալիս, - բորբոքուեց, - վազում ես, վազիր: Ինչքան ուզում ես, վազիր: Առանց ինձ վազիր, ես չեմ գալիս:

Թոռան ապստամբութիւնն անսպասելի էր, բայց առիթ էր, որ պայթէր:

- Ես կը վազեմ: Ես քո պապը չեմ: Դու իմ Թոռը չես:

Վահրամ Թոռը ուժ տարեկան չկար եւ այդ հարուածը տղամարդավարի տանել չկարողացաւ: Լաց եղաւ:

- Ինչո՞ւ: Քեզ ի՞նչ եմ արել: Բա ո՞ւմ պապն ես:

- Քո պապը չեմ: Այ ... այ, քեզ յաղթողի պապն եմ:

- Ինքը երկու պապ ունի:

- Ինքը յաղթող է, իրաւունք ունի երկուսից աւելի պապեր ունենալու:

Վահրամ Թոռը լացը սաստկացրեց:

Պապը իրը թէ փափկեց եւ որոշեց որոշ զիջումներ անել:

- Լաւ, լաւ, արի տանեմ քեզ մօրդ մօտ:

- Մինչեւ մօրս մօտ տանելը ի՞մ պապն ես:

- Երբեք: Քեզ յաղթողի պապն եմ: Մեծ քաղաք է, հազար ու մի փորձանք կայ, դու էլ փսլնքոտ երեխայ ես, մոլորուել ես: Ես էլ բարի պապիկ եմ, տեսել եմ մայթին կանգնած տղաներ, մօտեցել եմ, ասում եմ. «Սխալ է, ա՛յ տղայ, քիթդ մաքրիր ու առաջ ընկիր, քեզ տանեմ մօրդ յանձնեմ»:

- Որ իմ պապը չես, մեր տան տեղը որտեղի՞ց գիտես:

Վահրամ պապը միշտ պատրաստ էր Թոռան զժուար պատասխանուող հարցերուն: Ինքը պատրաստ էր, պատասխանն էր անպատրաստ:

- Քո գործը չէ, - կարմրատակից, - քո գործը չի:

- Բա ո՞ւմ գործն է: Իմ գործն է, - լացը չէր զադարեցնում Թոռը, - որ իմ պապը չես, ի՞նչ իմանամ ուր կը տանես: Իսկ որ ուրիշի՞ տուն տանես:

- Ուրիշի տուն տանեմ, ի՞նչ ասեմ: Ուրիշի տուն տանեմ, ասեմ «բարի օ՞ր»: Ասեմ «բերե՞լ եմ: Էս էն Թազաւորն է որ աչքը բաց նայել է, թէ ոնձ է զօրքը կոտորում, յետոյ սպասել է, որ Թշնամու Թագաւորն իրեն Թագազուրկ անի, դերի վերցնի, երկիրն անտէր մնա՞յ»:

- Ի՞նչ ես խօսում, էՀ, - Վահրամ Թոռը զայրոյթից լացը կտրեց: Լացը կտրեց, հետո էլ յոյսը, որ պապը պաղպաղակ ուտելու կը տանի ու սուսուփուս նետեց պապի կանգնեցրած Թաքթին:

- Տղայ ջան, Քոջարի փողոցը կ'իմանաս, մեզ հասցրու: Էս երեխէն մոլորուել է, տունը չի գտնում: Տանեմ մօրը հասցընեմ:

Վահրամ Թոռը լուռ ու անտարբեր գիմացի սրճարանի կողմն էր նայում:

- Ստացի՛ր, - գրան չէմից ձայնը գըլուխը պտեց Վահրամ պապը, - ստացիր Թազաւորիդ Թագաւորիդ, ստացիր ազգի դաւաճանին:

- Էլի սկսուեց, - քրթմնջաց հարսը, - լաւացէք ... եկէք հաց կերէք:

- Չեմ ուզում: Ես վախկոտների հետ սեղան չեմ նստում: Պատերազմի գաշտում Թիկունք տլոյ տուղի հետ հաց չեմ կիսում: Աչքի առաջ զօրքը կոտորուեց, ինքն էլ Թագը հանեց, Թէ՝ «Էս իմ երկիրը, էս էլ՝ ես: Երկուսս էլ ոտքով - գլխով քեզ նուէր»: Հաց կուլ կը գնա՞յ: Դու ասա՝ կը գնա՞յ:

- Հայրիկ, դէ, խաղ է, էլի, - փորձեց ընդհմանալ հարսը, վատահ, որ անօգուտ է:

- Ի՞նչ խաղ: Հայրենիքի պաշտպանութիւն է: Մի մատ լակոտը ձեռքը դրեց, Թէ՝ մատ:

- Ինքն էլ մի մատ լակոտ:

- Մի մատ լակոտ է, զօրքի գլուխ չկանգնի:

Հարսը խոհանոց մտաւ: Վահրամ Թոռը կարմրած աչքերով նստել էր սեղանի մօտ ու եղունգով սիեռոցն էր քչփորում:

- Կեր, Վահրամ ջան:

- Չէ:

- Տան տպամարդն է, - Վահրամ պապի ձայնը նրջարանից էր լսում, - ես ի՞նչ յոյսով մեռնեմ, ես ի՞նչ յոյսով էս տունը վատահեմ երեն: Մեռնելո՞ւ էլ իրաւունք չունեմ:

Ձայնը ցածրացրեց: Հարսը պիտի չարունակուէր որպէս սեւերիզ լռանկարին էր ասում: Գիտէր չարունակութիւնը:

- Քեզ չի քաշել, որդի, ինք է քաշել: Քրոջս զրկեցի ու փախայ:

Թիկունքս երկրիս սրած փախայ: Ինք է քաշել:

Հարսը զրկել էր որդու գլուխը:

- Ուշադրութիւն մի զարձրու, ժամարդ է: Վիշտը մեծ է:

«Իմ մեծ չի, - մտքի մէջ չարունակում էր հարսը, - իմը մեծ չի: Իմը վիշտ չի: Երեխայիս վիզը ծուռ մնաց, իմ վիշտ ծուռ մնաց»:

Վահրամ Թոռը լաւ չէր պատկերացնում վիշտն ինչ է: Վիշտը երեւի այն է, որ պապն ուզում է անպայման գլուխն ուղիղ պահել ուսերին, եւ զրանից վիզն աւելի է բարակում: Եւ Վահրամ Թոռ մտածեց, որ մի օր այնքան կը բարակի որ ... Վահրամ Թոռը վիշտ չունի՞: Ունի: Աչուիկը որ իրեն «մատ» արել, ինքն, ի հարկէ, տխրեց: Տխրեց, որովհետեւ պատերազմի պատճառով պարագակից զրկուեց: Այ, դա վիշտ է:

- Մոռանում է, - պապը խոհանոց մտաւ, - հէնց ոտքը չէնքից դուրս է դնում, մոռանում է, որ պարտուել է: Մի օր որ ոտքը հայրենիքից դուրս դնի, հայրենիքը կը մոռանայ:

- Հայրիկ ...

- Ի՞նչ հայրիկ, ի՞նչ պապիկ ... Հանդիման խղճով նստել է, որ ուսի կտանայ:

- Չեմ ուտում: Չեմ ուսի:

- Եւ ճիշդ կ'անես: Էս սեղանը հատիքիր, մենք քաղցած չենք: Շախմատ բեր:

Հարսը թեթեւացած չունչ քաշեց: Ուրեմն՝ սիրտն սկսեց մղկտալ. հաչում. Թիւն է ուզում: Հակառակորդ զօրքերը կը չարուին դէմ - դիմաց, պապը կ'ասէ. «Ես Թշնամի բանակի Թագաւորն եմ»: Առջինն ինքը սուր կը ճօճի, որովհետեւ պատերազմը միայն Թշնամի է, որովհետեւ պատերազմը միայն մեր Թշնամին է սկսել: Երբ չախմատ խաղալ էր սովորեցնում Թոռանը, այդ մասին ասել էր: Իր զօրքը հերթով կը յանձնուի Վահրամ Թոռանը, ինքն էլ կ'ասի. «Էս իմ Թագը, էս էլ իմ երկիրը, երկուսն էլ քեզ նուէր»: Վահրամ Թոռը կը ծիծաղի, կ'ասի. «Ինձ զո երկիրը պէտք չի, դի, կ'ասի. «Ինձ զո երկիրը պէտք չի, ոչ էլ կեանքդ, գնա ապրիր, բայց ոտքդ միւս անգամ էս հողի վրայ չդնես»: Վահրամ պապը Թոռանը կը քաշէ, կը նստեցնի ծնկներին. «Այ, հիմա տանդիման կարող եմ մեռնել: Այ, հիմա ոտքամարդ ես, այ հիմա իմ որդու որդին ես: Այ, հիմա արքայից արքայ ես: Վահրամ Թոռան համար դա հաճելի խաղ է, եւ նա երջանիկ - երջանիկ կը փարուի իր պապին: Իսկ հարսը Թաքուն աչքերը կը մաքրի: Նա գիտէ, Թոռանը պարտուելով, Վահրամ պապը մեռնելու իրաւունք էր ձեռք բերում:

տի. հերոսամարտի յուշարձանին դիմաց պտնուող Ազգագրական Թանգարանի խաչքարին: Սարդարապատը հայ ժողովուրդի վերածնունդին համար մղուած պայքարի յաղթական պակուռն է, իսկ խաչքարը՝ մահուամբ մահին յաղթած ու յաւիտեան ապրելու իրաւունք ստացած հայ ժողովուրդի քրիստոնէական հաւատքի խորհրդանիշն ու բիւրեղացած ոգիին արտայայտութիւնը, - ըսաւ Սարգիս քահանայ եւ կոչ ըրաւ միշտ ուխտի գալու ու վերանորոգուելու հայ ապրելու զգացումով:

Հոգեհանգիստի պահն է: Բոլորը իրենց ձեռքին մկիական մոմ ունին: Ձեռքերը կը դողան, մոմերը կը պլպլան: Ազօթքի մթնոլորտը խունկի դուլաներուն հետ վեր՝ դէ Աստուած կը բարձրանան: Միակ սին ազօթելու պահն է...:

Աւետարանի ընթերցումէն յետոյ Սարգիս քահանայ, հիւր եկեղեցականերն ու ժողովուրդը թափօր կազմած եկեղեցիէն դուրս կ'ելլեն Սարդարապատի թանգարանին մէջ պտնուող խաչքարին յար եւ նման օրինակով պատրաստուած խաչքարին առջեւ երդելու «Ի Վերին Երուսաղէմ» եւ «Հոգւոց» արտասանելու նահատակած անմահացած հոգիներուն խաղաղութեան համար:

Հոգեհանգիստը աւարտած է: Եկեղեցւոյ հոգերարձութեան առաջնապետ Պ. Արտաւազդ Սրապեան չնորհակալութեան քանի մը խօսք կ'ընէ հիւր եկեղեցականներուն եւ խաչքարին ու պատուանդանին վրայ արձանագրուած չնորհատուներուն անունները կարդալ կու տայ: Ապա Սարգիս քահանայ եւ Վարդէն Բամպակեան եղբայրներուն, որոնք կը մօտենան խաչքարին ու վար կ'առնեն ճերմակ ծածկոցը: Հնարաւորութիւնը կ'ընծայուի խաչքարը իր ամբողջ մեծութեամբ կը պարզուի բոլորին թող բայց ուրախ աչքերուն առջեւ: Ինչքան լուսանկարահանութիւններ: Մարմարեայ մեղրագոյն պատուանդանին վրայ փորագրուած է խաչքարէն եւ հայերէն լեզուով՝

Յաւերժ Յիշատակ
Ազգիս մէկուկէս միլիոն նահատակներուն
զոհ՝ 1915 – 1918 թուականի ցեղասպանութեան, գործադրուած օսմանեան կառավարութեան կողմէ:

ԻՏԱԼԻՈՑ ՀԱՅԵՐԸ

Ապրիլ 24, 1986

Պ. Հրանտ Բամպակեան, Իտալիոյ Հայոց Միութեան կողմէ չնորհակալութիւն կը յայտնէ Միլանոյի հայ մշակոյթի ուսումնասիրութեան եւ վաւերագրութեան կեդրոնի անօրէն հայ ժողովուրդի անկեղծ բարեկամ ճարտարապետ փրոֆ. Առրիանօ Ալիպերթօ Բէնռայիին խաչքարի պատրաստութեան եւ իտալահայ համայնքին նուիրելուն համար:

Ամբողջն երդուած «Հայր Մեր»էն ու «Պահպանիչ»էն յետոյ Սարգիս քահանայ Սարգիսեան անդամ մը եւս չնորհակալութիւն կը յայտնէ Միլանոյի Արքեպիսկոպոսարանի միջեկեղեցական յարաբերութիւններու վարիչ քարտուղար գերապայծառ Ֆրանքօ Բէցցակալլիին, Աւետարանական եկեղեցւոյ հովիւ հայր Գարմոնթէին եւ Հայոց Եկեղեցիէն ոչ չատ հեռու պտնուող Սան Տուքա եկեղեցւոյ հովիւ հայր Փաուլոյին իրենց ներկայութեան եւ հայ նահատակաց յիշատակը միասին յարգած ըլլալուն համար: Գերպ. Բեզցակալլի փոխադարձ չնորհակալութիւն կը յայտնէ եղած հրաւէրին համար եւ կը յիշէ վեց տարի առաջ դէպի Հայաստան կատարած ճամբորդութիւնը, ուր զմայլանքով դիտած է բազմաթիւ հին եկեղեցիներն ու խաչքարերը, որոնց սքանչելի մէկ նմոյշն է այս վեղեցիկ խաչքարը:

Ապա Սարգիս քահանայ կը յառաջանայ դէպի խաչքար – յուշարձանը ու կը համբուրէ զայն: Ժողովուրդը կը հետեւի իրեն: Անձրեւը կը մաղէ, խմբական նկարահանումները կը կատարուին: Ժողովուրդը դեռ բակին մէջ է, խաչքարին առջեւ... մոմեր կը խրուին հողին մէջ...:

Երեկոյեան ժամը 9–ին, Հայ Տունը լեցուած է խուռներամ բազմութեամբ մը, որոնք եկած են դիտելու Միացեալ Նահանգներու մէջ պատրաստուած Ֆրանց Վէրֆէլի ծանօթ վէպի ֆիլմի յուցադրութիւնը՝ առաջին անգամ Իտալիոյ մէջ: Ֆիլմը վերլծրս Ամերիկայէն իր հետ բերած է Պ. Սարօ Խուտավերաեան:

Հանդիսութեան բացումը կը կատարէ Իտալիոյ Հայ Մշակութային Միութեան նախագահ Պ. Հրանտ Բամպակեան, հրաւիրելով նոյն վէպի իտալերէն թարգմանութեան հեղինակ, Հայերու բարեկամ Ուկօ Տի Բուսոն խօսելու ֆիլմին մասին եւ որոշ բացատրութիւններ տալու: Ապա կ'ըսկսի ցուցադրութիւնը, որ կը դիտուի յափշտակութեամբ, յուզումով: Հոն են Բագրատեան, Թումմասեան, Տէր Հայկազուն, Հէնրի Մօրկէնթաու, Տօքթ. Եոհաննէս Լեփսիուս, Թալէաթ փաշա, Էնվէր պէյ, թուրք կառավարիչը, իրենց պատմական դերերուն մէջ: «Մուսա լեռ»ան ժողովուրդը փրկուեցաւ, որովհետեւ գիտցաւ միաբանիլ, կազմակերպուիլ ու պայքարիլ առանց յուսահատելու:

Ֆիլմի աւարտին փրոֆ. Ալփակօ Նավէլլօ ներկաներուն յայտնեց եկեղեցւոյ մէջ տեղի ունեցած հոգեպարար արարողութեան եւ խաչքար – յուշարձանի բացումին առթիւ իր գոհունակութիւնն ու համակրանքի զգացումները հայ ժողովուրդին ու անոր արդար գաղին համար եւ իր մխիթարութիւն ու ուրախութիւն բոլորին հաղորդեց թէ Միլանոյի քաղաքապետարանը որոշում կայացուցած է քաղաքի պաշտպան սուրբին՝ Սան Թ'Ամպրոճիոյի անունը կրող հրապարակին վրայ, ուր կը գտնուի չորրորդ դարու սուրբին տաճարը եւ համաշխարհային Առաջին Պատերազմի ընթացքին զոհուածներու նուիրուած յուշարձանը, կանգնեցնել խաչքար – յուշարձան մը (նմանը Ս. Քառասուն Մանկունք եկեղեցւոյ բակին մէջ կանգնեցուածին) ցեղասպանութեան զոհ մէկուկէս միլիոն Հայերուն ի յիշատակ: Ներկաները բուռն ծափերով ոգեւորուեցին ուրախալի լուրը՝ տրուած Հայերու անկեղծ բարեկամ իտալացի փրոֆէսօրին կողմէ:

Ապրիլ 24–ին, բոլորս ալ աւելի Հայ մեկնեցանք Հայ Եկեղեցիէն ու Հայ Տունէն:

ԹՂԹԱԿԻՑ

×

Ա Թ Է Ն Ք

Քաղաքին մօտակայ Նէա Զմիռնի թաղամասին հայկական յուշարձանին առջեւ կատարուած է հոգեհանգստեան պաշտօն, ուր ներկայ գտնուած են կրօնական դէմքեր, զաղութի վարչականներ, ու չրջանի քաղաքապետը: Հոգեհանգստեան պաշտօնէն ետք խօսք առած են ազգային վարչութեան անդամ Վ. Էմմասեան (յունարէն), քաղաքապետ՝ Պ. Պեսլիմանիտիս եւ Կ. Մկրտիչեան: Քաղաքապետը ի միջի այլոց ըսած է. «չարունակեցէք ձեր պայքարը՝ վերադառնալու համար այն հողերուն վրայ, ուր ձեր նախահայրերը եղրազներով անուցած են ձիթենիները, ուր հող են մշակած, ուր քրտինք ու արիւն են թափած: ... կը մաղթեմ որ օր մը ունենաք ձեր ազատ հայրենիքը եւ մեզ ալ հոն հրաւիրէք, միասնաբար տօնելու համար ձեր անկախութեան տօնը»:

Ապա յուշարձանին ծաղկեպսակներ զետեղուած են, ազգային վարչութեան եւ Նէա Զմիռնիի քաղաքապետին ու քաղաքապետական խորհուրդին կողմէ: Անկէ բազմութիւնը ուղղուած է Աթէնք ու յառաջացած մինչեւ Թուրքիոյ դեսպանատունը:

Յունական ձայնասփիւռը, հեռատեսիլն ու մամուլը անդրադարձած են բողոքի ցոյցերուն:

Իսկ Ապրիլեան Եղեռնի 71-ամեակին նուիրուած ելոյթները վերջ գտած են Ապրիլ 27-ին, եղրափակիչ հանդիսութեամբ մը. այս հանդիսութեան ներկայ գտնուած են յոյն քաղաքական դէմքեր, ինչպէս՝ Աթէնքի քաղաքապետը, փոխ - քաղաքապետը, երեսփոխաններ, եւայլն:

× Աթէնքի Հ. Մ. Ը. Մ.ի վարչութիւնը 71-ամեակի առթիւ կազմակերպած է յուշավազք մը, որ տեղի ունեցած է Ապրիլ 20, կիրակի առաւօտուն: Յուշավազքին մասնակցած են զանազան տարիքի բազմաթիւ անձեր:

×

ՊՈՒԷՆՈՍ–ԱՑՐԷՍ

Ապրիլ 24-ի նախորդող օրերուն իսկ, Արժանթինի մայրաքաղաքին մէջ ծայր առած էր հայ դատը ծանօթացնելու աշխոյժ գործունէութիւն մը, հայ կեդրոնի եւ հայ դատի յանձնախումբին կազմակերպութեամբ: Տեղական մամուլը, ձայնասփիւռի, հեռատեսիլի կայանները կ'անդրադառնային հայկական հարցին:

Ձորեքշաբթի, Ապրիլ 23-ի երեկոյեան Տէլ Սալվատոր տաճարին մէջ տեղի ունեցած է հայածէս պատարագ, իսկ ժամը 20·30-ին սկսած է 71-ամեակի ոգեկոչումներու կեդրոնական ձեռնարկը:

Ցայտագրին ընթացքին խօսք առած են արժանթինցի քաղաքական դէմքեր, որոնք դատապարտած են ցեղասպանութեան արարքը, ու յայտնած, թէ զօրավիգ են Հայերու:

Նոյն օրը ժամը 22·30-էն սկսեալ հսկում կատարուած է Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ Մայր տաճարին մէջ:

Իսկ Ապրիլ 24-ի օրը նոյն տաճարին մէջ պատարագ մատուցանեց առաջնորդ Գրիգորիս Եպիսկոպոս Բունիաթեան: Պատարագէն ետք ներկաները ուղղուեցան եկեղեցիի կողքին գտնուող Նահատակներու յուշարձանը: Անկէ ետք, ժամը 13-ին հայ համայնքի անդամներու ներկայութեան ծաղկեպսակ զետեղուած է Հարաւային - Ամերիկայի գոյգ ազատարարներէն զոր. Ա. տէ Սան Մարթինի յուշարձանին, ձեռամբ Գրիգորիս Եպիսկոպոս Բունիաթեանի:

×

ԳՈՐՏՈՊԱ

Գորտոպայի մէջ եւս հոծ բազմութիւն մը մասնակցած է Եղեռնի 71-ամեակի ոգեկոչումին: Ապրիլ 23-ի գիշերը Հ.Ց.Դ. երիտասարդաց միութեան անդամներ որմազրներ փակցուցած են քաղաքին պատերը, ու թռուցիկներ բաժնած անցորդներուն:

Ապրիլ 24-ի առաւօտուն Ս. Գէորգ եկեղեցիին մէջ պատարագած է գաղութի հոգեւոր հովիւը՝ Աւ. քհնյ. Թորոսեան: Ատարաին՝ ներկաները ուղղուած են Ս. Մարթին հրապարակը, ուր ծաղկեպսակ զետեղուած է ազատարար Ս. Մարթինի արձանին ու վայրկեան մը լռութիւն պահուած:

Ատիկանութեան նուագախումբը նուագած է Արժանթինի ազգային քայլերգը եւ «Սարդարապատ»ը: Խօսք առած է Հ. Մ. Ը. Մ.ի առենապետ Ե. Պօյաճեան:

×

ՈՒՐՈՒԿՈՒԷՑ

Մոնթեվիտէոյի Ազատութեան հրապարակէն մինչեւ Անկախութեան հրապարակը Ապրիլ 24-ի օրը տեղի ունեցած է քայլարշաւ մը, որմէ ետք ծաղկեպսակ զետեղուած է երկրին ազատարար Արթիգասի արձանին առջեւ:

Իսկ ժամը 19-ին Մշակութային սրահին մէջ տեղի ունեցած է կեդրոնական հանդիսութիւնը: Խօսք առած են ուրուկուէյցի քաղաքական դէմքեր, հրեսփոխան եւ ծերակուտական. Հայ գաղութի կողմէ խօսք առած է փրոֆէսօր Կ. Ա. ոսկերեան:

Մամուլը, ձայնասփիւռը եւ հեռատեսիլը անդրադարձած են ապրիլեան ոգեկոչումին:

ԶԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՄԱՐԶԱԿԱՆ

ՊԱՍՔԷԹ–ՊՈԼԻ ԽՈՒՄԲԻՆ ՅԱՌԱՋԸՆԹԱՑԸ ՆԻՍ

ՆԻՍ. - («Յառաջ»). - Շրջանիս Հայ Մարզական Միութեան չրջագիծէն ներս կեանքի կոչուած Պասքէթ - պոլի խումբը, որուն կազմութեան մանրամասնութիւնները տուինք իր ատենին «Յառաջ»ի ընթերցողներուն (անցեալ տարի 1985 Սեպտեմբեր 25) նկատելի եւ ակներեւ յառաջընթաց մը արձանագրեց յարաբերաբար կարճ ժամանակաչրջանի մը ընթացքին:

Արդարեւ, Ալփ - Մարիթիմ նահանգի 1985 - 1986 մարզական եղանակի Պատուոյ Ա. բաժնին առաջնութիւնը ապահովեց վայրկեան կերպով, պարտութեան մատնելով այլազան խումբեր 22 մրցումներու մէջ: Պարտուեցաւ միայն առաջին երկու մրցումներուն:

Այս ձեւով նորակազմ խումբը՝ բաղկացած բացառաբար Հայ երիտասարդներէ, իրաւունք ստացաւ աստիճանի բարձրացումով մաս կազմելու Փրէ - էֆսեթալիս դասին:

Շնորհաւորութիւն՝ նորանոր յաջողութիւններու մաղթանքներով:

Աւելցնենք, թէ ինչպէս գրած էինք իր ատենին, պատասխանատուներուն բաղձանքն է, որ Ֆրանսահայ այլ մարզական միութիւններ չփման մէջ մտնեն իրենց հետ՝ կազմակերպելու համար բարեկամական մրցումներ:

Ժ. Մ.

UNION SPORTIVE ARMENIENNE DE NICE
280, bd. de la Madeleine, 06000 Nice

Թեան արարքը, ու յայտնած, թէ զօրավիգ են Հայերու:

Նոյն օրը ժամը 22·30-էն սկսեալ հսկում կատարուած է Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ Մայր տաճարին մէջ:

Իսկ Ապրիլ 24-ի օրը նոյն տաճարին մէջ պատարագ մատուցանեց առաջնորդ Գրիգորիս Եպիսկոպոս Բունիաթեան: Պատարագէն ետք ներկաները ուղղուեցան եկեղեցիի կողքին գտնուող Նահատակներու յուշարձանը: Անկէ ետք, ժամը 13-ին հայ համայնքի անդամներու ներկայութեան ծաղկեպսակ զետեղուած է Հարաւային - Ամերիկայի գոյգ ազատարարներէն զոր. Ա. տէ Սան Մարթինի յուշարձանին, ձեռամբ Գրիգորիս Եպիսկոպոս Բունիաթեանի:

×

ԳՈՐՏՈՊԱ

Գորտոպայի մէջ եւս հոծ բազմութիւն մը մասնակցած է Եղեռնի 71-ամեակի ոգեկոչումին: Ապրիլ 23-ի գիշերը Հ.Ց.Դ. երիտասարդաց միութեան անդամներ որմազրներ փակցուցած են քաղաքին պատերը, ու թռուցիկներ բաժնած անցորդներուն:

Ապրիլ 24-ի առաւօտուն Ս. Գէորգ եկեղեցիին մէջ պատարագած է գաղութի հոգեւոր հովիւը՝ Աւ. քհնյ. Թորոսեան: Ատարաին՝ ներկաները ուղղուած են Ս. Մարթին հրապարակը, ուր ծաղկեպսակ զետեղուած է ազատարար Ս. Մարթինի արձանին ու վայրկեան մը լռութիւն պահուած:

Ատիկանութեան նուագախումբը նուագած է Արժանթինի ազգային քայլերգը եւ «Սարդարապատ»ը: Խօսք առած է Հ. Մ. Ը. Մ.ի առենապետ Ե. Պօյաճեան:

×

ՈՒՐՈՒԿՈՒԷՑ

Մոնթեվիտէոյի Ազատութեան հրապարակէն մինչեւ Անկախութեան հրապարակը Ապրիլ 24-ի օրը տեղի ունեցած է քայլարշաւ մը, որմէ ետք ծաղկեպսակ զետեղուած է երկրին ազատարար Արթիգասի արձանին առջեւ:

Իսկ ժամը 19-ին Մշակութային սրահին մէջ տեղի ունեցած է կեդրոնական հանդիսութիւնը: Խօսք առած են ուրուկուէյցի քաղաքական դէմքեր, հրեսփոխան եւ ծերակուտական. Հայ գաղութի կողմէ խօսք առած է փրոֆէսօր Կ. Ա. ոսկերեան:

Մամուլը, ձայնասփիւռը եւ հեռատեսիլը անդրադարձած են ապրիլեան ոգեկոչումին:

Այդ չարաշուք պիշերէն վերջ, Սաթենիկ ապաքինեցաւ, հիւանդութիւնն ալ չուտով մոռցուեցաւ իր հետ մոռացումի տալով նոյնքան չարաշուք այն մտածումը թէ «մարդ եթէ զաւակ չունենայ, տառապանքի ու անձկութեան ժամեր չապրիր»:

Բայց հիմա, սա պահուն, երբ Սաթենիկ բոլորովին մոռցեր է պիս եւ ինծի համար անսովոր խանգավառութեամբ մը Մարկոսին կը բացատրէ թէ ինչպէս կարելի է սիսեռին մաշկը դիւրութեամբ մաքրել թուփիկ չինելու առեն, սա պահուն, այո, չատ անտեղի, հազար անգամ աւելի չարաշուք թուեցաւ ինծի քիչ առաջուան անդրադարձումս: Աչ եթէ Սաթենիկիս ու Ռուբիկիս նուէր մը առնելու չեմ Յունուար 4-ի առաւօտ, ես հիմա անշարժութեան դատապարտուած պիտի չըլլայի: Ի՞նչ կը նշանակէ այս անդրադարձումը, ի՞նչու այսպէս մտածեցի քիչ առաջ յանկարծ, առանց կանխամտածումի, մանաւանդ այնպիսի առեն մը, երբ սիրտս ուրախութեամբ լեցուած էր:

Յանկարծ խուճապ մը կը ստեղծուի հոգիիս խորը: Չըլլայ որ Սաթենիկ հասկընայ թէ ինչ կը խորհիմ: Չըլլայ որ հարազատներս կարծեն թէ ես պիրենք դոյզն իսկ պատասխանատու կը բռնեմ արկածիս: Ո՛չ, այդպիսի բան մը չկայ ներաշխարհիս մինչեւ իսկ ամէնէն խորունկ ծալքերուն մէջ: Ես ազէտիս համակերպած եմ եւ գիտեմ որ այսպէս կամ այնպէս, ատիկա իմ ճակատագիրս էր: Յունուար 4-ի առաւօտ մը կամ Յունուար 6-ի, հարազատներուս համար նուէր մը փնտռելու առեն կամ պիչեր մը խանութէս առնելու վերադառնալու պահուն, պանակի մը կեղեւին վրայ կոխելով կամ սանդուխ մը վար գլորելով, պիտի պատահէր ան: Ես ահաւասիկ վաթսուն տարիէ ի վեր, ծնած օրէս ի վեր դէպի այդ արկածը կը քալէի: Ոչ ոք կրնար արգիլել այս ժամադրութիւնը: Աւելի ճիշդ է ըսել՝ ոչ ոք, ոչ մէկ բան կրցաւ փոխել այդ ժամադրութիւնը: Դեռ քիչ առաջ ահաւասիկ սենեակիս առաստաղին վրայ կը դիտէի արկածիս նախորդող վայրկեանները ու կը քննէի անոնց բովանդակութիւնը: Յունուար 4-ի այդ վայրկեանները նախախնամութեան կողմէ լեցուեցան այնպիսի դէպքերով ու մանրամասնութիւններով, որոնք պիս այդ ժամադրութեան տանելու պաշտօնը ունէին: Տոմաթերթի մէջ պատահած սխալը, սխալին արդիւնքով մեր փնտռելու յամառութիւնս, այդ ժամավաճառութեան պատճառաւ յամախորդի մը կողմէ ձերբակալուիլս, հարկադրաբար կառակ իր ամապարանքին՝ յամախորդիս դանդաղաչարժութիւնը, եւ դեռ ի՛նչեր...: Այս բոլորը կրնային չպատահիլ: Բայց պատահեցան որպէսզի ես ուչանամ մինչեւ որ անդին անծանօթ մը պանան մը ուտէ գարշելի ախորժակով մը եւ կեղեւը նետէ ինծի համար ընտրուած կէտի մը վրայ:

Հարկաւ: Իմ հարազատներս ի՞նչ յանցանք ունէին, եթէ անոպան պտուղի մը կեղեւը այսպէս գետին կը նետէր: Իմ աղջիկս, որ այդ պահուն իր խոհանոցին մէջ Ս. Ծննդեան անուշապուրը եռացընելով զբաղած էր, պատասխանատուութեան ի՞նչպիսի բաժին մը կրնար ունենալ հօրը արկածին մէջ...:

Բարեբախտաբար Սաթենիկ սա պահուն լուր չունի այն մտածումներէն, որոնք կը փոթորկեն հոգիս: Խնդալով մօրիկ կ'ընէ Մարկոսին, որուն խանդավառութիւնը հասած է զազաթնակէտին:

- Տուն երթամ չերթամ առաջին գործս փորձել պիտի ըլլայ, կ'ըսէ Մարկոս աչք քթթելով:

Ինչ որ պիտի փորձէ, թուփիկն է: Կեանքին մէջ թուփիկ չէ եփած քնաւ, հակառակ որ խենդ կ'ելլէ թուփիկի համար: Հիմա ո՞ր տանտիկինը թուփիկ կը պատրաստէ տանը մէջ, ո՞վ յանձն կ'առնէ այդքան տաղտուկ, երբ անկիւնի խանութներուն մէջ պատրաստ կրնաս գտնել որքան որ կ'ուզես:

(Շար. 26)

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ՓԱՓԱՋԵԱՆԻ ՄԱՀՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ

Վանպէէ հատատուէթեան անճնակազմ 1050 Ֆ· *Մխիթարեաններու Օժանդակ Ֆոնտին :*

×

Տէր եւ Տիկին Անուշաւան Շահիկեան 500 Ֆ· *Սամուէլ - Մուրատեան Վարժարանին :*

×

Տէր եւ Տիկին Կէ եւ Լիլիան Պուզէ 600 Ֆ· *Սամուէլ - Մուրատեան Վարժարանին :*

×

Թիւթիւնճեան ընտանիք 500 Ֆ· *Սամուէլ - Մուրատեան Վարժարանին :*

×

Տիկին Շնորհիկ Փափազեան 200 Ֆ· *Շաւիլլի դպրոցին :*

×

Տիկին Խօժէնի Սէյիսեան 200 Ֆ· *Շաւիլլի դպրոցին :*

(Առանձ «Յառաջ»էն) :

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Կրեկուար - Մազուտ եանպէկեանի *կսկծալի մահուան առթիւ, փոխան ծաղիկի կը նուիրեն· -*

Անահիտ, Բաթիկ Օրտուխանեան հազար Ֆրանք Մխիթարեաններու Օժանդակ Ֆոնտին :

×

Տիկին Առլէն Փափազեան 1000 Ֆ· *Սամուէլ - Մուրատեան Վարժարանին :*

×

Արփիկ Մխսաքեան 500 Ֆ· *Սամուէլ - Մուրատեան Վարժարանին :*

(Առանձ «Յառաջ»էն) :

ASSEMBLÉE GÉNÉRALE de l'A. A. A. S.

L'Assemblée Générale de l'A. A .A. S. aura lieu le Jeudi 29 Mai à 20 h au siège de l'Association, 77, rue La Fayette — Paris 9e
Renouvellement par moitié du Conseil d'administration (8postes à pourvoir)

Les candidatures doivent parvenir à l'Association au plus tard le 13 Mai 1986. Elles doivent être écrites et signées de la main du candidat, qui doit indiquer, très lisiblement, ses noms, prénoms et adresse.

YAN'S CLUB

5, ave. Reille — Paris 14e

Le Pasteur René LEONIAN de l'Eglise Arménienne Evangélique d'Issy-les-Moulineaux viendra au YAN'S CLUB le Jeudi 15 mai à 21 heures à l'occasion de la parution de son livre :

«LES ARMENIENS DE FRANCE SONT-ILS ASSIMILES?»

Après la vente et la signature, un débat aura lieu sur le thème :

«ASSIMILATION et INTEGRATION»

Un dîner suivra le débat. Les réservations peuvent être faites par téléphone au numéro suivant : 45 - 89 - 20 - 48

«ՊԱՂՏԱՍԱՐ ԱՂԲԱՐ»ԸՆ ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱԶԻ Տէսինի Արաքս Թատերախումբը կը ներկայացնէ Յակոբ Պարոնեանի՝

«ՊԱՂՏԱՍԱՐ ԱՂԲԱՐ»

կատակերգութիւնը (երեք արար), բեմադրութեամբ՝ Վարդան Քէշիշեանի :

Շաբաթ, Մայիս 10, ժամը 20·30-ին Լիոնի Ս. Յակոբ Եկեղեցւոյ ազգային տան սրբահին մէջ, 40 Արմէնի փողոց :

Մուտք՝ 20 Ֆ· :

FRANCE — CULTURE

(Emission Club de la Presse)

Table ronde
le Mardi 13 mai
de 12h45 à 13h30
consacrée au problème arménien
Invité : Alfred *GROSSER*
Participation de
Mme. Anahide Ter-Minassian
P. Ter-Sarkissian.

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՒՅԹԻ ՏՈՒՆ

12 - 14, rue St. Bazile — 13001 Marseille

ՄԱՐՍԷՅԼ

10ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁ

Կիրակի, Մայիս 11, ժամը 13-ին Տարօն եւ Վասպուրական սրահներուն մէջ՝

ՄԵԾ ՀԱՅԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

նախագահութեամբ՝ Տէր եւ Տիկին՝ ՄՈՒՇԵՂ ՃԻԼԲՃԵԱՆԻ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին :
Երգիչ՝ Յարութ (Փարիզէն) :
Պօղոս Տէմէեան - Անի պարախումբը
Հայկական մթնոլորտ :

Ճաշագին 100 Ֆ· :

Սեղանները ապահովել հեռաձայնելով՝
91 - 50 - 15 - 09 - 91 - 66 - 18 - 80

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապոյտ Խաչի Տէսինի մասնաճիւղը չբնորհակալութեամբ ստացած է· - Պ· Յակոբ Մկրտիչէ 100 Ֆ· : *Օհաննէսեան եւ Զարդարեան ընտանիքներէ* 500 Ֆ· *իբենց մօր մահուան առթիւ, Տիկին Հռիփսիմէ Գրիգորեանէ* 200 Ֆ·, *Տիկին Ազապի Կուպաթեանէ* 100 Ֆ· *Տիկին Իսկուհի Օհանեսեանի մահուան առթիւ Տիկին Մարթա Թիւֆէնքճեանէ* 100 Ֆ· :

Imprimé sur les Presses du Journal «Haratch»
83, rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire : No 55935

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԳՐՈՂՆԵՐՈՒ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Քննարկում եւ ասուլիս

Միսաք Մանուչեանի պինակիս ընկերներէն՝

ԱՐՍԷՆ ԶԱՔԸՐԵԱՆԻ
հեղինակած՝
«LES FRANCS-TIREURS de L'AFFICHE ROUGE»
հատորին մասին կ'արտայայտուի ինքը հեղինակը, որմէ յետոյ տեղի կ'ունենայ
ԱՍՈՒԼԻՍ ՄԸ
Յերեկոյթին կը նախագահէ՝
Հայ Նախկին Դիմադրականներէն
ՅԱԿՈԲ ՎԷՋՔԻՐԵԱՆ
Մայիս 11, *Կիրակի, ժամը* 16-*ին՝*
Centre Culturel Alex Manoogian
118, rue de Courcelles — 75017 Paris
Գեղարուեստական յայտագիր :
Մուշեղ Գալշոյեանի «Զորի Միրոն» ժապաւէնը :
Փափաքողներուն, իր գիրքերը կը տրամադրէ հեղինակը :
Մուտքը ազատ է :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ - ԿԱՊՈՑՏ ԽԱԶԻ Պուլվար Օտտոյի վարչութիւնը ընդ· ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերուհիները, Շաբաթ, Մայիս 10, ժամը 3-ին Եկեղեցւոյ մէջ: Կը խնդրուի բոլոր ընկերուհիներէն ներկայ գտնուիլ· կարեւոր օրակարգ գեկուցում եւ նոր վարչութեան ընտրութիւն:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Դպրոցասէր Տիկնանց Վարժարանի
ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ
Յունիս 22, կէսօրէ ետք ժամը 15-էն սկսեալ դպրոցի շրջափակին մէջ :

Պար, - երգ, - մրցանակաբաշխութիւն, - ազակնկալներ, - հայկական պիւֆէ, - խաղեր, եւայլն :

Մուտքը ազատ է :

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱԶԻ ԿԱՑԱՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ

Մարսէյլի շրջանի արձանագրութիւնները կը կատարուին ամէն Ուրբաթ օրերը ժամը 14 - 16, *Մարսէյլի Մշակոյթի Տան մէջ,* 12 *rue* Սէն - Պազիլ, *կամ՝ հեռաձայնել·* - 91 - 66 - 55 - 91 :

ի նպաստ

ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ ՄԻԱԲԱՆՈՒԹԵԱՆ

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՆԳԱՆԱԿԻՉ ՄԱՐՄՆԻ
ԱՐԱՋԻՆ ՋԵՌՆԱՐԿԸ

ՇԱԲԱԹ, ՄԱՑԻՍ 24, ԺԱՄԸ 20-ԻՆ

ՃԱՇ

PAVILLON DAUPHINE
Place du Mal. De Lattre de Tassigny
Porte Dauphine

Բարձր հովանաւորութեամբ՝
ԵՐԵՔ ՅԱՐԱՆՈՒԱՆՈՒԹԵԱՆՑ ՊԵՏԵՐՈՒՆ

եւ նախագահութեամբ՝

ԱՆՐԻ ՎԷՐՆԷՕՅԻ

մասնակցութիւն անձ դլուխ 1·000 Ֆր·

Réservations :

GALERIE MATIGNON : 18, ave. Matignon — 75008 Paris
Tél. :42 - 66 - 60 - 32
ORIENT - CONTEMPORAIN : 24, rue des Petits-Champs
75002 Paris — Tél. : 42 - 96 - 54 - 29
UGAB : 11, square Alboni — 75016 Paris — Tél. : 45 - 20 - 03 - 18
CREDIT SUISSE : 92, Champs-Elysées — 75008 Paris
Tél. : 45 - 62 - 29 - 56
COLLEGE SAMUEL - MOORAT : 26, rue Troyon — Sèvres
Tél. : 45 - 34 - 68 - 28
CCO : 10, quai de Bercy — 92200 Charenton — Tél. : 43 - 68 - 26 - 32

ET

HARATCH

ՄԱՐՍԷՅԼ

«ՄՈՒՐԲ ԳՐԻԳՈՐ»

ՀՈՎՈՒԱԿԱՆ ԵՒ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԿԵԴՐՈՆԻ ՕՐՀՆՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԲԱՑՄԱՆ ՀԱՆԴԻՍՈՒԹԻՒՆ

Ուրբաթ, Մայիս 23, երեկոյեան ժամը 18·30ին,
Հայ Կաթողիկէ Եկեղեցւոյ մէջ՝
26, rue Sibié — 13001 Marseille

Նախագահութեամբ՝
ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ – ՊԵՏՐՈՍ ԹԸ· ԳԱՍՊԱՐԵԱՆ–ի
Կաթողիկոս – Պատրիարք Տաճն Կիլիկիոյ Կաթողիկէ Հայոց

Կը խնդրուի Մարսէյլի բոլոր հայ կազմակերպութիւններէն, ընկերակցութիւններէն չխուսափիլ:

Hay kef

SOIREE DANSANTE
sur une
PENICHE

PENICHE BOER II
Quai Henri IV — M° Sully - Morland
Le Vendredi 9 Mai à partir de 22 heures
Entrée + 1 boisson : 80 *Frs.*
Renseignement : 42 - 61 - 77 - 62
COMITE SARDARABAD du M.N.A.

ՇԱԲԱԹ - ԿԻՐԱԿԻ
ՄԱՅԻՍ
10-11
SAMEDI-DIMANCHE
10-11 MAI
1986
LE NUMERO : 4,00 F

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE-FONDE EN 1925
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Directrice: Arpik Missakian
Tel.: 47. 70. 86. 60 — Telex: HARATCH 280 868 F
C.C.P. Paris 15069-82 E — 51027317 A R.C. Paris

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար· 600 Ֆ· — Վեցամսեայ : 310 Ֆ·
Արտասահման : Տար· 700 Ֆ· — Հատը : 4,00 Ֆ·

61ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 16.222 | Fondateur: SCHAVARCH MISSAKIAN | 61e ANNÉE — No 16.222

ՏԼՓԷՒՒԻ ՄԱՀԷՆ ԵՏՔ

ՀԱՄԱՋԳԱՅԻՆ ՄԵԾԱՐԱՆՔ ԿԱՄ՝ «ՉՆԱ ՄԵՌԻՐ, ԵԿՈՒՐ ՍԻՐԵՄ»

ԵՒ

ԻԲՐ ԺԱՌԱՆԳՈՒԹԻՒՆ՝ ՔԱՂԱՔ ՄԸ

—×—

Պարզ է որ մեռեալին եաեւէն չեն խօսիր կամ միայն լաւ կը խօսին, բայց հարկ է յաստատել թէ երբ չափ մը կ'անցնի, վեղծաւորութեան սահմանը հեռու չէ եւ կարելի չէ չյիշել ծանօթ խօսքը՝ «Չնա՛ մեռիր, եկուր սիրեմ»: Արդարեւ, իր բոլոր հակառակորդները, ամէնէն բուռն հակաճառողները՝ Շիրաքէն կօտէն եւ դէօ Մառէյ, ժխքար տ'Էսթէն եւ ուրիշներ, նաեւ Ֆիլիփ Թէսոնի նման լրագրողներ չեն պանար իրենց լոբճանչութիւն գնահատումները Տըֆէօի հասցէին: Չորեքշաբթի օր իսկ, հազիւ ոտքը մէկ օդանաւէն վար դրած, Թոքիոյէն վերադարձին, Նախագահ Միթերան ուրիշ օդանաւ մը կ'առնէր դէպի Մարսէյլ, յարգանքի տուրքը մատուցանելու իր հին ընկերոջ:

Ինչպէս կ'ըսէինք մեր նախորդ թիւով, Տըֆէօի դիակը տիտղոսն է Մարսէյլի քաղաքապետի տիտղոսը եւ ահաւասիկ քաղաք մը որ քիչ որքացաւ ու քիչ մը պրկացաւ, ամէն պարագայի մէջ, քաղաք մը որ նոյնը պիտի չըլլայ: Շատ ուրախացած էր, օր մը, երբ իրեն ըսած էին թէ Մարսէյլի անունը կուտայ, այնպէս ինչպէս մարդ իր սիրած կնոջ անունը կը տնէ:

Հայ ունի ուրիշ արժանիք մը, որ չատ չի յիշուի եւ սակայն...: Հանրապետութեան պատմութեան մէջ, իր դէմքը կը ձգէ, երկու օրէնքներով, որոնց առաջինը մահաւանդ, մոռցուած կը թուի: 1956-ին էր, երբ կը պատրաստէր օրինագիծ մը ափրիկեան երկիրներու (Ֆրանսախօս), իբրեւ անդրծովեան Ֆրանսայի նախարար: Լաւ գործ մըն էր որ կէս - ճամբան մնաց, 58-ի կոլեան հովը քշեց տարաւ, ինչ որ Դ. Հանրապետութիւնը ըրած էր, դէչին հետ՝ լաւն ալ: Տըֆէօի ծրագիրը յանդուգն, բայց դրական էր, կը նախատեսէր կառնապիր մը անդրծովեան հողամասերուն համար, որ հետզհետէ ներքին ինքնավարութիւն մը պիտի ստանար, հանգրուան մը՝ դէպի անկախութիւն: Յատկանշական կէտ մը, այդ օրերուն իր գործակիցն ու դրասենեակին պետն էր՝ Փիէռ Մէմմո...:

«Վիպերասիոն» յաջող բարախաղ մը կ'ընէ, երբ կը դրէ. -

Marseille perd père et maire

ու կը ներկայացնէ Կասթոնի 12 կեանքերը. - բարոյախօսը, մամուլի գործակերը, նաւավարը, խորհրդարանականը, ոստիկանապետը, ընկերվարականը, Ֆ. Ն. (1963, Սեպտեմբեր 12-ին այսպէս մկրտուած էր այն թեկնածուն, որ պիտի ներկայանար Տը Կոլի դէմ) եւ զոր չուտով «Քանառ» պիտի կոչէր՝

L'homme au masque Defferre...

ապա, նաեւ մենամարտողը, ապագաղթականացնողը եւ այլն, եւ այլն:

Այսօր քաղաք մը կը թողու իբրեւ ժառանգ եւ արդէն իսկ վէճերը սկսած են: Իր յաղթանակը ծանր կը կշռէ Փըզէի, «Հայրասիան» մկրտուած երկուշաբթիէն ի վեր, մինչ անդին 21-երու խմբակ մը կազմուած է, որպէսզի Տըֆէօին յաջորդ ալ Տըֆէօական մը: Փըզէ խոհեմ է ու հանդարտ, կ'ըսէ.- «Ինքզինքս հայրապան չեմ զգար: Վստահ եմ որ, սրտին խորը աւելի կը գնահատէր անոնք որոնք կ'ընդդիմանային իրեն, քան առջեւը փառաբանները...: Քաղաքական կեանքը վերիվայրումներէ կազմուած է: Տըֆէօ երբեմն ճակատամարտներ չհաց է, ուրիշներ՝ կորնգուցած է եւ աւելի գինքը չէ ըսպանած»: Տըֆէօականները հինգ թեկնածու ունին, նախ կօրզը՝ Ժ. Վ. Քորտոնէ, փրոֆ. Վիկուրու, Ֆիլիփ Սան Մարքօ, Լ. Վէյկան եւ Իրմա Ռափուժի (այս վերջինը, իր դէմ ունի տարիքը - 76 -):

Կասթոն Տըֆէօի յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի երկուշաբթի առաւ, Սէնթ Մարի Մաժէօր Եկեղեցին: Վերապատուելի Տաւրէի նախագահութեան ներքեւ հիմնական արարողութիւն մը տեղի պիտի ունենայ, ի ներկայութեան կարդինալ Էթչեգառայի (նախկին Արքեպիսկոպոս Մարսէյլի, որ Հռոմէն յատկապէս պիտի գայ), ներկայ Արքեպիսկոպոսին՝ Գերպ. Քոֆի, բարունի Սէթբրիւքի, Յակոբ Եպիսկոպոս Վարդանեանի եւ այլ յարանուանութեանց պատասխանատուներուն: Շարաթ իրիկուն իսկ, Տըֆէօի մարմինը կը փոխադրուի քաղաքապետարան, ուր ժողովուրդը պիտի կարենայ իր վերջին յարգանքը մատուցանել մինչեւ կիրակի իրիկուն: Յուղարկաւորութեան ներկայ պիտի ըլլայ Հանրապետութեան Նախագահը: Թաղումը մտերմական չրջանակի մէջ, պիտի կատարուի տեղւոյն Սէն - Փիէռ գերեզմանատունը:

Յաւակցական բազմահաւր հեռագրեր կը հասնին քաղաքապետարանի կամ Քրովանալի հասցէին: Ասոնց կարգին նաեւ հայկական կազմակերպութիւններէ, ինչպէս Մարսէյլի Մայր Եկեղեցին, Հ.Ց.Դ.Ը, Մարսէյլի Հայ Մշակոյթի Տուն եւայլն, եւայլն: Չորեքշաբթի օր իսկ, «Յառաջ»ի խմբագրութիւնը հետեւեալ հեռագիրը ղրկած էր. -

Arpik Missakian, directrice et toute l'équipe du quotidien de langue arménienne «*Haratch*», profondément émues par la disparition du grand leader socialiste, présentent leurs sincères condoléances à Mme. Edmonde Charles - Roux et au Parti Socialiste. Saluent dans ce grand militant un grand ami de la Cause Arménienne, se souviennent avec émotion de sa présidence à la soirée donnée le 31 Mars 1957 à la mémoire du fondateur de «*Haratch*», de sa chaleureuse présence aux manifestations de la communauté arménienne et s'inclinent devant sa dépouille.

DIRECTION «*HARATCH*»

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՉԵՐՆՈԲԻԼԻ հիւլէական արկածին մասին հակասական լուրեր կը շարունակուին տարածուիլ: Մինչ Ուկրանիոյ նախարարապետը կը յայտարարէր արեւմտեան այցելու լրագրողներու թէ հիւլէական բարդը մարած է, «Իզվեստիա» կը գրէր թէ կրակը չէ մարած: Ուրբաթ առաւ ալ կացութիւնը նոյնն էր, այսինքն՝ հակասական: Խորհրդային աղբիւրներու համաձայն, բարդը կը խրի հողին մէջ, ինչ որ չատ վտանգաւոր է: Շողարձակումի ենթակայ անձ մը մեռած է, ինչ որ 3-ի կամ 4-ի կը հասցնէ մեռեալներու պաշտօնական թիւը: Այս հարցը, անգամ մը եւս կը դատապարտէ լուր չտալու խորհրդային քաղաքականութիւնը, քանի չաբաթ մը առաջ, Մոսկուա կը ստիպուի ընդունիլ թէ կացութիւնը ծանրակշիռ է:

ՊԼԵՐՈՒԹի մէջ Ֆրանսացի մը եւս առեւանգուեցաւ առջի օր: 84 տարեկան, Քամիլլ Զոնթակ աւելի քան քառասուն տարի է Պէյրութ հաստատուած էր եւ ամսոյն վերջ, կնոջը հետ վերջնապէս Ֆրանսա պիտի վերադառնար: Չորեքշաբթի առաւ կնոջը հետ ծովեզերքի համբով թղթատարի դրասենեակը կ'երթար հետաձայնի հաշուեցոյցը վճարելու համար, երբ թաքսի մը կեցուցած է իրենց կառքը եւ երկու զինեալ անձեր լուսառնալիքով տարած են ծերունին, մինչ կինը կը պոռար եւ քիչ անդին ալ լիբանանցի պինուորներ կը դիտէին: Այս առեւանգումով, անհետացած Ֆրանսացիներու թիւը 9-ի հասած է:

ԾԽԱԽՈՏԸ անգամ մը եւս պիտի սպէ: Ցունիս 2-էն սկսեալ գլանիկները 5% յաւելում պիտի կրեն, օրինակ կօղուազները 4,55-էն 4,80-ի կ'անցնին:

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ ՀԵՌԱԽՕՍԻԿ

ԵՐԵՒԱՆ
(ԱՐՄԷՆՓրԷՍ - Ապրիլ 25, / Մայիս 5)

ՄԷԿ ԴԱՐ ԵԿԱՆ ՄԱՄԻԿԸ

Ծաթերսկի Սաթենիկ Վիրապեանի ծննդեան 101րդ տարեդարձը նչուած է իր 35րդ ծոռան ծնունդով: Ան այսօր եւս պայծառ յիչողութեամբ կրնայ Հայաստանի վերջին չրջանի պատմութենէն զանազան դրուագներ պատմել, հարուստ տպաւորութիւններ տալ հին ու նոր դէպքերէ կամ դէմքերէ: Դեղի իրենց հայրենական տան բարեկամն է եղած Յովհ. Թումանեան, որու մասին կը պատմէ զանազան յիչատակներ:

×

ԵՐԵՒԱՆի
ՄԱՆԿԱԿԱՆ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԸ
ՀԱՆԴԷՍ ԵԿԱԾ Է
ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ՄԷՋ

Մոսկուայի Միութիւններու Տան սիւնազարդ դահլիճին եւ Խորհրդային Միութեան Երաժիշտներու Տան մէջ հանդէս եկած է Հայաստանի Երգչախմբային Ընկերութեան մանկական արուեստանոցի երգչախումբը, ղեկավարութեամբ Լ. Էլբակեանի: Յայտագիրը բազկացած է Ռ. Պետրոսեանի, Ա. Օհանեանի, Գ. Զթճեանի, Գ. Արմէնեանի գործերէ: Երգչախումբը արժանացած է ջերմ գնահատանքի:

×

ՆՈՐ ԺԱՊԱՒԷՆ

«Ես ոչ մէկի անունը չեմ տալիս հայրիկ, բայց ինչ որ տեղ, ինչ որ քան սխալ է» Ռ. Սարոյեանի այս խօսքերը բնաբան ընտրած է երիտասարդ բեմադիր Վիգէն Զալըբանեան, «Ապրիլ» կարճ ժապաւէնին համար որ բեմադրուած է «Մոսֆիլմ» աշխատանոցին մէջ, «Հայֆիլմ»ի մասնակցութեամբ: «Ապրիլ» յուզիչ պատմութիւնն է անցեալ կորուստներու եւ երջանիկ ներկայի: Ժապաւէնը պատրաստուած է Ռ. Յովսէփեանի բեմանիւթով:

×

ՕԳՆՈՒԹԻՒՆ՝ ԳԻՒՂԱՏՆՏԵՍՈՒԹԵԱՆ

Հայաստանի դիտութիւններու ակադեմիայի մանրէաբանութեան հիմնարկի աշխատակիցները կ'օգնեն գիւղատնտեսական չատ հարցերու լուծումին: Ասոնց հետազօտութիւնները ու յանձնարարութիւնները կը նպաստեն կերարտադրութեան, բերքատուութեան յաւելումին: Յատկապէս անոնց ստեղծած «նիտրագին» նիւթը որով ցանքէն առաջ կը մշակեն առուտյտ, սիսեռի սերմնացուն, կը բարձրացնէ բերքատուութիւնը: Ստեղծուած է նաեւ ընտանի թռչուններու աճը խթանող, ինչպէս նաեւ կրծողներու դէմ պայքարի նիւթեր:

Թաթ հեռաձայնի հաշուեցոյցը վճարելու համար, երբ թաքսի մը կեցուցած է իրենց կառքը եւ երկու զինեալ անձեր լուսառնալիքով տարած են ծերունին, մինչ կինը կը պոռար եւ քիչ անդին ալ լիբանանցի պինուորներ կը դիտէին: Այս առեւանգումով, անհետացած Ֆրանսացիներու թիւը 9-ի հասած է:

ԾԽԱԽՈՏԸ անգամ մը եւս պիտի սպէ: Ցունիս 2-էն սկսեալ գլանիկները 5% յաւելում պիտի կրեն, օրինակ կօղուազները 4,55-էն 4,80-ի կ'անցնին:

ՏՈՄՍԵՐ

ՄԵՐ ՔԱՐԵՆԸ

—×—

1937-ին, Դաւիոյ մէջ, կը հրատարակուի ինքնակենսագրական վէպ մը, Քարեն Պիհէսընի կողմէ: Նապոլեան իր մրցանակը ստացած միջոցին, Հէմինկուէյ կը յայտարարէ, թէ իրմէ աւելի Պիհէսըն արժանի էր մրցանակին: Ու Օսըրն Ուէլսի, Տէյվիտ Լինի եւ ուրիշներու ձախող փորձերէն ետք, վերջապէս Սիտնի Փոլաք կը յաջողի պատրաստել ֆիլմ մը, որ կ'արժանանայ Եօթը Օսքարի ու Միցտեալ - Նահանգներու մէջ կը կոտրէ մուտքի բոլոր մրցանիշները:

Ուրեմն ներկայիս Փարիզի եւ աշխարհի մէջ ցուցադրուող այս ժապաւէնը կը պատմէ դրուագներ Քարեն Պիհէսընի կեանքէն: 1914-ին է, որ սիրային յուսախաբութենէ մը ետք, ան կ'ամուսնանայ սիրածին եղբօր հետ ու կը մեկնի Բենիա: Ամուսնական կեանքի ձախողութիւն, սիրային նոր արկածախնդրութիւն, սուրճի մշակում ու այս բոլորին կողքին, Քարեն մարդասիրական գործունէութիւն կ'ունենայ, բժշկական խնամք կը հայթայթէ տեղացի խափշիկներու եւ կը ջանայ զանիոնք դուրս բերել տգիտութենէ ու անգրագիտութենէ:

Ժապաւէնը դիտած իսկ միջոցիս, Քարեն անունը պահ մը կը կառչի յիշողութեանս, ինչ ետք դարձեալ վերադառնալու համար: Այո, ե՛ս ալ կը ճանչնամ Դանիացի - Տանիմարքացի - Քարեն մը, որու նկարը տարիներով զարդարած է դպրոցական տետրակներս: Անմիջապէս աչքիս առջեւ կուգայ անոր ժպիտը ու Քարեն Պլիհսընի կ'ուզեմ հակադրել մեր, մեր Քարենը, Քարեն Եփփէն:

1913-ին իսկ, տակաւին 28 տարեկան հրիտասարդուհի, Քարեն Եփփէ կը վարէ տեսչութիւնը Լեփսիուսի որբանոցին ու կը վայելէ համազգային յարգանք՝ հայ իրականութեան մէջ: Հայութեան ամէնէն դժբախտ օրերուն, Ուրֆայի մէջ, ան կը ճոխիրուի հայ որբերու, դժբախտներու, հիւանդներու մխիթարութեան գործին: Ապա, 1922 - 27 տարիներուն, Հալէպի մէջ, կը հաստատէ Ձեռագործներու Տունը, խաղախորհրդարան մը եւ Ատաղձագործարան մը, ուր, ջարդերէ ազատած Հայեր կ'աշխատին ու հետզհետէ ինքնաբաւ կը դառնան: 1927-էն վերջ, ան կը հաստատէ այրիանոցներ ու 1800 ազատագիրներ իրեն կը պարտին իրենց կեանքն ու հայութիւնը: Մինչեւ իր մահը, իր անձը ի սպաս կը դնէ հայ ժողովուրդին ու կը բաժնէ անոր սուգը: Իր փափաքին համաձայն, ան կը թաղուի Հալէպի Ազգ· Գերեզմանատան մէջ:

Վէպ գրած չէ մեր Քարենը, հաւանաբար կեանքին ճոխիրուած ֆիլմ չպատրաստուի, բայց 1947-ին, երկրորդական վարժարանի մը կենսական կարեւորութիւնը անծանօթ չէր մանաւանդ Բերիոյ Թեմի Առաջնորդ Զարեհ Եպիսկոպոս Փայասլեանի, որ Դանիացի մեծ մարդասէրին յաջորդներուն կողմէ Հալէպի հայութեան ճոխիրուած ընդարձակ հողին վրայ, հիմը կը դնէ հայկական երկրորդական վարժարանի մը ու կը մկրտէ զայն Քարեն Եփփէի անունով:

Քանի մը աշակերտով սկսած այդ վարժարանը, հիմա կը հաշուէ աւելի քան 1100 տասներեքէն տասնութ տարեկան հայ աշակերտ - աշակերտուհիներ:

Վէպ չէ գրած մեր Քարենը, բայց այնքան ցանկալի է որ մէկը յանձն առնէ գրել մեծագրութիւն մը, զոր ուրիշ Սիտնի Փոլաք մը թերեւս օր մը վերածէ ֆիլմի՝ ֆօն ունենալով Մեծ Եղեռնը:

Մ· ՊԶՈՒՔՃԵԱՆ

ԳՐԱԽՕՍԱԿԱՆ

Erik Jan Zürcher

The Unionist Factor. The Rôle of the Committee of Union and Progress in the Turkish National Movement 1905 - 1926*

Գրեց՝ Ա. ՊԼՅԼԵՐԵԱՆ
(Պատմ. Գիտ. Տոքթէօր)

Փոքրածաւալ բայց խիստ հետաքրքրական գիրք մը եւս լոյս տեսաւ վերջերս, եւ այս անգամ, Հոլանտայի մէջ: Հոլանտացի երիտասարդ պատմաբան մըն է որ իր ուսումնասիրութեան առարկայ կ'ընէ երիտթուրքերու «Միութիւն եւ Յառաջդիմութիւն» կոմիտէի դերը թրքական ազգայնական շարժումին մէջ 1905-էն 1926 տարիներու մէջեւ:

Ինչպէս ծանօթ է երիտթուրքերու «Միութիւն եւ Յառաջդիմութիւն» կոմիտէի պարագլուխներէն ոմանք, - անոնք որոնք հայկական վրիժառու գնդակներէն պրծելու համար Թուրքիա ապաստանած էին, - 1926-ի ամառը Մուսթաֆա Քէմալի կառավարութիւնը տապալելու յանգնքով ձերբակալուեցան եւ յետ կարճ տեւող դատավարութեան մը, նոյն տարուան Օգոստոսին եւ Սեպտեմբերին մահուան դատապարտուեցան: Վճիռն ալ չուտով դրծադրուեցաւ: Ասոնցմէ գլխաւորներն են Տոքթոր Նազըմ, Ճավիտ պէյ, Իսմայիլ Ճանպուլաթ, Ահմէտ Շիւքրիւ եւ Նաիլ: Այս հինգն ալ 1915 - 1916-ի հայկական ցղցղոթային գլխաւոր յանցապարտներու խումբին մաս կը կազմեն: Եթէ Թալաթ եւ Էնվէր մեծ ոճիրը պատրաստող ուղեղները եղան, վերոյիշեալ անձերը եւս, դեռ ուրիշներու հետ, նուազ դեր մը չունեցան մեր ժողովուրդը արմատախիլ ընող ապազգային ծրագրին իրականացման համար: Հետեւաբար, եթէ նիւթը ուղղակի մեզ Հայերս չի հետաքրքրեր իսկ, այսպէսի ուսումնասիրութեան մը հրատարակութիւնը նամանաւանդ համաշխարհային համբաւի տիրացած «Պրիլ» հրատարակչատան կողմէ, անկարելի էր անտես առնել: Եւ այս պատճառաւ փափաքեցանք զայն «Յառաջ»ի ընթերցողներուն ներկայացնել:

×

Երիտթուրքերու մօտ երեսնամեայ շրջանը, 1890-էն 1920, Օսմանեան Պետութեան հպատակ ժողովուրդներէն ամէնէն շատ մեզ Հայերուս համար կենսական նշանակութիւն ունեցած է: Հեղինակը՝ Զիւրիքէր կ'ընդունի այս պարագան երբ կը գրէ թէ Միութիւն եւ Յառաջդիմութիւն կոմիտէի գործունէութեան սկզբնական շրջանին, գործնական կերպով օսմանեան բանակին մէջ ոչ մէկ քրիստոնեայ կամ Հրեայ զինուորական կը գտնուէր: Բայց հեղինակը կը հաստատէ թէ Հրեաները «Միութիւն եւ Յառաջդիմութիւն» կոմիտէի գործունէութեան մէջ կարեւոր դեր մը խաղացին:

Ի՞նչ դեր էր որ խաղացին Հրեաները: Որո՞նք էին ասոնք, եւ ինչո՞ւ մանաւանդ աւելի քան չորս դար կրաւորական եւ խոնարհ նման ինքն իր մէջ կծկուած Հրեաները, յԹ. դարու վերջին տասնամեակէն յետոյ յանկարծ առաջնակարգ դերքը ստանձնեցին երիտթուրքերու այլեւս մերժ կազմակերպութեան մէջ: Զիւրիքէր, ինչպէս իրմէ առաջուան բազմաթիւ հեղինակները, չանդրադառնար այս մասին: Հարցումներ որոնց մասին որքան ալ ծանօթ ըլլանք ոչ մէկ վաւերական եւ խորացած տեղեկութիւն կայ: Հեղինակները ցարդ լուռ մնացած են, կամ կամայ ու ակամայ կ'անգիտանան:

Զիւրիքէրի ուսումնասիրութենէն հետաքրքրական եզրակացութիւններու կարելի է յանգիլ: Ան կը փաստէ թէ Մուսթաֆա Քէմալի (Աթաթիւրք) եւ երիտթուրքերու միջեւ զտնուած անհամաձայնութիւնը աւելի ներքին հարց էր, այլապէս իրենց նպատակները նոյնն էին: Հեղինակը կը հաստատէ թէ Քէմալական չարժումը երիտթուրքերու չարժումին շարունակութիւնն էր եւ ոչ թէ մեկուսացած եւ ինքնուրոյն չարժում մը, ինչ որ ճիշդ է: Ան կ'անդրադառնայ անշուշտ մեծ եզեռնին, եւ զայն կը վերագրէ աւելի յոռի կազմակերպութեան եւ նախնական պայմաններու քան թէ կանխամտածուած ոճիրի արդիւնք: Հոհերուն թիւը 200·000-էն մէկ միլիոնի միջեւ կը թուէ: Զիւրիքէր երբ կարգը կուգայ հայկական ցեղասպանութեան մասին արտայայտուելու, կ'անդիտանայ գերմանական կառավարական դիւանները գոյութեան որ առենօք մեծ մարդասէր տոքթ. Լեփսիուսի կողմէ հրատարակուեցաւ: Թէեւ, ան թղթատած է Մորկընթաուի յուշերը, սակայն կը թուի թէ չէ ուզած երեք կարեւոր գլուխները յիշել, որոնք Մեծ Եղեռնին կը վերաբերին: Զիւրիք Եղեռնը կ'որակէ նիւթ մը որ Թուրքերու եւ Հայերու (ու իրենց բարեկամ Արեւմուտքցիներու) միջեւ փրոփականի պատերազմի մը առիթ եղած է: Հեղինակը ընաւ չի յիշեր թէ Հայերը եւս, 20-էն 45 տարեկան, զինուորագրուած էին Թուրքերու պէս, եթէ զինուորական տուրքը (պէտէլ) էին վճարած որ կարեւոր գումար մըն էր: Յանկալով արդարացնել Թրքական ոճիրը, ան կը գրէ թէ «Թուրքերը վախցան որ Հայերը հինգերորդ թեւ մը կրնային ըլլալ ի հաշիւ Ռուսաստանի»:

Թալաթ - Էնվէր - Ճէմալ երրեակի արբանեակներուն, Մուսթաֆա Քէմալի ըմկրդնական շրջանի գործունէութեան մասին խիստ հետաքրքրական տեղեկութիւններ լրարու կը յայտնուին: Գրեթէ բոլոր երիտթուրք կեդրոնական կոմիտէի անդամները կը յիշուին այս գրքին մէջ: Մուսթաֆա Քէմալի եւ երիտթուրք առաջնորդներու մրցակցութեան հետեւանք է որ վերջացու առաջինին յաղթանակով երբ ան մի առ մի 1926ին ձերբակալել տուաւ Տոքթ. Նազըմ, Ճավիտ պէյ եւ մեւսները որոնք մահապատիժի ենթարկուեցան:

Պրէսթ - Լիթովսքի դաշնագրին Հայոց վերաբերեալ յօդուածի բովանդակութեան մասին Զիւրիքէր կը գործէ նոյն օրը խօսը, ինչպէս յառաջ ուրիշներ: Պրէսթ - Լիթովսքի դաշնագրին Դ. յօդուածով Ռուսաստան իր զինուորները 1877-ի իր հոգամասը կը քաշէ պարպելով ոչ թէ միայն 1914 - 1917-ին գրաւած հողերը, այլ նաեւ Կարս, Արտահան եւ Պաթում նահանգները: Բայց այս երեք նահանգները Թուրքիոյ չէին ձգուեր, այլ ժողովրդական քուէարկութեամբ իրենց ապագան կին անոնք Թուրքիոյ յանձնուեցան վերյիշեալ դաշնագրով:

×

Ամէն պարագայի մէջ հետաքրքրական դիրք մըն է օժտուած լաւ պատրաստուած անուանացանկով մը, եւ յանձնարարելի ամէն անոնց որոնք անդրկրկնի կը սիրեան կայսրութեան վերջին տարիներու պատմութիւնով որ այնքան եղերական վախճան մը ունեցաւ մեզի՝ Հայերուս համար ստեղծելով այսօրուան Սփիւռք:

* Leiden, E. J. Brill, 1984, 66 Fl. (190 Frs.).

ԱՊՐԻԼԸ՝ ԳԱՂՕՒԹԷ ԳԱՂՕՒԹ

ՊԱՐՄԿԱՍՏԱՆ

ԹԵՀՐԱՆ

Ապրիլ 23-ի երեկոյեան Թեհրանի Հայոց առաջնորդարանի չրջափակին մէջ 71 հոգի խորհրդանշական կամաւոր ծոմի մը դիմած են, որ աւարտած է 24 ժամէն: Կամաւոր ծոմին նպատակն էր բողոքել Թուրքիոյ Քաշական Պետութեան դէմ ու Հայերու համար արդարութիւն պահանջել:

Նոյն օրը խալամական Խորհրդարանին մէջ, օրակարգէն առաջ խօսք առած է հիւսիսային իրանահայութեան պատգամաւոր Վարդան Վարդանեան, որ ներկայացնելով Հայերու ցեղասպանութեան հակիրճ պատմականը, դատապարտած է Թուրքիոյ պահած լռութիւնը այս հարցին նկատմամբ ու կատարած խեղաթիւրումները:

Իսկ Ապրիլ 24-ի առաւօտուն Ս. Սարգիս եկեղեցին պատարագ մատուցուած ու հոգեհանդիստ կատարուած է նահատակներու յիշատակին: Արարողութեան նախագահած է թեմիս առաջնորդ Արտակ Արք. Մանուկեան: Ներկայ եղած են շուրջ 20 հազար հայրենակիցներ:

Պատարագէն ու նահատակներու յուշարձանին մօտ կատարուած հոգեհանգիստէն եւս մեծ թիւով ներկաներ, յատկապէս երիտասարդներ ժամը մինչեւ երեք մնացած են եկեղեցիին չրջափակին մէջ, ու երգած յեղափոխական երգեր:

×

ՆՈՐ ՋՈՒՂԱ

Ապրիլ 23-ի երեկոյեան յուշարձանին շուրջ 4000 հոգիի ներկայութեան տեղի ունեցած է համախմբում որու ընթացքին կարդացուած է օրուան բանաձեւը ուր կը դատապարտուէր Թուրքիոյ ցեղապաշտ Պետութիւնը եւ զայն հովանաւորող աշխարհակալութիւնը:

Համահաւաքէն եւս տեղի ունեցած է մոմավառութիւն, հոկում եւ պատուոյ պահակութիւն, մինչեւ Ապրիլ 24-ի առաւօտը:

Ապրիլ 24-ի առաւօտուն Ս. Ամենափրկիչ վանքին մէջ պատարագած է Կոբրին Եպիսկոպոս Պապեան: Ապա Ցուշարձանին շուրջ տեղի ունեցած է հոգեհանդստեան պաշտօն նահատակներու յիշատակին:

Նոյն օրը, երեկոյեան վանքին մէջ կիրարկուած է դեղարուեստական ծրագիր մը վանքի երդչախումբին կողմէ: Աւարտին Արտակ Արք. փակման խօսքը արտասանած ու դատապարտած է ցեղասպանութիւնը եւ հայկական հարցի նկատմամբ պահուած լռութիւնը:

ԱԼԵՔՍԱՆԴՐԻԱ

Ապրիլ 23-ի երեկոյեան Ալեքսանդրիոյ Ս. Աստուածածին հայ առաքելական եկեղեցւոյ մէջ տեղի ունեցած է հոգեհանգիստ մը նահատակներու յիշատակին:

ԱԹԷՆՔ

Ապրիլ 23-ի երեկոյեան Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ մէջ տեղի ունեցած է հոգեհանգիստ մը նահատակներու յիշատակին:

ԱՄԻՐԱ

Ապրիլ 23-ի երեկոյեան Ս. Աստուածածին եկեղեցւոյ մէջ տեղի ունեցած է հոգեհանգիստ մը նահատակներու յիշատակին:

ԱՐԱՔՍ

Ապրիլ 23-ի երեկոյեան Ս. Աստուածածին եկեղեցւոյ մէջ տեղի ունեցած է հոգեհանգիստ մը նահատակներու յիշատակին:

ԱՐԳԱՆԱ

Ապրիլ 23-ի երեկոյեան Ս. Աստուածածին եկեղեցւոյ մէջ տեղի ունեցած է հոգեհանգիստ մը նահատակներու յիշատակին:

ԱՐՏԱՇԱՏ

Ապրիլ 23-ի երեկոյեան Ս. Աստուածածին եկեղեցւոյ մէջ տեղի ունեցած է հոգեհանգիստ մը նահատակներու յիշատակին:

ԱՐՏԻԿ

Ապրիլ 23-ի երեկոյեան Ս. Աստուածածին եկեղեցւոյ մէջ տեղի ունեցած է հոգեհանգիստ մը նահատակներու յիշատակին:

ԱՐՏՕՒԻՆ

Ապրիլ 23-ի երեկոյեան Ս. Աստուածածին եկեղեցւոյ մէջ տեղի ունեցած է հոգեհանգիստ մը նահատակներու յիշատակին:

ԱՒԱՆ

Ապրիլ 23-ի երեկոյեան Ս. Աստուածածին եկեղեցւոյ մէջ տեղի ունեցած է հոգեհանգիստ մը նահատակներու յիշատակին:

ԱՒՇԱՐ

Ապրիլ 23-ի երեկոյեան Ս. Աստուածածին եկեղեցւոյ մէջ տեղի ունեցած է հոգեհանգիստ մը նահատակներու յիշատակին:

ԱՓԻՈՆԿԱՐԱՀԻՍԱՐ

Ապրիլ 23-ի երեկոյեան Ս. Աստուածածին եկեղեցւոյ մէջ տեղի ունեցած է հոգեհանգիստ մը նահատակներու յիշատակին:

ԲԱԼԻՔԵՍԻՐ

Ապրիլ 23-ի երեկոյեան Ս. Աստուածածին եկեղեցւոյ մէջ տեղի ունեցած է հոգեհանգիստ մը նահատակներու յիշատակին:

ԲԱՐԻ

Ապրիլ 23-ի երեկոյեան Ս. Աստուածածին եկեղեցւոյ մէջ տեղի ունեցած է հոգեհանգիստ մը նահատակներու յիշատակին:

ԲԱՒՆԱ

Ապրիլ 23-ի երեկոյեան Ս. Աստուածածին եկեղեցւոյ մէջ տեղի ունեցած է հոգեհանգիստ մը նահատակներու յիշատակին:

ԲԱՔՈՒ

Ապրիլ 23-ի երեկոյեան Ս. Աստուածածին եկեղեցւոյ մէջ տեղի ունեցած է հոգեհանգիստ մը նահատակներու յիշատակին:

ԲԱՐՍԱ

Ապրիլ 23-ի երեկոյեան Ս. Աստուածածին եկեղեցւոյ մէջ տեղի ունեցած է հոգեհանգիստ մը նահատակներու յիշատակին:

ԲԵՐՐՈՒԹ

Ապրիլ 23-ի երեկոյեան Ս. Աստուածածին եկեղեցւոյ մէջ տեղի ունեցած է հոգեհանգիստ մը նահատակներու յիշատակին:

ԲՈՍԹՈՆ

Ապրիլ 23-ի երեկոյեան Ս. Աստուածածին եկեղեցւոյ մէջ տեղի ունեցած է հոգեհանգիստ մը նահատակներու յիշատակին:

ԲՈՒԷՆՈՍ ԱՅՐԷՍ

Ապրիլ 23-ի երեկոյեան Ս. Աստուածածին եկեղեցւոյ մէջ տեղի ունեցած է հոգեհանգիստ մը նահատակներու յիշատակին:

ԳԱՀԻՐԷ

Ապրիլ 23-ի երեկոյեան Ս. Աստուածածին եկեղեցւոյ մէջ տեղի ունեցած է հոգեհանգիստ մը նահատակներու յիշատակին:

ԳԱՆԴԶԱԿ

Ապրիլ 23-ի երեկոյեան Ս. Աստուածածին եկեղեցւոյ մէջ տեղի ունեցած է հոգեհանգիստ մը նահատակներու յիշատակին:

ԳԱՂՕՒՆ

Ուրբաթ, Ապրիլ 25-ին տեղի ունեցած է եղեռնի նուիրուած հանդիսութիւն: Կարդացուած է Վազգէն Ա. Կաթողիկոսի եղեռնի 70-ամեակին առթիւ հրատարակած կոնդակը եւ Գարեգին Բ. Կաթողիկոսի իրանահայութեան ուղղած պատգամը եղեռնի 71-ամեակին առթիւ:

Ծրագիրը չարունակուած է հոգեւոր երաժշտութեամբ, երգ ու բանախօսութիւնով:

ԹԱԽՐԻԶ

Ապրիլ 23-ի երեկոյեան հայ վարժարաններու աշակերտութիւնը Ս. Սարգիս եկեղեցիին մէջ մասնակցած է ծրագրուած արարողութեան:

Հինգշաբթի, Ապրիլ 24-ի առաւօտուն Լիլուայի Ս. Սարգիս եկեղեցին մէջ պատարագ մատուցուած ու նահատակներու յիշատակին հոգեհանգիստ կատարուած է: Նոյն երեկոյեան հոծ թիւով թաղիքահայութեան մասնակցութեամբ հայկումբի սրահին մէջ տեղի ունեցած է դիմոշումի հանդիսութիւն:

Իսկ Ապրիլ 25-ի երեկոյեան հայկումբին մէջ տեղի ունեցած է նահատակներու յիշատակին նուիրուած հանդիսութիւն մը:

×

ՈՒՐՄԻԱ

Ուրմիահայութիւնը Ապրիլ 23-ի երեկոյեան յատուկ արարողութեամբ ծանր գետեզած է նահատակներու յիշատակին:

Ապրիլ 24-ի առաւօտուն պատարագ մատուցուած ու նահատակներու յուշարձանին մօտ հոգեհանգիստ կատարուած է: Ապա եկեղեցւոյ բակին մէջ, օրուան առթիւ բանախօսութիւն տեղի ունեցած է:

×

ՍԻՐԱԿ

Ապրիլ 23-ի երեկոյեան Սիրակի Ս. Աստուածածին եկեղեցւոյ մէջ տեղի ունեցած է հոգեհանգիստ մը նահատակներու յիշատակին:

ՍԻՒՐԻԱ

Ապրիլ 23-ի երեկոյեան Սիրիոյ հայկական ղեկավար մարմիններու ներկայացուցիչներ հաւաքուած են Հալէպի Ս. Աստուածածին եկեղեցւոյ մէջ ուր հոգեհանգիստ մը կատարուած է նահատակներու յիշատակին:

Ապրիլ 24-ի առաւօտուն Ս. Աստուածածին եկեղեցւոյ մէջ պատարագ մատուցուած ու նահատակներու յուշարձանին մօտ հոգեհանգիստ կատարուած է:

×

ՂԱԶՈՒԻՆ

Ուրբաթ, Ապրիլ 25-ին տեղի ունեցած է եղեռնի նուիրուած հանդիսութիւն: Կարդացուած է Վազգէն Ա. Կաթողիկոսի եղեռնի 70-ամեակին առթիւ հրատարակած կոնդակը եւ Գարեգին Բ. Կաթողիկոսի իրանահայութեան ուղղած պատգամը եղեռնի 71-ամեակին առթիւ:

Ծրագիրը չարունակուած է հոգեւոր երաժշտութեամբ, երգ ու բանախօսութիւնով:

ԶԱՅՆԵՐ ԳԱԻԱՌԷՆ

ԼՈՒՐԵՐ ԼԻՈՆԻ ՇՐՋԱՆԷՆ

ՊԱՏԱՐԱԳ ՓՈԽԱԴԻՐԻ ՏԱՃԱՐԻՆ ՄԷՋ

Ինչպէս ուրիշ անգամներ, այս տարի ալ Լիոնի հայ կաթոլիկ համայնքը յաջղացաւ արտօնութիւն առնալ, Ապրիլ 24-ի առթիւ, հայածէս պատարագ մատուցանելու Ֆուրվիէրի հսկայ տաճարին մէջ՝ որ երեք քառորդի համեմատութեամբ լեցուն էր Ապրիլ 27-ին, երբ, պետաւորուած, կղեմէս վարդապետ Մալճեան եւ Գրիգոր վարդապետ Ղազարեան, շրջապիրներու ընկերակցութեամբ բարձրացան Սուրանին առջեւ: Երգչախումբը կը դեկավարէր Պ. Աբրահամեան: Մենեղիչներն էին Օր. Քէօմիւրճեան եւ Մ. Քր Վանկեան: Ներկաներուն կէսը միայն Հայեր էին:

Ըսուած էր որ Լիոնի Արքեպիսկոպոս, կարդինալ Տըքուէրէ պիտի տար օրուան պատգամը: Ներկայ չէր: Աթարդուքեան կոմսն, կղեմէս վարդապետ (Ֆրանսերէն) քարոզին մէջ, յիշեց պատմութիւնը, ըստ որում երիտասարդ Թուրքերու բարբարոսութեան վրայ եւ Հայոց հատարմութեանը՝ հանդէպ քրիստոնէական կրօնքին:

Կարդինալը եկաւ սակայն: Վարը, Սէնժան Մայր եկեղեցիին մէջ պարտաւորութիւններ ունեցած էր եւ ուշացած: Եկաւ հայածէս պատարագին ճիշդ վերջաւորութեան եւ բաւ հայանպատ խօսքեր: Իր քարոզը, եթէ յար եւ նման չէր տարի մը առաջ Սէն - Ժանի մէջ իր խօսածին, սակայն իր արտայայտութիւնները նոյն ուղղութեամբ էին: Ընդգծենք մանաւանդ իր սա խօսքերը. «Հայ ժողովուրդին ազգակցութիւնները չեն կրնար հիմնուիլ մոռացումի վրայ, եթէ չարիքը որ տեղի ունեցած է, չէ գտած ճանաչում: Չենք կրնար ընդունիլ ճշմարտութեան ժխտումը. արդարութիւնը կը պահանջէ հատուցում»:

Կարդինալ Տըքուէրէ՝ որ կը դառնայ, հետեւեալ, թէ՛ Երկրին մէջ եւ թէ՛ Վատիկանի մօտ, Ֆրանսայի կաթոլիկ կղերին կարեւորագոյն դէմքերէն մէկը, անկասկած Հայերու անկեղծ մէկ բարեկամն է: Իր հայանպատ, հրապարակաւ կատարուած ու կրկնուած արտայայտութիւնները որեւէ ընտրական ակնկալութիւններու վրայ չեն հիմնուած, ինչպէս որ են, երբեմն, քաղաքական մարդոց խօսքերը: Երբեմն միայն: Անոնց մէջ ալ ունինք բարեկամներ: Մեզի կը մնայ օգտուիլ բոլորէն եւ ջանալ յառաջ տանիլ մեր դատը:

×

ՊԱՏԱՆԻՆԵՐ ՇԱՐԺՄԱՆ ՄԷՋ

Նախորդ թղթակցութեամբ մը արտայայտած էինք Լիոնի Հայ Տիկնանց Միութեան կազմակերպած, պատանի երաժիշտներու յատկացուած կերեկոյթին գտած լաւ ընդունելութեան մասին: Նշած էինք քանի մը անուններ՝ Թէլեան, Վարդանեան, Նազարեան: Կան ալ անշուշտ ուրիշներ՝ որոնց ալ տեղ պիտի տայ Տիկնանց Միութիւնը յառաջիկայ տարի, կը կարծենք:

Թէլեան, ընծային տասնդ եւ անկասկած՝ նոր յառաջդիմութիւններու սեմին, արդէն ծանօթ էր. Նազարեան՝ եւս: Արտաչէս Վարդանեան, 18 տարեկան արդէն, յայտնութիւն մը եղաւ ամանց համար: Իր մեկնարանութիւնները դաշնակի վրայ - Ռախմանինոֆ, Խաչատրեան - իրենց որակով ուշադրութիւնը գրաւեցին սրահին մէջ գտնուող երաժշտագէտներուն:

Միայն երաժշտութեան մարդին մէջ չէ որ պատանիներ, երեխաներ շարժման մէջ են: Տէսինի Մշակոյթի Տան մէջ, խումբ մը անչափահասներ կը պատրաստեն հայերէն զաւեշտ մը՝ որ պիտի ներկայացուի Մայիս 10ին, Լիոնի սրահին մէջ:

Իսահակ Խչէր. քահանայ եւ մանկավարժուհի Տիկին Պահատուրեան կը մարզեն փոքրերէ կազմուած երգչախումբ մը՝ որ, Մայիս 11-ին, պիտի մասնակցի պատարագի երգեցողութեան: Գնահատելի ճիգեր մեծերու կողմէ՝ որոնք չեն մոռնար թէ երեխաները ազգին գլխաւոր հարստութիւնն են:

×

ՅԻՇԱՏԱԿԻ ԿԻՐԱԿԻ ԿԱՊՈՑ ԽԱՉԻ ՀԱՄԱՐ

Սերունդներ կ'անցնին, կը մեկնին անդարձ, բայց Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչը կը մնայ անխախտ պատնէշին վրայ եւ կը գործէ հոն՝ ուր պէտք կայ ամոքելու ցաւերը, քաջալերելու մանուկներ, պահելու զանոնք հայութեան մօտիկ, հայութեան կապուած ... Ու կը չանայ ալ չկարել երբեք կապը երէցներու հետ. յարգել զանոնք: Յարգել ալ յիշատակը անոնց՝ որոնք կէս դար առաջ հիմը դրին այս կանացի կազմակերպութեան Ֆրանսայի մէջ:

Այս բոլորը յիշուեցան Կիրակի, Ապրիլ 27-ին, չատ աւելի ցայտուն եւ արտաբուխ բառերով: Առաւօտուն Լիոնի մասնաճիւղը Ս. Յակոբ Եկեղեցիին մէջ հոգեհանգիստ կատարեց ի յիշատակ անդամուհիներուն յիշատակին եւ կէս օրին ալ հոգեճաշի հրաւիրեց, Հայ Տան սրահին մէջ, Կապոյտ Խաչի մեծ ընտանիքը եւ բարեկամ - բարեկամուհիներ ու պանապան միութիւններու ներկայացուցիչներ:

Պատարագեց Իսահակ Խաչակիր քահանայ Հէքիմեան՝ որ նախապահեց նաեւ ճաշին: Մասնակցեցան շուրջ ութսուն հոգիներ: Շնորհիւ մասնաճիւղին նախկին եւ նոր նախագահուհի՝ Տիկին Հաբելեանի եւ իր ժրաջան գործակցուհիներուն, ամէն ինչ լաւ անցաւ: Արեւելքէն եկած անցորդ հիւր մը ըսաւ մեզի՝ «Մթնոլորտը իսկապէս հայկական էր, ինքզինքս թեհրան կարծեցի...»: Խօսուեցաւ ու երգուեցաւ միայն հայերէն լեզուով, ինչ որ յաճախ չի պատահիր մեր հաւաքոյթներուն մէջ:

Խօսողները՝ Տիկին Գասապեան, վարչութեան ժպտուն քարտուղարուհին՝ որ ներկայացուց Կապոյտ Խաչի գործունէութեան սահմանները, Միսաք Մէրզէ՝ որ ցոյց տուաւ թէ իր հրապարակախօսի ձիրքերը կը դիմանան տարիներու թաւալումին եւ Գեղամ Կանանեան՝ որ յիշեցուց թէ Կապոյտ Խաչը կը ձգտի ականջ ունենալ ՄԱԿ-ի մօտ, ընդունելով անոր յանձնախումբերուն մէջ, ուրիշ ոչ - պետական կազմակերպութիւններու կողքին:

Երգողներ եւ արտասանողներ բազմաթիւ էին: Ամէնէն աւելի երգելու հրաւիրուեցաւ Օր. Զուլէմեան եւ ծափահարուեցաւ:

Իրիկունը մօտ էր, երբ Տէր Հայրը վազեց, աւանդական աղօթքով, այս հաւաքոյթը՝ որ ցոյց տուաւ թէ Կապոյտ Խաչը կը մնայ միշտ եռանդուն կազմակերպութիւն մը համայնքին մէջ:

ՎԱՂԻՆԱԿ ՄԻՍԻՃԵԱՆ

×

ԱՊՐԻԼ 24-Ը ԿԱՌՏԱՆ

ԿԱՌՏԱՆ. -

Հինգշաբթի, Ապրիլ 24-ի առաւօտեան ժամը 10-ին Կառտանի ու չրջանի հայ զոհերուն ալ իր յարգանքի բաժինը բերաւ ցեղասպանութեան զոհ մեր նահատակներուն:

Նախաձեռնութեամբ Կառտանի ու չրջանի հայ երիտասարդաց բարեկամական Միութեան ու մասնակցութեամբ Հ. Բ. Ը. Միութեան Կառտանի մասնաճիւղին, եղեռնի ողեկոչումը տեղի ունեցաւ Ֆրանսական պերեզմանատան մէջ գտնուող հայկական յուշաքարին առջեւ:

Ներկայութեամբ Կառտանի քաղաքապետ Ռոժէ - Մէրլի եւ քաղաքապետական խորհուրդի անդամներուն, քաղաքապետարանի եւ հայութեան կողմէ ծաղկեպսակներ զետեղուեցան յուշաքարին առջեւ, վայրկեանի մը յատնկատ լռութեամբ, եւ օրհնութեամբ Մ. քհնյ. Նաճարեանի:

Յետոյ խօսք առաւ քաղաքապետը եւ երիտասարդաց միութեան կողմէ՝ Թիգէլ Պողոյեան, որոնք դատապարտեցին կատարուած ցեղասպանութիւնը:

Ներկաները բաժնուեցան իրենց սրտերուն մէջ տանելով նահատակներու անթառամ յիշատակը:

Կեսարացիներու ճաշը

Հաճելի եւ խանդավառ ճաշ մը կազմակերպած էր Կեսարիոյ եւ չրջանի Հայրենակցական միութեան վարչութիւնը որ տեղի ունեցաւ Ապրիլ 27-ին, Կիրակի, ժամը 14-ին, Հ. Բ. Ը. Միութեան Փարիզի «Ալեք Մանուկեան» մշակոյթի սրահը:

Նախքան ճաշը առաւօտեան Փարիզի Հայոց Եկեղեցին հոգեհանգիստ կատարուեցաւ մեր բիւրաւոր նահատակներուն եւ մահացած հայրենակիցներուն ի յիշատակ:

Ճաշին բացման խօսքը ըրաւ Միութեան նախագահ՝ Կարպիս Սարաֆեան եւ հրաւիրեց հանդիսավար Յակոբ Վէրպիրեանը որ մինչեւ վերջ հաւաքոյթը պահեց խանդավառ: Օրուան նախագահուհին՝ Տիկին Եւգինէ Պօղոսեան շատ լաւ պատրաստուած եւ բովանդակալից ճառով մը Կեսարիոյ հին յիշատակները արթընցուց եւ անոնց ընդմիշտ կորուստը յայտնելով, նոր Կեսարիոյ գոյութիւնը ապահովեցին՝ հայրենակցական կեանքը պատմեց եւ հայրենասիրական նպատակներով գործունէութիւնը նշեց, ապա՝ տուաւ ընդհանրապէս քաղաքին մէջ տիրող տխուր կացութեան մասին մանրամասն տեղեկութիւններ: Ապա, չնորհակալութիւն յայտնեց որ իրեն կարելիութիւն տրուեցաւ խօսելու:

Առաւօտեան եկեղեցին չկարդացուած անունները, ճաշի ընթացքին կարդացուեցան, ի գոհունակութիւն այն հայրենակիցներուն որոնք իրենց հարազատները կորսնցուցած էին Մեծ Եղեռնին կամ օտարութեան մէջ պաղթականութեան հետեւանքով:

Ճիշուեցաւ նաեւ Սուրբ Կարապետի Մայրավանքն եւ Ճեմարանը իբրեւ հայ մշակոյթի կարեւոր կեդրոններէն մին...:

Ներկաներու գոհունակութեամբ եւ հաւաքոյթի վարիչին չնորհակալական խօսքերով վերջացաւ այս հաւաքոյթը:

ՆԵՐԿԱՑ ՄԸ

Բայց ան կը հաւասարի՞ տունի թոռիկին:

- Տունի թոռիկին կարօտը ունիմ տարիներէ ի վեր, Կը չարունակէ Մարկոս: Ախպար, այս բաները առաջ մեր տունն - ալ պակաս չէին ըլար: Մեր մայրերը ինչպէս ժամանակ կը դանէին, ինչպէս կը հասնէին: Ա՛հ, աշխարհին համբ փոխուեցաւ...: Աստուած վկայ, փոխուեցաւ:

- Ես ձեզի օր մըն ալ թոռիկ կը բերեմ, Պարոն Մարկոս, հոգ մի ընէք, կ'ըսէ ժպտելով իմ անուշիկ ալլիկս: Հիմա եղանակը չէ, բայց...

- Շնորհակալ եմ, կը պատասխանէ Մարկոս, բայց, պիտես, ես հոս չատ մնալիք չեմ: Կը նայիս քանի մը օրէն կ'ելլեմ:

Աթենիկ լինդի կը նայի ակամայ: Ցիլած է հայրը: Եւ յայտնի է թէ ինչու յիլած է: Մարկոս գիտակցաբար, կամ անգիտակցաբար, դառն կէտ մը յիշեցուցած է սիրելի աղջկանս: Ցիշեցուցած է որ քանի մը օրէն պիտի ելլէ, մինչ իր հայրը հոս է, հոս է երկար ու երկար տարիներ առանց կասկածն ունենալու թէ ինչ պիտի վիշտ մը պատճառէ Սաթենիկին, իր քիչ առաջուան «ես հոս չատ մնալիք չեմ»ով:

- ... Չէ, չէ, կ'ըսէ Մարկոս, իր խօսքը չարունակելով նոյն տգէտ խանդավառութեամբ, չկարծես որ ստամոքս հիւանդ է: Անցողական բան մըն էր: Ես ստամոքսէս բնաւ գանգատ չեմ ունեցած: Ամէն ինչ կ'ուտեմ, պահեցողութիւն չեմ ըներ: Եթէ չիտակը կ'ուզես, մարդուս ստամոքսը ո՛չ թէ ուտելէ, այլ չուտելէ կը հիւանդանայ: Ստամոքս մը երբեք պարապ պէտք չէ մնայ, ըսած են բժիշկները: Եւ ճիշդ է: Ստամոքս մը...

Օ՛, քանի քանի անգամներ լսած եմ ինքնախարէութեան այս տխմար բանաձեւութիւնը Մարկոսի բերնէն: Բայց Սաթենիկ առաջին անգամ կը լսէ եւ թերեւս ալ կը հաւատայ: Իսկ եթէ չի հաւատար, այնքան քաղաքավար է, որ պիտի չուզէ հակաճառել, պիտի չուզէ վիշտ հիւանդ մարդու մը կատուցած չէնքը, չէնք մը՝ որուն երդիքին տակ այդ հիւանդը ինքզինք ապահով կը զգայ: Թո՛ղ երթայ մնայ: Գլուխը կը շարժես հաստատական ձեւով, այո մը կ'ըսես պարբերաբար եւ աստեր չես թողուր դիմացինիդ ինքնավստահութեան վրայ:

(Շար. 27)

LIVRES REÇUS

PRIERES
de Grégoire de Narek
suivies de
POEMES D'AMOUR
de
Nahabed Koutchak

présentés et adaptés de l'arménien
par Vahé GODEL

publiés par La Harpe d'Eole

MA CONVICTION EST PLUS FORTE QUE VOTRE INDIFFERENCE

par Antranig AGOPIAN

Azadakroutioun - Collection Raffi

ՈՒԽՏԻ ՕՐ ԵՒ ՄԱՏԱՂՕՐՀՆՈՒԹԻՒՆ Ս· ԿԱՐԱՊԵՏ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ

ԿԻՐԱԿԻ, ՄԱՅԻՍ 18

Հանդիսաւոր պատարագ կը մատուցանէ՝
ՅԱԿՈԲ ԵՊԻՍԿ· ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ

Երգեցողութիւնը կը ղեկավարէ Սահեան սարկաւագ Պօղոսեան :

Օրուան աշխարհիկ հանդիսութիւններուն կը նախագահեն՝ Տէր եւ Տիկին Փիէր Ղազարեան, *պատուոյ նախագահ եկեղեցւոյս :*

Սկիզբ ժամերգութեան ժամը 8-ին :

Պատարագ ժամը՝ 10-ին :

Մատաղօրհնութիւն ժամը՝ 12-ին :

Յետ կրօնական հանդիսութեանց ըստ սովորութեան կազմակերպուած է սիրոյ սեղան մը եկեղեցւոյս՝ Վազգէն Ա· սրահին մէջ :

Կատարելիք ուխտին համար կը խնդրուի կապ հաստատել եկեղեցւոյս հոգեւոր հովիւին հետ հեռաձայնելով՝ 91-70-38-72 *կամ վարչական ներկայացուցիչի մը հետ՝ Հեռաձայն· - 91 - 58 - 40 - 38, կամ՝* 91 - 60 - 34 - 25 :

La MAISON DE LA CULTURE ARMENIENNE
12 - 14, Rue St. Bazile — Marseille

PRESENTATION ET DEDICACE
du livre

«LES ARMENIENS DE FRANCE SONT-ILS ASSIMILES ?»

En présence de l'auteur :
le Pasteur René LEONIAN

et suivies d'un débat

Vendredi 16 Mai à21 heures

Entrée libre

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ ·· ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉԻ Պուլվար Օատոյի վարչութիւնը ընդհ· ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերուհիները, Շաբաթ, Մայիս 10, ժամը 3-ին եկեղեցւոյ մէջ : Կը խնդրուի բոլոր ընկերուհիներէն ներկայ գտնուիլ· կարեւոր օրակարգ՝ զեկուցում եւ նոր վարչութեան ընտրութիւն :

Կ. Ս. Ժ.

ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ՍԱՆՈՒՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

ընդհանուր ժողովը Շաբաթ, Մայիս 31, Ալեք Մանուկեան սրահին մէջ,

118, Rue de Courcelles — 75017 Paris

ժամը 16-ին :

Օրակարգ· - Նիւթական եւ բարոյական տեղեկատուութիւն, վարչութեան անդամներու ընտրութիւն :

Կը խնդրուի բոլոր սան եւ համակիր անդամներու ներկայութիւնը :

ՄԱՅՐԵՐՈՒ ՕՐԸ

կազմակերպութեամբ՝
ԻՍԻԻ ՀԱՑ ԱՌԱՔԵԼԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ՏԻԿՆԱՆՑ ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲԻՆ

Իսիի եկեղեցւոյ Նուրհան Ֆրէնկեան Մշակութային սրահին մէջ կիրակի օր Մայիս 11-ին, ժամը 15-ին :

Գեղարուեստական բաժին :

Զուարճացուցիչներ, անուշեղէններ :

Մուտքը ազատ է :

Կը հրաւիրուին մեր չքնաղ մայրերն ու քոյրերը ներկայ ըլլալու :

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉԻ ԿԱՑԱՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ

Մարսէյլի չքնաղ արձանագրութիւնները կը կատարուին ամէն Ուրբաթ օրերը ժամը 14 - 16, Մարսէյլի Մշակոյթի Տան մէջ, 12 ռիւ Սէճ - Պազիլ, կամ՝ հեռաձայնել· - 91 - 66 - 55 - 91 :

×

ԼԻՈՆ

Ի պիտութիւն կը ծանուցուի թէ՝ Կապոյտ Խաչի Պէլֆոնթէնի օգափոխութեան կայանի արձանագրութիւնները սկսած են եւ կը տեւեն մինչեւ Մայիս 31 :

Ցաւելեալ տեղեկութեանց համար հեռաձայնել ամէն օր ժամը 18-էն ետք հետեւեալ թիւերուն· -
78 - 45 - 39 - 23 *կամ՝* 78 - 40 - 27 - 40

Imprimé sur les Presses du Journal «Haratch»
83, rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire : No 55935

ASSEMBLÉE GÉNÉRALE de l'A. A. A. S.

L'Assemblée Générale de l'A. A .A. S. aura lieu le Jeudi 29 Mai à 20 h au siège de l'Association, 77, rue La Fayette — Paris 9e

Renouvellement par moitié du Conseil d'administration (8postes à pourvoir)

Les candidatures doivent parvenir à l'Association au plus tard le 13 Mai 1986. Elles doivent être écrites et signées de la main du candidat, qui doit indiquer, très lisiblement, ses noms, prénoms et adresse.

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Պօմոնի մասնաճիւղը, ընդհանուր ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերուհիները, Զորեքշաբթի, Մայիս 14, ժամը 14·30-ին տեղւոյն եկեղեցւոյ կից սրահին մէջ : Օրակարգ ·· Վարչական կազմի ընտրութիւն եւ նաեւ նոր անդամուհիներու ծանօթացում, զանազան տեղեկատուութիւններ :

YAN'S CLUB

5, ave. Reille — Paris 14e

Le Pasteur René LEONIAN de l'Eglise Arménienne Evangélique d'Issy-les-Moulineaux viendra au YAN'S CLUB le Jeudi 15 mai à 21 heures à l'occasion de la parution de son livre :

«LES ARMENIENS DE FRANCE SONT-ILS ASSIMILES?»

Après la vente et la signature, un débat aura lieu sur le thème :

«ASSIMILATION et INTEGRATION»

Un dîner suivra le débat. Les réservations peuvent être faites par téléphone au numéro suivant : 45 - 89 - 20 - 49

4.000 m² de mobiliers présentés en ambiance

Meubles Ghazarian

Z.I. Vitrolles
à 20km de Marseille.

tél. 42. 89.27.47

"Բացառիկ զեղչ «Ծառաչ»ի բաժանորդներուն"

ի նպաստ

ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ ՄԻԱԲԱՆՈՒԹԵԱՆ

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅԳԱՆԱԿԻՋ ՄԱՐՄՆԻ

ԱՌԱՋԻՆ ՁԵՌՆԱՐԿԸ

ՇԱԲԱԹ, ՄԱՅԻՍ 24, ԺԱՄԸ 20-ԻՆ

ՃԱՇ

PAVILLON DAUPHINE
Place du Mal. De Lattre de Tassigny
Porte Dauphine

Բարձր հովանաւորութեամբ՝
ԵՐԵՔ ՅԱՐԱՆՈՒԱՆՈՒԹԵԱՆՑ ՊԵՏԵՐՈՒՆ

Եւ յախագահութեամբ՝

ԱՆՐԻ ՎԷՐՆԷՕՅԻ

մասնակցութիւն անձ գլուխ 1·000 Ֆր·

Réservations :

GALERIE MATIGNON : 18, ave. Matignon — 75008 Paris
Tél. :42 - 66 - 60 - 32
ORIENT - CONTEMPORAIN : 24, rue des Petits-Champs
75002 Paris — Tél. : 42 - 96 - 54 - 29
UGAB : 11, square Alboni — 75016 Paris — Tél. : 45 - 20 - 03 - 18
CREDIT SUISSE : 92, Champs-Elysées — 75008 Paris
Tél. : 45 - 62 - 29 - 56
COLLEGE SAMUEL - MOORAT : 26, rue Troyon — Sèvres
Tél. : 45 - 34 - 68 - 28
CCO : 10, quai de Bercy — 92200 Charenton — Tél. : 43 - 68 - 26 - 32
ET
HARATCH

EN EXCLUSIVITÉ
OPTIMA TOURS, spécialiste
des voyages en ARMÉNIE
depuis 17 ans
Vous propose

9 VOLS DIRECTS
PARIS ➤ EREVAN
EREVAN ➤ PARIS

Caractéristiques techniques :
Vols assurés par BOEING 727 de la Cie AIR CHARTER filiale d'AIR FRANCE
Départs par aéroport CHARLES de GAULLE N° 2
Durée du vol : 5 heures 15
Douane à Erevan
Durée des séjours : 15 nuitées, 16 jours
Les prix par personne PARIS / PARIS **comprennent le coût du visa** et l'assurance :

Du 25 Juin au 10 Juillet	7.280 F	Du 20 Août au 4 Septembre	7.380 F
Du 9 au 24 Juillet	7.380 F	Du 3 au 19 Septembre	7.580 F
Du 23 Juillet au 7 Août	7.380 F	Du 18 Septembre au 3 Octobre	7.250 F
Du 6 au 21 Août	7.380 F	Du 2 au 17 Octobre	6.750 F
		Du 16 au 29 Octobre	6.350 F

De EREVAN, extensions possibles soit :
○ Vers les Républiques de GEORGIE et d'AZERBAIDJAN
○ Vers l'UKRAINE, la MOLDAVIE et ODESSA

(Brochure détaillée sur demande)

A PARIS
SONIA COUMRYANTZ
OPTIMA TOURS
12, rue Vignon
75009 — PARIS
Tél. : (1) 47 42 10 35

A MARSEILLE
M. ALEXANIAN
11, rue du Bassin
13012 MARSEILLE
Tél. : 91 93 04 90
ou 42 83 31 55

A LYON
JEAN KRIKORIAN
LATITUDE 3
3, place Roger Salengro
69190 SAINT FONS
Tél. : 78 67 10 79

A SAINT CHAMOND
JEAN KRIKORIAN
LATITUDE 3
55, rue de la République
42400 SAINT CHAMOND
Tél. : 77 22 18 22

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՄԱՑԻՍ
13
MARDI
13 MAI
1986

LE NUMERO : 4,00 F

ՀԱՅՐԱՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE-FONDE EN 1925
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Directrice: Arpik Missakian

Tel.: 47. 70. 86. 60 — Telex: HARATCH 280 868 F
C.C.P. Paris 15069-82 E — 51027317 A R.C. Paris

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 600 Ֆ. — Վեցամսեայ : 310 Ֆ.
Արտասահման : Տար. 700 Ֆ. — Հատը : 4,00 Ֆ.

61ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 16.223 | Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN | 61e ANNÉE — No 16.223

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆի նախագահը Խրիսթոս Սարգէթաքիս արտասահմանեան իր առաջին այցելութիւնը Ֆրանսա կը կատարէ, ուր կը ժամանէը Երկուշաբթի կէսօրէ ետք: Մնած Սելանիկ, 1929-ին, Սարգէթաքիս այն իրաւագէտն է որու յանձնուած էր - 1963-ին - ձախ երեսփոխան Լամպրաքիսի սպանութեան հարցաքննութիւնը (Զէտ ծանօթ Ֆիլմի վերածուած Կոսթա-Կավրասի կողմէ, իվ Մոնթանի խաղարկութեամբ): 1968-ին, ապա, վինուորական իշխանութիւնը իրեն եւ 29 ուրիշ դատաւորներու կ'արգիլէ որեւէ պաշտօն: Ձերբակալուած է երկու անգամ, երկրորդին է որ չարչրանքի ալ ենթարկուած է, նախ ոստիկանական չէնքին ներքնայարկը, ուրկէ կը փոխադրուի Քորիտալոսի բանտը: Իողոքներու հետեւանքով, ապատ կ'արձակուի, ապա Գարամանլիսի վերադարձէն ետք, իր պաշտօնն ալ կը վերագտնէ, նախ վերաքննիչ ատեանը, յետոյ՝ բեկանիչ: 14 ամիս է, որ հասած է բարձրագոյն պաշտօնին, Յունաստանի նախագահութեան: Սարգէթաքիս կը փոխադարձէ Միթերանի կատարած այցելութիւնը (1982), իր չքախտմբին գլխաւոր դէմքն է՝ Մելինա Մերքուրի, մշակոյթի նախարար:

ՁԵՐՆՈՊԻԼի հիւլէական արկածին հետեւանքները բուռն բանավէճերու առիթ տուին եւրոպական Հասարակապետութեան ծոցը եւ պատճառ եղան խոր տարակարծութեանց: Ֆրանսայի մէջ ալ, բնական դժգոհութիւն կայ եւ մեղադրանք իշխանութեանց դէմ, որոնք չեն տեղեկացուցած թէ չորգարձակ ամպ մըն ալ Ֆրանսայի վրայէն անցած է, թէեւ կ'ըսուի թէ վտանգաւոր չէր: Որոշուեցաւ «տեղեկատուութեան բջիջ մը» բանեցնել: Կը պարզուի որ 15 օր է, աշխարհ հրաբուխի մը վրայ կ'ապրէը: Հետաքրքրական է որ Գերմանիա մերժած է հարաւային Ֆրանսային ղրկուած չամը, չոգործածն պարունակութեան համար, մինչ Ֆրանսացին առանց արգելքի կընայ ուտել: Ռուսերը ապահովութիւն կուտան թէ ամէն ինչ կարգին է, բայց մըզնաւանջը չանհետանար:

ԹՈՒՆՈՒԶԻ մը ձերկաբակալուած է, իր կնոջ մասնութեան վրայ, իբրեւ ահաբեկիչ: Ինք ղրած կ'ըլլայ նաեւ Փարիզի Մարք Էնթ Սփէնսէրի ռումբը, 1985 Փետրուարին:

ԹՈՒՐՔ ՎԵՑ ՈՍՏԻԿԱՆՆԵՐ հինգ եւ չորս տարուան բանտարկութեան դատապարտուեցան Էրզրումի վինուորական դատարանին կողմէ, չարչարանք կիրարկած ըլլալու յանցանքով: Արթունի մէջ չարչարած ու մեղադրուցած էին անհատ մը:

ԼԻԲԻԱՅի պիւանագէտներու արտաքսումը եւրոպական երկիրներէ կը չարունակուի: Մարիա ընդհ. հիւպատոսը արտաքսեց, մինչ Անգլիա Լիբիացիները եօթ, երեք Սուրիացիներու հրահանգեց իրենց երկիրը վերադառնալ:

ԼԻԲԱՆԱՆի տիւրքիներու պետը՝ Ճումպլաթ յայտարարեց թէ Լիբանան «նոր ճակատամարտի մը նախօրեակին է, որ կրնայ աւելի բուռն եւ աւելի վայրագ ըլլալ»:

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ
ՀԵՌԱՑՈՒՅՑ

ԵՐԵՒԱՆ
(ԱՐՄԷՆՓրէՍ – ՄԱՑԻՍ 2 / 8)

ՏՈՒՓԻ ՓՈՇԻՆ՝ ՊԱՐԱՐՏԱՑՆՈՂ

Հայ մասնագէտներու երկարամեայ հետազօտութիւններէն պարզուած է, որ Արթիկի տուֆին փչուրները հողի մէջ օգտագործել կը բարելաւէ կենսաբանական ածը: Գետնախնձորի բերքին վրայ հրաբխաքարի ազդեցութիւնը ճշդելու նպատակով փորձարկումներ կը կատարուէին Ապարան - Հրազդան գօտիին մէջ:

×

ՀԱՇՈՒԻԶ ՄԵՔԵՆԱՆ ԴՊՐՈՑՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

Գիտաթէքնիք մաքի նուաճումներուն ծանօթանալու, անոնցմէ օգտուելու կարելիութիւն ունին Յովհաննէս Թումանեան միջնակարգ վարժարանի ուսանողները: Հոս, ստեղծուած է տեղեկաքաղ եւ հաշուիչ թէքնիքի մասնաբաժին, ուր կան հաշուիչ մեքենաներ ու ինքնագործ սարքեր: Ծառայիկային նման մասնաբաժիններով պիտի օժտուին նաեւ քաղաքի հանրակրթական միւս վարժարանները:

×

ՍԻԲԻՐԻԱԿԱՆ ԿԱԶՈՒԿԻՆ

Երեւան հասած է սիբիրիական կազի 156 քիլոմեթրնոց խողովակը, անցնելով փոքր լեռնաշղթային հարաւային լանջերով: Անոր չահագործումը կարեւոր նշանակութիւն ունի Հայաստանի համար, որ կազի սեփական պահեստ չունի, ու կազ կը ստանայ Ատրբէյճանէն եւ Հիւսիսային Կովկասէն:

×

ԲԱԶՄԱԶԱՒԱԿ ԲԱՆՈՒՈՐՈՒՀԻՆ

Անիի Հրջանի Զրափի գիւղէն 39-ամեայ բանուորուհի Ռ. Կարապետեան զարմաւ Հայաստանի ամէնէն երիտասարդ բազմազաւակ մայրերէն մէկը: Ան 10 զաւակ ունի: Իրեն յանձնուած է պատուոյ վկայական եւ կրծքանշան:

×

ՍՊԻՏԱԿԻ ՓԱՐԱՆՁԱԽՆԵՐՈՒ ԱՌԵՂԾՈՒԱԾՆԵՐԸ

Վերաքննելէ ետք զբօսաշրջիկներու եւ հնութեան սիրահարներու տրամադրութեան տակ կը դրուի քարանձաւէ այն կացավայրը, որ դարեր առաջ ստեղծուած է ներկայի Սպիտակ քաղաքի մօտ: Այս կացավայրը մինչնադարեան հայ ճարտարապետութեան իւրօրինակ յուշարձաններէն է: Գիտական աշխարհին ծանօթ են Անիի քարանձաւները, Գեղարդի վանքը...: Սակայն Սպիտակի քարանձաւը կ'ապշեցնէ իր չափերով եւ անոր քով ճարտարապետական պարզ լուծումներով: Նկատելի կերպով արտայայտիչ է ներքին յարդարանքը: Փորագրութիւնները կը վկայեն, որ յուշարձանը կը պատկանի 12 - 13-րդ դարերուն: Այդ քարանձաւէ կացավայրը իջեան եղած է Հայաստանը Վրաստանի եւ հիւսիսային Կովկասի միացընող առեւտրական ճամբուն: Կացավայրին մէջ արհեստներու զարգացումին վկաներն են ձուլարանները, զարդերու ձուլակաղապարները, գտնուած խեցի իրեր, կանացի զարդեր, մետաղադրամներ, նետերու ծայրակալներ: Մասնակէտներու կարծիքով 13-րդ դարուն այս ուղը ենթարկուած է Մոնղոլներու ասպատակութեան, սակայն պահած է դոյութիւնը երեք դար եւս:

×

ՎԵՐԱՊՐՈՂ ՄՐԳԱՍՏԱՆՆԵՐ

Որոտան կիրճին անմշակ տարածքին վրայ մէկ - երկու տարիէն կը սօսափեն նոր տունկ մրգաստաններ: Տաթեւի հոգաբարձութիւնը սկսած են խնձորի եւ ընկոյզի ծառեր տնկել: Անոնք կը նախապատրաստեն հողը, կը մաքրեն մացառներէ, կը հարթեն, կը պարարտացնեն, ջրատարներ կ'անցընեն: Որոշուած է այս տարի 10 հեկտարի վրայ վերականգնել լքուած պարտէզները:

×

Վ. ԲԱԲԱՑԵԱՆի «ՍԵՐԵՆԱՏ»Ը

Երեւանի երաժշտասէրները ջերմօրէն ընդունեցան Վահրամ Բաբայեանի նոր գործը՝ «Սերենատ»ը դրուած խումբի համար: Սենեկային երաժշտութեան տունը տրուած համերգին մասնակցած են երգչուհի Յասմիկ Պապեան եւ Օտեսայի սենեկային նուագախումբը: Այս «Սերենատ»ը յօրինուած է Օտեսայի պետական Փիլհարմոնիի պատուէրով, յատկապէս այդ նուագախումբին համար: Փետրուարին ալ նոյն սրահին մէջ տեղի ունեցած էր երգահանին դաշնակի երրորդ քոնչերթոյին առաջին կատարումը: Կը նուագէր Երեւանի սենեկային նուագախումբը, Զ. Վարդանեանի ղեկավարութեամբ, իսկ դաշնակի մենանուագը կը կատարէր հեղինակը:

Վ. Բաբայեան աւարտած է Կոմիտաս երաժշտանոցը, աշակերտած՝ Գր. Եղիազարեանին եւ Եդ. Միրզոյեանին: Յօրինումի դասարանէն զատ աւարտած է դաշնակի դասարանը: Ան հեղինակ է երկու օփերայի, երկուպալէի, հինգ սէնֆոնիի եւ սենեկային այլ գործերու: Իր գործերը նուագուած են Խորհրդային Միութեան երաժշտական յայտնի կեդրոններուն, նաեւ Արժանթինի, Նորվեկիոյ, Ֆրանսայի, Հունգարիոյ մէջ եւլն.:

×

ՓԱՐԻԶ

Մխիթարեան Հայ Վարժարաններու միջազգային կոմիտէն կ'ողբայ Մխիթարեան միաբանութեան ընդհ. աթոռակալ՝
Հ. ԲԱՐՍԵՂ Վ. ԶԷՓԻՃԵԱՆի
դառնակսկիծ կորուստը եւ խորին ցաւակցութիւններ կը յայտնէ Մխիթարեան միաբանութեան:

ՀԱՆԳԻՍՏ
Հ. ԲԱՐՍԵՂ Վ. ԶԷՓԻՃԵԱՆ
ԸՆԴՀ. ԱԹՈՌԱԿԱԼ ԵՒ ԱՌԱՋԻԿԱՅ ՎԵՆԵՏԻԿԻ ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ ՄԻԱԲԱՆՈՒԹԵԱՆ

Խոր ցաւով լմացանք, որ Շաբաթ, Մայիս 10, առաւօտեան 8-ին, յետ դորձողութեան, սրտի տապնապի մը զոհ պացած է Վենետիկի Մխիթարեան միաբանութեան ընդհ. աթոռակալը՝ Հ. Բարսեղ Վ. Զէփիճեան:

Մնած Քէօթահիա, 1910 Դեկտեմբեր 27-ին, վանք մտած էր 1923 Հոկտեմբեր 19-ին եւ քահանայ ձեռնադրուած 1936 Հոկտեմբեր 18-ին:

1940էն սկսեալ վարած է զանազան պաշտօններ. նախ՝ մատակարար Մուրատ-Ռափայէլեան վարժարանի մինչեւ 1943: 1943-էն 1947, նոյն պաշտօնով Հռոմ կ'անցնի տեղւոյն Մխիթարեան վարժարանը, 1947-էն 1952՝ վերակացու է նոյն վարժարանին, 1952-էն 1958 առաջնակայ՝ վանքը, 1958-էն 1964 մեծաւոր՝ Սեբաստիոս - Մուրատեան վարժարանը, 1964-էն 1966 վերակացու Ս. Ղազարի նոր ընծայարանին, 1966-էն 1972 մատակարար Սամուէլ - Մուրատեան վարժարանին, 1972-էն 1974 վերակացու է՝ Հռոմ, 1974էն սկսեալ վերջնապէս վանք կը քաշուի, ուր 1976-ին պիտի ընտրուէր ընդհ. աթոռակալ եւ առաջնակայ, պաշտօն զոր կը վարէր ցարդ, Աբբահօր հրաժարումէն ետք ալ, դառնալով Միաբանութեան ընդհանուր պատասխանատուն:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի, երեքշաբթի, Մայիս 13, ժամը 11-ին Ս. Ղազար:

×

Հեզ բնաւորութեան տէր, նուիրեալ միաբան, հայր Բարսեղ ամբողջ կեանք մը ի սպաս դրած է ծառայելու համար իր ժողովուրդին, սերունդ դաստիարակելով, հաւատարիմ այն ոգիին զոր մեծն Մխիթար ժառանգ ձգած է իր յաջորդներուն:

Այսօր, հայր Բարսեղ կ'երթայ իր վերջին հանգիստը գտնելու, Հայոց կղզիին այն փոքրիկ գերեզմանատան մէջ, ուր այնքան մեծեր կը ննջեն, վանդի ինչպէս կը յիշուի մուտքին՝ վաստակեցան եւ աստ հանգչին:

×

Մխիթարեան Հայ Վարժարաններու միջազգային կոմիտէն կ'ողբայ Մխիթարեան միաբանութեան ընդհ. աթոռակալ՝
Հ. ԲԱՐՍԵՂ Վ. ԶԷՓԻՃԵԱՆի
դառնակսկիծ կորուստը եւ խորին ցաւակցութիւններ կը յայտնէ Մխիթարեան միաբանութեան:

ՓՈՒԹՊՈԼ
ԽՈՐՀՐԴԱՑԻՆ 49-ՐԴ ԱԽՈՑԵՆՈՒԹԻԻՆ

ՆԵՖԹՉԻ - ԱՐԱՐԱՏ
ՀԱՒԱՍԱՐ

Մայիս 10-ի խաղերու արդիւնքներն են.

Ջերմուկորեց - Դինամօ Մ.	1 - 3
Ժալգիրիս - Զէնիթ	2 - 1
Մետալիստ - Շախտեոր	0 - 1
Տորպեդօ Ռ. - Դինամօ Թ.	0 - 0
Նեֆթչի - Արարատ	0 - 0
Կայրաթ - Տորպեդօ Մ.	0 - 3

Դասաւորման գլուխ է Զէնիթ 12 կէտով, իրեն կը յաջորդեն 10-ական կէտով՝ Ժալգիրիս, Դինամօ (Կ.) Տնեպր եւ Դինամօ (Թ.):

ԲԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ ՆԻՍԻ ՄԷՋ

ՀԱՅԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒԻ ՈՒՍՈՒՑՄԱՆ ՀԱՐՑԸ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ԾՐԱԳՐԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

«Հայերէն լեզուի ուսուցման հարցը ինչ փուլերէ անցած է եւ ո՛ւր հասած ըլլալ կը թուի, Ֆրանսայի ուսումնական ծրագրերուն մէջ». այս նիւթին չուրջ է որ չահեկան բանախօսութիւն մը տուաւ Օր. Սօսի Անտէզեան, Նիսի Հայ Մշակութային Միութեան համանուն յանձնախումբին կողմէ սարքուած հերթական բանախօսութիւններու շարքին, Ապրիլ 26-ին, Եկեղեցւոյ Օշական սրահին մէջ:

Օր. Անտէզեան մանագիտութեամբ ընկերաբան է, կ'աշխատի CNRS-ի մէջ, (Գիտական Հետազօտութիւններու Ազգային Կեդրոն), եւ պիտաշխատողի առարկայական բնախնդրութեամբ է որ ուսումնասիրած ու հաւաքած էր այն բոլոր տեղեկութիւնները որոնք կը վերաբերին Ֆրանսայի մէջ հայերէն լեզուի ուսուցման, սկսելով 19-րդ դարու սկիզբէն, երբ 1811-ին հայագիտական ամպիոն մը կը հիմնուէր Փարիզի Արեւելեան Լեզուներու Վարժարանին մէջ, եւ իբր ուսուցիչ Կ. Պոլսէն կը հրաւիրուէր Շահան Ջրպետ:

Այդ շրջանին սակայն, տակաւին հայ համայնքներ գոյութիւն չունէին Ֆրանսայի մէջ, եւ Վարժարանին նպատակն էր արեւելեան լեզուներու յատուկ դիտելիքներ տալ Ֆրանսայի ապագայ պետական պաշտօնատարներուն, հիւպատոսներուն եւ առեւտրական ներկայացուցիչներուն, որոնք Արեւելքի հետ գործ պիտի ունենային:

Իր ուսումնասիրութիւնը հասցնելով մինչեւ արդի ժամանակները, բանախօսը ցոյց տուաւ թէ Ֆրանսայի մէջ օտար լեզուներու ուսուցման համար այլեւայլ շրջաններու մշակուած ծրագրերուն մէջ երբ եւ իցէ հայերէնի մասին ակնարկութիւն չէ եղած, եւ ինչպէս Ռիչար Կոօ ըսած է իրաւամբ, - «Ֆրանսայի լեզուական համայնքներու իրաւակարգին մէջ մեծ մոռցուածը եղած է հայ համայնքը» (*):

Գլխաւորաբար այն պատճառով որ, *Հայերը իրենք իսկ չեն հետաքրքրուած իրենց լեզուով, եւ ո՛չ մէկ տեղ ծրագրերէն դուրս լուրջ պահանջներ ներկայացուցած են պետական շրջանակներուն:*

Օր. Անտէզեան հոս մէջբերում մը ըրաւ Ժան Փրովոսթ Ռօպէր Տէր - Մերկերեանի անխոնջ ջանքերուն, եւ յետոյ ալ՝ Փարիզի շրջանի երեք կրթական ակադեմիաներուն կողմէ (Վերսայլ, Փարիզ, Գրենոբլ), ուր անկասկած դեր ունեցան կարգ մը անհատական միջամտութիւններ, որոնք մեզի ծանօթ չեն, եւ մասնաւորաբար լայնախոհութիւնը այդ ակադեմիաներուն տեսուչներուն (ռեֆթէօր) որոնք կրցան կանխել ապագայ օրինական արամադրութիւնները:

Լրագրական թղթակցութեամբ մը կարելի չէ անշուշտ տալ այն բոլոր ծանօթութիւնները, զորս հաւաքեր էր Օր. Անտէզեան, իբր արդիւնք մանրակրկիտ հետազօտութեան: Փափաքելի պիտի ըլլար որ այդ բոլորը հանրութեան սեփականութիւն դառնային, հրատարակութեամբ առանձնակի:

Օր. Անտէզեանի եզրակացութիւնը այն եղաւ թէ, ժամանակը չատ նպաստաւոր է Ֆրանսայի մէջ հայերէն լեզուի ուսուցումը հաստատ հիմերու վրայ դնելու համար, քանի որ այլ համայնքներու լեզուներուն ուսուցման համար ծրագրուած դիւրութիւններէն կարելի է օգտուիլ հայերէնի համար եւս:

Կը մնայ պիտնալ թէ Ֆրանսահայերը իրենք ի՛նչ պիտի ուզեն ընել եւ ի՛նչպէս:

Բանախօսը յայտնեց թէ ինք ի վիճակի չէ պատասխան մը պտնելու այս հարցումին, եւ հրաւիրեց ներկաները արտայայտուիլ, հրապարակային վիճաբանութեան մը համբով:

Ուրեմն, կատարուեցան կարճիկ փոխանակումներ, որոնք անգամ մըն ալ յանգեցան հետեւեալ բացայայտ ճշմարտութիւններուն,

— թէ՛ առանց հայերէն լեզուի, հայ մշակոյթ չըլլար,

— թէ՛ առանց հայ մշակոյթի, Հայութիւն չըլլար,

— թէ՛ հայերէնը լիսէներու եւ համալսարաններու մէջ իբր օտար լեզու սորվելով հայ տղոց, մեծ յաջողութիւն մը կարելի չըլլար արձանագրել հայապահպանման տեսակէտով, քանի որ մեր տղաքը փոքր ինչ հայերէն սորվելով հանդերձ պիտի չարունակեն Ֆրանսերէնը դործածել իբր մայրենի լեզու,

— եւ թէ՛ վերջապէս, խնդրին արմատական լուծումն է, հայերէնը իբր մայրենի լեզու սորվեցնել նա՛խ տուներու մէջ, հայ մայրերու բերնով, եւ ա՛ռաջին ալ մանկապարտէզներու եւ նախակրթարաններու մէջ, առանց սպասելու որ մանուկները մեծնան ու անհատական պառնան իրենց մայրենի լեզուն սորվելու:

Այսինքն ճիշդ այնպէս, ինչպէս է զոյութ է միջին Արեւելքի երկիրներուն մէջ, ուր Հայ տղաք հայերէնն ու երկրին պետական լեզուն միաժամանակ կը սորվին, հաւասար դիւրութեամբ, եւ կը դառնան երկլեզու:

Անշուշտ թէ համայնքը չի կրնար տուներէ ներս թափանցել սպասիլ համար որ հայ մայրերը հայերէն խօսին իրենց պատկիներուն հետ: Բայց համայնքը կրնայ դոնէ անհրաժեշտ պայմանները ստեղծել, այսինքն՝ մանկապարտէզ եւ նախակրթարան: Լիսէի տարիքին, ուշ է արդէն, քանի որ այդ տարիքին հասնելէ վերջ ուսանողները պիտի ուզեն հայերէն սորվիլ, չատ չատ պատրոլորկայի քննութեանց առաւել նիշ չահելու համար:

Եւ սակայն, երբ վիճաբանութիւնները յանգեցան ամէնօրեայ վարժարաններ հիմնելու անհրաժեշտութեան, անխուսափելիօրէն հարց յառնեցաւ թէ ո՛ր հայերէնը պիտի սորվեցուի (արեւմտահայերէ՞ն թէ արեւելահայերէն) ո՞ր ուղղագրութիւնը պիտի որդեգրուի, ուրկէ՞ պիտի ճարուին ուսուցիչները, եւ վերջապէս ո՞վ պիտի որոշէ այս բոլորը եւ ո՞վ պիտի կառավարէ:

Այսինքն թէ, կամուրջը պետին լայնքի՞ն պիտի ձգուի, թէ երկայնքին:

ՏԻԳՐԱՆ ՀԱՃԵՆԱՆ

Նիս

(*) «Réflexions sur les identités culturelles et linguistiques en France». POURQUOI ? Mars 1984, N° 193, pp. 5 - 9.

(**) Այս մասին կ'արժէ մանրամասնութիւններ տալ յաջորդով:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԿԻՆԵՄԱՏՈԳՐԱՖԻՍՏՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԻ ԱՌԹԻՒ

«ՄԵՐ ԲԱԶՄԱԴԷՄ ՀՈԳՍԱՇԱՏ ԷԿՐԱՆԸ»

Զանգուածային լրաքաղ միջոցներու եւ մամուլի զեկավարներու հետ վերջերս իր հանդիպումին ժամանակ Խորհ. Միութեան համալսնպաւոր կուսակցութեան կենտկոմի գլխաւոր քարտուղար Մ. Կորբաչով ընդգծեց, որ պէտք է զարգացնել, հարստացնել, գաղափարներով ու գործերով յագեցնել կուսակցութեան 27-րդ համագումարի ստեղծած իրադրութիւնը, ամրապնդել գործարարական ոգին, աշխատանքի հանդէպ քննադատական եւ ինքնաքննադատական վերաբերումը, յառաջդիմելու համբէն վերցնել ինքնահանդստացման, յաջողութիւններով արբենալու տրամադրութիւնները:

Մեր համագումարը այս տեսանկիւնէն պէտք է վերլուծէ անցած հնգամեակի մեր գործունէութիւնը, անհրաժեշտ եզրակացութիւններու յանգի եւ ճշդէ առաջադրուող խնդիրները, հեռանկարները:

Անցած հինգ տարուան ընթացքին «Հայֆիլմ» ստեղծած է 19 լիամետրաժ գեղարուեստական ժապաւէն. նախորդ շրջանէն չորս աւելի: Բազմատոհ նիւթերով ժապաւէններ են անոնք: Անոնց հերոսները բանուոր են, բժիշկ, դիտնական, հարտարապետ, անտառապահ, եւայլն: Յանկը կարելի է երկարել, սակայն այսքանը արդէն ցոյց կուտայ, թէ մեր շարժարուեստը կը ձգտի լայնօրէն ընդգրկելու ժամանակակից իրականութիւնը: Ժամանակակից հարցերու մշակումի մարդին մէջ մեծ տեղ ունին «Տէրը» (բեմադրիչ՝ Հ. Մաթեւոսեան, բեմադրիչը՝ Բ. Յովհաննիսեան), «Երկրի կութեան մեխանիկան» (բեմադրիչ՝ Մնացականեան, բեմադրիչը՝ Ն. Յովհաննիսեան) ժապաւէնները: Բարոյախնդիրներ կը քննեն նաեւ «Հրդեհ» (բեմադրիչ՝ Ժ. Յարութիւնեան, բեմադրիչ՝ Դ. Կեսայեանց) եւ «Գործուղում առ Ջարան» (բեմադրիչը՝ Ա. Հայրապետեան) ժապաւէնները:

Արուեստագէտի քաղաքացիական պարտքն կեցուածքը կ'ենթադրէ ժամանակիս հրատապ հարցերու համարձակ պատրաստ եւ վերլուծում: Եթէ չարժարուեստը մարդոց գործունէութիւնը քննելիք առնակէտէն, պէտք է խոստովանիլ որ հրատապ ու սուր, ընկերային բովանդակութեամբ ժապաւէնները, որոնք կ'ընդգրկեն մեր հանրային կեանքի տեսանելի երեւոյթները գտնելու, չատ քիչ տեղծուած են:

Անշուշտ մեծ վարպետութիւն կը պահանջէ իմաստաւորել անհատի մը բարոյական զարգացումի իրական մակարդակը:

Գունազարդում, խրատաբանութիւն, ուղղափառ քարոզչութիւն հայկական չարժարուեստի այս տեսարանին դէմ այսօր պայքար բացուած է: Այդ պայքարը ունի յաղթանակներ ու պարտութիւններ: Մեր ստեղծագործական կեանքին մէջ այդ երեւոյթներու նախանշանները կը խօսին պայքարի դժուարութիւններուն մասին:

Առնենք անցած տարուան վերջին ժապաւէնը՝ «Կապիտան Առաքելը» (բեմադրիչը՝ Ա. Մանարեան). այնպէս կը թուի թէ իրականութիւնը գունազարդելու ժամանակը վազուց անցած է: Սակայն կը տեսնուի որ այդ կարելի է նաեւ այսօր: Ժապաւէնին մէջ կարծես յատկանիշներու պահպանութեան կարեւոր հարց մը ներկայացուած է, ու կայ բախում երեւութականութիւն մը: Սակայն ժապաւէնին մէջ չկայ բնաւորութիւններու, հանրային դիրքորոշումի իսկական բախում մը: Մակերեսային է ան եւ անլուրջ:

Անշուշտ բախումները, ժամանակակից պատմական իրականութեան մակերեսային մեկնաբանութիւն, լուծումներու միակողմանիութիւն. այս բոլորը չատախ ոչ միայն արհեստի վարպետութեան պակասի տեւանք է, այլ՝ կենսական նիւթին մտերկերեսային մօտեցումի: Ասոր մէջ դպրոցական կառոյցի ընթացքն ալ որոշ ծայրայեղութիւններ կ'արձանագրէ: «Կեանքը ինչպէս որ է» սկզբունքը չատախ կը մոռցնէ դեղարուեստական ընտրութեան անհրաժեշտութիւնը:

Հայրերու ներաշխարհին, բարոյական կերպարին, ապրելակերպի դեղագիտական հիմերուն նկատմամբ սեւեռումի ու չափրութեան անհրաժեշտութիւնը չէ տեղ 60-ական թուականներու «Եռանկիւնի» ժապաւէնը: Կերպով մը նոյն դիծը չարունակող ժապաւէններ էին նաեւ Ա. Մկրտիչեանի «Կեանքի լաւագոյն կէսը», «Հին օրերի երգը» եւ «Մեր մանկութեան կոկոն» որ հիմնուած է ամբողջական մանկութեան եւ պատանութեան յուշերու վրայ:

Ժամանակակից արուեստագէտներ հաչարունակած են նկարահանել պատմական դրամներ. ինչպէս՝ Թումանեանի «Գիքոր»ը, եւ Իսրայէլեանի բեմադրած «Ձերմակ անուրջներ» ժապաւէնը, որ ազատանոցի մը տխուր պատմութիւն է:

Պատմահոգեբանական մարզի հետաքրքրական մշակում էր Ա. Արմպոկեանի «Լիբրիկական երթ» ժապաւէնը: Ասոր նիւթը՝ Ազովազեանի յաջորդ ժապաւէնը, «Վառած լապտերը» վերլուծական դործեր են. այս վերջինը կը պատմէ նկարիչ Վանօ Յովհաննէսեանի մասին: կարծէք Վանօ ինչ ժէշտ չի՛ չէր նաեւ անցեալի ծանօթ դործիչներու կենսագրութիւնը տուող ժապաւէնները: Ինչպէս յայտնի է, բարդ ու պատասխանատու գործ է այս: Հազուադէպ են յաջողութիւնները այս մարզին մէջ: Այսպէս թոյլ էր «Պատարի մէջ սակայն ժողկրակը» ժապաւէնը (բեմադրիչ՝ Ռ. Գէորգեանց եւ Գ. Կէորկով)՝ նուիրուած Մ. Նալբանդեանի:

Հետաքրքիրի համար պատրաստուած ժապաւէնները եւս բազմատեսակ են. հոս կան ռազմահայրենասիրական պատերազմական նուիրուած ժապաւէններ («Անոյշ մայրիկը», բեմադրիչը՝ Ա. Վահունի, «Վերադարձի դիմը», բեմադրիչ՝ Գ. Մելիք - Աւագեան), վիպապատում-արկածային ժապաւէններ («Հեծեալը, որին սպասում են», բեմադրիչը՝ Գ. Կեսայեանց), երաժշտահոգեբանական ժապաւէններ. Ֆիլմ - օպերա, հոգեբանական տրամա: Այս մարզին ամէնէն վառ դէմքը Հանդի-

ասցաւ մեր կարծիքով Հ. Մալեանի «Մի կաթիլ մեղր»ը, ընդգծուելով ազգային ինքնատպութեամբ, բեմադրական սկզբունքի լուրջ յաւակնութեամբ:

Մեր մօտ վաստօրէն մանկական եւ պատանեկան ժապաւէնները չեն պատրաստուելիս: Մանուկներու համար նախատեսուած «Մենք դեռ կը հանդիպենք» ժապաւէնը (բեմադիր՝ Լ. Գրիգորեան) ամենամեղմ քննադատութեան իսկ չի տոկար:

Մանուկներու եւ մեծերու ուղղուած ժապաւէններու յատակ զանազանում չկայ, ամէն կարգի հանդիսատես բաւարարող ժապաւէն ստեղծելու սկզբունքը միշտ չէ, որ անհրաժեշտ արդիւնքը կուտայ:

Անդրադառնալով ժամանակակից հերոսի տարբեր, անհրաժեշտ է նշել Վ. Պետրոսեանի «Մենաւոր ընկուզենին» վիպակի նկարահանումը, որու վրայ կ'աշխատի բեմադիր Ֆ. Դովլաթեան:

Շատ ժապաւէններ եթէ նոյնիսկ յաջողութիւն կը վայելեն, դիտողին վրայ ազդելով մեկնողմանի - զգացումի ճամբով, բաւարար կերպով չեն չօշափեր արդի մտածական աշխարհը, անոր քաղաքական դիտակցութիւնը, չեն յուզեր միտքը, մտքերու ծնունդ չեն տար:

Մեր չարժարուեստը համալիր չատ հերոսներ ստեղծած է. սակայն օրէ օր փոխուող պայմաններու մէջ անհրաժեշտ է անհատականութեան, հեղինակային դերարուեստական հիմնաւորութեան նոր մակարդակ: Անհրաժեշտ է որ այդ հերոսները ունենան մտային խոր կարողութիւն, զարգացում, դաղափարական հաստատում, փաստեր վերլուծելու ընդունակութիւն, հետաքրքրութիւն, դատողութիւն, մարդկային ընդհանուր մչակոյթ:

Վերլուծումի պակասը չատ մը ժապաւէններու մէջ, ժամանակակից հայ չարժարուեստին հասունութեան պակասը կը նշանակէ:

Անցեալ հնդամեակին պատրաստուած են 125 կարճ ժապաւէններ: Հոս նշանակելի տեղ ունին հնդամեակի աշխատանքի ընթացքը, դործատուներու, դաշտերու, գիտական հիմնարկներու աշխատողներու կենսադործումները:

Արխատելի է չարք մը վաւերագրող - ներու անդրադարձը ընկերա - քաղաքական սուր հարցերու: Այս մարդին մէջ կատելի են «Սպասում» (բեմադիր՝ Ռ. Դէորգեանց) եւ «Բարի մայրիկ» (բեմադիր՝ Ա. Վահունի) ժապաւէնները: Սփիւռքահայութեան համար կարեւոր դեր ունին կատարելիք «Հայրենիք» չարքի ժապաւէնները: Շարժարուեստի մարդին ներս որոշ աշխատանք տարուած է երիտասարդներու հետ, կարդ մը սկսնակ բեմադիրներու հնարաւորութիւն տրուած է փորձելու իրենց ստեղծագործական ուժերը: Բայց իր ամբողջութեան մէջ առնելով, հայկական չարժանկարային փաստաղրութիւնը դեռ յաղթահարած չէ իր առջեւ դրուած խնդիրները:

Ցուցադրողականութիւն՝ տհա խորհրդային քաղաքացիի աշխատանքին եւ հանրային գործունէութեան նուիրուած մեր փաստագրական ժապաւէններու դլխաւոր

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱԻԱՌԷՆ

ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԵՐԳԻ ՈՒ ՆՈՒԱԳԻ ԵՐԵԿՈՅԹ

ԿՐԸՆՈՊԼԸ. – Շաբաթ, Ապրիլ 19–ին, Կրընոպլի մօտիկ արուարձան Մէյլանի Էկկլեսիան սրահը եկած էին Հայեր ու տեղացիներ, ունկնդրելու «Հայ ժողովրդային նուագախումբ»ը: Ան կազմրուած է 1983–ին, մասնակցած չատ մը հանդէսներու եւ յաջողութիւն արձանագրած: 1985–ին խումբը հրապարակ հանեց երկու սաւերէ կազմուած ալպոմ մը: Կը բաղկանայ Վարդան Աւետեան՝ ուտ, Փիլիփ Շահպազեան՝ տուտուկ եւ դուդուկ, Պերճ Գուլումճեան՝ ուտ եւ սազ, Աբրահամ Մինասեան՝ դհոլ, Այտա Ներկարապետեան՝ քանոն, Ժան – Փիէռ Ներկարապետեան՝ քամանչա եւ տուտուկ, Ժեռար Տէր Յարութիւնեան՝ թառ եւ երդչուհի Սիրանոյշ Հուրտան:

Երեկոյթին ընթացքին լսեցինք ժողովրդական պարանուագներ, Սայաթ Նովա, ժողովրդական երդեր: Խումբին երդչուհին Ս. Հուրտան ընտրած էր Ս. Նովայի «Քանի վուր չան իմ», «Փարհատն միրած» ու ժողովրդական երդեր՝ «Մայրիկ», «Մչոյ աղջիկ» եւլն. որոնք բոլորն ալ բուռն ծափերու արժանացան: Ան ունի քաղցր, դրաւիչ ձայն մը ու յատկապէս յստակ առոգանութիւն մը:

Գովելի ձեռնարկ մը, որ հոդեկան վայելք պատճառեց բոլոր ներկաներուն:

ՎԱՐԴԱՆ ԲԱՐԱՄԵԱՆ

– ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ –

ՊՈՒՍՈՑ երեման Ս. Խաչ եկեղեցիին հիմնարկութեան 152–րդ տարեդարձին առթիւ Ապրիլ 26, Շաբաթ երեկոյ հանդիսաւոր նախատօնակ, մատաղի վինում եւ ազօրհնութիւն տեղի ունեցած է: Պատարագած է կրօնական ժողովի առենապետ Շահան Եպիսկ. Սվաճեան, իսկ երկոցողութիւնները կատարած կոմիտաս երգչախումբը: Ս. Պատարագի աւարտին կատարուած է յատուկ հոգեհանդիսատ եկեղեցիին սատարողներու յիշատակին:

×

ՊՈՒԻՆՈՍ ԱՅՐԷՍԻ «Արմենիա» մշակութային ընկերակցութիւնը արժանացած է 1986–ի «Մեկենաս» մրցանակին: Այս մրցանակը ամէն տարի կը տրուի տեսական ամսաթերթի մը կողմէ այն անձերուն, հաստատութիւններուն կամ ձեռնարկութիւններուն, որոնք իրենց աշխատանքով կամ անտեսական յատկացումներով ամէնէն աւելի սատարած կ'ըլլան ընկերութեան մշակութային վերելքին: Ամէն տարի կը տրուին հինգ մրցանակներ:

×

ՀԱՐՎԸՐՏ համալսարանի մէկ ամփիթատրոնին մէջ Ապրիլ 21–ին տեղի ունեցած է հայկ. ցեղասպանութեան 71–ամեակին նուիրուած ճեռնարկ մը, որ պատրաստուած էր երեք արուեստագէտներու կողմէ. յօրինող՝ Հայկ Պօյաճեան, նկարչուհի՝ Վարդենի Մոսոիչեան – Պատալեան եւ քանդակագործ՝ Եր. Կոճապաչեան: Ձեռնարկին առաջին մասին մէջ ներկաները ունկնդրած են Հ. Պօյաճեանի «Լոութեան պահ» խորագրով երաժշտական գործը: Երկրորդ բաժնին մէջ ներկաները դիտած են Վ. Մոսոիչեան – Պատալեանի պատրաստները եւ Եր. Կոճապաչեանի քանդակները՝ նուիրուած հայկ. ցեղասպանութեան:

×

ՈՒԻՍՔԱՆՍԻՆի (ԱՄՆ) Բէսթի քաղաքին մէջ Ապրիլ 2–ին տեղի ունեցած է դիտաժողով մը, նուիրուած՝ հայկ. ցեղասպանութեան: Խօսք առած են Նորթուեսթերն համալսարանի օրէնսդիտութեան պատասխ Ա. ա'Ամաթօ, Եու.Սի.էլ.էյ. համալսարանի պատմագիտութեան պատասխ եւ մերձ. արեւելեան հարցերու կեդրոնի փոխ–տնօրէն՝ Ր. Յովհաննէսեան, որ դիտաժողովին վարիչ – համադրիչն էր, ծերակուտական Ռ. Քրաքմայր եւ Քոլկէյթ համալսարանի դասախոս եւ ԱՄՆ–ու ողջակիզման յիշատակումի խորհուրդի անդամ Թ. Տեփրէն: Գիտաժողովը քննած է Ի. դարու ցեղասպանութիւնները: Բոլոր դասախոսներն ալ չեզոքած են թէ ցեղասպանութեան դէմ քայլ առնելու համար պէտք է հասկնալ անոր նախապայմանները եւ ազդարար նշանները:

×

ՏԻԹՐՈՑԻԹի մէջ Ապրիլ 13–ին չաւարտ պատարագի, Ս. Սարգիս եկեղեցւոյ սրբատեղիին մէջ տեղի ունեցած է ՀՕՄ–ի 76–րդ տարեդարձի ոճնակատարութիւնը, 200 հոգիի ներկայութեան: Անժէլ Մանուկեան ներկայացուցած է ՀՕՄ–ի Տիթրոյիթի մէջ - վարչութեան գործունէութիւնը, որուն գլխաւոր առանցքն են հայերէնի միօրեայ դպրոցները: Չաւարեան միօրեայ դպրոցի աշակերտները երգ ու արտասանութիւններով մասնակցած են օրուան ոճնակատարութեան. ապա խօսք առած է ՀՕՄ–ի կեդր. վարչութեան առենապետուհի Շ. Մինասեան, որ խօսած է ՀՕՄ–ի ծագումին, զայն պարտադրող պայմաններու մասին, ու յայտնած ներկայ ծրագիրները: ՀՕՄ–ը նպատակ ունի չաւարիկայ տարիներու ընթացքին հաւաքելու 10 միլիոն տոլար, որու հասոյթը պիտի տրամադրուի դաղութներու անչեւաձգելի պահանջներուն:

×

ՈՒԱՇԻՆԿԹՈՆի Հայ Իրաւանց Խորհրդի մասնաճիւղը համակրանքի ընդունելութիւն մը կազմակերպած է ի պատիւ Գոնկրէսմէն Մ. Պարնսի որ թեկնածուներէն է Ծերակուտական ընտրութիւններուն, եւ գլխաւոր բաները՝ հայկական ցեղասպանութեան բանաձեւին Գոնկրէսի կողմէ վաւերացումին: Ան խօսք առնելով, այս ընդունելութեան ընթացքին, բռած է, թէ անձնապէս աներկբայօրէն զօրավիդ պիտի կանդնի հայկական ցեղասպանութեան բանաձեւին:

ԱՌԱՍՏԱՂԸ

ՌՈՊԷՐ ՀԱՍՏԷՃԵԱՆ

- Իմաչ՞ք, Պարոն Մարկոս, ախորժակ ունենալը լաւ բան է: Ես Ռուբիկիս համար չատ սիրտ կը հատցնեմ: Բնաւ ախորժակ չունի: Իր ամէնէն չատ սիրած կերակուրը կը պատրաստեմ, դարձեալ չուտեր: Մինչդեռ եթէ...

- Աղաւորս, դուն հոգ մի՛ ըներ, տղաքը այդպէս կ'ըլլան: Վաղը պիտի ուտէ: Եւ թէ այնպէս պիտի ուտէ, որ չուրջինները արդելք ըլլալ պիտի ուզեն: Պաբապ բան է տղոց համար սիրտ հատցնելը...: Երբ ես պզտիկ էի...:

Ռուբիկ: Աղուո՛ր տղայ: Մէկ հատիկ թոռնիկս: Ի՞նչպէս կ'ուզէի որ քովս ըլլար հիմա: Շոյէի իր ոսկի մազերը, սիփս մէջ սեղմէի իր փափուկ ու պուկիկ մատները:

«Շատ ուզեց որ այսօր հետս դայ, բայց չարտօնեցի: Որովհետեւ դասերուն պէտք է աշխատի: Կիրակի առաւօտ խոստացայ հետս բերել»: Քիչ առաջ այսպէս ըսաւ Աթենիկ Ռուբիկին համար: Հարկաւ կ'ուզէ: Մենք որքան լաւ կը հասկընանք զիրար: Տրամադրելի բոլոր ժամերս Ռուբիկին կը պատկանէին արկածէս առաջ: Կը նստէի սեղանին քով, կը դիտէի դաս պատրաստելը: Կ'օդնէի, եթէ անճրկէր: Հարցումներուն կը պատասխանէի, դժուար հասկնալի նկութերը կը բացատրէի:

- Բարձրագահ ի՞նչ ըսել է, մեծ հայրիկ:

- Բարձր դիրք ունեցող: Վերերը նըստող ըսել է:

- Ծիծղուն ի՞նչ ըսել է, մեծ հայրիկ:

- Ժպտող, զուարթ:

- Ծոցուն ի՞նչ ըսել է, մեծ հայրիկ:

- Ծոցին մէջ, այսինքն գիրկը, թեւերուն մէջ ըսել կ'ուզէ:

Ռուբիկ կը հարցնէր ու կը հարցնէր, իրեն պարտադրուած իր ուժերէն բարձր դասերուն տակէն կարենալ ելլելու համար: Ցեռոյ կը սկսէր կարդալ իր «Ցովհաննէս Թումանեան»ը:

Ասում են՝ էնտեղ, արծւի նման,
Ծիծղուն՝ կապուտակ երկրքի ծոցում,
Նստում էր էն սէգ սարերի արքան...

Հազարումէկ դժուարութիւններով կը կարդար: Կը կարդար առանց բան մը հասկնալու: Կը կարդար առանց հաճոյք առնելու: Կը մլմլամտէր, կը սրբագրէր կարգ մը բառերու հնչումը, կրկին կը բացատրէի ամբողջական նախադասութեան իմաստը: Ցետոյ կը սկսէի ես լինծի հարց տալ, թէ ինչո՞ւ այս մատ մը արդոց այնքան դժուար հասկնալի կատարներ կ'ընտրէին ուսուցիչները կը պատմէի փաբւանայի հէքեաթը: Պարզ բառերով: Ռուբիկ զարմանքով կը նայէր լինծի:

- Դուն ի՞նչպէս միտքդ կը պահես այսքան շատ բան, մեծ հայրիկ, կը հարցնէր:

Օ՛, ես քանի քանի անգամներ, չոյելու աստն իր ոսկի մազերը, անոր մէջ տեսնել կարծած եմ իմ երախայութիւնս: Ես մեծ հայրիկ չեմ ունեցած: Չեմ տեսած: Մեծ հայր, մեծ մայր, հօրեղբայր, մօրեղբայր, բոլորն ալ մնացած են ուրիշ աշխարհի մը մէջ: Անծանօթ ուրիշ աշխարհ մը, որմէ ո՛չ մէկ լուր հասաւ ինծի մինչեւ որ հասունցայ եւ հասկցայ թէ ինչ կը նշանակէ մահը: Ո՛չ մէկ մեծ հայր կամ մեծ մայր չոյեց մազերս, երբ պզտիկ էի ու դպրոց կ'երթայի: Իսկ հայրս այնքան բազմազբաղ էր, որ վայրկեան մը իսկ չէր նստեր քովս երբ ես դաս կը պատրաստէի: Արդէն չէր ալ կրնար օդնել ինծի: Գաւառը՝ ուր մեծցած էր ու ապրած էր, հաղիւ գրել մը կարդալ մը կըրցած էր սորվիլ: Ինծի համար հայր մըն էր արտաքուստ, հակառակ որ անոստհմանօրէն բարի սիրտ մը ունէր: Նորէն ալ սակայն

Ռուբիկին մէջ ես դիս կը տեսնէի, զի՛ս տեսնել կը կարծէի ամէն անգամ որ կը չոյէի իր մազերը: Երեւակայութեանս մէջ կը ստեղծէի պատկեր մը, ուր Ռուբիկին տեղը ես կը գրաւէի, եւ իմ տեղս ալ հայրս կը նստէր: Կարօտով, չատ դառն կարօտով կը յիշէի այն հազուագիւտ ու անմոռանալի վայրկեանները, երբ հայրս, տեղի տալով իր խիստ մարդու խարուսիկ դրսեւորութիւնին, կը չոյէր մազերս, կամ կը համբուրէր երեսս: Քիչ էին, իրաւ ալ չատ հազուագիւտ էին այդ վայրկեանները, եւ երբ երախայ էի, չեմ մոռցած որ կը տատապէի անոնց ցանցառութենէն: Ինչո՞ւ հայրս աւելի չատախօս չէր փաթթուռ լինծի, չէր համբուրեր զիս, չէր չոյեր մազերս: Մեծնալէս վերջ է միայն որ հասկցայ թէ հօրս համար ամենադժուար բանն էր տալիկա: Ի՞նչեր զոհելու պատրաստ էր, Աստուած իմ, որպէսզի չատ մը հայրերու նման, ամենայն դիւրութեամբ փաթթուէր իր զաւկին ու համբուրէր զայն իր զոյդ երեսներէն, չոյէր մազերը, ափին մէջ սեղմէր անոր վոքրիկ ձեռքերը: Բայց չէր կըրնար: Ո՞րկէ կուգար սիրազեղ այդ չարժումը ընելու վախը: Ի՞նչ բան զինքը կաթուածահար կը դարձնէր, ամէն անդամ որ զղացական արտայայտութեան մը յանձնուիլ կ'ուզէր: Տարօրինակ երկչոտութի՞ւն մը, չփացնելու վա՞խ մը, իր հայրը կանուխ կորսնցուցած ըլլալու տառապա՞նքը, չեմ գիտեր: (Շար. 28)

«ԾԱՒԱԶ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

ՓԱՐԻԶ. - Տէր եւ Տիկին Կիրակոս Կաբապետեան 400 Ֆ.:

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Տէր եւ Տիկին Նիկողոս Նիկողոսեան իրենց քրոջ՝ Աղաւնի Դանիէլեանի մահուան քառասունքին ի յիշատակ, 250 Ֆ. կը նուիրեն «Ծառայ»ին:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊ. ԽԱԶԻ Փարիզի մասնաճիւղի ընդհանուր անդամական ժողովը, Շաբաթ, Մայիս 17, ժամը 16-ին, Մշակոյթի Տունը, 17 rիւ Պէօ :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊՈՑ ԽԱԶԻ Պօմոնի մասնաճիւղը, ընդհանուր ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերուհիները, Հորեքշաբթի, Մայիս 14, ժամը 14·30-ին տեղւոյն եկեղեցւոյ կից սրահին մէջ: Օրակարգ.- Վարչական կազմի ընտրութիւն եւ նաեւ նոր անդամուհիներու ծանօթացում, զանազան տեղեկատուութիւններ:

YAN'S CLUB

5, ave. Reille — Paris 14e

Le Pasteur René LEONIAN de l'Eglise Arménienne Evangélique d'Issy-les-Moulineaux viendra au YAN'S CLUB le Jeudi 15 mai à 21 heures à l'occasion de la parution de son livre :

«LES ARMENIENS DE FRANCE SONT-ILS ASSIMILES?»

Après la vente et la signature, un débat aura lieu sur le thème :

«ASSIMILATION et INTEGRATION»

Un dîner suivra le débat. Les réservations peuvent être faites par téléphone au numéro suivant : 45 - 89 - 20 - 48

ՈՒԽՏԻ ՕՐ ԵՒ ՄԱՏԱՂՕՐՀՆՈՒԹԻՒՆ Ս. ԿԱՐԱՊԵՏ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ

ԿԻՐԱԿԻ, ՄԱՅԻՍ 18

Հանդիսաւոր պատարագ կը մատուցանէ՝

ՅԱԿՈԲ ԵՊԻՍԿ. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ

Երեցփոխութիւնը կը ղեկավարէ Սահակ սարկաւագ Պօղոսեան:

Օրուան աշխարհիկ հանդիսութիւնները կը նախագահեն՝ Տէր եւ Տիկին Փիէռ Ղազարեան, պատուոյ նախագահ եկեղեցւոյս:

Սկիզբ ժամերգութեան ժամը 8-ին:

Պատարագ ժամը՝ 10-ին:

Մատաղօրհնութիւն ժամը՝ 12-ին:

Ցետ կրօնական հանդիսութեանց ըստ սովորութեան կազմակերպուած է սիրոյ սեղան մը եկեղեցւոյս՝ Վազգէն Ա. սրահին մէջ:

Կատարելիք ուխտին համար կը խնդրուի կապ հաստատել եկեղեցւոյս հոգեւոր հովիւին հետ հեռաձայնելով՝ 91-70-38-72 *կամ վարչական ներկայացուցիչի մը հետ՝ Հեռաձայն. - 91 - 58 - 40 - 38, կամ՝ 91 - 60 - 34 - 25 :*

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱԶԻ ԿԱՑԱՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ

Մարսէյլի շրջանի արձանագրութիւնները կը կատարուին ամէն Ուրբաթ օրերը ժամը 14 - 16, Մարսէյլի Մշակոյթի Տան մէջ, 12 rիւ Սէն - Պազիլ, կամ՝ հեռաձայնել. - 91 - 66 - 55 - 91 :

×

ԼԻՈՆ

Ի գիտութիւն կը ծանուցուի թէ՝ կապոյտ Խաչի Պէլֆոնթէնի օդափոխութեան կայանի արձանագրութիւնները սկսած են եւ կը տեւեն մինչեւ Մայիս 31 :

Ցաւելեալ տեղեկութեանց համար հեռաձայնել ամէն օր ժամը 18-էն ետք հետեւեալ թիւերուն. -

78 - 45 - 39 - 23 *կամ՝* 78 - 40 - 27 - 40

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ԷՍԱՆԵԱՆ ԲԱՐԵԿԱՄԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

Հաճելի պատյտ մը՝

ՇԱՆԹԻՅԻ

Կիրակի, Յունիս 15

DU 7 JUIN AU 21 JUIN
6890 + Visa 100 F.

PARIS — KIEV — EREVAN — MOSCOU — PARIS

(Voyage - pension complète - programme touristique - transferts aéroports)

— SANS SUPPLEMENT, NI SURPRISE —

Hôtels 1ère Classe, Assurances U. A. P.

EXCURSIONS : Etchmiadzine - Garni - Zvartnotz - Sevan - Ochagan - Gueghart - Hripsimé.

ETABLISSEMENTS CULTURELS : Madenataran - Musée de la Révolution - Galerie d'Art National - Panthéon arménien - Observatoire de Burakan.

TRANSTOURS
25, rue d'Argenteuil
75001 PARIS
Tél. : 42. 61. 58. 28

Permanence pour Inscriptions et Renseignements
Les Lundi - Mercredi - Vendredi - Samedi, de 16h à 18h30 auprès de — Mme. AGHAVNI KARNIGUIAN, parlant arménien et français.

PROCHAINS VOYAGES

PARIS

1er Juillet - 14 Juillet
Paris - Moscou - Erevan
7020 + Visa

10 Août - 24 Août
Paris - Leningrad - Erevan - Moscou
Paris **7350 + Visa**

6 Septembre - 19 Septembre
Paris - Kiev - Erevan - Moscou - Paris **6910 + Visa**

2 Octobre - 16 Octobre
Paris - Moscou - Erevan
6170 + Visa

Pour **MARSEILLE** s'adresser à l'U.C.F.A.F. - 65, rue Gambetta 13001 MARSEILLE

9 Août - 22 Août
Marseille - Moscou - Erevan - Moscou - Marseille **7150 + Visa**

6 Septembre - 19 Septembre
Marseille - Moscou - Erevan - Moscou - Marseille **7150 + Visa**

— ՃԱՇ —

ՆԻՍԻ ՄԷՋ

Նիսի Հայաստանեայց Առաքելական եկեղեցւոյ կրօնական ընկերակցութեան վարչութիւնը կը կազմակերպէ ճաշհանդէս մը, Կիրակի, Մայիս 18-ին, Փլազա պանդոկի սրահներուն մէջ, ժամը 19·30-ին, Հոգեզալստեան առթիւ, ի նպաստ եկեղեցւոյս կից գնուած հողամասին վրայ կառուցուելիք կրօնա - մշակութային համալիրին:

Այս առթիւ հրաւիրուած է ծանօթ մեներգուհի՝

ԼԻԶ ՍԱՐԵԱՆ

Տեղերը ապահովեցէք հեռաձայնելով. -
93 - 44 - 41 - 14

La MAISON DE LA CULTURE ARMENIENNE
12 - 14, Rue St. Bazile — Marseille

PRESENTATION ET DEDICACE du livre

«LES ARMENIENS DE FRANCE SONT-ILS ASSIMILES ?»

En présence de l'auteur :
le Pasteur René LEONIAN

et suivies d'un débat

Vendredi 16 Mai à21 heures

Entrée libre

Ս. ԽԱԶ ԴՊՐԵՎԱՆՔԻ ԳՈՅՈՒԹԻՒՆԸ ՏԵՒԱԿԱՆԱՑՆԵԼՈՒ ԵՒ ՀԱՄԱԳՈՐԾԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

Այս տարի Հոգեգալուստի օրինի՝ Մայիս 18, Միութիւնս կը տօնէ իր հիմնադրութեան 3-րդ տարեդարձը: Այս առիթով կ'ունենայ տարեկան ընդհանուր ժողովն ու պատարագը, որուն կը յորդորէ ճաշ մը նախատեսուած՝ անդամներուն եւ իրենց ընտանիքներուն:

Ընդհանուր ժողովը տեղի կ'ունենայ Շաբաթ, Մայիս 17, ժամը 19-էն սկսեալ:

CENTRE CULTUREL ALEX MANOOGIAN
118, rue de Courcelles - 75017 Paris
Tél. : 45. 20. 03. 18

Պատարագը կը մատուցուի Իսիի Սուրբ Մարիամ Աստուածածին եկեղեցին, Կիրակի, Մայիս 18-ին:

Կը պատարագէ՝

ԳԱՐԵԳԻՆ ՎՐԴ. ՊԵՐՃԵԱՆ

Կը խնդրուի անդամներէն, ներկայ ըլլալ Մայիս 17 եւ 18-ի սոյն հանդիսութիւններուն, Միութեան յառաջիկայ ծրագիրներուն համար լուրջ խորհրդակցութիւններ կատարելու համար:

Imprimé sur les Presses du Journal «Haratch»
83, rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire : No 55935

ՄԱՐՍԷՅԼ

«ՍՈՒՐԲ ԳՐԻԳՈՐ»

ՀՈՎՈՒԱԿԱՆ ԵՒ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԿԵԴՐՈՆԻ ՕՐՀՆՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԲԱՑՄԱՆ ՀԱՆԴԻՍՈՒԹԻՒՆ

Ուրբաթ, Մայիս 23, երեկոյեան ժամը 18·30ին,
Հայ Կաթողիկէ եկեղեցւոյ մէջ՝
26, rue Sibié — 13001 Marseille

Նախագահութեամբ՝
ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ - ՊԵՏՐՈՍ ԺԸ. ԳԱՍՊԱՐԵԱՆ-ի
Կաթողիկոս - Պատրիարք Տաճն Կիլիկիոյ Կաթողիկէ Հայոց

Կը խնդրուի Մարսէյլի բոլոր հայ կազմակերպութիւններէն, ընկերակցութիւններէն չխուսափիլ:

ASSEMBLÉE GÉNÉRALE de l'A. A. A. S.

L'Assemblée Générale de l'A. A .A. S. aura lieu le Jeudi 29 Mai à 20 h au siège de l'Association, 77, rue La Fayette — Paris 9e
Renouvellement par moitié du Conseil d'administration
(8postes à pourvoir)

Les candidatures doivent parvenir à l'Association au plus tard le 13 Mai 1986. Elles doivent être écrites et signées de la main du candidat, qui doit indiquer, très lisiblement, ses noms. prénoms et adresse.

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Մայիս 25-ին կապոյտ Խաչի Շաւիլի մասնաճիւղի հոգեճաշը: Մանրամասնութիւնները յետագային:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Շաւիլի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը չնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուիրները եկեղեցւոյ պայծառութեան համար.-

Կարապետեանի հոգ.ին առթիւ.- Օր. Լուսին Կարապետեան 60, Զիլեան ընտանիք 100, Տէր եւ Տիկին Սարգիս Համաեան 100 Ֆ., 100 Ֆ. Սահակ - Մեսրոպ երգչախումբին, Այրլ Տիկին Մանուկեան 100 Ֆ., Տէր եւ Տիկին Կարապետեան 200, 200 Ֆ. Հայ Մշակոյթի Տան:

Տէրտէրեանի հոգ.ին առթիւ.- Տէրտէրեան ընտանիք 200 Ֆ., 700 Ֆ.:

Տոքթ. Տիգրեանի թաղման առթիւ.- Պ. Փիէր Վուայէ 100 Ֆ.:

Փոքրիկն՝ Թոմմաս Կակոսեանի մկրտութեան առթիւ.- Տէր եւ Տիկին Միշել Կակոսեան 400 Ֆ., Պ. Քուպլիսի 100 Ֆ.:

Յակոբ Տիւգենի թաղման առթիւ.- Տէր եւ Տիկին Ասլրիս Պամմաճեան 100 Ֆրանք եւ 100 Ֆրանք Համազգային դպրոցին, Տէր եւ Տիկին Ասատուր Պամմաճեան 200 Ֆ., 200 Ֆ. Համազգային դպրոցին, 100 Ֆ. Ս. Խաչ Դպրեվանքին, Անդրանիկ Պամմաճեան ընտանիք 200 Ֆ. Համազգային դպրոցին, 200 Ֆ. Ս. Խաչ Դպրեվանքին, Տէր եւ Տիկին Յովսէփ Պամմաճեան 300 Ֆ. Համազգային դպրոցին, 300 Ֆ. Ս. Խաչ Դպրեվանքին, Տէր եւ Տիկին Կարապետ Պամմաճեան 300 Ֆ. Ս. Խաչ Դպրեվանքին, 200 Ֆ. Համազգային դպրոցին, Տէր եւ Տիկին Սարգիս Տուրսուն 200 Ֆ. Ս. Խաչ Դպրեվանքին, Տէր եւ Տիկին Մաքսուտ Իշճի 100 Ֆ., Տէր եւ Տիկին Գարմեն Պամմաճեան 200, 200 Ֆ., Ս. Խաչ Դպրեվանքին, 200 Ֆ. Համազգային դպրոցին, «Գուսան» երգչախումբ 100 Ֆ., 100 Ֆ. «Ծառայ»ին, 100 Ֆ. «Աչխարհ»ին, Տէր եւ Տիկին Արթիւր Խաքէնտէրեան 200 Ֆ. Պոլսահայ Հայրենակցական Միութեան, 200 Ֆ., Տէր եւ Տիկին Վահէ Ձէքիէր 100 Ֆ., 100 Ֆ. Ս. Խաչ Դպրեվանքին, Տէր եւ Տիկին Մուսայէլեան 200 Ֆ., Ասատուր Տիւզճի ընտանիք 200 Ֆ. Ս. Խաչ Դպրեվանքին 200 Ֆ. Համազգային դպրոցին եւ 100 Ֆ.:

(Շար.)

ՀԱՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՄԱՅԻՍ
14
MERCREDI
14 MAI
1986

LE NUMERO : 4,00 F

ՀԱՐԱՉ

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE-FONDE EN 1925
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
DIRECTRICE: ARPIK MISSAKIAN

TEL.: 47. 70. 86. 60 — TELEX: HARATCH 280 868 F
C.C.P. PARIS 15069-82 E — 51027317 A R.C. PARIS

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 600 Ֆ. — Վեցամսեայ : 310 Ֆ.
Արտասահման : Տար. 700 Ֆ. — Հատը : 4,00 Ֆ.

61ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 16.224 | Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN | 61e ANNÉE — No 16.224

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՎԵՐՋԻՆ ՅԱՐԳԱՆՔ ԿԱՍԹՈՆ ՏՐՃԷՒԻ

ԱՐԱՐՈՂՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍՆԱԿՑԵՑԱՆ ՅԱԿՈԲ ԵՊԻՍԿ. ԻՒ ՍԱՀԱԿ-ՄԵՍՐՈՊ ԵՐԳԱԽՈՒՄԲԸ

ՓՈՎԱՆՍԱՒ ԿԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿԷ
«ՅԱՌԱՋ»Ի ՅԱԽԱԿՑԱԿԱՆ
ՀԵՌԱԳԻՐԸ

—×—

Մահը, այնպէս է, որ կիրքերը, նման կէս պարզուած դրօշակներու լ նշան սուզէ, կը լռեն, դոնէ պահ մը: Ու կը մնար, երկուշաբթի առաւս հաստատել, թէ Տրճէի մեռած, կը յաջողէր ինչ որ չէր կրցած՝ ողջ, համախմբել թէ՛ բոլոր Մարսիլիները, թէ բոլոր ընկերվարականները: ՀանավէՀերը՝ վաղը... Բարձի մը վրայ իր սեւ անթաժան գլխարկը զոր կը կրէ մանուկ մը, ուրիշ բարձի մը վրայ՝ պատուոյ լէգէոնի խաչը:

Բոլորը հոս են: Բոլոր ընկերվարականները, գլխաւորութեամբ Հանրապետութեան Նախագահին: Նոր մեծամասնութիւնն ալ իր յարգանքի տուրքը կը բերէ, գլխաւորութեամբ Ժ. Շապան - Տէլմասի: Բայց, հոն են նաեւ Փասքուա, Կոտէն եւ ուրիշներ: Քաղաքապետարանին առջեւ, առաջին դամբանականը կը խօսի իր կը ցորէը՝ Քորտոնիէ. - «Կաթոն, առանձնութեամբ նաւապետ մը ընտրելիը: Մենակ առնող, գլխարկը մոռցար: Բանակներդ զոյն կը պահեն»: Ժոսփէն կը յաջորդէ՝ «Ոմանք խորհեցան թէ չափաւոր ընկերվարութիւն մը կը մարմնաւորէ, մինչ երբեք չափաւորութեամբ ընկերվարական չեղաւ»: Ազգ. Ժողովի Նախագահը՝ Շապան - Տէլմաս, երբ բեմ կը բարձրանայ, «Պարտիզաններու երգը» կը հնչէ: Ցուզումով կ'ոգեկոչէ դէնքի ընկերը, գլխադրականը: Ապա, տարբեր համայնքներու պատկանող երիտասարդները ուսամբարձ կը տանին դագաղը դէպի Մժորի մայր տաճարը: Առանց մէջ՝ քրիստոնեայ մը, ասիացի մը, հրեայ մը, ալբլիկեցի մը, մահմետական մը, պէօր մը, հայ մը: Եկեղեցին արարողութեան կը նախագահէ պատուելի Ռեմոն Տոարէ եւ այս առընչութեամբ Մարսէյլի Արքեպիսկոպոսը ճշդում մը կատարած է: Արդարեւ, Գերպ. Քոֆի կ'ըսէ. - «Կաթոն Տրճէն բողոքական էր: Իր յուղարկաւորութեան կրօնական արարողութիւնը կատարուեցաւ ըստ Ֆրանսայի բարեկարգ - եալ եկեղեցւոյ ծէսին: Ուրեմն կարելի չէ էքիւմէնիք արարողութեան մասին խօսիլ»:

Եկեղեցւոյ արարողութեան ընթացքին, օտարներէն՝ միայն Սահակ-Մեսրոպ երգչախումբն է որ զեկավարութեամբ Խաչիկ Երզմպեանի երկու շարական երգած է՝ «Սուրբ - Սուրբ» եւ «Քրիստոս ի մէջ», նախքան Յակոբ Եպիսկոպոս Վարդանեանի աղօթքի մը ընթերցումը:

Կէս օրէ ետք, մտերմական շրջանակի մէջ կատարուեցաւ թաղումը Սէն - Փիէր գերեզմանատունը: Բայց, աւելի ուշ, Մարսէյլ վերջին մեծարանք մը մատոյց իր քաղաքապետին՝ առեւտրական բոլոր նաւերը, ձկնորսանաւերը, զբօսանաւերը, որոնք Հին - Նաւահանգիստն էին իրենց դրօշները կէս պարզեցին արեւմուտին: Ինչ որ այնքան կը սիրէր ծովը, հանդարտ ամէնէն աւելի ա'յս յարգանքը սիրէր:

«Փրովանսալ» երեքշաբթի առտու լայն տեղ կուտար, անշուշտ իր տէր եւ տնօրէնին յուղարկաւորութեան: Առանձին կ'արձագանգէր «Մամուլի Անձնաւորութեանց» ցաւակցութեանց, որոնց կարգին կը յիշէր Արփիկ Մխիթարեանը, հրատարակելով «Յառաջ»ի հեռագրին ամբողջութիւնը (տես՝ «Յառաջ», Մայիս 10 / 11):

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄԱՌՇԷ յայտնեց թէ թեկնածու պիտի չըլլայ 1988ի նախագահական ընտրութեանց:

ՊԷՅՐՈՒԹ

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ
ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ - ՊԱՏՐԻԱՐՔԸ՝
ՅՈՎՀ. - ՊԵՏՐՈՍ ԺԸ.
ՆԱԽԱԳԱՀ ՃԵՄԱՅԷԼԻ ՄՕՏ

—×—

Մայիս 10-ին, Շաբաթ օր, Հայ Կաթողիկէ Կաթողիկոս - Պատրիարքը՝ Ցովհաննէս - Պետրոս ԺԸ. Պատպատայի պալատին մէջ ընդունուած է Նախագահ Ամին ճեմայէլի կողմէ: Տեսակցութեան ատարտին, Պատրիարքը յայտնած է թէ այս այցելութիւնը կատարած է Եւրոպայի իր մերձաւորը չըջապտոյտին առընչութեամբ: Իրեն կ'ընկերանային Անդրէաս Եպիսկոպոս Պատոզեան եւ Ցովհ. Եպիսկոպոս Զանթայեան:

Ծանօթ է որ Կաթողիկոս - Պատրիարքը, դալ չաբթու Մարսէյլ կը ժամանէ, ուր Մայիս 23-ին կը նախագահէ Հովուական եւ մշակութային կեդրոնի բացման հանդիսութեանց, իսկ Մայիս 25-ին կը պատարագէ եւ կը քարոզէ վերափոխման Հայ Կաթողիկէ Եկեղեցւոյ մէջ:

×

Ուրբաթ օր, Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոսարանին մէջ բացուած է համադումար մը, որու նիւթն էր. - «Լիբանանի եկեղեցիները, պատմութիւն եւ տիալոգ», կազմակերպուած Քրիստոնեայ Արեւելքի հետազօտութեան կեդրոնին կողմէ: Առաջին նիստին մասնակցած են Սուրբի մարոնի Գերպ. Խուրի, որ բացման խօսքը արտասանած է: Զեկուցում մը կատարած է Հ. Ժան Քալանա, նիւթ ունենալով. - «Ի՞նչպէս քրիստոնեայ ըլլալ Լիբանան», ապա Հ. Ժան Քորպոն խօսած է էքիւմէնիզմի մասին: Յաջորդ եւ վերջին նիստին օրակարգին նիւթերը կը կազմէին Ցոյն - օրթոտոքս, Ցոյն - կաթողիկէ, Հայ առաքելական, Հայ կաթողիկէ, Ասւետարանական եւ Լատին համայնքները:

×

Մայիս 11-ին, Զմմառու վանքը վախճանած է Գերպ. Մխիթար Մուսմեան, նախկին մեծաւոր վանքին:

«ՄԱՐՄԱՐԱ»Ի ՆՈՐ ԽՄԲԱԳՐԱՏԱՆ ԲԱՑՈՒՄԸ

Պոլսոյ «Մարմարա» օրաթերթի նոր խմբագրատան բացումը կատարուած է Մայիս 5, երկուշաբթի երեկոյ: Բացումին ներկայ գտնուած են Շնորհք Պատրիարք, կրօնական ժողովի ատենապետը Շահան Եպիսկ. Սվաճեան, Մխիթարեան հայրեր, հայ կաթողիկէ եկեղեցիէն ներկայացուցիչ վարդապետներ, վարժարաններէ, միութիւններէ, երգչախումբերէ, պարախումբերէ, մամուլէն ներկայացուցիչներ եւ բազմաթիւ մտաւորական դէմքեր:

Շէնքին բացումը կատարած է Շնորհք Պատրիարք ու ըսած. - «Մամուլ եւ տպարան երկուքն ալ ուժ են, լոյս են:... Երբ մենք այս նոր տունը կը բանանք, վստահ եմ որ միաժամանակ նոր սկիզբ մը կը դնենք այստեղ հրատարակուելիք մամուլին ու գրքի հրատարակութեան»:

Իրմէ ետք չուրջ 300 հրաւիրեալներու ներկայութեան խօսք առած է «Մարմարա»ի խմբագիր՝ Ռ. Հատտէճեան. ան նախ ուրախութիւն յայտնած է իրենց տարիներու երազը իրականացած տեսնելով: «Այսօրուընէ սկսեալ գիրքի, գրքութեան, մեր ազգային կեանքին նուիրուած մեր անսակարկ աշխատութիւնը նոր թափով մը պիտի շարունակուի այս երդիքին տակ, ըսած է ան, ու շարունակած. - Ամէն ինչ նոր է այստեղ, ամէն ինչ լուսաւոր, պայծառ, առողջապահական եւ հանգստաւէտ: Այս բոլորը բան մը պիտի աւելցնեն անկասկած մեր եռանդին ու կամքին վրայ: Բայց կէտ մը կայ, զոր պէտք չէ մոռնալ. մամուլի աշխատանքը կ'ենթադրէ վազել, վազվզել, ամէն տեղ ներկայ գտնուիլ, ամէն տեղ խօսք հասցընել, տեսնուած ամէն ինչը վայրկեանապէս գիրի վերածել, այդ նպատակով ալ աշխատիլ առանց զանազանելու գիշերն ու ցերեկը: ... Մամուլոյ աշխատանքին էութիւնը յոգնութիւն ու նուիրում է»:

Ապա ան չնորհակալութիւն յայտնած է Պատրիարք Հօր, համայնական մարմնի ներկայացուցիչներուն ու բոլոր ներկաներուն, խոստանալով որ իրենց աշխատանքը պիտի տանին նոյն թափով:

ՓՈՒԹՊՈԼ

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԽՈՒՄԲԵՐՈՒ ՄՐՑԱՇԱՐՔ ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

—×—

Մայիս 18 և 19, Կիրակի և Երկուշաբթի, Տէսինի մէջ, տեղի կ'ունենայ Ֆրանսայի հայանուն ակումբներու Փութպոլի տարեկան մրցաշարքը՝ որուն յաղթականը պիտի ստանայ բժիշկ Պաշեանի անունը կրող բաժակը: Պաշեան Հ.Մ.Ը.Մ.ի բժիշկն էր. վաղահասօրէն անհետացաւ դժբախտաբար:

Այս տարի, նոյն մրցաշարքը կազմակերպելու կարգը Վալանսինն էր, բայց քաղաքին գլխաւոր մարզադաշտը նախապէս գրաւուած ըլլալով, տեղւոյն վարիչները չկրցան իրենց վրայ առնել կազմակերպութիւնը, եւ Հ.Մ.Ը.Մ. Լիոն - Տէսին յանձն առաւ չընդհատել այս աւանդական հաւաքոյթը:

Ֆրանսայի մէջ կը գործեն 12 հայանուն ակումբներ: Ութ հատը միայն պիտի կրնան մասնակցիլ: Գլխաւոր բացակայ մը՝ Մարսէյլի Հ.Մ.Ը.Մ. «Արծիւ»ը: Տէսինի վարիչներէն մեր քաջած տեղեկութեանց համաձայն, «Արծիւ» չախորժիր այս մրցաշարքէն: Ինչո՞ւ: Որովհետեւ, մինչ ինք միայն հայածնունդ խաղացողներ դաշտ կը հանէ, իր մրցակիցները ունին իրենց կազմին մէջ բազմաթիւ ոչ - Հայեր: Անհաւասարութիւն ուրեմն:

Դիտողութիւնը իրաւացի է: Այսուհանդերձ ոչ - հայ խաղացողներու ներկայութիւնը կամ չգոյութիւնը մեր ակումբներուն մէջ բարդ խնդիր մըն է՝ որուն թերեւս անդրադառնանք ուրիշ անգամ մը:

«Արծիւ»ի տեղ հրաւիրուած է Սէն - Թ'Անթուանի «Հայ Մարզական Երիտասարդութիւն»ը՝ որ չատոնց էր որ չէր մասնակցեր այս մրցաշարքին:

Մաղթելի է անշուշտ որ մեծ թիւով հանդիսատեսներ ներկայ ըլլան Կիրակի եւ Երկուշաբթի Տէսինի մարզադաշտին չուրջը, թէ՛ քաջալերելու համար մրցորդները եւ թէ՛ աջակցելու կազմակերպիչներուն նիւթական բեռը թեթեւցնելու:

×

ԼԱՒ ԱՐԴԻՒՆՔՆԵՐ

—×—

Ռոն - Ալփ լիկի պատուոյ դասակարգի առաջնութեան մրցաշարքը վերջացաւ Մայիս 11-ին: Վալանսի հայանուն ակումբը, յաղթելէ ետք Լէթրայի 3 - 0, կը հասնէր ամբողջ մրցաշրջանին ընթացքին ցոյց տուած իր գերակշռութիւնը: Վալանս ախոյեան է 8 կէտերու առաւելութեամբ:

Վերջին յաղթանակ մը նաեւ Հ.Մ.Ը.Մ. Լիոն - Տէսինի համար: Ցաղթեց Թոնոնի (2) 1 - 0-ով: Կը գրաւէ դասաւորումին 7-րդ տեղը:

Ռոնի առաջնութեան ի հաշիւ, Վիէն պարտուած է Սէրէզէնէ 2 - 0: Վիէն կը դասուի 4-րդ:

Փարիզի շրջանին մէջ, երկու լաւ արդիւնքներ՝ Ալֆորվիլ կը յաղթէ Ամիքալի 2 - 1, եւ Իսի՝ Վոլթէրի 4 - 3:

Վ. Մ.

ԻՆՉՈՒ ԱՊԱՐԴԻԿՆ ՄՆԱՑԻՆ ՀԱՅԵՐԷՆ ԼԵՋՈՒԻ ՎԵՐԱԲԵՐԵԱԼ ՕՐԻՆԱԳԻԾԵՐԸ

Օր. Սօսի Ադամէգեանի կողմէ Նիսի մէջ արուած վերջին բանախօսութեան մէջ յիշատակուեցան հայ լեզուի եւ մշակոյթի վերաբերեալ այն երեք օրինագիծերը, որոնք 1982-էն 1984-ի ընթացքին յաջորդաբար ներկայացուած էին Ֆրանսայի Ազգային Ժողովին համայնավար եւ ընկերվարական խորհրդարանական խմբակներու կողմէ, եւ մնացած՝ անհետեւանք:

Այդ մասին կ'արժէ տալ քանի մը բացատրութիւններ:

Ըստ Ֆրանսայի Ե. Հանրապետութեան Սահմանադրութեան օրինագիծերը Խորհրդարանին կը ներկայացուին երկու ճամբով:

Ա) *Կառավարութեան ճամբով, որ կը ներկայացնէ* Օրէնքի Ծրագրեր (projets de loi).

Բ) *Խորհրդարանականներու ճամբով, որոնք կը ներկայացնեն* Օրէնքի Առաջարկներ (propositions de loi).

Ազգային Ժողովի օրակարգին մէջ կ'առնուին, միշտ նախապատուութեան կարգով, օրէնքի այն ծրագիրները եւ օրէնքի առաջարկները միայն, զորս կառավարութիւնը կը ճշդէ: Ձեւով մը, Ազգային Ժողովի օրակարգը կ'որոշուի կառավարութեան կողմէ, եւ եթէ օրէնքի առաջարկ մը օրակարգի մէջ չառնուի, զատապարտուած կ'ըլլայ մնալու իբր մեռեալ տառ:

Ազգային Ժողովի առնապրութիւնները ցոյց կուտան թէ մեզ չհաղորդող օրէնքի երեք առաջարկներն ալ Ժողովի Դիւանին կողմէ յղուած են «Մշակութային, Ընտանեկան եւ Ընկերային Գործոց Յանձնախումբ»ին, միշտ այն պատճառաբանութեամբ թէ, ներքին կանոնագրին 30 և 31րդ յօդուածներով ճշդուած պայմանաժամին ընթացքին յատուկ յանձնաժողով մը չէ կազմուած զանոնք քննելու համար, համաձայն Սահմանադրութեան 43-րդ յօդուածին տրամադրութեան:

Ուրեմն, օրէնքի երեք առաջարկներն ալ կ'երթան քնանալ Ազգային Ժողովի Դիւանին դարակներուն մէջ, ապասելով որ օր մը կառավարութիւնը հաճի զանոնք առնել օրակարգի վրայ: Բայց այդ ուղղութեամբ չօշափելի որեւէ քայլ չառնուիր: Առաջարկներուն հեղինակները կատարած են իրենց պարտականութիւնը յօգուտ Հայութեան, հայ համայնքը արտայայտած է իր երախտագիտութիւնը, հայ մամուլն ալ ընդհանրապէս Սփիւռքէն մինչեւ Հայաստան, չեփորած է եղելութիւնը իբր իրական յաղթանակ: Բայց գործնական դեռնի վրայ ո՛չ մէկ արդիւնք կ'արձանագրուի, որովհետեւ խօսքն ու գործը իրարու հետ չփոթելու մեր յատուկ միամտութեամբ կը բաւարարուինք, ըստ սովորութեան:

Անշուշտ թէ խորհրդարանական այդ երեք օրինագիծերն ալ դրական քայլեր էին, արդիւնքը ըլլալով կարգ մը հայ անհատներու անխոնջ ջանասիրութեան: Բայց երբ համայն մը ինք չի՛ հետեւիր այդ անհատական ջանքերուն, եւ կամ աւելի ճիշդ երբ համայնք մը իր անկազմակերպութեան պատճառով ի վիճակի չըլլալով զբաղելու իր կենսական խնդիրներով, անհատներ միայն կը զբաղին այդ խնդիրներով, ձեւով մը իբր անձնական գործ, առանց պէտքը զգալու համայնքը տեղեակ պահելու իրենց կատարած ձեռնարկներուն (որոնք անշուշտ համայնքին անունով կը կատարուին), արդիւնքը կ'ըլլայ ճգճիմ, որովհետեւ իշխանութիւնները զիտեն պահանջելու արժէքը չափել, զանոնք ներկայացնողներուն ուժովը միայն:

Ուժ, որ քաղաքականութեան մէջ մարդկային համրանքով կը ճշդորոշուի:

Օրինակով մը խօսելու համար, յիշենք պարագան օրէնքի թիւ 1366 առաջարկին, որ իրապէս շատ մեծ խոստումներ կը բերէր, Ֆրանսայի մէջ հայ լեզուի եւ մշակոյթի զարգացման ու տարածման տեսակէտով:

Այդ օրէնքի առաջարկը Ազգային Ժողովի Դիւանին ներկայացուած էր 1982 Դեկտեմբեր 21-ին: Այդ թուականէն ուելի քան տարի մը վերջ միայն, Նիսի ընկերվարական երեսփոխան Ժան - Հիւկ Գոլոնա, որ այդ օրէնքի առաջարկին համար տեղեկաբեր (rapporteur) նշանակուած էր իր խմբակին կողմէ, 1984 Յունուար 10 թուակիր շրջաբերական նամակով մը զայն տեղեկացուց Նիսի եւ շրջանի բոլոր Հայոց, յանձնարարելով որ իրեն հետ չփման մէջ մտնենք, գործին յաջողութեան համար:

(Փակագծի մէջ ճշդենք թէ, աւելի ճիշդ երեք օր առաջ, 1984 Յունուար 7-ին է որ Նախագահ Միթերան հայանպաստ կարեւոր ճառ մը արտասանած էր Վիէնի մէջ, հայկական Ցնունդին առթիւ):

Երեսփոխան Գոլոնա մեզի բացատրեց թէ, եթէ Ֆրանսայի Հայութիւնը կը փափաքի որ այս օրինագիծը քննուի եւ ընդունուի Ազգային Ժողովին կողմէ, պէտք է զօրաշարժի ենթարկուի, եւ բոլոր միջոցներով իր ձայնը լսելի դարձնէ կառավարութեան եւ Նախագահին մօտ, որպէսզի օրինագիծը օրակարգի վրայ առնուի, քննուի եւ ընդունուի:

Անմիջապէս տեղւոյն վրայ, Նիսի Եկեղեցիին Վարչութիւնը խորհեցաւ այդ ուղղութեամբ հանրագրութիւն մը առաքել տալ մեր հայրենակիցներուն: Եւ սակայն, շրջանին 4000 - 5000 Հայութենէն հազիւ 300 առարագրութիւն կարելի եղաւ ապահովել:

Եկեղեցիի Վարչութիւնը միւս կողմէ 1984 Մարտ 6 թուակիր շրջաբերական նամակով մը հարցը ներկայացուց Ֆրանսայի բոլոր կարեւոր հայկական Միութիւններուն, կազմակերպութիւններուն եւ եկեղեցական վարչութիւններուն, անոնց ղրկելով լիակատար թղթածրար մը, եւ թելադրելով որ զօրակոչի ենթարկեն իրենց շրջանի հայութիւնը եւս, եւ նոյնիսկ հանրագրութիւններ առաքել տալով, զանոնք ղրկեն երեսփոխան Գոլոնային:

Բայց արդիւնքը եղաւ ողբալի, որովհետեւ միայն մէկ կազմակերպութիւն պատասխանեց, այն ալ ըսելու համար թէ խնդիրը չէին հասկցած...

Ուրեմն, համառարած անտարբերութեան մէջ մոռցուեցաւ այդ օրինագիծն ալ, որ միայն եւ միմիայն հայ լեզուի ու մշակոյթի տարածման ու զարգացման համար պատրաստուած էր, եւ որ եթէ քուէարկուէր, կրնար Ֆրանսահայութեան համար մեծ բարիքներ բերել, ազգային մշակոյթի եւ հայապահպանութեան տեսակէտով:

Անտարբերութեան պերճախօս օրինակ մըն ալ ունեցանք Օր. Ադամէգեանի բանախօսութեան առթիւ: Բանախօսութիւնը պիտի կատարուէր Ֆրանսերէն լեզուով, քանի որ պատրաստուած էր յատկապէս Ֆրանսահոս Հայերու համար: Եւ սակայն անոնցմէ մէկ հոգի իսկ չբարեհաճեցաւ գալ լսել, ինչ որ կը նշանակէ թէ հայերէն լեզուի վերաբերեալ բոլոր այս մտահոգութիւնները բաժին կ'իյնան հայախօսներուն միայն:

Բեկումը ակներեւ է: Որոշ է թէ կարգ մը Հայերու համար հայերէն լեզուն ոչինչ կը նշանակէ այլեւս, մինչ ուրիշներ կը տուայտին, կարենալ զայն պահպանելու համար տակաւին:

ՏԻԳՐԱՆ ՀԱՃԵԱՆ

Նիս

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՕԳԵԿՈԶՈՒՄՆԵՐ

ՊԷՅՐՈՒԹ

Պէյրութի «Ցակոբ Տէր - Մելքոնեան» Թատերասրահին մէջ Ապրիլ 24-ի առաւօտուն տեսի ունեցած է միացեալ հանրա - ժողով մը, ուր խօսք առած են կուսակցութեանց ներկայացուցիչները: Նախ խօսած է 71-ամեակի միացեալ մարմնի նախագահ Ա. Ուրֆալեան, անդրադառնալով Լիբանանի կառավարութեան ցեղասպանութեան ծրագրին, նաեւ յետ - եղեռնեան գլխաւոր փուլերուն, Սարդարապատին, ափիւռքեան գազութներու կազմութեան: Ապա բանախօսած է տոքթ. Եղիկ Ճէրէճեան ու ընդգծած, թէ Թուրք Պետութիւնը ձախողած է իր առաջադրանքներուն մէջ, քանի գոյութիւն ունի Հայաստանը եւ Սփիւռքի կեանքը նոր ուժականութեամբ կը շարունակուի: «Հայը երբեք պիտի չհրաժարի իր պահանջներէն. մեր պայքարը չարին դէմ բարիին պայքարն է» ըսած է ան, եզրափակելով իր խօսքերը:

Երկրորդ բանախօսը՝ Ա. Մատուռեան մատնանշած է այն իրողութիւնը, որ եղեռնէն 71 տարի ետք հայ դատը կը մնայ անլոյծ, ու սպիտակ ջարդը գրաւած է կարմիր ջարդին տեղը:

Իրեն յաջորդած է Վ. Բրուտեան. ան յատկապէս ծանրացած է այն իրողութեան վրայ, որ Հայերու ցեղասպանութիւնը Թուրք Պետութեան կողմէ գործուած առաջին եւ վերջին պետական ահաբեկչութիւնը չէր: Ան խօսած է նաեւ յետ - եղեռնեան կացութեան մասին, յիշած, թէ ներկայ Հայաստանը մէկ փոքրիկ մաս է միայն Սեւրի դաշնագրով գծուած Հայաստանին, ու միջազգային ազդակները նպաստաւոր չեն մեզի: Վ. Բրուտեան աւարտած է իր խօսքերը կրկնելով, որ ժողովուրդը կը մնայ իրաւատէրը ու պահանջատէրը:

Բանախօսութիւններու կողքին գործադրուած է նաեւ գեղարուեստական յայտագիր մը. արտասանութիւն, նուագ, խմբերգ:

×

ՔԱԼԻՖՈՐՆԻԱ

Քալիֆորնիոյ համազազուեթային ապրիլեան ոգեկոչումը սկիզբ առած է Մոնթեպելլոյի Ս. Խաչ Եկեղեցիէն եւ 12 հոգի Հայեր անկէ ուղղուած են դէպի Մեծ Եղեռնի յիշատակին բարձրացած յուշակոթողը: Տեղւոյն վրայ գործադրուած է պատշաճ յայտագիրը մը. բացումը կատարելով յուշակոթողի յանձնախումբին ներկայացուցիչը Մ. Մինասեան արտայայտած է ամերիկահայութեան ընդվզումը՝ Ռէյկընի կառավարութեան հակահայ քաղաքականութեան դէմ: Ապա կարգացուած է երեք կուսակցութեանց միացեալ հաղորդագրութիւնը ու խօսք արուած Լոս Անճըլըսի քաղաքապետութեանց ներկայացուցիչներուն:

Աւելի ետք խօսած են նաեւ երեք կուսակցութիւններու ներկայացուցիչները ու յայտնած կուսակցութիւններուն եւ ժողովուրդին վճռակամութիւնը, պայքարը անդուլ շարունակելու, մինչեւ Հայկական Դատին ամրողջական լուծումը:

×

ՇԱՐՎԻԷՕ

Եղեռնի 71-ամեակի արարողութիւնները սկսան Ս. Նշան Եկեղեցին մատուցուած պատարագով, որմէ ետք հոգեհանգստեան պաշտօն կատարուեցաւ նահատակներու յիշատակին. ներկայ էր տեղւոյն քաղաքապետը եւ մեծ բազմութիւն մը: Ապա, 24 Ապրիլ հրապարակին վրայ ծաղկեպսակներ զետեղուեցան քաղաքապետին եւ Ազգ. Միութեան նախագահ Արթա Աջաւուրեանի կողմէ:

Այս առթիւ խօսք առին նախագահը եւ Պ. Լեւոն Թէրզեան, որոնք չեչտեցին մինանական պայքար տանելու անհրաժեշտութիւնը, մեր ազգային իրաւունքները պաշտպանելու եւ արդարութիւնը դրծադրելու համար:

ԻՍԻ-ԼԷ-ՄՈՒԼԻՆՕ

Կլերակի, Ապրիլ 27-ին, Իսի-լէ-Մուլինոյի եւ շրջաններու Հայութիւնը ոգեկոչեց յիշատակը 1915-ի ցեղասպանութեան զոհերուն:

Գնահատելի երեւոյթ մըն է այն պարտքն որ Իսիի երկու հայ եկեղեցիները (Առաքելական եւ Աւետարանական) կրցան իրենց հասարակ Իսիի եւ շրջաններու Հայութիւնը ու միութենական ոգիով ապաշնորհ ձեւով ոգեկոչել մեր բիւրաւոր նահատակներու յիշատակը, քան մը որ դժբախտաբար բացակայ երեւոյթ դարձած է:

Բոլոր կազմակերպութիւնները առանց բացառութեան ներկայ էին, այսպէս նաեւ պետական արարողութիւններէն վերջ թափօր մը կազմուեցաւ յառաջանալով դէպի ռիւ տը լա Տէֆանսի Ֆրանքհետնական յուշարձանը ուր ծաղկեպսակներ զետեղուեցան եկեղեցիներուն եւ Ֆրանսական թէ հայկական զանազան ընկերակցութեանց կողմէ:

Աւելի քան եօթը հարիւր հոգիներու ներկայութեան Միւռոն վարդապետ Քիւրտուր նահատակներուն համար աղօթեց եւ հոգեհանգստեան արարողութենէն վերջ ժողովուրդը միացաւ հոգեւորականներուն ազգունական ազօթքը երգելով:

Հանդիսութեան պաշտօնական բացումը կատարելով Իսիի փոխ–քաղաքապետ Մարտիրոս Գարակէօզեան խօսեցաւ Ֆրանքհետհայկական բարեկամութեան եւ հաւակցողութեան անհրաժեշտութեան մասին:

Վերապատուելի Արընէ Լեւոնեանն կրցաւ Իսիի եւ շրջակայքի Հայութեան խօսք առնելով յիշեցուց օրուան այս տխուր մախմբումին նշանակութիւնը եւ ցեղասպանութեան թէ ինչ կը մերժէ ընթացքը բոլոր Ֆրանսական կառավարութիւններուն որոնց կը վանեն, կ'անտեսեն այսօրուան Թուրքիոյ կառավարութեան պատասխանատուութիւնը հայկական ցեղասպանութեան մէջ, որպէսզի Թուրքիան ազատի իր պատասխանատուութիւններէն պէտք է որ ան դատապարտէ 1915–ի ցեղասպանութիւնը: Առանց վրէժխնդրութեան Հայերը պարզապէս արդարութիւնն է զոր կը պահանջեն:

Այս հատուածը փակեց նախարար Պ. Սանթինի, քաղաքապետ Իսիի, յիշեցնելով որ Հայերու նկատմամբ իր ստանձնած պարտաւորութիւնները պիտի յարգէ ուելցնելով. «Այսուհետեւ աւելի զօրաւոր պիտի ըլլայ, քայց աւելի արդիւնաւէտ»:

Ներկայ անձնաւորութեանց կարդին յիշենք համայնավար երեսփոխան Կի Քոլոնէ եւ ընկերվարական երեսփոխան Պ. Մարներ:

Երկու օր վերջ, Ապրիլ 29, երեքշաբթի Հայ Աւետարանական Եկեղեցին կազմակերպած էր հարցազրոյց մը վերապատուելի Արընէ Լեւոնեանի գրքին շուրջ: Շատ բիւր յիսուն ներկաները չափազանց գնահատեցին գրքին այժմէականութիւնը:

Բազմաթիւ հարցումներու կարգին առնենք երկու անձնաւորութեանց մտքանութիւնները. –

Երեսփոխան Պ. Տիւքոլոնէ մեծապէս գնահատեց վերապատուելի Արընէ Լեւոնեանի գործը եւ ըսաւ թէ շատ հետաքրքրական էր Հայերը որ աւելի լաւ ճանչնան իրենք զիրենք, յիշեցնելով մանաւանդ այն դերը զոր անոնք ունեցած են Ֆրանսայի ներսիմամբ:

Իսկ երեսփոխան Պ. Մարներ (Ծագումով Օքսիթան) ըսաւ թէ միշտ կը գործածէ իր մայրենի լեզուն եւ խրախուսեց Հայերը որ իրենք ալ միշտ խօսին իրենց լեզուն եւ զարգացնեն իրենց մշակոյթը:

Հարցազրոյցը վերջ գտաւ ընդունելութեամբ մը որուն ընթացքին հարցումներու ու գնահատանքները չարունակուեցան:

ԹՂԹԱԿԻՑ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՊՕՄՈՆԻ ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՅԿԵՐՈՅԹԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ.- («Յառաջ»).- Ֆրանսահայ կապոյտ Խաչը աւելի քան կիսադարեան պատմութիւն մը ունի: Ցաջորդական սերունդներ տուած են անոր ոգի, նկարագիրը եւ գիմագիծ: Ցիշել զանոնք՝ հիմնադիր եւ գիմագիծ, զհակաւոր կամ համեստ անդամուհի երախտապիտական գեղեցիկ արտայայտութիւն մըն է: Պօմոնի մասնաճիւղը ունեցաւ այս ամենը գազափարը եւ կիրակի, Մայիս 4-ին, առաւօտեան, Սուրբ Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ մէջ կատարել արարողութիւն հոգեհանգստեան արարողութիւն ի յիշատակ իր հիմնադիր ընկերուհիներուն, որոնք այս հայաշատ արուարձանին մէջ, կապոյտ Խաչը գարձուցած էին սիրական կազմակերպութիւն: Ապա, յաջորդեց հացկերոյթ մը եկեղեցւոյ կից սրահին մէջ:

Հոծ բազմութիւն մը հաւաքուած էր սեգանիներուն չուրջ, որոնց օրհնութիւնը կատարեց հիմնադիր հովիւը՝ Գրիգորիս քահանայ Քէշիշեան: Մասնաճիւղին անունով բացման խօսքը արտասանեց Ռեթա Ֆըրնըզեան ու առաւ հակիրճ կերպով կապոյտ Խաչին նպատակը եւ ընթացքը իր տարած աշխատանքները՝ այցելութիւն հանգստեան տուներուն, հիւանդանոցներուն, օրնութիւն կատարելներուն, կրթաթոշակի յատկացում ուսանողներու, նպաստ կրթական հաստատութիւններու, մասնաշ սերունդներուն մօտ ազգային դաստիարակութեան գործ կայնով եւ հայերէնի չաբաթական դասընթացքներով: Ապա, կոչ ըրաւ, մանաւանդ երիտասարդ հայուհիներուն գալ եւ խտացնել կապոյտ Խաչին չարքերը: Ամիլկաէս յետոյ, խօսեցաւ, չրջանի գաշնակցական մարմնի կողմէ Սիմոն Մնակեան որ քաղաքական եւ չնորհաւորական խօսքերէ ետք բաւ թէ կապոյտ Խաչը կը գտնուի Հ. Ց. Դաշնակցութեան ծիրին մէջ եւ կ'ընթանայ անոր ուղղութեամբ:

Խօսք առաւ կարօ Ցովսէփեանի որ ընդծեց եղած հաւաքական յարգանքին կարեւորութիւնը հանդէպ անոնց որոնք, տարիներու ընթացքին, եկան, մտածեցին, ծրագրեցին, ոքնեցան, գոհաբերեցին, տուին իրենց լաւագոյնը որպէսզի կապոյտ Խաչը չարունակէ իր ազգանպաստ երթը· ու այսօր աւելցուց ան, կապոյտ Խաչը կը գօրացնէ իր ներկայութիւնը եղէ խարսխուած մնայ իր հաստատ անցեալին հետ, եթէ չկտրուի իր արուեստներէ եւ եթէ երբեք չհրաժարի բարոյական սկզբունքներէ: Ալեքսանդր Պապայեան Սուրբ Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ կողմէ յայտնեց համակրութեան խօսքը եւ չեչտեց կապոյտ Խաչի ծառայութիւնները ազգին զաւակներուն անխտիր եւ կոչ ըրաւ միչտ նեցուկ կանգնիլ այս կանանց կազմակերպութեան: Ցետոյ, հացկերոյթը ընթացաւ Ալեքսանդր Պապայեանի թամամայութեամբ: Մէնէրգեց Սիրանոյշ Մանուկեան «Թռչէի մաքով տուն»: Կապոյտ Խաչի Սէն - Ժերմի մասնաճիւղի երէց անդամուհի Մաքրուհի Էօրտէքեան վերյիչեց մօտաւոր անցեալի ապրումներ, մանաւանդ երկրորդ Աչխարհամարտի օրերուն անդամուհիներուն կատարած աչխատանքը՝ հայ զինուորներու վերիններու օգնութիւն, յետոյ կայանի առաջին տարիներու դժուարին բայց խանդավառ գործը եւ ապրկցուց.- «ինծի համար կապոյտ Խաչը մեծ ընտանիք մըն է եւ այդպէս ալ պէտք է մնայ: Ես որպէս անդամուհի փորձեցի ուժերուս սահմանիներուն մէջ բնել կարելիս, այսօր կը մատքեմ երիտասարդներուն ուժ եւ կարողութիւն շարունակելու համար կապոյտ Խաչի առաքելութիւնը»: Սայաթ Նովայի գործերէն՝ «Քամանչա» մեկնաբանեց երգչուհի Քէշիշեան: Խաչիկ Երմազեան, Սահակ - մեսրոպ երգչախումբի ղեկավարը, ղրուատեց կապոյտ Խաչի գործունէութիւնը եւ յատկապէս կայանի կարեւորութիւնը մանուկներու հայեցի դաստիարակութեան տեսակէտէն եւ ապա բնորոչեց միութեան մը համար իր անցեալին կարեւորութիւնը, իր ներկային էութիւնը եւ ապագային պատրաստութիւնը որպէսզի օղակը մնայ միչտ ամբողջական: Գրիգորիս քահանայ Քէշիշեան չերմ մաղթանքներ ըրաւ կապոյտ Խաչին եւ խօսքը տուաւ Պօղոս Արզումանեանին որ ըսաւ թէ կապոյտ Խաչը հայ կնոջ առաքինութիւններու երաչխիքն է եւ թէ գովասանք չունի այս հաւաքոյթին որովհետեւ եղածը բնական է, ու ապա աւելցուց թէ կարեւորը ներունդ փրկել է: Առանց լեզուի, առանց մչակոյթի, ըսաւ ան, ազգ չկայ· հետեւաբար ուժ պէտք է տալ հայ դպրոցին, Համազգայինի դպրոցին: Ազատուհի Տէր - Վարդանեան, որ երէցները կը յիչեն իր ներկայութիւնը բեմերուն վրայ, ներկանեերու հաճոյքին համար մեներգեց՝ «Տըլէ Եաման»ը արթնցնելով անկատկած ոմանց մօտ զեղեցիկ յիչատակներ: Արտասանեց Սեդա Ֆըրնըզեան, Պարոյր Սեւակին «Մենք քիչ ենք, բայց հայ ենք» քերթուածը: Եղան այլ երգեր, խմբերգներ ազգային ու յեղափոխական երաժչտութիւն: Եղան նաեւ նուէրներ եւ վիճակահանութիւն մը: Ներկաները յայնօրէն քաջալերեցին Պօմոնի Կ. Խաչը որ կրնայ այս ձեռնարկէն գօտեպնդուիլ ու չարունակել առաւել թափով ու եռանդով իրագործելու իր նպատակները:

ԿԱՐՕ ՑՈՎՍԷՓԵԱՆ

- ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ -

Նիւ - ԵՈՐՔի Լինքըլն կեդրոնի մէկ սրահին մէջ 2500 հոգիի ներկայութեան, տեղի ունեցած է Կոմիտասեան փառատօնի վերջին համերգը, Պոսթընի եւ Փրովիտենսի միացեալ երգչախումբին ու 30 նուագածուներու մասնակցութեամբ: Ցայտագիրը բազկացած է կոմիտասեան երգերէ ու երգչախմբային յօրինումներէ: Այս փառատօնը հովանաւորած էր Արեւելեան - Ամերիկայի եւ Գանատայի թեմի Կիլիկեան առաջնորդարանը:

×

ՊԼԷՐՈՒԹի Հայկազեան քոլէճին մէջ Եղեռնի 71-ամեակի ոգեկոչման ձեռնարկ մը տեղի ունեցած է Ապրիլ 25-ին, աչակերտութեան կազմակերպութեամբ: Նախ ցոյց տրուած է տեսերիզ մը, ուր կը ներկայացուէր Հայ Դատի աչխատանքները, իսկ օրուան դասախօս Յ. Պէրպէրեանի նիւթը եղած է «Ցեղասպանութիւնն ու անոր ուրացման երեւոյթները»: Ձեռնարկը վերջ գտած է «Սարդարապատ» քայլերգի ունկնդրութեամբ:

×

ԹԵՀՐԱՆի հայ մչակութային «Արարատ» կազմակերպութեան «Կոմիտաս» սրահին մէջ տեղի ունեցած է Ներսէս Շնորհալիի ստեղծագործութիւններուն նուիրուած «Շարականներու երեկո»ն, հովանաւորութեամբ Արտակ Աբգ· Մանուկեանի եւ համագործակցութեամբ Թեհրանի թեմին հայերէնազիտական երեկոյեան դասընթացքին: Բացման խօսքէն ետք Օր· Լիլիա Բերբերեան ներկայացուցած է Շնորհալիի կեանքն ու գործը, ապա Ա. Հալեբլի եւ Տ. Սուքիասեան երգած են քանի չափ շարականներ:

×

ԹԱՒՐԻԶի հայ մչակոյթի սրահին մէջ Ապրիլ 17-ին տեղի ունեցած է գրական երեկոյթ մը՝ նուիրուած՝ Դանիէլ Վարուժանի, Գրիգոր Զօհրապի, Սիամանթոյի, Է· Ակնունիի եւ Կոմիտասի: Բացման խօսքէն ետք այս մտաւորականներու կենսագրութիւնն ու գրական գործունէութիւնը ներկայացուած է: Երեկոյթի ընթացքին եղած են նաեւ արտասանութիւններ ու երաժչտութեան ունկնդրութիւն:

×

ՊԼԷՐՈՒԹի «Ազիբեան» ակումբին մէջ Ապրիլ 20-ի առաւօտուն տեղի ունեցած է «Հայ երգի համազումար» մը, կազմակերպուած «Համազգայինի» չրջ· վարչութեան եւ Պուրճ Համուտի մասնաճիւղին կողմէ: Ներկայ եղած են երաժիչտներ, արուեստագէտներ, մչակութային միութիւններու, հայկական ռատիոկայաններու ներկայացուցիչներ, եւ հայ երգով չահաղրգռուած անհատներ:

Ձեկուցումներ ներկայացուցած են վ· Պարսումեան՝ «Հայ երգը երէկ, այսօր եւ վաղը», տոքթ· Ա. Եղիայեան՝ «Հայ երգին բառերը», Ն· Նաճարեան՝ «Սփիւռքի ռատիոկայաններուն ծրագիրները» (ձայներիզով), Հ· Թիլպեան՝ «Հայ երգի անդրադարձը ժողովուրդին վրայ»: Ձեկուցումներէ ետք ներկաներու հարցումներուն պատասխանած են զեկուցողները:

×

ՊԼԷՐՈՒԹի «Ազիբեան» ակումբին մէջ Ապրիլ 20-ին տեղի ունեցած է Ապրիլեան չաբաթի ձեռնարկներուն առաջինը· «Քարէքաններու յուցահանդէս եւ դասախօսութիւն»:

Առաջին մասին մէջ բացումը կատարուած է «Հայոց պատմութիւնը քարէքսներու ընդմէջէն» յուցահանդէսին· ապա ներկաները ունկնդրած են Շ· Տամատեանի դասախօսութիւնը՝ «Մչակութային եղեռնը»: Ան խօսելէ ետք նահատակ զրողներու կորուստով մեր կորսընցուցածներուն մասին, արտայայտուած է ճարտարապետական կոթողներու քանդումին, փճացումին մասին: Ապա յիչած է նաեւ Թրքական նոր օրերու պնդումները, թէ Հայերը եկուոր են, իսկ Թուրքերը բնիկ, հայ երաժչտութիւն գոյութիւն չունի, այլ՝ ան մէկ ճիւղն է Թրքական «Հարուստ» երաժչտութեան, եւայլն:

×

ՊԼԷՐՈՒԹի «Լեւոն եւ Սոֆիա Յակոբեան» քոլէճի եւ Հայ Աւետ· Չամլեան - Թաթիկեան վարժարանի աչակերտութիւնը միասնաբար կազմակերպած են 71-ամեակի ոգեկոչումի հանդիսութիւն մը, Ապրիլ 23-ին: Երկու վարժարաններու աչակերտներէն եղած են խօսք առնողներ, նուագողներ, արտասանողներ, երգողներ: Օրուան խօսքը փոխանցած է Վ· Թէնպէլեան ու ըսած, թէ այսօր հայ դպրոցը պէտք է վերածուի Հայ Դատի դպրոցի «այսպէս կը պահանջէ մեր նահատակներուն կտակը»:

×

ՊԼԷՐՈՒԹի «Ազիբեան» ակումբին մէջ Ապրիլ 22-ին «Հայկական մամուլը՝ եղեռնի չրջանին» նիւթին մասին խօսած է Ա· Տէր - Խաչատուրեան: Ան ամփոփ մէկ պատկերը գծելէ ետք նախաեղեռնեան Պոլսոյ մտաւորական կեանքին, - զպրոց, թատրոն, երգչախումբ, մամուլ,-չիւած է որ եղեռնը կորուստի մատնած է մեծ մասը անոր: Իր ըսածները աւելի չօչափելի դարձնելու համար ան մէկ - մէկ օրինակ ցոյց տուած է չրջանի թերթերէն ու տարեգիրքերէն ու կարգացած անոնցմէ որոչ մասեր:

ԱՌԱՍՏԱՂԸ

ՌՈՊԷՐ ՀԱՍՏԷՃԵԱՆ

Իրիկունները երբ դասերուս կ'աչխատէի, պօթք կ'ընէի Աստուծոյ, որպէսզի հայրս պահ մը մօտենար ինծի ու ակնարկ մը նետէր պատուհանիս վրայ, չոյէր մազերս ու «ապրիս» մը ըսէր, համբոյր մը տար հակելով, գոնէ ժպիտը սիրալիր նայուածքով մը: Այսպիսի բաներ չէին պատահեր, կամ չատ քիչ անգամ, այնքան քիչ՝ որ կը դիտմէին մտքիս մէջ ու անմոռանալի կը դառնային: Եւ ոակայն ո՛րքան կը սիրէի հայրս, ինչպիսի պաչտամունք մը ունէի, ինչպիսի հիացում մը կը անուցանէի անոր նկատմամբ: Մանուկի անմեղ հոգիս կը գուշակէր - եւ չէր սխալիր - որ հայրս ալ նոյնը կը զգար ինծի հանդէպ: Կարծես երկու սիրահարներ էինք, որոնք սպիտուած էին չուրջիններէն պահել իրենց իրական զգացումները: Կարծես ըսպիտուած էինք մեր զգացումներուն ճիշդ հակառակը ձեւացնել եւ իրարու կռնակ դարձնել ճիշդ այն պահուն երբ իրարու փաթթուելու, զիրար համբուրելու տենչանքը կ'այրէր մեր հոգին:

Արկածէս առաջ, ամէն անգամ որ չոյած եմ Ռուբիկին մազերը, կամ ամէն անգամ որ անոր փոքրիկ ձեռքէն բռնելով զինքը տարած եմ մերձակայ հանրային պարտէզին մէջ սարքուած լունա - փառք մը, մտքիս մէջէն անմոռանալի հօրս համար պատարագ մը երգած եմ: Օ՛, մենք երբեք չէրցանք միասին լունա - փառքի մը մէջ պտըտելու երջանկութիւնը վայելել: Երբեք չէրցայ հօրս ձեռքէն բռնելով մէկ հրաչալիքէն միւսը վազել, թռչող մոգական աթոռներու մէջ նստիլ, զարճանիներով բարձրանալ ու իջնել, տիկնիկներու թատրոն մը դիտել: Թերիկնիկներու թատրոն մը դիտել: Թերեւս այդ էր պատճառը, որ երբեք Ռուբիկը չզրկեցի այդ ուրախութիւններէն:

- Մեծ հայրիկ, այսօր լունա - փառք պիտի երթա՞նք:

- Հարկաւ պիտի երթանք, ջանա՛ որ դասերդ չուտ վերջացնես:

- Օ՛, ինչ լաւ, ես հիմա կը վերջացնեմ:

Ութդի պէս ուրախ, Ռուբիկ գլուխը կը հակէր դասերուն վրայ եւ այլեւս ուրիչ ոչ մէկ բանով կը զբաղէր մինչեւ որ վերջացնէր դասերը: Երբ կը վերջացնէր, վազելով քովս կուգար:

- Պատրաստ եմ, կ'ըսէր անչափելի երջանկութեամբ մը:

Կը բռնէի ձեռքէն եւ երկու ընկերներու նման կը սկսէինք քալել փոզոցին մէջ: Ոչ ոք կրնար գիտնալ թէ մեր երկուքէն ո՞վ աւելի երջանիկ էր այդ պահուն: Եւ ես, մտնելէ վերջ մանուկները խենդեցնող այդ զուարճալիքներու պարտէզին ներս, կը չփոթէի մեր ինքնութիւնները: Դարձեալ Ռուբիկին տեղը կը զրաւէի երեւակայութեանս մէջ եւ կը բռնէի հօրս ձեռքէն: Մենք այլեւս կը զազրէինք Ռուբիկըն ու ես ըլլալէ: Ժամանակը կը նահանջէր քանի մը տասնեակ տարիներ ու հիմա հօրս ձեռքէն բռնած, կը պտըտէի հրաչալիքներու աչխարհին մէջ:

Արկածէն վերջ, երբ երկարատեւ մահաքունէն ելայ ու գիտակցութիւնս վերադըտայ, այն ինչ որ առաջին տեսածներէս մէկը եղաւ, Ռուբիկին պազատապին նայուածքն էր: Ռուբիկ անկողնիս քով ծունկի եկած, ինծի կը նայէր յամառ ու հարցական նայուածքով մը: Ձէր խօսեր, միայն կը նայէր: Շուրջինները կը խօսէին հետս, ան կը լռէր:

Առաջին օրերուն զիս չրջապատողները հետս խօսեցան առանց հարցում ուղղելու, պարզապէս հաստատական եզանակով, որպէսզի ճիգ չընեմ պատասխանելու, որպէսզի չյոգնիմ:

- Փառք Աստուծոյ վտանգը անցուցիր, հայրիկ, կ'ըսէր Սաթենիկ:

- Բժիչկը այսօր քեզ չատ լաւ գտաւ, հայր, կ'ըսէր Ցակոբ:

- Երկկ դիչեր ազուոր քնացեր ես, ատիկա լաւ նչան է, կ'ըսէր Սաթենիկ:

- Ես խանութով զբաղած եմ, այդ մասին սիրա մը՛ հատցներ, կ'ըսէր Ցակոբ:

Ռուբիկ կը նայէր ու չէր խօսեր: Ուղղակի աչքերէս կախուած՝ ո՞վ գիտէ ինչ հարցումներ կը զարճնէր մտքին մէջ, առանց զանոնք բարձրաձայն ինծի ուղղել յանդգնելու: Իր փոքրիկ աչքերուն մէջ կը կարդայի անպատմելի տառապանքի մը լուռ տրամութիւնը, մանաւանդ երբ կը տեսնէր թէ իր մեծ հայրը անզօր էր իր սեփական մարմինը կառավարելու: Այդ առաջին վայրկեաններուն որքան վախցայ որ այդ պաչտելի արարածը ի վերջոյ չի դիմանար ու արցունքոտ աչքերով կը հարցնէ·

- Մեծ հայրիկ, լունա - փառք պիտի չերթա՞նք անգամ մըն ալ:

Աստուած իմ, կ'ըսէի ես ինծի, տա՛յ Աստուած որ Ռուբիկէն գաղտնի պահեն ահաւոր ճչմարտութիւնը: Զգիտնայ թէ այլեւս պիտի չերթամ այն նախկին մեծ հայրիկը, որ փոզոցը կրնայ քալել ազատ համարձակ, մինչեւ իսկ վազել թռուանը եռեւէն հանրային պարտէզի մը մէջ: Զգիտնայ: Զգիտնայ ո՛չ թէ որպէսզի չատապի իմ հաչուոյս, որպէսզի կարելի չափով ուչ անդրադառնայ թէ կը զրկուի մեծ հայրիկի հետ փոզոց ելլելու երջանկութենէն: Կը վախնայի, այո, կը վախնայի որ այդ չարաչուք հարցումը ուչ կամ կանուխ պիտի հասնէր: Միչտեռ այդպէս չպատահեցաւ: Օր մը Ռուբիկ ձեռքս բռնեց ու ըսաւ.

- Մեծ հայրիկ, մի՛ վախնար, օր մը դարձեալ լունա - փառք պիտի երթանք:

(Շար· 29)

Պ. Ասատուր Աճէմեան,
Տիկին Բերկրուհի Փիրեան եւ զաւակները՝ Անարէ եւ Ալէն,
խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց սիրեցեալ քրոջ եւ զարմուհիին՝

ՍԻՐԱՐՓԻ ԱՃԷՄԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Կիրակի, Մայիս 11-ին:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի, Ուրբաթ, Մայիս 16, ժամը 8·30-ին Փարիզի Ս. Յովհաննէս - Մկրտիչ Եկեղեցին, ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի Փանթէն - Փարիզիէնի գերեզմանատունը:

Որեւէ մահագդ ղրկուած չըլլալով, կը խնդրուի ներկայս իրրեւ այդ նկատել:

«ՅԱՌԱՋ»· - Մեր ցաւակցութիւնները Պ. Ասատուր Աճէմեանի:

Այրի Տիկին Զեփիւռ Խարբութեան,
Տէր եւ Տիկին Արման Խարբութեան եւ զաւակները,
Տէր եւ Տիկին Ժան - Փիէր Խարբութեան եւ զաւակները,
Տէր եւ Տիկին Քրիստափոր Խարբութեան եւ զաւակները,
Տէր եւ Տիկին Ճէպրայիլ Պահատուրեան եւ զաւակները (Լիոն),
ինչպէս նաեւ ընտանեկան բոլոր պարագաները խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծ - հօր, եղբօր, հօրեղբօր ,սանահօր՝

ՕՀԱՆ ԽԱՐԲՈՒԹԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Մայիս 12-ին, յետ կարճատեւ հիւանդութեան:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի, Ուրբաթ, Մայիս 16, ժամը 10·30-ին Փարիզի Ս. Յովհաննէս - Մկրտիչ Եկեղեցին, ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի Պաթինեոլի գերեզմանատունը, ամփոփուելու համար ընտանեկան դամբարանը:

Մահագդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իրրեւ այդ նկատել:

«ՅԱՌԱՋ»· - Մեր ցաւակցութիւնները Տիկին Զեփիւռ Խարբութեանի եւ զաւակներուն:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ԷՍԱՆԱՆ ԲԱՐԵԿԱՄԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆ
Հաճելի պատյտ մը՝
ՇԱՆԹԻԳԻ
կիրակի, Յունիս 15

×

Մայիս 25-ին կապոյտ Խաչի Շաւիլի մասնաճիւղի հոգեճաշը: Մանրամասնութիւնները յետագային:

ԱԷՆ - ԹԷԹԻԷՆ
Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

ՀՈԳԵԳԱԼՈՒՍՏ

Մայիս 18, Կիրակի, առաւօտեան ժամը 10·30-ին, կը մատուցուի պատարագ:
Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ՋԱՏԻԿ ԱԲԵՂԱՅԱՆ ԱՒԵՏԻՔԵԱՆ

Յարձակում կը յիշեցնենք Ս. Թէթիէնի եւ շրջանի հայութեան թէ ամուսնացողներուն եւ երբորդ կիրակիները պատարագները կը մատուցուին:

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Իր տալոջ Տիկին Կարապետեանի մահուան առթիւ, Տիկին Ս. Կարապետեան 250 Ֆ. կը նուիրէ «Յառաջ»ին:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղի ընդհանուր անդամական ժողովը, Շաբաթ, Մայիս 17, ժամը 16-ին, Մշակոյթի Տունը, 17 rue Pixo :

×

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉԻ Պօմոնի մասնաճիւղը, ընդհանուր ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերուհիները, Չորեքշաբթի, Մայիս 14, ժամը 14·30-ին տեղւոյն Եկեղեցւոյ կից սրահին մէջ: Օրակարգ·. Վարչական կազմի ընտրութիւն եւ նաեւ նոր անդամուհիներու ծանօթացում, զանազան տեղեկատուութիւններ:

- ՁԱՇ -

ՆԻՍԻ ՄԷՋ

Նիսի Հայաստանեայց Առաքելական Եկեղեցւոյ կրօնական ընկերակցութեան վարչութիւնը կը կազմակերպէ ճաշ - հանդէս մը, Կիրակի, Մայիս 18-ին, Փլազա պանդոկի սրահներուն մէջ, ժամը 19·30-ին, Հոգեզալստեան տօնին առթիւ, ի նպաստ եկեղեցւոյս կից գնուած հոգամասին վրայ կառուցուելիք կրօնա - մշակութային համալիրին:

Այս առթիւ հրաւիրուած է ծանօթ մեներգուհի՝

ԼԻԶ ՍԱՐԵԱՆ

Տեղերը ապահովեցէք հեռաձայնելով·. -
93 - 44 - 41 - 14

A CEDER

Cède concession perpetuelle
au Cimetière Saint Pierre à Marseille

A VENDRE

T3 Bourgeois, Centre ville Marseille
vue sur jardins, C.C.I.G., charges mini.
390.000 F
Tél : 91 - 47 - 10 - 52 heures repas

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉԻ ԿԱՑԱՆ

ՓԱՐԻԶ

Կապոյտ Խաչի Պէլֆոնթէնի կայանի արձանագրութիւնները սկսած են Ապրիլ Մէկէն եւ կը տեւեն մինչեւ Մայիս 31:

Արձանագրութեանց համար դիմել ձեր բնակատան ամէնէն մօտիկ Կապոյտ Խաչի Վարչութեան:

Յաւելեալ տեղեկութեանց համար դիմել կապոյտ Խաչի գրասենեակը՝ Երեքշաբթի, Հինգշաբթի եւ Ուրբաթ օրերը՝ ժամը 14-էն 18, հեռաձայնելով
48 - 24 - 46 - 57

×

ՄԱՐՍԷՅԼ

Մարսէյլի շրջանի արձանագրութիւնները կը կատարուին ամէն Ուրբաթ օրերը ժամը 14 - 16, Մարսէյլի Մշակոյթի Տան մէջ, 12 rue Սէճ - Պազիլ, կամ՝ հեռաձայնել· - 91 - 66 - 55 - 91 :

×

ԼԻՈՆ

Ի գիտութիւն կը ծանուցուի թէ՝ Կապոյտ Խաչի Պէլֆոնթէնի օդափոխութեան կայանի արձանագրութիւնները սկսած են եւ կը տեւեն մինչեւ Մայիս 31 :

Յաւելեալ տեղեկութեանց համար հեռաձայնել ամէն օր ժամը 18-էն ետք հետեւեալ թիւերուն· -
78 - 45 - 39 - 23 *կամ՝* 78 - 40 - 27 - 40

ՈԽՏԻ ՕՐ
ԵՒ ՄԱՏԱՂՕՐՀՆՈՒԹԻՒՆ
Ս. ԿԱՐԱՊԵՏ
ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ

ԿԻՐԱԿԻ, ՄԱՅԻՍ 18

Հանդիսաւոր պատարագ կը մատուցանէ՝
ՅԱԿՈԲ ԵՊԻՍԿ. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ

Երգեցողութիւնը կը ղեկավարէ Սահակ սարկաւագ Պօղոսեան:

Օրուան աշխարհիկ հանդիսութիւնները կը նախագահէ՝ Տէր եւ Տիկին Փիէր Ղազարեան, պատուոյ նախագահ Եկեղեցւոյս:

Սկիզբ ժամերգութեան ժամը 8-ին:
Պատարագ ժամը՝ 10-ին:
Մատաղօրհնութիւն ժամը՝ 12-ին:

Յետ կրօնական հանդիսութեանց ըստ սովորութեան կազմակերպուած է սիրոյ սեղան մը եկեղեցւոյս՝ Վազգէն Ա. սրահին մէջ:

Կատարելիք ոխտին համար կը խնդրուի կապ հաստատել եկեղեցւոյս հոգեւոր հովիւին հետ հեռաձայնելով՝ 91-70-38-72 *կամ վարչական ներկայացուցիչի մը հետ՝ Հեռաձայն· - 91 - 58 - 40 - 38, կամ՝* 91 - 60 - 34 - 25 :

avec «REVENIR»
le livre le plus complet
jamais publié
sur la réincarnation

ԿԵԱՆՔԸ ՉԻ ՍԿՍԻՐ ԾՆՈՒՆԴՈՎ
ԵՒ ՉԻ ՎԵՐՋԱՆԱՐ ՄԱՀՈՎ

Ինչ կը պատահի հոգիին, երբ ան կ... լքէ իր ներկայ մարմինը: Արդեօ՞ք ան կ... մտնէ մէկ ուրիշ մարմնի մէջ: Ինչպէ՞... կը գործէ հոգեզարթուեան օրէնքը... Մենք կրնա՞նք արդեօք ազդել մեր ապա... պայ կեանքերուն վրայ: «Վերադարձ... այս շատ խոր եւ խորհրդաւոր հարց... րուն սպառիչ պատասխանները կուտայ... Այս գիրքին չնորհիւ դուք կը տոգուիք ձեր ներկայ կեանքին վրայ իշխելու գիտութիւնը: Կրնաք ձեւակերպել ձեր ապագայ կեանքը եւ հիմնականօրէն բարելաւել ձեր այժմեան կեանքի ընթացքը:

L'exemplaire de «*REVENIR*» est vendu au prix exceptionnel de 15FRS port compris
Le livre existe en arménien et en français
Dès aujourd'hui envoyez ce coupon et votre paiment à
Այս գիրքը ստանալու համար դիմեցէք հետեւեալ հասցէին.

Observateur Védique
49bis, rue de Reims, 94700 MAISONS-ALFORT
M/Mme/Mlle .....
Adresse .....
Code postal ..... Ville .....
Précisez bien si vous voulez le livre en langue
◯ Arménienne ou ◯ Française

La MAISON DE LA CULTURE ARMENIENNE
12 - 14, Rue St. Bazile — Marseille

PRESENTATION ET DEDICACE
du livre

«LES ARMENIENS DE FRANCE SONT-ILS ASSIMILES ?»

En présence de l'auteur :
le Pasteur René LEONIAN

et suivies d'un débat

Vendredi 16 Mai à21 heures

Entrée libre

CROIX BLEUE
RECHERCHE

LA CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE
Recherche pour sa Colonie de Bellefontaine
— **UN ECONOME POUR LE MOIS DE JUILLET.**
— **UN ECONOME POUR LE MOIS D'AOUT**
VEUILLEZ ADRESSER VOS CANDIDATURES AU :
CONSEIL D'ADMINISRATION DE LA C. B. A. F.
17, rue Bleue
75009 — PARIS

Imprimé sur les Presses du Journal «Haratch»
83, rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire : No 55935

ի նպաստ
ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ ՄԻԱԲԱՆՈՒԹԵԱՆ
ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՆԳԱՆԱԿԻՉ ՄԱՐՄՆԻ
ԱՌԱՋԻՆ ՋԵՌՆԱՐԿԸ՝
ՇԱԲԱԹ, ՄԱՅԻՍ 24, ԺԱՄԸ 20-ԻՆ
ՁԱՇ

PAVILLON DAUPHINE
Place du Mal. De Lattre de Tassigny
Porte Dauphine

Բարձր հովանաւորութեամբ՝
ԵՐԵՔ ՅԱՐԱՆՈՒԱՆՈՒԹԵԱՆՑ ՊԵՏԵՐՈՒՆ

եւ նախագահութեամբ՝
ԱՆՐԻ ՎԷՐՆԷՕՅԻ

մասնակցութիւն անձ մը ղլուխ 1·000 Ֆր.

Réservations :

GALERIE MATIGNON : 18, ave. Matignon — 75008 Paris
Tél. :42 - 66 - 60 - 32
ORIENT - CONTEMPORAIN : 24, rue des Petits-Champs
75002 Paris — Tél. : 42 - 96 - 54 - 29
UGAB : 11, square Alboni — 75016 Paris — Tél. : 45 - 20 - 03 - 18
CREDIT SUISSE : 92, Champs-Elysées — 75008 Paris
Tél. : 45 - 62 - 29 - 56
COLLEGE SAMUEL - MOORAT : 26, rue Troyon — Sèvres
Tél. : 45 - 34 - 68 - 28
CCO : 10, quai de Bercy — 92200 Charenton — Tél. : 43 - 68 - 26 - 32
ET
HARATCH

ՄԱՐՍԷՅԼ
«ՄՈՒՐԲ ԳՐԻԳՈՐ»
ՀՈՎՈՒԱԿԱՆ ԵՒ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ
ԿԵԴՐՈՆԻ
ՕՐՀՆՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԲԱՑՄԱՆ
| ՀԱՆԴԻՍՈՒԹԻՒՆ

Ուրբաթ, Մայիս 23, երեկոյեան ժամը 18·30ին,
Հայ Կաթողիկէ եկեղեցւոյ մէջ՝
26, rue Sibié — 13001 Marseille

Նախագահութեամբ՝
ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ - ՊԵՏՐՈՍ ԺԸ. ԳԱՍՊԱՐԵԱՆ-ի
Կաթողիկոս - Պատրիարք Տանց Կիլիկիոյ Կաթողիկէ Հայոց

Կը խնդրուի Մարսէյլի բոլոր հայ կազմակերպութիւններէն, ընկերակցութիւններէն չհրաժարիլ:

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
ՄԱՅԻՍ
15
JEUDI
15 MAI
1986

LE NUMERO : 4,00 F

ՅԱՌԱՋ

HARATCH

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE-FONDE EN 1925
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
DIRECTRICE: ARPIK MISSAKIAN

TEL.: 47. 70. 86. 60 — TELEX: HARATCH 280 868 F
C.C.P. PARIS 15069-82 E — 51027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար· 600 Ֆ· — Վեցամսեայ : 310 Ֆ·
Արտասահման : Տար· 700 Ֆ· — Հատը : 4,00 Ֆ·

61ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 16.225 | Fondateur: SCHAVARCH MISSAKIAN | 61e ANNÉE — No 16.225

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ.

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՆԳԱՐԱՑԻ մէջ բացուած է դատավարութիւնը այն երկու Լիբիացիներուն, որոնք ահաբեկչական արարք մը կը պատրաստէին ամերիկացի զինուորականներու դէմ: Ասոնք յայտարարած են որ չարչարանքի ենթարկուած են ոստիկանատունը եւ ստիպուած նախապէս ըրած իրենց խոստովանութիւնները: Կ'ըսեն նաեւ թէ հարցաքնութեան մէկ մասը տեղի ունեցած է գրասենեակ մը, ուր ամերիկեան դրօշակ կար, անդլերէն կը խօսէին եւ իրենց համար՝ կամ ամերիկեան դաշնի սպասարկութեանց գրասենեակ մըն էր կամ՝ դեսպանատան մէկ սենեակը: Ամերիկեան դեսպանատունը կը հերքէ որեւէ գործակցութիւն իր պաշտօնատարներուն եւ թուրք ոստիկանութեան մէջեւ:

«ՅԻՍՈՒՍ – ՔՐԻՍՏՈՍԻ ԿՈՉ»ին (հասկոնական կազմակերպութիւն) պատկանող տասը անդամներու ձերբակալութիւնը Սպանիոյ մէջ, բաւական նեղ կացութիւն մը ստեղծած է Մաթրիտէն Փարիզ: Երեւան եղած ցանցին այս տասը զինուորականներուն մէջ կան՝ մէկ Սուրիացի, մէկ Յորդանանցի, երեք Լիբանանցի, չորս Սպանացի եւ մէկ Փորթուկալցի եւ իրենց դէմ եղած ամբաստանութիւնն այն է ,որ Մաթրիտ գտնուղ Լիբիացի դիւանագէտներու հետ հակամերկեան ոճրափորձեր կը պատրաստէին Եւրոպայի մէջ: «Քամպիօ 16» չաթթաթերթը կու տայ այս լուրը, աւելցնելով թէ ատոնցմէ ոմանք «կ'աշխատէին» ֆրանսական ոստիկանութեան համար: Ութ ամիս առաջ, երկու ղեկավարներ ձերբակալուեր են Ֆրանսացիներուն կողմէ, բայց ազատ արձակուած են, որպէսզի Մաթրիտի լիբիական շրջանակները մշտնեն եւ լուրեր բերեն: Ֆրանսական ոստիկանութեան համար, Մաթրիտի լիբիական դեսպանատունն է Եւրոպայի ահաբեկչական արարքներու կեդրոնը: Միւս կողմէ, ձերբակալուած Թունուզցին յայտնած է թէ չուրջ հարիւր ահաբեկիչներ կան Ֆրանսա, առայժմ «քուն»ի մէջ, որոնք մէկ վայրկեանէն միւսը կրնան ըմբոստման մէջ ղրկուիլ:

«ՔՐԱՋ» մկրտուած նոր թմրեցուցիչ մը աւելի կը դործէ Միացեալ - Նահանգներու մէջ, մանաւանդ երիտասարդներու եւ մանուկներու մօտ: 90% զտուած քոքային պարունակող այս թմրեցուցիչը նախ է դպրոցներու մէջ եւ ահաւոր ազդեցութիւն ունի ուղեղին վրայ, քանի մը երկվայրկեանէն իսկ: Արդէն սարսափելի հետեւանքներ կան, ինչպէս օրինակելի աշակերտ մը որ դանակի ինը հարուածով մայրը սպաննած է եւ նման բռնութիւններ դէպքեր: Իշխանութիւնները կը կանան թմրեցուցիչներու դէմ պայքարը դիւաւորաբար ասոր վրայ կեդրոնացնել:

ՀԱՄԱՁՆԱՒԱՐ ՂԵԿԱՎԱՐՆԵՐԸ ի՞նչ տեսակ սեռային յարաբերութիւններ կը մշակեն, այս «խիստ հրատա՛պ եւ կենսական կարեւորութիւն» ներկայացնող հարցին կը պատասխանեն երկու հեղինակներ՝ Թոնի Լէն եւ Դանիէլ Քարլէն: «Ընկերային հրատարակչականները»ը մերժած են հրատարակել նման դիրք մը, որու տպագրութիւնը ստանձնած է Կոամէ: Լէ վիկանս տը լ'ամուռ խորագրուած այս հատորը մանրամասնօրէն կը նկարագրէ համայնավար պատասխանատուներու սեռային փանթազմները, միասեռականութեան հակումները «Իմանիթէ»ի պատասխանատու յօդուածագրի մը եւ այլն, եւայլն: Արդեօ՞ք այս բարքերն են որոնք պատճառ զարձած են կուսակցութեան անփառունակ նահանջին ... ո՞ւր է Մարքս, Լենին...:

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ
ՀԵՌԱՏԵՍԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ
(ԱՐՄԷՆՓրԷՍ - ՄԱՅԻՍ 5 / 12)

ՓՈՐԹՈՒԿԱԼՑԻ ՊԱՏՈՒԻՐԱԿՈՒԹԵԱՆ ԱՑԸԼ

Հայաստանի Նախագահը Հ· Մ· Ոսկանեան ընդունած է Փորթուկալի պատուիրակութիւնը, որ կը մասնակցէր Հայաստանի մէջ կազմակերպուած փորթուկալեան օրերուն: Պատուիրակութեան ղեկավարը, որ նախագահն է «Փորթուկալ – Սորհ· Միութիւն» ընկերութեան, արտայայտած է իրենց գոյց արուած ջերմ ընդունելութեան համար ու ըսած· «Մենք Հայաստանի յաջողութիւնները կը մաղթենք խաղաղ, ստեղծարար աշխատանքի մէջ»:

×

ԱՆՑԵԱԼԻ ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԺԱՌԱՆԳՈՒԹԻՒՆԸ

Հայկական լեռնաշխարհի բնակիչները մեր թուականէն հինգ հազար տարի առաջ քաղ ծանօթ եղած են մարմնամարզութեան: Ասոր վկայութիւնն են Հայաստանի մէջ յայտնաբերուած հնադոյն յուշարձանները, ժայռապատկերները, քանդակները, մանրապատկերները, սեպագիրները: Հոն կան որսորդական տեսարաններ, մարզական նիւթեր՝ թեթեւ մարմնամարզ, ձիարշաւ, նժոյգպահպ, ջրացատաք, թիավարութիւն, նետաձգութիւն եւայլն: Այս մասին լայնօրէն կը պատմէ Հայաստանի մարմնամարզական հիմնարկի դոցենտ Կարէն Աթոյեանի «Փիզիքական կուլտուրայի ու սպորտի հնադոյն ակունքները Հայաստանում» դիրքը, որ լոյս տեսած է Երեւան:

×

ԳԻՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ ԱԿԱԴԵՄԻԱՑԻ ԸՆԴՀ· ԺՈՂՈՎԸ

Հայաստանի Գիտութիւններու Ակադեմիայի ընդհանուր ժողովը գումարուած է Երեւան: Զեկուցումներ ներկայացուցած են ակադեմիայի նախագահ Վ· Համբարձումեան, եւ քարտուղար Գալուստ Գալոյեան: Ապա տեղի ունեցած է կարծիքներու փոխանակում: Ցանձնուած են ակադեմիայի պարգեւները, եւ ընտրուած նախագահութեան անդամները: Ժողովի աշխատանքներուն մասնակցած են Կարէն Դէմիրճեան, Հրանտ Ոսկանեան եւ Ֆադէյ Սարգսեան:

×

ՂԱԶԱՐՈՍ ԹԵՔՆԵՃԵԱՆ
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ
ՓՈՒԹՊՈԼԻ ՀԻՄՆԱԴԻՐՆԵՐԷՆ ՄԻՆ

Երեւանի մէջ նշուած է հայկական Փութպոլի երախտաւորներէն Ղազարոս Թեքնեճեանի ծննդեան եօթանասունամեակը: Թեքնեճեան կէս դարու վաստակ ունի Փութպոլի մարզէն ներս եւ կը նկատուի հիմնադիրներէն մին Հայաստանի մէջ անոր սկզբնաւորման ու տարածման: Իր սաներէն 55-ը կը կրեն Խորհ· Միութեան մարզանքի վարպետի կոչ-քանչան, իսկ Ցարութիւն Քէհէեան արժանացած է Խորհրդային Միութեան մարզանքի վաստակաւոր վարպետի կոչումի: Դարձեալ իր սաներէն երկուքը՝ Յովհաննէս Զանազանեան եւ Արմէն Սարգսեան, միջազգային կարգի մարզանքի վարպետներ են:

Ղազարոս Թեքնեճեան ծնած է 1916-ին՝ Պուլսուր: Փոքր տարիքին փոխադրուած է Ցունաստան, ուր 12 տարի մնալէ ետք, 1932-ին ներգաղթած է Հայաստան եւ հաստատուած Լենինական: Տարի մը ետք Երեւան տեղափոխուելով 17-ամեայ Թեքնեճեան կ'աշխատի դարբնոցի մը մէջ: Սիրահար Փութպոլի, ան կը դառնայ Երեւանի «Սպարտակ»ի բերդապահը: 1937-ին, երբ «Սպարտակ» իրաւունք կ'ունենար մասնակցելու Խորհ· Միութեան Բ· դասակարգի խումբերու ախոյենութեան, Թեքնեճեան խումբին ոգին էր:

1941-ին զինուորագրուելով Թեքնեճեան մասնակցած է Բ· Աշխարհամարտին: Հայկական 89-րդ զօրաբաժնին մէջ կազմած է Փութպոլի խումբ մը, որ 1942 Մայիսին՝ Երեւանի մէջ, ախոյեան հանդիսացած է բանակի խումբերու մրցումին: Ամիս մը ետք, Երեւանի մէջ տեղի ունեցած է այդ խումբին եւ Թիֆլիսի «Տինամօ»ի միջեւ բարեկամական հանդիպում մը, որ վերջ գտած է 1 - 1 արդիւնքով, իսկ մրցումին ամբողջ եկամուտը՝ չուրջ 70 հազար ռուբլի, փոխանցուած է Պաշտպանութեան Փոնտին: Պատերազմի աւարտին Ղազարոս Թեքնեճեան վերադարձած է «Սպարտակ» եւ մասնակցած կարգ մը ախոյենութիւններու: Իր ջանքերով հիմնուած են նաեւ այլ խումբեր՝ «Նայիրի», «Պիշչեւիկ», Ղափանի «Լեռնագործ»: Ան զարձած է մանկա - պատանեկան խումբերու մարզիչ: «Արարատ» նախապատրաստականի խումբի գլխաւոր մարզիչ նշանակուած է ան· պաշտօն մը՝ զոր վարած է ութ տարի: Նշենք, որ «Արարատ - 73»ի կազմէն հանդէս եկող մարզիկներէն եօթը Թեքնեճեանի սաներ եղած են՝ Յովհաննէս Զանազանեան, Ալեքսանդր Կովալենկօ, Արմէն Սարգսեան, Նազար Պետրոսեան, Նորայր Մեսրոպեան, Սուրէն Մարտիրոսեան եւ Սանասար Գեւորգեան:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԱՇՏՈՏ ԼՈՒՍԵՆՑԻ ՄԱՀԸ

«Գրական Թերթ»ի Մայիս 1-ի թիւէն կ'իմանանք թէ Երեւանի մէջ իր մահկանացուն կնքած է բանաստեղծ եւ թարգմանիչ Աշոտ Լուսենց (Ղարագէօզեան): Ծնած էր 1911-ին՝ Արեւ գաւառի Հասարիկ գիւղը (ներկայիս՝ Ազրբեջանի Ելանի շրջան): 1925-ին աւարտած է Արմաւիր քաղաքի (Հիւսիսային Կովկաս) Նալբանդեան վարժարանը, իսկ 1929-ին՝ Դոնի Ռոստովի Մխանիկեան մանկավարժական հիմնարկը: 1929 - 32 թուականներուն հայերէն դասաւանդած է Արմաւիրի եւ Սոչիի հայկական դպրոցներու մէջ: 1932-ին աշխատած է Դոնի Ռոստովի «Գրոհ» հայկական թերթին մէջ: 1941-ին աւարտած է Երեւանի համալսարանի բանասիրութեան ճիւղը: 1946-էն 1959 մաս կազմած է «Գրական Թերթ»ի եւ «Սովետական Գրականութիւն» ամսագրի խմբագրութիւններուն, իսկ 1959 - 1972 թուականներուն եղած է գլխաւոր խմբագիրը «Հայաստան» հրատարակչատան: Հեղինակն է կարգ մը գործերու՝ «Երգեր յաղթական վերելքի» (1931), «Երբ խըրխրնջում են ձիերը» (1932), «Սիրոյ դիրք» (1948), «Ատաղերը կանչում են» (1962), «Հայրենաշունչ» (1969) եւայլն: Ունի նաեւ թարգմանութիւններ Զինգիզ Այթմատովէ:

ՓՈՒԹՊՈԼ

ՆԻՄ՝ ՄԻՇՏ ՅԱՂԹԱԿԱՆ

Մէկ խաղ միայն մնաց Միջերկրականի լիկէն պատուոյ դասակարգի առաջնութեան վերջնախաղն: Հ· Մ· Ը· Մ· Արծիւ եւ Սէն - Թ'Անթուան լաւ մրցաշրջան մը չունեցան: Երկու պարտութիւններ Մայիս 11-ին ալ:

Սէն - Թ'Անթուան, Մարթիկի մէջ, կըրքոտ եւ խիստ խաղէ մը վերջ, պարտուեցաւ (3 - 2), կորնոյցուց առիթ մը անկումէ փրկուելու: Իսկ Հ· Մ· Ը· Մ· Արծիւի անյաջողութիւնը՝ (2 - 0), իր դաշտին վրայ Քանթոնի առջեւ, փոփոխութիւն մը չի բերեր իր դիրքին: Յաւակնկայ մրցաշրջանին կը խաղայ աստիճան մը վար դասակարգի մէջ:

Նիմի Հայ Մարզականը իր չորրորդ անընդմէջ յաղթութիւնը կ'արձանագրէ, յաղթելով Թրինիթէի՝ (5 - 2):

Վ· Մ·

×

ԽՈՐՀՐԴԱՑԻՆ ԲԱԺԱԿ

Ի հաշիւ 1986 - 1987 տարեշրջանի բաժակին, 1 / 64 աւարտական,, Հոկտեմբերեան քաղաքի Սպարտակը յաղթած է Աչխապատի (1 - 0) եւ Աբովեանի Կոտայքը Լիպեցքի (1 - 1), ազատ հարուածներու տարբերութեամբ (4 - 2): «Արարատ» տակաւին չէ մտած մրցաշարքին մէջ:

ՓՐԿԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ
Ս. ՂԱԶԱՐԸ

ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆՆԵՐՈՒ
ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԿՈՄԻՏԷԻ
— C. I. C. A. M. —

ՀԱՆԳԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆԸ

ԺԷ· ՑԱՆԿ

Ոմն (Վիեննա)	70·000
Անթոնիի Ֆրանքեւհայկ· ակումբի մի-ջոցաւ (ցանկը Դ· էջ)	12·000
Իշխան եւ իշխանուհի Շ· Տէտէեան	10·000
Պ· Ժան Տէտէեան	5·000
Փոն - տը - Շէրիի գաղութէն (ցանկը Դ· էջ)	3·960
Տէր եւ Տիկին Կիրակոս Կարապետեան	2·000
Պ· Յովհ· Հէքիմեան	1·000
Տէր եւ Տիկին Բ· Օրտուխանեան	1·000
Տիկին Արշալոյս Ճէնտպեան	1·000
Տէր եւ Տիկին Պօղոս Թորոսեան	1·000
Այրի Տիկին Մ· Զաթրեան	500
Պ· Գուրգէն Պօյաճեան	500
Տէր եւ Տիկին Հ· Ծատուրեան	500
Տիկին Ս· Ճամուսեան	500
Տէր եւ Տիկին Տիգրան Միքայէլեան	500
Պ· Գր· Եսիգարտաչեան	300
Օր· Ժանն Զաթրեան	200
Տէր եւ Տիկին Ժ· Մաթոսեան	200
Օր· Նաթալի Զերկանեան	100
Գումար՝	100·260
Նախորդ գումար՝	639·670
Ընդհ· գումար՝	739·930

Libellez vos chèques bancaires à l'ordre de :
C. I. C. A. M.
et les expédier à
C. I. C. A. M.
c/o Crédit Suisse
92, Champs-Elysées — 75008 PARIS

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ՄԱՄՈՒԼ

ԻՐԱԿԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆՆԵՐ՝ ԱՌԱՆՑ ԳՈՒՆԱՋԱՐԴՄԱՆ

ՌԱՖԱՅԷԼ ԻՇԽԱՆԵԱՆ

ՀԱՅ ԵՄ, ՄԱՐԴ ԵՄ ...

Վահան Ջերազը Անգրանիկի զինուոր - ներից էր, յետոյ մի առ ժամանակ նաեւ՝ թարգմանը: Սկսած 1915 թուականից նա արիւնոտ չատ ճակատամարտների է մասնակցել՝ միշտ առաջին գծում: Անգրանիկը մի անգամ է զայրացել նրա վրայ, երբ Մոյից նահանջելու ժամանակ, զիրքերը թողնելու իր տուած հրամանը Ջերազը չի կատարել եւ զնդացիրի կրակով չարունակել է պաշտպանել իր դիրքը: 1920-ի՝ կարսից կատարուող նահանջին կարակառապէտ զէմ էր («Մեռնենք, չփախչենք»), եւ նրա խումբը վերջինն է թողնում քաղաքի մօտակայքում իր դիրքը՝ խիստ հրամանից յետոյ:

1915-ի Բազէշի արշաւանքից սկսած ամէն անգամ, երբ գունդը անցնում էր ամայացած հայկական գիւղերով, Ջերազը սահմռկեցուցիչ չատ բան էր տեսնում ու պատմութիւններ լսում հայ գիւղացիների նկատմամբ կատարուած վայրագութիւնների մասին: Ամէն մի այդպիսի դրուագ նա գրանցում էր ծոցատետրի մի թերթիկի վրայ. որոշել էր իւրաքանչիւր թերթիկի դիմաց մի վրէժ լուծել եւ թերթիկը պատռել:

Մի անգամ 1917-ի վերջերին, երբ Ջերազն իր խմբով գտնուում էր Քղի - Ճապաղջուր - Բիւրակն գծի պաշտպանութեան մի հատուածում, տզաներից երկուսին հետախուզութեան է ուղարկում: Ուշանում են, եւ ինքը գնում է փնտռելու: Շուտով գտնում է. տզաները մի տարեց Թուրքի կապել էին ծառից: Հայ զինուորներից մէկը ճապաղջուրի գիւղերից էր՝ ամբողջ գերդաստանից միակ փրկուածը, միւսը՝ բոլորովին պատանի, դերից էր՝ ամբողջ գերդաստանից միակ փրկուածը, միւսը՝ բոլորովին պատանի, խնուսցի էր, որ կոտորածից մազապուրծ ազատուել էր քրոջ հետ:

Ջերազի մօտենալու պահին մի այլ պատանի է յայտնւում եւ վազելով մօտենում կապուածին: Գլուխը սեղմում է նրա կրծքին եւ ասում.

- Ազաչում եմ, ինձ էլ սպանէք հօրս հետ:

Հայրն իր հերթին աղերսում էր, որ միայն իրեն սպանեն, որդուն ազատ արձակեն:

Երեք հայ իրար են նայում: Խորհրդակցում: Ջերազը յուզուած բացատրում է:

- Ես հա՛յ եմ, հա՛յ, հասկացէք, մա՛րդ եմ, չեմ կարող...

Եւ, ի վերջոյ, երկու զերիներն ազատ են արձակում: Երբ հայրը իրրեւ երախտագիտութիւն երեսն ի վայր ընկած Ջերազի ոտքերն է համբուրում, սա ասում է.

- Որքան Հայեր են այսպէս ընկել ձերոնց ոտքերը, եւ միշտ ի զուր ... Բայց ես հայ եմ, մարդ եմ...

Հօրն ու որդուն ազատելուց յետոյ՝ ծոցատետրի վրիժառութեան թերթիկներից մէկը պատռում է ու դէն նետում...

Պատմում են, որ ուրիշ առիթներով էլ Թուրք զերիների, յատկապէս ծերերի, տարեց կանանց, զեռատի աղջիկների, երեխաների է նա ազատ արձակել: Եւ ճակատամարտերի առիւծ Վահանը դառնում էր հեզ ազատի, երբ անճնտուր եղած անզէն մարդկանց աղերսանքն էր լսում: Ու ասում էր.

- Ես Հայ եմ, մարդ եմ:

Այդպէս նա պատռեց իր ծոցատետրի թերթիկները:

×

ԲԱՐԵԻԼ

45 Թուի վերջին զօրացրուեցի, 46-ի սկիզբներին Երեւանում էի: Մահեր չատ էի տեսել ու խեղճացած էի: Վեց տարի առաջ Համալսարանի երկրորդ լսարանից բանակ էի մեկնել եւ այժմ միտք չունէի վերընդունուելու: Աշխատում էի գնացքի ուղեկցող. տակառներով զինի էի տանում Կրասնովոդսկ (Միջին - Ասիա) ու շատ էլ փող ունէի:

Ապրիլին գնացի համալսարան Թուղթ վերցնելու, որ մէկ տարի սովորել եմ ու առաջին լսարանն աւարտել. ձեռքիս կրթական որեւէ վկայական չկար:

Համալսարանում այդ Թուղթը տուեցին, զուրս գալիս հանդիպեցի զպրոցական զասընկերուհուս՝ Մարգոյին, յետոյ՝ զասընկերոջս փոքր քրոջը՝ Մերիին: Մարգոն համալսարանն աւարտել էր ու զասախօս էր, Մերին երրորդ լսարանում էր: Սկսեցին համոզել՝ թէ վերընդունուի ու սովորի: Լսել չէի ուզում: Յետոյ էլ չհամոզուեցի, բայց այնպիսի յամառութեամբ էին խնդրում, որ տեղի տուեցի: Դիմում թելադրեցին, զեկանատը ցոյց տուեցին: Ներս մտայ: Նստած էր զեկանի տեղակալ ընկ. Պ. Ս.ն: Ասացի.

- 40 Թուի Հոկտեմբերին երկրորդ կուրսից գնացել եմ բանակ, թոյլ կը տա՞ք երկրորդ կուրս էլ նստեմ ու յանձնեմ յունուարեան քննութիւնները:

- Անհնար է, - պատասխանեց, - կարող էք առաջին կուրս նստել:

- Բայց առաջինն աւարտել եմ:

- Սեպտեմբերին եկէք, նստեցէք երկրորդ: Հիմա տարուայ վերջն է մօտենում, երկրորդ կուրսում ձեզ վերականգնելը բացառուած է: Անհնար է:

Ուրախացայ. աղջիկներին կ'ասեմ անհնար է: Այդպէս էլ ասացի: Տխրեցին: Այդ պահին ընկ. Ս.ն զուրս եկաւ զեկանատից, եւ ներս մտաւ զեկան ընկ. Մ.Մ.ն: Աղջիկները զուարթացան.

- Մոմ, տեսնենք սա ինչ կ'ասի:

- Ախր, ի՞նչ խմասա ունի, անհնար է ու վերջ:

Գրեթէ հրեցին ինձ զեկանատի դռնից ներս: Ասացի:

- 40 Թուի Հոկտեմբերին երկրորդ կուրսից գնացել եմ բանակ, կարո՞ղ եմ հիմա...

Ծօսքս չհասցրի աւարտել, ասաց.

- Գնա նստիր երկրորդ կուրս...

Ապշեցի ու տխրեցի: Աղջիկները ցնծում էին: Դուան լսարանը, ներս մտայ: Եկաւ ընկ. Պ. Ս.ն. պարզուեց որ նրա դասախօսութիւնն էր: Ինձ նկատեց.

- Դուք ի՞նչ դործ ունէք այստեղ:

- Ուսանող եմ...

- Ինչպէ՞ս...

- Ընկեր Մ.ն ասաց՝ գնա նստիր երկրորդ կուրսում՝ դասի:

Մինչեւ վերջ լսեց ու ոչինչ չասաց: Սկսեց դասախօսութիւնը:

Դրանից յետոյ ինձ չէր բարեւում: Դէմ առ դէմ հանդիպելիս՝ եւ խոնարհաբար գլուխ էի տալիս եւ ասում.

- Բարեւ ձեզ, ընկեր Ս.:

Նա չէր նայում վրաս, իր հանդիսաւոր քայլով անցնում էր:

Այդպէս շարունակուեց երկար. ես յամառօրէն բարեւում էի, նա չէր նայում վրաս:

Ցետոյ ի պատասխան իմ յամառօրէն ու խոնարհաբար բարեւելուն կարծես ըմբռնեց մի թեթեւ նկատել, զուցէ եւ չէր նկատում, այլ ինձ էր այդպէս թւում:

Շարունակում էի բարեւելը՝ համալսարանի միջանցքում, աստիճանների վրայ, փողոցում: Սկսեց ի պատասխան իմ բարեւի մէկ - մէկ աչ այտի մկանը մի թեթեւ շարժել: Բայց զուցէ եւ չէր շարժում, այլ ինձ էր այդպէս թւում:

Մի ամրան օր էլ Աբովեան փողոցով բարձրանում էի համալսարան (այն ժամանակ համալսարանը Աբովեան փողոցի սեւ շէնքում էր): Տեսայ, որ դիմացից ընկ. Ս.ն է իջնում. սպիտակ հագնուած, քայլը սովորականի պէս հանդիսաւոր: Գլխին եզրաւոր սպիտակ գլխարկ էր:

Աչքով տարածութիւնն էի չափում՝ որ սկսեմ բարեւելը, երբ յանկարծ նա լայն ժպտաց, գլխարկը բարձրացրեց, սկսեց խոնարհուել ... Մոքսմս ասացի՝ վերջապէս, Ռաֆայէլ Իշխանեան, յաղթեցիր, ու արդէն ես էլ ժպտալով սկսել էի բարեւել ... Բայց տեսնեմ ընկ. Ս.ն իր ժպտադէմ բարեւը չարունակելով կողքից անցնում է ու ինձ չի նայում: Չհասկացայ: Մեքենայօրէն ետ նայեցի: Տեսայ, որ իմ եաեւից գալիս էր ակադեմիկոս Աճառեանը:

×

ՄԻ ԱՆԳԱՄ ԹՈՒՄԱՆԵԱՆԸ

Այս պատմութիւնը լսել եմ մօտ քսան տարի առաջ մի կնոջից, որ 1915 - 1918 թուականներին վազաբշապատի ոբքանոցում բուժքոյր է աշխատել: Նոյնութեամբ պրի եմ առել.

«Այդ տարի Վազաբշապատում ու նրա չրջակայքում շատ կային հիւանդ, անտպատան երեխաներ: Մեծ մասը սովահար էր կամ տիֆով հիւանդ: Ամէն մի բուժքոյրի սայլ էին տալիս (եզներով), մի հոգի էլ գալիս էր ոբքանոցի խորհըրդից: Շրջում էինք Վազաբշապատի մօտակայքում, երբեմն աւելի հեռու էինք գնում ու հաւաքում երեխաներին: Երբ պտնում էինք մի հիւանդ կամ սովահար երեխայ, ես մէքենայով գլուխը խուզում էի, գնում սայլի մէջ, ու բերում էինք ոբքանոց: Եթէ պէտք էր, տեղաւորում էին հիւանդանոցում:

Այդ օրն ինձ հետ էր Յովհաննէս Թումանեանը, որ բաւական ժամանակ Վազաբշապատում էր: Մի արտի մօտով անցնելիս նա սայլապանին խնդրեց, որ կանգնի, ու ինձ ցոյց տուեց արտի մէջ: Գնացի: Կմախքացած երեխայ էր, արտի մէջ նստած: Ինձ չնայեց: Բոլորովին հիւծուած էր, մահուան մօտ: Մէքենան ձեռքիս մօտեցայ, որ գլուխը խուզեմ, ու սարսափեցի: Ամբողջ ոջիլ էր՝ մազերին, հագուստին: Վխտում էին: Ազատ տեղ չկար: Այնպիսի զզուանք զգացի, որ ետ դարձայ սայլի մօտ: Թումանեանը հարցական նայեց:

-Չեմ կարող, պարոն Թումանեան, անհնար է:

Ու պատմեցի: Թումանեանը թէ՝

- Հա, հասկանում եմ: Տուր մեքենան:

Առաւ ու մտաւ արտը: Խուզեց երեխայի գլուխը, յետոյ գրկեց, բերեց դրեց սայլի մէջ»:

Այս պատմութիւնը պատմեցի Թումանեանի դուստր Թամար Թումանեանին: Նա ասաց, որ առաջին անգամ է լսում եւ աւելացրեց.

- Կարող եմ վկայել մի բան, որ հայրիկը լաւ մէքենայ էր բանեցնում, ամառը բոլորիս չարում էր ու իր ձեռքով մեր գլուխները խուզում:

ԴԵՐԱՍԱՆՈՒՀՈՒ ՊԱՏՄԱԾԸ

Դերասանուհի Մայրանուշ Պարոնիկեանը պատմեց. «Հինգ տարեկան էի: Վանից նոր էինք գաղթել, եկել Վաղարշապատ: Հօրս գաղթի նախօրեակին սպանել էին: Մայրս էր մեզ հետ: 15 օր ճանապարհ էինք անցել: Ձիւղ է, ճանապարհին ինձ մեր կովի վրայ էին նստեցնում, բայց ոտքով էլ շատ էի քայլում՝ բոպիկ: Ոտքերս ճաքճքած էին, վէրքերով:

Վանքի բակը լցուած էր գաղթականներով: Մենք էլ տեղ էինք գտել մխթարանների երկյարկանի շէնքի մօտ: Ես մի փոքր կուլայ ունէի, աղբիւրն էլ մօտ էր, չուտ - չուտ գնում էի ջրի: Մի անգամ էլ աղբիւրի մօտ ջրի հերթ էի կանգնել, մի մարդ մօտեցաւ: Նայեց ինձ, քրքրուած չորքերիս, ճաքճաքած ու վէրքոտ ոտքերիս: Հարցրեց, թէ ինչու են ոտքերս այդ վիճակում: Ասացի՝ կօշիկ չունեմ: Ցետոյ ինձ թղթէ դրամ տուեց ու ասաց.

- Մօրդ կ'ասես, որ սրանով քեզ համար կօշիկ առնի:

Վազեցի մերոնց մօտ, դրամը տուեցի մօրս ու պատմեցի եղածը: Հարցրին ո՞վ էր: Նայեցի աղբիւրի կողմը, տեսայ այն մարդը դեռ այնտեղ էր: Ցոյց տուեցի: Ասացին՝

- Յովհաննէս Թումանեանն է:

×

ԱՃԱՌԵԱՆԻ ՏԱՆԸ

Աճառեանը մեզ համեմատական քերականութիւն էր դասաւանդում: Քննութեան օրը հիւանդ էր եւ տանն էր ընդունում քննութիւնը: Բազմոցում, ընկղմած սուրճ էր խմում:

Ամէն մէկիս մի հարց տուեց: Իմ ընկեր Ղ.ին ընկած հարցը սանսկրիտ լեզուի բայի խոնարհման մասին էր: Ղ.ն ինձ ասել էր, որ բոլորովին չի պարապել: Մի քանի րոպէ անց նա ասաց.

- Փրոֆէսէօր, Թուղթ կարելի՞ է խընդրել:

Աճառեանը կնոջը ձայն տուեց.

- Սոֆի՛:

Ղ.ն այնպէս էր նստած, որ դիմացը զրենատախտակն էր, որի դրանը մեծ հայելի կար: Աճառեանի տղին կերու տուաւ ու հայելուն նայելով սկսեց մազերը յարդարել: Ղ.ն էլ էր նայում հայելուն: Երբ տղին գնաց, նա նորից դիմեց Աճառեանին.

- Փրոֆէսէօր, մի քիչ վատ եմ զգում, կարելի՞ է մի բոպէով դուրս գալ:

- Ի հարկէ:

Երբ նա դուրս գնաց, Աճառեանը ծիծաղեց ու կանչեց կնոջը.

- Տեսա՞ր այս երիտասարդին, Թուղթ, ուզեց, տուեցինք, մատիտ ուզեց, տուեցինք, յետոյ հայելու մէջ տղին նայեց աչքով ունքով արեց, ու ասաց, որ վատ է զգում..., - եւ շարունակեց բարձր ծիծաղել:

Մի երկու րոպէից Ղ.ն եկաւ:

- Հիմա կարո՞ղ ես պատասխանել:

- Այո՛, փրոֆէսէօր, - վստահ ասաց նա:

Ցետոյ իմացայ, որ դուրսը նրան մէկը որոշ բաներ էր ասել Աճառեանի սիրելի ուսուցիչ Մէյէի մասին:

Նա սկսեց.

- Սանսկրիտի մասին գրել է աշխարհահռչակ մեծ լեզուաբան Մէյէն ...

Աճառեանը ձեռքով արեց ու ընդհատեց.

- Տղաս, այդպիսի բաներ մի՛ ասա, դիմա չի կարելի ...

Այդ օրերին էր, որ Մէյէի մասին յօդուածներ էին տպագրուել. նրան համարում էին բուրժուական, ռասիստ եւ նման բաներ:

Ընդհարս էլ Աճառեանին ընդհատեց եւ ուղի ելաւ.

- Ո՛չ, ես ամբողջ աշխարհով պիտի պտռամ, ասեմ, որ Մէյէն մեծ լեզուաբան է: Նա նաեւ մեծ քաղաքացի էր. հայկական Եղեռնի օրերին նա իր ձայնը բարձրացրեց ի պաշտպանութիւն հայ ժողովրդի եւ դատապարտեց Թուրքերին...

Աճառեանը, երեւում էր, որ յուզուած է. աչքերին, կարծեմ, արցունք կար:

- Տղա՛ս, դրքոյկդ տուր, - դողացող ձեռքը Ղ.ին մեկնեց Աճառեանը:

Ղ.ն հինգ ստացաւ:

×

ՄԻ ԱՆԳԱՄ ՂԱՓԱՆՑԵԱՆԸ

Ակադեմիկոս Ղափանցեանը մեզ ընդհանուր լեզուաբանութիւն էր դասաւանդում: Դասախօսութեան ժամանակ տեղեակ էր, երբեմն էլ ինքն իրեն ուղղում:

Մի անգամ խօսում էր լեզուական զանազանման մասին. բացատրում էր, որ կարող է խօսքի մէջ բառը չասուել, բայց հասկացուել: Բերեց «Արտաշէս եւ Սաթենիկ» վէպի յայտնի կտորը՝ «Հեծաւ արի արքայն Արտաշէս ի սեաւն գեղեցիկ» ... ու բացատրեց.

- Այստեղ ասուած է, որ Արտաշէսը նըստեց գեղեցիկ սեւին (ի սեաւն): Ձի բառ չկայ, բայց մենք հասկանում ենք, որ Արտաշէսը նստեց գեղեցիկ սեւ ձիուն: Ուրեմն, ձի բառը գեղչուած է:

Աջքն ձեռք բարձրացրեց.

- Կարելի՞ է մի հարց, ընկեր Ղափանցեան:

- Այո՛:

- Իսկ ի՞նչ պիտենք, թէ գեղչուած է անպայման ձի բառը, ինչո՞ւ չենք կարող մտածել, որ Էշն է գեղչուած, որ Արտաշէսը էշ նստեց:

- Ղափանցեանը մի պահ մտածեց ու ասաց.

- Այ տղայ, ճիշդ ես դատում, ուրիշ ես մտածում: Իսկապէս, ինչո՞ւ անպայման ձի պէտք է ենթադրել: Լաւ է: Այ, այսպիսի ուսանողներ են համալսարանին պէտք: Ապրես:

Ցետոյ շարունակեց դասախօսութիւնը, բայց չուտով ընդհատեց ու մոռչաց.

- Այ տղայ, դու ի՞նչ ասացիր: Արքայ Արտաշէսը էշ՞ նստեց: Այս հասարակ բանը դու չե՞ս հասկանում. արքան ձի է նստում կամ նժոյգ, բայց ոչ էշ: Սա ի՞նչ անխելքութիւն է: Որտեղի՞ց են գտնում այսպիսիներին, ընդունում համալսարան: Այստառակութիւն:

ԼԻԲԱՆԱՆ

պատերազմն ու մանուկները

Որո՞նք եղած են տասը տարուան պատերազմին ազդեցութիւնները Լիբանանի նոր սերունդին վրայ: Ի՞նչ պատկեր կը պարզէ անոնց մասյին ու փիլիքական ապրումնութիւնը. ինչպէ՞ս կ'ապրին այս արդաքը զպրոցներու եւ որբանոցներու մէջ: Բոլոր այս հարցերուն պատասխան բերել կը չնայ կատարուած հետազօտութիւն մը, որուն իր մանակցութիւնը բերած է նաեւ Պէյրութի առողջական դիտութիւններու ֆաքիլթէին տեսուչ Յարութիւն Արմէնեան (Օռիան - լը - Ժուռ):

Կատարուած ուսումնասիրութիւնը նախ եւ առաջ ցոյց տուած է, թէ քննութեան ենթարկուած ազգ աւելի քան 50 % հաւմատութիւնը կը տառապի հոգե-մարմնական տկարութիւններէ:

Երկարատեւ պատերազմը իր ժխտական ազդեցութիւնները կ'ունենայ ազգ մասյին առողջութեան վրայ եւս, ու այս կէտը յատկապէս չեշտուած է մանչերու մօտ: Այս տեսակէտէն աւելի դիւրազգած են որբանոցի աղաքը, քան անոնք, որոնք զպրոց մը կը յաճախեն:

Սպառնալիքի մթնոլորտի մը մէջ փոքրիկներու հակազդեցութիւնը բոլորովին տարբեր է չափահասներէ: Անոնք այդ պայմաններու տակ կը զգան, թէ որքան սերտօրէն իրենց կեանքը կախում ունի իրենց ծնողքէն. ու այս վերջիններու կեանքին սպառնացող ամէն վտանգ իրենց համար եւս կեանքի սպառնալիք մըն է:

Բ. Աշխարհամարտի ընթացքին Անգլիա կատարած ուսումնասիրութեան մը ընթացքին տեսնուած է որ ռմբակոծութիւններու տակ տղաքը շատ ուշադիր են իրենց ծնողքին վարուելակերպին. այս վերջիններս պէտք չէ իրենց վախը յայտնեն ազգ, կամ խնայելու համար անոնց հոգեկան նման տպաւորութիւններ, պէտք է զանոնք իրենց մայրերուն հետ փոխադրեն ապահով վայրեր:

Օր մը երբ վերջնական պատերազմի այս մղձաւանջը Լիբանանի մէջ, այդ պիտի ըլլայ յատկապէս նոր սերունդին չանքեր: Մինչեւ այսօր անոնք լքուած են իրենց բախտին, հակառակ որ հոգեբանական առաջին ախտանիշերէն իսկ սկսեալ պէտք չէ յապաղի դարմանումը: Հակառակ պարագային ախտը կրնայ անդարմանելի դառնալ:

Լիբանանի տղոց մարմնական առողջութիւնն ալ հեռու է փափաքելի պատկերը պարզել. տղոց 42 %-ը անարիւն են. պատուաստումի համեմատութիւնն ալ նուազ է քան այն, որ պէտք է:

Յատկապէս որբանոցներու մէջ առողջապահական անհրաժեշտ պայմաններ չկան. երբ միջին հաշուով 11 տղաք կը քնանան նոյն ննջարանին մէջ, նոյն լոգարան - ճեմիչը կը գործածեն 75 հոգի: Ակէ զատ կան այլ վատ ազդակներ. միջատներ, կրծող կենդանիները (մուկ, առնէտ եւլն.), ու քիչ չեն այն հիւանդութիւնները որոնք կը փոխանցուին անոնց միջոցով:

Միւս կողմէ հետզհետէ կը դժուարանայ աննդառութեան հարցը. իւրաքանչիւր վեց ընտանիքէ մէկը անհրաժեշտ միջոցները չունի բաւարար սննդեղէն գնելու: Այս կացութեան մէջ մեծ դեր ունի լիբանանեան դրամին օրէ օր արժեզրկումը. ըստեղծուած յուսահատութիւնը դուռ կը բանայ ամուսնալուծութիւններու, բաժանումներու: Բազմաթիւ ծնողներ իրենց զաւակները որբանոց կը դնեն երբ խեղճ պըզտիկները որբ չեն:

Կացութիւնը բարւոքելու համար անհրաժեշտ է ամէն բանէ առաջ համապային պիտակցութիւն մը ապրուած ողբերգութեան: Այս առաջին քայլէն հետ կառավարութիւնն ու զանազան կազմակերպութիւնները պէտք է սերտ համագործակցութեամբ մը չանան բարւոքել անչափահասներու կեանքի պայմանները. առնոնց, որոնք վաղուան չափահասներն են:

Թ. Ա. Թ.

— ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ —

ՊԻՔՃԱՅԱՅԻ նահատակաց յուշարձանը այցելած են այս տարի եւս, Ապրիլ 23-ի երեկոյեան Հ. Մ. Ը. Մ.ի զանազան մասնաճիւղերու սկաուտական խումբերը: Նորակառոյց մատուռին մէջ կատարուած է եկեղեցական արարողութիւն, նախագահութեամբ Գարեգին Բ. Կաթողիկոսի, որ այս առթիւ խօսք ուղղած է սկաուտ խմբապետներուն: Յուշարձանին չուրջ, Կաթողիկոսին ներկայութեան զործադրուած է դեղարուեստական յայտագիր մը:

×

ՊԻՑՐՈՒԹԻ Ազգ. Գ. Զաթալպաշեան քոյհէի աշակերտութիւնը Ապրիլ 23-ին ոգեկոչած է Եղեռնի 71-ամեակը: Աշակերտուհի մը փոքրիկներուն մատչելի ձեւով ներկայացուցած է Եղեռնը, ապա զործադրուած է դեղարուեստական յայտագիր մը, երգերով ու արտասանութիւններով: Օրուան բանախօսը՝ Շ. Գանատահարեան ներկայացուցած է 1915-ի հայասպանութեան հետեւանքները:

×

ՊԻՑՐՈՒԹԻ Ս. Ժողէֆ համալսարանի հայ ուսանողներու միութեան կազմակերպած Եղեռնի ոգեկոչումի ձեռնարկը տեղի ունեցած է Ապրիլ 24-ին: Նախ, առաւօտուն համալսարանի մատրան մէջ հոգեհանդստեան արարողութիւն տեղի ունեցած է: Ապա խօսք առած է հայր Գ. Եղիայեան, ծանրանալով հայ դատի լուծման կարեւորութեան վրայ: Եկեղեցական արարողութեան ատարէն եռք ուսանողները հաւաքուած են բակը, ուր կարգացուած է յատուկ հաղորդագրութիւն մը:

×

ՊԻՑՐՈՒԹԻ Ն. Փալանճեան ճեմարանին մէջ (Աբեմատեան - Պէյրութ) Ապրիլ 23-ի կէսօրին կատարուած է ոգեկոչումի հանդիսութիւն մը: Ցուցադրուած են լուսապատկերներ, բռնագրաւեալ հողերը խորհրդանշող. ապա զործադրուած է դեղարուեստական յայտագիր մը, կազմըւած աշակերտներու արտասանութիւններէն:

Նոյն պահուն վարժարանին արեւելեան - Պէյրութի բաժանումին մէջ եւս տեղի ունեցած է ոգեկոչումի ձեռնարկ մը, բարձրագոյն դասարաններու աշակերտուհեան մասնակցութեամբ: Ճեմարանի Լատրանական միութիւնը իր խօսքը փոխանցած է աշակերտուհեան, ու կիրարկուած է դեղարուեստական կոկիկ յայտագիր մը, բաղկացած երգերէ, արտասանութիւններէ, ընթերցումէ եւ նուագէ:

×

ՔԻՕՀԻՆի մէջ Ս. Յարութեան պատարագը մատուցանած է Գերմանիոյ հոգեւոր հովիւը՝ Յակոբ քահանայ Կէօքճեան: Ան իր քարոզին մէջ ոգեկոչած է յիշատակը մեր բիւրաւոր նահատակներուն, որոնք մեզ կը մղեն պայքարելու, լծուելու հայապահպանման զործին: Պատարագէն եռք քահանայ հայրը անդրադարձած է Վենետիկի Մխիթարեան միաբանութեան տագնապին ու կատարուած հանդանակութեամբ մը հաւաքուած է ութ հազար երեք հարիւր երեսուն մարքի դուման մը, ի նպաստ Ս. Ղազարի:

×

ՈՒԱՇԻՆԿԹՐԼԻՆի մէջ Քոնկրէսմէն Թոնի Քոէլհօ եւ Հայ Դատի Ամերիկայի յանձնախումբը ընդունելութիւն մը տուած են Ապրիլ 23-ին ի պատիւ Պ. Ուիթըքըրի: Ներկայ եղած են Լիբանանի դեսպանը, կիպրական եւ յունական դեսպանատուներու կցորդները եւ Ծերակուտական Ա. Քրանսթըն, Հայ Դատի պաշտպան քոնկրէսմէններու օգնականներ ու Հայ դատի յանձնախումբի անդամներ: Թ. Քոէլհօ իր խօսքերուն մէջ ըսած է. - «Կը պատուենք մեկիզը, որ փորձեց սխալները սրբագրել. ան քաջ է եւ ուղղամիտ: Ճշմարտութիւնը պաշտպանելու համար, ան հսկայ ճնշումի դիմադրեց»: Ապա խօսք առած է զանազան խորհրդարանի անդամ Պիլ Ազեուէյ ու ըսած. - «Գանատայի մէջ մենք ալ նոյն պայքարը կը մղենք. կը չանանք սխալը սրբագրել. պիտի չարունակենք մինչեւ յաղթանակ»: Իր կարգին արտայայտուած է նաեւ Պ. Ուիթըքըր ու մանրամասն պատմած իր տեղեկագրին մէջ ներառնուած հայկական ցեղասպանութեան ակնարկող պարբերութեան պատմութիւնը: «Կը հաւատամ, որ բան է ան, ուշ կամ կանուխ Թուրքիա պիտի ըլլայ»:

Երկու վերապրող տիկիններ Ուիթըքըրի ներկայացուցած են Հայաստանի Անկախ Հանրապետութեան դրօշակը:

×

ԹՈՐՈՆԹՈՅԻ մէջ Ապրիլ 27-ին բացումը կատարուած է Եղեռնի յուշարձանին, ներկայութեամբ պետական դէմքերու, հայկական կազմակերպութիւններու ներկայացուցիչներուն եւ բազմաթիւ Հայեր: Նախ տեղի ունեցած է եկեղեցական արարողութիւն, հոգեհանդիստ եւ յուշակոթողի օրհնութիւն Գանատայի առաջնորդ՝ Վ. Եպիսկոպոս Քէշիշեանի կողմէ, որ քօղազերծած է նաեւ յուշարձանը: Ապա զործադրուած է կարճ յայտագիր մը: Կոթողը նախագծուած է Տ. Տաքէսեանի կողմէ, կրանիթեայ է. ներքին մասը ուր կը բոցավառի Անմահ Կրակը, ունի Միջեռնակարերդի մանրակերտ ձեւաւորումը: Արժած է 160 հազար դանատական տոլար:

×

ՏԻԹՐՈՑԹի մէջ Ապրիլ 13-ին տեղի ունեցած է Բարեզործականի 80-ամեակի նուիրուած հանդիսութիւն մը: Որպէս բանախօս արտայայտուած են տոքթ. Կ. Ադամեան եւ Բարեզործականի նախագահ Ա. Մանուկեան: Ա յս վերջինս ըսած է. - «Այսօրուան հանդիսութիւնը ծանօթմբութիւնն է մեր միութեան 80 տարուան վաստակին. բայց նաեւ ուխտ մըն է աւելի բազմապատկուած ուժերով ծառայելու մեր ժողովուրդին»: Գեղարուեստական յայտագրին մասնակցած են Ա. Մանուկեան վարժարանի աշակերտները, Հ. Բ. Ը. Մ.ի Վահագն պարախումբը եւ Թորոնթոյէն հրաւիրուած «Անի» երգչախումբը:

Գլուխ չարժելով այո մը ըսի անմեղ ձաղուկիս այդ տաքուկ քաջալերանքին կամ լաւատեսութեան: Բայց նոյն վայրկեանին կարծես դաշոյն մը մխուեցաւ սրտիս մէջ: Անդրադարձայ որ այս նախապատմութիւնը հազար անգամ աւելի ողբերգական էր քան այն հարցումը, որմէ սոսկացած էի այնքան: Ռուբիկ ճշմարտութիւնը պիտէր ուրեմն: Ըսած էին իրեն եւ կամ կռահած էր ան մանկական իր անշեղ բնազդով: Գիտէր եւ այլ մաս մը ալ անապահով հաւատութեամբ մը սրտի կուտար ինծի, այնպէս ինչպէս աւելի վերջ իր մայրը ամէն առաւօտ պիտի ընէր հիւանդանոց գալէ եառ. «Այսօր քեզ շատ լաւ տեսայ հայրիկ» ըսելով: Ռուբիկ չատ լաւ պիտէր ուրեմն որ «դարձեալ լունա - փառք պիտի երթանք»ը կը նշանակէր «անգամ մըն ալ լունա - փառք պիտի չերթանք»: Ան այնպէս, թերեւս, ապաքրտած դերակատարութեամբ մը, կը մանակցէր պայմանադրական այն խաղին, որ անպայման կը բեմադրուի աշխարհի բոլոր հիւանդներուն անարին քով:

- Պիտի երթանք, պատասխանեցի զբրեթէ փափաքով, պիտի երթանք: Պիտի տեսնես:

Եւ նոյն վայրկեանին իսկ որոշեցի, ուժերս հաւաքելէ անմիջապէս վերջ Յակոբին, փեսայիս պատուիրել, որ առաջին առթիւ Ռուբիկը լունա - փառք տանի քանի մը անգամ, լաւ մը զուարճացնէ պինք եւ ատիկա սովորութիւն մը դարձընէ մոռցնելու համար մեծհայրիկի հետ իր պատյանները:

Յակոբ:

Լաւ տղայ է փեսաս: Իրմէ երբեք դանդաղ չունեցայ: Երբեք ինծի նկատմամբ իր յարգանքին ու զուրգուրանքին մէջ չթերացաւ: Նոյնիսկ, առաջին օրերուն, բազմաթիւ գիշերներ քովս լուացուց, որպէսզի իր կինը քիչ մը քնանայ ու հանգչի: Հարազատ զաւկի մը պէս նայեցաւ ինծի: Եւ ես յաճախ անիրաւութիւն կ'ընեմ իրեն, զինքը մոռնալով դասել հարազատներուս կարգին: Քիչ առաջ ալ այդպէս չըրի՞: Երբ հարազատներս կ'ըսեմ, միայն Սաթենիկին ու Ռուբիկին կ'ակնարկեմ: Ինչո՞ւ Յակոբն ալ իր ուրոյն տեղը չունենայ այդ բառին մէջ:

- Յակոբը ի՞նչպէս է:

Սաթենիկ, որ Մարկոսին խօսք հասցնել կը չանար, յանկարծ կ'ընդհատէ իր խօսակցութիւնը եւ ինծի կը նայի.

- Ի՞նչ ըսիր, հայրիկ:

- Յակոբը հարցուցի, կը պատասխանեմ: Յակոբը լա՞ւ է, քնաւ չխօսեցար ինծի իր մասին:

Սաթենիկ պահ մը կը վարանի, յետոյ կը խօսի:

- Լաւ է, լաւ է, բարեւ ըրաւ: Պիտի պայ:

Ուշադրութենէս չի վրիպիր Սաթենիկի վարանումը: Ինչո՞ւ պահ մը խորհեցաւ պատասխանելէ առաջ: Ի՞ն մը կայ: Ո-չինչ: Ի՞նչ պիտի ըլլայ որ: Եթէ անախորժ բան մը պատահած ըլլար Յակոբին, Սաթենիկ հիմա այսքան հանգիստ չէր կրնար չազակրատել Մարկոսին հետ: Բայց ...

- Ի՞նչ է, կը հարցնեմ: Հիւա՞նդ է: Նեղութի՞ւն մը ունի:

- Այդ ո՞ւրկէ հանեցիր, հայրիկ, կը պատասխանէ Սաթենիկ զարմացած երեւոյթով: Լաւ է, փառք Աստուծոյ: Պիտի պայ քեզի, պիտի տեսնես:

- Ուրե՞մն:

- Ուրեմն ի՞նչ:

Չեմ պնդեր: Կը լռեմ ու աչքերս կը փակեմ: Յանկարծ այն տարօրինակ տպաւորութիւնը կ'ունենամ որ քուն ունիմ: Սաթենիկ կը կանգնի.

- Ալ երթամ, դուն ալ քիչ մը քնացիր, կ'ըսէ կարծես հասկցած ըլլար քնանալու փափաքս:

- Չեր թուփիկին պիտի սպասեմ, Տիկին Սաթենիկ, կը ձայնէ եռեւէն Մարկոս:

Ու ես յանկարծ սաստիկ ատելութիւն մը կը զգանեմ մէջս Մարկոսի նկատմամբ:

Մարկոս չկրցաւ սակայն սպասել թոփիկին, ոչ ալ զգուանքի լիցքին: Առաւօտ կանուխ հիւանդապահուհի մը եկաւ իրեն լուր տալու, որ կրնար իսկոյն ելլել հիւանդանոցէն: Մարկոս չուարեցաւ, մինչեւ իսկ, պիտի ըսեմ, ուզեց առարկել, յայտնելու համար որ կը նախընտրէր օր մը եւս մնալ: Չարտօնեցին: Երկու ժամուան մէջ պատրաստեցին, հագուեցուցին ու տուն ղրկեցին: Սրտիս մէջէն թել մը փրթաւ կարծես, երբ ան յուզուած՝ եկաւ ու համբուրեց զիս մեկնելէ առաջ:

- Դուն ալ Աստուծմով ժամ առաջ կ'ելլես, ախպարս, ըսաւ:

Եւ իրական արցունքներ կային իր աչքերուն մէջ, երբ կ'արտասանէր այս խօսքը: Ցուզուեցայ: Իմ ալ աչքերուս թրջուիլը զգացի: Երբեք չէի կրնար երեւակայել, թէ Մարկոսը, այն Մարկոսը որ այնքան անհանդուրժելի թուած էր ինծի, այն՝ որ իր որկրամոլութեամբ եւ չտախտուխութեամբ այնքան յաճախ զըզուանք պատճառեր էր, այսքան կրնար զիս յուզել բաժանումի սեմին վրայ:

- Երթաս բարով, ըսի խեղդուած ձայնով մը, երթաս բարով, եւ լաւ նայիս դուն քեզի: Հա՞, մի մոռնար, լաւ նայիս...

(Շար. 30)

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տիկին Գրիգոր Պահրի եւ որդին, Ցակոբ - Ժագ, խնդրած են որ հոգեհան - դիստ կատարուի կիրակի, Մայիս 18, Փարիզի Ս. Յովհաննէս - Մկրտիչ Մայր Եկեղեցւոյ մէջ, ի յիշատակ՝

ԳՐԻԳՈՐ ՊԱՀՐԻ

եւ նաեւ Պահրի, Կիւմիւշկէրտան, Էլմաեան եւ Դաւիթեան ընտանիքներուն բոլոր ննջեցեալներուն համար :

ՄԱՅՐԵՐՈՒ ՏՕՆԻՆ ԱՂԹԻՒ

Մայրերու Տօնին առթիւ Կապ. Խաչի Սէն - Ժեռմի մասնաճիւղը կազմակերպած է պտոյտ մը օթօքարով, երկուշաբթի, Մայիս 26-ին, առաւօտեան ժամը 9-ին : Ժամադրավայրը՝ Սէն - Ժեռմի Ֆրանսական դպրոցի առջեւ : Համակրողները եւ փափաքողները դիմել հետեւեալ թիւերուն. - 91 - 06 - 29 - 65 :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

Ռիիչ - Մալմէյզոն. - Պ. Քէչեան 1000 Ֆ.:

Լիոն. - Տիկին Մարի Թուֆթաեան 200 Ֆրանք:

Մարսէյլ. - Տիկին Նուարդ Եղիազարեան 100 Ֆ.:

Ռոթըմպուրին. - Պ. Հայկակ Ծատուրեան 100 Ֆ.:

ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ

Վիէնի հայ հաւատացեալներու ուխտագնացութիւնը դէպի Սէն - Մաքսիմ Մայիս 19-ին, ժամը 10·30-ին :

Հանդիսաւոր պատարագ, առաջնորդութեամբ՝ Մալճեան եւ Լեւոնեան վարդապետներու :

Imprimé sur les Presses du Journal «Haratch»
83, rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire : No 55935

Ի ՆՊԱՍՏ Ս. ՂԱԶԱՐԻ

Անթոնիի Ֆրանքեւհայկական ակումբի մրջոցաւ հաւաքուած (12·000 Ֆ., տես՝ Ա. էջ) նուիրատուներու ցանկ. -

Տէր եւ Տիկին Քէօլէեան, Տէր եւ Տիկին Տիւկէրեան, Տէր եւ Տիկին Վահէ Գուրյումճեան, Տէր եւ Տիկին Աւետիսեան, Տէր եւ Տիկին Ցակոբեան 1000-ական Ֆ.:

Տէր եւ Տիկին Մովսէսեան, Տէր եւ Տիկին Է. Պետրոսեան, Տէր եւ Տիկին Պուրմայեան, Տէր եւ Տիկին Աքմաքօղլու 500-ական Ֆ.:

Ամն՝ 300 Ֆ., Տիկին Սէֆէրեան, Տէր եւ Տիկին Մոմճեան, Տէր եւ Տիկին Լորպիսէքի, Տէր և Տիկին Վէյթու 200-ական, Ֆրանք, Տէր եւ Տիկին Պ. Սահակեան, Տէր եւ Տիկին Պետրոսեան, Տէր եւ Տիկին Սահակեան, Տէր եւ Տիկին Մղէսեան 100-ական, Ֆրանքեւհայկական ակումբ 3·500 Ֆ.:

×

Փոն մը Շէրիի ազգ. միութեան հանդանակութիւնը (գումար՝ 3960 Ֆր. տես՝ Ա. էջ). - Ցակոբ եւ Ասատուր Սիմոնեան 1000 Ֆ., Պ. Կ. Գասպարեան 200 Ֆ. Պ.Պ. Ս. Շիրվանեան, Կ. Պետրոսեան, Տ. Պօյեան, Կ. Սիմոնեան, Կ. Մանուկեան, Կ. Գասապեան, Ց. Մկրեան, Ց. Պէրպէրեան, Վ. Գասապօղլուեան, Տիկիններ՝ Ն. Գրնաճեան, Մ. Մինասեան, Ա. Ծուրտեան, Կ. Իսէմեան, Մ. Գուրյուճեան, Զ. Թիւթիւնճեան 100-ական Ֆ., Լ. Զատմուրեան 60 Ֆ., Պ.Պ. Ս. Մելիքեան, Վ. Վարդանեան, Տիկիններ՝ Ա. Գասապեան, Փ. Ահարոնեան, Ս. Գասապեան, Ա. Տէմիրճեան, Ս. Թիւրքմէնեան 50-ական Ֆ., Պ.Պ. Մ. Պօյաճեան 30, Ժ. Սուլթանեան 20 Ֆ., Պ. Ս. Թիւլպեան 500 Ֆ., Ակնեան 100 Ֆ., Տիկին Պազամեան 200 Ֆ.:

ԱԷՆ - ԹԷԹԻԷՆ Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

ՀՈԳԵԳԱԼՈՒՍՏ

Մայիս 18, Կիրակի, առաւօտեան ժամը 10·30-ին, կը մատուցուի պատարագ :

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝

ՋԱՏԻԿ ԱԲԵՂԱՑ ԱՒԵՏԻՔԵԱՆ

Դարձեալ կը յիշեցնենք Ս. Թէթիէնի եւ շրջանի հայութեան թէ ամսուան առաջին եւ երրորդ Կիրակիները պատարագներ կը մատուցուին :

CROIX BLEUE
RECHERCHE
LA CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE
Recherche pour sa Colonie de Bellefontaine
— UN ECONOME POUR LE MOIS DE JUILLET.
— UN ECONOME POUR LE MOIS D'AOUT
VEUILLEZ ADRESSER VOS CANDIDATURES AU :
CONSEIL D'ADMINISRATION DE LA C. B. A. F.
17, rue Bleue
75009 — PARIS

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉԻ ԿԱՅԱՆ

ՓԱՐԻԶ

Կապոյտ Խաչի Պէլֆոնթէնի կայանի արձանագրութիւնները սկսած են Ապրիլ Մէկէն եւ կը տեւեն մինչեւ Մայիս 31 :

Արձանագրութեանց համար դիմել ձեր բնակատան ամէնէն մօտիկ Կապոյտ Խաչի Վարչութեան :

Յատկապէս տեղեկութեանց համար դիմել Կապոյտ Խաչի գրասենեակը՝ երեքշաբթի, Հինգշաբթի եւ Ուրբաթ օրերը՝ ժամը 14-էն 18, հեռաձայնելով 48 - 24 - 46 - 57

×

ՄԱՐՍԷՅԼ

Մարսէյլի շրջանի արձանագրութիւնները կը կատարուին ամէն Ուրբաթ օրերը ժամը 14 - 16, Մարսէյլի Մշակոյթի Տան մէջ, 12 rիւ Սէճ - Պագիլ, կամ՝ հեռաձայնել. - 91 - 66 - 55 - 91 :

×

ԼԻՈՆ

Ի պիտութիւն կը յանուցուի թէ՝ Կապոյտ Խաչի Պէլֆոնթէնի օդափոխութեան կայանի արձանագրութիւնները սկսած են եւ կը տեւեն մինչեւ Մայիս 31 :

Յատկապէս տեղեկութեանց համար հետաձայնել ամէն օր ժամը 18-էն ետք հետեւեալ թիւերուն. -

78 - 45 - 39 - 23 *կամ՝* 78 - 40 - 27 - 40

ՈՒԽՏԻ ՕՐ ԵՒ ՄԱՏԱՂՕՐՀՆՈՒԹԻՒՆ Ս. ԿԱՐԱՊԵՏ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ

ԿԻՐԱԿԻ, ՄԱՅԻՍ 18

Հանդիսաւոր պատարագ կը մատուցանէ՝

ՅԱԿՈԲ ԵՊԻՍԿ. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ

Երգեցողութիւնը կը ղեկավարէ Ստեփան արքեպատ Պօղոսեան :

Օրուան աշխարհիկ հանդիսութիւնը կը նախագահէ՝ Տէր եւ Տիկին Փիէր Ղազարեան, պատուոյ նախագահ եկեղեցւոյս :

Սկիզբ ժամերգութեան ժամը 8-ին :

Պատարագ ժամը՝ 10-ին :

Մատաղօրհնութիւն ժամը՝ 12-ին :

Յետ կրօնական հանդիսութեանց ընտանեկան կազմակերպուած է սիրոյ սեղան մը եկեղեցւոյս՝ վազդէն Ա. սրահին մէջ :

Կատարելիք ուխտին համար կը խնդրուի կապ հաստատել եկեղեցւոյս հոգեւոր հովիւին հետ հեռաձայնելով՝ 91-70-38-72 կամ վարչական ներկայացուցչի մը հետ. Հեռաձայն. - 91 - 58 - 40 - 38, կամ՝ 91 - 60 - 34 - 25 :

ի նպաստ
ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ ՄԻԱԲԱՆՈՒԹԵԱՆ
ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՆԳԱՆԱԿԻՉ ՄԱՐՄՆԻ
ԱՌԱՋԻՆ ՁԵՌՆԱՐԿԸ՝
ՇԱԲԱԹ, ՄԱՅԻՍ 24, ԺԱՄԸ 20-ԻՆ
ՁԱՁ
PAVILLON DAUPHINE
Place du Mal. De Lattre de Tassigny
Porte Dauphine
Բարձր հովանաւորութեամբ՝
ԵՐԵՔ ՑԱՐԱՆՈՒԱՆՈՒԹԵԱՆՑ ՊԵՏԵՐՈՒՆ
եւ նախագահութեամբ՝
ԱՆՐԻ ՎԷՐՆԷՕՅԻ
— մասնակցութիւն անձ գլուխ 1·000 Ֆր. —
Réservations :
GALERIE MATIGNON : 18, ave. Matignon — 75008 Paris
Tél. :42 - 66 - 60 - 32
ORIENT - CONTEMPORAIN : 24, rue des Petits-Champs
75002 Paris — Tél. : 42 - 96 - 54 - 29
UGAB : 11, square Alboni — 75016 Paris — Tél. : 45 - 20 - 03 - 18
CREDIT SUISSE : 92, Champs-Elysées — 75008 Paris
Tél. : 45 - 62 - 29 - 56
COLLEGE SAMUEL - MOORAT : 26, rue Troyon — Sèvres
Tél. : 45 - 34 - 68 - 28
CCO : 10, quai de Bercy — 92200 Charenton — Tél. : 43 - 68 - 26 - 32
ET
HARATCH

ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ՍԷՆԹ' ԱՆԹՈՒԱՆ Ս. ԹԱԴԷՈՍ

Համաձայն Սէն - Թ'Անթուանի Ս. Թադէոս Եկեղեցւոյ կանոնագրին, Ընտրողական Ցանձնախումբս փակեց թեկնածուներու արձանագրութիւնները Մայիս 4-ին :

Կը հրաւիրենք թաղիս եւ շրջակայքի ժողովուրդը մասնակցելու ընտրութեան, որ տեղի պիտի ունենայ եկեղեցւոյս մէջ, Մայիս 25, կիրակի օրը, ժամը՝ 10 - 18 :

1·- Ընտրութեան կրնան մասնակցիլ 21 տարեկանը լրացնողները :

2·- Անհրաժեշտ է «քարթ տ'իտանթիթէ» ներկայացնելը :

3·- Ոչ մէկ լիազօրագիր ընդունելի է, բացի բժշկական հաստատագիրէ :

4·- Ընտրողները պարտ են ստորագրել պաշտօնական ընտրութեան տետրակը :

Ստորեւ կուտանք 20 թեկնածուներու անուանացանկը, որոնցմէ պիտի ընտրուին միայն 11 անձեր :

Ատիկեան Ղազարոս, Պապոյեան Խաչիկ, Պալիկեան Հայկազ, Պէքճիօղլու Տիգրան, Էթարեան Պաղտասար, Համբեան Յովհաննէս, Ցակոբեան Արթաքին, Գամպուրեան Սամուէլ, Գաբրիէլեան Ասատ, Գաբրիէլեան Խաչիկ, Գաբրիէլեան Վազգէն, Գազանճեան Սարգիս, Քէչեան Ներսես, Քէչեան Միհրան, Մաթիկեան Աւետիս, Միքայէլեան Ցարութիւն, Թաչեան Հարութ, Թաչեան Գրիգոր, Զորթիւքեան Սիմոն, Թորոսեան Սարգիս :

ԸՆՏՐՈՂԱԿԱՆ ՑԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲ

— ՁԱՁ —

ՆԻՍԻ ՄԷՋ

Նիսի Հայաստանեայց Առաքելական Եկեղեցւոյ կրօնական ընկերակցութեան վարչութիւնը կը կազմակերպէ ճաշհանդէս մը, Կիրակի, Մայիս 18-ին, Փլազա պանդոկի սրահներուն մէջ, ժամը 19·30-ին, Հոգեգալստեան ոտնի առթիւ, ի նպաստ եկեղեցւոյս կից գնուած հողամասին վրայ կառուցուելիք կրօնա - մշակութային համալիրին :

Այս առթիւ հրաւիրուած է ծանօթ մեներգուհի՝

ԼԻԶ ՍԱՐԵԱՆ

Տեղերը ապահովեցէք հեռաձայնելով. -
93 - 44 - 41 - 14

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղի ընդհանուր անդամական ժողովը, Շաբաթ, Մայիս 17, ժամը 16-ին, Մշակոյթի Տունը, 17 rիւ Պէօ :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ԷՍԱՅԵԱՆ ԲԱՐԵԿԱՄԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆ
Հաճելի պատյտ մը՝
ՇԱՆԹԻՑԻ
Կիրակի, Ցունիս 15

4.000 m² de mobiliers présentés en ambiance
Meubles Ghazarian
Z.I. Vitrolles à 20km de Marseille
tél. 42. 89.27.47

"Բացառիկ. գնել «Յառաջ»ի յաճախորդներուն"

ՈՒՐԲԱԹ
ՄԱՅԻՍ
16
VENDREDI
16 MAI
1986

LE NUMERO : 4,00 F

ՀԱՅԿԱԶ

HARATCH

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE-FONDE EN 1925
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
DIRECTRICE: ARPIK MISSAKIAN

TEL.: 47. 70. 86. 60 — TELEX: HARATCH 280 868 F
C.C.P. PARIS 15069-82 E — 51027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար· 600 Ֆ· — Վեցամսեայ : 310 Ֆ·
Արտասահման : Տար· 700 Ֆ· — Հատը : 4,00 Ֆ·

61ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 16.226 | Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN | 61e ANNÉE — No 16.226

ՀԱՅԵՐՈՒ ՄԵԾ ԲԱՐԵԿԱՄ ՄԸ՝ ԿԱՍԹՈՆ ՏԸՖԷՌ

Մարսէյլ իր քաղաքն էր : Երեսունեւերեք տարի նոյնացաւ անոր : Կասթոն Տըֆէռի եւ Մարսէյլի մէջեւ ածական չկայ : Կայ միայն սիրոյ երկար պատմութիւն մը, որ կանգ առաւ, յանկարծ, մայիսեան դեղեցիկ օր մը : Նաւավարը մեռաւ ոտքի վրայ, ղեկն ի ձեռին, ինչպէս պիտեն մեռնիլ մեծերը : Այդ մեծութեան արժանացաւ պայքարներու չուքին մէջ եւ զայն վայելեց յաղթանակի լոյսին մէջ :

Պահ մը, ամբողջ քաղաք մը զարթեցաւ ընդել : Եւ ապա, ամբողջ քաղաք մը, իր բազկացուցիչ տարրերով, իր զանգան եւ այլազան համայնքներով յարգեց, ձեծարեց իր քաղաքապետը : Եւ Հայ համայնքը եւս, ցաւակցական բազմաթիւ հեռագիրներով, մասնակցելով յուղարկաւորութեան եկեղեցական արարողութեանց, յարգանքի տուրքը մատուցանեց մեծ բարեկամի մը՝ Կասթոն Տըֆէռին :

Կասթոն Տըֆէռի եւ Հայերու յարաբերութիւնները կը սկսին Ֆրանսայի ազատագրութեան օրերուն : Ցաճախ կը յիշէր հայ զինադրականներու մասնակցութիւնը, անոնց ցուցաբերած յանձնառութիւնը, վեհանձնութիւնն ու հաւատարմութիւնը հանդէպ Ֆրանսայի եւ ազատութեան գաղափարին : Այդ յարաբերութիւնները աւելի սերտացան ԷՍ - ԷՖ - ի - Օ-ի եւ Հ. Ց. Դաշնակցութեան պատմական կապերով :

Կասթոն Տըֆէռ Երկրորդ Աշխարհամարտի վաղորդային երաշխաւորեց չատ մը Հայերու դիմումները Ֆրանսական հպատակութիւն ստանալու համար եւ առարկ անոնց համարկումին տեղական ընկերութեան, կեանքին մէջ : Մի՛շտ դրաւատեց Հայերու արժանիքները, անոնց յատկութիւնները, քաղաքացիական պարկեշտ կեցուածքը եւ բերած նպաստը Մարսէյլ քաղաքի մշակութային, տնտեսական կեանքի զարդացման : Եւ Հայերն ալ միշտ մեծ յարգանք եւ հաւատարմութիւն ցոյց տուին : 1953-էն ի վեր, հազուադէպ են այն ազգային, քաղաքական, մշակութային, գեղարուեստական, մարզական ձեռնարկներն ու հանդիսութիւնները, որոնք չեն վայելած, Մարսէյլի մէջ, իր նախագահութիւնն կամ հովանաւորութիւնը :

Մարսէյլի մէջ, Հայերուն հանդէպ իր յայտնաբերած բարեկամութեան վկայութիւնները բազմաթիւ են : Կը բաւէ յիշել մի քանի օրինակներ : Նահատակաց Յուշարձանը, 1915 Ապրիլ 24 Փողոցը, Մանուչեանի նուիրուած յուշաքարը, իր վերապահած ջերմ եւ սիրալիր ընդունելութիւնները Հայ պաշտօնական անձնաւորութիւններուն եւ առաջին հերթին Վսպղն Ա. Կաթողիկոսին (1970-ին եւ 1979-ին) ու Հայրապետին յանձնած սրբազան քարը զոր Ոսկան վարդապետ, 1672-ին, Ամսթերտամէն Մարսէյլ փոխադրած էր եւ իր մահէն յետոյ զետեղուած Մարսէյլի Նոթր Տամ ալ Կարտի տաճարը :

Իսկ հայկական ցեղասպանութեան, Հայ Դատի առընչութեամբ միշտ ունեցած է յստակ եւ ուշագրաւ յայտարարութիւններ : Դատապարտած է Թուրքերուն ոճրային արարքները եւ պաշտպանած հայ ժողովուրդի քաղաքական արդար իրաւունքները : Կը վերյիշենք երկու յայտարարութիւններ որոնք ինքնին խօսուն են :

1970, Նոյեմբեր 20-ին, Մարսէյլի մէջ, Սեւրի դաշնագրի յիսնամեակի հանդիսութեան առթիւ՝ «...Անհրաժեշտ է նախ ապահովէք ձեր ներկան, պահելով վառ ձեր ազգային զգացումները, եւ յետոյ դառնաք դէպի ապագան դնելով ինքնորոշման հարցը : Անցեալին, Ֆրանսան այս իրաւունքը ճանչցաւ կարգ մը ժողովուրդներուն, այսօր պարտականութիւն ունի նոյն իրաւունքը ճանչնալու Հայերուն եւ Հայաստանին : ... Կ'առաջարկեմ ստեղծել Հայ Դատի եւ Հայութեան Պաշտպան Մարմին մը, բովանդակելով իր մէջ ամէն քաղաքական հոսանքի Ֆրանսացիներ, որպէսզի դրուին ու պահանջուին Միացեալ Ազգերու կազմակերպութեան մօտ, Լա Հէյի միջազգային Ատեանին առջեւ՝ հայութեան արդար իրաւունքները» : Իսկ, 1982 Ապրիլ 24-ին, Մարսէյլի մէջ, եզեռնի ոգեկոչման առթիւ, որպէս Ֆրանսայի Ներքին Գործոց նախարար՝ «Կ'ուզէի կոչ մը ուղղել Մարսէյլի, Պուշ - ու - Ռոնի եւ նոյնիսկ Ֆրանսայի բոլոր Հայերուն : Ձեր դատը լսելի եղած է. սակայն պիտի չկարենայ յաղթանակել՝ եթէ չպաշտպանուի բոլորին կողմէ խաղաղութեամբ, հանդարտութեամբ եւ արժանապատուութեամբ : Բոնի ուժի ամէն արարք ու եւս աւելի ամէն ահաբեկչական արարք, ամէն եղեռնագործ, ամէն ոճիր, ուրիշ արդիւնք պիտի չծնի՝ եթէ ոչ հեռացնել ձեզմէ անոնք որոնց համակրանքը այսօր արդէն ձեզի հետ է : Գիտեմ որ հոս գտնուող ամէն ոք համակարծիք է այս տեսակէտին : Ֆրանսական կառավարութիւնը պիտի օգնէ ձեզի յաղթանակել տալու համար ձեր տեսակէտը...» :

Կասթոն Տըֆէռ կ'ներթայ միանալու Հայութեան բարեկամներու փաղանգին որ Ֆրանսայի ասպնջական եւ ասպետական հողին վրայ պայքարեցաւ յանուն մարդկային իրաւունքներուն, յանուն իրաւազրկուած ժողովուրդներու իրաւունքներուն :

Կ. Ճ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՀԵՌԱՏԵՍԻԼ

Ա. ԿԱՅԱՆԸ ԾԱԽՈՒ Է

Ընտրութիւններէն առաջ իսկ, ծանօթ էր որ հեռատեսիլի կայաններէն մէկը պիտի ապազդայնացուի, նոյնիսկ եթէ ձախը յաղթէր եւ ընդհանրապէս կը խօսուէր երկրորդ կայանին - Անթէն 2-ի մասին : Անակնկալը մեծ եղաւ Զորեքշաբթի օր, երբ Մշակոյթի եւ Հաղորդակցութեանց նախարարը՝ Լէոթար, յայտարարեց թէ ընտրուած կայանը՝ Առաջինն էր - Թէ - Էֆ 1 - :

Այս լուրը բաւական իրարանցում ստեղծեց անմիջապէս եւ պարզ է որ, ընկիզր մըն է դեռ, որովհետեւ Ա. կայանը, ամէնէն հինը, այժմեքն՝ առաջինը, տեսակ մը խորհրդանիշ է եւ սրբապղծութեան պէս բան մը կը թուի, անոր «վտարումը» հանրային ընկալօտիէն : Այս ուրոշումին յանդելու համար, տարակարծութիւնները հարկ էր հարթել նաեւ նախարարապետին եւ նախարարին միջեւ, որոնք մեծամասնութեան նոյն հոսանքին չեն պատկանիր : Ի վերջոյ յաղթած է Շիրաք, քանի որ Լէոթար երկու կայան կ'ուզէր ծախու հանել, աւելի արագ իրագործելու համար ազատական քաղաքականութիւնը, զոր նոր մեծամասնութիւնը խոստացած էր :

Ժողովրդական կայանը, քանի որ ամէնէն մեծ թիւն ունի դիտողներու, հսկայ բաց մը ունի նաեւ եւ ուրեմն կը թուի թէ կառավարութիւնը կ'ուզէ ձեւով մը ապարդիւ կարդալ եւ փորձել փաստը տալ թէ անհատական ձեռնարկներու պատկանելէն եառ, կայանը բաց պիտի չունենայ : Ա. կայանի ներկայ տնօրէնը չուրացնար բացը : Կը բացատրէ որ Անթէն 2-ի հետ, տարեկան նոյն նիւթական գործառնութիւնն ունին, բայց Թէ - Էֆ - 1, 130 հոգի աւելի կ'աշխատցնէ, ուրեմն տարեկան 100 միլիոն ֆրանք աւելի կը ծախսէ : Տարեկան 2,5 միլիառ մուտք ունի (60%-ը՝ ծանուցումներէն) : Այս գումարէն 520 միլիոն ֆրանք կը վճարուի Թէ - Տէ - Էֆ-ին (Թելէ-Տիֆիւզիոն-Ֆրանսեզ) իր յայտագրերուն սփոումին համար, 780 միլիոն՝ վարչական ծախք, 1200 միլիոն Արապածի հարաւային լանջերու վերին մասերու վերեզմանաբլուրները : Գիտնականներու կարծիքով հնագիտական այդ յուշարձանը կը պատկանի Ն. Ք. երրորդ հազարամեակի վերջաւորութենէն մինչեւ ԺԲ. - ԺԱ. դարերու միջեւ գտնուած շրջանին : Կը գտնուի 1100 մեթր բարձրութեան եւ Երեւանէն շուրջ 20 քիլոմեթր հեռաւորութեան վրայ : Այդ վերեզմաններէն հանուած գրառածոները մեկնաբանելով Երեւանի համալսարանի հնագիտութեան եւ ազգագրութեան ամպիոնի վարիչ Ս. Եսայեան նշած է, որ չատ մեծ պիտական նշանակութիւն ունին ու լոյս կը սփռեն հայկական լեռնաշխարհին մէջ աւելի քան չորս հազարամեակ առաջ ապրած հեռաւոր նախնիներու մշակոյթի ու կենցաղի պատմութեան վրայ :

ԺԱՄԱՆՈՒՄ ՄԱՐՍԷՅԼ

ՅՈՎՀ.-ՊԵՏՐՈՍ ԺԸ.Ի

ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ - ՊԱՏՐԻԱՐՔ
ՏԱՆՆ ԿԻԼԻԿԻՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿԷ
ՀԱՅՈՑ

Հայ կաթողիկէ կաթողիկոս պատրիարքը, Զորեքշաբթի, Մայիս 21, ժամը 16·50-ին կը ժամանէ Մարսէյլի Մարինեան օդակայանը : Ցովհ. Պետրոս ԺԸ. կ'առաջնորդուի հայ կաթողիկէ Վերափոխման Եկեղեցին (26 ռիւ Սիպիէ), ուր ժամը 18-ին կուտայ հայրապետական իր առաջին օրհնութիւնը :

×

Մարսէյլէն ետք, Ցովհ. Պետրոս ԺԸ. յաջորդաբար պիտի այցելէ Սէն - Շամոն (Մայիս 26), Վալանս (Մայիս 27), Լիոն (Մայիս 28), Հուսկ՝ Փարիզ (Մայիս 31 - Յունիս 4) :

ՊԱՐՍԿԱՀԱՅ ԼՈՒՐԵՐ

ՀԱՑ ՁԻՆՈՒՈՐ ՄԸ ՎԻՐԱՒՈՐՈՒԱԾ

Իրաքի հոզամասը գտնուող Զոպէյտատի ռազմաճակատին վրայ կռնակէն վիրաւորուելով հայ զինուոր Նորիկ Բաբայեան Մայիս 10-ին փոխադրուած է Արաքի (Իրան) «Ղոդս» հիւանդանոցը եւ ենթարկուած վիրահատումի : Հայ երիտասարդը չուրջ տարի մը առաջ անցած էր զինուորական ծառայութեան : Առողջական վիճակը լաւ է :

ամբողջութեան համար : Շաբաթական 98 ժամ մինչեւ հաշուով սփռումի համար, կայանը 1·492 հոգի կ'աշխատցնէ, որոնց 300-ը՝ լրագրող :

Հաղուադէպ է որ բաց ունեցող հաստատութիւն մը չատ յաճախորդ ունենայ եւ սակայն, արդէն իսկ գնումի թեկնածուները զիրար կը հրմշտկեն : Հերան, Մոյէթ - Հէննըսի, Հաչէթ, եւայլն, եւայլն : «Անթէն 2», այս կարգադրութենէն ետք, կը գտնայ Երկրին Զայնը :

Եթէ մեծամասնութիւնը գոհ է, ընդդիմութիւնը չատ բուռն կերպով կը յարձակի այս ծրագրին վրայ : Թէ - Էֆ - 1-ի անձնակազմն ալ մտահոգ է, գործազրկումները (300-էն 400) անխուսափելի կը նկատուին : Ի դէպ, կառավարութիւնը ջնջեց վարչական արտօնութիւնը գործազրկումներու համար : Այս օրէնքը ի գործ կը դառնայ Ազգ. Ժողովի քուէարկութենէն ետք, այժմեքն՝ Յունիսի վերջ, չատ հաւանաբար :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԿՈՐԲԱՋՈՎ հեռատեսիլէն խօսելով, վերջապէս արտայայտուեցաւ Ջերնոպիլի աղէտին մասին, ցաւակցութիւնները յայտնելով գոհերու ընտանիքին : Ճշդեց մեռելներու թիւը՝ 9, եւ վիրաւորներու (ամանք չատ ծանր վիճակի մէջ)՝ 299 : Տրամադրութիւն յայտնեց Ռեկլընի հետ հանդիպում ունենալու, ո՛չ աւելի եւ ո՛չ պակաս որ յարմար է :

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ ՀԵՌԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ
(ԱՐՄԷՆՓՐԷՍ - ՄԱՅԻՍ 5 / 12)

ՄԻԱՄՆԱԿԱՆ ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍ

Ապրիլեանի, Հայաստանի եւ Վրաստանի նկարիչներու գործերը ոսնական մըթնոլորտ ստեղծած են Թիֆլիսի պետական պատկերասրահին մէջ : Ցուցահանդէսի պատասխանատուն մարդն է՝ մեր ժամանակակիցը, ու անոր կամքով, տաղանդով վերափոխուած երկիրը : Կան նաեւ Արարատի ձիւնաճերմակ գագաթները, կապիական լայնարձակ տարածութիւններու կապոյտը, եւ Վրաստանի թէյի ու խաղողի տունկերուն զմրուխտը ներկայացնող պաստառներ :

×

ԱՌԻՒԾԸ՝ ՀԱՑԱՍՏԱՆԻ ԲՆԱԿԻՉ

Եղած են ժամանակներ, ուր գազաններու արքան բնակած է հիւսիսային Հայաստանի մէջ : Ներհրդային Միութեան մէջ առաջին անգամ անոր կմախքի մնացորդները յայտնաբերուած են այդ շրջանին մէջ : Հնագէտները յանգած են այս եզրակացութեան, երբ պեղած են Հայաստանի ամենաբարձր լերան՝ քառագագաթ Արագածի հարաւային լանջերու վերին մասերու պերեզմանաբլուրները : Գիտնականներու կարծիքով հնագիտական այդ յուշարձանը կը պատկանի Ն. Ք. երրորդ հազարամեակի վերջաւորութենէն մինչեւ ԺԲ. - ԺԱ. դարերու միջեւ գտնուած շրջանին : Կը գտնուի 1100 մեթր բարձրութեան եւ Երեւանէն շուրջ 20 քիլոմեթր հեռաւորութեան վրայ : Այդ պերեզմաններէն հանուած գրառածոները մեկնաբանելով Երեւանի համալսարանի հնագիտութեան եւ ազգագրութեան ամպիոնի վարիչ Ս. Եսայեան նշած է, որ չատ մեծ պիտական նշանակութիւն ունին ու լոյս կը սփռեն հայկական լեռնաշխարհին մէջ աւելի քան չորս հազարամեակ առաջ ապրած հեռաւոր նախնիներու մշակոյթի ու կենցաղի պատմութեան վրայ :

ԽՈՐՀՐԴԱԾՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՆԴՐԱՆԻԿ ՍԱՐԵԱՆԻ ՀԱՅՈՐՆԵՐՈՒ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆ ԱՌԹԻԻ

Որքան ալ նահանջ մը նշմարուի մշակութային մեր կեանքին մէջ, որքան ալ տպաւորութիւնը ունենանք թէ կ'ապրինք գրական ճղնաժամ, իրողութիւնը այն է, որ Հայը բոլորովին չէ պարպուած իր էութենէն եւ անոր գրականութիւնը մեռեալ տարր չէ տակաւին:

Հակառակ երկիւղները ցնցող արիւնահեղ բախումներու, հակառակ քաղաքակրթութեան անհատներու վրայ գործած զօրեղ ճնշումներուն, Սուրբիա - Լիբանանէն՝ Եգիպտոս եւ Եւրոպա, Իրանէն՝ Ամերիկա երկրորդ շունչ մը կը տարածուի, որ չի նմանիր հոգեւարքի մէջ եղող հիւանդի շնչառութեան: Երեկոյթներ, պարային խումբեր, երգահանդէսի ու նուագահանդէսի ելոյթներ քիչ թէ շատ իստ կը ներարկեն թոգերու: Թերթեր, ամսագրեր, պարբերականներ, լոյս տեսնող կարգ մը գիրքեր՝ անոյշ խօսքերէ տարբեր ազգային մշակոյթ զարգացնող յատկութիւն ունին եւ արուեստի նախատարրերէն անդին, արուեստի կայծերու ցոլքեր կը պարունակեն: Մէկ ծայրայեղութենէ դէպի միւսը դացող մեր դնահատումները պէտք չէ կարուկ կերպով մերժեն, «հայկական է՝ անարժէք է», այնպիսի պահու մը մանուանդ, երբ օտարներ՝ քարոզչական մեքենայի ուժով, իրենց տափակութիւնները կը վերածեն արժէքի, տազանդի, միջազգային անուններու:

Եթէ չունինք Պեռնար Փիվոյի բեմը, ունինք սակայն դատական կազմեր եւ քննադատ միտքեր, որոնց պարտականութիւնն է չինարար աշխատանք եւ ոչ թէ կործանարար գործ կատարել:

Գրական ստեղծագործութեան մը պարագային, անշուշտ, ամէն ոք չի' հասնիր ապատուած արդիւնքին: Լաւին հասնելու լաւագոյնին մօտենալու համար անհրաժեշտ է անթերի թեքնիք. սրատեսութիւն ու երեւակայութիւն. կացութիւններու խորհուրդը լուծելու դիտութիւն: Հեղինակի մը ճիգերը չեն գոհացներ անպայման քննադատը, որովհետեւ ան չի' խաբուիր բառերու ու նախադասութիւններու պերճանքէն, բայց անոր ալ իրաւունք չի' տրուիր, արհամարհանքով նոյն տոպրակին մէջ լեցնել ամբողջ հայ գրական ստեղծագործութիւնը:

Եթէ փորձուի բաղդատական եզր մը ստեղծել կարգ մը հայ հեղինակներու հատորներուն եւ «Ափոսքրոֆ»ի հեղինակներուն միջեւ, պիտի տեսնուի, որ մեծ տարբերութիւն մը չանջատեր զանոնք իրարմէ: Բայց մին կը գառնայ անուանի, իսկ միւսը՝ արհամարհուած:

Երեւի օտարը աւելի համով է. աւտր համար ալ Հայը կը մեղրանայ, երբ գրէ ֆրանսերէն կամ անգլերէն:

×

Ահա', հայերէն երկու նոր հրատարակութիւններ: Զիրար ամբողջացնող, իրանահայ հեղինակ Անդրանիկ Սարեանի հատորները, ուր ամփոփուած են քանի պատմուածքներ՝ բոլորն ալ հէքեաթի մը պարզեւած վայելքով կարդացուելիք դրուագներ: Գրագէտի խմորով, գրածը պիտցող հեղինակ է Սարեան: Զարմահարն ու Իրանը, Կալկաթան եւ Հնդկաստանը կը մօտեցնէ մեր հասողութեան: 1946-ին եւ անոր յաջորդող տարիներուն գրութիւնները ո'չ միայն հնութիւն են իրեն պատմուածք, այլեւ յետամնաց երկիրներու բարքերու, սովորութիւններու, նախապաշարումներու ու թշուառութեանց այնպիսի գրուագներ, որոնք խորթ եւ նոյնիսկ անըմբռնելի պիտի թուէին արեւմտեան ժողովուրդներուն: Այդ է պատճառը, որ եւրոպացի հեղինակներ, իրենց թէ ապատած ըլլային եւրոպական մտածողութեան ազդիւրները, իրենց ընթերցողները հետաքրքրելու ու զարմացնելու համար կը դիմեն արեւելեան «նորութիւններու»: Դժուար է ատուկել թէ՝ ո'ր աստիճան կը յաջողին իրենց ձեռնարկներուն մէջ: Ես աւելի հաւատք կ'ընծայեմ այդ ժողովուրդներուն մէջ ապրող, անոնց առօրեան ու կեանքը բաժնող, անոնց հետ չաղախուած մեր գրագէտներուն:

Ա. Սարեանի «Բահար ու Ահմադ», «Երկաթէ ձիով ճամբորդը», «Սագանդարի մահը» եւ ուրիշ պատմուածքներ գեղեցիկ կերպով կ'արտացոլեն իրենց միջավայրի կեանքն ու ոգին, խաւարի ու չքաւորութեան մէջ տառապող ժողովուրդներու տառապանքն ու չարչարանքը. կրօնական մոլեռանդութեան սարսափելի աւերը. թշուառ մանուկներու ամբողջ աշխարհը: Մանուկներ, որ հայ չունին ուտելիք. զգեստ իսկ չունին զգրոցի մասին: «Միթէ՞ դպրոցը լաւ բան է» կը հարցնէ անոնցմէ մին: Երբ գրական պատասխան կը տրուի, կրկին կը հարցնէ. - «Եթէ դպրոցը լաւութիւն ունի, ինչո՞ւ էսքան անգութ, էսքան անխիղճ մարդ է Բահարի տղէն. չէ՞ որ Շիրազում էլ է դպրոց գնացել, Ֆրանկում էլ...»:

Ճիշդ չէ՞ տղէկին տրամաբանութիւնը: Չէ՞ որ մտքի այդ վաստարանները չեն սորվեցներ թէ ո'րքէկ կուգայ անգթութիւնն ու անխղճութիւնը, այլ միայն գրքոյկներու մէջ կը թիմեն տգիտամոլ դպացումներ, կրօնական չինծու առասպելներ, որոնք յետապային պիտի դառնան ընկերային ու քաղաքական սխալ ըմբռնում ու գիրքաւորում: Ասոր մէկ ցայտուն ապացոյցն է «Տաճիկը» պատմուածքը: Հայ գպրոցներու առելութիւնն է այդ «բարեկիրթ» եւ «աչխարհաքաղաքացի» տաճիկի հանդէպ: Որքան ալ հայ չարդող սուլթաններու ու ցեղասպանութիւն կատարող պետական մեքենայի արտադրութիւն ըլլայ տաճկութիւնը, Հայուն յատուկ չէ միայն եւ փոքր հատակէն պարտադրուած է այդ բոլորին՝ արտաքին ճնշումներով:

Անդրանիկ Սարեանի պատմուածքները մեծ մասամբ, իր սեփական կեանքի զբրուագներ են եւ կ'ընդգրկեն սարսուռները, երկաասարգական ապրումները, անկէ անդին՝ հասուն տարիքի յուզումները, գեղեցկութիւններու հիանալու հոգեվարքները: Եթէ Լոնտոնի մէջ, ուսանողական չրջանի բարեկամի մը հանդիպումը թիավարում մըն է դէպի անցեալի սէրեր ու խանդավառութիւն, եթէ Իտալիա մուտքը քնարերգական «խանձուած սէր»ի ոիթմ մը կուտայ իր ոգեկոչումներուն ու սլայքներուն, սակայն «Ես տեսայ Հայաստանը Փարիզում»ը կը ցնցէ իր ողջ էութիւնը: Հայաստանը՝ Վ. Համբարձումեանն է. պաչատմունք ունի անոր հանդէպ եւ էյֆէլի բացատրէն անոր ձեռքի սեղմումը, գեղեցիկ երազի մը իրականացումն է: Գիտնականին հանդէպ ունեցած յարգանքը կը հասնի երկիւղածութեան:

Հակառակ մեծ Հայուն հանդէպ ունեցած բուռն սիրոյ, ինծի կը թուի թէ՝ հեղինակը վերապահութիւն մը ունի հայրենիքի ներքին կառոյցին հանդէպ: Առաջին պատմուածքի՝ «Քեռի Զաւէնը մրնաց...», 1946-ին Պարսկաստանէ կատարուած ներգաղթի գեղարուեստական նկարագրութիւնն է: Հեղինակը կ'անձնաւորուի քեռի Զաւէնով: Գիւղի ամբողջ բռնակչութիւնը կը մեկնի Հայաստան. ընտանիքով կը մնայ ինք առանձին, գիտնալով հանդերձ, որ «մենութիւնը համազօր է չգոյութեան»: Որքան ալ տարիներու աշխատանքին ափը մնալու կամքը պատճառաբանէ, չի' համոզեր ընթերցողը. պիտէ, որ ներաշխարհի հրամայականն է, իր ընկերային դիրքաւորումն է տակիկա:

Ռոմէո եւ Ժիւլիէթի ռամանթիզմով թաթաւուն հոգիի արտայայտութիւններ են պատանեկան չրջանի վերաբերող դրբուագ «Սիրահարը». իսկ աւելի իրապաշտ՝ վերջին տարիներուն գրուած «Օձի եւ մահուան միջեւ», «Ռոմանս, որ սկսուեց մէկ դիմանկարով» պատմուածքները:

Անդրանիկ Սարեան գիտէ թէ «Եւրոպայում վաղուց են թօթափել ֆէոդալիզմի ճնշող լուծը: Ասիական ժողովուրդներն են որ դեռ թարթափում են խաւարի ու

ԵՐԳԻԾԱԿԱՆ ԳՐԶՈՎ

ԱՌԱՔԵԼԻ ՀԷՔԵԱԹԸ

ԳԱՐԵԳԻՆ ԲԵՍ

Հայաստանում կայ մի քաղաք էլ քաղաքում՝ երկաթուղային կայարան, կայարանում՝ ռեստորան, ռեստորանում՝ բուֆէտ, բուֆէտում էլ՝ Առաքել անունով մէկը: Բայց դեռ հանգիստ թողնենք Առաքելին ու գանք ռեստորանին: Ռեստորան գու ռեստորան. առաւօտից իրիկուն՝ անց որ հարսանքատուն:

Քաղաքից մեկնողներից ճանապարհ դցողները նրանց էստեղ էին բերում, բարի ճանապարհ մի թաս օղի, կոնեակ խմում: Նոյն պատճառն էլ քաղաք եկողներին դիմաւորողներն էին անում: Օրւայ մէջ եթէ մի գնացք գար, մէկն էլ գնար՝ էդ ուրիշ: Ժամ չէր անցնում, որ գնացք չկանգնէր կայարանում: Քաղաքից մեկնողներին ու քաղաք եկողներին էլ՝ թիւ - համար չկար: Ինպէս որ, ռեստորանը չունէր քաշելու ժամանակ չէր ունենում:

Բանը որ մի թասով վերջանար՝ ոչինչ: Մէկ - մէկ մարդիկ երկրորդ թասին էլ էին անցնում, երրորդ թասին էլ, չորրորդ թասին էլ: Հասնում էր նրան, որ ինչպէս ասում են, չունը սիրոջը չէր ճանաչում: Գնացքը չարժւում էր տեղից, իսկ մեկնողը, հանգիստ, դեռ խմում, համ խմում էր: Պատահում էր որ հարբած ճանապարհ գցողը կարծում էր, թէ ինքն է մեկնողը, արագ գնում ու վագոն էր բարձրանում, իսկական մեկնողն էլ կարծում էր, թէ ինքը ճանապարհ գցող է, տոմսը հանում, պարզում էր նրան:

- Տոմսդ, - գոռում էր, - տոմսդ չմոռանաս:

Ինչ կարող էիր անել, հարբածին ու յիմարին մէկ համարիր:

Էս դեռ ոչինչ, բա որ բանը, մէկ էլ տեսար, կռուելուն էր հասնում, իրար հայհոյելուն, տուրու գմփոցին...: Դրա՞ն ինչ կ'ասէք: Լինպէսի ազմուկ - աղաղակով էր լցւում ռեստորանը, որ տատուած հեռու պահէ: Էստեղ է, որ օգնութեան էր հասնում միլիցիոները ու մեկնողին միլիցատուն տանում, ասելով.

- Գնա՛նք, գնանք, քո մեկնելու տեղը հիմա մեզ մօտ է:

Թողնենք սրանք գնան միլիցատուն, իսկ մենք գառնանք մեր բուֆետապահ Առաքելին: Նրա մէջը չմեռնի, թաց տեղ նստողը չէր: Թէ երկու - երեք չիշ օղի, մի էտքան էլ կոնեակ պահեստից էր վերցնում, տասը էտքան էլ՝ պետական գներով պետական խանութներից էր բերում, բուֆէտի գներով սազացնում հակող - գնացողի վրայ ու տտացած վոդը պրպանը գնում: Լինպէս որ, նրա քէֆին քէֆ չէր հասնի:

Ու հէնց քէֆ էլ անում էր: Ծանօթ տղաները, խմելիս, նրան չէին մոռանում.

- Առաքե՛լ, ընկերացիր մեզ:

Առաքելը, բերանը մի պատառ հաց դընելը մոռացած, մի գլուխ խմում էր: Ու առաւօտները ուշքը գլխին աշխատանքի եկած մարդը իրիկուններն առն էր գնում ոտից - գլուխ հարբած: Տեղ էր հասնում եւ ոչ կնոջը՝ մի քաղցր խօսք, ոչ երեխաներին՝ մի համբոյր:

Կինը նախատում էր նրան.

- Հերիք ինչքան խմես, ա'յ մարդ, - ասում էր, - բա մի օր ուշքդ վրադ չես նե՞մ քեզ. բա մի օր երեխաներդ հարցրան մի խօսք չլսե՞ն քեզնից:

- Սու՛ս, - գոռում էր Առաքելը, - ինչ ապամարդ, որ չխմի:

Գեաը որ պետ է, մէկ էլ տեսար՝ մի օր ցամաքեց: Կնոջ համբերութիւնը վեր չէր, ցամաքեց:

- Մի հայելու մէջ նայիր, տես ինչի ես նման, - մի օր խօսքը մարդուն ուղղեց նա:

- Ինչի՞ եմ նման, - ասաց հայելու մէջ իրեն նայելու, հարցրեց Առաքելը:

- Չոմի, - կակլիծը սրտում, պատասխանեց կինը:

- Չի՛նդ, - գոռաց Առաքելը, հետն էլ ձեռք բարձրացրեց կնոջ վրայ:

- Ինձ պէտք չէ կնկայ վրայ ձեռք բարձրացնող մարդը, իմ երեխաներին պէտք չէ հարբեցող հայր:

Ասաց կինը ու երեխաներին վերցրած, հերանց տուն գնաց:

- Գնում ես՝ գնա, - կնոջ հետեւից նետեց Առաքելը, - կարծում ես առանց քեզ չեմ ապրելու:

Ապրելը՝ ապրեց, բայց վա՛յ էն ապրելուն:

Առաւօտեան գնում էր աշխատանքի, իրիկունը գալիս տուն, իսկ էտեղ՝ պէտք հերաւայ գերեզմանոցի պէս մութ ու լուռ մի աշխարհ:

Վէրքը նոր էր, ցաւը դեռ խորը չէր, ու Առաքելն իրենը չարունակեց, գնաւելին. առաջ թէ մէկ էր խմում, հիմա երկու խմեց, երեք խմեց, չորս խմեց:

Ու մէկ էլ, որտեղից - որտեղ, հրաման եղաւ. վազուանից կայարանին ռեստորաններում՝ ոչ մի խմիչք: Մարդիկ թէ քաղաքից մեկնողներին ուզում են պատուել, խնդրեմ. ուտելիք՝ ինչքա՛ն ասես, սառը լիմոնատ, հանքային ջրեր՝ ինչքա՛ն ասես: Նոյնն էլ՝ քաղաք եկողների դիմաւորելու ժամանակ:

Հասկացողները հասկացան, որ հրամանը ոչ թէ իրենց դէմ է, այլ՝ իրենց օգտին:

Ու մեր յիշած ռեստորանը միանգամից խաղաղուեց. ոչ ազմուկ - աղաղակ, ոչ կռիւ - հայհոյանք, ոչ միլիցիա - միլիցատուն:

Չհասկացողներ էլ եղան: Դրանց մէջ առաջինը մեր Առաքելը: Ծաոս եղաւ, որ ո՞վ ես, որ ինձ արգելում ես խմելը, քանի՞ գլխանի ես, որ ուզում ես չորացնել իմ եկամտի ապրիւրը: Սրանից դէնը առաջուայ պէս կը խմեմ էլ, ուրիշներին կը խմացնեմ էլ, արա՝ ինչ կարող ես:

Խպէս մեծ - մեծ բրտեց, յետոյ պիեր ընկաւ, որ, ախր, բուֆէտում եղած խմիչքը երեկ հատաքել - տարել են: Ասել է թէ՝ վերջ խմիչք ծախելուն: Թող վերլինի. իրեն ի՞նչ: Փառք Աստուծոյ, իրենից հօ վերջ չի՞ լինի: Իսկ առանց խմելու՝ ի՞նչ կեանք:

Դրա համար էլ ժամը երկուսի մօտերքը գնաց խանութ, երկու չիշ օղի առաւ, մէկը՝ տանը, երկրորդը՝ «Ջերմուկի» շիշ մէջ լցրած, որ կասկածող չլինի, ապահանքի տեղում խմելու համար: Խմեց խմում էր, հետն էլ յուշպրաբար դամպատում.

- Տեսէք ի՞նչ օրի են հասցրել ձեր թաղտան Առաքելին, որ մեռոնի պէս պրպղթած, հանքային ջրին է տուել իրեն:

Մի հարցնող լինէր էդ, ո՞նց է հանքային ջրին տուել իրեն, երբ ենթակայան կոմիները հարբած, ոտքի վրայ տապիւ էր կանդնում: Բուֆէտի կարգուկանոնի մասին էլ՝ չեմ ասում. նայելիս մարդու սիրտ էր խառնում:

Ռեստորանի մեծաւորը մի օր խելքի բերել ուզեց նրան:

- Առաքել, - ասաց, - խելքդ գլուխդ հաւաքիր, վերջդ վատ կը լինի:

Առաքելը քմծիծաղեց:

- Սրանի՞ց էլ վատ, - վրնթրնթաց նա:

- Հա՛, դրանից էլ վատ:

Երեւաց՝ բարեկամի խօսքը տեղ չէ՛ տաւ: Երեկոյեան օրօրուելով որ տուն հասաւ, կանգնեց հայելու առաջ, մեծաւորի տնազն արեց.

- Առաքել, խելքդ գլուխդ հաւաքիր, վերջդ վատ կը լինի:

Քթի տակ ծիծաղեց:

- Դրան նայիր, - ասաց ինքն իրեն, խելք է սովորեցնում ինձ:

Պիտի հետեւանք, երբ զարմացած տեսաւ, որ հայելու մէջից ուրիշ մարդ է նայում իրեն. դէմքի ոսկորները ցցուած, աչքերը խորն ընկած, երեսի գոյնն էլ՝ մեռելի գոյնը ձեղ օրինակ:

- Վա՛հ, էս ե՞ս եմ: Ինչ եմ զարմա-

Տեղն էր, որ կնոջ խօսքը յիշէր: Զյիշեց. հարբեցող մարդուն յիշողութիւն պոռեղի՞ց:

Մեղքը հայելու վրայ դցեց:

- Դու էլը պակաս, որ ազաւաղես ինձ: Ասաց, գեանին խափուած չչերից մէկը ձեռքն առաւ, տուեց, չարդուփշուր արեց հայելին:

- Իմացիր՝ ում հետ զործ ունես...:

Անկողին մտնելիս՝ որոչեց:

- Մի չաբաթ աշխատանքի չեմ գնա. թող տեսնեն՝ ի՞մ վերջը վատ կը լինի, թէ՞ բուֆետի:

Եօթներորդ օրուայ առաւօտեան տան խմիչքի վերջին բաժակը պատարկեց եւ ռեստորանի ճանապարհը բռնեց: Էնպէս էր քայլում, ասես մի յաղթանակից դէպի միւսն էր գնում:

Ոտքը ներս դրեց թէ չէ, չչմած կանգ առաւ: Դիմացը ոչ թէ իր բուֆետն էր, այլ՝ հրաչքի պէս մի բան: Ինչ ասէիր, որ չկար էս տեղ. տեսակ - տեսակ գոյ - նըզոյն տուփեր, ափսէների մէջ՝ համալ ու մի ուտեստեղէն, աչ ու ձախ չարուած ծաղիկներ եւ էնպիսի մաքրութիւն, որ իր օրերում բուֆետը տեսածը չկար: Զարմանալին մենակ դրանք չէին: Զարմանալին ամէնից շատ էն էր, որ օդի ու պինի չկար, ու մէկ էլ, որ բուֆետում աչ ու ձախ էր չարժւում սպիտակ խալաթաւոր, կուկլայի պէս սիրուն մի կին:

Աչքերին չհաւատաց:

կամաց կամաց առաջ չարժուեց:

- Խաեղ դու ի՞նչ ես անում, - դարձաւ նրան կնոջը:

- Բուֆետապանին էապէս հարց չեն տայ:

- Դո՞ւ ես բուֆետապանը, - ծիծաղեց Առաքելը, - դու որ բուֆետապան ես, ես ի՞նչ եմ:

- Էտ դու ինձ մի հարցրու, - դէպի խոսողը չրջուեց կինը:

Առաքելը, էն է հա՛, տեղում պիտի քարանար: Այ քեզ հրաչք. առջեւը կանգնած էր իր կինը:

- Աչխէ՞ն, - ճչաց նա, - էտ դո՞ւ ես:

- Ռեստորանը հարա - հրոցի տեղ չի, քաղաքացի...:

- Ֆաղաքացի՞, - լրեն կորցրած, ժլպտալ ուզեց Առաքելը: - Ես քաղաքացի չեմ, Աչխէն, ես քո մարդն եմ: Չճանաչե՞ց:

Կնոջ աչքերը կատաղութիւնից պլպլացին:

- Դու քեզ ճանաչո՞ւմ ես, որ ես ճանաչեմ...:

Առաքելը սարսափահար ետ - ետ գնաց, գլուխը կախ, թողեց ռեստորանը: Ո՞ւր գնաց: Ի՞նչ լմանամ: Երեւի գնաց իրեն ճանաչելու:

Եւ հէնց էտ րոպէին երկնքից երեք բաժակ սառը ,համով - հոտով հիւթ լցաւ. մէկը՝ էս հէքեաթը գրողի, երկրորդը՝ կարգացողի, երրորդն էլ՝ դաս առած առաքելների համար:

ՀԱՑԱՍՏԱՆ

ԵՐԱԺՇՏԱԿԱՆ ՓԱՌԱՏՕՆ

Վերջերս Ղափանի մէջ տեղի ունեցած է խորհրդահայ երաժշտութեան փառատօն մը: Այս փառատօնին նպատակը եղած է հայ երգահաններու ստեղծագործութիւնները ներկայացնել Հայաստանի հեռաւոր շրջաններու աշխատաւորութեան: Փառատօնին մասնակցած է մեծ պատուիրակութիւն մը՝ երգահաններէ, երաժիշտ - մեկնաբաններէ, երգիչներէ, համոյթներէ կազմուած, նախագահութեամբ՝ Հայաստանի երգահաններու միութեան վարչութեան նախագահ Եդուարդ Միրզոյեանի: Ջորս օրուան ընթացքին արուած են չուրջ 15 համերգներ: Փառատօնին առաջին անգամ նուագուած են հայ երգահաններու կարգ մը նոր ստեղծագործութիւնները:

×

ՅՈՒՇԱՐՁԱՆՆԵՐՈՒ ՅԱՑՏՆԱԲԵՐՈՒՄ

Հայաստանի Նախարարներու Խորհուրդին կից պատմութեան եւ մշակոյթի յուշարձաններու վարչութիւնը մեծ աշխատանք կը կատարէ յուշարձաններու ուսումնասիրութեան եւ անոնց պահպանման ուղղութեամբ: Նոր սկզբունքի մը համաձայն ամէն մէկ խաչքար կամ միջնադարեան տապանաքար կը նկատուի միաւոր յուշարձան, ու կ'արձանագրուի յուշարձաններու ընդհանուր ցուցակին մէջ: Կամոյի չրջանի ուսումնասիրող խումբը յայտնաբերած է 1190 խաչքար ու տապանաքար, 200 վիմագիր արձանագրութիւն. կ'արձանագրուին հնագիտական ու ճարտարապետական յուշարձաններ, ամրոց, բնակավայր, դամբանադաչտեր, դիւզատեղիներ, եկեղեցիներ եւայլն: Խումբը յայտնաբերած է չարք մը արժէքաւոր յուշարձաններ ինչպէս՝ Արծուաքարի, Բաւիկեանի, Հացաւատի, Նորադուզի մէջ տարածուած Ք. Ա. երկրորդ - առաջին հազարամեակներու պատկանող դամբանադաչտերը, Ծովակաչէնի, Արծուաքարի գիւղատեղիները եւայլն: Յայտնաբերուած են անյայտ 14 եկեղեցիներ: Խումբը յատկապէս ոգեւորուած է «Ազատ քաղաք»ի քառախորան եկեղեցիին յայտնաբերումով (Լ. դար):

×

ՓՈՂԱՑԻՆ ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲԸ ՊԱՐԳԵՒԱՏՐՈՒԱԾ

Երեւանի քաղաքապետարանի փողային նուագախումբը ,որ հրաւիրուած էր մասնակցելու Լիւքսէմպուրկի փողային նուագախումբերու միջազգային մրցումին, մեկնաբանելով Խաչատրեանի եւ Զայքովսքիի գործերը՝ **չահած է ոսկէ մեռալ** մը:

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՈԳԵԿՈՉՈՒՄՆԵՐ

ՄԻԱՑԵԱԼ - ՆԱՀԱՆԳՆԵՐ

Եղեռնի 71-ամեակին առթիւ հրապարակային ոդեկոչումի հաւաքոյթ մը տեղի ունեցած է Ապրիլ 20, կիրակի, յետմիջօրէին, Նիւ - Եորքի «Թայմզ Սքուէր»ի մէջ, 2500 Ամերիկահայերու մասնակցութեամբ:

Չեռնարկի ընթացքին ելոյթ ունեցած են ամերիկացի քոնկրէսմէններ, Նիւ - Ձըրզիի նահանգային Ներկայացուցչական ժողովի անդամ Հայթայեան եւ այլ դէմքեր:

Նոյն գիչերը ամերիկեան ձայնասփիւռի եւ հեռատեսիլի կայաններ արձագանգ հանդիսացած են այս հաւաքոյթին, - որուն մասնակցած են 120 վերապրողներ:

Ուաթրթաունի հայ կեդրոնի «Ծովնանեան» սրահին մէջ, Ապրիլ 24-ի իրիկունը, տեղի ունեցած է քաղաքական հանրաժողով մը, որուն ներկայ եղած են 800 Հայեր՝ զանազան չրջաններէ: Բացումը կատարած է հանդիսավարը՝ Ռիչըրտ Զըպուճեան: Հայ Դատի Ուաչինկթընի գրասենեակի տնօրէն Վահէ Եագուպեան կարգացած է տեղեկագիր մը՝ ամերիկեան քոնկրէսէն ներս տարուող քաղաքական աչխատանքներու չուրջ: Օրուան դլխաւոր բանախօսը եղած է Պենճըմին Ուիթեքըը, զոր ներկայացուցած է Հայ Դատի Յանձնախումբի առենապետ Լէօ Սարդիսեան: Բանախօսը անդրադարձած է ՄԱԿ-ի Մարդկային Իրաւանց ենթայանձնախումբի 1974-էն ի վեր ցեղասպանութեան չուրջ պատրաստելիք տեղեկագրի ելեւէջներուն, յարուցուած խոչընդոտներուն, յատկապէս 1984 - 1985 թըուականներու Թրքական ճնշումներուն, եզրակացնելով. «Որպէս պատմաբան հակաթուրք չեմ, սակայն կ'ընդվզիմ այն երեւոյթին դէմ, թէ թուրք պատմաբաններ եւ ներկայ իչխանութիւններ քաղութիւնը չունին պատմական վաւերական դէպք մը ընդունելու, այնպէս ինչպէս ըրաւ Արեւմտեան Գերմանիա»:

×

Ուաչինկթընի մէջ, Ապրիլ 22-ին, Ծերակոյտն ու Ներկայացուցչական Տունը յիչատակած է հայ նահատակներու օրը, յարգանք ընծայելով 1915-ի մէկուկէս միլիոն Հայերուն: Ծերակոյտի նիստին բացումը կատարած է Քարլ Լեւին կոչ ուղղելով Թուրքիոյ կառավարութեան՝ ճանչնալու Հայերու դէմ կատարուած ցեղասպանութիւնը: Ծերակուտական Փիթ Ուիլսըն յարգանք ընծայած է ցեղասպանութենէն վերապրողներուն՝ որոնցմէ չատեր Ամերիկա գացած էին իրենց կեանքը վերսկսելու: Բազմաթիւ ծերակուտականներ խօսք առնելով զօրավիղ եղած են ցեղասպանութեան ճանչման: Ներկայացուցչական Տան նիստին բացումը կատարած է Ջարլզ Փաչայեան: Խօսք առնելով Թոնի Քոէլօ նչած է. - «Ժամանակն է որ Թրքական կառավարութիւնը դիտակցութեան գայ եւ հասկնայ թէ ինք պատասխանատու չէ Օսմանեան Կայսրութեան մէջ պատահածներուն», կոչ ուղղելով ամերիկեան կառավարութեան ճանչնալու Հայկական ցեղասպանութիւնը: Պիլ Կրին ցաւ յայտնած է, որ 1985 Դեկտեմբերին Քոնկրէսը չվաւերացուց թիւ 192 բանաձեւը, տեղի տալով Թուրքիոյ կառավարութեան ճնշումներուն:

ԱՐԱՍՏԱՂԸ

ՌՈՊԵՐ ՀԱՍՏԷՃԵԱՆ

Գլխովը կը հաստատէր ու արցունքները կը սրբէր: Է՛յ Աստուած, ի՞նչ եղած էր այս կոշտ ու անտաչ մարդուն, ի՞նչպիսի խորհրդաւոր կայծ մը լնկած էր անոր հոգիին խորը, զայն բռնկեցնելու համար մարդկային ջերմութեամբ մը, մարդկային կրակով մը, որ զարմանք կը պատճառէր լնծի եւ կը յուզէր զիս: Այն Մարկոսը, զոր ճանչցեր էի եւ այս սենեակին փոքր տարածութեանը մէջ, սա պահուն պէտք էր մեկնէր ուրախութեան քրքիջներ արձակելով, պազ կատակներ ընելով չուրջիններուն, ամբողջ հիւանդանոց մը ոտքի հանելու չափ բարձրաձայն ազաղակելով: Մինչդեռ Մարկոս դամուած էր կարծես այս փոքր տարածութեան մէջ, երթալ չէր ուզեր իրեւ թէ, եւ կը նայէր լնծի այնպէս տաք նայուածքով մը, որով պիտի նայէր եթէ բանտարկեալ մը, որուն պիտի նայէր եթէ բանտարկեալ մը, որուն համար եղբօրմէն:

- Է՛յ Մարկոս, պոռացի յանկարծ, երբ դռնէն ելլելու պատրաստուեցայ:

Կեցաւ, ետ նայեցաւ հարցական նայուածքով մը:

Մեծ ճիպ մը վառնելով դարձայ դէպի դրան կողմը եւ խնդացի.

- Հասցէդ ունիմ, ըսի, քեզի անպայման Սաթենիկին թռիփիկէն պիտի ղրկեմ, դիտցած ըլլաս:

Գլխովը հաստատեց:

- Լաւ լուրերդ լնծի կը բաւեն, ըսաւ ու քալեց գնաց:

Գնաց Մարկոս, եւ ես հիմա, նայելով անկէ թափուր մնացած անկողնին, որ վստահ եմ պիտի լեցուի ամենակարճ ժամանակի ընթացքին, կը մտածեմ մարդկային յուզումնալից կատակերգութեան վրայ:

Ինչ կատակերգութիւն, Աստուած իմ: Խորհիլ, որ Մարկոս լացուց զիս: Եւ ինչ ըրաւ ինձմէ այդ արցունքը խլելու համար: Համբուրեց: «Ժամ առաջ դուն ալ կ'ելլես, ախպարս» ըսաւ լնծի: Եւ այս «ախպար» բառը, որ տեղի - անտեղի, օրը տասն անգամ կը ջզայնացնէր զիս, այս անգամ սիրտս զարկաւ զիս: Ո՞րն է ճըշմարիտ պահը, իրական պահը, երկու մարդոց երկարատեւ փոխ - յարաբերութեան մէջ: Ո՞ւր թաքնուած կ'ըլլար այդ պահը, պարապի անցնող, հոսող գացող սովորական անհամար ժամերու եւ օրերու ընթացքին: Եւ պատասխանը սպէս կուտայի. իրական պահը սա վերջինն էր: Մնացեալները խաբէական էին, սուտ, կեղծ: Եւ ճիշդ չէր ուրեմն մարդ մը դատել, մինչեւ որ չհասնէր այդ վերջին վայրկեանը, այդ ամենաբարձր վայրկեանը: Մարկոսին մէջ ալ իրաւ մարդ մը կար, որ կը պահուըտէր կոչտ մարմնի մը մէջ, կամ անտաչ նախապատասխանութիւններու ետեւ: Համբոյր մը, արցունք մը ամէն ինչ երեւան կը հանէր, անդին կը հրէր մարմնական կոչտութիւնները եւ մօրէ մերկ կը թողուր իրաւ մարդը, համբուրելի մարդը, որ այս անգամ չէր ամչնար իր մարդկային այդ մերկութենէն, կեղծ հագուստներ հագուելու պէտքը չէր ըզդար, գոնէ մէկ - երկու վայրկեանի տեւողութեան մը համար:

Օ՛, հայր, իմ պաչտելի ու սիրելի հայրըս, դուն որ վաղուց հող դարձած ես հիմա, դուն ալ այդպէս չէի՞ր ատենօք, դուն ալ քու զաւկիդ դիմաց չէի՞ր ամբոնար մերկանալէ, դուն ալ չէի՞ր վարաներ համբոյր մը ղպցնելու զաւկիդ երեսին, արցունքով մը թրջելու անոր տասիկ: Դուն ալ միայն քանի մը քառկ ճակատը: Դուն ալ միայն քանի մը վերապրող վայրկեաններու ընթացքին չէ՞ր որ վրայիդ կրցար նետել իբրեւ թէ քեզի այնքան վայլող կեղծ ու անհանդիպատ հագուստները եւ դիմացս մնացիր այնպէս ինչպէս բնութիւնը ստեղծած էր քեզ, այսինքն՝ իբրեւ զգացող եւ յուզուող մարդ...:

Մարկոս գնաց եւ ես տակաւին չեմ ազատած ղիս յուզող հազարումէկ խորհուրդներէ: Ցուզուած եմ, թէեւ դիտեմ թէ երբեմնի սենեակակիցս, այդ տարօրինակ Մարկոսը, զիս ապահովաբար մոռցաւ դեռ սա նրբանցքին խորը չհասած իսկ: Ի՞նչ փոյթ: Այդպէս է: Ես միամիտ չեմ: Մարդը այսպէս չինուած է: Հիմա ան այլեւս ոչինչ կը յիշէ քիչ առաջուան մեր արցունքներէն: Իր պզտիկ պայուսակը չալկած, ինքնաչարժի մը կամ օթօպիւսի մը մէջ, իր տանը ճամբուն վրայ, աչխարհի ամէնէն երջանիկ մարդն է: Եւ լուր անպամ չունի որ իր հոգին, հիւանդանոցի այս մռայլ սենեակին մէջ, թողուց մարդ մը, որ կը չարունակէ յուզուիլ իր ստեղծած տեսարանով...:

(Շար. 31)

ՉՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ՉԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ

ՉԵՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻՐ

Պ. Աստուր Ազէմեան, Տիկին Բերկրուհի Փիրեան եւ զաւակները՝ Անարէ եւ Ալէն, խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց սիրեցեալ քրոջ եւ զարմուհիին՝

ՍԻՐԱՐԹԻ ԱԶԷՄԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ, Կիբակի, Մայիս 11-ին:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի, Ուրբաթ, Մայիս 16, ժամը 8·30-ին Փարիզի Ս. Յովհաննէս - Մկրտիչ եկեղեցին, ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի Փանթէն - Փարիզիէնի գերեզմանատունը, ամփոփուելու համար ընտանեկան դամբարանը:

Որեւէ մահազդ ղրկուած չըլլալով, կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել:

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Մարսէյլէն (Պօմոն), Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Պօյաճեան, ի յիշատակ՝ վարդան Խրիմեանի, անոր մահուան առաջին տարելիցին առթիւ, կը նուիրեն 200 Ֆ. «Յառաջ»ի բարգաւաճման:

ՈՒԽՏԱԳՆԱՅՈՒԹԻՒՆ

Վիէնի հայ հաւատացեալներու ուխտագնացութիւնը դէպի Սէն - Մաքսիմ Մայիս 19-ին, ժամը 10·30-ին:

Հանդիսաւոր պատարագ, առաջնորդութեամբ՝ Մալճեան եւ Լեւոնեան վարդապետներու:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Մարսէյլի Սրբոց Թարգմանչաց Մայր Եկեղեցւոյ վարչութիւնը չնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները Եկեղեցւոյ պայծառութեան համար. -

Մալաֆեան - Ալթունեանի հոգ.ին առթիւ. - Մալաքեան ընտանիք 100 Ֆ.:

Միհրան Մէրէմէթճիի հոգ.ին առթիւ. - Տէր եւ Տիկին Մինաս Իսքէնտէրեան 100 ֆրանք Պոլսահայ Հայրենակցական Միութեան, Տէր եւ Տիկին Տիգրան Պեքճեան 100 Ֆ., Տէր եւ Տիկին Ցարութիւն Ալանճոզլու 100 Ֆ. Ս. Խաչ Դպրեվանքին Տէր և Տիկին Մազասա Իշճի 100 Ֆ., Տէր եւ Տիկին Նորայր Իշճի 100 Ֆ. Համազգային դպրոցին, Տէր եւ Տիկին Արման 50 Ֆ. Համազգային դպրոցին:

Միքայէլեան Պապաճեանի թաղման առթիւ. - Տէր եւ Տիկին Մաքրուհի Գալվաճեան 100, Տիկին Քրիստին Տէր - Ստեփանեան 50, Տէր եւ Տիկին Թագուոր Պապաճեան 200 Ֆ., 200 Ֆ. Հ. Բ. Ը. Միութեան, 200 Ֆ. Սահակ - Մեսրոպ երգչախումբին, Ալէն Պապաճեան 200 Ֆ. Հ. Բ. Ը. Միութեան, Տէր եւ Տիկին Արման Ժալիւ 200 Ֆ., Ժիլպէր Պապաճեան 200 Ֆ. Հ. Բ. Ը. Միութեան դպրոցին, Տէր եւ Տիկին Հ. Կէօզիւբեան 500 Ֆ., Պ. Երուանդ Միքայէլեան 1000 Ֆ., Տէր եւ Տիկին Երուանդ Միքայէլեան 500 Ֆ. Եկեղեցւոյ դպրոցին, 500 Ֆ. Հ. Բ. Ը. Միութեան 500 Ֆ. «Յառաջ»ին, Պ. Ալպէր Միքայէլեան 100 Ֆ.:

Սահակեանի թաղման առթիւ. - Տէր եւ Տիկին Զորպաճեան 250 Ֆ., Տէր եւ Տիկին Եդուարդ Վարդուկեան 100 Ֆ. Սամուէլ - Մուրատեան վարժարանին, Թարթալեան ընտանիք 200 Ֆ., 1500 Ֆ. Սամուէլ - Մուրատեան վարժարանին, Տէր եւ Տիկին Յովհաննէս Գուլումճեան 300, Պ. Կարապետ Խաչիկեան 100 Ֆ., Պ. Ցարութիւն Մալաեան 100 Ֆ.:

Ագնիւ Եըլմազեանի հոգ.ին առթիւ. - Տէր եւ Տիկին Խաչիկ Եըլմազեան 500 Ֆ., 200 Ֆ. Հ. Բ. Ը. Միութեան, 200 Ֆ. Ս. Խաչ Դպրեվանքին, 100 Ֆ. «Յառաջ»ին, 100 Ֆ. «Աշխարհ»ին, Այրի Տիկին Բեբուզ Տէր - Մարգարեան 100 Ֆ., Տէր եւ Տիկին Յակոբ Փափազեան 150 Ֆ. Սահակ - Մեսրոպ երգչախումբին, 150 Ֆ. Գուսան երգչախումբին, «Գուսան» երգչախումբ 150 Ֆ. Սահակ - Մեսրոպ երգչախումբին, 150 Ֆ. «Գարուն» երգչախումբին, Մինասեան ընտանիք 200 Ֆ. Սահակ-Մեսրոպ երգչախումբին, Տէր եւ Տիկին Տօնապետեան 100 Ֆ., Յովսէփեան ընտանիք 100 Ֆ. Ս. Խաչ Դպրեվանքին Տէր եւ Տիկին Շաւարշ Փիրանեան 100 Սահակ - Մեսրոպ երգչախումբին, 100 Ֆ. Ս. Խաչ Դպրեվանքին, Սահակ - Մեսրոպ երգչախումբի անդամները 500 Ֆ., Տէր եւ Տիկին Գուրգէն Փիրանեան 100 Ֆ., Տէր եւ Տիկին Տիգրան Ղազարեան 100 Ֆ. Գուսան երգչախումբին, Տէր եւ Տիկին Պերճ Կարապետեան 100 Ֆ., Տէր եւ Տիկին Յակոբ Թաշճեան 100 Սահակ - Մեսրոպ երգչախումբին, Տէր եւ Տիկին Տիգրան Պեքճեան 100 Ֆ., Ս. Խաչ Դպրեվանքին, Դպրեվանքի Միութիւնը 200 Ֆ., Տէր եւ Տիկին Մարսէլ Կարապետեան 100 Ֆ. Գուսան երգչախումբին, Տէր եւ Տիկին Արշամ Պապայեան 200 Ֆ., Օր. Տորումեան 100 Սահակ - Մեսրոպ երգչախումբին:

DIMANCHE 8 JUIN A 15 H 30
THEATRE DE L'EMPIRE
41, avenue de Wagram - 75017 PARIS
à l'occasion du 40e anniversaire
de sa fondation la JAF présente :

Si l'Arménie m'était Dansée

JAF ——— ԺԱՖ

Avec le concours de ses ensembles folkloriques
— ARAXE — SASSOUN — ARAGATZ —
— 60 *artistes* —

Prix des places 120 - 100 - 80 - 50 Frs.
LOCATION
— Librairie Paloyan - 9, rue de Trévise, 75009 Paris - **Tél. 45.23.24.97** — Benlian - 53bis, Bd. Rodin - Issy les Moulineaux — Djizmedjian - 31, rue Paul Déroulède - Bois Colombes - **Tél. 47.81.09.72** — Café Philippe - Place Carnot, Alfortville — JAF - 6, Cité du Wauxhall, 75010 Paris - **Tél. 42.08.76.49** à partir du 15 mai du lundi au samedi de 15h à 19h — Théâtre de l'Empire - Ave. de Wagram 75017 Paris à partir du 2 juin.

ՄԱՅՐԵՐՈՒ ՅՕՆԻՆ ԱՌԹԻՒ

Մայրերու Տօնին առթիւ կապ. Խաչի Սէն - Թեոսմի մասնաճիւղը կազմակերպած է պատմ մը օթօքարով, Երկուշաբթի, Մայիս 26-ին, առաւօտեան ժամը 9-ին: Ժամադրավայրը՝ Սէն - Թեոսմի Ֆրանսական դպրոցի առջեւ: Համակրողներ եւ փափաքողներ դիմել հետեւեալ թիւին. - 91 - 06 - 29 - 65:

NŒUD D'OR
A. BAJAKJIAN
24, rue Saint-Lazare
75009 PARIS
Tél. 42.81.33.21 — 2e cour à gauche

RESTAURATION ET ENTRETIEN DE TAPIS ANCIENS

ՁԵՐ ՀԻՆ ԳՈՐԳԵՐՈՒՆ ՆՈՐՈԳՄԱՆ ԹԷ ՊԱՀՊԱՆՄԱՆ ՀԱՄԱՐ ՎՍՏԱՀԵԼԻ ՀԱՍՑԷ ՄԸ

CROIX BLEUE

Séminaire de culture arménienne destiné aux Moniteurs - Monitrices de la Colonie de Bellefontaine
17 - 18 - 19 mai
à la M.C.A. d'Issy-les-Moulineaux
rue de la Défense
SUJETS DEBATTUS
Eglise Arménienne ..... *DIKRAN CHIRVANIAN*
Histoire - Géographie Arménienne ..... *MIREILLE BARDAKJIAN*
La Cause Arménienne ..... *GORUN APRIKIAN et PHILIPPE KARAGULIAN*
La Musique Arménienne ..... *BEDROS ALAHAYDOYAN*
Les Contes et Légendes Arméniennes ..... *HELEN MERDJANIAN*

ՍԱՐԴԱՐԱՊԱՏ

Ս· ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻԶ

Հինգշաբթի օր, Մայիս 22, յիշատակն Աչխարհապօրյա եւ Զօրավարացն Հայոց, որք կատարեցան ի հերոսամարտին Սարդարապատի 1918 Մայ, վանն հանապազ եւ հայրենեաց:

Այս առթիւ, Փարիզի Ս. Յովհաննէս - Մկրտիչ Մայր Եկեղեցւոյ մէջ, Ժամը երեկոյեան 6-ին, մատնաւոր հոգեհանդիսա կը կատարուի Սարդարապատի մէջ նահատակներուն համար:

Կը քարոզէ՝

ՆԵՐՍԵՀ Ծ. ՎՐԴ. ԲԱՂՈՒՃԵԱՆ

Կը հրաւիրուի մեր ժողովուրդը մասնակցելու հոգեհանգստեան յարդանքի այդ ատօթքներուն, եւ նորոգուելու Սարդարապատի հերոսներուն ոգիով:

Հ. Բ. Ը. Մ.

ՀՐԱՒԻՐԱԳԻՐ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎԻ

Հայկական Բարեգործական Ընդհանուր Միութեան կեդրոնական վարչական ժողովը կը հրաւիրէ Միութեան բոլոր անդամները ներկայ գտնուելու 73-րդ Ընդհանուր Ժողովին, որ պիտի գումարուի Փարիզի մէջ, Ֆրանսա, 1986, Շաբաթ, Նոյեմբեր 22, առաւօտեան ժամը 9-ին:

Ժողովի վայրը. -
Hôtel Intercontinental
3, rue Castiglione, 75001 Paris, France

Ներկայս 73-րդ Ընդհանուր Ժողովին համար արուած միակ հրաւիրագիրն է: Կը խնդրենք հետեւաբար Միութեան յարգոյ իրաւասու անդամներէն, որ անձնապէս Ժողովին ներկայ ըլլան վերոյիշեալ թուականին եւ կամ ամէնէն ուշ մինչեւ Հոկտեմբեր 22, իրենց փոխանորդագրերը յանձնեն Հ. Բ. Ը. Միութեան ընդհանուր տնօրէնին կամ պանդ ղրկեն հետեւեալ հասցէին. -
Armenian General Benevolent Union
Central Board of Directors
585 Saddle River Road
Saddle Brook, NJ 07662, U. S. A.

ՕՐԱԿԱՐԳ

1·- Ներկայացում եւ վաւերացում 1985 տարեշրջանի ընդհանուր տեղեկագրի:

2·- Ներկայացում եւ վաւերացում 1985 տարեշրջանի ընդհանուր հաշուեքննութեան:

3·- Մասնակի ընտրութիւն կեդրոնական վարչական ժողովի:

4·- Մասնակի ընտրութիւն հաշուեքննիչ Յանձնախումբի:

5·- Առաջարկներ եւ թելադրութիւններ:

6·- Գնահատանքի բանաձեւեր:

Ի ԴԻՄԱՑ ԿԵԴՐ. ՎԱՐՉ. ԺՈՂՈՎԻ
Պ. ՍԵԴՐԱԿԵԱՆ — *Ա. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ*
Ատենադպիր — Ատենապետ

1986, Մայիս 8
Սեւր Պրուֆ, Ն· Ճ·

ԾԱՆՕԹ·- Կը խնդրուի իրաւասու այն անդամներէն, որոնք չեն կրնար անձնապէս ներկայ ըլլալ Ընդհանուր Ժողովին, իրենց փոխանորդագիրը նշանակել ուրիշ իրաւասու անդամներ:

ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ՍԷՆԹ՝ ԱՆԹՈՒԱՆ Ս· ԹԱԴԷՈՍ

Համաձայն Սէն - Թ'Անթուանի Ս. Թադէոս Եկեղեցւոյ կանոնագրին, Ընտրողական Յանձնախումբս փակեց թեկնածուներու արձանագրութիւնները Մայիս 4-ին:

Կը հրաւիրենք թաղիս եւ շրջակայքի Ժողովուրդը մասնակցելու ընտրութեան, որ տեղի պիտի ունենայ եկեղեցւոյ մէջ, Մայիս 25, Կիրակի օրը, Ժամը՝ 10 - 18:

1·- Ընտրութեան կրնան մասնակցիլ 21 տարեկանը լրացնողները:

2·- Անհրաժեշտ է «քարթ ա'իտանթիթէ» ներկայացնելը:

3·- Ոչ մէկ լիազօրագիր ընդունելի է, բացի բժշկական հաստատագիրէ:

4·- Ընտրողները պարտ են ստորագրել պաշտօնական ընտրութեան տետրակը:

Ստորեւ կուտանք 20 թեկնածուներու անուանացանկը, որոնցմէ պիտի ընտրուին միայն 11 անձեր:

Աստիկեան Ղազարոս, Պապոյեան Խաչիկ, Պալիկեան Հայկազ, Պէքճիոլու Տիգրան, Էթթարեան Պաղտասար, Հաճըեան Յովհաննէս, Յակոբեան Արթինէ, Գամպուրեան Սամուէլ, Գարբիէլեան Ստեփան, Գարբիէլեան Խաչիկ, Գարբիէլեան Վազգէն, Գազանճեան Սարգիս, Քէչեան Մխիթար, Մեան Ներսես, Քէչեան Մխիթար, Մխիթարեան Աւետիս, Մխիթարեան Յարութիւն, Թաչան Հարուն, Թաչան Գրիգոր, Զորտիքեան Սիմոն, Թորոսեան Սարգիս:

ԸՍՏ ՏՈՀՄԻԱՅԻՆ, ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲԻ

MARSEILLE

«ՍՈՒՐԲ ԳՐԻԳՈՐ»

ՀՈՎՈՒԱԿԱՆ ԵՒ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԿԵԴՐՈՆԻ ՕՐՀՆՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԲԱՑՄԱՆ ՀԱՆԴԻՍՈՒԹԻՒՆ

Ուրբաթ, Մայիս 23, երեկոյեան ժամը 18·30ին,
Հայ Կաթողիկէ եկեղեցւոյ մէջ՝
26, rue Sibié — 13001 Marseille

Ձեռնարկութեամբ՝
ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ – ՊԵՏՐՈՍ ԺԸ· ԳԱՍՊԱՐԵԱՆ–ի
Կաթողիկոս – Պատրիարք Տաճն Կիլիկիոյ Կաթողիկէ Հայոց

ՀԱՅՐԱՊԵՏԱԿԱՆ ՊԱՏԱՐԱԳ
ՀԱՅՑ ԿԱԹՈՂԻԿԷ ԵԿԵՂԵՑԻՈՑ ՄԷՋ

Կիրակի, Մայիս 25, առաւօտեան ժամը 10·30–ին Վերափոխման Հայ Կաթողիկէ եկեղեցւոյ մէջ կը մատուցուի Հայրապետական Պատարագ:

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ–ՊԵՏՐՈՍ ԺԸ.

Կաթողիկոս Պատրիարք Տաճն Կիլիկիոյ
Կաթողիկէ Հայոց

Ցաւարտ պատարագին տեղի կ'ունենայ օրհնութիւն եւ աղհամարոյր·

×

Մարսէյլի եւ շրջակայքի հայ գաղութը կը հրաւիրուի զոյգ հանդիսութեանց:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊ· Խաչի Փարիզի մասնաճիւղի ընդհանուր անդամական ժողովը, Շաբաթ, Մայիս 17, ժամը 16-ին, Մշակոյթի Տունը, 17 rue Pixo:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Կապոյտ Խաչի Անիէռ, Պուա - Քոլոմպի եւ Արժանթէօյի մասնաճիւղին տարեկան դաշտահանդէսը Յունիս 29, Կիրակի ժամը 11·30ին Ռալի Փարկի մէջ (Արժանթէօյլ): Մանրամասնութիւնները յետագային:

Imprimé sur les Presses du Journal «Haratch»
83, rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire : No 55935

CROIX BLEUE
RECHERCHE

LA CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE
Recherche pour sa Colonie de Bellefontaine
— UN ECONOME POUR LE MOIS DE JUILLET.
— UN ECONOME POUR LE MOIS D'AOUT
VEUILLEZ ADRESSER VOS CANDIDATURES AU :
CONSEIL D'ADMINISRATION DE LA C. B. A. F.
17, rue Bleue
75009 — PARIS

ՇԱԲԱԹ - ԿԻՐԱԿԻ
ՄԱՅԻՍ
17-18
SAMEDI-DIMANCHE
17-18 MAI
1986
LE NUMERO : 4,00 F

ՀԱՅԿԱԶ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE-FONDE EN 1925
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Directrice: Arpik Missakian

Tel.: 47. 70. 86. 60 — Telex: HARATCH 280 868 F
C.C.P. Paris 15069-82 E — 51027317 A R.C. Paris

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար· 600 Ֆ· — Վեցամսեայ : 310 Ֆ·
Արտասահման : Տար· 700 Ֆ· — Հատը : 4,00 Ֆ·

61րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 16.227
Fondateur: SCHAVARCH MISSAKIAN
61e ANNÉE — No 16.227

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՀԱՐԱՒԱՅԻՆ ՔՈՐԻՒԱՅԻ պրօսաչրջիկութեան վայրէ մը մէջ, ահաբեկչական արարք մը գործուած է առջի իրիկուն, բաւական ծանր պայմաններու մէջ: 15 տոլի, գէմքերը ծածկուած եւ անկախապաշաններու ընթացիկ կազմածներով, ուղք գործած են Հինգշաբթի օր, ժամը 16ի չուրջ ապարանք մը, որ կը պատկանի արձակուրդի պըննկալոներու բնակավայրի մը անօրէնին, բռնակապած են անօրէնն ու կինը եւ պատանդ բռնած երկու ոչ - պղեսաւոր ոստիկաններ եւ ուզած գետեղել էած, հոս - հոն, մեկնած են: Քանի մը ժամ յետոյ, անօրէնը կը յաջողէր կապերը քակել եւ լուր տալ ոստիկաններուն: Վերադարձին, մէկ ոստիկանի հետ կը փորձէր խայծառել պայթուցիկները եւ այդ գործողութեան ընթացքին է, որ երկուքն ալ կը մեռնէին: Երէք հոգի ալ կը վիրաւորուէին: Ուրբաթ առտու, անկախապաշանները տէր չէին եղած, բայց յստակ էր որ իրենց գործն էր: Ասպարէզ կը կարդան «ցաքամաս»էն եկողներուն, «օտար»ներուն, կ'ուզեն վռնտել ով որ բնիկ չէ եւ այդ իսկ պատճառով, իրենց գլխաւոր թիրախն է՝ արձակուրդի բնակչութիւնը: Ներքին նախարարը՝ Փասքուա, զրսիքացի է:

ՀԵՌԱՏԵՍԻԼի Ա· կայանի հանրային գծին ելեկը կը չարունակէ բաւական իրարանցում առեղծել: Անձնակազմէն զատ, քաղաքական շրջանակներն ալ բուռն յարձակումի անցած են: Մէկ կողմէ ապահովութիւն կը տրուի, որ դոր - ծարկում պիտի չըլլայ, միւս կողմէ սակայն սենսիքաները չեն համոզուիր: Մըտնաց որ Թէ - էֆ - 1 յատկանշական կայանն է, հանրային սպասարկութեան եւ բաշխաւոր: Այնքան յայտագրեր կան պահելով կիրակնօրեայ այլազան յարանուանական յայտագրերէն մինչեւ սպառումի լրատուութիւնները - որ մտահոգութիւնները տրամաբանական կը թուին:

ԱՒՕԱՐ - ՇԻՐԱՔ դէմ առ դէմ վիճեցան Ապր· Ժողովի մէջ: Ընկերվարական պարագլուխը պաշտպանեց իր կուսակցութեան ներկայացնելիք բողոքի բանաձեւին պատճառը, չեշտեց թէ Շիրաք չի կառավարեր, այլ գոհացում կուտայ պատիարապաշտներուն, եւ դլխաւորաբար խորհրդապաշտութեան մարզին մէջ կ'արտայայտուի, խորհրդանիշերը կը նախընտրէ իրականութենէն: Կառավարութեան քաղաքականութեան դէմ ներկայացուած բանաձեւը պիտի չքուէարկեն Ապր· ճակատի երեսփոխանները, համաձայն չըլլալով հանդերձ, Շիրաքի քաղաքականութեան:

ՔԱՍԹԼԻի մրցուղիին վրայ ծանր արկած մը ունենալէ ետք, իտալացի ծածկագիրը վարորդը՝ էլիօ տէ Անճէլիս մեռաւ թիմոնի հիւանդանոցը:

ԻՐԱՔեԱՆ ՕԴՈՒԺի ռմբակոծութիւնը իրանեան կառավարութեան վրայ ծանր հետեւանքներ ունեցած է եւ ըստ Թեհրանի պաշտօնական աղբիւրներուն, 77 մեռեալ եւ 300 վիրաւոր կայ:

Ի ՍԷՐ ՖՐԱՆՓԵԻԹՐՓԱԿԱՆ COHABITATION-Ի Ն...

ԵՐԹԱԼ - ԴԱԼԵՐ
ԵՒ ՈՒՐԻՇ ԲԱՆԵՐ

×

. . . MORTS DANS TOUTES LES CIRCONSTANCES

Էօզալի այցելութենէն եաք, գրած էինք արդէն Քէ բուն համակեցութիւնը - Cohabitation - Ֆրանսայի եւ Թուրքիոյ միջեւ է որ կը սկսի, մանաւանդ երբ, Ապրիլ 23-ին, Արտաքին նախարար Ժան - Պերնար Ռեմոն «ողբերգութեան» կը վերածէր «ցեղասպանութիւնը» (տես՝ «Յառաջ», Ապրիլ 25): Սերտացումը կը չարունակուի արագընթաց եւ մինչ կը խօսուէր մշակութային փոխանակութեանց եւ այցելութեանց մասին (Էդոթար Թուրքիա պիտի երթայ), արդէն իսկ ուրիշ նախարար մըն է, որ Անդարայի ճամբան կը բռնէ: Արդարեւ, Մայիս 23, 24-ին, Պաշտպանութեան նախարարը՝ Անտրէ Ժիրօ երկու օրուան այցելութիւն մը պիտի կատարէ, հետը առնելով Ֆրանսական զինամթերքի քաթալոկը, որպէսզի կըրցածը ծախէ, մանաւանդ՝ Միրաժ 2000···: Ցիշենք սակայն, որ 12 տարի է ոչ մէկ Ֆրանսացի նախարար Թուրքիա զացած էր: Ի վերջոյ, ասոնք տրամաբանական բաներ են եւ անցեալը կը բաւէ, որպէսզի դիտակցութիւնն ունենանք Թէ ոչ մէկ մեծ պետութիւն իր շահերը կը զոհէ երբեմնի «փոքրիկ զինակից»ին կամ այսօրուան իր յարգած ու դնահատած «ծադումով Հայերուն» սեւ աչքերուն: Եւ եթէ պաղ մտածենք ու անդամի մը համար չտարուինք մեր զգացական եւ միամիտ ակնկալութիւններէն, պարտինք ըսել որ բնական է: Ինչ որ սակայն կը սկսի անընդունելի դառնալ բառամթերքի փոփոխութիւնն է, ինչ կը վերաբերի Հայերու ցեղասպանութեան: Չի բաւեր որ Ժ· Պ· Ռեմոն զայն վերածեց՝ տռամի· (իր ելոյթին բնագիրը հրատարակեցինք «Յառաջ»ի Ապրիլ 26 / 27-ի թիւին մէջ) այլեւ կը պարզուի որ 1915-ի զոհերն ալ աւելի ընդհանրական բնոյթ կ'առնեն (ի վերջոյ Էֆիւմէնիզմի ժամանակաշրջանն է):

Արդարեւ, Հայ Դատի Յանձնախումբէն ստացանք թղթածրար մը, ուր արձագանգը կայ Շիրաքի խի՛սա հետաքրքրական մէկ արտայայտութեան: Կը յիշուի որ ընտրութիւններէն առաջ, երեք հարցումներ եղած էին քաղաքական պարագլուխներուն (լոյս տեսած նաեւ «Լը Մոնտ»ի մէջ, Մարտ 13-ին ու երբ, Մարտ 12-ին Շիրաք Վալանս կ'երթայ (միայն ինք եւ Պատ չէին պատասխանած) իրեն կը կըրկնուին հարցումները ու Շիրաք կը պատասխանէ - (ի դէպ, այս պատասխանը քաղած է Ց· Աբրահամեան, Սէ - Տէ - Սէ - Ա·է Վալանսի մարմնի ներկայացուցիչ)· -

«Je peux vous dire que je suis dans une région, la région parisienne, où il y a une communauté arménienne importante que l'on a d'ailleurs beaucoup de mal, si j'ose dire, à déceller tant elle est totalement intégrée à la communauté française et souvent depuis fort longtemps. On ne peut pas dire que cette communauté pose le moindre problème. Chez nous, elle apporte beaucoup de son énergie et de son travail. Elle est tout à fait intégrée à la communauté nationale et elle a su conserver une certaine tradition, notamment dans l'ordre culturel, sans pour autant se montrer agressive à l'égard de quiconque. Donc, en vérité, les Arméniens sont des Français. C'est ça la vérité.

Alors, il y a ce fameux problème permanent et qui tient à l'histoire. J'ai pour ma part, toujours pensé que l'histoire avait été émaillée de drames permanents, et Dieu sait qu'on en a connus.

Nous avons pris, à Paris, la décision d'ériger un monument à *LA MEMOIRE DES ARMENIENS MORTS DANS TOUTES LES CIRCONSTANCES*. C'est ce que nous sommes en train de faire. Le lieu est choisi. Il est d'ailleurs tout à fait prestigieux puisqu'il est au Rond Point des Champs - Elysées et les choses se déroulent convenablement.

Je crois qu'il faut éviter de, sans arrêt, rouvrir les problèmes du passé, notamment dans un pays comme la France qui a connu aussi bien des malheurs de cette nature et je souhaite surtout que la Communauté arménienne se sente totalement française. Ce qui est d'ailleurs le cas.

Կը տեսնուի որ քարթէզիան լոկիկացի յաւ կը գործէ· մինչեւ տեղ մը սակայն: Արդարեւ, որքան ալ ընտրապայքարի ատեն, հապճեպ խօսքեր թափին բերանները, սա մեր ընդգծած՝

MORTS DANS TOUTES LES CIRCONSTANCES

քիչ մը անմարսելի է: Մենք, Թէեւ, «յուշարձանախտէ» չենք բռնուած (այս մասին՝ ուրիշ առթիւ), բայց եւ այնպէս Շան գ'էլիզէ նման յուշարձան մը բոլորովին աւելորդ կրնար չըլլալ: Այս ձեւով՝ ԲՈԼՈՐՈՎԻՆ ԱՒԵԼՈՐԴ է: Վասնզի, եթէ յաւ հասկցանք Շիրաքի բառը, այդ յուշարձանը պիտի բարձրանայ՝ Հայերու յիշատակին, մեռած բոլոր պարագաներու մէջ, ինչ որ մեզ կրնայ տանիլ Ա.արայրի դաշտի Վարդանանց զոհերէն մինչեւ Լառիպուազիէռի կամ Վիլժուիֆի սրտի տագնապի ու խիղդի զոհերը, անցնելով - Թերեւս - Տէր Զօրէն···

ԾԱՆՐԱՄԱՐՏ

ԱՐԵՒԱԹ ՄՐՑԱՆԱԿ
ԵՐԿՈՒ ՀԱՅԵՐՈՒ

Վերջերս Քարլ - Մարքս Շէմասի մէջ, Արեւելեան - Գերմանիա, տեղի ունեցան Եւրոպայի առաջնութեան մրցումները: Այս մարզաձեւին մէջ Պուլկարիա ներկայիս ամենազօրաւորն է, մանաւանդ թեթեւ ծանրութիւններու մէջ՝ ուր Հայերն ալ իրենց խօսքը կ'ըսեն չնորհիւ էջմիածինցիներ՝ Օգսէն Միրզոյեանի եւ Եուրի Սարգսեանի:

Երկուքն ալ արժանացած են, երկրորդ, արծաթ մրցանակի· Միրզոյեան՝ 56 քիլօ քաշային դասակարգին մէջ, բարձրացնելով 280 քիլօ (120+160) եւ Սարգսեան՝ 60 քիլօ, բարձրացնելով 295 քիլօ (130+165):

Սարգսեանի մրցակիցը յաջողած է հաստատել համաշխարհային մրցանիշ 332·5 քիլոյով: Անունն է Սուլէյմանով կամ Շալամանով, Թուրք Պուլկար մը՝ որուն մարզիչը Ողիմպիականի նախկին ախոյեան պուլկարահայ Նորայր Նուրիկեանն է:

Եւրոպայի այս առաջնութեան Եուրի Վարդանեան չէր մասնակցեր: Թերեւս վերատին մանկ բարձր մակարդակի մըրցակցութեան մէջ, յառաջիկայ Նոյեմբերին, աշխարհի առաջնութեանց առթիւ Սոֆիայի մէջ:

Վ· Մ·

×

ՄՐՑԱՄԱՐՏ

Փիրէյայի մէջ տեղի ունեցած դասական ըմբշամարտի Եւրոպայի ախոյենութեան առաջնութիւնը չհաց է լենինականցի մարզիկ՝ Լեւոն Ջուլֆալակեան: Ան կը պատկանի 68 քիլօ ծանրութեան դասակարգին: Հայաստանցի վաստակաւոր մարզիչ, միջազգային մրցակավար՝ Ռ· Վարդանեան բաց է իր մասին· - «Լեւոն անսահման նուիրուած է ընտրած մարզաձեւին· կը կարծեմ որ մեր երկրի մարզական պատիւը տակէ եաք եւս բարձր կը պահէ կարեւոր մրցասպարէզներու մէջ»:

ՓՐԿԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ Ս. ՂԱԶԱՐԸ

ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆՆԵՐՈՒ
ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԿՈՄԻՏԷԻ
— C. I. C. A. M. —

ՀԱՆԳԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆԸ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՆԳԱՆԱԿԻՉ ՄԱՐՄՆԻ

Գ· ՑԱՆԿ

Ժան - Ռոժէ Շեհրեան	5·000
Տիկին Էլիզ Զրբաշեան	2·500
Տէր եւ Տիկին Փիլպէր Պարոնեան	1·000
Տիկին Նուարդ Մելքոնեան	1·000
Տէր եւ Տիկին Լեւոն Տէրտէրեան	1·000
Տիգրան Մուշեղեան	1·000
Պերճ Կարապետեան	800
Յովհ· Պալիքեան	600
Անահիտ Ազարեան	400
Տիկին Ազնիւ Թէլլէր	150
Յովսէփեան ընտանիք	150

Տիկին Հռիփսիմէ Պէշիկօզեան, Տիկին Հռիփսիմէ Մանուկեան, Տիկին Լուսաբեր Խաչիկեան, Զալըքօգեան, Աղթուան Սըվազլեան 50-ական Ֆ·:

Եալմանեան 35 Ֆ·:

×

Դ· ՑԱՆԿ

Ալին Պալոյեան, Տիկին Թ· Պապանեան, Տիկին Թիլքեան, Տիկին Զ· Սարաֆեան, Դր· Գալուստեան, Ֆ· Կրասեան, Դր· Պօյաճեան, Տիկին Ա· Թորիկեան, Տիկին Մ· Լօրտէքեան, Տիկին Ա· Պիւլկիւրեան, Խ· Մէսճեան, Ն· Զալէքուչեան, Լօթերպորն, Յովհ· Արզումանեան 500-ական Ֆ·:

Զ· Սարաֆեան, Գ· Զուքուրեան, Ժ· Լ· Մէսճեան, Սէն - Ժերոմի եկեղեցի, Հ· եւ Է· Մէժան, Ն· Տամ տը Քոնսոլասիոնի բնակիչներ 300-ական Ֆ·:

Վ· Թադէոսեան, Լ· Էմիլեան, Ռ· Սարաֆեան, Անկիսեան, Իլէզեան, Մ· Աւտոյեան, Տիկին Ս· Աւտոյեան, Տիկին Վ· Աւիկեան, Վ· Տէր - Կարապետեան, Ս· Կիւրկիկեան, Տիկին Վ· Փափազեան, Տէր եւ Տիկին Ա· Սվազլեան, Տէր եւ Տիկին Կ· Սվազլեան, Տէր եւ Տիկին Ժ· Մանուկեան, Տիկին Ն· Մանուկեան, Տիկին Հ· Զիլէքեան, Ս· Դաւիթեան, Ռ· Մարպարեան, Տէր եւ Տիկին Վ· Փարմաքսըզեան, Ց· Յակոբեան, Տէր եւ Տիկին Ժ· Նալպանտեան 200-ական Ֆ·:

Տիկին Զ· Ադնաուրեան, Տիկին Մ· Գրիգորեան, Ա· Հացագործեան, Ն· Օհանեան, Տէր եւ Տիկին Ժ· Նշանեան, Տէր եւ Տիկին Ատանալեան, Ս· Սիմոնեան, Տիկին Աւետեան, Պ· Եորկանճեան, Ժ· Համի - Վարդանեան, Անթիքճեան, Հ· Եղիշէ Փանոսեան, Հ· Ենովքեան, Ց· Յովսէփեան, Յ· Խաչերեան, Ժ· Թաշճեան, Եալչէեան, Տէր եւ Տիկին Ժ· Մուրատեան, Տիկին Գարիկեան, Տիկին Ս· Ադատուրեան, Վ· Ադոյեան, Վ· Ցակորեան 100ական Ֆ·:

Libellez vos chèques bancaires à l'ordre de :
C. I. C. A. M.
et les expédier à
C. I. C. A. M.
c/o Crédit Suisse
92, Champs-Elysées — 75008 PARIS

ՀՈԳԵԳԱԼՈՒՍՏԻ առթիւ, «Յառաջ» լոյս չի տեսներ երկուշաբթի օր (երեքշաբթի, Մայիս 20-ի թիւ):

ՀԱՅՐԵՆԱՍԻՐՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ԱԶԳԱՅԻՆ ԱԶԱՏԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ԳԱՂԱՓԱՐՆԵՐԸ ՍՈՒՐԷՆ ՊԱՐԹԵՒԵԱՆԻ ԳՈՐԾԵՐՈՒԻՆ ՄԷՋ

Ա. Ա. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ

19-րդ դարու վերջերուն եւ 20-րդ դարու սկիզբներուն արեւմտահայ գրական սերունդը դառն ճակատագիր ունեցաւ: 1885 - 1886-ի համիտեան կոտորածներու սարսափները, անոնց յաջորդած պարտադիր գաղթն ու տարագրութիւնը, տառապական թափառումները, գրական արտադրանքի համար աննպաստ պայմանները, քաղաքական կնճռոտ, երբեմն չհասկցուող իրականութիւնը՝ այս ամէնը իրենց կնիքը դրին այդ սերունդին ընտեղծագործութեան վրայ: Երկու տասնամեակի ընթացքին հայ ժողովուրդի արեւմտեան հատուածին հասած երեք ծանր ողբերգութիւնները սոսկեցին տասնդաշատ գրողները որ չօշափեն անոնց թեմաները՝ եղեռն, ինքնապաշտպանական գօտեմարտ, կամաւորական կռիւ կոչ: «Նոր գրականութիւնը, - կը նկատէ Գրիգոր Զօհրապ, - ճիշդ այս գրոշմը, այս կնիքը կը կրէ իր վրայ, ամէն ինչ տառապանք է հոն, ամէն ինչ ազաղակ է եւ բողոք: Հայկական ջարդերու ականատես գրականութիւնն է. միթքերը մռայլ, բառերը՝ դաշոյնի պէս փայլատակող, մահամօտ ու արիւնաներկ գրականութիւն հայկական ճակատագրի պէս»: Ահա այդ սերունդի նշանաւոր դէմքերէն մէկը Սուրէն Պարթեւեանն է, որու գեղարուեստական գործը եւ հրապարակախօսութիւնը 20-րդ դարու սկիզբներու հայ գրականութեան ուշագրաւ էջերէն են:

Սուրէն Պարթեւեան (Սիմակ Պարտիզպանեան) ծնած է 1876 Դեկտեմբեր 15ին, Կ. Պոլիս, Գատըգիւղ: Նախնական կրթութիւնը ստացած է հոն, ապա ուսումը շարունակած Պէրպէրեան եւ Կեդրոնական հաստատութիւններուն մէջ: Աշակերտական շրջանին ան աչքի զարկած է գրասիրութեամբ, որ չէ վրիպած Աբշակ Զօպանեանի ուշադրութենէն: Ան 1895-էն պատանիին կը վաստակի «Մազիկ» հանդէսի խմբագրի աշխատանքը:

Արհեստարու տալթան Համիտի կազմակերպած Հայերու կոտորածներէն մազապուրծ Ս. Պարթեւեան խումբի մը հետ (Աբշակ Զօպանեան, Երուանդ Օտեան, Սիամանթօ եւ ուրիշներ), հայ գրողներու բարեկամ, Ֆրանսացի մտաւորական Ալպեր Մուի աջակցութեամբ, 1896 Օգոստոսին կը թողու ծննդավայրը: 1896 - 1898 Փարիզ կը հետեւի Սորպոնի համալսարանի գրականութեան դասերուն որպէս ազատ ունկնդիր եւ ներկայ կ'ըլլայ Աբշակ Զօպանեանի տունը տեղի ունեցող գրական հաւաքոյթներուն: 1898-ին տեղափոխուելով Անգլիա, Մանչեսթըր կը հրատարակէ «Վազուան ձայներ» թերթը, որու հրապարակումները եւ մանաւանդ տպագրութիւնները, «Մենք» առաջնորդողը ժամանակակիցներու (Ա. Զօպանեան, Երուանդ Օտեան, Ա. Արփիարեան) եւ մամուլի («Նոր կեանք», «Բազմավէպ») վկայութեամբ, գրական մանիֆեստի արժէք ունեցած են եւ հիմը դրած «Կռուին քարոզը»ի գաղափարաբանութեանը: Ի դէպ, Ս. Պարթեւեան իր «Վազուան ձայն»ի մէջ առաջինը եղած է հրատարակելու Սիամանթոյի անդրանիկ բանաստեղծութիւնը՝ «Մահուան տեսիլ»ը, որով հաստատուած է Սիամանթոյի մուտքը գրական ասպարէզ: 1900 - 1901-ին Փարիզ կը հրապարակէ նախ «Մարազան» երգիծական ինքնատիպ թերթը՝ «Կռուին քարոզ»ի համար մարանիզող օրկան մը, ապա՝ «Ժողովուրդին համար»ը: 1901 - 1902 Պարթեւեան խմբագրած է Լոնտոնի «Նոր կեանք»ը: Գեղարուեստական առաջին գործերը՝ նովելներ, հրապարակած է մամուլի մէջ 1899-էն («Նոր կեանք», «Ժողովուրդի համար», «Ազատ խօսք»)՝ «Հայ առասպանքէն» եւ «Դէպի ընդվզում» խորագրերով: 1902 - 1908 ան կը գործէ ամերիկեան միջավայրին մէջ: Պոսթընի մէջ 1904-ին հիմնած եւ չուրջ չորս տարի խմբագրած է «Արմենիա» անունով անգլերէն թերթը, որ 1908-էն լոյս կը տեսնէր Նիւ - Եորք եւ տեւած է մինչեւ 1930:

Սուլթան Համիտի կառավարութեան տապալումէն ետք, 1908-ին Ս. Պարթեւեան կը վերադառնայ հայրենիք: Կիլիկիոյ նոր ազէտին օրերուն ազգային երեսփոխան ընտրուելով, Զապէլ Եսայեանի հետ 1909-ին կը մեկնի Ատանա եւ Մերսին, անապատատած մնացած հայ բնակչութեան նիւթական եւ բարոյական օգնութիւնը կազմակերպելու: Հոն ան օրը օրին գրի կ'առնէ իր նօթերը եւ կը հրատարակէ դեղարուեստական - հրապարակախօսական արժէքաւոր գիրք մը՝ «Կիլիկեան արհաւիրքը» վերնագրով: Կեանքին իմաստեան շրջանին Ս. Պարթեւեան հնարաւորութիւն կ'ունենայ մամուլի մէջ լոյս տեսած իր նովելները հաւաքելու. նորերու հետ միասին կը հրատարակէ նովելներու երկու գիրքեր՝ «Քայքայում» (1910) եւ «Հայուհին» (1911):

Պարթեւեանի կեանքի եւ գործունէութեան երրորդ շրջանը (1911 - 1921) կապուած է եղիպտահայ գաղթօճախին ծառայելու հետ: Հոն, ան հրատարակած է «Հոսանք» շաբաթաթերթը (1912), «Եգիպտական տարեցոյցներ»ու 5 գիրքերը (1914 - 1918), «Արարա» քաղաքական - հրապարակախօսական գրքոյկը (1914), «Անապատին յուշարձանը» գրական ալմանախը (1916), ինչպէս նաեւ հրատարակած է իր նովելներու երրորդ ժողովածուն՝ «Արիւնին մատեանը», «Զայնը հնչեց» վէպը (1915), «Անմահ բոցը» արձրաման (1917): Ստեղծագործական այս շրջանին պարբերաբար հայրենիքի մէջ գտնուելով 1913-ին Երուանդ Օտեանի հետ հրատարակած է թատերական ամսագիր մը՝ «Շուշան», 1919-ին՝ «Հորիզոն» թերթը, 1920-ին սկսած է «Ամերիկահայ տարեցոյց»ի հրատարակութիւնը՝ լոյս ընծայելով առաջին գիրքը: Սակայն հիւանդութիւնը ստատկանալու պատճառով կը վերադառնայ Ալեքսանդրիա, եւ ուր 1921 Յուլիս 10-ին, 45 տարեկանը չբոլորած կը վախճանի: Եգիպտահայ համայնքը 1932-ին յուշարձան դեռեւած է գրողին շիրիմին՝ որպէս նշան սիրոյ եւ երախտագիտութեան:

Չնայած կեանքի դժնդակ պայմաններուն, Պարթեւեան ձգած է գրական ու հրապարակախօսական հարուստ ժառանգութիւն, որ մինչեւ այսօր արժանի ձեւով չէ գնահատուած եւ հրապարակուած: Որպէս գրող եւ հրապարակախօս հանդէս գալով համիտեան վայրագ հարձակումներու եւ այնուհետեւ՝ երիտթուրքերու քաղաքականութեան շրջանին, տարագրութեան գրականքներու եւ հետապընդումներու մէջ, հայրենասէր մտաւորականը մշտապէս այրած ու տառապած է հայրենիքի բախտով: Ան սրտի ցաւով արձնաւոր էջեր գրած է մայր ժողովուրդի կրած սարսափներու մասին, ընդվզումի ու կատի ձայն բարձրացուցեր եղեռնի դէմ, մերկացուցեր է աշխարհի «քաղաքակրթութեան հզօրներ»ու՝ Ամերիկայի եւ Եւրոպայի պետական կառավարութիւններու երկիւղածութիւնը:

Պարթեւեանի ժողովրդավար աշխարհայեացքը ձեւաւորուած է ազգային - ազատագրական պայքարի համաշխարհային փորձի, ռուս, եւրոպական եւ հայ գրականութեան ազդային ուսանդութիւններու ազդեցութեամբ: Անոր գաղափարական հասունացման ու գրական ճաշակի ձեւաւորման նպաստած են գրական - հրապարակախօսական բազմաթիւ կապերը:

Ցաւոնի է, որ արեւմտահայ գրողները եւ մտաւորականը, երիտասարդ մտաւորական սերունդը, սկսած 1896 թուականէն դեպերով աշխարհի տարբեր երկիրներուն մէջ, առաջին պահերուն կ'իյնային իրարամերժ մտայնութիւններու եւ անկումային գաղափարներու յորձանուտը: Պէտք էր մէկը, որ այդ մղձաւանջէն սթափումի ու պայքարի կոչ ընէր: Եւ ահա Ս. Պարթեւեան գործաւ առաջին չեփորահարը, որ խղելով չուրջ երեք տարուան լռութիւնը, ազդարարեց. «յուզումի շրջան մըն էր, որ անցանք, այ ատենն է, որ մտածելու վարժուինք ... մեր թերթը պայքարի թերթ մըն է»:

Ազգային ազատագրութեան գաղափարներով տոգորուած հրապարակախօսութեան միւս էջերը՝ «Մարազան» երգիծաթերթը, «Կիլիկեան արհաւիրքը» ակնարկների գիրքը, «Զայնը հնչեց» վէպը եւ «Անմահ բոցը» արձրաման «ռազմի չեփոր» են, «նոր ազաքը խանդավառելու» կառուցի երգ: Համիտեան «Կարմիր տարիներ»ու՝ (1895 - 1896) արիւնոտ արհաւիրքը՝ տարագրութիւնը, գաղթը Պարթեւեանի առեղծագործութեան առաջին էջն են: «Հայ առասպանքէն» (յետագայի «Քայքայում» վէպը) խորագրով իր նովելները սրտի ցաւով ու պայքարով են լեցուած: Անոնց մէջ տրուած են տարագիրներու եւ գաղթականներու կրած անլուր տառապանքները՝ մարդկային հոգիի աւերման եւ գեղարուեստական ընդհանրացման պատկերներով: Պարթեւեան, արձարծելով պանդխտութեան թեման, այն կարծիքն ունի, թէ գերազասելի է մնալ արեան հեղեղներու մէջ, մահու եւ կենաց պայքար մղել, քան օտարին ապրելու կայր հաւատքով երազներն ու իղձերը կորանցնել: Ցայտնի է, որ պանդխտութեան թեման դարեր շարունակ զրաղեցուցած է հայ գրչի, երգի, վրձինի վարպետները եւ ժողովրդական ստեղծագործութիւնը: Պարթեւեան, հետանալով ուսանդութեան սահմաններէն, գաղթաշխարհի մէջ տիրող համատարած տրամութեան եւ թափառումներու մէջ կը գտնէ պատրանքներու, անգիտակից կիրքերու դատարկութիւնը եւ հայրենասիրութեան նոր վերազնահատում կը կատարէ:

«Քայքայում» գրքի գլխաւոր մոթիվը պատրանքներու խորտակումն է, հարցերու ամէնէն էականը: «Պուտ մը ջո՛ւր ...» պատմուածքին մէջ արիւնէն ու աւերէն փախչող տարագիր հերոսը ծանր հոգեվիճակ կ'ապրի, երբ կը տեսնէ թէ ինչպէս անպլիացի նաւապետը՝ բաղաբակիրթ Եւրոպացին, դաժանօրէն կը մերժէ նաւարեկեալներու օգնութեան, մինչեւ իսկ «Պուտ մը ջուր» ապերանքը: Ամէն տեսակ զրկանքներ ու նուաստացում կրած, աւերածութիւն ու արիւն տեսած, չարագործութիւններու ենթարկուած եւ «քաղաքակիրթ Եւրոպացի»ին յուսագրած հերոսը առակում կ'ապրի եւ կը սթափի. «Ասիկա կեանքիս մեծ երազը եղաւ ... Ո՞ւր կ'երթայի կոր ... Եւրոպա՛, ազատ երկի՛ր, «քաղաքակիրթ ժողովուրդներու մէջ ...»: Գործողութիւններու զարգացման ընթացքին գրողը կը բացայայտէ դառն ճշմարտութիւնն այն մասին, որ տարագիրներու բռնած ճամբաներու նրատուղութիւնը աւելի ճնշող է ու հալածող: «Թրենին մէջ», «Քրիմբա»ի երիկուն մը», «Փրկութեան բանակը» նովելներուն մէջ արդէն պատկերուած են գաղթականներու եւ տարագիրներու ողորմելի վիճակի այնպիսի եղելութիւններ, ո-

ՅՈՒՐԵՐ՝ ՊԱՏՏԱՏԷՆ

ՀԱՄԱՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԴՊՐՈՒԹԵԱՆ ԶՈՐՍ ԱՍՏԻՃԱՆՆԵՐՈՒ ՏՈՒԶՈՒԹԻՒՆ

Սոյն տարուան Մեծի Պահոց Միջնեկի օրը, Մարիա 5, կարեւոր անկիւնադարձ մը հանդիսացաւ հետեւեալ հինգ երիտասարդներուն –

ԱՐԾՐՈՒՆԻ ԲԱՐՍԵՂԵԱՆԻՆ
ՎԱՐԴԱՆ ՄԻՐԶՈՅԵԱՆԻՆ
ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻՆ
ԵՐՋԱՆԻԿ ՅԱԿՈԲԵԱՆԻՆ
ՍԱՐԳԻՍ ԽԱԼԱԹԵԱՆԻՆ

որոնք Դպրութեան չորս աստիճանները բոլորացան, առ ի գնահատութիւն իրենց մատուցած ծառայութեան Պաղտատի Ազգային Առաջնորդարանի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ:

Ցաւարտ Խաղաղական եւ Հանդստեան ժամերգութեանց տեղի ունեցաւ չորս աստիճաններու տուչութիւնը ձեռամբ թեմիս Բարեխնամ Առաջնորդ Գերաշնորհ Տ. Աւետ Եպիսկ. Աստուածեանի եւ խորատուիրակութեամբ Աբժ. Տ. Օշական քհնյ. Գրշճեանի, Ծերանոցի Ս. Կարապետ եկեղեցւոյ մէջ: Ըստ աւանդութեան տուչութեան արարողութիւնը սկսաւ «արտաքոյ եկեղեցւոյ» ուր Սրբազանը հաստատուած ընծայեալներու մազերը հրաւիրեց պրեղնք «զգենուլ հանդերձ կղերի կոսաց»:

Ապա ազօթքներու ընթերցումով եւ ջրականներու հոգեպարար երգեցողութեամբ ընծայեալները հերթաբար չորս հունցան դռնապանի, ընթերցողի, երգմբնեցուցիչի եւ ջահընկալի աստիճանները, սակաւ առ սակաւ ծնկաչոք յառաջնալով եկեղեցւոյ սեմէն դէպի դասը:

Տուչութեան արարողութենէն ետք Սրբազան Հայրը քարոզի ընթացքին արուաւ իր յորդորներն ու խրատները մատնելով իրենց առջի բարձր աստիճանները Տիրոջ ծառայութեան ճամբուն վրայ ի փառս մեր եկեղեցւոյ եւ ի պայծառութիւն Ազգիս Հայոց:

ԱՌԱՋՆՈՐԴԱՐԱՆ ՀՅՈՑ ԻՐԱՔԻ

րոնք կը վկայեն հասարակական աշխարհի չհամոզութիւնը եւ դեպերողներու ծայրաստիճան խարուածութիւնը, անոնց պատրանքներու խորտակումը:

«Քայքայում»ի հերոսները այն պզթականները չեն, որոնք օտարութեան կը դիմէին դէպի արդիւնաբերական քաղաքները «տոլարներու երկիր»ը, բախտ փնտռելու: Պարթեւեանի նոր հերոսները արհիւնուած, յուսահատական, հոգիով փշրուած ու ջարդերէն մազապուրծ պատահական որնոյներ են: Անոնք հայկական գիւղերէն փախած են դիակները թաղելու անզօրութենէն, դիակ դառնալու սարսափէն, մէկ խօսքով՝ քաղաքական կազմութենէն հարկադրուած: Ուսանի՝ «Քայքայում» գրքի առանցքային հարցը այդող իրականութեան՝ սուլթանական թուրքիոյ կատարած ոճրագործութեան գառնապի հետեւանքներու ցուցադրութիւնն է:

Գրողը յուզող խնդիրներէն մէկն այն է, թէ ինչ կը կատարուէր օտար տանիքի տակ «ապահոան» գտած գաղթականներու հոգւոյն մէջ, երբ անոնք սոխպուած կը գիմէին խղճահարութիւն մուրալու նեմացումին: «Քրիմբա»ի միջավայրը Լոնտոնն է, գաղթականներու համար ամայի աշխարհ մը: Հերոսներու կեանքի ողբերգական գէպքերը տեղի կ'ունենան հոն, «ուր սալայատակներու վրայ ծխուած սէրը» գարշելի կերպարանք ունի, դէպի անարգոյականութիւն մղուած ապրիլիկները ամէն քայլափոխի կը քաշեն անցորդին փէշերէն. «գինետուներու դռները կը գոցուէին ու կը բացուէին, ու կ'ինե՛ր, կ'ինե՛ր կը մանէին ու կ'ելլէին՝ անասոյգ քայլերով ու երերուն մարմիններով»:

Լոնտոնեան չփացած կեանքի կողքին գրողը կը ներկայացնէ նաեւ պուրժուական աշխարհի միւս երեսը՝ ծայրասիճան ագահութիւն. «Ամբողջ ինկած մարդկութիւն մը կ'եռուզեռար այդ գիներուն մէջ: Բոպիկ ոտքերով ու կեղտոտ, սեւցած դէմքերով լակոտները կը տոտ, սեւցած դէմքերով լակոտները կը թափառէին ցեխին ու ապտեղութիւններուն մէջ»: Ահա, այդ երկու ծայրաբեռներուն, ընկերային հակապատկերներու մէջ ինկած գաղթականը կը վհատի իր անպատանը, զոր երբեք չի գտներ:

(Մնացեալը յաջորդով)

ՀԻՆ ՕՐԵՐԷՆ

ԿՈՐՍՈՒԱԾ ԱՐՀԵՍՏԻ ՄԸ ՅԻՇԱՏԱԿՈՎ

Դերձակութիւն։ Արհեստ մը թանկագին, որ սեփականութիւնը պիտի դառնար մեծ թիւով հայ երիտասարդներուն, նար մեծ թիւով հայ երիտասարդներուն, թ ֆրանսա արտագաղթի այն անցեալի տարիներուն։ Բայց տիրանալու համար այդ ոսկի ապարանջանին, անոնք պիտի մաքառէին անխոնջ ու յարատեւ ճիգերով, գործատիրոջ մանաւանդ այն առջի, դործատիրոջ մանաւանդ այն առջի, որուն աչքերուն առեւ աշխատանքի, արդէն դժուարին աշխատանքի, երկար ժամերէ վերջ, իրենց հանդիստի ատե պահերը յատկացնելով ձեւագիտութեան դիչերային դասընթացքներու, այլ նաեւ որպէս սկզբնական, կար, մեքենայ ու արդուկ սերտելու, ընդհանրապէս երկրէն գաղթած հին հայ վարպետներու մօտ։ Այն չրջաններուն, օտարականներու աշխատանքի անյագուրդ պահանջներու ներքեւ, առաւելութիւն մըն էր ընտրել այդ ասպարէզը, որուն համար ըլլալով մանաւանդ, որ տեղացիք, չօժարակամ մերձենալով մը չին տաճեր հանդիպ դերձակութեան, մանաւորաբար տան մէջ աշխատելու եղանակին։ երկար ժամանակներով, բանջան, բանկոնակ ու տաբատ, օրապահիկի ապրանքները պիտի կարմէին, որոնց իրենց մանակցութիւնը պիտի ընծայէր եւս իգական սեռը։ Հայ դերձակները մեծ համբաւ հանած էին տեղացի յաճախորդներու մօտ։ Ցիչեմ օրինակի համար երկու անուններ, Լիոնի մէջ, Մեսրոպեան եղբայրք եւ Մամճեան, ամէնէն անուանիներէն։ Բայց հովը, առաւ տարաւ նաեւ երբեմն, բաղին եղակի իմաստով՝ այդ «հարիպրոշմ» արհեստը։ ու տասնեակ տարիներ վերջ, այսօր, մատի վրայ անդամ կարելի չէ համրել հայ երիտասարդներ, որոնք չարունակէին իրենց նախնիներուն այդ տոհմիկ աշխատանքը։ Շատ համակրելի ու հիւրասէր մթնոլորտ մը կար իրենց բնակարաններուն մէջ դործող այդ դերձակներուն չունէին տակ, չատերէն լիչեմ հին մօտիկ բարեկամներէս՝ Յովհաննէս Հաբեղեան, Միհրաք Միրզէ, Ղազար Ղազարեան, որպէս վկայ ուրիչ չատ չատերու։ Այսօր, հանդատեան կոչուած մեր հայրենակիցներուն մէջ, պատկառելի համբանք մը կը ներկայացնեն նախկին դերձակները, անչուշտ նաեւ չատ տարածուած ուրիչ արհեստ մը կիրկողները՝ կօշկակարներ, իր գանազան ձիւղերով։ Տարիներու թաւալումով, նոր նոր հայ սերունդները պիտի ընդդրկէին զոլորովին տարբեր այլազան ասպարէզներ, ձիշդ տեղացի երիտասարդներու պարտաւորութեամբ։ Անհամար է թիւը հայ երիտասարդներուն եւ երիտասարդուհիներուն, որոնք կը գործեն զբաղեներուն մէջ որպէս հաշուապահ, դրադրուհի, այլ նաեւ չատ չատեր, գործնապետական, էլեքտրապիտական, մեքենական ու ճարտարապետական բարձր մակարդակներու մէջ, առանց նկատի առնելու բազմաթիւ բժիչկները, առաջնորդները եւայլն։ Այս պարագան աւելի քան բնական է, քանի որ անոնք ծնած հոս, մեծցած ու ուսանած, ամբողջական կարելիութիւնով պիտի օժտուէին դիւրաւ տիրանալու այդ դիրքերուն։

Ողջոյն քեզ սակայն, հայկական դերձակութի՛ւն. թէեւ բացակայ այսօր, նըման կորսուած աւանդութեան մը. կը մնաս սակայն որպէս յիշատակ, վառ պատկերով, հին օրերու աշխատանքներէն մեր կեանքին։

ԳԵՂԱՄ ՏԷՐ ԱՆԴՐԷԱՍԵԱՆ

ԴԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ՆԱՄԱԿԱՆԻ

ՃՈՐՏԱՆՈՑԻ ՀԱՂՈՐԴՈՒՄԻՆ ԱՐՁԱԳԱՆԳՆԵՐԸ

—×—

Բալֆ Ճորտանոյի վաւերագրական չարժանկարը - տես՝ «Յառաջ», Ապրիլ 30, աննախընթաց յաջողութիւն մը ունեցած է։ Ըստ Վ.Տ.Բ-էն քաղուած տեղեկութիւններուն աւելի քան վեց միլիոն հոգի դիտած է զայն։ Նման հաղորդումներ ընդհանրապէս 1,5-էն 2 միլիոն հոգիի կողմէ կը տեսնուին։ Գերմանիոյ կարեւոր կարգ մը օրաթերթերը անդրադարձած են հաղորդումին։ Ստորեւ կատանք այդ կըրութիւններէն հատուածներ.-

«Սիւտտոյչէ Ցայթուն̈կ» 21 - 4 - 1986 - ... *Արեւելեան եւ Արեւմտեան Անատոլուի մէջ 1915-ի գարնան աւելի քան 1·5 միլիոն Հայեր կ'ապրէին։ Այդ չրջանը իրենց երկիրն էր, որուն վրայ անոնք իրենց պատմութեան եւ մչակոյթին դրոչմը դրած էին։ Թուրք կառավարութիւնը Ա. Աչխարհամարտի խռովութիւններէն օգտուելով Հայկական Հարցը միչտ լուծել փորձեց։ Այդ նպատակով քրիստոնեայ փոքրամասնութիւնը աքսորի ենթարկեց, մեծամասնութիւնը Սուրիոյ եւ Միջագետքի անապատները դրկելով Բռնագաղթի ենթարկուողներէն հարիւրհազարներ ճամբան մեռան. այրերը սպաննուեցան, կիները եւ պզտիկնե-րը ծախուեցան, բռնիօրէն կրօնափոխ եղան...»։*

«Ֆրանգֆուրթեր Րունտշաու» 21-4-1986 - «*Հայերուն ճակատագիրը, որ միայն տասը տարիներ առաջ լայն չրջանակներ հետաքրքրել սկսաւ այս իրիկուն քէօլնցի լրագրող եւ գրող՝ Բալֆ Ճորտանօ յիչեցնել կ'ուզէ։ Իր չարժանկարը կը ներկայացնէ եղեռնին նախօրեակը, անոր վայրագ գործադրումը եւ Թուրքիոյ մէջ մնացած Հայերուն ներկայիս ունեցած դժուարութիւնները...»։*

«Հաննովերշէ Ալլկէմայնէ Ցայթուն̈կ» 21 - 4 - 1986 - ...*Քէօլնցի չարժանկարիչը կը յենու պատմական փաստաթուղթերու եւ դաղթականներու յուչերուն վրայ։ Թուրքիա երթալ չէ ուզած, որովհետեւ ներկայ Թուրք կառավարութիւնը այդ չրջանի դէպքերուն անկողմնակալ ձեւով մօտենալու մէջ որեւէ չահ մը չի տեսնէր»։ Իր կարեւորագոյն ազբիւրները պերման հիւպատոսներուն Անատոլուի եւ Կիլիկիոյ չրջանային քաղաքներէն դրկած տեղեկագիրներն էին, որոնք տեղահանման մանրամասնութիւնները կայսերական - Գերմանիոյ դեսպանատուն կ'առաքուէին։ Այս տեղիւրները այսօր Արտաքին Գործոց նախարարութեան քով կարելի է դանել «ԱՐՏ»ի աչխատակիցը անոնցմէ օգտուող եւ գանոնք նոր - կարահանող հեռատեսիլի առաջին լրագրողը եղաւ...»։*

«Տի Թակեսցայթուն̈կ» - 21 - 4 - 1986 - ... «*Իր չարժանկարին մէջ Բալֆ Ճորտանօ այս փաստաթուղթերով կը հերքէ ... Թրքական մօտեցումը, ըստ որուն բռնագաղթը «տարագիր հաւաստարակչութիւն» կը ծառայէ, որով հայկական դիմադրութեան մահմեդական զոհերը բռնագաղթի զոհերուն հետ կը համեմատուին։ Ճորտանօ «Ազգային վարկի բեր - մամբ առաջ քչուած սուտ մը»..., կ'ըսէ։*

«Տի Վելթ» 21 - 4 - 1986 - ... «*Այդ ազգը դարուս ամենատարափայլ ջարդերէն մէկը իր մորթին վրայ կրած է։ Եւ նոյնպէս - վայրագօրէն հայ գաղտնի կազմակերպութիւններ ներկայիս Թուրք կառավարութեան ներկայացուցիչները կը հալածեն։ 1973-էն ի վեր 58 հոգի մեռցուցին։ Դրդապատճառը. Թուրքիան պէտք է ընդունի թէ Օսմանեան կայսրութեան վերջին չրջանին հարիւր հազարաւոր Հայեր բնաջնջուած են։ Թուրքիան ցայսօր իրենց ուզածը չըրաւ։ ... Ճորտանոյի չարժանկարին կորիզը կը կազմեն ... թղթածրարները, որոնք ըստ Ճորտանոյի «ազգի մը բնաջնջման մանրակրկիտ ժամանակագրութիւններն են, մարդուս կը յիչեցնեն Լ.Ս - Լ.Ս-ի հազորդագրութիւնները»։ Այս եւ նման մէջբերումներու ատեն պերման քերթող Արմին Թ. Վեգների ոճրագործութիւններու, որոնց 700·000-էն մէկուկէս միլիոն հոգի զոհ գացած է, գաղտնի քաչած լուսանկարները կը ներկայացուին։ ...Աւելի վերջ Վեգներ Ամերիկայի Միացեալ - Նահանգներու Նախագահ Ուիլսընի գրած նամակին մէջ գժբախտ ազգին մասին հետեւեալ ձեւով կ'արտայայտուի. - «Քիւրտերու կողմէ սպաննուած, Ժանտարմաներու կողմէ կողոպտուած, գնդակահարուած, կախուած, թունաւորուած, ջուրի յանձնուած, որովհետեւ նորեկներէն ոչ մէկը ինձմով հետաքրքրուիլ կը թուի։ կիները տենդագին գործի լծուած են. կը քննեն եւ կը չոկեն անկողնին տակի նը, բարձը, կը տուգեն հիւանդագին կանչելու ծառայող զանգակը, գոլոնների ջուրով կը սրբեն ու կը մաքրեն քովի փոքրիկ սեղանիկին գզրոցը, ջուրի զաւաթը, կը վառեն ու կը մարեն փոքրիկ լուսամփոփը։ Ցետոյ կը բանան երկու պայուսակները, զոր բերած են իրենց հետ, կը պարպեն դիչերանոցներ, մուճակներ, ճերմակեղէններ, թուղթէ թաչկինակներ, բամպակի կամ գոլոնների ջուրի նման արդուարդի նիւթեր, այդ բոլորը կը տեղաւորեն անկողնին քովի սեղանիկին մէջ կամ դիմացի պահարանին տակիճաններուն վրայ։ Ու ես որ արդէն այս սենեակին մէջ քանի մը անդամ դիտած եմ նմանօրինակ պատկերներ, եւ այդ պատկերները նմանցուցած եմ պանդոկի մը մէջ տեղաւորուող զբօսաչրջիկներու քիչ - չատ զուարթ չարժումներուն, այս անդամ չատ տխուր կը գտնեմ տեսարանը։ Հիւանդ տղեկը ուչակորոյս պառկած է։ Աչքերը փակ, կը քնանայ կարծես։ Թերեւս չնըչմարեց իսկ թէ հիւանդանոց բերած են զինքը։ Եւ կիներէն ոչ մէկը ցարդ փորձեց խօսիլ անոր հետ։ Ոչ ալ քանի մը բառ փոխանակեցին իրարու միջեւ։ կարծես կը գործադրեն յայտագիր մը, որուն ծանօթ էին առաջուց, որ բացատրուած էր իրենց, յետին մանրամասնութեամբ։*

Քառորդ մը հոք, կիները վերջացուցած են իրենց գործը եւ մէկ - մէկ աթոռ քաչելով կը նստին անկողնին քով։ Կիներէն մէկը, որուն մէջ անմիջապէս կը ճանչնամ մայրը, ձեռքը կը դնէ պահ մը տղեկին ճակտին վրայ, միւս կնոջ դառնալով նչան մը կ'ընէ, յետոյ կը հակի տղեկին վրայ, ճակտէն կը համբուրէ։

Երկու վայրկեան հոք բժիչկ մը կը ժամանէ հիւանդապահուհիի մը ընկերակցութեամբ։ Ինծի անծանօթ բժիչկ մըն է այս, որ կը բարեւէ ներկաները եւ առանց բան մը հարցնելու կը մօտենայ հիւանդին, կը սկսի քննել զայն։

Գլուխս անդին կը դարձնեմ։

Գլուխս անդին կը դարձնեմ ու քնանալ կ'ուզեմ։ Ինքնապաչտպանութեան ինչ ազդու միջոց է քունը։ Քնացիր եւ ոչնչացուր աչխարհը իր բոլոր ցաւերով ու տաղտուկներով, ոչնչացուր ժամանակը իր ինչ - ինչ սպառնալիքներով ու վտանգներով։ Քնացիր ու ապրինդ քաչէ բոլոր դպացումներուդ վրայէն։ Զդայազրկ եղիր, գործողութեան սեղանին վրայ պառկած հիւանդին նման, որպէսզի չզգաս կեանքին հատու նչդրակը։

Բայց ինչ մեղք որ քունը անկախ է մեր կամքէն։ Գիտեմ թէ պիտի չկարենամ քնանալ եւ դատապարտուած եմ լսելու սենեակին յետին ազմուկն ու չչուկը, որ բարձրախօսէն հլլելու նման կը մեծնայ ականջներուս մէջ։

(Շար. 32)

ԿԱՐԳԱՑԷՔ
«ԾԱՌԱՋ»Ը
ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ

ԱՌԱՍՏԱՂԸ

ՌՈՊԷՐ ՀԱՍՏԷՁԵԱՆ

Հիւանդապահ Հիւսէյնն արդէն գործի լծուած է։ Կը քաչէ սաւանը, որուն վրայ տակաւին Մարկոսին մարմնին ջերմութիւնը կայ, կը վերցնէ բարձը, անկողինը կը դարձնէ, նոր, մաքուր սաւան եւ բարձ երես կը տեղաւորէ զարմանալի արագութեամբ մը։ Այս գործողութիւնը տակաւին չէ վերջացած, որ ազմուկ մը կը լսեմ դրան առջեւ։ Հիւանդապահները հիւանդ մը ներս կը բերեն պատգարակով։ Երկու կիներ, մտահոգ ու տխուր, կը հետեւին պատգարակին։ Հիւանդապահները, փափկավարութեամբ եւ զգուշութեամբ մը, որուն նմանին քիչ կը հանդիպիմ այս հիւանդանոցին մէջ, եւ որ հատանաբար դոյութիւն պիտի չունենար, եթէ ներկայ չըլլային պատգարակին հետեւող երկու կիները, հիւանդը կը տեղաւորեն Մարկոսէն պարպուած անկողնին մէջ, կը ծածկեն վրան, եւ խոնարհելով տիկիններուն դիմաց, «անգնալ ըլլա» կ'ըսեն։ Կիներէն մէկը չնորհակալութիւն կը յայտնէ երկուքին ալ դըրպաններէն վար բան մը սահեցնելով։

Ա՜հ, հազիւ տասնըմէկ - տասներկու տարեկան տղեկ մըն է հիւանդը։ Այս անդրադարձումը յանկարծ սրտի ճմլում մը կը պատճառէ ինծի։ Պիտի ըսեմ նոյնիսկ խուճապ մը։ Այս ինչ չար դիպուած, ինչ անբախտութիւն։ Սենեակիս մէջ ամէն բանի կընամ հանդուրժել, կընամ պաղարիւն ականատես ըլլալ ամէն տեսակ տառապանքի, պայմանաւ որ մարդ, կեղծ ներկայ չըլլայ։ Ո՞րկէ բերին հիմա այս տղեկը հոս, Աստուած իմ։ Ես որ այնքան կը սիրեմ մանուկները, ես որ հոգի կուտամ մանուկներու, ես որ մեր դիմացի եկած բոլոր փորձանքներուն դիմաց զիս կը մխիթարեմ խորհելով թէ գոնէ մանկները զերծ են անոնցմէ, ես որ ոչ մէկ ամպ տեսնել կ'ուզեմ անմեղ մանուկի մը դլխուն վերեւ, ոչ մէկ արցունք՝ մանկան մը աչքերուն մէջ, է՛հ, ինձմէ խլենուկի մը աչքերուն մէջ, նայուելու էր այս տխուր ու անրաղձալի դրացնութիւնը...։

Պարզուեցաւ ուրեմն թէ ինչո՞ւ յանկարծակի տուն ուղարկեցին Մարկոսը։ Հիւանդանոցը լեցուն ըլլալու է։ Եւ այս անկողնին պէտք ունէին բժիչկները...։

Առանց յայտնի ընելու, աչքի ծայրով, կը հետեւիմ սենեակիս մէջ ստեղծուած այդ նոր պատկերին զարգացումին։ Իրականութեան մէջ աւելորդ ճիգ մըն է այդ, յայտնի չընելու, աչքի պոչով հետեւելու ջանադրութիւնս, որովհետեւ նորեկներէն ոչ մէկը ինձմով հետաքրքրուիլ կը թուի։ կիները տենդագին գործի լծուած են. կը քննեն եւ կը չոկեն անկողնին տակի նը, բարձը, կը տուգեն հիւանդագին կանչելու ծառայող զանգակը, գոլոնների ջուրով կը սրբեն ու կը մաքրեն քովի փոքրիկ սեղանիկին գզրոցը, ջուրի զաւաթը, կը վառեն ու կը մարեն փոքրիկ լուսամփոփը։ Ցետոյ կը բանան երկու պայուսակները, զոր բերած են իրենց հետ, կը պարպեն դիչերանոցներ, մուճակներ, ճերմակեղէններ, թուղթէ թաչկինակներ, բամպակի կամ գոլոնների ջուրի նման արդուարդի նիւթեր, այդ բոլորը կը տեղաւորեն անկողնին քովի սեղանիկին մէջ կամ դիմացի պահարանին տակիճաններուն վրայ։ Ու ես որ արդէն այս սենեակին մէջ քանի մը անդամ դիտած եմ նմանօրինակ պատկերներ, եւ այդ պատկերները նմանցուցած եմ պանդոկի մը մէջ տեղաւորուող զբօսաչրջիկներու քիչ - չատ զուարթ չարժումներուն, այս անդամ չատ տխուր կը գտնեմ տեսարանը։ Հիւանդ տղեկը ուչակորոյս պառկած է։ Աչքերը փակ, կը քնանայ կարծես։ Թերեւս չնըչմարեց իսկ թէ հիւանդանոց բերած են զինքը։ Եւ կիներէն ոչ մէկը ցարդ փորձեց խօսիլ անոր հետ։ Ոչ ալ քանի մը բառ փոխանակեցին իրարու միջեւ։ կարծես կը գործադրեն յայտագիր մը, որուն ծանօթ էին առաջուց, որ բացատրուած էր իրենց, յետին մանրամասնութեամբ։

Քառորդ մը հոք, կիները վերջացուցած են իրենց գործը եւ մէկ - մէկ աթոռ քաչելով կը նստին անկողնին քով։ Կիներէն մէկը, որուն մէջ անմիջապէս կը ճանչնամ մայրը, ձեռքը կը դնէ պահ մը տղեկին ճակտին վրայ, միւս կնոջ դառնալով նչան մը կ'ընէ, յետոյ կը հակի տղեկին վրայ, ճակտէն կը համբուրէ։

Երկու վայրկեան հոք բժիչկ մը կը ժամանէ հիւանդապահուհիի մը ընկերակցութեամբ։ Ինծի անծանօթ բժիչկ մըն է այս, որ կը բարեւէ ներկաները եւ առանց բան մը հարցնելու կը մօտենայ հիւանդին, կը սկսի քննել զայն։

Գլուխս անդին կը դարձնեմ։

Գլուխս անդին կը դարձնեմ ու քնանալ կ'ուզեմ։ Ինքնապաչտպանութեան ինչ ազդու միջոց է քունը։ Քնացիր եւ ոչնչացուր աչխարհը իր բոլոր ցաւերով ու տաղտուկներով, ոչնչացուր ժամանակը իր ինչ - ինչ սպառնալիքներով ու վտանգներով։ Քնացիր ու ապրինդ քաչէ բոլոր դպացումներուդ վրայէն։ Զդայազրկ եղիր, գործողութեան սեղանին վրայ պառկած հիւանդին նման, որպէսզի չզգաս կեանքին հատու նչդրակը։

Բայց ինչ մեղք որ քունը անկախ է մեր կամքէն։ Գիտեմ թէ պիտի չկարենամ քնանալ եւ դատապարտուած եմ լսելու սենեակին յետին ազմուկն ու չչուկը, որ բարձրախօսէն հլլելու նման կը մեծնայ ականջներուս մէջ։

(Շար. 32)

Ի ՑԻՇԱՏԱԿ

Յովհաննէս Չէրչեանի *մահուան քառասունքին առթիւ տոքթ. Անահիտ Մամաս 300 Ֆ. եւ Տիկին Մարի Մամաս 200 Ֆ. կը նուիրեն Ազգ ձայնասիւրէն (առանալ «Ծառայ»էն)։*

ՆՈՒԷՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ. - Վասպուրականի Հայրենակցական Միութեան կեդրոնական վարչութիւնը, «Վասպուրական» սրահի տասնամեակի առթիւ, սրահի բարեզարդման նուիրուած է 10·000 ֆրանք, եւ Մարսէյլի Համազգային դպրոցին 5·000 ֆրանք։

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Օգսէն Խարբութեանի *մահուան առթիւ, Տէր եւ Տիկին Միշէլ Խարբութեան փոխան ծաղկեպսակի 1000 Ֆ. կը նուիրեն «Ծառայ»ին։*

×

Սիրարփի Աճէմեանի *կանխաւ մահուան առթիւ, Տիկին Արսինէ Խաչէեան, փոխան ծաղիկի, 300 Ֆ. կը նուիրէ «Ծառայ»ին։*

Նոյն տխուր առթիւ, Տիկին Արմենուհի Գեւոնեան 100 Ֆ. կը նուիրէ Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանին (առանալ «Ծառայ»էն)։

—— SOUTENANCE DE THESE ——

SYLVIA AJEMIAN

— Doctorat d'Université IIIème cycle.

Sujet :

«Manuscrits arméniens enluminés dans la collection du Catholicossat arménien de Cilicie».

Le Jeudi, 22 Mai, à 15 heures
Paris IV, Salle Gréard
46, rue St. Jacques, Esc. A, 2e étage

ՑՈՒՇԱՑԵՑՈՒ

ԿՍՊ. ՄԱՀԻ Վիէնի մասնաճիւղի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր անդամ - անդամուհիները Մայիս 23, Ուրբաթ, երեկոյեան ժամը 8·30-ին Մշակոյթի Տուն։ կարեւոր օրակարգ։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կսպ. Մահի Վիէնի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ առացած է հետեւեալ գումարները իր դպրոցին.- Տէր եւ Տիկին Րընէ Մինասեան 200 Ֆ., Տիկին Քէշիշեան 60 Ֆ., Տիկին Ա. Պաղտասարեան 100 Ֆ., Ահարոն Տէվրիշեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղիկի Տիկին Սառա Աւօյեան 100 Ֆ., իր ամուսնոյն մահուան 2-րդ տարելիցին առթիւ՝ Տիկին Ալիս Նահապետեան 150 Ֆ.։

×

Մարսէյլի Հայ Մշակութի Տունը առացած է հետեւեալ նուէրները, իր հիմնադիր անդամներու՝ Տիգրան Թադոյեանի, Գրիգոր Փիլիկեանի, Կարապետ Ճանիկեանի եւ Գէորգ Մէսճեանի յիշատակին կատարուած հոգեհանգստեան առթիւ՝ (Մայիս 4)։ - Տէր եւ Տիկին Հրայր Փիլիկեան, Մէսճեան ընտանիք 300-ական Ֆրանք, Տէր եւ Տիկին Ժորժ Թադոյեան 250 Ֆ., Տէր եւ Տիկին Ալպէռ Պօղոսեան, Այրի Տիկին Վերջին Փիլիկեան եւ զաւակները՝ Սօնիա եւ Րաֆֆի, Ճառայեան եղբայրներ 200-ական Ֆ., Տէր եւ Տիկին Սեպուհ Ճանիկեան, Շալճեան ընտանիք, Այրի Տիկին Հայկուհի Ճանիկեան, Տէր եւ Տիկին Գուրգէն Փիրանեան, Տէր եւ Տիկին Կրէկուար Գրիգորեան, Տէր եւ Տիկին Կարօ Յովսէփեան 100-ական Ֆ.։

×

Տիկին Ժանէթ Պալըգճեանի մահուան առթիւ, Հ.Մ.Ը.Մ. - Ֆրանսին փոխան ծաղկեպսակի եղած են հետեւեալ նուէրները.- Տէր եւ Տիկին Պերճ Սիսեռեան 1000 Ֆրանք, Տէր եւ Տիկին Տարօն Սարհատեան, Տէր եւ Տիկին Վարանդ Պաղտասարեան, Տէր եւ Տիկին Հրաչ Սիսեռեան, Տէր եւ Տիկին Նօնօ Շահինեան 500-ական Ֆրանք, Պ. Պէնոն Պահչէճեան 350 Ֆ., Տէր եւ Տիկին Կարապետ Պահչէճեան 350, նաեւ Տէր եւ Տիկին Կարապետ Պահչէճեան 300 Ֆ. նուիրած Հ.Մ.Ը.Մ. - Ֆրանսին, Տիկին Ազատուհի Երիմեանի մահուան առթիւ (Ամերիկա) փոխան ծաղկեպսակի։

«LES BALLETS ARMÉNIENS»

RECRUTENT

GARÇONS et FILLES
(âge minimum 14 ans)
désirant participer aux activités du groupe

Contact : 46. 31. 61. 19 après 19h

ՄԱՐՍԷՅԼ

«ՄՈՒՐԲ ԳՐԻԳՈՐ»

ՀՈՎՈՒԱԿԱՆ ԵՒ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԿԵԴՐՈՆԻ ՕՐՀՆՈՒԹԻԻՆ ԵՒ ԲԱՑՄԱՆ ՀԱՆԴԻՍՈՒԹԻԻՆ

Ուրբաթ, Մայիս 23, երեկոյեան ժամը 18·30ին,
Հայ Կաթողիկէ եկեղեցւոյ մէջ՝
26, rue Sibié — 13001 Marseille

ներկայութեամբ՝

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ - ՊԵՏՐՈՍ ԺԸ· ԳԱՍՊԱՐԵԱՆ-ի
Կաթողիկոս - Պատրիարք Տանց Կիլիկիոյ Կաթողիկէ Հայոց

ՀԱՅՐԱՊԵՏԱԿԱՆ ՊԱՏԱՐԱԳ
ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ ԵԿԵՂԵՑԻՈՑ ՄԷՋ

Կիրակի, Մայիս 25, առաւօտեան ժամը 10·30-ին Վերափոխման Հայ Կաթողիկէ եկեղեցւոյ մէջ կը մատուցուի Հայրապետական Պատարագ։

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՊԵՏՐՈՍ ԺԸ.

Կաթողիկոս Պատրիարք Տանց Կիլիկիոյ
Կաթողիկէ Հայոց

Ցաւարտ պատարագին տեղի կ'ունենայ օրհնութիւն եւ աչխարհական

×

Մարսէյլի եւ շրջակայքի հայ գաղութը կը հրաւիրուի զոյգ հանդիսութեանց։

EN EXCLUSIVITÉ

OPTIMA TOURS, spécialiste des voyages en ARMÉNIE depuis 17 ans

Vous propose

9 VOLS DIRECTS **PARIS ➤ EREVAN** **EREVAN ➤ PARIS**

Caractéristiques techniques :
Vols assurés par BOEING 727 de la Cie AIR CHARTER filiale d'AIR FRANCE
Départs par aéroport CHARLES de GAULLE N° 2
Durée du vol : 5 heures 15
Douane à Erevan
Durée des séjours : 15 nuitées, 16 jours

Les prix par personne PARIS / PARIS comprennent le coût du visa et l'assurance :

Du 25 Juin au 10 Juillet	7.280 F	Du 20 Août au 4 Septembre	7.380 F
Du 9 au 24 Juillet	7.380 F	Du 3 au 19 Septembre	7.580 F
Du 23 Juillet au 7 Août	7.380 F	Du 18 Septembre au 3 Octobre	7.250 F
Du 6 au 21 Août	7.380 F	Du 2 au 17 Octobre	6.750 F
		Du 16 au 29 Octobre	6.350 F

De EREVAN, extensions possibles soit :
◯ Vers les Républiques de GEORGIE et d'AZERBAIDJAN
◯ Vers l'UKRAINE, la MOLDAVIE et ODESSA

(Brochure détaillée sur demande)

A PARIS
SONIA COUMRYANTZ
OPTIMA TOURS
12, rue Vignon
75009 — PARIS
Tél. : (1) 47 42 10 35

A MARSEILLE
M. ALEXANIAN
11, rue du Bassin
13012 MARSEILLE
Tél. : 91 93 04 90
ou 42 83 31 55

A LYON
JEAN KRIKORIAN
LATITUDE 3
3, place Roger Salengro
69190 SAINT FONS
Tél. : 78 67 10 79

A SAINT CHAMOND
JEAN KRIKORIAN
LATITUDE 3
55, rue de la République
42400 SAINT CHAMOND
Tél. : 77 22 18 22

Imprimé sur les Presses du Journal «HARATCH» — 83, Rue d'Hauteville - 75010 Paris
Commission Paritaire: N° 55935

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Դպրոցասէր Տիկնանց Վարժարանի ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Յունիս 22, կէսօրէ ետք ժամը 15-էն սկսեալ դպրոցի բակին մէջ։

Պար, - երգ, - մրցանակաբաշխութիւն, - ասեկնկալներ, - հայկական պիւֆէ, - խաղեր, եւայլն։

Մուտքը ազատ է։

ՍԱՐԴԱՐԱՊԱՏ

Ս· ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻՋ

Հինգշաբթի օր, Մայիս 22, յիշատակէ Աչխարհազօրաց եւ Զօրավարացն Հայոց, որք կատարեցան ի հերոսամարտին Սարդարապատի 1918 Մայիս, վասն հաւատոյ եւ հայրենեաց։

Այս առթիւ, Փարիզի Ս. Յովհաննէս-Մկրտիչ Մայր Եկեղեցւոյ մէջ, ժամը երեկոյեան 6-ին, մատնաւոր հոգեհանդիսա կը կատարուի Սարդարապատի մեր նահատակներուն համար։

Կը քարոզէ՝

ՆԵՐՍԵՀ Ծ. ՎՐԴ. ԲԱՁՈՒՃԵԱՆ

Կը հրաւիրուի մեր ժողովուրդը մասնակցելու հոգեհանդստեան յարգանքի այս ատօթքներուն, եւ նորոգուելու Սարդարապատի հերոսներուն ոգիով։

la MAISON DE LA CULTURE ARMENIENNE D'ALFORTVILLE

organise

JOURNEES POUR LA CULTURE ARMENIENNE

* **Vendredi 23 Mai, 20h45**

Sur les traces de DAVID DE SASSOUN ou rencontre à propos de la tradition orale par Philippe JACOB
Auteur d'un projet d'adaptation théâtrale de l'épopée David de Sassoun.
en présence de J. J. VAROUJEAN
conférence diaporama, musiuqe instrumentale, lecture de textes.

* **Samedi 24 Mai de 15h à 19h**

Mini EXPOLANGUE ARMENIENNE
Diffusion livres et disques
Diaporama «la civilisation arménienne» création MCA - CEDIA
à 17h : L'arménien au baccalauréat : 1ère étape ... renseignements et débat.

* **Dimanche 25 Mai**

pour la FETE DES MERES
à 16 h : AUDITION DE MUSIQUE des élèves de piano violon et instruments traditionnels.
à 17h : PRESTATION DES PROFESSEURS de la M.C.A.
à 19h : CONCOURS POUR JEUNES CHANTEURS ARMENIENS.
Prix au gagnant : passage au GALA MCA 86 le 8. 6. 86
Jury avec la participation de HAROUTH BEZDZJIAN, chanteur.

Pour tout renseignement : 9, rue de Madrid
Tél. : 43. 76. 55. 89

avec «REVENIR»
le livre le plus complet jamais publié sur la réincarnation

ԿԵԱՆՔԸ ԶԻ ՍԿՍԻՐ ԾՆՈՒՆԴՈՎ
ԵՒ ԶԻ ՎԵՐՋԱՆԱՐ ՄԱՀՈՎ

Ինչ կը պատահի հոգիին, երբ ան կը լքէ իր ներկայ մարմինը: Արդեօ՞ք ան կը մտնէ մէկ ուրիշ մարմնի մէջ: Ինչպէ՞ս կը գործէ հոգեդարձութեան օրէնքը: Մենք կրնա՞նք արդեօք ազդել մեր ապագայ կեանքերուն վրայ: «Վերադարձը» այս չատ խոր եւ խորհրդաւոր հարցերուն ապահիչ պատասխաններ կուտայ: Այս գիրքին շնորհիւ դուք կը սորվիք ձեր ներկայ կեանքին վրայ իշխելու գիտութիւնը: Կրնաք ձեւափոխել ձեր ապագայ կեանքը եւ հիմնականօրէն բարեփոխել ձեր այժմեան կեանքի ընթացքը:

L'exemplaire de «*REVENIR*» est vendu au prix exceptionnel de 15FRS port compris
Le livre existe en arménien et en français
Dès aujourd'hui envoyez ce coupon et potre paiment à
Այս գիրքը ստանալու համար դիմեցէք հետեւեալ հասցէին.

Observateur Védique
49bis, rue de Reims, 94700 MAISONS-ALFORT
M/Mme/Mlle .....
Adresse .....
Code postal ..... Ville .....
Précisez bien si vous voulez le livre en langue :
◯ Arménienne ou ◯ Française

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՄԱՅԻՍ
21
MERCREDI
21 MAI
1986.

LE NUMERO : 4,00 F

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE-FONDE EN 1925
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Directrice: Arpik Missakian

Tel.: 47. 70. 86. 60 — Telex: HARATCH 280 868 F
C.C.P. Paris 15069-82 E — 51027317 A R.C. Paris

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար· 600 Ֆ· — Վեցամսեայ : 310 Ֆ·
Արտասահման : Տար· 700 Ֆ· — Հատը : 4,00 Ֆ·

61րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 16.228 | Fondateur: SCHAVARCH MISSAKIAN | 61e ANNÉE — No 16.228

ՏԱՐԵԴԱՐՁ

ԵՐԵՒԱՆԵԱՆ ԵՐԵՍՆԱՄԵԱԿ ՄԸ ՁՈՐ Կ'ՈՊԵԿՈՂԷ LE MONDE

ԻՆՁ ԱՆՀՐԱԺԵՇՏՈՒԹԻՒՆ

Ըստ երեւոյթին տարեդարձի սով կայ: Մայիսը, թէեւ, հարուստ ամիս է այդ գետնի վրայ Ֆրանսայի համար՝ Ժան Մուլէնի Զինադադարը, դեռ չհաշուելով կրօնական տօները, բայց ահա, հատին ալ զոհուած է - առաջին անգամ ըլլալով - (ան) յիշատակելի տարեդարձ մը· - 1956, Մայիս 22, երբ Ֆրանսայի Արտաքին Ընկերվարական նախարարը՝ Քրիսթիան Փինօ Երեւան կը հանգիստ: Իրեն կ'ընկերանային՝ կինը, Ֆրանսայի խորհրդային դեսպանը՝ Վինոգրադով: Եւ, ուրկէ՞ւր, Կիրակի Մայիս 18 / 19) «Լը Մոնտ» կ'ոգեկոչէ այս տարեդարձը, որ ցարդ, նման ուշադրութեան չէր արժանացած: Փ. Ռիկուլօ հեղինակ հատորի մը՝ «Ֆրանսացիները գալապին մէջ») կը պատմէ անցուդարձը: Ֆրանսայի պաշտօնական անձնաւորութիւններ չբախտաւորը Երեւան հասած է եւ պիտի մեկնի օգակայանէն, երբ 1500 - 2000-ի հասնող բազմութիւն մը կը խուժէ: Ֆրանսական եռագոյններով իրենց ձեռքին, ամբոխ կը սկսի ազազակել՝ «Ա-զատութի՛ւն, ազատութի՛ւն», «օգնութի՛ւն, կ'ուզենք մեկնիլ», «Ազատեցէ՛ք մեզ»: Նամակներ կը սպրդին Ֆրանսայի լրագրողներու ըզպանը: Կին մը երեսին դրած կը մօտենայ Տիկին Փինօյի: Վինոգրադով կատաղած է, կը պատմէ Ռիկուլօ, որ կը շարունակէ նկարագրելով Երզպղծած Ֆրանսահայերու անտանելի կեանքը, ինը տարիէ ի վեր եւ հակառակ Սթալինի մահուան: Յօդուածագիրը ակնարկ մը նետելէ ետք 1915-ի ջեղասպանութեան, որու հետեւանքով գաղթական Հայեր եկած են Ֆրանսա, մանաւանդ՝ Լիոն եւ Մարսէյլ, կը հասնի Երզպղծին եւ «Ռոսիա» նաւուն մեկնումին 1947, Սեպտեմբեր 5ին, Մարսէյլի նաւահանգիստէն: Ցնծութեան պահեր: Երգ, պար, ուրախութիւն: Ապա՝ յուսախաբութիւն, զղջում, ու նաեւ, կը գրէ Ռիկուլօ՝ անձնասպանութիւն: Փինօյի ճեմատուներէն ետք, շուրջ 60 ընտանիք կը վերադառնան: Յետոյ, ըստ յօդուածագիրին, ներզպղծողներու 90%-ը կը վերադառնայ:

×

Ահիկա հակիրճ պատմութիւնն է մեր արերգական մէկ էջին, որու տարեդարձին (ի՞նչ տարեդարձ...) ոգեկոչումին անհրաժեշտութիւնը տեսեր է «Լը Մոնտ», զբաղելով հին դիւաններ: Ուրեմն, մեր կարգին, յիշեցնենք այս առթիւ, թէ այս ցոյներուն եւ միջադէպերուն յայն արձագանգ տուած է «Յառաջ» իր օրին, տեղեկութիւն մըն ալ ունեցած է ընկերվարական պատասխանատու՝ Ռ. Փոնթիյոնի հետ, որ կ'ընկերանար նախարար Փինոյի:

Քանի մը ամիս յետոյ ալ, Ֆրանսական ամուլէնի ետք, ամերիկեանն էր որ կը հրատարակէր «յուսախաբ» հայրենադարձներու բողոքի մէկ նամակը, ուղղուած նախագահ Այզընհաուըրի (անոր երեսնամեակն ալ, հաւանաբար, Ուաշինկթըն Փոսթը կ'ոգեկոչէ Յուլիսին): Այս ամբողջն էր որ պատճառ եղած էր մեր խմբագրապետին - Շ.ի - այնքան ծանօթ ու գասական բնոյթ առած խմբագրականին՝ «Հայրենիքը պանդուխ չէ» (Օգոստոս 1, 1956):

Պարզ է, ամէն անգամ որ այս թեթեւին խմբագրական սիւնակներէն (Շաւարշէն՝ Հրանտ - Սամուէլ եւ «Յառաջ») պատասպարտած ենք հայրենիքէն հեռացողները, արտագաղթողները խիստ ու յանդիմանական նամակներ ղրկած են մեզի՝ «Մենք ճաշակեցինք, քիչ մըն ալ դուք զացէք, յետոյ դաս տուէք»: Ճիշդ է որ դիւրին է փարիզ նստիլ, ազատութիւն վայելել ու պատգամել հայրենաբնակներուն թէ դաւաճանութիւն է հայրենիքը լքել, անկախ անոր վարչակարգին լեզիէն: Բայց եւ այնպէս, չմոռնանք որ երբ այս թերթին հիմնադիրը բազմաթիւ խմբագրականներով կը զգուշացնէր ներգաղթի «խանդավառ» թեկնածուները, (1946 - 1947), անոնց ուշադրութեան յանձնելով որ սին երազներով պէտք չէ տարուին, ոչ ալ ժան - ժան խոստումներու հաւատան, այլ՝ պիտակցին թէ պատերազմէն նոր ելած Հայաստանը վէրքեր ունի սպիացնելիք եւ իրենց քրտինքն ալ պէտք է թափեն հայրենիք կառուցանելու համար, գինքը դաւաղիր կ'որակէին, այն նոյն շարքային համայնավարները, որոնք քանի մը տարի ետք Փինոյի փէչերուն կ'իյնային:

Բայց, քանի որ այս տխուր էջը բացուեցաւ, վերհրատարակենք, Շ.ի այդ խմբագրականին գոնէ մէկ մասը. -

«...Չէի՞ն գիտեր թէ կ'երթան աշխարհ մը որ ի լինելութեան է: Երկիր մը ուր ազատութիւնն ալ «պլան»ով կը բաժնեն, եւ երկաթեայ բռունցքով: Բոլորովին տարբեր կարգուսարք մը:

Կարելի՞ է արդարանալ, ըսելով թէ աւետաբեր բաներ պատմեր էին եւ խաբուեցան:

Բուն իրականութեան մասին ալ տեղեկութիւններ չլսեցի՞ն կամ չկարդացի՞ն:

Եւ յետոյ, ինչո՞ւ կը տրտնջան անոնք որ անդամ էին համայնավար կուսակցութեան, եւ իմիջիայլոց եամբայ ելան, «սոցիալիզմ կառուցելու համար»:

Ներելի՞ է դասալիք ըլլալ, չդիմանալ կարգ մը նեղութեանց որոնք բուն իսկ իրենց դաւանանքէն կը բխին:

Այս ողբերգութեան հետեւանքով, անշուշտ յանցաւոր են նաեւ անոնք որ «պըրոգրեսիւ» մունետիկի դեր կը կատարեն, փարիզի կամ Նիւ - Եորքի մէջ, պարտկելով բուն իրականութիւնը, ի հեճուկս Դաշնակցութեան:

Կուսակցագար ատելութեամբ մոլեգնած գրիչներ երբ կը մոլորեցնեն տարագիր բազմութիւնները, ո՛չ թէ հայրենիքին ծառայած, այլ անոր վարկին վնասած կ'ըլլան: Կը խախտեն հայրենասիրութիւնը:

Գալով Ամերիկա վերադառնալու բաղձանքին, պարզապէս կ'արգահատիմ:

Հայրենիքը իջեւա՞ն է, կամ պանդո՞կ է, որպէսզի մեր սիրտը նեղացած ատեն հեռանա՞ք, Ատլանտեանի այս կամ այն ափը վերադառնալու համար:

Ի՞նչ շուտ մոռցաք այն օրերը երբ «հէյպէ»ով եւ ջորիով եամբայ կ'ելլէիք խարբերդէն, Մալաթիայէն կամ Տիգրանակերտէն, Ամերիկա գաղթելու համար:

Եւ երբ այդ օտար ափերը հասաք, եղ ու մե՞ղր կը հոսէր մեր եամբուն վրայ:

Տոլա՞ր կը ժողվէիք փողոցներուն մէջ, թէ մեր երիտասարդ արեւը վարձու կուտայիք, համեստ ապրուստ մը ճարելու համար հսկայական գործարաններու ծուխին եւ մուխին մէջ, ուրիշ հարիւր հազարաւոր բանուորներու հետ»:

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ

ՏԸՓԷՒԻ ՅԵՏ ՄԱՀՈՒ ՅԱՂԹԱՆԱԿԸ

ՆՈՐ ՔԱՂԱՔԱՊԵՏԸ՝ ՌՈՊԵՐ ՎԻԿՈՒՌՈՒ

Մահը, այն պայմաններուն մէջ որ պատահեցաւ, պարտութիւն մը վերածեց յաղթանակի: Կաստոն Տըֆէռ, պարբերաբար մեռաւ ու յաղթեց, մահէն անդին:

Յաղթանակը զոր տարաւ, չատ մաքուր պատկեր մը չի պարզեր: Շաբաթ մը ամբողջ յուզարկաւորութենէն առաջ, դադաղին չուրջ եւ քիչ եաք, վէճերն ու սակարկութիւնները չատ պատուաբեր չէին, Մարսէյլի ընկերվարականներուն համար: Կասթոն Տըֆէռի այրին, որ երբեմնի բուռն պաշտպանն էր՝ Փըղէի, վճռած էր անոր գլուխն ուտել: Յաջողեցաւ: Վերջին օգնողը եղաւ, պարզ հեռագրով մը՝ Լիոնէլ Ժոսփէն:

Փըղէ, մինչեւ ծայրը փորձեց փրկել, ինչ որ այլեւս կորսնցուցած էր: Ջանաց կանոնագրային հարցերով, երկարաձգել, նոյնիսկ՝ յետաձգել քուէարկութիւնը: Ինք կ'ուզէր որ ընդլայնուած խմբակ մը (ընկերվարականներէն զատ, դանագան ձախեր եւ արմատականները) վճռեն թեկնածուն: Նախավերջին օրերը, կռիւները, հաշուեյարդարները, մակուցները ինչպէս կ'ըսեն չպակսեցան: Ի վերջոյ, Փըղէ անձնատուր եղաւ: Երկար նիստերէ, ձգձգումներէ եաք, Տըֆէռականները կը հաւաքուէին քաղաքապետարանին հարսանիքներու սրահը - հոն ուր գրուած էր Տրֆէռի դադաղը - Վիկուռու կ'ընտրուի ընկերվարականներու ձայներով՝ 16-ի դէմ (Փըղէի) 19 ձայնով: Աւելի ուշ, քաղաքապետ կ'ընտրուի 65 քուէարկողներու 63 ձայներով:

Մարսէյլի նոր քաղաքապետը վիրաբոյժ մըն է: Մնած Փարիզ (ինչպէս՝ Տըֆէռ, ինք ալ բնիկ Մարսէյլցի չէ) 1923-ին, փրոֆ. Ռոպէր Վիկուռու ընկերվարական կուսակցութեան անդամակցած է 1964-ին, առանց մեծ դեր խաղալու: Մարսէյլի թաղապետական խորհուրդ մտած է 1971-ին եւ անկէ ի վեր միշտ վերընտրուած:

Ամէն պարագայի մէջ, այս մեծ ջղագէտին համար, բաւական փափուկ կացութիւն մը կայ, իր գործը դժուար է, կուսակցութեան այս պառակտուած դաշնակցութեան մէջ:

×

ՖՐԱՆՔԵԻԹՐՔԱԿԱՆ COHABITATION

Մայիս 20-ի «Լը Մոնտ»ը, բաւական տեղ կուտայ այս նոր սիրաբանութեան, Պաշտպանութեան նախարարին Անգարա այցելութեան առթիւ (տես՝ «Յառաջ», Մայիս 17 / 18): Կը բացատրէ պատճառները, որոնք կը մղեն ոչ միայն Ֆրանսան այլեւ համայն Եւրոպան վերջ տալու «քէն»ին, քանի որ հակասութիւն մը կը տեսնուի Եւրոպայի հակաթուրք դիրքին եւ միաժամանակ գոյն Ատլանտ-

(Շար·ը Դ· էջ)

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ
ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ-ՊԱՏՐԻԱՐՔ
ՅՈՎՀ.-ՊԵՏՐՈՍ ԺԸ.Ի
ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆԸ ՖՐԱՆՍԱ

ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

—×—

Ուրախութեամբ կը հաղորդենք մեր հաւատացեալ ժողովուրդի զաւակներուն, թէ Գերերջանիկ Տ· Յովհաննէս - Պետրոս ԺԸ· Գասպարեան, Կաթողիկոս - Պատրիարք Կաթողիկէ Հայոց, իր անպրանիկ հովուական այցելութիւնը պիտի կատարէ Ֆրանսայի մեր համայնքին ի մօտոյ:

Ան պիտի ժամանէ նախ Մարսիլիա, ուր պիտի կատարէ հանդիսաւոր օրհնութիւնն ու բացումը Ս· Գրիգոր հովուական - մշակութային կեդրոնին՝ Ուրբաթ, Մայիս 23-ին եւ Հայրապետական Ս· Պատարագ պիտի մատուցանէ՝ Կիրակի, Մայիս 25-ին:

Ապա պիտի անցնի Սէն - Շամոն՝ Մայիս 26-ին, Վալանս՝ Մայիս 27-ին եւ Լիոն՝ Մայիս 28-ին: Այս երեք քաղաքներուն մէջ պիտի մատուցանէ Սուրբ Պատարագ եւ պիտի ունենայ հանդիպումներ տեղւոյն հաւատացեալներուն հետ:

Հետեւ՝ Փարիզ պիտի ժամանէ Մայիս 29-ին: Առնուվիլ - լէ - Կոնէսթ մեր եկեղեցւոյն մէջ Ս· Պատարագ պիտի մատուցանէ Շաբաթ, Մայիս 31-ին, որմէ եաք ընդունելութիւն մը տեղի պիտի ունենայ ժողովրդապետական սրահին մէջ:

Կիրակի, Յունիս 1-ին, Գերերջանիկ Կաթողիկոսը Հայրապետական Ս· Պատարագ պիտի մատուցանէ Փարիզի մեր Աթոռանիստ եկեղեցւոյն մէջ, որմէ յետոյ պաշտօնական բացումը պիտի կատարէ ժողովրդապետական նոր սրահին: Կէսօրէ եաք, Փարիզի՝ Նոթր - Տամ Մայր տաճարին մէջ ան պիտի ողջունուի Վսեմ. կարդինալ Լիւսթիժէի կողմէ Ս· Պատարագի ընթացքին: Եւ վերջապէս, ընդունելութիւն մը պիտի սարքուի իրեն ի պատիւ, Երեքշաբթի, Յունիս 3-ին, 17 ռիւ տը լ'Ասոմփսիոնի Քոյրերու սրահին մէջ:

Մեր հաւատացեալ ժողովուրդը սիրով հրաւիրուած է ներկայ ըլլալ այս զանազան հանդիսութեանց եւ իր ողջոյնները ներկայացնել Գերերջանիկ հոգեւոր Տիրոջ:

ԴԻՒԱՆ
ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԻ ԱՌԱՋՆՈՐԴԱՐԱՆԻ

ՀԱՅՐ ՄԱՆՈՒԷԼ ԱՋԱՏ ԱՐՁԱԿՈՒԱԾ

Ինչպէս կը սպասուէր, Հայր Մանուէլ Երկաթեան ազատ արձակուեցաւ Կիրակի, Մայիս 18-ին:

Յատուկ պատուիրակութիւն մը, գլխաւորութեամբ Հայր Մեսրոպ Ծ· Վ· Մութաֆեանի Պոլսէն գացած էր Զանազքալէի բանտը, ուր Հայր Մանուէլ արգելափակուած էր: Պատուիրակութեան մաս կը կազմէին նաեւ իրաւագէտ Անդրանիկ Ճինկէօզ եւ Հայր Մանուէլի ազգական - ները: Կիրակի առաւօտ իսկ, վարդապետը Պատրիարքարան փոխադրուեցաւ, ուր կը կը մնայ առժամապէս: Ծանօթ է որ Պոլսոյ Շնորհք Պատրիարքը երաշխաւոր եղած էր Հայր Մանուէլի, անոր դատավարութեան առեն:

ՀԱՅՐԵՆԱՍԻՐՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ԱԶԳԱՅԻՆ ԱԶԱՏԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ԳԱՂԱՓԱՐՆԵՐԸ ՍՈՒՐԷՆ ՊԱՐԹԵՒԵԱՆԻ ԳՈՐԾԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

Ա. Ա. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ

(Բ. եւ վերջին մաս)

«Քայքայում» դրքի զլխաւոր մոթիվներէն մէկն ալ հոգեկորուստի ողբերգութիւնն է: Գաղթականներու ճակատագրական բարոյալքումը արտացոլուած է «Թմութեան զոհերը», «Մզձաւանջը» եւ «Զապէլ» պատմուածքներուն մէջ: «Գրթուխեան զոհեր»ու մէջ օգտուելով հանատրական արուեստի միջոցներէն, Պարթեւեան դրուագ առ դրուագ կը ստեղծէ միջնորդական պատկերներ: Ազգային եւ բեսխոխան Աւետիս Սարկաւագեանի, ընկերվար - յեղափոխական Արսէն Ունջունեի եւ մատուռական Զարեհ Երկաթեանի վէճը գաղթական երիտասարդներու նրատասա արարքներու մասին, կը յանգի հոգեբանական հետեւութեան. օտար գերթատրուութիւնը գաղթականներու հոգեկորուստի պարարտ հողը հանդիսացաւ: Արսէն Ունջունին, մեզմերով ընկերներու դայրոյթը, կ'ըսէ. «Այդքան դառն մի բլլաք այդ եղկելիներուն հանդէպ, գրթուքեան զոհերն են անոնք»:

«Գրթուխեան զոհերը» նովելին մէջ պատմուող դէպքերու դեղարուեստական ընդհանրացումն այն է, որ օտար բարերարութիւն կոչուող երեսպաշտութիւնը, ինչպէս թմրադէզ, գաղթական - ներէն չատերը հաշահեցուցած էր պատմական ճակատագրի ողբերգութեան հետ:

Պարթեւեան իր նովելներուն մէջ կը զարգացնէ ոչ թէ այն հարցը, թէ ինչպէս է կեանքը, այլ այն, թէ ինչո՞ւ է այդպէս: Թափանցելով գաղթականութեան թեմայով նովելներու խորքը, դրժուար չէ կռահել դրողի նաեւ այն միտումը, բառորոյն՝ գաղթաշխարհի ապահով կեանքով ապրող հայ շատ հարուստներ հայրենակիցներու առջեւ փակեր էին իրենց դուռները, կղզեր քաղաքները եւ մէկ կողմ քաշուեր: Պարթեւեանի կարծիքով այս անտարբերութիւնն էր նաեւ պատճառը, որ յուսալքուած գաղթականները կը բախէին օտար դռներ: Անշուշտ, հեղինակը քիչ մը խտացուցած է գոյները՝ յաճախ մոռնալով ազգային տոհմիկ ոգին, հայ ժողովուրդի գարաւոր աւանդոյթները: Սակայն նկատենք, որ մենք իրաւունք չունինք աւելին պահանջելու արուեստագէտ մը, որ ինք եւս առընչուելով գաղթականներուն՝ կրած է դրկանքներ խառնաշփոթ ժամանակաշրջանի մը, երբ ոչ ոք սթափ հայեացքով չէր կրնար դիտել երեւոյթները: Հայրենասէր դրողը մտահոգուն հայեացքով կը նայի ազգային ողբերգութեան: Այդ պատճառով ալ ան կը ցանկայ որ ազգն ամէն մէկ անդամ, անկախ հասարակական պատկանելիութենէն, կանգնի բարերարութեան դէմ:

Հազիւ թէ ուրիշ դրող մը այնքան մօտէն ու սրտցաւօրէն առընչուած բլլայ գաղթականութեան հարցին եւ օտար ափերու վրայ դեգերողներու հոգեկան ցնցումներուն, ինչպէս Ս. Պարթեւեան: Պարթեւեանի այն միտքը, թէ՝ «գաղթականները մեր ազգային դժբախտութեան շրջուն պատկերներն են, պէտք է ներողամիտ ու անյիշաչար բլլանք անոնց հանդէպ», ճշմարիտ ընդհանրացում է: Ջէ՞ որ անոր կը պատկանի նաեւ հայ ժողովուրդի ճակատագրին դէպուկ բանաձեւը. «Մեր կեանքը միշտ փոթորիկ մը եղած է»:

«Քայքայում» նովելների ժողովածուն իւրօրինակ եղերերգութիւն մրն է, ազգային վշտի նոր էջ մը, զոր այնքան վարպետօրէն բացած է Պարթեւեան: Մէկ խօսքով, այս շարքին մէջ պատկերուած է հայ ժողովուրդի ճակատագրական այն պահը, երբ անորոշ ու **քառասային իրա**րանցումի մէջ ինկած գաղթականը փրկութեան ուղին դեռեւս չէր գտներ: Սակայն, յատկանշական է, որ Պարթեւեան եղեռնի թեմայով գրած իր առաջին իսկ նովելները կը յատկեցնէ նաեւ յոյսի եւ հաւատքի դրուագներով: Ան կը փափաքի կեցութեան հարցը դարձնել քննութեան նիւթ՝ ընդվզումի ոգի ներարկելով մեր հերոսներուն մէջ: «Հայուհին» դրքի նովելներուն մէջ, դեղարուեստական նոր միջոցներով ու խորութեամբ, կերտելով եղեռնի իրական պատկերներու մէջ տառապող հայուհիներու կերպարներ, դրոզը անոնց մէջ խտացուցած է ընտանիքի բարերարութեան հանդէպ տեսլութիւնն ու վրէժը, ընդվզումը:

Հայուհիի թեման կապուած է Պարթեւեանի գրական գործունէութեան ամբողջ ընթացքին: Սկսելով «Մայքօ» նովելէն (1900), այնուհետեւ այդ թեման կ'ընկերանայ դրողին մինչեւ իր մահկանացուն կնքելը, մինչեւ դեղարուեստական վերջին գործը՝ «Ընկերուհին» (1921): Այսինքն՝ Պարթեւեան շուրջ երկու տասնամեակ հարազատ մնացած է այդ թեմային: «Հայուհին» պիւրքը, «Անմահ բոցը» տրաման, «Ընկերուհին» նովելը կը վկայեն, որ հայրենասէր արուեստագէտը հայուհին մօտէն ճանչցած է:

Ժողովածուն կը բացուի ցնցող գործով մը՝ «Մայքօ» նովելով: Պարթեւեանի ստեղծագործութեան ամենաւառ էջերէն մէկն է այս, ազատանդի ինքնատպութեան պատկեր: Խորհրդանշական (եղերական վերջալոյս, փոթորկոտ կոհակներ, եփրատի մութ վագր) եւ հերոսուհիի հոգեկան յարատեւութեան (մտածկոտ ու ցաւագին, տաժանաբոտ բայլեր, կսկիծէն աւելի ուռած լանջք) գունդրդումով կը հիւսուի դեղարուեստական պատկեր մը, որ լեցուն է ներքին ողբերգութեամբ: Բայց հոգ լսկ կ'ուրուագծուի Մայքոյի ըմբոստ կեցուածքը՝ իր յուսահատութեան դէմ ծառացած հայուհիի մտասեւեռուած դիմագծերը: 1896-ի ապրիլի օրերուն աւազակ Հասանը դիշերով ներխուժած է դիւղ եւ յափշտակած ամենաչքնաղ աղջիկը՝ 14-ամեայ Մայքոն եւ երկու ամիս պահելէ յետոյ, առեւանգուած միւս աղջիկներուն հետ, ցոյց տուած է դիւղի ճամբան. «պացէ՛ք, կեավուր-ի սիրուն աղջիկնե՛ր, պացէք առանց նեեւնիզ նայելու...»: Հերոսուհին անկարող է տանիլ ծանր վիրաւորանքը, որ իրեն հասեր է անպատուութեան հետեւանքով: Իրականութեան ու իսէալի սուր հակադրութեամբ, ըմբոստացումի դաղափարատիպ կերպարը կերտելով, Պարթեւեան ընթերցողը կը մղէ մտածումներու աշխարհը. Մայքոն իրմէ ծնած էակը կը ճզմէ ոտքերու տակ «սատկի՛, սատկի՛, չան զատակ» ընդվզումով: Գրողին կը թուի, թէ հայուհին պատրաստ չէր զէնք վերցնելու, որովհետեւ դէն ոչնչութիւն ներչնչող չկար: Սակայն Մայքոյի կերպարին մէջ հեղինակը խտացուցած գոյներով դրած է գալիք խիզախումներու հայրենիքի համար մաքառումներու նուիրական պատրաստները: Միւս կողմէ, ինչպէս ցոյց կուտան նաեւ «Արիւնին յաճախանքը», «Կարմիր չուչանը», «Ծոյլը», «Զապէլ» նովելներուն մէջ, «Անմահ բոցը» տրամային մէջ եղած դեղարուեստական փաստերը, համազգային ինքնապաշտպանութեան գործի մէջ Ս. Պարթեւեան հայուհին կը դիտէ որպէս սրբութիւն - սրբոց. «իրեն կը մօտենայի եւ ճակատէն կը համբուրէի, ինչպէս կը համբուրեն խորանի վրայ դրուած մասունք մը», - կ'ըսէ «Արիւնի յաճախանքը» նովելի հերոսը:

Եղեռնի չրջանէն այլ պատկեր մը կը նկարագրէ Պարթեւեան «Հացին ուժը» նովելին մէջ: 1896-ի ապէտին յայտնուած է մահէն փրկուածներու տանթէական տառապանքը. «Ծարեները չէր կանչեր, ու դութանի նուիրական լլկումէն այրուած արտերը, լերկ ու խոպան, իրենց լքուած ու անարգասանդ մայրութիւնները կը պային... Ու սովը իր մահաչունչը կը փչէր հիմա»:

Հայրենասիրութեան եւ ազգային ազատագրական պայքարի թեման փառ ու կենդանի պատկերներով արտացոլացուած է Պարթեւեանի նովելներու Գ. դրքին՝ «Արիւնի մատեանը» չարքին մէջ: Ատոր հրատարակութեամբ առանձին դրքով (1915) Պարթեւեանի համար ունէր այն նշանակութիւնը, որ անով դրողը կ'արձագանգէր նաեւ Մեծ եղեռնին՝ պայքարի կոչելով ահաբեկած ու սարսափէն քարացած ժողովուրդը՝ ազգային ազատագրութեան պայքարին հասատատելով: Հերոսական պայքարի տրամադիպմի եւ դրոզի անխառն լաւատեսութեան տրամադրութիւններով յագեցած պործերը ուղղուած են նաեւ պատերազմի ու ըմպանդի դէմ: Ոտքի ելած կամաւորները հայրենիքի ազատագրութեան համար «Սուրբ կռուի» հերոսներ են: Զիրենք կը միացնէ հասարակական կեանքին մէջ յառաջ եկած չարիքը մէջտեղէն վերցնելու պիտակրութիւնը: «Դուն հանգիստ ննջէ, Սարօ՛ ջան, - գոհուած ընկերոջ թափանձանքին խրոխտաբար կը պատասխանէ ուս կամաւոր Եակորը, - կուգայ ժամանակ, երբ մենք Սասունի եւ հայրենեան ողջ վրէժը կը լուծենք...» («Պատանէչին վրայ»): Սարոյի մարտական ընկերը հիմա ուս կամաւոր Եակորն է: Ուշագրաւ է, որ Կովկասի համար մղուած մարտերուն կը գոհուի Սարոն՝ վերջին չունչին Եակորին աւանդ ձգելով երկու սուրբ բան՝ «անողոք վրէժխնդիր կռուի» պատգամը եւ իր պաշտելի գէնքը. «...իր հրացանը, միակ բանը, որ փրկեր էր հայրենի քայքայումէն»:

Ս. Պարթեւեանի «Սուրբ կռուի» կամաւորները ընդհանուր չատ բան ունին Սիամանթոյի «Դիւցազնօրէն»ի հերոսներուն հետ: Եւ պատահական չէր, որ Պարթեւեան Սիամանթոյի այդ չարքը գեղեցիկ «Դէպի ընդվզում» իր նովելներու կոպքին՝ յոյս ընծայելով «Կամաւորները» խորագրով:

«Անոնց մահերը» նովելը Պարթեւեանի ծրագրային ստեղծագործութիւններէն է: Հոս արուեստագէտը կը խորհրդածէ կամաւորական կռուի, հերոսացման, յոյսի ու հաւատքի, անողոք ճակատագրի ու ինքնաբուխ մարդնչելու հարցերուն չուրջ եւ կը չօշափէ գրականութեան խնդիրներ: - «Ո՞վ պիտի գրէ, - կ'ըսէ Աւետ, եղերական մեծ քերթուածը, հոյակապ դիւցազներգութիւնը հայ յեղափոխական մարտիկներուն... Ո՞ւր է հզօր քնարերգուն, որ պիտի գայ սարկական դարերուն անդունդին խորէն ժայթքող հայ ըմբոստացումի ամէհի գեղեցկութիւնն անմահացնել...»: Աւետ, որ կամաւորական կռիւներու մէջ թրծուած մարտիկ է, պիտի, որ եղեռնէն փախուստ եսական ցաւ է, նիհար ու անարիւն երազներով չէ, որ պիտի կռիւ բորբոքի: Սառնաձնելով գրել հերոսացումի Մատեանը, Պարթեւեան առով կը չեշտէ իր հայեացքը գրականութեան ընկերային դերին մասին: Արուեստագէտի կարծիքով ոչ մէկ բան, որ կը կատարուի ազգային, քաղաքական ու ընկերային կեանքի մէջ, պէտք չէ անհետ մնայ, ինչպիսի պատմական փոթորիկներու մէջ ալ գտնուի գրողը:

Պարթեւեանի կուսակցական եւ յեղափոխական թեմայով գործերուն մէջ կը նկատուի որոշակի ենթակայականութիւն: Ճամբու գրողը կ'իյնայ ծայրայեղութիւններու եւ հակասութիւններու մէջ: Այդ պատճառով ալ գործերը հրապարակախօսական կոչեր են, նիւթի կառուցուածքն գրեթէ զուրկ:

Պարթեւեան միշտ ալ արձագանգած է հասարակական - քաղաքական իրադարձութիւններուն: Այդ տեսակէտէն ուշագրաւ են նաեւ «Զայնր հնչեց» վէպը (1915) եւ «Անմահ բոցը» տրաման (1917): Իրենց արտայայտած գաղափարներով, հեղինակի լաւատես տրամադրութիւններով, ազատագրական պայքարի դրուագներով այս գործերը կը պատասխանէին միջազգային կեանքի որոշ հարցերու, կը մերկացնէին աւերիչ պատերազմներն ու եղեռնը հրահրողները: «Զայնր հնչեց» վէպի նիւթը առնելով համաշխարհային Ա. պատերազմի ռուս - թըրքական ռազմաճակատի մարտերու դրուագներէն, արձակագիրը ընթերցողը կը տեղափոխէ ազատագրական պայքարի նոր ոլորտ: Քաղաքական, պատմական անցուդարձերու, կովկասահայ կեանքին մէջ տեղի ունեցող ազգային ազատագրութեան նոր յոյսերու մէկ քանի կողմերը ցուցադրելով՝ Պարթեւեան այս գործին մէջ կրկին կ'անդրադառնայ կամաւորական չարժումին: Ցուցադրելով իր խոր ատելութիւնը աշխարհակալ պատերազմին հանդէպ մերկացնող խօսքով հանդէս կուգայ այդ ազէտը սանձազերծող ակրութիւններու, առաջին հերթին պերմանական աշխարհակալութեան դէմ: «Եւ աշխարհ ափ ի բերան մնաց պահ մը, այն դժնի վճռականութեան, այն մոլեգին անհամբերութեան առջեւ, - կը գրէ Պարթեւեան, - որով Քանթի, Պէթհովէնն, Կէօթէի երբեմնի պայծառ Գերմանիան կը դնէ մարդկային ընկերութենէն դուրս՝ գոռոզ ու գինով խանդավառութեամբ մը նետուելով արկածի մը մէջ, որ գէթ դէպի անդունդն ալ չտանէր գինքը, եթէ յաղթանակներու անվերջ չարք մըն ալ ապահովէր իրեն, դարձեալ միլիոնաւորներու արիւնն ու անէծքը պիտի կուտակէր իր խղճմտանքին վրայ»:

Վիպական գործողութիւններու մէջ, որպէս առանցք, կը գարգանայ լուսաւոր պաղատիար մը: Հերոսներու բոլոր արարքները, անոնց հայրենանուէր անձնանքները եւ փախուստի ու եղաւարքի տրամադրութիւնները յուցադրելով՝ գրողը կը ձգտի հաստատել իր հիմնական միտումը. հայրենիքի չահը բարձր է անձնական սիրոյ, կենցաղային վայելքներու ամէն տեսակ յարաբերութիւններէ: Պարթեւեան վէպի նիւթ գարձնելով ռուսահայ միջավայրը ըսել կուտայ իր հերոսներէն մէկուն. «Կովկասը հայկական վերածնութեան վառարանն է 60-ական թուականներէն ի վեր»: Այս ամէնուն հետ մէկտեղ Պարթեւեանի «Զայնր հնչեց» վէպը անչուշտ չունի տեղին բնորոշ լայնահուն կառուցուածք ու կերպարներու բազմակողմանի տիպականացման այս գարաւեստականութիւնը, ինչ յատուկ է 20-րդ գարու վէպին: Այնուհանդերձ, բառականաչափ հարազատութեամբ արտացոլացնելով 1896-ի եւ 1915-ի արիւնալի տարիներուն յառաջ եկած կամաւորական չարժումը՝ Պարթեւեան պատասպրական պայքարի թեմայով գրուած գործերու մէջ ի չատս կը բերէ ընդվզող իրական հերոսներ եւ միաժամանակ կը ձգտի ուժգնութիւն տալ այդ չարժումին, բուռն կորով հաղորդել կամաւորներու կռիւին, եւ սատակացնել ցասումի ոգին:

Ս. Պարթեւեան նէոռոմանթիզմի տիպար ներկայացուցիչներէն մէկն է արձակի մէջ եւ ոճի ինքնատիպ վարպետ է: Պատահական չէ, որ տակաւին 1901-ին «Բագմավէպ»ը գրած է. «Ս. Պարթեւեան դեղեցկագիտաց պետի համբաւը խլեց, իսկ աւելի ուշ, 1934-ին Ա. Զօպանեան զայն բնութագրեց որպէս «պերճ ու չքոց արձակի բանաստեղծ մը»՝ անոր անունը միացնելով Սիամանթոյի, Վարուժանի, Զ. Եսայեանի, Վ. Թէքէեանի, Մ. Կիւճեանի անուններուն, որպէս պայքարի պատիարներով ճոխ եւ զգայացունց դրոցներու: Իրօք, դրոցի գործերէն չատերը՝ «Մայքօն», «Հացին ուժը», «Ծոյլը», «Կարմիր չուչանը», «Զապէլ», «Քարի լուր մը Վահրամին» եւ այլ նովելներ, «Անմահ բոցը» տրաման վերը բերուած բնութագրութիւններու ապացոյցներն են: Սակայն պէտք է նկատել որ չորրորդ տարուան տարաչխարհիկ թափառումներն իրենց անջնջելի կնիքը դրած են գրոզ Պարթեւեանի դեղարուեստական մտայղացումներու իրականացման վրայ: Մայր ժողովուրդին հասած մեծ ու փոքր ապէտները, եղեռնը, կրքոտ հայրենասէրին ու տագանդաւոր գրոզին չատ տարբեր են դառնալ իր ժողովուրդի կեանքին վաւերագիր - հրապարակախօսը, քան թէ զբաղիլ «իսկական մարդկային դրականութիւն մը» սկսելու Պարթեւեանի առաջին էջը բլլալով, կարծես անոր կանի առաջին էջը բլլալով, կարծես անոր կանխորոշել երգը գարձած: Գրողը չհասու «Արտագրութիւնը, Աչխատանքը, կինը, կեանքը երգելու փափաքը» ամբողջացնելու:

Ս. Պարթեւեան դրական իւրովի խտացուածքի գրող է, թէ՛ որպէս արձակագիր, եւ թէ՛ որպէս հրապարակախօս: Անոր կեանքն ու գործը ոչ թէ ճակատագրի ոգը է, այլ յոյսի ու հաւատքի վառ օրինակ, մարդասիրութիւն, լաւատեսութիւն:

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՈԳԵԿՈՉՈՒՄՆԵՐ

ՀԱԼԷՊ

ՀԱԼԷՊ («Ծառայ»). – Ապրիլեան 71րդ տարեդարձը այլազան բնոյթի ձեռնարկներով, ոգեկոչման հանդիսութիւններով եւ կրօնական արարողութիւններով յիշատակուեցաւ մեր գաղութին մէջ։

Շաբաթ երեկոյեան, Ապրիլ 23–ի երեկոյեան, Բերիոյ թեմի ազգ. առաջնորդարանի նախաձեռնութեամբ, Քառասնից Մանկանց սրահին մէջ տեղի ունեցաւ ժողովրդային մեծ հանդիսութիւն մը, որուն ներկայ գտնուեցան աւելի քան 800 հոգի։ Նախ երգչախումբը ունեցաւ մանկա–պատանեկան «Մեսրոպ – Մաշտոց» երգչախումբը, հնչեցնելով «Տէր, կեցո՛ Դու զՀայս», «Անդրանիկ», «Զարթիր Լաւ» եւ այլ երգեր, ղեկավարութեամբ Պօղոս Ապահեանի։ Երգչախմբային ելոյթին յաջորդեցին երեք արտասանութիւններ։ Նարեկ Ղազարեան՝ 3–ամ. Երիտասարդ «Հայոց տանջեալներ», Արա Պէրճեքլեան՝ Փոքր Յակոբեանի Ապրիլ 24»ը, իսկ Դրօ Գուլումճեան՝ Սիամանթոյի «Պարը»։ Օրուան բանախօսը՝ Վարուժան Շահինեան վերլուծման ենթարկելով Հայ Դատի այժմու իրավիճակը, դիւանագիտական հաշիւներու որպէս խաղաքարտ օգտագործելու միջազգային դիւանագիտութեան չանքերուն վրայ։ Ապա, ընդգծելէ ետք, թէ 71 տարիներէ ի վեր բան չ՚փոխուած թրք. յաջորդական կառավարութիւններու կեցուածքին մէջ՝ Հայկական Հարցի նկատմամբ, չեչեց թէ ինչպիսի արտաքին ու ներքին ճակատներու վրայ ճիգեր կը թափէ վերջնական յաղթանակի համար։

Յուզիչ կը պահը երբ բեմ բարձրացան 1915ի ցեղասպանութենէն վերապրող 7 դերասիններ, բոլորն ալ 80ը անց, որոնց կողմէ խօսք առնելով Յովհաննէս Սէրոպեան, վերապրող սերունդէն պատգամ մը ուղեց Հայ երիտասարդութեան, մինչ «Զարթիր Լաւ» երգչախումբը կը հնչեցնէր «Մարզարապատ»ը և աւելի պատչաճի այլ երգեր։ Հանդիսութիւնը վերջ գտաւ Բերիոյ Թեմի Հայոց առաջնորդ Սուրէն Արք. Գաֆթարեանի փակման խօսքով։

ՊԱՏԱՐԱԳ ԵՒ ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ. - Նախանցեալ տարիներու նման, այս տարի ևս, Ապրիլ 24–ի առաւօտեան Հալէպի ազգային դերեզմանատան մատուռը առջեւ հաւաքուեցաւ բազմութիւն մը՝ հոգեհանգստեան արարողութիւն, ի հիշատակ Մեծ Եղեռնի զոհ միլիոն հայ նահատակներու։ Պատարագը մատուցեց Թեմին առաջնորդը՝ Սուրէն Արք. Գաֆթարեան։ Կարգապահութեան հսկող արի–արենոյշներու կողքին նոյն օրը դերեզմանատուն փութացին մօտ 10 հազար Հայեր։ Կ՚արժէ յիշել, որ Ապրիլ 24–ի Հինգշաբթի օրը փակ մնացին Հալէպի հայկ. բոլոր հաստատութիւնները, դպրոցներն ու գործատեղիները։

ՄԻԱՍՀԱՄԱՅՆԱԿԱՆ ՈԳԵԿՈՉՄԱՆ ՀԱՆԴԻՍՈՒԹԻՒՆ. – Ընդառաջելով Հալէպի երեք հայ համայնքներու հոգեւոր պետերու հրաւէրին, Հինգշաբթի, Ապրիլ 24–ի երեկոյեան հարիւրաւոր Հայեր ներկայ գտնուեցան Հայ Կաթողիկէ Ս. Երրորդութիւն եկեղեցւոյ «Ազատանեան» սրահին մէջ տեղի ունեցած յուշահանդէսին։

Հանդիսութեան բացումը կատարելով, Սուրբիոյ Հայ Աւետ. Համայնքի պետ՝ վեր. Պարսեղ Ազարդեան իր խօսքին մէջ չեչոց դրաւ եղեռնէն յարութիւն առած Հայ մարքի արձակած ծիլերը օտարներուն ծանօթացնելու ու այդպիսով Հայ ժողովուրդի բարոյական վարկը յաչս օտար հաստատակեցութեանց մի՛չա բարձր պահելու անհրաժեշտութեան վրայ։

Օրուան պլխաւոր բանախօսը՝ Վիէննայի Մխիթարեան ուխտի միաբաններէն Հ. Վարդան վրդ. Աչկարեան, որ յատկապէս այս առիթով եկած էր Հալէպ, իր ուղերձին ընդմէջէն խոր վերլուծման ենթարկեց ցեղասպանութենէն աւելի քան 70 տարիներ ետք Հայութեան դոյութիւնը, որպէս դիմագիծ ունեցող հաւաքականութիւն, որպէս ինքնուրոյն մշակոյթի տէր ազգ։ Ան իր խօսքը եզրափակեց ըսելով, թէ «կանք, պիտի լինենք ու դեռ չատանանք»։

Խօսք առնելով, Բերիոյ Թեմի Հայոց առաջնորդը՝ Սուրէն Արք. Գաֆթարեան, դիտել տուաւ թէ սեւ օրերէն տասնեակ տարիներ ետք թշնամին դեռ կը յամառի ուրանալ հայկ. ցեղասպանութեան իրողութիւնը, մինչ քաղաքակիրթ կոչուած պետութիւններ իրենց չահերէն մեկնելով, անտարբերութեամբ ու լռութեամբ բարոյական պատասխանատուները կը զատնան նման արարքներու դործադրութեան։ Ապա, չեչտելէ ետք, թէ մեր ժողովուրդը իր անժամանցելի իրաւունքներուն ձեռքերուամբ կը սպասէ միա՛յն Հայ երիտասարդութենէն, ընդգծեց, թէ պիտի գայ այն օրը, երբ բոլոր մեծերը պիտի ճանչնային հայ ժողովուրդի արդար կանչին, մեր վշտի երգիչ Ա. Ահարոնեանի նման բսելով. «յարգա՛նք քեզ, նահատակ ժողովուրդ»։

Հուսկ, փակման խօսքը կատարեց Հալէպի Հայ Կաթողիկէ Թեմին առաջնորդը՝ Յովհէփ Արք. Պաամաճեան, որ իր կարգին ճանչնակցելով առաջնորդին խօսքին, չեչտը դրաւ ամուր նկարագրի եւ հաստատ հաւատքի տէր երիտասարդութեան վրայ։ Հանդիսութեան ընթացքին դործադրուեցաւ դեղարուեստական կոկիկ յայտագիր մը։

Նոյն օրը, երեկոյեան ժամը 9–էն սկսեալ Հալէպի Հայց. առաքելական բոլոր եկեղեցիներուն մէջ տեղի ունեցաւ մոմավառութեան հոգեյոյզ արարողութիւն մը։ Հազարաւոր Հայեր մոմեր վառելին իրենց ընտանիքին եւ դերդաստանին նահատակներուն համար։ Մոմավառութենէն դոյացած եկամուտը պիտի յատկացուի Տէր Զօրի Նահատակաց Եկեղեցւոյ շինութեան Ֆոնտին։

ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԱԿԱՆՆԵՐՈՒ ՀԱՒԱՔ. - Հալէպի Հայ Համալսարանականներու Միութիւնը եւս, Եղեռնի 71ամեակի ելոյթներու ծիրին մէջ, Ուրբաթ, Ապրիլ 25-ին, համալսարանական ուսանողութեան յատկացուած ձեռնարկով մը ոգեկոչեց ապրիլեան զոհերու յիշատակը «Լմմանուէլ» եկեղեցւոյ սրահին մէջ։ Բացումը կատարեց Հրաչ Սահակեան. անդրադառնալով եղեռնը նախորդող քաղաքական պայմաններուն։ Բնութագրելէ ետք Հայ Դատի արդար լուծման համար Սփիւռքի մէջ տարուող աշխատանքները, յիշեց ցեղասպանութեան ճանաչման գծով հայրենի մամուլորակութեան ստանձնած դերը ու այս առթիւ մէկ քերեց Զօրի Բալեանի ուշադրաւ մէկ խօսքը, որուն նանուած Նիւ – Եորքի մէջ, ուր ան կ՚ընդդրծէր թէ Հայաստանը լոկ Ռուս. Հայաստանը չէ, այլ ամբողջ պատմական Հայաստանը՝ Վան, Մուշ եւ Ղարաբաղ։

Առանձին բանախօսութիւններով ներկայացուեցան 1915–ի հայկ. դիմադրականները։ Մատրէն Շամլեան ներկայացուց Ուրֆայի Հերոսամարտը, Յովիկ Սօլաքեան՝ Մուսա լերան 40 օրերը, իսկ Լեւոն Շառոյեան՝ Տարօնի Գոյամարտը։ Անոնք պատմութեան հերոսական դրուագներու յիշատակումով մինչ մէկ կողմէ անդրադարձան այդ չքնաղ Հայութեան կրած տառապանքներուն, միւս կողմէ, չեչտեցին նաեւ այն իրողութիւնը, թէ հայ ժողովուրդը նոյնինքն ջարդերու տարիներուն դէմ կանգնեցաւ թրքական ծրագիրներուն, հերոսամարտներու մղումով, որոնք պարբեր չարունակ փառքը պիտի կազմեն արի ժողովուրդի մը արի կամքին։

ԼԵՒՈՆ ՇԱՌՈՑԵԱՆ

ՉԱՅՆԵՐ ԳԱԻԱՌԷՆ

«ԱՐԱՔՍ»Ի ՊԱՂՏԱՍԱՐ ԱՂԲԱՐԸ

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

ԵՒՍ Յակոբ Պարոնեան, վերէն, դիտեց Լիոնի մէջ Մայիս 10-ին, Վարդան Քէչիշեանի բեմադրած Պաղտասար Աղբարը, մնաց, անկասկած, պահ մը, ապշահար։ Յետոյ ունեցաւ, թերեւս, բարեացակամ ժպիտ մը եւ, ի վերջոյ, երբ ներկայացումը հասաւ իր վախճանին, ինք ալ բարկաւ ծափահարել ինչպէս ծափահարեցին Արմէնի փողոցի սրահին մէջ հաւաքուած հանդիսատեսները, գոյց տալով արժանի համակրանք բեմադիրին դերակատարներուն հանդէպ։ Ասոնք, մէկ բացառութեամբ, անչափահասներ էին, մանչ եւ աղջիկ։ բացառութիւնը՝ Սահակ Պրյրդլի, Պաղտասար Աղբարը, պղտահայ ժիր երիտասարդ մը, Մ. Ասէ Դպրեվանքի նախկին սան։

Այս դեռատի խումբին անունը «Արաքս» է։ Կը պատկանի Կապոյտ Ասչի Տէսիլի մանկամիւղին՝ որուն նախագահուհին, Տիկին Փափազեան, վարագոյրը բացուելէն առաջ, ըսաւ որ դերասանները Կապոյտ Ասչի դպրոցի աշակերտ - աշակերտուհիներն են, բոլորն ալ։

Առոգանութիւնը անթերի գտանք. ոչ ոք կմկմաց բեմին վրայ։ «Հինգ ամսուան աշխատանքի արդիւնք է» ճշդեց բեմադիրը, պատասխանելով մեր հետաքրքրութեան։

Յանդուգնութեամբ, յոյսով ու գժուարութիւններով լեցուն հինգ ամիսներ՝ որոնց ընթացքին Վարդան Քէչիշեան, ուժ գրեթէ անփորձ դերակատարներով, յաջողած է մէկտեղ հանել եզակի Պաղտասար Աղբար մը՝ որ լիուլի զուարճացուց սրահը։

Ընդհանուր եզրակի։ Միայն 8 դերակատարներով Պաղտասար Աղբար ներկայացնելը արդէն սովորական բան չէ։ Իսկ բոլորովին անսովոր է տեսնել տիկիններէ կազմուած «դատաստանական խորհուրդ» մը՝ որ բեմը կը դարուէ վճռելու համար Պաղտասարի ընտանեկան ճակատագիրը։ Յակոբ Պարոնեանի բեղուն երեւակայութիւնը, Պոլսոյ մէջ, անցեալ դարուն, չէր կրնար մինչեւ հոդ երթալ...

Բնականաբար, բեմադիրը դիտմամբ չէ որ նախընտրութիւնը տուած է աղջիկներու։ Բեմ ելլելու, մանաւանդ դեր ստանձնելու տրամադիր այդ տարիքի մանչեր չէ դտած։

Բեմադիր Քէչիշեանի եւ Պաղտասար Աղբար Պրյրդլիի հետ, ծափահարուեցան Վարդուհի Նաճարեան,, Վերա Օհաննէսեան, Անի Փափազեան, Անահիտ Չանուչեան, Անի Երեցեան, Տիգրան Պատուեան, Գրիգոր Քէլեկեան, որոնք յաջողեցան ուրախ երեկոյթ մը հրամցընել ներկայ չուրջ երկու հարիւր հոգիներու, ընդհանրապէս Տէսինցիներ։ Սրբահին մէջ տեղ կար Լիոնցիներու համար՝ որոնք թերեւս ալ տեղեակ չէին։

ՎԱՂԻՆԱԿ ՄԻՍՔՃԵԱՆ

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ՇՈՒՐՋՊԱՐ
ԵՒ
ԱՅԼ ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐ

Հեղինակ՝ ՅԱԿՈԲ ԿԱՐԱՊԵՆՑ

Ոսկեդար հրատարակչական
Նիւ - Եորք, 1986

ԱՌԱՍՏԱՂԸ

ՌՈՊԷՐ ՀԱՍՏԷՃԵԱՆ

- Մի՛ մտահոգուիք, ախկին, կ՚ըսէ բժիշկը ի վերջոյ, մեղմ ձայնով, ու չատ պարարին, մի՛ մտահոգուիք։ Ամէն ըստնաք պիտի տարուի։ Վատնգաւոր ոչինչ։ Միայն քիչ մը համբերութիւն։

Ա՛, Աստուած միայն ղիտէ թէ այդ խօսքերը ինծի այնքան ուրախութիւն կը պատճառեն, որքան պատճառած պէտք է ըլլան ոտկին մօրը։ Դարձեալ կը զատնամ դէպի անոնց կողմը, աչքերուս մէջ դնելով զոհունակութեան փայլ մը, որպէսզի յայտնի ընեմ մտանակցութիւնս իրենց ուրախութեան։ Աւելորդ է ըսել թէ աչքերը կը նշմարէ իմ այդ համեստ մասնակցութիւնը։ Տղեկին մայրը իր դլխովը տարտ մը կ՚ըսէ առանց փոխելու իր դէմքին ոխուր արտայայտութիւնը։ Ոչինչ կը տարցնէ, ոչ մէկ բացատրութիւն կը պահանջէ, միայն դլխովը այո մը կ՚ըսէ, այն տպաւորութիւնը թողլով, որ ինք արդէն բաւական բան դիտէ իր զաւկին կացութեանը մասին եւ որ բժիշկը ուրիշ ոչինչ ըրած է եթէ ոչ անդամ մը եւս հաստատել արդէն գիտցուածը։ Բժիշկը, վերջին ակնարկ մը նետելէ ետք հիւանդին վրայ, նշան մը կ՚ընէ հիւանդապատհուհիին եւ կը քալէ դէպի դուռ։ Այն ատեն է որ կինը կը խօսի.

- Այս դիշեր կրնա՞մ քովը նստիլ։ Պիտի չքնանամ։ Քովը կը նստիմ ու կը լուսցընեմ։

- Միայն այս դիշեր, կը պատասխանէ բժիշկը, ըսին ինծի թէ միայն այս դիշերուան համար արտօնուած էք։

- Շնորհակալ եմ։

Մեր սենեակին մէջ բան մը կը փոխուի բժիշկին անհետանալէն ետք։ Կարծես թէ հիւրերը տունէն մեկնեցան եւ անհկնեը դլուխ - դլխի մնացին։ Կիներէն այն, որ մայրն է եւ հոս պիտի մնայ այս դիշեր, կօշիկը կը հանէ, մուճակ կը հագուի, մինչ - միւսը առաջին անդամ ըլլալով կը նշմարէ դիս եւ դլխովը կը բարեւէ։ Այդ բարեւը չի վրիպիր հիւանդին մօր ուշադրութենէն եւ ան ալ կը բարեւէ դիս։ Ահաւոր ճիգ մը կ՚ընեմ ամբողջովին դէպի իրենց կողմը դառնալու համար։

- Անցեալ ըլլայ կ՚ըսեմ։ Աստուած ժամ առաջ բժշկութիւն տայ ձեր զաւկին։

- Շնորհակալ եմ, կը պատասխանէ մայրը։ Չեզի ալ անցեալ ըլլայ։

Չեմ կարծեր, որ իր պատասխանն ու բարեմաղթութիւնը այնքան անկեղծ, այնքան արտաբուխ եղած ըլլայ որքան եղաւ իմս։ Քաղաքավարութեան համար արտասանուած ընթացիկ խօսք մը իրը, որ ամէն օր հազար անդամ կը կրկնուի այս հիւանդանոցին պատերուն մէջտեղ։ Զարմանալի չէ։ Զարմանալի չէ նաեւ այն՝ որ կինը երկարել չուզեր ինծի հետ խօսակցութիւնը, քանի որ «ձեզի ալ անցեալ ըլլայ» ըսելէ անմիջապէս վերջ կը բանայ ձեռքի պայուսակը ու բան մը փնտռել կը սկսի անոր մէջ։ Ինչ որ կը փնտռէ, անտար մըն է։ Չեմ դիտեր ինչո՞ւ, չեմ դիտեր նաեւ ո՞ր մեքենականութեամբ է որ մազերը անտարելու պահանջը զդացած է, սակայն արագ ու անփոյթ չարժումով մը անտարը կ՚անցընէ մազերուն մէջէն։ Անդամ մը միայն, եւ չատ չուտ։ Ձեռոյ անտարը կրկին կը դնէ պայուսակին մէջ եւ պայուսակը կը դետեղէ սեղանիկին վրայ։

- Վատո՞հ եա, որ քնանալ պիտի չուդես, Ալիս, կը հարցնէ միւսը։

- Ի՞նչ քնանալ, կը պատասխանէ հիւանդին մայրը, որ Ալիս կոչուեցաւ։ Կրնա՞մ աչքս դոցել։ Անկարելի է։ Արդէն քան չունիմ։ Սա աթոռը ինծի կը բաւէ։ Տայ Աստուած, չուտ առաւ ըլլայ...

Կը յիշեմ Մարկոսը։ Ո՞ւր եա, Մարդ Աստուծոյ, հասա՞ր տունդ, մտա՞ր խանոցէդ ներս, վերակա՞ր նախկին ու բնականոն կեանքդ։ Հոս ըլլայիր ու տեսնէիր սա տեսարանը։ Տեսնէիր, թէ ինչպէս անկողինդ, տակաւին չպաղած, դրաուեցաւ ուրիշի մը կողմէ։ Իմ, առաջին անդամ չէ որ կը տեսնեմ այդ անկողնին բնակիչ փոխելը։ Բայց բնաւ այսքան չէին աճապարած ինծի նոր դրացի մը տալու։ Հոս ըլլայիր ու տեսնէիր, այո։ Տեսնէիր թէ ինչպէս քիչ առաջ խօսք ուղղեցի այս տիկիններուն եւ անոնք «երես չտուին» ինծի։ Երես չտալ, հապա, այդ է որ ըրին։ Ձիշդ այնպէս ինչպէս երբեմն դիշերները ես կ՚ընէի քեզի, երբ դուն քնացած չըլլայիս նչմարելով խօսք մը կը նետէիր մէջտեղ, որուն ես կը խուսափէի պատասխանելէ, պարզապէս խօսիլ չուզելուս համար։ Այս տիկիններն ալ այդպէս ըրին։ Զոր ու ցամաք «անցեալ ըլլայ» մը ըսին եւ անմիջապէս ուրիշ բանով զբաղիլ սկսան, որպէսզի չըլլայ որ դիրենք խօսքի բռնեմ։ Մինչդեռ ես խօսքի բռնել չեմ ուզեր դիրենք։ Իմս պարզապէս միասնականութեան մը արտայայտութիւնն էր, իրենց տառապանքը բաժնելու պատրաստակամութիւն մը։ Աստուած դիտէ որ չատախօս մէկը չեմ։ Մանաւանդ օտարներու հետ։ Բայց չեմ ալ կրնար անտարբեր մնալ ուրիշի մը տառապանքին դիմաց։ Չեմ կրնար պազ մնալ։ Երկու տաքուկ խօսք արտասանելը պարտականութիւն մըն է այդ պահուն։ Այդ երկու խօսքը պիտի արտասանես, եւ պիտի մխիթարես, սիրտ պիտի տաս։

(Շար. 33)

(Շար. Ա. Էջէն)

ևան Ուխտի սիւներէն մին նկատելուն մի-ջեւ: «Մոնտ»ի աշխատակիցը կը յիշէ որ ընկերվարականներն ալ - 1984-ին - ջանք թափած էին բարելաւելու համար յարաբերութիւնները. - «Բայց խոհեմ եղած էին, ուշադրութիւն դնելով չվիրաւորել անոնք՝ որոնք արդար նկատուած գժգո-հութիւններ ունին այդ երկրին հանդէպ, զանազան տեսակէտներով. - Մարդկային իրաւանց Պաշտպանները, Հայերը եւ Ցոյները...»:

×

«Ֆիկարօ» ալ Մայիս 20-ին, յօդուա-ծաշարք մը կը սկսէր հրատարակել: Ինչ-պէս ըսինք արդէն քանիցս, Ֆրանքեւթըր-քական «սիլի - պիլի»ն լաւ ճամբու վը-րայ է:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՔԱՆՆի չարժանկարի փառատօնը վեր-ջացաւ: Ա. մրցանակը ստացաւ՝ Ժոֆէլ Թը Միշիւն Ֆիլմը, դատակազմի յատուկ մրցանակին արժանացաւ «Զոհողութիւ-նը», որու հեղինակը՝ Տարկովսկի մահա-մերձ է փարիզեան հիւանդանոց մը: Ա.յ-րերու լաւագոյն երկու դերասանները նկատուեցան Միշէլ Պլան եւ Պոլ Հոս-քինս, երկու կին դերասանուհիները՝ Պարպարա Սուքովա եւ Ֆերնանտա Թո-րէս:

«ՄԱՏՆԵՑԻՔ, ՄԱՏՆԵՑԻՔ, ՊԻՏԻ ՎԱՐ-ԶԱՏՈՒԻԻՔ», Ֆրանսայի Ապահովու-թեան նախարարը՝ Փանտրօ կ'ուզէ Գեր-մանացիներուն եւ Իտալացիներուն օրի-նակին հետեւիլ, պայքարելու համար ա-հաբեկչութեան դէմ: Որոշումը, անշուշտ իրմէ կախում չունի (պէտք է Ազգ. Ժո-ղովէն անցնի), բայց իր ծրագիրն է դրա-մական լայն վարձատրութեամբ քաջալե-րել մատնութիւնը:

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ - ԳԵՐՄԱՆԻՈՑ մէջ կա-նանչները բուռն ցոյցեր ըրին չաբաթա - վերջին հիւլէական կեդրոններուն դէմ: Ապահովութեան ուժերու հետ բախում-ները ծանր եղան: 400 վիրաւոր կայ:

×

ՓՈՒԹՊՈԼ

ԼԻՈՆ - ՏԷՍԻՆ՝ ՅԱՂԹԱԿԱՆ ՖՐԱՆՍԱՑԻ ՀԱՑԱՆՈՒՆ ԱԿՈՒՄԲՆԵՐՈՒ ՄՐՑԱՇԱՐՔԻ

Մայիս 18 եւ 19, Կիրակի եւ Երկուշաբ-թի, Տէսինի մէջ տեղի ունեցաւ Ֆրանսա-յի հայանուն ակումբներու Ֆութպոլի տարեկան մրցաշարքը, ձօնուած Հ. Մ. Ը. Մ.-ի նախկին բժիշկ Միշէլ Պաշեանի: Մասնակցեցան 8 խումբեր: Ա.տարտակա - նին Լիոն - Տէսին յաղթեց Վիէնի 5 - 0, երրորդ եւ չորրորդ տեղերուն համար Ա.-ֆորվիլ յաղթեց Իսլի (1 - 1), ազատ հարուածներու առաւելութեամբ:

Մանրամասնութիւնները՝ առանձին թղթակցութեամբ:

×

ԽՈՐՀՐԴԱՑԻՆ 49-ՐԴ ԱԽՈՑԵՆՈՒԹԻԻՆ

—×—

«ԱՐԱՐԱՏ» ՊԱՐՏՈՒԵՑԱԻ ԹԻՓԼԻՍԻ «ԴԻՆԱՄՕ»ԷՆ

Մայիս 18-ի խաղերու արդիւնքներն են..

Չերնոմորեց - Դնեպր	2 - 2
Դինամօ Մ. - Սպարտակ	2 - 1
Նախտեոր - Զէնիթ	1 - 1
Մետալիստ - Ժալգիրիս	0 - 0
Տորպեդօ Ռ. - Նեֆթչի	1 - 3
Դինամօ Թ. - Արարատ	1 - 0
Կայրաթ - Դինամօ Մինսկ	1 - 0

Այս խաղերէն ետք դասաւորումը կը դիմաւորէ միշտ «Զէնիթ» 13 կէտով, ո-րուն կը հետեւին Թիֆլիսի «Դինամօ»ն 12, «Նեֆթչի», «Ժալգիրիս» եւ «Դնեպր» 11-ական կէտերով:

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ վիէնի մասնաճիւղի վար-չութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր անդամ - անդամուհիները Մայիս 23, Ուրբաթ, երեկոյեան ժամը 8·30-ին Մշա-կոյթի Տուն: Կարեւոր օրակարգ:

Տէր եւ Տիկին Ժան - Ժիլ Վրթանէսեան եւ զաւակները,
Տէր եւ Տիկին Լեւոն Վրթանէսեան եւ ազջիկը,
Այրի Տիկին Շաքէ Թոնկուբեան զաւակ-ներն ու թոռները,
Այրի Տիկին Մերսէտէս Թէրզեան զա-ւակներն ու թոռները,
Պ. Տօնապետ Տօնապետեան, զաւակներն ու թոռները,
եւ Տաճեան ընտանիքը ցաւով կը ծանու-ցանեն իրենց մօր, մեծ - մօր, քրոջ, մօ-րաքրոջ, տալոջ, ազգականին՝

ԱՑՐԻ ՏԻԿԻՆ
ՎԱՄԻԼՈՒՀԻ ՎՐԹԱՆԷՍԵԱՆԻ
(Ծնեալ՝ Թէրզեան)

մահը, որ պատահեցաւ Մայիս 15-ին:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի, Շաբաթ, Մայիս 21-ին, ժամը 16-ին Փարիզի Ս. Յովհաննէս - Մկրտիչ եկե-ղեցին, ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի Թիէի գերեզմանատունը, ամփոփուելու համար ընտանեկան դամբարանը:

Մահագդ զրկուած չըլլալով կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել:

Մեզմէ կը խնդրուի ծանուցանել մահը՝
ՏԻԿԻՆ ԳԱՌՆԻԿ ԳԷՈՐԳԵԱՆԻ
(Ծնեալ՝ Արմինէ Օհանեան)

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի խիստ մտերիմ շրջանակի մէջ, Շաբաթ-շաբթի Մայիս 21, ժամը 10·30-ին Փարի-զի Ս. Յովհաննէս - Մկրտիչ եկեղեցին, ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի Էվրինէի գերեզմանատունը, ամփոփուելու համար ընտանեկան դամբարանը:

Քառասունքի հոգեհանգստեան պաշտօ-նը կը կատարուի Կիրակի, Յունիս 29-ին, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին:

×

«ՅԱՌԱՋ». - Մեր ցաւակցութիւնները ողբացեալին զաւակներուն եւ եղբօր՝ Ա-լիխսան Օհանեանի:

Imprimé sur les Presses du Journal «Haratch»
83, rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire : No 55935

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տէր եւ Տիկին Գուրգէն եւ Անահիտ Սահակեանան, չնորհակալութիւն կը յայտ-նեն բոլոր անոնց՝ որոնք իրենց մօր՝ վարդուհի Թադէոսեանի մահուան եւ թաղման առթիւ ցաւակից եղան իրենց սուգին:

Կը տեղեկացնենք նաեւ թէ քառասունքի հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի Մարսէյլի Սահակ - Մեսրոպ Սրբոց Թարգ-մանչաց Մայր Եկեղեցւոյ մէջ, Կիրակի, Մայիս 25, ժամը 11-ին:

Ի դիտութիւն հանդուցեալին յիշատակը յարգողներուն:

A VENDRE

Villa F4 avec dépendance
Superficie du terrain 1419 m²
Quartier Haute Bertrandière
La Ciotat
Vue imprenable sur la mer
Tél.: (16) 42 - 08 - 43 - 77

ՍԱՐԴԱՐԱՊԱՏ

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻԶ

Հինգշաբթի օր, Մայիս 22, յիշատակ է Աչխարհազօրայ եւ Զօրավարացն Հայոց, որք կատարեցան ի հերոսամարտին Սար-դարապատի 1918 Ամի, վասն հաւատոյ եւ հայրենեաց:

Այս առթիւ, Փարիզի Ս. Յովհաննէս. Մկրտիչ Մայր եկեղեցւոյ մէջ, ժամը երեկոյեան 6-ին, մասնաւոր հոգեհան-դիսա կը կատարուի Սարդարապատի մեր նահատակներուն համար:

Կը քարոզէ՝
ՆԵՐՍԵՀ Ծ. ՎՐԴ. ԲԱՅՈՒՃԵԱՆ

Կը հրաւիրուի մեր ժողովուրդը մաս-նակցելու հոգեհանգստեան յարգանքի այս ազօթքներուն, եւ նորոգուելու Սարդարա-պատի հերոսներուն ոգիով:

×

Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ ՎԱՆՔ

Սարդարապատի հերոսամարտի տարե-դարձին առթիւ, Կիրակի, Մայիս 25, պա-տարագ եւ հոգեհանգիստ կը կատարուի ի յիշատակ նահատակաց:

Այս առթիւ նաեւ կը կարդացուի Ամե-նայն Հայոց Կաթողիկոսին կոնդակը:

Կը հրաւիրուին Վանեցի եւ չրջակայքի հաւատացեալները:

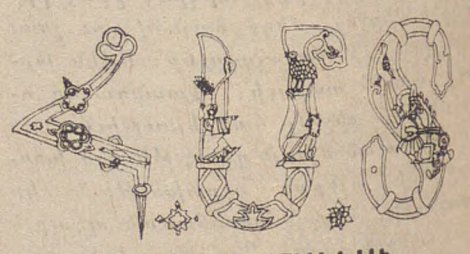
ՄԱՅՐԵՐՈՒ ՕՐՈՒԱՆ

ԱՆԹԻԼԻԱՍ

Շաբաթ, Մայիս 24, Մայրերու Օրուան առթիւ Լիոնի Ս. Յակոբ Մայր եկեղեցւոյ մէջ՝ ժամը 3-ին, կիրակնամու-տի ժամերգութիւն կը կատարուի:

Այս առթիւ Ազգային Տան սրահին մէջ Լիոնի Տիկնանց Միութեան կողմէ հիւրա-սիրութիւն մը կազմակերպուած է բոլոր մայրերուն: Խօսք կ'առնէ՝

ՎԻԳԷՆ ՎՐԴ. ԱՅՒԶԵԱՆ
Հոգեւոր հովիւ
Զաւիչեերիոյ Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ

ԱՐՇԱԿ ՋԱՄԱԼԵԱՆ ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆ

MAISON DE LA CULTURE ARMENIENNE DE DECINES
15, rue du 24 Avril 1915 — 69150 Decines

VENDREDI 23 MAI A 20H30
Dans la salle «Hrand - Samuel»
Le Pasteur René LEONIAN
présente
«*LES ARMENIENS DE FRANCE SONT-ILS ASSIMILES ?*»
Une approche sociologique des Arméniens de France à travers une enquête effectuée auprès de la communauté évangélique arménienne de Lyon.
CONFERENCE - DEBAT
Entrée libre

UN EVENEMENT
UNE PARUTION ATTENDUE
ANI
CAHIERS ARMÉNIENS
N° 1 — MAI 1986
— d'expression française — publiée par le CRDA —

* 100 pages illustrées de photos et de dessins sur tous les thèmes : théâtre, cinéma, peinture, histoire, littérature, poésie, vie en diaspora
* des textes *inédits*, des traductions *nouvelles*, des dossiers *originaux* sur de grands créateurs et auteurs (Komitas, Lubin, Varoujan, etc...)
* Moderne, attrayante, ANI fait revivre le passé et découvrir le présent
* des signatures prestigieuses à côté de jeunes auteurs.
* un comité de soutien composé de plus hautes personnalités du monde politique et des arts.

CONFÉRENCE - DÉBAT
Sous la présidence
de Monsieur ANDRE SANTINI
Secrétaire d'Etat aux Rapatriés

VENDREDI 30 MAI A 20 H 30
Salle de Cinéma du MUSEE de l'HOMME
Place du TROCADERO — 75016 PARIS

avec MM. Serge AFANASYAN, Vahé GODEL, Dikran KOUYMDJIAN, Clément LEPIDIS, Bernard OUTTIER, Pierre TER SARKISSIAN, Jean SOLER, Yves TERNON, Henri VERNEUIL, Jean-Pierre PERONCEL-HUGOZ et Mlle. N. KOULAYAN.

ՄԱՐՍԷՅԼ

«ՍՈՒՐԲ ԳՐԻԳՈՐ»
ՀՈՎՈՒԱԿԱՆ ԵՒ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԿԵԴՐՈՆԻ
ՕՐՀՆՈՒԹԻԻՆ ԵՒ ԲԱՑՄԱՆ ՀԱՆԴԻՍՈՒԹԻԻՆ

Ուրբաթ, Մայիս 23, երեկոյեան ժամը 18·30ին,
Հայ Կաթողիկէ եկեղեցւոյ մէջ՝
26, rue Sibié — 13001 Marseille

նախագահութեամբ՝
ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ – ՊԵՏՐՈՍ ԺԸ. ԳԱՍՊԱՐԵԱՆ–ի
Կաթողիկոս – Պատրիարք Տաճն Կիլիկիոյ Կաթողիկէ Հայոց

ՀԱՅՐԱՊԵՏԱԿԱՆ ՊԱՏԱՐԱԳ
ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿԷ ԵԿԵՂԵՑԻՈՑ ՄԷՋ

Կիրակի, Մայիս 25, առաւօտեան ժամը 10·30–ին Վերափոխման Հայ Կաթողիկէ եկեղեցւոյ մէջ կը մատուցուի Հայրապետական Պա-տարագ:

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՊԵՏՐՈՍ ԺԸ.
Կաթողիկոս Պատրիարք Տաճն Կիլիկիոյ
Կաթողիկէ Հայոց

Յաւարտ պատարագին տեղի կ'ունենայ օրհնութիւն եւ աջհամ-բոյր.

×

Մարսէյլի եւ շրջակայքի հայ գաղութը կը հրաւիրուի զոյգ հան-դիսութեանց:

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
ՄԱՅԻՍ
22
JEUDI
22 MAI
1986

LE NUMERO : 4,00 F

ՀԱՐԱՉ

HARATCH

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE-FONDE EN 1925
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Directrice: Arpik Missakian

Tel.: 47. 70. 86. 60 — Telex: HARATCH 280 868 F
C.C.P. Paris 15069-82 E — 51027317 A R.C. Paris

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 600 Ֆ. — Վեցամսեայ : 310 Ֆ.
Արտասահման : Տար. 700 Ֆ. — Հատը : 4,00 Ֆ.

61րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 16.229
Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN
61e ANNÉE — No 16.229

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԻՆ մէջ, Երեքշաբթի օր, բաւական բուռն փոխադարձութիւններ տեղի ունեցան կառավարութեան անդամներուն եւ ընդդիմադիր երեսփոխաններու միջեւ: Շիրաք կ'ուզէ ամառապարհ եւ ուրիշներ հրամանագրով (եւ ոչ օրինագիծով, ժամանակ չկորնչնելու համար) հնարել կարգ մը բաներ, ինչպէս ընտրական դրութեան փոփոխութիւնը, այսինքն՝ վերադարձ մեծամասնութեան դրութեան, 2 շրջանով: Ասոր դէմ են բոլորը: Ձախն համայնավարներուն՝ կի Տիւքոլոնէ հանդիսաւոր կոչ կ'ընէ Հանրապետութեան Նախագահին (ի դէպ, ան ալ հաճախայն չէ անշուշտ): Այս նիստին հետաքրքրական տիպարն էր հարկ է խոստովանիլ - անկախ անձին քաղաքական ծայրայեղ հակումներէն - Ժ. Մ. Լը Փէն, որ իսկական արիւրուն մըն էր, Ֆրանսայի երեսփոխանական հին օրերն յիշեցնող, երբ կը բացագանչէր· - «Կ'արձագանգեմ պաշտօնակիցներուս բողոքին: Ապանութիւն է: Քրիստոնեաններուն ըսպանութեան կը ձեռնարկուի: Ինչպէս անցեալին կրկնուին մէջ· - Ավէ՛ Սեզար, morituri te salutant (ողջոյն քեզ կեսա՛ր, օրհասականք կը բարեւեն քեզ): Ազգ· ձախան ալ ձախին հետ պիտի քաշվարիկ (անօգուտ) բողոքի բանաձեւը:

ՀԵՌԱՁԱՅՆի հաղորդակցութեանց սարքը պիտի սղէն, գլխաւորաբար ... շահախնդիրներուն համար: Հաւանական կը նկատուի, որ վարիգեան շրջանին համար սակը 20 վայրկեանէն 10-ի իջնէ:

ՊՈԼՈՑ Լիբլոյ հիւպատոսը մեղադրանքի տակ առնուած է, որպէս կազմակերպիչ հակամերիկեան ձախողած ոճրափորձին: Մայիս 15-ին է, որ դիւանադէտը մեղադրուած է, թէեւ ինք արդէն Թուրքիայէն մեկնած էր ոճրափորձին ձախողելէն անմիջապէս ետք:

ՖՐԱՆՍԱ հիւլէական արկածէ մը ծայրը ծայրին փրկուեր է, երկու տարի առաջ, ըստ «Քանարդ - Անշէնէ»ի յայտնութիւններուն: Պլուժէի մէջ (Էնի նահանգ) 1984 Ապրիլ 4-ին, մազ մնայեր է պիտկել չարժական մը հակակշռէ բոլորովին դուրս ելլէ:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԱՌԵՒՏՈՒՐԻ ԵՒ ՋՐԱՅԻՆ ՏՆՏԵՍՈՒԹԵԱՆ ԵՐԿՈՒ ՆՈՐ ՆԱԽԱՐԱՐՆԵՐ

—×—

Հայաստանի գերագոյն խորհուրդի պըրեզիտիումը Ջրային տնտեսութեան նախարար նշանակած է Եուրիկ Ջաւադեանը: Նախկինը՝ Ռոբերտ Շահոյեան, «ազատած» է իր պաշտօնէն եւ հանգստեան կոչուած: Միւս կողմէ, իր պաշտօնէն ազատ կացուցած է Առեւտուրի նախարարը՝ Ստեփան Սաֆարեան, որուն փոխարէնն նոր նախարար նշանակուած է Մկրտիչ Մկրտչեան:

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄ

ՄԻՋ-ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄԻՋԱԴԷՊԵՐ

ՄԷԿ ՄԵՌԵԱԼ՝ ԳԷՈՐԳ ԲԱՆԻԿԵԱՆ

Ամէնէն փութկոտը՝ Թուրք մամուլն էր (Թուրքիա հրատարակուող) արձագանգ տալու համար, այն ծանր միջադէպերուն, որոնք պատահած են Երուսաղէմ, Երկուշաբթի - Մայիս 19 - ժամը երեկոյեան 7·30-ի շուրջ, Ս. Յակոբայ վանքին մերձաւոր նոր չէնքի բակը: Արդարեւ Երեքշաբթի առաւօտ իսկ, Մայիս 20, «Միլիյէթ» լուրեր կը հրատարակէր այս մասին, որոնց չարձագանգեցինք անմիջապէս, բնական վերապահութեամբ ընդունելով Թրքական աղբիւրներու տեղեկութիւնները, ինչ կը վերաբերի մանաւանդ, հայկական անցուդարձերու:

Երուսաղէմէն առած մեր լուրերու համաձայն, միջադէպը պատահած են Հ.Մ.Ը.Մ.ականներու եւ Հ.Ե.Մ.ականներու միջեւ, այս երկու կազմակերպութեանց մէջ ալ թափանցած ըլլալով, այն ողբալի (եւ աւելի քան այպանելի) հակամարտութիւնները, որոնք վերջին տարիներուն դէմ առ դէմ հանեցին, տասնեակ տարիներ իրենց սերտ գործունէութեամբ եւ մտերիմ գործակցութեամբ ծանօթ՝ Եղիշէ Պատրիարք և Շահէ Աբգ·:

Այս բախտաւորները, որոնք քանի մը տասնեակ Հայեր դէմ առ դէմ հանած են, արիւնալի բնոյթ ալ ստացած են եւ դանակի հարուածի մը հետեւանքով մեռած է ազամանդագործ՝ Գէորգ Բանիկեան (Հ.Ե.Մ.):

Յորհրդածութիւնները աւելորդ կը դատնենք, ինչպէս ցարդ աւելորդ նկատեցինք անդրադառնալ Եղիշէ - Շահէ այս հաշուեյարդարին, վանդի 1967-ի փորձառութիւնը (երբ Երուսաղէմի 28 ձեռադիրներ ծախու կը հանուէին Լոնտոնի Սոթպի'զի մէջ, եւ «ցառաջ» ալ չաթաթներով սիւնակներ լեցուց) բաւեց մեզի, պիտակելու համար թէ ինչ որ կ'ըսուի, կը գրուի ձայն բարբառոյ յանապատի է, ոչ մէկ բանի կը ծառայէ, քանի որ Եղիշէ Պատրիարք կ'արհամարհէ հայ մամուլը, հայ հանրային կարծիքը եւ երբ գրիչն ալ ձեռք առնէ, իր բառամթերքն ու ոճը կրնան դայթակղեցնել ու կաս - կարմիր ընել Սամաթիայի ամէնէն «զարգացած» ջրհանկիրները...

ՊԱՐՍԿԱՀԱՅ ԼՈՒՐԵՐ

ՍՊԱՀԱՆԻ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԻ ՀԱՅԱԳԻՏԱԿԱՆ ՃԻՒՂԸ ԿԸՆԴՈՒՆԻ ՆՈՐ ՈՒՍԱՆՈՂՆԵՐ

Սպահանի համալսարանի տեսչութիւնը յայտնած է, թէ ուսումնական յառաջիկայ տարեշրջանին՝ հայերէն լեզուի ու գրականութեան ճիւղը պիտի ընդունի 25 ուսանողներ: Ընդունելութեան պայմանները կը յայտնուին ի մօտոյ՝ համալսարաններու մուտքի քննութեանց մըրցման ուղեցոյց - գրքոյկով: Միւս կողմէ, Իրանի բարձրագոյն ուսմանց եւ գիտութեանց նախարարը կրկին անգամ իր համաձայնութիւնը յայտնած է հայերէն լեզուի ու գրականութեան ճիւղի (ուսուցչական թեքումով) վերաբացման համար:

×

ՊԱՏԳԱՄԱԽՈՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎԻ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ 10 ՀԱԶԱՐ ՀԱՅԵՐ ՔՈՒԷՆԱՐԿԱԾ ԵՆ

Թեհրանի մէջ, Մայիս 16-ին, տեղի ունեցած են թեմին 11-րդ պատգամաւորական ժողովի ընտրութիւնները: Ընտրական բոլոր կեդրոններուն մէջ ժողովուրդը խուռներամ մասնակցութեամբ (աւելի քան 10 հազար քուէարկող), ուղղակի եւ գաղտնի քուէարկութեամբ ընտրած է ժողովի անդամները:

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ ՀԱՂՈՒԱԾՔ

ԵՐԵՒԱՆ
(ԱՐՄԷՆՓՐԷՍ - ՄԱՅԻՍ 12 / 19)

ՍՏԱՆԻՍԼԱՒՍԿԻ ԹԱՏՐՈՆԻ ՆՈՐ ՇԷՆՔԻ ԿԱՌՈՒՑՈՒՄԸ

Երեւանի կեդրոնը՝ Սպանդարեան, Տէբեան, Պուշկին փողոցներու միջեւ, երեք հեկտար տարածութեան վրայ սկսած է Ստանիսլաւսկի ռուսական դրամատիկ թատրոնի նոր շէնքի շինութիւնը: Նախագիծին հեղինակները՝ «Երեւան - նախագիծ» հիմնարկի ճարտարապետներ Գ. Արամեան եւ Զ. Թորոսեան ստեղծած են ճարտարապետական ինքնատիպ լուծումներով կառոյց մը: Շէնքը ունի 850 եւ 250 տեղնոց սրահներ: Մեծ սրահը կ'ունենայ ամբողջական ամփիթատրոնի ձեւ:

×

ԵՂԻՇԷ ՉԱՐԵՆՑԻ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ԳԻՏԱԿԱՆ ՆՍՏԱՇՐՋԱՆ

Երեւանի պետական համալսարանի խորհրդահայ դրականութեան ամպիոնի կազմակերպութեամբ դիտական նստաշրջան մը նուիրուած է Եղիշէ Չարենցի՝ «Զարենցեան ընթերցումներ» խորագրին տակ: Երկու օր տեւած նստաշրջանին զեկուցումներով հանդէս եկած են փրոֆէսէօրներ Հրանտ Թամրազեան, Գառնիկ Անանեան, Վազգէն Գաբրիէլեան, անդրադառնալով Չարենցի դրականութեան քիչ ուսումնասիրուած հարցերուն:

×

«ՈՒՐԱՐՏՈՒ» ՅՈՒՇԱՆՈՒԷՐՆԵՐՈՒ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Տարուէ տարի կ'աճի «Ուրարտու» ձեռնարկութեան արտադրած յիշատակի նըւէրներու հանդէպ ցուցաբերուած պահանջը: Այս տարի ձեռնարկութեան կարդ մը արտադրութիւններ կը ղրկուին նաեւ արտասահման: Միայն Ապրիլ ամսուն Չեխոսլովաքիա, Լեհաստան եւ Ֆրանսա ղրկուած են 26 հազար ռուբլի արժողութեամբ ապրանքներ՝ արճեփներ, մելքիորէ դգալներ, պատառաքաղներ, կանանց համար զարդեր եւայլն:

×

ՇԻՆԱՆԻՒԹԻ ԱՌԱՔՈՒՄ

Երեւան եւ Քալարան քաղաքները, Մեղրիի, Հոկտեմբերեանի, Վարդենիսի շրջանները եւ Հայաստանի այլ շրջաններու շինարարական կազմակերպութիւնները ամէն օր մեծ քանակութեամբ շինանիւթ կը ստանան «Արարատ» շինանիւթերու ձեռնարկութենէն: Միայն վերջին երեքուկէս ամսուան ընթացքին ուղարկուած է աւելի քան 3650 խորանարդ մեթր երկաթպետոնի շինանիւթ, չուրջ 9378 խորանարդ մեթր աղոցանիւթ, 4700 քառակուսի մեթր աւազաքարծական իրեր եւ այլ շինանիւթեր:

×

«ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՏԵՏՐԱԿ»

Ուկրայնացի բանաստեղծ Լէոնիտ Պերվոմայսկին բազմիցս այցելած է Հայաստան: Անոր «վայրի մեղր» գիրքին մէջ ամբողջական շարքեր կան Հայաստանի,

ՔՈՒԹՊՈԼ

ՍԷՆ - Թ'ԱՆԹՈՒԱՆ՝ ԱՆՕԳՈՒՏ ՅԱՂԹԱՆԱԿ

—×—

Սէն - Թ'Անթուան պայքարեցաւ մինչեւ վերջը՝ մնալու համար Մէյերկրականի լիկին պատուոյ դասակարգին մէջ· Հակառակ, կիրակի օր, Քաննի դէմ իր տարած յաղթանակին՝ 3 - 0, պիտի իջնէ սակայն աստիճան մը վար: Իրեն կ'ընկերանայ Հ·Մ·Ը·Մ·Աթլ որ իր վերջին մըրցման պարտուեցաւ Լա Սիոթայի մէջ 4 - 3-ով:

Յաղթական իր խմբակին մէջ, Հ·Մ·Ը·Մ· Վալանս պիտի խաղայ յառաջիկայ մրցաշրջանին Տրամ - Արեւէլի 3-րդ բաժանումին մէջ: Իր հիմնարկութենէն ի վեր, Հ·Մ·Ը·Մ·ի չորրորդ անընդմէջ վերելքն է: Կիրակի, իր առաջնութեան 1/4 եզրափակիչէն ի հաշիւ, նոր յաղթանակ մը տարաւ Վիլլոքանսի դէմ:

×

ԿՈՓԱՄԱՐՏ

ՀԱՑԵՐ՝ ՌԷՆՈՅԻ ՄԷՋ

—×—

Սիրողական (ամաթէօր) կոփամարտի աշխարհի ախոյենութիւնները, Միլեցեալ - Նահանգներու Ռէնօ քաղաքին մէջ, տարաւեցաւ, մեծ մասամբ քուպացի մարզիկներու յաղթանակով:

Յորհրդային Միութեան կազմին մէջ կային երեք Հայեր: Նշան Մունչեան (48 քիլօ) պարտուեցաւ 1/8 աւարտականին, Իսրայէլ Յակոբկոխեան (67 քիլօ)՝ քառորդ աւարտականին, իսկ Մանուէլ Աւետիսեան (71 քիլօ) չյաջողեցաւ անցնիլ կիսաեզրափակիչէն անդին: Ստացաւ պրոնզէ մրցանակ:

Վ· Մ·

Հայ ժողովուրդին նուիրուած: Կիեւի հրատարակչատուներէն մէկը վերջերս լոյս ընծայած է բանաստեղծի երկերուն ուկրաներէն թարգմանութիւնը երկու հատորով: Առաջինին մէջ Հայաստանին նուիրուած է առանձին բաժին մը՝ «Հայկական տետրակ» խորագրով: Այս բաժնին մէջ տեղ գրաւած են «Գերբինները», «Հայկական գինին», «Կամարը՝ լեռնեբուժ», «Յաւերժական թռիչք» եւ այլ բանաստեղծութիւններ, ուր արուեստագէտը կ'արտայայտէ իր սէրը հայ ժողովուրդի բազմադարեան պատմութեան ու հարուստ մշակոյթին հանդէպ:

×

ԵԶԱԿԻ ԳՈՐԳԸ

«Հայդորգ»ի գլխաւոր գործատան մէջ աւարտած է հինգ տարի առաջ սկսուած «Սովետական Հայաստան» գորգը: Այս եզակի ձեռագործը պատրաստուած է Հայաստանի մէջ խորհրդային կարգերու հաստատման 60-ամեայ յոբելեանին առթիւ: Ութ մեթր երկարութեամբ եւ հինգ մեթր լայնքով այս գորգը եզակի է գործուածքի բարձր խտութեամբ: Մէկ քառակուսի մեթրին մէջ կայ 360 հազար հանգոյց· մինչ այդ նոյն գործատան մէջ չինուած ամենաբարձր ցուցանիշը կը հասնէր 160 հազարի: Գորգին վրայ նկարուած է Հայաստանի հարուստ բնաշխարհը· նկարը պատրաստուած է գործատան գլխաւոր նկարիչ Մակար Մնացականեանի եւ նկարչական արուեստանոցի աշխատողներուն կողմէ:

Հ. ԲԱՐՍԵՂ ՎՐԴ. ՋԷՓԻՃԵԱՆԻ
ԹԱՐՄ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Գարնան այս արեւշող օրերուն, անբռնաւեալ փոթորիկ մը լիջաւ Ս. Ղազարու կղզիին ջուրերուն վրայ, խռովեց լճակի ջուրերը, եւ անոր ալիքներուն տակ ջրասոյզ ըրաւ, մեր սիրելի եւ բազմավաստակ Հ. Բարսեղ Վրդ. Ջէփիճեանը:

Ինկաւ ան, եւ Մայիսի՝ ծաղիկներու եւ ուրախութեան ամիսը, սուգի եւ տրտմութեան ամիսի վերածեց. եւ մեր սրտերն ալ ցաւի եւ արտասուքի աղբիւրի:

Հ. Բարսեղ ինկաւ 76 տարիներու երկնասլաց կաղնիի մը նման, որուն չուքին ներքեւ, ի յոյսերով ամփոփուած էր ամբողջ Մխիթարեան միաբանութիւնը, այս դժուարին օրերուն, եւ յոյս ունէր որ ան քալ նաւապետի մը պէս ալեկոծ ծովէն դինքը պիտի առաջնորդէր, Մխիթարի նաւը, դէպի խաղաղ նաւահանգիստ, բայց ա՛ւ, ան ուժասպառ, դինքը չարչարող հիւանդութենէ մը, սրտի ծանր տագնապի մը հետեւանքով, անակընկալօրէն, փակեց իր աչքերը, լքեց ամէն ինչ եւ դնաց դէպի յաւիտենական նուիրեալ, միանալու Մխիթարի զաւակներու հոյլին, առանալու իր անխոնջ աշխատանքի վարձքը, յաւիտենականութեան մէջ:

Հ. Բարսեղ Վրդ. Ջէփիճեան ծնած էր Կիւրին - Քէօթահիա - 1910-ին, մանուկ հասակին, քալած աքսորի ճամբան, կըրած աքսորի տառապանքները, քաղցն ու ծարաւը. բայց Աստուծոյ բարեգութ ձեռքը դինքը փրկած էր վտանգներէն եւ 1922-ին առաջնորդած դէպի Վենետիկ Ս. Ղազարու վանքը, հոն Մխիթարի ազգօգուտ գործէն խանդավառ, իր նախնական ուսումները կը առանար եւ ապա 1932-ին, ինքզինքը կը նուիրէր Աստուծոյ եւ ազգին ծառայութեան, ուխտերով անդամակցելով Մխիթարեան միաբանութեան:

1932 - 1937, Հռոմի մէջ իր խմաստասիրական եւ աստուածաբանական ուսումները կ'աւարտէ, եւ 1936 Դեկտեմբեր 18-ին ճօթը հոգեկից ընկերներով քահանայական աստիճանին կը բարձրանայ: Այս տարի, մեծ խանդով կը պատրաստուէր իր քահանայութեան 50-ամեակը տօնել, բարձրանալով անգամ մը եւս, Սուրբ Յորանին վրայ:

1937-ին, դինքը կը գտնենք վանքին մէջ, Ս. Ղազար, ուր կը կարգուի վանքի ժառանգաւորներու առաջնորդ, իր բարի սրտին, աստուածասիրութեան սերմերը ցանելու իրեն յանձնուած մանուկներու սրտերուն մէջ: 1972 - 1974 Հռոմի ուսանողներու վերակացու կը կարգուի:

1976-ին, Մխիթարեան ընդհանուր Ժողովքէն՝ ընդհանուր աթոռակալ կ'ընտրուի, փոխանորդ Աբբահօր. եւ այդ պաշտօնը կը կատարէ մեծ գիտակցութեամբ մինչեւ իր մահը, որ պատահեցաւ Մայիս 10-ին, Լիտոյի հիւանդանոցին մէջ, ուր փոխադրուած էր:

Հ. Բարսեղ Վրդ. Ջէփիճեան, իր կեանքին մեծ մասը անցուցած է մեր վարժարաններուն մէջ, Փարիզ եւ Վենետիկ, եղած է փոքրաթիւ դաստիարակ մը, իր բարի եւ հեզ բնաւորութեամբ ամէնուն՝ ամէնուն կը մօտենար ժպիտով մը, եւ իր աշակերտները, անոր այդ հայրական ժպիտին մէջ կը գտնէին իրենց սրտի խաղաղութիւնը, եւ սէր անոր հանդէպ: Բարի էր ան, բառին բովանդակ իմաստով, եւ այս բարութեամբ էր որ իր աշակերտները դինքը կը սիրէին, կը յարգէին, իրրեւ իրենց հայրն էր, անոր կը բանային իրենց սիրտը, ուրախութեան եւ ցաւի օրերուն:

Ան կը սիրէր լռութիւնը, աղօթքը, վանքին եկեղեցիին լուռ կամարներուն տակ դինքը առէպ կը գտնէին ծնրադիր Տիրամօր Յորանին առջեւ, թաղուած խոր խոհումներու մէջ:

Երկար տարիներ վանքի ժառանգաւորներուն հոգեւոր հայր եւ դաստիարակ եղած է, անոնց սրտին մէջ ոգեւորելով աղօթքի, սիրոյ եւ բարութեան զգացումներ, առաջնորդելով զանոնք եւ պատրաստելով քահանայական բարձր աստիճանին:

Սիրելի Հ. Բարսեղ, դուն մեկնեցար, ու գիտեմ մինակ թողուցիր, քու տեսքը

«ՄՈՒՍԱ ԼԵՌԱՆ» ԲԵՄԱԿԱՆ ԾՆՈՒՆԴԸ

Այն մի քանի տողը, որ կ'ուզենայի գրել՝ «Մուսա Լեռան» հերոսամարտեսային ծնունդը շնորհաւորելով, ոչ թատերախոսականի յատկանիշին ունի, ոչ էլ ներկայացման լոյսն ու առուները տարբալու - ծելու փորձ է: Երեւի պարզ ուրախութիւնն է մի հանդիսատեսի, որ էկրանին տեսաւ հերոսներ ու դէպքեր, որ կրտսէր էր իր ներաշխարհում: Հայկական հերոսամարտեսութեան ջանքերը, այս առումով, արժանի են ամենայն յարգանքի: Եւ ճշդրիտ էր, որ ներկայացման պրեմիերան տեղի ունեցաւ Ապրիլի 24-ին, ցեղասպանութեան զոհերի եւ Հայոց դիմադրական չարժման հերոսների յիշատակի նուիրական օրը: Որովհետեւ Արեւմտահայութիւնը չի մոռնար ու կտտորուել միայն, ինչպէս երբեմն ներկայացնում ենք հէնց ինքներս, այլ նաեւ կռուել է, դիմադրել եւ Մուսա Լեռը այդ դիմադրական չարժման բարձրակէտերից եղաւ, մեր ժողովրդի անընկճելի ոգու սիմվոլը: Ես համոզուած եմ, թէ ինչ բարդութիւններ են ծառացել բեմականացման հեղինակի՝ Դր. Չալիկեանի առաջ, որ Ֆրանց Վէրֆէլի էպիկական բազմաշերտ վէպից պիտի քաղէր ամենացայտունը, ամենաարեմականը, ինչ բարդութիւններ են յաղթահարել բեմադրողները, որոնք բեմահարթակի հարթ, սահմանափակ տարածութեան դերութեան մէջ պիտի կարողանային վերակենդանացնել առասպելական լեռը, այն քառասուն անհաւատալի օրը, որ յաղեցած էր անհաւատալի վայրագութեամբ, անտրամաբանական ծնունդներով, վայրկեանական ուրախութեամբ ու անընդմէջ ցաւով: Մանաւանդ՝ մարդկային բազմութիւններով:

Ես փորձում եմ հասկանալ բոլոր արտիստների եւ, մանաւանդ, գլխաւոր հերոսի դերակատար Լեւոն Թումասեանի տառապանքը, որ պիտի մարմնաւորէր մի կերպար, որ ամէն հայ մարդ վաղուց ունի իր էութեան խորքերում, եւ մէկին ունեցածը միշտ չէ, որ համընկնում է միւսի ունեցածին: Կատարուել է գլխաւորը՝ «Մուսա Լեռան» հերոսները բեմական կեանք են առացել, դէմք ու բնաւորութիւն, եւ նոյնիսկ նրանք, որոնք Վէրֆէլի վէպը եւ այդ քառասուն օրուայ պատմութիւնը դիտեն նրբին մանրամասնութիւններով, վստահ եմ, յուզումներ ապրեցին, ուրախացան, հպարտացան: Մանաւանդ, ներկայացման երկրորդ մասը դիտելիս: Ես նայում էի կապոյտ էկրանին, եւ աչքերիս առաջ էր իրական Մուսա Լեռը, որ տեսայ անցեալ տարի Սեպտեմբերին Սուրիայում, հայարնակ Քեսապ գիւղի մօտակայքից: Լեռը սկզբում մշուշի մէջ էր, անիրական, յետոյ, երբ մշուշը ցրուեց, գծագրուեց աւելի որոշ ու նիւթեղէն եւ, մանաւանդ, հեռադիտակի աչքերի մէջ երեւում էր իր բոլոր կնճիռներով ու սպիներով: Այդ օրը թուրք - սուրիական սահմանի մօտից Մուսա լեռանը նայելով, ես չատ յուզումներ ապրեցի: Ներկայացումը դիտելու չատ պահերի՝ նոյն յուզումների ալիքն էի զգում իմ մէջ: Ես հաւատում եմ, որ «Մուսա Լեռը» կ'ունենայ բեմական նոր ծնունդներ, երեւի նաեւ հայկական կինոէկրանի վրայ, բայց այս առաջինի խորհուրդը մենք պարտաւոր ենք ընկալելու:

ՎԱՐԴԳԵՍ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

«Գրական Թերթ»

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՊԷՅՐՈՒԹի Հ. Ց. Դ. ուսանողական միութիւնը, Կիրակի, Մայիս 4-ին կազմակերպած է 1915-ի զոհերը ոգեկոչելու հանդիսութիւն մը: Ներկայ գտնուած են Խաչիկ Պապիկեան ու տեղացի այլ երեսփոխաններ: Ուսանողական միութենէն Լ. Պուզուբեանի բացման խօսքէն ետք երեսփոխան՝ Պ. Հարպ խօսք առած է ու յայտարարած. «այս օրը կը նշէ յիշատակը այն որոշումին որ կը միտէր անէացնելու ամբողջ ժողովուրդ մը»: Ան ըսած է տակաւին թէ ոչ մէկ թուրք ղեկավար կ'ուզէ ընդունիլ ոճիրը ու ներողութիւն խնդրել: Ներկաները ապա ունկնդրած են նախկին նախագահ Շ. Հէլուալ եւ երեսփոխան է. Հոնէնի կամակցութեան ու համակրանքի պիտերը: Ամէնէն ետք խօսած է Խաչիկ Պապիկեան, ընդգծելով, որ Ապրիլ 24-ը արդար մըն է մարդկութեան ճակտին: Ան յիշած է նաեւ եկեղեցիներու համաչխարհային խորհուրդին կոդմէ անցեալ տարի հրատարակուած դրքոյկը, ուր Թուրքիայէ կը պահանջուէր Հայերու ցեղասպանութեան ճանաչումը: Ան իր խօսքերը աւարտած է անդրադառնալով Լիբանանի վերելքին Հայերու բերած մասնակցութեան:

×

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ մէջ եղեռնի 71-ամեակը նշուած է Հայֆայի ու Եաֆայի չրջանները էն աւելի քան 1500 Հայերու մասնակցութեամբ: Բազմամարդ ցոյցը աւարտուեցաւ կաթողիկէ Համազգէն՝ Մեսրոպ վարդապետին, հատած է մինչեւ Աբրահայի յուշարձանը, ուր ծաղկեպսակ մը գետեղուած է: Ցակոբեան վանքի եկեղեցիին մէջ ալ ոգեկոչումի արարողութիւն տեղի ունեցած է: Տեղական մամուլը եւ հաղորդակցական այլ միջոցներ կարեւորութեամբ անդրադարձած են ձեռնարկին:

×

ՊՈՒԷՆՈՍ - ԱՅՐԷՍի մէջ, Միջ - Միութենական խորհուրդը ընթրիք մը կազմակերպած է Ապրիլ 15-ին, ի պատիւ դեսպան Օրասիօ Ռամենայի եւ ՄԱԿ-ի մարդկային իրաւանց յանձնախումբին Արժանթինի փոխ - ներկայացուցիչ Լէանտրօ Տեափիլին, իրենց հայանպաստ ճիգերուն որպէս երախտագիտութիւն: Ընթրիքի ընթացքին խօսք առած են պաղութի ծանօթ ազդայիններ՝ Ռ. Մալխասեան, Հ. Շահինեան, Մ. Ասլանեան եւ Ե. Պայրամեան: Իսկ ամէնէն ետք արտայայտուած են հիւրերը, չնորհակալութիւն յայտնած եւ կրկնած թէ պատրաստ են ծառայելու հայկական արդար պահանջքներուն:

×

ՊՈՒԷՆՈՍ - ԱՅՐԷՍի Մ. Մանուկեան կրթ. հաստատութեան Պերճուհի Խմբրեան նախակրթարանի ու Տորիս Ջինոզեան երկրորդականի աշակերտները հանդէսով մը նշած են Հ. Բ. Ը. Միութեան 80-ամեակը: Աշակերտներ ներկայացուցած են Պօղոս Նուպար Փաշայի, Ալեք Մանուկեանի կեանքն ու գործունէութիւնը, եւ արտասանութիւններ կատարած: Նախակրթարանի փոխ - տնօրէնուհի Ն. Ցուրմէնեթէլ ապաներէնով կարդացած է Վարպէն Ա.ի մութեան 75-ամեակին նուիրուած կոնդակը: Ապա աշակերտներ ներկայացուցած են Հ. Բ. Ը. Միութեան պատմականը, նպատակները եւ Պուէնոս - Այրէսի մասնաճիւղը: Հանդէսին վերջաւորութեան ծաղկեփունջ մը գետեղուած է Պօղոս Նուպար Փաշայի կիսանդրիին առջեւ:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԳԱՐՈՒՆ Է ԴԱՐՁԵԱԼ

Գարուն է դարձեալ:

Ահա այն եղանակը, որուն բարիքները առաւօտ մը ցնծութիւն մը կը պայթեցնեն մեր հոգիին խորը: Այդ առաւօտ մեր աչքերը կը բանանք ու կը տեսնենք որ բան մը փոխուած է բնութեան մէջ: Ամիսներ զարնան զիրկ բանալն է մեզի, գարնան մեղի հասնիլը, մեզի հետ ժամադրութիւնը: Կարծես սիրելի մըն է որ կուգայ, գիրկն մէջ բռնած կարմիր, ճերմակ, դեղին իր ամենագեղեցիկ ծաղիկները: Առողջ ու երջանիկ բան մը կը ծփայ օդին մէջ, մեզ ալ կը հրաւիրէ իրեն:

Երբ կը հասնի գարունը, բան մը կուռւեիլ կը սկսի իմ ալ ներաշխարհիս մէջ: Այլեւս ինծի համար առաջուան չափ պիտին չէ պատուհանին քով նստիլ ու աշխատիլ պրամեքենայիս վրայ: Դուրս ելլելու, ծովեզերքը մտնելու պատրաստութիւնը պիտի ընել, զգուսպ փափաք մը կ'առնէ կը տանի զիս, անդին քշելով մտածումներս ու աշխատելու ամբողջ տրամադրութիւնս:

×

Ականաւոր բանաստեղծ Մկրտիչ Զէվէքի Անտայ անցեալ օր կը գրէր. -

«Առաջ աւելի չատ բանաստեղծութիւն կը կարդայի: Քանի տարիքս ալ, բանաստեղծութենէ աւելի, բնութեան վրայ հակիլ սկսայ: Ինչո՞ւ, ի վերջոյ բնութեան չէ՞ որ պիտի միանանք օր մը:

Օր մը պիտի միանանք, այո՛, բնութեան: Պիտի երթանք ու պիտի գրկեն զայն: Գարնա՞ն օրով, թէ ցուրտ օրով: Արեւնե՞րու տակ թէ տեղատարափ անձրեւի: Ոչ ոք կրնայ գիտնալ թէ ո՞ր եղանակը պիտի ըլլայ բնութեան հետ միացումի իր եղանակը: Այդ պահուն եղանակը կարեւո՞ր է այլեւս:

Բանաստեղծ Անտայ իրաւունք ունի: Քանի կը յառաջանանք կեանքի ուղեւորութեան մէջ, քանի կ'առնենք մեր տարիքը, այնքան աւելի կը կապուինք բնութեան: Երիտասարդական մեր տարիներուն չէի՞նք սիրած բնութիւնը: Սիրած էինք: Եւ թէ խենթի պէս: Բայց բնութեան հանդէպ մեր սէրը տարիներուն հետ միասին ոչ միայն կը խորանայ, այլ նաեւ արժէք եւ իմաստ կը փոխէ: Երբ երիտասարդ ես, բնութիւնը կը վայելես որպէս սիրելի մը որ միշտ քովդ պիտի ըլլայ: Իսկ երբ երիտասարդ չես այլեւս, կը գտնես որ բնութիւնը ձեռքերուդ մէջէն փախչելու վրայ է: Անդրադարձած ես որ միշտ քովդ պիտի չըլլայ ան: Եւ տարիքիդ մը կուգայ, որմէ վերջ, երբ գարունը գնծութիւն մը պայթեցնէ հոգիիդ խորը, երբ խենթի պէս արբենաս նոր բացուող ծաղիկներուն, հարսնացող ծառերուն դիմաց, հարց կուտաս դուն քեզի թէ դեռ քանի՞ անգամ պիտի կարենաս վայելել այս աղուորութիւնը:

×

Քանի տարեկանիս, ամառները, ամենամեծ երջանկութիւնս էր Ձմառէպոսեանի կամ Սուառիյէի ծովեզերքը, բացօթեայ արճճարան մը երթալ, թեւիս տակ անպարման մեզմելով դիրք մը կամ պարբերութիւն մը: Կը նստէի ամպի անկիւն մը, չիշ մը գարեջուր կ'ապսպրէի, ծխամորճս կը վառէի, եւ անկէ վերջ անրացատրելի երանութեամբ մը կը բանայի դիրքս: Կրնայի՞ք քանի տող կարդալ առանց գլուխս վերցնելու եւ չուրջս դիտելու: Կը նայէի ծովուն, ծովուն վերեւ սուզուող ճայերուն, հեռուէն անցնող առագաստներուն, յետոյ կրկին գլուխս կը հակէի դիրքիս վրայ: Երբեմն վէպ մըն էր կարդացածս, երբեմն բանաստեղծութիւնն. րու հատաքածոյ մը: Ինամքով ընտրած կ'ըլլայի այդ օրուան գիրքս: Կը խորշէի բազմութենէն: Ոչ ոքի հետ բաժնել կ'ուզէի բնութիւնն ու բնութեան դիմաց ազէկ բնութիւնս: Անդիտակցաբար համակրցած էի արդէն, թէ որքան քիչ մարդու հետ բաժնէի բնութիւնը, այնքան խոշոր բաժին մը կ'իյնար ինծի:

Որքա՞ն ժամանակ անցած է այն օրուան վրայէն երբ վերջին անգամ մը ծովեզերեայ արճճարան մը նստայ գիրք մը կարդալու համար:

Հիմա ալ յաճախ ծովուն կ'իջնեմ, կը քալեմ, չուրջս կը դիտեմ, երէկ պարապ նստարան մը գտնեմ, կը նստիմ ու ծովուն կը նայիմ: Թեւիս տակ գիրք չիայ այլեւս: Ծովուն կը նայիմ ու կը մտածեմ:

Ռ. Հ.

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՈԳԵԿՈՉՈՒՄՆԵՐ

ՎԵՆԵՏԻԿ

ՍՈՒՐԲ ՂԱԶԱՐ

Ապրիլ 24-ին, Սուրբ Ղազար Մայրա - վանքին մէջ հանդիսաւոր սուրբ պատա - րագ մատուցեցաւ բիւրաւոր մեր նա - հատակներու խնկարոյր յիշատակին: Ա - պա եկեղեցւոյ գաւիթին մէջ նահատակ - ներու յուշարձան խաչքարին շուրջ, բեր - ուած մայր հայրենիքէն, խմբուեցան վա - նարկ վարդապետներն ու պսրեւանքի պահերանները, ոգեկոչելով հերոսական վիպաթինը Ազնց որոնք ինկան յանուն քրիստոնէական հաւատքին եւ հայ ազ - գի գոյատեւման, ըլլալու համար սերմ ընտիր, իրենց ծնունդներու վերածագ - կումը ապահովող: Նուիրական այդ պա - հուն, մանաւոր կերպով յիշատակուեցան մխիթարեան նահատակ չորս վարպա - պետները, Հայր Կարապետ Տէր Սահակ - եան, Հայր Գօզոս Գասպարեան, Հայր Թոմաս Օտոպաշեան եւ Հայր Ստեփան Պարեան, որոնք Տրապիզոնի ու Մարաթ - ի մէջ զոհուեցան, իրենց խնամքին յանձնուած ժողովուրդը պաշտպանելով:

Սուրբ Ղազարի հայրական կղզիին մէջ, աղօթող սիրտ մը բացուած երկնքի հա - մար, նուիրական այդ օրը, մխիթարեան վարդապետները, լուսապսակ իրենց հո - գիներէն նահատակ վարդապետներու բա - րեխօսութեամբ, անդամ մը եւս վերանո - րոգեցին իրենց Ուխտը, Ուխտ՝ հաւա - տարմութեան Աստուծոյ եւ Ուխտ՝ ծա - ռայելու մեր ազգի զաւակներուն մինչեւ վերջին կաթիլը իրենց արիւնին:

ՆԵՐԿԱՅ ՄԸ

×

ՄԽԻԹԱՏ - ՌԱՓԱՅԷԼԵԱՆ

1915 թուականին ազգուն անապատի, իր մշտանջը կրող ժողովուրդի պա - տանիներ, վերապրումի լոյսով տոպոր - ուած, մէկդի նետեցինք ամէն խոչտանգ, եւ թափ տալով պիտակութեան անչէջ լոյսին, խաւարը պղտոնեցինք մեր զոհե - րու լուսաւոր հոգիներուն անմահ ջահով: Ապրեցանք ու պիտի ապրինք մեր ակռն ու յարգանքը ընծայելով նահատակ մեր ժողովուրդին իր մշտավառ բոյս մեր ներ - կան ոգեւորող:

Այս խոհերով տոպորուած, վենետիկի Մ. Ռ. վարժարանի աշակերտներս Ապրիլ 24-ին, ոգեկոչեցինք մեր նահատակնե - րուն 71-ամեակը, վարժարանիս հանդի - սասրահին մէջ, վարժարանի բոլոր աշա - կերտներով, ինչպէս նաեւ հիւրերու՝ ո - րոնք գանազան վայրերէ փութացած էին ներկայ գտնուիլ այդ նուիրական ոգեկո - չումին: Սրահին կեդրոնը զետեղուած էին մեր նահատակներու աճիւնները, որոնք հաւաքուած եւ բերուած էին Տէր-Զօրի անապատներէն: Այս տեսարանը խոր տպաւորութիւն ձգեց բոլոր ներկաներուն վրայ, որոնք թախիծով եւ վշտով կը հե - տեւէին օրուան խորհուրդին, եւ մենք չնչեցինք ու ապրեցանք մեր նահատակ - ներու ոգիով ու պատգամով: Նոյն օրը ներկայ էր մեր մէջ Մայրիկը, Մուսալե - րան ճակատագրական օրերու վերապրող - ներէն մին, որ մեր ազգային ժողովուրդ - ական օրուան յատուկ երգերով, մեզ փո - խադրեց դէպի հայրենի Աշխարհը, ուր կեանքը իր ընթացքը կը թողնէր այն ա - տեն խաղաղասէր ազանիի մը ցնծու - թեամբ եւ որ յանկարծ դաժան Թուրքի սուրին եղաւ զոհ եւ մթագնեց երկինքը Հայոց:

Օրուան յայտագրին զոր մեծ խնամ - քով պատրաստած էին մեր ազգքը եւ ուր Սիմանթօ, Պարոյր Սեւակ խօսեցան մե - զի փոխանցելով իրենց ներաշխարհը. եւ մենք չնչեցինք ու ապրեցանք մեր նա - հատակներու ոգիով ու պատգամով:

Փակման խօսքը արտասանեց մեր վար - ժարանին տեսուչ՝ Հայր Ռափայէլ Ան - տոնեանը, որ խրախուսեց մեզի եւ ոգե - ւորեց օրուան խորհուրդով եւ ուսել - ուց. – «Իրաւ ազգասիրութիւնը լոկ պաշ - տամունք չէ հանդէպ մեր անցեալին այլ ամէնօրեայ ուխտ մը ծառանալու ամէ - նուրեք իբր Հայ, հովանաւորելու համար մեր կարգին ամէն Հայ Թէ՛ իբր անձ եւ Թէ՛ իբր կեդրոն հաւաքական, եւ ծաղկե - ցընելու պարտէզը Հայոց սիրոյ եւ հա - մերաշխութեան գունագեղ ծաղիկներով՝ պաշտպանուած մեր նահատակներու հա - ւատքի վահանով, զօրացած անոնց յոյսի ազատատենչ վկայութիւններով, որոնց իրրեւ զգաւական իրենք եղան զոհ. եւ հուսկ ջերմացած անոնց ցուցարերած սի - րոյ կրակով, որով մենք Հայերս այսօր կ'ապրինք զեռ, եւ կ'արդարանանք իբր Հայ միայն, երբ նման մեր նահատակնե - րուն, մանաւանդ եւ երկրորդական չահերէն անդին, կը փնտռենք Ազգը եւ ազգին ամբողջութիւնը ապահովող ամէն միջո - ցառում եւ նպաստ»:

Եւ մենք չիշեցինք խօսքը Պարոյր Սե - ւակին. – «Այո Հայրենիքի մէջ սպանը - ւեցաւիք բայց հայրենիքը մեր մէջ չըս - պանիուեցաւ, այլ կ'ապրի յաւիտեան»:

ՊՕՂՈՍ ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ
(աշակերտ Մ. Ռ. վարժարանի)

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԳՐՈՂՆԵՐՈՒ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ԱՍՈՒԼԻՍԸ

Մայիս 11, կիրակի, կէսօրէ յետոյ ժամը 16-ին, Հ. Բ. Ը. Միութեան Ալեք Մանուկեան Մշակութային կեդրոնին մէջ, տեղի ունեցաւ Գրողներու Ընկերակցութեան հաւաքոյթը, նուիրուած Արսէն Զաքրեանի վերջերս հրատարակած՝ «Les Franc Tireurs de l'Affiche Rouge». հատորին քննարկման:

Օրուան նախագահը՝ նախկին դիմադրականներէն՝ Յակոբ Վէզիրեան, ամփոփ տեղեկութիւններ տալէ յետոյ, այս գրքին բովանդակութեան ու Զաքրեանի մասին, խօսքը փոխանցեց հեղինակին:

Ա. Զաքրեան իրաւամբ դիտել տուաւ Թէ, դժբախտաբար Ֆրանսահայերէն չատեր քիչ տեղեկութիւն ունին, իրենց հայրենակցին փոթորկոտ կեանքին եւ Ֆրանսայի ազատագրման համար մղած կռիւներուն մասին:

Այս յատաջարանէն յետոյ, մեղի ներկայացուց դիմադրական չարժումին ծագումը եւ Մանուշեանի ուշագրաւ գործունէութիւնը:

«Ձիշդ է որ 1941-էն սկսեալ Փարիզի մէջ եւս օտար արձակագէններ խումբեր կազմած էին, պայքարելու համար, գըրաւման ուժերուն դէմ. բայց իրենց նախնական զէնքերը, եւ անկազմակերպ վիճակը, պատճառ եղաւ որ լաւ արդիւնքներ ձեռք չձգեն: Իրենք աւելի մեծ զոհեր տուին, քան Գերմանացիները:

1942-ի վերջերը եւ 1943-ի սկիզբները, Մանուշեան եւս ամէն ազգի մարտիկնե - րով կազմած էր դիմադրական խումբ մը:

Բայց այս արձակագէններն ալ 8 ամիս դրեթէ անշարժ մնացին, որովհետեւ իրենց ալ կը պակսէր ռազմամթերքը:

Սակայն այն օրը երբ Մանուշեան յաջողեցաւ իր առաջին մահացու ռումբը արձակել քան զերմանացի զինուորներու եւ իրենց հրամանատարին դէմ, ամէնուն ուշադրութիւնը իր վրայ կեդրոնացաւ: Ֆրանսայի զաղտնի բանակը եւ բարձրաստիճան պատասխանատու դիմադրականները, համոզուեցան Թէ, Մանուշեան ոչ միայն բանաստեղծ է, այլ նաեւ անվեհեր մարտիկ մը, ուստի զինքը հրամանատար կարգեցին իր խումբին: Այս վստահութիւնը համարձակութիւն տուաւ Մանուշեանի եւ իր զէնքի ընկերներուն, որպէսզի արդիական զէնքեր խնդրեն:

Առաջին առիթով իրենց յանձնուեցաւ 10 ռումբեր, 5 ատրճանակ եւայլն: Անշուշտ այս յատկացումները անբաւարար էին, բայց հակառակ ասոր, արձակագէնները գոհացան այս զէնքերով: Մա - նուշեան նոր յարձակումներ գործելէ առաջ, պատրաստեց խիստ կանոնագիր մը իր խումբին համար: Այսպէս պայման դրաւ որպէս զի, ռազմիկները, գազտնապահ ըլլան, կարելի եղածին չափ հեռու ապրին իրենց ընտանիքներէն, արդէն արձակագէնները իրենց անուններով չէին ճաչցուեր այլ կեղծանուններ ունէին. այս պայմաններու տակ յաճախ կ'անդիտանայինք նաեւ մեր ընկերներուն ազգութիւնը եւ այլ մանրամասնութիւնները»:

Ա. Զաքրեան այնուհետեւ պատմեց ինչպէս իրենց յաջողութիւնները պատճառ դարձած էին, որ աւելի զինամթերք ստանան: Թուեց այն մահափորձերը որոնք կազմակերպուեցան իրենց խմբակին կողմէ, եւ որոնց զոհ զարձան զերմանացի բարձրաստիճան զինուորականներ: Ապա վերջացուց իր խօսքերը Մանուշեանի եւ ընկերներուն ձերբակալութեամբ, յիշելով նաեւ իր մահուան քառասունամեակին առթիւ Ֆրանսական կառավարութեան ոգեկոչումը, կարգ մը փողոցներու «Մանուշեան» անունով կոչուիլը, եւայլն:

Ա. Զաքրեանի խօսքերէն ետք ներկաներ զանազան հարցումներ ուղղեցին, յաւելեալ լուսաբանութիւններ տուին խնդրոյ առարկայ անձերու եւ շրջանին մասին:

Տ. Պ.

ԼՐԱՏՈՒ

Թանին Ալթունեան յօդուած մը տորա - դրած է Լէ Թան Մոտէռնի վերջին (Մայիս 1986) թիւին մէջ, խորագրուած՝

«FAUTE DE PARLER MA LANGUE»

ուր իբրեւ առաջին օգտագործելով Մար - թէն Մելքոնեանի Միխիաթիւրխսը, կ'անդրադառնայ հայերէն չխօսելուն սերունդի մը՝ որ կորուած է իր արմատ - ներէն եւ կը վերլուծէ այդ կացու - թեան տագնապալի բնոյթը, փորձելով նաեւ բացատրել այդ երեւոյթը:

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՁՐԱԳԱԼՈՑՑ
ԸՆԹԵՐՑՈՒԱԾՆԵՐ

Ծրագրում եւ դասաւորում՝ Սիլվա Լ. Տէր - Ստեփանեան:
Գծագրիչ՝ Փօլ Սաքսուեան:

Հրատարակութիւն՝ Հայ դպրոցներու կրթ. կեդրոն, առաջնորդութիւն Հայոց Ամերիկայի, Նիւ - Եորք, մանկա - պատանեկան մատենաշար թիւ 10:

նուչեան նոր յարձակումներ գործելէ առաջ, պատրաստեց խիստ կանոնագիր մը իր խումբին համար: Այսպէս պայման դրաւ որպէս զի, ռազմիկները, գազտնապահ ըլլան, կարելի եղածին չափ հեռու ապրին իրենց ընտանիքներէն, արդէն արձակագէնները իրենց անուններով չէին ճաչցուեր այլ կեղծանուններ ունէին. այս պայմաններու տակ յաճախ կ'անդիտանայինք նաեւ մեր ընկերներուն ազգութիւնը եւ այլ մանրամասնութիւնները»:

Ա. Զաքրեան այնուհետեւ պատմեց ինչպէս իրենց յաջողութիւնները պատճառ դարձած էին, որ աւելի զինամթերք ստանան: Թուեց այն մահափորձերը որոնք կազմակերպուեցան իրենց խմբակին կողմէ, եւ որոնց զոհ զարձան զերմանացի բարձրաստիճան զինուորականներ: Ապա վերջացուց իր խօսքերը Մանուշեանի եւ ընկերներուն ձերբակալութեամբ, յիշելով նաեւ իր մահուան քառասունամեակին առթիւ Ֆրանսական կառավարութեան ոգեկոչումը, կարգ մը փողոցներու «Մանուշեան» անունով կոչուիլը, եւայլն:

Ա. Զաքրեանի խօսքերէն ետք ներկաներ զանազան հարցումներ ուղղեցին, յաւելեալ լուսաբանութիւններ տուին խնդրոյ առարկայ անձերու եւ շրջանին մասին:

Տ. Պ.

ԱՌԱՍՏԱՂԸ

ՌՈՊԵՐ ՀԱՏՏԷՃԵԱՆ

Պիտի ղացնես Թէ դժբախտութիւններու դիմաց մարդիկ առանձին չեն, բոլորո - վին անպաշտպան ու լքուած չեն: Ես այդ էր որ ընել ուզեցի: Տեսա՞ր հիմա եղա - ծը, էր Մարկոս «ախպար»: Բայց գի - տե՞ս, պէտք էէ որ անիբաւ ըլլամ: Այս կիները չափազանց յուզուած են սա պա - հուն եւ պիտի չունին խօսելու, ոչ ալ բա - ցատրութիւն տալու կամ դիմացինին որ - պիսութիւնը հարցնելու: Վազը ամէն ինչ պիտի փոխուի: Վազը չատ բան պի - տի ունենան անոնք ինծի հար - ցընելիք: Վազը չատ բան պիտի ուզեն ինձմէ...: Վատահ եմ: Նոյն - իսկ պիտի պատահի որ դլուխ պիտի դար - ձընեմ, քանզի պիտի ձեւացնեմ, որպէս - զի չտիպուիմ մտիկ ընել իրենց աւե - լորդ չատախօսութիւնները, ճիշդ այնպէս ինչպես կ'ընեի քու դիմաց...: Օ՛ ոչ, ի - րաւ որ մի՛ վշտանար, Մարկոս, այս խօսքերէն խաբուելով չկարծես որ սա պահուն չեմ փնտռեր քեզ: Զկարծես որ չեմ ցաւած քեզ կորսնցուցած ըլլալուս համար: Երբեմն սխալեցայ Թերեւս կար - ծելով որ սիրտի տեղ ստամոքս միայն ունիս: Քու դժբախտութիւնդ, այս անե - ւակին մէջ, այն էր, որ մենք բոլորովին տարբեր խառնուածքներ ունէինք: Քու կարգին դուն ալ Թերեւս ինծի համար մտածեցիր, Թէ սիրտի տեղ ուղեղ միայն ունէի: Երկուքս ալ խաբուեր ենք, սի - րելիս...: Միակ ճշմարտութիւն մը կայ. ամէն մարդ սիրտ ունի: Ոմանց սիրտը մէջտեղն է, ուրիշներունը անտեսանե - լի...: Եւ, ես կը խորհիմ Թէ...

Առանց որ նշմարեմ, երկու բուժ - քոյ - րեր մաեր են սենեակէն ներս եւ իրենց առաջին միջամտութիւնները կ'ընեն հի - ւանդ աղեկին: «Առաջին օրուան հանդի - սութիւն» կը կոչեմ ես այս միջամտու - թիւնը, որ միշտ չատ կանոնաւոր ու ճըշ - դրիտ է, չատ դուրզուրոտ եւ ժպտադէմ, ինչպէս որ ճշդած եմ աւելի քան ութ ամիսներու փորձառութեամբ: Վազը բուժ - քոյրերն ու այլ հիւանդապահները Թերեւս նոյն գործողութիւնները պիտի կրկնեն, բայց աւելի մեքենական կերպով, նուազ ուշադրութեամբ կամ գուրգուրանքով, որովհետեւ ատիկա մաս պիտի կազմէ ուրիշ հարիւրաւոր հիւանդներու վրայ ի գործ դրուած մեքենական աշ - խատանքի մը: Բայց ինչ որ կը կատարուի հիմա, միայն այս տղեկին համար է, առաջին անդամ է, գեռ նոր ստորագրը - ուած բժշկական հրահանգի մը Թարմու - Թիւնը կը բուրէ: Տղուն ջերմութիւնը կ'արձանագրուի, ներարկում կը կատարուի, յետոյ երկաթեայ ձող մը կը բերեն սէրմ կապելու համար հիւանդ տղե - կին: Իսկ հիւանդ տղեկը կը քնանայ հան - դիստ, շատ քիչ անդամ աչքերը բանա - լով, բանալ մը՝ որ խոհոյն կը նշմարուի մօրը կողմէ եւ կ'ողջունուի քաղցր ու դառն ժպիտով մը:

Ցանկարծ կը հասկնամ որ այս երկու կիները քոյրեր են: Ի՞նչպէս չէի նշմա - րած այն տարօրինակ նմանութիւնը, որ կայ իրենց միջեւ եւ որ հեռուհեռէ աւել կը չեշտուի: Քոյր են, այո, մէկը կարճահասակ, միւսը երկար, մէկը նի - հար, միւսը դէր, մէկը քիչ մը ոտիղ, միւսը բաւական զեղադէմ, բայց հակա - ռակ այս հակասութիւններուն, երկուքն ալ զարմանալիօրէն զիրար յիշեցնող: Ա - նոնցմէ ո՞ր մէկն է աւելի տարիքոտը: Ան - կարելի է ճշդել: Գոնէ առ այժմ: Երկուքն ալ խօսակցական նոյն եղանակը ունին, բառերը քիչ մը երկարելով, բառերուն քիչ մը երաժշտականութիւն տալով, բան մը որ ուրիշ տաեն աւելի պիտի չեշտուի Թերեւս, երբ պիտի անցնի հիւանդու - թեան առաջին օրերու սա ձգտեալ վիճա - կը: Երկուքն ալ նոյն ձայնը ունին, այն աստիճան, որ պիտի չկարենամ հասկնալ Թէ ո՞րն է խօսողը, եթէ կռնակ դարձը - նեմ անոնց եւ մտիկ ընեմ միայն ական - ջով: Եւ վերջապէս, երկուքն ալ գրեթէ նոյն ոճով հագուած են, մէկմէկ մեռաքս պլուզ եւ էդոսէ փէշ, Թեւեւ տարբեր զոյ - ներով: Գիշ մը տարբեր կը Թուի նաեւ գոյնը իրենց մազերուն, որոնք նոյն ձե - ւով յարդարուած են, կարծես նոյն վար - սայարդարին ձեռքէն ելած ըլլային:

Ամէն ինչ կը տեսնեմ, ամէն ինչ կը լսեմ, ամէն ինչ կը կոահեմ պառկած տե - ղէս, առանց չատ յայտնի ընելու այն ուշադրութիւնը, որուն առարկայ դար - ձուցած եմ նորեկները: Իրենք արդէն այնքան զբաղած են իրենց հիւանդով, որ հաւանաբար չեն անդրադառնար Թէ իրենց խրաքանչիւր չարժումը չի վրի - պիր ուշադրութենէս, հակառակ որ չատ անդամ այնպէս կը ձեւացնեմ Թէ պառ - կած եմ կռնակի վրայ եւ կը նայիմ առաս - տաղի: Եւ երբ իրապէս առաստաղին կը նայիմ, ո՛վ զարմանք, կը չարունակեմ տեսնել այս երկու քոյրերը, իրենց չարա - տես չարժումներով, երբեմն չշուկ դար - ձող իրենց խօսակցութեամբ եւ հիւանդ տղեկին տարած իրենց խնամքով: Ինչո՞ւ այսքան ուշադրութիւն կը դարձնեմ արդ - եօք իրենց: Ինչո՞ւ կը տպաւորուիմ մին - չեւ իսկ անոնց մազի չարդարանքէն, կամ հագուելու եղանակէն:

(Շար. 34)

ՉՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ

ՉԵՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻՐ

Փարիզահայ Տիկնանց Միութեան Որբերու Օգնութեան Մարմնի բոլոր անդամուհիները կ'ողբան իրենց նախագահուհիին՝

ՏԻԿԻՆ ԱՐՄԻՆԷ ԳԷՈՐԳԵԱՆԻ

մահը։

Յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ ընտանեկան մտերիմ շրջանակի մէջ, Զորեքշաբթի, Մայիս 21-ին։

Ի ՑԱՒՇԱՏԱԿ

Տիկին Մարտիրոսեան իր ամուսնոյն՝ Արամ Մարտիրոսեանի *յիշատակին 500 ֆրանք կը նուիրէ Խոխ Ս. Մարիամ - Աստուածածին Եկեղեցւոյ (տառնալ «Ցառաջ»էն)։*

×

Հրանդ Միրզայեանի *մահուան քառասունքին ի յիշատակ, Տիկին Մարտիրոսեան 250 ֆ. կը նուիրէ Ռատիօ - Ազդ-ին (տառնալ «Ցառաջ»էն) եւ 250 ֆ. «Ցառաջ»ին։*

ԳՈՐԾ ԿԸ ՓՆՏՌԷ

Աչխատանքի արտօնութիւն ունեցող, 35 տարեկան, Վահրամ Մամաթեան, աչխատանք եւ բնակարան կը փնտռէ սահպողարար։

Հեռաձայնել. - 48 - 78 - 02 - 99

la MAISON DE LA CULTURE ARMENIENNE D'ALFORTVILLE

organise

JOURNEES POUR LA CULTURE ARMENIENNE

* **Vendredi 23 Mai, 20h45**

Sur les traces de DAVID DE SASSOUN ou rencontre à propos de la tradition orale par Philippe JACOB

Auteur d'un projet d'adaptation théâtrale de l'épopée David de Sassoun.

en présence de J. J. VAROUJEAN

conférence diaporama, musiuqe instrumentale, lecture de textes.

* **Samedi 24 Mai de 15h à 19h**

Mini EXPOLANGUE ARMENIENNE

Diffusion livres et disques

Diaporama «la civilisation arménienne» création MCA - CEDIA

à 17h : L'arménien au baccalauréat : 1ère étape ... renseignements et débat.

* **Dimanche 25 Mai**

pour la FETE DES MERES

à 16 h : AUDITION DE MUSIQUE des élèves de piano violon et instruments traditionnels.

à 17h : PRESTATION DES PROFESSEURS de la M.C.A.

à 19h : CONCOURS POUR JEUNES CHANTEURS ARMENIENS.

Prix au gagnant : passage au GALA MCA 86 le 8. 6. 86

Jury avec la participation de HAROUTH BEZDZJIAN, chanteur.

Pour tout renseignement : 9, rue de Madrid Tél. : 43. 76. 55. 89

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Դպրոցասէր Տիկնանց Երկսեռ Վարժարանի խնամակալութիւնը չնորհակալութեամբ առացած է հետեւեալ նուէրները.- Սիրտ եւ Ցիշողութիւն բանաստեղծական երեկոյթին առթիւ՝ Պ. Շառլ Ազնաւուր 5000 Ֆ., Տէր եւ Տիկին Ժ. Կառվարենց 5000 Ֆ., Տէր եւ Տիկին Ժ. Քասմանթիէ 2500 Ֆ., Պ. Կլորիկեան 750 Ֆ.։

Տէր եւ Տիկին Ժ. Մահտեսեան իրենց զաւկին՝ Րաֆֆիի ծննդեան առթիւ՝ 500 ֆրանք։

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Վիէնի մասնաճիւղի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր անդամ - անդամուհիները Մայիս 23, Ուրբաթ, երեկոյեան ժամը 8·30-ին Մշակոյթի Տուն։ Կարեւոր օրակարգ։

Imprimé sur les Presses du Journal «Haratch»
83, rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire : No 55935

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՄԱՐՍԷՑԼ. - Օր. Աթթինէ Սիմիթեան հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կուտայ Կիրակի, Մայիս 25, Սրբոց Թարգմանչաց Մայր Եկեղեցւոյ մէջ իր սիրեցեալ մօր՝

ՋԱՐՈՒՀԻ ՍԻՄԻԹԵԱՆԻ

եւ իր անմոռանալի եղբայրներուն՝

ԿԱՐԱՊԵՏ եւ ԲԱՐՈՒՆԱԿ ՍԻՄԻԹԵԱՆԻ

մահուան տասներորդ տարելիցին առթիւ։

Ի գիտութիւն ողբացեալներուն յիշատակը յարգողներուն։

×

Այս տխուր առթիւ, իր սիրելիներուն յիշատակին՝ Օր. Սիմիթեան 1000 Ֆրանք կը նուիրէ Մարսէյլի Մայր Եկեղեցւոյ եւ անոր միօրեայ ալ 500 Ֆ. Սէն-Թ'Անթուանի Ս. Կարապետ Եկեղեցւոյ։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ԵՒ ՀՈԳԵՃԱՇ

Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի Շաւիլի մասնաճիւղը հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կուտայ իր յաւէտ ողբացեալ անդամ - անդամուհիներուն յիշատակին, այս Կիրակի (Մայիս 25) Շաւիլի Սուրբ Գրիգոր Լուսաւորիչ Եկեղեցին։

Ի գիտութիւն ողբացեալներու յիշատակը յարգողներուն։

Ցետ արարողութեան հոգեճաշ կը տրուի եկեղեցւոյ կից սրահը։

×

Կապոյտ Խաչի Խիի մասնաճիւղը հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կուտայ իր յաւէտ ողբացեալ ընկեր - ընկերուհիներու յիշատակին, Խիի Ս. Մարիամ - Աստուածածին Եկեղեցւոյ մէջ, Կիրակի, Մարիս 25։

VENTE D'ŒUVRES D'ARTISTES CONTEMPORAINS

au bénéfice du Journal *LIBERATION ARMENIENNE*

Mise à prix de 500 à 15000 F.

Samedi 24 mai au *YAN'S CLUB*

5, ave. Reille - 75014 Paris - m° Glacière

19 heures : exposition des œuvres

20h30 : mise en vente

— **Aslanian — Calder — Dali — Ghazerian — Helion — Kandinsky — Matta — Miro — Mondrian — Tapies** etc... —

Les œuvres qui seront présentées sont pour la plupart des dons de compatriotes et de sympathisants de la cause arménienne qui ont bien voulu soutenir notre initiative.

Si vous possedez des œuvres et que vous désirez vous joindre à nos donateurs, ou si en tant qu'artiste vous voulez apporter votre contribution personnelle, vous pouvez nous contacter par téléphone au 43.96.12.80 (le soir) ou bien nous écrire au :

Bureau d'Information de l'O.R.I.A.

B.P.46 75462 PARIS Cedex 10.

FRANCE-CULTURE

Dimanche 25 mai à 8 heures

Le Mouvement Evangélique Arménien

Avec la participation de :

Pasteur R. LEONIAN

Mme Anahit TER-MINASSIAN.

ՅԵՏԱՋԳՈՒԱԾ Է

ի նպաստ

ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ ՄԻԱԲԱՆՈՒԹԵԱՆ

ՄԱՅԻՍ 24Ի ՁԱՇԸ

ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻԻՆ

Մխիթարեան Վարժարանների Միջազգային Կոմիտէի ենթակայ Փարիզի հանգանակիչ մարմինը կը հաղորդէ որ ի յարգանս Մխիթարեան Միաբանութեան ընդհանուր աթոռակալ՝

Հ. ԲԱՐՍԵՂ Վ. ՋԷՓԻՃԵԱՆ-Ի

անակնկալ մահուան, պատշաճ դատած է, ցնոր տնօրինութիւն, յետաձգել այն ճաշը, որ տեղի պիտի ունենար Շաբաթ, Մայիս 24-ին, Pavillon Dauhine.

ՄԱՐՍԷՑԼ

«ՄՈՒՐԲ ԳՐԻԳՈՐ»

ՀՈՎՈՒԱԿԱՆ ԵՒ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԿԵԴՐՈՆԻ ՕՐՀՆՈՒԹԻԻՆ ԵՒ ԲԱՑՄԱՆ ՀԱՆԴԻՍՈՒԹԻԻՆ

Ուրբաթ, Մայիս 23, երեկոյեան ժամը 18·30ին,
Հայ Կաթողիկէ եկեղեցւոյ մէջ՝
26, rue Sibié — 13001 Marseille

նախագահութեամբ՝

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ – ՊԵՏՐՈՍ ԺԸ. ԳԱՍՊԱՐԵԱՆ–Ի
Կաթողիկոս – Պատրիարք Տաճն Կիլիկիոյ Կաթողիկէ Հայոց

ՀԱՅՐԱՊԵՏԱԿԱՆ ՊԱՏԱՐԱԳ
ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ ԵԿԵՂԵՑԻՈՑ ՄԷՋ

Կիրակի, Մայիս 25, առաւօտեան ժամը 10·30–ին վերափոխման Հայ Կաթողիկէ եկեղեցւոյ մէջ կը մատուցուի Հայրապետական Պատարագ։

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՊԵՏՐՈՍ ԺԸ.

Կաթողիկոս Պատրիարք Տաճն Կիլիկիոյ
Կաթողիկէ Հայոց

Ցաւարտ պատարագին տեղի կ'ունենայ օրհնութիւն եւ աղխամբոյր։

×

Մարսէյլի եւ շրջակայքի հայ գաղութը կը հրաւիրուի զոյգ հանդիսութեանց։

«LES BALLETS ARMÉNIENS»

RECRUTENT

GARÇONS et FILLES
(âge minimum 14 ans)
désirant participer aux activités du groupe

Contact : 46.31.61.19 après 19h

ՍԱՐԴԱՐԱՊԱՏ

Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ ՎԱՆՔԻ ՎԱՃԱՌՆ

Մարդաբապատի հերոսամարտի տարեդարձին առթիւ, Կիրակի, Մայիս 25, պատարագ եւ հոգեհանգիստ կը կատարուի ի յիշատակ նահատակաց։

Այս առթիւ նաեւ կը կարպաչուի Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին կոնդակը։

Կը հրաւիրուին վանքի եւ շրջակայքի հաւատացեալները։

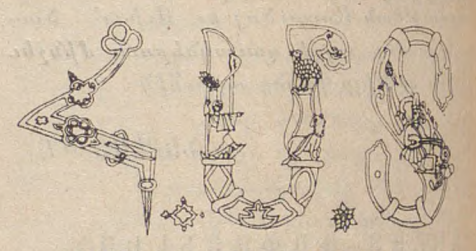
ՄԱՅՐԵՐՈՒ ՕՐՈՒԱՆ

ԱՌԹԻՒ

Շաբաթ, Մայիս 24, Մայրերու Օրուան առնչին առթիւ Լիոնի Ս. Յակոբ Մայր Եկեղեցւոյ մէջ՝ ժամը 3-ին, Կիրակնամուտի ժամերգութիւն կը կատարուի։

Այս առթիւ Ազգային Տան սրահին մէջ Լիոնի Տիկնանց Միութեան կողմէ հիւրասիրութիւն մը կազմակերպուած է բոլոր մայրերուն։ Խօսք կ'առնէ՝

ՎԻԳԻՆ ՎՐԴ. ԱՅՒԱԶԵԱՆ
Հոգեւոր Հովիւ
Ջուխկերիոյ Ս. Յակոբ Եկեղեցւոյ

ԱՐՇԱԿ ՋԱՄԱԼԵԱՆ ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆ

MAISON DE LA CULTURE ARMENIENNE DE DECINES
15, rue du 24 Avril 1915 — 69150 Decines

VENDREDI 23 MAI A 20H30

Dans la salle «Hrand - Samuel»

Le Pasteur René LEONIAN

présente

«*LES ARMENIENS DE FRANCE SONT-ILS ASSIMILES ?*»

Une approche sociologique des Arméniens de France à travers une enquête effectuée auprès de la communauté évangélique arménienne de Lyon.

CONFERENCE - DEBAT

Entrée libre

avec «REVENIR»
le livre le plus complet jamais publié sur la réincarnation

ԿԵԱՆՔԸ ԶԻ ՍԿՍԻՐ ԾՆՈՒՆԴՈՎ ԵՒ ԶԻ ՎԵՐՋԱՆԱՐ ՄԱՀՈՎ

Ինչ կը պատահի հոգիին, երբ ան կը լքէ իր ներկայ մարմինը։ Արդեօ՞ք ան կը մտնէ մէկ ուրիշ մարմնի մէջ։ Ինչպէ՞ս կը գործէ հոգեզարթնութեան օրէնքը։ Մենք կրնա՞նք արդեօք ազդել մեր ապագայ կեանքերուն վրայ։ «Վերադարձը» այս չատ խոր եւ խորհրդաւոր հարցերուն սպառիչ պատասխաններ կուտայ։ Այս դիրքին չնորհիւ դուք կը տօրվիք ձեր ներկայ կեանքին վրայ իշխելու դիտութիւնը։ Կրնաք ձեւակերպել ձեր ապագայ կեանքը եւ հիմնականօրէն բարեփոխել ձեր այժմեան կեանքի ընթացքը։

L'exemplaire de «*REVENIR*» est vendu au prix exceptionnel de 15FRS port compris

Le livre existe en arménien et en français

Dès aujourd'hui envoyez ce coupon et potre paiment à

Այս դիրքը ստանալու համար դիմեցէք հետեւեալ հասցէին.

Observateur Védique

49bis, rue de Reims, 94700 MAISONS-ALFORT

M/Mme/Mlle .....

Adresse .....

Code postal ..... Ville .....

Précisez bien si vous voulez le livre en langue :

◯ Arménienne ou ◯ Française

ՈՒՐԲԱԹ
ՄԱՅԻՍ
23
VENDREDI
23 MAI
1986

LE NUMERO : 4,00 F

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE-FONDE EN 1925
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Directrice: Arpik Missakian

Tel.: 47. 70. 86. 60 — Telex: HARATCH 280 868 F
C.C.P. Paris 15069-82 E — 51027317 A R.C. Paris

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 600 Ֆ. — Վեցամսեայ : 310 Ֆ.
Արտասահման : Տար. 700 Ֆ. — Հատը : 4,00 Ֆ.

61րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 16.230 | Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN | 61e ANNÉE — No 16.230

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐՈՒՆ ՀԵՏ

ՍՈՒՐԻԱ ՀՐԱԺԱՐԱԾ ՉԷ ՀԱԹԱՑԷՆ

—×—

«Նիւ եորֆ Թայմզ»ի թղթակիցը կը գրէ իր թերթին՝ Անթաքիայէն (Անտիոք).

«Անթաքիոյ Թուրքերը նկատել կուտան որ սուրիական հեռատեսիլը Սուրիոյ աշխարհագրային սահմաններուն մէջ ցոյց կուտայ իրենց նահանգի դիրքը:

Կը թուի, արդարեւ, որ Սուրիա ցարդ չէ համակերպած որ հնադարեան Անտիոքը (հոմէական կայսրութեան Սուրիոյ նահանգի մայրաքաղաքն ու Հին Աչխարհի չորս պատրիարքներէն մին) պատկանի Թուրքիոյ...

Ինչպէս յայտնի է, Ազգերու Դաշնակցութեան հսկողութեան տակ 1939-ին կատարած հանրաքուէի մը հիման վրայ՝ Հաթայ անջատուեցաւ Սուրիայէն (որ այդ թուականին ու մինչեւ 1945 ենթակայ էր ֆրանսական վերիշխանութեան) եւ կցուեցաւ Թուրքիոյ, որ Օսմանեան կայսրութեան շրջանին դարերով իր տիրապետութեան տակ պահած էր զայն:

«Մեղի համար Անթաքիոյ հարց գոյութիւն չունի. Սուրիոյ համար միայն կայ նման խնդիր մը, յայտնեց կուսակալ Սամի Օյթուն, նախկին զօրավար մը: Հաթայը մէկն է Թուրքիոյ 67 նահանգներէն»...:

Թուրքիոյ 1980-ի պետական հարուածէն ետք ու մինչեւ 1983 Հաթայ բնականոն վիճակ կը պարզէր. մինչեւ 8 ամիս առաջ պատերազմի վիճակի տակ կ'ապրէր: Սակայն վերջերս նոր թափ ստացած է սուրիական - պահանջատիրական չարժումը, եւ ատիթ տուած՝ ահաբեկչական գործողութիւններու:

Նարժումին թեւ ու թիկունք կը գտնայ Ալեւիներու աղանդին մաս կազմող իսլամ փոքրամասնութիւն մը: Ալեւիներու այս հատուածն է որ նաեւ Սուրիոյ մէջ տէր կը մնայ ցարդ կայսրութեան: (Նո՛յն այս աղանդին կը պատկանի երկրի նախագահը, Հաֆիզ Ասատ):

Սիւննի իսլամ մը յայտնեց թէ «մինչեւ 1980 կարելի չէր անգէն չրջիլ նահանգին մէջ, որովհետեւ անջատողական տարրեր եւս աչ ու ձախ ճակատներու պատկանող մարդիկ անիշխանութեան մատնած էին երկիրը: Քաղաքացիական պատերազմի մը վտանգը կանխուեցաւ, չնորհիւ թուրք բանակի մէջամտութեան»: Այսօր խաղաղած է չրջանը, եւ հրեայ, իսլամ թէ քրիստոնեայ տարրերու մէջեւ անդորրութիւն կը տիրէ:

Արարերէնը տիրական լեզուն է Անթաքիոյ մէջ, որուն բնակչութիւնը կը հասնի 190.000-ի: Հակառակ այն իրողութեան որ ազգային իրենց ծագումով եւ դաւանքով անոնք բազմազանութիւն մը կը ներկայացնեն՝ տիրականօրէն զգալի է արեւելեան Անատոլուի յատուկ իսլամա - կրօնական պահպանողականութիւնը:

Թղթակիցը՝ Հենրի Գամ առաւելաբար կը խօսի Անթաքիոյ Հրեաներուն ու անոնց կենցաղային բարքերուն մասին: (Ապահովաբար հրեայ մըն է ինք եւս):

Աչերդ չէ նշել այս առթիւ, որ թուրք մամուլը եւս վերջերս կը խօսի սուրիական ակնկալութեանց եւ «կարգ մը տարբերու գաղտագրական գործունէութեան» մասին, ակնարկելով մասնաւորաբար քրտական խմբաւորումներու: Անգարա կ'ուզէ Սուրիոյ նախագահին կողմէ «աւելի վճռական եւ աննեղող կեցուածք» տեսնել ահմանային այդ գօտիներու մէջ, ուսկից ցարդ ճախողած են բոլոր փորձերը: Սուրիա չէ հաչտուած 1939 թուականին որմէ իսլամ հողերու ներկայ ճակատագրին հետ եւ պատեհութեան կը սպասէ՝ հարցը սեղան բերելու համար վերստին:

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ - ՊԱՏՐԻԱՐՔ ՅՈՎՀ.-ՊԵՏՐՈՍ ԺԸ. ՄԱՐՍԷՅԼ ԺԱՄԱՆԵՑ

ՄԱՐՍԷՅԼ. - («Յառաջ», - հեռագայն). - Չորեքչաբթի, Մայիս 21, ժամը 16·45ին Մարսէյլի Մարիննեան օդակայանը ժամանեց Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկէ Հայոց Կաթողիկոս - Պատրիարք՝ Ցովհ. Պետրոս ԺԸ. իր չքախումբով որուն մաս կը կազմեն. - Անդրէաս Եպիսկ. Պատուղլեան, պատրիարքական ընդհ. փոխանորդ, Անդրանիկ վրդ. Այվազեան, Գամբէձիի ընդհ. փոխանորդ, Յովսէփ վրդ. Առնաուտեան Զմառու միաբանութեան պատրիարքական փոխանորդ, Մեսրոպ վրդ. Ճուրեան:

Կաթողիկոս - Պատրիարքը դիմաւորեցին Գրիգոր Եպիսկ. Կասպրոյեան, Մարսէյլի Արքեպիսկոպոս՝ Գերպ. Քոֆֆի, Ցակոբ Եպիսկ. Վարդանեան, Ռահէպ Եպիսկոպոս՝ յոյն կաթողիկէ առաջնորդ, Սարգիս վրդ. Դաւիթեան, Հոգեւոր հովիւ Մարսէյլի հայ կաթողիկէ եկեղեցւոյ, Անարատ Ցղութեան Քոյրեր, ազգային ներկայացուցիչներ:

Բարի գալուստի խօսքեր արտասանեցին Ֆրանսայի Հայ կաթողիկէ Էկզարք՝ Գրիգոր Եպիսկ. Կասպրոյեան, Քոֆֆի Եպիսկ. եւ Ցակոբ Եպիսկ. Վարդանեան:

Կաթողիկոս - Պատրիարքը, ապա, առաջնորդուեցաւ Հայ Կաթողիկէ վերափոխման եկեղեցին, ուր բարի գալուստ մաղթեց Սարգիս վրդ., հուսկ Ցովհ. - Պետրոս ԺԸ. տուաւ իր հայրապետական օրհնութիւնը:

ՓՐԿԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ Ս. ՂԱԶԱՐԸ

ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆՆԵՐՈՒ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԿՈՄԻՏԷԻ
— C. I. C. A. M. —

ՀԱՆԳԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆԸ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՆԳԱՆԱԿԻՉ ՄԱՐՄՆԻ
Ե. ՅԱՆՆԿ

Տէր եւ Տիկին Փ. Ղազարեան	20·000
Վ. եւ Դ. Պանտիկեան	10·000
Տէր եւ Տիկին Հայկազ Մարտիրոսեան	3·000
Ժան - Փօլ Տէլանեան	1·500
Տէր եւ Տիկին Ժ. Գարաճեան	1·000
Տէր և Տիկին Արմենակ Ենորքեան	1·000
Տիկին Մանուչ Շամիրեան	1·000
Ռ. Թորլիկեան	500
Տիկին Ն. Քիւրքճեան	200
Է. Գարապետիքեան	200
Տէր եւ Տիկին Կ. Կոնոյեան	100

ՈՉ ԵՒՍ Է ԿԱՐԱՊԵՏ ՓՕԼԱՏԵԱՆ

Մեր ցաւով կը հաղորդենք մեր սիրելի Փօլատեան - ինչպէս կ'ըսուէր աւելի յաճախ - մահը, որ պատահեցաւ Չորեքչաբթի իրիկուն, Մայիս 21-ին, Մարսէյլի իր բնակարանը:

Դիտէինք, չաբաթներէ ի վեր թէ առողջական վիճակը ծանրացած էր: Հիւանդանոցէն տուն վերադարձած էր. բայց յոյս չկար: Այսպէս կ'ըսենք, ու կը շարունակենք յուսալ, պէ՛տք է յուսանք եւ ուրեմն այսօր չենք կրնար դրել թէ կարապետ Փօլատեանի մահը անակնկալ չէ, վասնզի մահը մի՛չա անակնկալ է:

Ծանօթ, սիրուած, ժողովրդական դէմք, «մեր ամէնուն Փօլատեանը» ինչպէս դինքը որակած էր Զուլալ Գազանճեան, քանի մը տարի առաջ, երբ խօսք առած էր մեծարանքի այն հանդիսութեան ընթացքին, որ կազմակերպուած էր իրեն ի պատիւ:

Անապատի սերունդ, Ապրիլեան սերունդ, անոր վերջին վկաներէն, կարապետ Փօլատեան ապրեցաւ կեանքը անոնց՝ որոնք մանկութիւն չունեցան ու երբեք չկրցան մոռնալ իրենց ժողովուրդին պատմութեան այդ սեւ էջը:

Կարապետ Փօլատեան ծնած էր Մարտչ, 1911-ին: Ցաճախած է Հալէպի Հայկազեան վարժարանը եւ երկրորդական ուսումը կատարած Ֆրանսիսկեաններու մօտ: 1929-ին մեկնած է Եթովպիա որպէս ուսուցիչ Ատիս - Ապապայի Գէորգեան Ազգային վարժարանին, ապա Ֆրանսա անցած 1931-ին եւ հաստատուած Մարսէյլ:

1963 - 1971 կրկին պիտի անցնէր Եթովպիա, ուր պիտի վարէր Ազգային Գէորգեան վարժարանի տեսչութիւնը:

Իր գրական առաջին փորձերը լոյս տեսած են «Յառաջ»ի մէջ (1938) վայելելով Շաւարչ Մխսեքեանի գնահատանքն ու քաջալերանքը:

Առաջին վէպը՝ «Արեւելքի տղաք»ը, հրատարակուած է 1946-ին: Ցաջորդաբար լոյս տեսած են.. «Կը հրաժարիմ հայութենէ», «Արծիւները անապատի մէջ», «Վերադարձը», «Կրակէ չապիկը»: Ունի նաեւ պատմուածքներու հատոր մը՝ «Լոյսեր», Թարգմանութիւններ, «Զբոյցներ»ու յաչորդական չորս հատոր, «Հայկական սիրուածը իր գերակատարներով»:

Գրագէտ Փօլատեանը կը ներկայանայ երեք դիմաւոր երեսներով. - Վիպագիրը, դրուագիրը, Թարգմանողը: Եթէ աւելի ծանօթ են առաջին երկու երեսները, նուազ կարեւոր չէ երրորդը ընդհակառակն: Այս առընչութեամբ, այսինքն մեր գրականութիւնը օտարին ճանչցնելու իր աչխատանքը մեծ եղած է: Ինչ է որ գտած է Լիւք - Անտրէ Մարսէյը եւ անոր հետ կատարած բազմաթիւ Թարգմանութիւնները:

Կայ նաեւ բանախօսը, հանրային գործիչը, նուիրեալ անձը, որ երբեք չէ սակարկած իր մասնակցութիւնը, իր օժանդակութիւնը, ամէն անգամ որ հրաւէր կ'ըլլար իրեն: Աչխատակցած է «Յառաջ»ի, Բիւզանդ Թօփալեանի «Անդաստան»ին, Պէյրութի «Բագին»ին, «Յուսաբեր»ի, «Ազդակ»ի եւայլն, եւայլն:

1979, Մայիս 20-ին, ինչպէս նչեցինք, Մարսէյլի Մշակոյթի Տան մէջ տեղի կ'ունենար մեծարանքի հանդիսութիւն մը նուիրուած իր գրական գործունէութեան քառասնամեակին: Այս առթիւ, ինք ալ խօսք առնելով, զգալապէս յուզուած, պիտի ըսէր, ի մէջ այլոց. -

«Այսօր մեծարուողը հայ մշակոյթն է: Ես ուրախ եմ որ իմ անձիս միջէն կը փառաբանուի ան, որովհետեւ ան է արժանի միայն մեծարանքի: Արդեօք մեր մշակոյթը, մեր լեզուն ու գրականութիւնը աւելի մեծ չե՞ն քան մեր ժողովուրդը: Անոնք միայն կ'արժեւորեն մեր կեանքը: Միւս մարգերուն մէջ, մեծերու պալատին միայն դռնապան կրնանք ըլլալ, բայց երբ հագնինք մեր մշակոյթի ծիրանի պատմուճանը կրնանք այդ պալատին սանդուխներէն վեր բարձրանալ, ճստիլ բոլոր մեծերու սեղանին եւ խօսիլ անոնց հետ հաւասարէ հաւասար»:

×

Փօլատեանը հաղորդական, ջերմ, չատ սիրելի ընկեր մըն էր: Նաեւ համեստ՝ բառին ազնիւ իմաստով. ինք է որ միչտ կը կրկնէր, Շաւարշներուն (Մխսեքեան եւ Նարգունի). - «Ես հայ գրականութեան ժամկոչն եմ միայն»:

Երանի թէ, Սփիւռքի մեր գրականութիւնը նման չատ «ժամկոչներ» ունենար, ու մենք այսօր մեր սիրելի Փօլատեանի կորուստով, միայն ներկայութենէ մը զրկուելու տխրութիւնն ապրէինք եւ չունենայինք միաժամանակ այն վախը, թէ վաղը՝ մեզ տաճար կանչող «ժամկոչ»ներն ալ պիտի պակսին:

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Ա.ՋԳ. ԺՈՂՈՎԻ Չորեքչաբթի օրուան նիստին, Շիրաք փորձեց դարմանել Ներքին Նախարար՝ Փասքուայի «աւելորդ» խօսքերուն առեղծած անհամ կացութիւնը, բայց ընկերվարականները տեղի չտուին: Ծանօթ է, որ Ներքին նախարարը բուռն կերպով արտայայտուած էր, ու խօսքն ուղղելով ընկերվարականներուն բան թէ ինք պատմութեան դաս չունի առնելիք, վանդի. - «Ես անոնցմէ եմ, որոնք մասնակցեցան պատմութեան, երբ ձեր բարեկամները կը պահէին դրաւոյին առջեւ»: Պարզ է որ ասիկա չէր կրնար «անցնիլ» եւ որքան ալ Շիրաք «թիւրիմացութիւն» մկրտէ եղածը, ընկերվարականները չեն գոհանար եւ կ'ուզեն որ ներողութիւն խնդրուի:

ՏԻՐ - ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ, Վաթսուն ծնած այս Ֆրանսահայը, որ չի յաչողիր արտապաղթել (1947-ին ներպաղթած է) կը չարունակէ զբաղեցնել Ֆրանսական իչխանութիւնները, քանի որ անգամ մը եւս (3-րդ, 4-րդ) «Լը Մոնտ» կ'անդրադառնար այս հարցին, Մայիս 22-ի իր թիւին մէջ: Այս անգամ, յոյս կայ, կ'ըսէ Թերթին Թղթակիցը որ Տէր - Սարգիսեան արտօնութիւն առանայ, որովհետեւ Երեւանի ելքի վիզաներու զրասենեակը կըրկին Թուղթեր տուած է իրեն լեցնելու համար եւ 300 ռուբլի ուզած մարդ գլուխ (5 հոգի են): Մխիթարեանի մերձաւոր այցելութիւնը կը նկատուի այս փոփոխութեան պատճառը:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ պատանդներուն (9-ի հասած է անոնց թիւը) մասին ոչ մէկ նորութիւն կայ: Երկու դիւանագէտներու առեւանգումը տարին անցաւ, ճիշդ տարի մըն է Սէօուայի (ողջ է՞) եւ Քոֆմանի առեւանգումը, Մարտին էր որ առեւանգուեցան «Անթէնի 2»ի չորս լրագրողներ, հուսկ՝ 84 տարեկան Փամիլ Ջոնթակ: Նոր կառավարութիւնը կ'ուզէ լուռ աչխատանք տանիլ:

ԱՆՈՆՔ ԵՒ ՄԵՆՔ

(ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ՓՈՔՐ ՊԱՏԿԵՐ ՄԸ)

Նուիրական օր է Շաբաթը: Օրերու օրը: Իմ Ծնունդը. Նոր տարին. Զատիկը:

Բարեկամական ո՛չ մէկ ժամադրութիւն. խրախճանքի ո՛չ մէկ հրաւէր. աղէտի ո՛չ մէկ լուր կրնան տունէն դուրս հանել զիս այդ օրը:

Ընտանեկան հաւաքի օր է Շաբաթը:

Այդ օր, դուռը կը զարնուի ամէն վայրկեան: Կուգան Գլամառէն. կուգան Ալֆորվիլէն. կուգան Գրենէյչէն: Կուգան մանչ ու թոռ. կուգան աղջիկ, փեսայ ու թոռնուհի. կուգայ ծնողքէն չբաժնուիլ յամառողը: Քաղաքները կը ճուլուին իրարու. տունը կը լեցուի աղմուկով, ժըխորով, լոյսերով: Սրահ ու մթնոլորտ կը առնան ժպիտի ու ծիծաղի տեսք, համբոյրի ջերմութիւն ու քաղցրութիւն:

Բաժակներ կը բախին. կոկորդներ կը ղըզլան. ձայներ կը թռչկոտին պատուհաններէ դուրս, կը ճեղքեն պատ ու առաստաղ, կը խափանեն ահեղազոչ ձայնասփռում, դրացի հեռատեսիլ:

Երանութիւն է դիտել երէկուան ճուտիկները: Այնպէս կը թուի, թէ անոնք երբեք չեն հեռացած տունէն. ծնողքի փէշերուն տակն են միշտ եւ յաւիտենապէս մաս կը կազմեն այս աթոռներուն ու սեղանին, գաւաթին ու պնակին: Այնպէս կը թուի թէ՝ անոնք ե՛ս եմ եւ ես՝ անո՛նք. թէ անոնց գոյութիւնն ալ իմինիս պէս, պայմանաւորուած է հայութեամբ ու Հայաստանով:

Երջանկութիւն ու բերկրանք կը լեցնեն հոգիս. պարապի չանցած, բեղնաւոր կեանքի մը հաւատքը կը ծնի հոգիիս մէջ. արարչագործութեան մը խորհուրդը: Ծերութիւնը կը սառնայ իբրեւ կեանք: Եւ սակայն բեկում մը կայ. քան մը կը բաժնէ զիս անոնցմէ: Կը մտածեմ թէ՝ այդ բաժանումն իսկ է արժանիքին խմաւոր: Անհատի մը ստեղծագործութիւնը աւելի մեծ է. իր կերտածը աւելի պիտանի է ու թանկագին ընկերութեան, քան արդէն մաշած մարդկային մարմնի հիւսուածք մը: Աւելի կատարեալ է ստեղծուածը, աւելի ուժ ու զօրութիւն կայ անոր, քան թէ իմ մէջս: Ատոր համար ալ, չեմ կրնար հետեւիլ տղոց բոլոր ըսածներուն, լուռի չեմ ըմբռներ անոնց ապրումին ամբողջ տարողութիւնը: Հասկացողութեանս անծանօթ աշխարհ մըն է անոնց աշխարհը: Որքան խորթ եւ անկումային է ինձ համար արդիականութեան ստեղծած կացութիւնը, քնական է իրենց համար:

Կը խօսին Սիլվի Վարդանի, Ֆրանս Կալի, Ազնաւուրի շօբերու մասին: Կը խօսին ամերիկեան ֆիլիպներու լեզուով: Կը խօսին Ալթազարի կնիկի վերածուած ԲԲ-ռավեսթիներու՝ չես դիտեր ո՛ւրկէ բռնած ծիծերու մասին: Զկնեղէններով ու համեմներով լեցուն բերաններով կը պատմեն ճաշարաններու առասպելական պիներու մասին: Մէկ առ մէկ կը ներկայանան Թէաթրը ու Գափիւանինի ու Մարինկիի դերասաններու փուռ-ռիո ստեղծող փոխառութիւնները:

Կը յիշեմ Օթէլ Օրթօլանն ու Փորթ ո՛Իթալիի Թիլեզէ անակներն ու ցեխերը. չաքարի եւ Սիթրօէնի գործարաններուն «անվարտիք» Հայերը. «տասը առ հարիւր միայն օտար գործաւոր» օրէնքը եւ ինքնութեան քարթ կանոնաւորելու համար, ամբողջ օր մը Փոեֆիքթիւրի նատարաններու վրայ սպասող թշուառները:

Այսպէս ուրեմն, մահուան դէմ մարմընչող, մահուան երեսը ճանկռտող, մահուան յաղթող որբերը եկած և ստեղծած են հայկական ամբողջ համայնք մը: Համայնք մը, որ եւ՛ Հայ է եւ՛ Հայ չէ: Հա՛յ է արդանդով եւ անունով. հայ չէ՝ ապրումով եւ ամբողջական տրամաբանութեամբ: Հա՛յ է Շաբաթ եւ Տօնական օրեր. հայ չէ լուռ օրեր:

Կեանքով լեցուն այս երիտասարդներու համար, ուրուագծային պատկեր մըն է միայն իրենց ծնողքին անցեալը: Այդ խոհուն նախագիծի վրայ կարելի չէ կեանք հիմնել: Իրենք անցեալ չունին. իրենց անցեալն ու ներկան համամասն են. մանկութենէ՝ քնականօրէն անցած երիտասարդութեան: Ունեցած են իրենց կաթն ու հացը. խաղալիկն ու տաք վերմակը. դպրոցն ու դասախարակը. այսօրուան ուրոյն կեանքը: Ինչ որ մենք փնտռեցինք մեր ամբողջ կեանքի ընթացքին ու չգրտանք, անոնք ունեցան առանց փնտռելու ու աջնութեան: Չտեսան ջարդ ու կոտրած. չհանդիպեցան անապատ ու կիզիչ աւազ: Անոնց աւազը եղան ծովերու տաք փլաժները. ռումբերով բեռնաւոր օդանաւերը՝ իրենց հանգստաւէտ զբօսաշրջիկութեան միջոցը: Անոնք դիտեն, որ հող եւ տուն ունէին իրենց ծնողը եւ այսօր չունին. բայց անոնք ալ չկան վազը - մինչդեռ իրենք ունին իրենց տունն ու պարտէզը:

Ուրե՞մն...

Ուրեմն, կիսովին կը պարպուի անոնց հայութիւնը: Կը մտանակային Հայու իրաւունքներու պահանջին ու տողանցքներուն, որովհետեւ կը սիրեն արդարութիւնը եւ Հայ են, բայց հայրենիքն ալ կը ճիւղաւորուի իրենց մէջքերուն մէջ: Հայաստանէն զատ կա՛յ իրենց ապրած երկիրը: Կարելի է՞ երկու հայրենիք ունենալ եւ սիրալ բաժնել անոնց միջեւ. մնալ հաւատարիմ հօր հայրենիքին եւ հպատակիլ իրենց ծնունդ տուողին:

Երբ մենք մեր թեւերը բացած, ուզած ենք թռչիլ Հայաստան, անոնք կ'ուզեն ամբողջ հոգիով, հայրենիքը մօտեցնել, բերել իրենց ոտքին:

Աստնաչփոթ այս մտածումներու կը խառնուին երբեմն դժդոհութիւններ ալ: «Աւանակի պէս աշխատելու» դժդոհութիւն. աւելին ձեռք ձգելու միջոցներու չգոյութեան դժդոհութիւն. կառքի խանդարման, երդիքի նորոգութեան դժդոհութիւն. տուրքերու ծանրութեան դժդոհութիւն, որ կ'երթայ մինչեւ քաղաքականութիւն: Ու ահա մտանակին կը վերածուի համաչխարհայինի:

Քաղաքական խեղկատակութիւններու ամէն տեսակ քացախն ու լեղին խմած հայրը, լեզու կ'ելլէ հոն ու խարազանը կը չաչէ Եւրոպայի, Ամերիկայի, Աբեղքի գլխուն: Տգէտը համամաձայն չեն. անոնց համար նախապաշարում ու հին սխալութեան արդիւնք են հայրիկի զառնութիւնները: Արդէն, մարմնին պէս հնացած գլուխ, գոսացած երէկն է ան: Իրենք են ներկան. լուսաւորը. իրատեսը. դէպի յառաջ դիմող միտքը, երբ անոնց ամբողջ տրամաբանութիւնը «Ֆիկառօ» է. «Քոթիտիէն տը Փարի». լաւագոյն պարագային՝ հետաքրքիր եղրակացութիւնը: Ճըշմարտութեան հասնելու ճիգէ հեռու՝ խորդախութիւն...: Իրական պատկերացում չունին կատարուածներու նշանակութեան մասին: Կը լսեն բախումի մը մասին. չեն դիտեր ինչո՛ւ եւ ո՛վ սկսաւ, բայց կը պնդեն իրենց օրթոթերթերու հաղորդածին, ուր յանցաւորը անմեղն իսկ է:

Ուսում առած, խելացի՛ այս տղաքը կ'ապրին իրենց ապահով կեանքը անճնասէր ազահութեամբ, դիտելով ապագան, որ ապագայ չէ իրենց համար, այլ ներկայի չարունակութիւնը, նոյն միօրինակ ընթացքով: Մոքէ իսկ չեն անցըներ, որ կրնար հսկայ վիհ մը բացուիլ եւ փոս իջեցնել բոլոր հնութիւններն ու նորութիւնները, դիրենք ալ հետը:

Երջանի՛կ երիտասարդութիւն, որ դրամին ու չօշափելին կը վայելէ երազային տեսիլներով, երբ դիտէ թէ՝ արեւնտուն պէս պիտի ցնդի երազը...:

ԼԵՒՈՆ ՍՈՓՈԿԼԵԱՆ

ԱՏՐՊԱՏԱԿԱՆԻ ՀԱՅ ՎԱՃԱՌԱԿԱՆՆԵՐԸ

Իրանի չոր մերգը ճանաչուած է եւ յարգի յատկապէս չամիչը, ծիրանը, պիստակը, նուշը եւ ընկոյզը:

Պատուղների մէջ խաղողը համաբուժ է ուելի ընդհանրացած, մեծաքանակի առկայութիւն ունեցող պիտանի զանազան տեսակի օգտագործումների համար:

Այս օրհնուած պտուղը չորացնելով կարգին նում է իր կշիռի 2/3-ը վերածուելով չամիչի, այս անգամ բոլորովին տարբեր գործածութիւնների նպատակով:

Խաղողը յաճախ հրաշակերտ է պինդ գործի համար սկսած Հայաստանի Աբրահամեց մինչեւ Ալզասի սպիտակը եւ պատօրյի կարմիրը, տարբեր տեսակի եւ գոյակի յարիւրաւոր դիմի տալու մէջ:

Իրանի խաղողը 110 տարբեր տեսակներից է բաղկացած, իւրաքանչիւրը իր անունով, մեծագոյն բերքը (սիտանէ) առանց կորիզի տեսակն է եւ մինակը որ արտահանուում է չամիչի վերածուելով, մնացեալը չհասնի - ասկարի - խալիլի - եաղութի - չաքար շիրազի եւ այլն, տեղական չուկայում սպառուում է, որից չուրջ չորսուկէս - հինգ հազար թոնը նախքան իսլամական յեղափոխութիւնը դինու էր վերածուում Իրանի ոչ - իսլամ փոքրամասնութիւնների միջոցով:

Ընդհանուր Իրանի խաղողի բերքը 350-ից 400 հազար թոն էր հաշուում բերքառատ տարիներում, տեղական պահանջները լրացնելուց յետոյ չուրջ 50-ից 70 հազար թոն չամիչ գոյանում արտահանման փոխադրելու համար:

Ատրպատականը գտնուում է Իրանի հիւսիս - արեւմտեան մասում եւ համարուում է առատ բերք տուող Իրանի նահանգը, մասնաւորապէս - Սալմասը - Ուրումի - Դուխարզան - Մարազա - Խոյ - Միանդոար - Մարանդ - Օսքուի շրջան - պատները, Մարիւան Սարդաշտ երկու պիւտքաղաքները իր ամբողջ շրջապատի առատ բերք այդիներով Իրան - Իրաք պատերազմի պատճառով ոչնչացան:

Ժամանակին հայ վաճառականները մեծ աշխատանք տարին Ատրպատականի չոր մերգը չամիչը, - ծիրանը եւ նուշը պատրաստելու եւ արտաքին չուկայի որակին (առանտարտին) հասցնելու համար, Թուրմանեանները նախաձեռնողն են համարուում ցարական Ռուսաստան չամիչ արտահանելու մէջ:

Ռուսաստանում Ատրպատանը ճանաչուած էր չոր մերգի կենտրոն եւ չուկայ, որտեղից բաժանուում էր մօտակայ քաղաքներից մինչեւ երկրի խորքերը:

Շնորհիւ Ատրպատականի հայ վաճառականների Ատրպատանում հիմնած կենտրոններին եւ առեւտրական ձիրքին, կարողացան Պարսկաստանի չոր մերգի մեծ չուկայ ստեղծել, զարկ տալով գիւղատնտեսութեան յառաջդիմութեան:

Այդ ժամանակաշրջանը համարուում է Ատրպատականի վերելքի բարգաւաճ շրջան, Իրանի միւս նահանգների նկատմամբ, հայ վաճառականները նկատելով Ատրպատականի տնտեսական բարելաւումը, սկսեցին զուգընթաց որոշ ռուսական տնային պիտոյքներ ներմուծել Թաւրիզի չուկան, ժողովուրդին ծանօթացնելով աւելի բարձր մակարդակի ապրելակերպի եւ կենցաղի, բացուեցին եւրոպական զանազան ապրանքների վաճառատուներ, ճաշից մինչեւ պիսքուի, կերպասեղէն եւայլն, դրանց մէջ բոլորից ճանաչուածը եւ անուանին փգեղա մագազին էր իր տարբեր եւ զանազան տեսակի ռուսական ապրանքներով: Այս վերելքին մաս կազմեցին նաեւ Ատրպատականի հայկական կրթական հաստատութիւնները, ունենալով բարձր մակարդակի թեմական դպրոց, ականաւոր մանկավարժ՝ Կ. Պիօնեան, փրոֆ.՝ Աճառեան, դրականագէտ՝ Տէր - Յակոբեան, Պանիրեան եւ շատ ուրիշներ որոնք տուին մեր ժողովուրդի նոր սերունդին մըտաւորականներ, ուսուցիչներ, մանկավարժներ, դրողներ, որոնց չնորհիւ չարունակուում է հայապահպանման արժէքաւոր մեծ աշխատանքը:

Նոյնպէս բժշկական եւ առողջապահական մարզում Թաւրիզը անուանի դարձաւ հայ բժիշկներով եւ մանաւանդ Ատրպատականի ամենաառաջադէմ հիւանդանոցներից մէկը Ամերիկեան միսիոնարների հիմնած հիւանդանոցն էր, որ ունէր 50 մահճակալ, ուր ընդունելութիւն էին գտնում հիւանդներ ամբողջ Ատրպատականից, Քրտստանից, Ղաֆղազից, Թուրքիայից եւ Իրաքից:

Ատրպատականի հայ վաճառականները մեծ դեր խաղացին Իրանի տնտեսական կեանքում, ինչպէս նաեւ նոր շրջանի դրականութեան վրայ: 1500 տարուան իր գոյութեան ընթացքին հայ գրականութիւնը առաւօրէն սնած է ժողովրդական ստեղծագործութեան տարրեր սեռերէն եւ տեսակներէն եւ ոչ մի. այն համեմատած ժողովրդական բառ ու բանով, ոճերով ու արտայայտութեան միջոցներով, այլեւ՝ մտածողութեամբ: Բանահիւսութիւնը իր հաստատուն կնիքը դրած է հայ հին գրականութեան անգրանիկ երկերէն սկսեալ մինչեւ այսօրուան գրողներու գործերուն վրայ: Հայ բանահիւսութեան հրաշալի նմոյշներն ու գանձերը մուտք գործած են գրականութեան բոլոր սեռերու մէջ: Ակնառու է այն աղերսութիւնը, զոր ժողովրդական բանահիւսութենէն կրած է Փաւստոս Բիւզանդի «Հայոց Պատմութիւն»ը: Իսկ Գողթան երգերու պատառիկները, մեր հնագոյն առասպելներն ու գրոյցները, ժողովրդական վէպերու տարբեր հատուածները եւ բանահիւսական այլ տարրեր այնպիսի սիրով ու այնպիսի լայնախոհութեամբ մտասցութենէ փրկուց պատմահայր Մովսէս Խորենացին: Իրեն կը պարտինք «Հայկ ու Բէլ»ի, «Արա Գեղեցիկ ու Շամիրամ»ի, «Վահագն Վիշապաքաղ»ի, «Տիգրան եւ Աժդահակ»ի եւայլ առասպելներու, վիպական գրոյցներու եւ բանասիրական այլ նմոյշներու փրկութիւնը: Իսկ այս փրկուած եւ մեզի հասած նմոյշները աչ միայն թանկագին են մեր հին բանաստեղծութեան ուսումնասիրութեան տեսանկիւնէն, այլեւ մեծ նշանակութիւն ունին անով, որ յետագային խթանեցին հայ գրականութեան զարգացումը, ներշնչման աղբիւր ծառայեցին բանաստեղծներու, արձակագիրներու, նկարիչներու եւ քանդակագործներու համար:

Մշակութային առաքելութիւնէն սկսեալ մեծն Նարեկացիէն մինչեւ Ներսէս Շնորհալի, Մխիթար Գօշ, Վարդան Այգեկցի, Ֆրիկ, մինչ տասերդուներն ու մինչեւ Սայաթ Նովա՝ միջնադարեան մեր գրականութիւնը առատօրէն օգտուած է ժողովուրդի ստեղծածէն եւ յաճախակ անդրէն գրոյցներէն ու առակներէն, առած - ասացուածքներէն ու հանելուկներէն, հերոսական գրոյցներէն ու քնարական երգերէն: Հայ նոր գրականութեան ներկայացուցիչները եւս սիրով կ'օգտուէին ժողովրդական ստեղծագործութեան առատաբուխ աղբիւրէն՝

շարունակութիւնը կարդացէք 4-րդ էջին վրայ

ՀԱՅ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ԲԱՆԱՀԻՒՍՈՒԹԵԱՆ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ԳԻՐՔԸ

Հայկական ժողովրդական բանահիւսութիւնը մեծ ազդեցութիւն ունեցած է հին ու միջնադարեան պատմական երկերու, միջնադարեան զրոյցներու եւ առակներու, տաղերգուներու գործերու, ինչպէս նաեւ նոր շրջանի գրականութեան վրայ: 1500 տարուան իր գոյութեան ընթացքին հայ գրականութիւնը առատօրէն սնած է ժողովրդական ստեղծագործութեան տարրեր սեռերէն եւ տեսակներէն եւ ոչ մի. այն համեմատած ժողովրդական բառ ու բանով, ոճերով ու արտայայտութեան միջոցներով, այլեւ՝ մտածողութեամբ: Բանահիւսութիւնը իր հաստատուն կնիքը դրած է հայ հին գրականութեան անգրանիկ երկերէն սկսեալ մինչեւ այսօրուան գրողներու գործերուն վրայ: Հայ բանահիւսութեան հրաշալի նմոյշներն ու գանձերը մուտք գործած են գրականութեան բոլոր սեռերու մէջ: Ակնառու է այն աղերսութիւնը, զոր ժողովրդական բանահիւսութենէն կրած է Փաւստոս Բիւզանդի «Հայոց Պատմութիւն»ը: Իսկ Գողթան երգերու պատառիկները, մեր հնագոյն առասպելներն ու գրոյցները, ժողովրդական վէպերու տարբեր հատուածները եւ բանահիւսական այլ տարրեր այնպիսի սիրով ու այնպիսի լայնախոհութեամբ մտասցութենէ փրկուց պատմահայր Մովսէս Խորենացին: Իրեն կը պարտինք «Հայկ ու Բէլ»ի, «Արա Գեղեցիկ ու Շամիրամ»ի, «Վահագն Վիշապաքաղ»ի, «Տիգրան եւ Աժդահակ»ի եւայլ առասպելներու, վիպական գրոյցներու եւ բանասիրական այլ նմոյշներու փրկութիւնը: Իսկ այս փրկուած եւ մեզի հասած նմոյշները աչ միայն թանկագին են մեր հին բանաստեղծութեան ուսումնասիրութեան տեսանկիւնէն, այլեւ մեծ նշանակութիւն ունին անով, որ յետագային խթանեցին հայ գրականութեան զարգացումը, ներշնչման աղբիւր ծառայեցին բանաստեղծներու, արձակագիրներու, նկարիչներու եւ քանդակագործներու համար:

Մշակութային առաքելութիւնէն սկսեալ մեծն Նարեկացիէն մինչեւ Ներսէս Շնորհալի, Մխիթար Գօշ, Վարդան Այգեկցի, Ֆրիկ, մինչ տասերդուներն ու մինչեւ Սայաթ Նովա՝ միջնադարեան մեր գրականութիւնը առատօրէն օգտուած է ժողովուրդի ստեղծածէն եւ յաճախակ անդրէն գրոյցներէն ու առակներէն, առած - ասացուածքներէն ու հանելուկներէն, հերոսական գրոյցներէն ու քնարական երգերէն: Հայ նոր գրականութեան ներկայացուցիչները եւս սիրով կ'օգտուէին ժողովրդական ստեղծագործութեան առատաբուխ աղբիւրէն՝

շարունակութիւնը կարդացէք 4-րդ էջին վրայ

Ս. ԱՍԼԱՆԵԱՆ

Լոնտոն

ՉԱՅՆԵՐ ԳԱԻԱՌԷՆ

ԼԻՈՆ

ՓՈՔՐԵՐՈՒ ԵՐԳԱՀՈՒԻՄԲ

Լիոն եւս ունի իր մանկական երգչախումբը: Անշուշտ ան չի հասնիր, որակի եւ քանակի տեսակէտներով, Մարսէյլի մէջ եղածին. հիմակուհիմա իր երգահանկը միայն եկեղեցական է: Արդէն ասոր համար է որ խումբը ծնունդ առած է: Նորին Եպիսկոպոսի հովանաւորութեամբ, Հայկազեան միօրեայ վարժարանի ուսուցչուհիներուն գործակցութեամբ, իսահակ խաչակիր քահանայ Հէքիմեան մարգած է աւելի քան քսան երկսեռ պզտիկներ, սորվեցուցած է անոնց պատարագին մեծ մասը: Մայիս 11-ին Ս. Յակոբ Եկեղեցին յաճախողները հանդիսի անակնկալը ունեցան տեսնելու, զանոնք մէկ, փոքրիկ դպիրներու խումբ մը՝ որ, քահանային զեկավարութեան տակ, իր լուրջ եւ կարգապահ մասնակցութիւնը բերաւ արարողութեան:

Պզտիկներէն աւելի զոհ կ'երեւային, իրենց ծնողները եւ մասնաւոր խնամակալ քահանան՝ որ ամէն Զատիկ կը զբաղի նորաստեղծ խումբով, անձնուիրաբար:

Ձեռք բերուած արդիւնքը արդէն գնահատելի է: Կը մնայ յարատեւել եւ զարգացնել կազմը, թէ թիւով եւ թէ որակով, ինչ որ կախուած չէ միայն զեկավարէն, այլ նաեւ՝ ու մանաւանդ, ծնողներէն: Մրազրուած է որ գոնէ ամիսը անգամ մը, պզտիկները մասնակցին պատարագի երգեցողութեան:

ՎԱՂԻՆԱԿ ՄԻՍՔՃԵԱՆ

150ԱՄԵԱԿ ՄՈՒՐԱՏ-ՌԱՓԱՅԷԼԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Մուրատ - Ռափայէլեան վարժարանը 1986 - 1987 ուսումնական տարեշրջանին պիտի տօնէ իր հիմնարկութեան 150ամեայ յոբելեանը - 1836 - 1986 -

Այս նուիրական առիթով կոչ կ'ընենք վարժարանի բոլոր նախկին աշակերտները՝ որպէսզի հաղորդեն մեզի իրենց նկարագրական տուեալները, համառօտ կենսագրական մը՝ նկարագիր իրենց վիճակի եւ պաշտօնի մասին տեղեկութիւններով եւ երկու լուսանկար, իրը տատգծ հրատարակութիւնիս «Մուրատ - Ռափայէլեան Վարժարանի Աշակերտներ» տեղեկագրքի համար:

Կ'ընդունուին նաեւ յօդուածներ եւ օրագրական յուշեր՝ վարժարանական իրենց կեանքէն:

Փափաքելի է որ Մուրատ - Ռափայէլեան վարժարանի նախկին աշակերտները իրարու հետ կապ հաստատելով՝ խմբուին զանազան քաղաքներու մէջ եւ ըստեղծեն ներկայացուցչական մարմիններ, յատկ մասնակցութիւն բերելու համար վեհատիկի մէջ կատարուելիք յոբելենական հանդէսներու, որոնց օրակարգն ու յայտագիրը պիտի հաղորդուին յաջորդաբար:

ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ
ՄՈՒՐԱՏ - ՌԱՓԱՅԷԼԵԱՆ
ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

Վենետիկ

Collegio Armeno Moorat-Raphael
Dorsoduro 2596 30123 Venezia
Tel. : 41 / 28770

ՄԱՅՐԵՐՈՒ ՕՐ

ԻսԻի ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ
ՆՈՒՐՀԱՆ ՖՐԷՆԿԵԱՆ
ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ՍՐԱՀԻՆ ՄԷՋ

Մայիս 11-ին, կիրակի օր, Իսիի Եկեղեցւոյ Նուրհան Ֆրէնկեան Մշակութային սրահին մէջ տեղի ունեցաւ Մայրերու Օրուան նուիրուած հանդիսութիւն մը, կազմակերպութեամբ՝ Եկեղեցւոյ Պայծառութեան Յանձնախումբի:

Ժամը 15-ին արդէն աւելի քան 180 հանդիսականներ տեղ զրաւած էին ու անհամբեր կը սպասէին՝ երբ եկեղեցւոյ քարտուղարուհին Տիկին Ռ. Տէրվիշեան բարի գալուստ մաղթելէ ետք բոլորին, հրաւիրեց հոգեւոր հովիւը՝ Մեսրոպ վրդ. «Հայր Մեր»ով բացումը կատարելու օրուան հանդիսութեան:

Ապա առնելով Յանձնախումբի ատենապետուհին՝ Տիկին Ն. Մխիթարեան շնորհակալութիւն յայտնեց բոլորին իրենց ներկայութեան համար եւ ամփոփ դիտողով բացայայտեց իրենց գործունէութիւնն ու ապագայի ծրագիրները. ապա՝ կարդաց Վեր. Ա. Մխիթարեանէն «Մօրս անարիւն քով» քերթուածը:

Ժամն էր զեղարուեստական բաժնին, որ խակապէս ճոխ էր ու բազմազան: Օրուան խօսնակը Տիկին Տէրվիշեան նախ բեմ հրաւիրեց Միօրեայ զպրոցի աշակերտուհիներէն՝ Իզապէլ Զիլեանը որ սքրիպտի վրայ նուագեց անմահն Կոմիտասի Վարդապետի «Գարուն ա» եւ «Կուժն առայ» երգերը: Եկեղեցւոյս երգչախումբի մենակատուհիներէն Տիկին Մարալ Վարդանեան վարպետութեամբ երգեց՝ «Անոյշ մայրիկ», «Հայաստան», «Մնանք Հայ», ընկերակցութեամբ եկեղեցւոյս երգչախառնուրդի՝ Օր. Անի Սվաճեանի, խանդավառութիւն ստեղծելով:

Հանդիսութեան ներկայ էին հոգեւորականութեան անդամներ ու Իսիի քաղաքապետարանի փոխ - քաղաքապետ Պ. Մարտիրոս Գարակէօզեանը, որ խօսք առնելով շնորհաւորեց «Հայ Մայրերու Տօնը» եւ յաջողութիւններ մաղթեց Տիկնանց Մարմնին: Իսիի բնակիչ աւագ անդամներէն՝ Պ. Յակիկ Քէօշկէրեան խօսքին մէջ յիշեց Իսիի Եկեղեցւոյ շինութեան դժուարին պայմանները եւ ուրախութիւնն յայտնեց թէ կատարուած աշխատանքներու շնորհիւ խիստ լաւատես են, թէ զպրոցի մըն ալ կարեւորութիւնը կը ըմբռնուի շրջանէն ներս: Պ. Քէօշկէրեանի օրինակին հետեւելով սրահի զրեթէ բոլոր ներկաները իրենց դրամական օժանդակութիւնը բերին երեկոյթի ծախքերու մասնակցութեան ու յանձնախումբի ապագայի ծրագիրներու իրագործումին համար:

Ապա բեմ հրաւիրուեցաւ Եկեղեցւոյ երգչախումբի հաւատարիմ անդամներէն՝ Պ. Ռապմիկ Աբրահամեանը, որ իրեն յատուկ ոճով ու տպաւորով արտասանեց յուզիչ բանաստեղծութիւն մը՝ «Մօր Նամակը»:

Սրահին մէջ մեծ խանդավառութիւն ստեղծուեցաւ, երբ բեմ հրաւիրուեցան Մանուկեան քոյրերը՝ Սօֆի եւ Իպապէլ. որոնք սրինգի եւ տաւիղի անոյշ նուագով ոգեւորեցին բոլորը. Կոմիտաս վարդապետի Ալապեգ, Զինար ես, Անտունի եւ Կաքաւիկ գործերով:

Սվաճեան քոյրերը եւս Անի եւ Մարի դաշնակի եւ ձեռնադաշնակի ընկերակցութեամբ նուագեցին:

Վերջապէս բեմ հրաւիրուեցաւ Պ. Մհեր Էմմայեան որ ծանօթ է Փարիզի հայկութեան իր ձայնով, դաշնակի վրայ Անիի ընկերակցութեամբ յաջորդաբար երգեց Թումէի Մաքով տուն. Բաբի Ալագիլ, Հայ աղջիկ, ծափահարութիւններու արժանանալով ու խանդավառութիւն ստեղծելով սրահին մէջ:

Գեղարուեստական այս բաժինի ընթացքին ներկաները ճաշակեցին աւանդական հաւիկ - պատրաստուած Տիկին Ս. Գաբակէօզեանի կողմէ- զանազան անուշեղէններ ու զովացուցիչներ:

Փակման խօսքը արտասանեց Մխոեն վրդ. որ իր գնահատանքը տալէ վերջ Տիկնանց Մարմնին, հրաւիրեց չքջանի բոլոր մայրերն ու քոյրերը մասնակցելու եւ սատարելու եկեղեցւոյ չուրջ կատարուած գործունէութեանց. քանի՝ չէչտեցան, հակառակ անոր որ տիկինները ուրբաթ օրերը ժամը 14-ին կը հաւաքուին ու կ'աղօթեն, սակայն կը զբաղին նաեւ ազգանուերով ու այլներով, հիւանդներուն այցելելով ու եկեղեցւոյ պայծառութեամբ մտահոգուելով: «Հայ մայրը անգնահատելի եւ մանաւանդ այսօր մեր պանդխտութեան մէջ չատ կարեւոր ու անփոխարինելի գործ ունի կատարելիք Հայ Ընտանիքին ներս»:

Ապա Մխոեն վարդապետ առիթը օգտագործելով ներկաներուն Յոլթեր ձայներիզին մաս մը ունկնդրել տալէ վերջ, բաւ թէ կարեւոր է քաջալերել Ճարուհի Պէզճանի նման երիտասարդ արուեստագէտները. որպէսզի հայ երգը գոյատեւէ ու տարածուի հին եւ նոր սերունդին մօտ:

Միասնաբար երգուած «Հայր Մեր»ով ու պահպանիչով վերջ գտաւ չատ գեղեցիկ ու յիշատակելի այս երեկոյթը նուիրուած Հայ Մայրերուն:

ՌՈԶԻԹ Տ.

ԿԱՐԴԱՑԷՔ
«ՅԱՌԱՋ»Ը
ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ

ԱՌԱՍՏԱՂԸ

ՌՈՊԵՐ ՀԱՍՏԷՃԵԱՆ

Երբ Մարկոսէն առաջ Ալէքսն կը պահկը այդ անկողնին մէջ, եւ երբ սենեակը այնքան կը չէնար Ալէքսի հարսին, Քէթիին զբաղեցնելու համբը, չեմ յիշեր երբեք ուշադրութիւն ըրած ըլլալ թէ ինչ հագուած էր Քէթին: Ի՛նչ հիմա, ահաւասիկ երբ կը ջանամ յիշողութեանս մէջ եւս բերել զեղանի Քէթիին պատկերը, այդ մանրամասնութիւնը պարապ կը մնայ յիշողութեանս մէջ: Ա՛հ մարդու մը ուշադրութիւնը, աւելի ճիշդ մարդու մը աչքերը որքան տկար կը մնան լուսանկարչական գործիքի մը քով, որ ամէն ինչ կը տեսնէ, ամէն ինչ կ'արձանագրէ յաւիտենական համար:

Տիկին Ալիս եւ քոյրը, չշուկով կը խօսին սա պահուն: Անշուշտ երկու պատճառներ ունին այդպէս ընելու համար. նախ՝ որպէսզի հիւանդը անհանգիստ չըլլայ, եւ յետոյ՝ որպէսզի ես չլսեմ: Սակայն այս երկրորդ կէտին մէջ կը սխալին, որովհետեւ ինքնաք այնքան յստակ կը լսեմ, որքան պիտի լսէի եթէ ականջս վար փոխարկին:

- Ալ դուն գնա, Սիբուկ: Ուշ եղաւ...

- Պիտի երթամ, այո: Բայց սիրտս բըզնաւ հանգիստ չէ:

- Չէ՛, չէ՛, հանգիստ սիրտով գնա: Առամիկը վաղը աւելի լաւ պիտի ըլլայ:

- Հարկաւ, կասկած չունիմ: Քեզի համար է որ սիրտս կը հառնի: Գիչերը...

- Ես հանգիստ կ'ըսեմ. անհոգ եղիր: Միայն թէ վաղը քիչ մը դրամ բեր ինծի:

- Բերեմ:

- Գիտես, հանդերձակալին ամէնէն վարի զզրոցին մէջն է:

- Գիտեմ, գիտեմ:

- Գովս կայ, բայց ինչ կ'ըլլայ ինչ չըլլար:

- Կը բերեմ:

Տիկին Ալիս կը վառէ հիւանդին քովի փոքրիկ լուսամփոփը, մինչ քոյրը, որ հասկցայ թէ Սիբուկ կը կոչուի, իր վերարկուն հագուիլ կը սկսի դանդաղ շարժումներով, տեսակ մը դժկամակութեամբ, որ ըսել կ'ուզէ թէ կ'երթայ առանց ուզելու: Ես հարիւրաւոր անդամներ տեսած եմ հոսկէ դժկամակութեամբ բաժնուող այցելուներ, որոնք վստահ եմ թէ գոհունակութեան խորունկ չունչ մը առած են տակաւին հիւանդանոցին դրան սեմին վրայ: Կեղծաւորութիւն չէ այդ: Չեմ դատապարտեր այդ չունչը, ոչ ալ այն դժկամակութիւնը, որ կը բեմադրուի հիւանդին սենեակին մէջ: Երկուքն ալ մարդուն բնութեան մէջ են: Ես անցեալի մէջ քանի անդամներ նոյնը զգացած եմ սիրելի հիւանդի մը քովէն հեռանալէ ետք: Հիւանդին քովն կը տառապիս, բայց հիւանդին քովէն երբ հեռանաս, չես կրնար գոհունակութիւն մը չզգալ: Գոհ ես նախ անոր համար որ հիւանդին մօտ չես այլեւս եւ վերադարձած ես բնականոն կեանքիդ: Գոհ ես յետոյ մանաւանդ անոր համար որ դուն առողջ ես, դուն չես հիւանդանոցին մէջ պառկողը:

Սիրուկն ալ, որ սա պահուն կը համբուրէ իր քոյրը եւ զորովափութ ակնարկ մը կը թողու հիւանդ Արամիկին վրայ, վստահ եմ, քիչ վերջ որոշ գոհունակութիւն մը պիտի զգայ, երբ իր թոքերը պիտի լեցնէ փողոցին մաքուր ու առողջ օդով: Ես յաճախ նոյնը պատկերացուցած եմ հարազատ աղջկանս Սաթենիկին վրայ: Սաթենիկ, իմ մէկ հատիկ աղջիկս, իմ ամենաթանկագին, որ այսուհետ ինծի համար հոգի կուտայ, որ իր հոգին ու մարմինը կը մաշեցնէ իմ դատապարտեալ կեանքս քիչ մը աննեխի դարձնելու համար, վստահ եմ երջանկութեան պէս բան մը կը զգայ երբ ճակատս համբուրելով կը բաժնուի քովէս:

- Ո՛ւֆֆ, այսօր ալ պարտականութիւնս կատարեցի, կը խորհի անտարակոյս տուն վերադառնալու ատեն: Նախադասութիւն մը, որ ամենախօսուն կերպով իր մէջ կը պարփակէ թէ՛ պարտականութիւնը կատարած ըլլալու եւ թէ այդ պարտականութիւնը վերջացուցած ըլլալու գոհունակութիւնը: Ես, որ պառկած տեղէս վարժուած եմ ոչ միայն աչքով, այլ նաեւ ուղեղով տեսնելու, վարժուած եմ նաեւ լսելու թէ՛ ականջով եւ թէ երեւակայութեամբ: Պէտք չունին ինծի փոխանցելու, ես կը լսեմ թէ ինչեր կը խօսուին տունը հարազատներուս միջեւ, մանաւանդրաբար իմ մասիս, իմ հիւանդութեանս մասին, ինչեր կը խօսուին սա հիւանդանոցի ներքնամէջ մէջ բժիշկներու ու հիւանդապահուհիներու միջեւ: Լսածներս քնաւ անհանգիստ չեն ըներ զիս: Պիտի ըսեմ նոյնիսկ որ չափազանց կ'ուրախանամ երբ կը լսեմ, լսելու պէս կ'ըլլամ Սաթենիկին այդ «ուֆֆ»ը, այդ «այսօր ալ պարտականութիւնս կատարեցի»ն: Հարկաւ, Սաթենիկ պէտք է երջանիկ ըլլայ տուն վերադառնալու ատեն, երջանիկ՝ Ռուբիկին ու փեսայիս միանալէ, որպէսզի ... յաջորդ օր զարձեալ նոյն եռանդով ու անվհատութեամբ այցելութեան զայ ինծի, որպէսզի չլքէ զիս, միակ բանը՝ որմէ կը սոսկամ:

(Շար. 35)

Ս· ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻԶ

Երկուշաբթի, Մայիս 26, ուր է Սրբոց Կուսանաց Հռիփսիմեանց: Այս առթիւ, Փարիզի Ս· Յովհաննէս - Մկրտիչ Մայր Եկեղեցւոյ մէջ ժամը 10-ին Պատարագ կը մատուցուի:

Շաբաթ օր, Մայիս 31, ուր է Սուրբ Գրիգոր Լուսաւորչի Վերապէն Ելեւէջն:

Ժամը 10-ին, Փարիզի Ս· Յովհաննէս - Մկրտիչ Մայր Եկեղեցւոյ մէջ կը մատուցուի Պատարագ:

ՇԱՐՎԻԷՕ — Ս. ՆՇԱՆ

Փոն - տը - Շէրլ Շարվիէօի Ազգային Միութիւնը առ ի պիտութիւն կը ծանուցանէ թէ՝ Կիրակի, Մայիս 25, Եկեղեցւոյ հիմնարկութեան 6-րդ տարեդարձին առթիւ հանդիսաւոր Պատարագ կը մատուցուի:

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ՋԱՏԻԿ ԱԲԵՂԱՅ ԱԻԵՏԻՔԵԱՆ

Պատարագի երգեցողութիւնը կը կատարէ եկեղեցւոյ երգչախումբը ղեկավարութեամբ՝ Յակոբ Աբրահամեանի:

Պատարագ՝ ժամը 10-ին:

ՇՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Շարվիէօ Ս· Նշան Եկեղեցւոյ Ազգային Միութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները· - Ահարոն Ահարոնեան (Լիոն) 100 Ֆ·, Ոմն (Վալանս) 100, Յովսէփ Ապատեան (Տէսին) 4000 Ֆ· հայերէն գրամեքենային համար ըրած· Ճէպրայէլ Պահատուրեան (Լիոն) 1000, Ճէպրայէլ Պահատուրեան (Լիոն) 1000 Ֆ·, Սամուէլ Թիլպիեան (Թինեօ) 100 Ֆ·:

×

Կապոյտ Խաչի Լիոնի մասնաճիւղի վարչութիւնը, մասնաճիւղէն անդարձ մեկնող հանդուցեալ խաչուհիներու ոգեկոչման առթիւով, շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուիրատուութիւնները· - Տիկին Պաչըպիւյիւքեան 500 Ֆ·, Տիկին Վ· Բլատիքեան 400 Ֆ·, Տիկին Փափազեան 260 Ֆ·, Տէր եւ Տիկին Ֆաքրիկեան 200 Ֆ·, Պ· Ալիքսանեան 200 Ֆ·, Պ.Պ. Ղազարեան եւ Միրզէ 200 Ֆ·, Պ· Հարկեան իր ողբացեալ կնոջ յիշատակին 200, Պ· Թ· Մինասեան 150, Տիկին Մկրտիչեան 100 Ֆ·, Տիկին Ա· Գասպարեան 100, Տէր եւ Տիկին Զէքեան 100, Տէր եւ Տիկին Միքայէլեան 100, Տիկին Գրիգորօֆ 100, Տիկին Ա· Աճէմեան 100 Ֆ·, Տիկին Պ· Մամուրեան 100 Ֆ·, Տիկին Պ· Թաղէոսեան 100 Ֆ·, Տիկին Երիցուհի Գալէնտէրեան 100 Ֆ·, Տէր եւ Տիկին Ա· Կէնճեան 100 Ֆ·, Տիկին Թ· Մակագեան 100 Ֆ·, Տէր եւ Տիկին Հ· Ազայիկեան 100 Ֆ·, Տէր եւ Տիկին Ղ· Ղազարեան 100 Ֆ·, Պ· Մ· Տէմիրճեան 50 Ֆ·, Տիկին Մ· Թաղուորեան 100 Ֆ·:

×

Դպրոցասէր Տիկնանց Երկսեռ Վարժարանի խնամակալութիւնը ստացած է հետեւեալ նուէրները· - Տէր եւ Տիկին Գ· Գէորգեան, Տիրամօր քառասունքին առթիւ 500 Ֆ·, Տիկին Մարիամ Ալանեան 250 Ֆ·, Ա· Բ· (Լիոնէն) ի յիշատակ Ապրիլեան զոհերուն, 2500 Ֆ·, Պ· Պ· Կառավարեան Յ· Փափազեանի մահուան առթիւ 100 Ֆ·, Անիէռի եւ Շրջակայքի Կապոյտ Խաչ, Պ· Պապիկեանի մահուան առթիւ 300 Ֆ·, Ս· եւ Ա· Քէօչէկեան քոյրեր իրենց քրոջ Տիկին՝ Զափարեանի մահուան առթիւ 250 Ֆ·, Օր· Գոհարիկ Գէորգեան Ապրիլ 20-ի հանդէսին առթիւ 100 Ֆ·, Տիկին Նորա Տէր - Յակոբեան 500 Ֆ·, Տիկին Սոնա Վրթանէսեան Տիկին Առաֆիլեանի մահուան առթիւ 300 Ֆ·, Պ· Հրաչ Քըմճըգեան 1000 Ֆ·, Պէնլեան Հիմնարկ (Լոնտոն) Հքաւոր ուսանողներու որպէս կրթաթոշակ 3500 սթեռլին:

la MAISON DE LA CULTURE ARMENIENNE D'ALFORTVILLE

organise

JOURNEES POUR LA CULTURE ARMENIENNE

* **Samedi 24 Mai de 15h à 19h**

Mini EXPOLANGUE ARMENIENNE
Diffusion livres et disques
Diaporama «la civilisation arménienne»
création MCA - CEDIA
à 17h : L'arménien au baccalauréat : 1ère étape ... renseignements et débat.

* **Dimanche 25 Mai**

pour la FETE DES MERES
à 16 h : AUDITION DE MUSIQUE des élèves de piano violon et instruments traditionnels.
à 17h : PRESTATION DES PROFESSEURS de la M.C.A.
à 19h : CONCOURS POUR JEUNES CHANTEURS ARMENIENS.
Prix au gagnant : passage au GALA MCA 86 le 8. 6. 86
Jury avec la participation de HAROUTH BEZDZJIAN, chanteur.

Pour tout renseignement : 9, rue de Madrid
Tél. : 43. 76. 55. 89

ՍՏԻՊՂԱԿԱՆ ՊԱՐԱԳԱՅ ՄԸ

—×—

Պորտօ - Ալքլէնի Հայ Մշակութային Միութիւնը բարեսիրական կազմակերպութեան ու ազնիւ անհատներու ուշադրութեան կը յանձնէ պարսկահայ դպրոցական ընտանիքի մը պարագան, որ առայժմ (մինչեւ Մայիսի վերջ) պատսպարուած է Շառանթ - Մառնիմի Մարանախ «Անթը մ'էսթրժըմանը: Այր ու կին եւ երկու աղջիկ, ասիպտղարար բնակութիւն եւ աշխատանք կը փնտռեն:

Հետաքրքրուողներէն դիմել· -
Razmik EBRAHAMIAN-GHESHLAGH
Centre d'Hébérgement et de
Réadaptation Sociale
«Le Domaine de la Marquise»
17230 MARANS

Imprimé sur les Presses du Journal «Haratch»
83, rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire : No 55935

VENTE
D'ŒUVRES
D'ARTISTES
CONTEMPORAINS

au bénéfice du Journal
LIBERATION ARMENIENNE

Mise à prix de 500 à 15000 F.
Samedi 24 mai au *YAN'S CLUB*
5, ave. Reille - 75014 Paris - m° Glacière
19 heures : exposition des œuvres
20h30 : mise en vente

— Aslanian — Calder — Dali — Ghazerian —
— Helion — Kandinsky — Matta — Miro —
— Mondrian — Tapies etc... —

Les œuvres qui seront présentées sont pour la plupart des dons de compatriotes et de sympathisants de la cause arménienne qui ont bien voulu soutenir notre initiative.

Si vous possedez des œuvres et que vous désirez vous joindre à nos donateurs, ou si en tant qu'artiste vous voulez apporter votre contribution personnelle, vous pouvez nous contacter par téléphone au 43.96.12.80 (le soir) ou bien nous écrire au :

Bureau d'Information de l'O.R.I.A.
B.P.46 75462 PARIS Cedex 10.

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊ· ՄԱՅԻ Վիէննի մասնաճիւղի վարչութիւնը ընդհ· ժողովի կը հրաւիրէ իր անդամ - անդամուհիները Մայիս 23, Ուրբաթ, երեկոյեան ժամը 8·30-ին Մշակոյթի Տուն: Կարեւոր օրակարգ:

ՄԱՐՍԷՅԼ

«ՄՈՒՐԲ ԳՐԻԳՈՐ»
ՀՈՎՈՒԱԿԱՆ ԵՒ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԿԵԴՐՈՆԻ ՕՐՀՆՈՒԹԻԻՆ ԵՒ ԲԱՑՄԱՆ ՀԱՆԴԻՍՈՒԹԻԻՆ

Ուրբաթ, Մայիս 23, երեկոյեան ժամը 18·30ին,
Հայ Կաթողիկէ եկեղեցւոյ մէջ՝
26, rue Sibié — 13001 Marseille

նախագահութեամբ՝
ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ - ՊԵՏՐՈՍ ԺԸ· ԳԱՍՊԱՐԵԱՆ-ի
կաթողիկոս - Պատրիարք Տաճն Կիլիկիոյ Կաթողիկէ Հայոց

ՀԱՅՐԱՊԵՏԱԿԱՆ ՊԱՏԱՐԱԳ
ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿԷ ԵԿԵՂԵՑԻՈՑ ՄԷՋ

Կիրակի, Մայիս 25, առաւօտեան ժամը 10·30-ին Վերափոխման Հայ Կաթողիկէ եկեղեցւոյ մէջ կը մատուցուի Հայրապետական Պատարագ:

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՊԵՏՐՈՍ ԺԸ.

Կաթողիկոս Պատրիարք Տաճն Կիլիկիոյ
Կաթողիկէ Հայոց

Ցաւարտ պատարագին տեղի կ'ունենայ օրհնութիւն եւ աղջամբոյր·

×

Մարսէյլի եւ շրջակայքի հայ գաղութը կը հրաւիրուի զոյգ հանդիսութեանց:

4.000 m² de mobiliers présentés en ambiance

Meubles Ghazarian

Z.I. Vitrolles à 20km de Marseille. **tél. 42. 89.27.47**

"Բացառիկ գեղջ «Յառաջ»ի բաժանորդներուն"

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ԵՒ ՀՈԳԵՃԱՇ

Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի Շաւիլի մասնաճիւղը հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կուտայ իր յաւէտ ողբացեալ անդամ - անդամուհիներուն յիշատակին, այս Կիրակի (Մայիս 25) Շաւիլի Սուրբ Գրիգոր Լուսաւորիչ Եկեղեցին:

Ի պիտութիւն ողբացեալներու յիշատակը յարդողներուն:

Յետ արարողութեան հոգեճաշ կը տրուի եկեղեցւոյ կից սրահը:

×

Կապոյտ Խաչի Իսիի մասնաճիւղը հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կուտայ իր յաւէտ ողբացեալ ընկեր - ընկերուհիներու յիշատակին, Իսիի Ս· Մարիամ· Աստուածածին Եկեղեցւոյ մէջ, Կիրակի, Մարիս 25:

ԳՈՐԾ ԿԸ ՓՆՏՌԷ

Ս.Խաստանքի արտօնութիւն ունեցող, 35 տարեկան, Վահրամ Մամաթեան, աշխատանք եւ բնակարան կը փնտռէ ամիսպողարար:

Հեռաձայնել· - 48 - 78 - 02 - 99

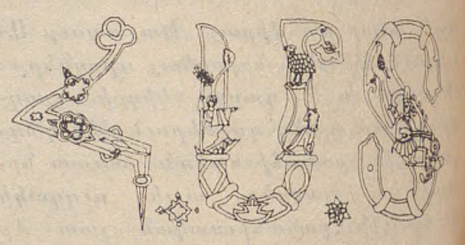
ՄԱՅՐԵՐՈՒ ՕՐՈՒԱՆ

ԱՒԹԻԻ

Շաբաթ, Մայիս 24, Մայրերու Օրուան ուրն առթիւ Լիոնի Ս· Յակոբ Մայր Եկեղեցւոյ մէջ՝ ժամը 3-ին, Կիրակնամուտի ժամերգութիւն կը կատարուի:

Այս առթիւ Ազգային Տան սրահին մէջ Լիոնի Տիկնանց Միութեան կողմէ հիւրասիրութիւն մը կազմակերպուած է բոլոր մայրերուն: Ուշք կ'առնէ՝

ՎԻԳԷՆ ՎԸԴ· ԱՁԿԱՋԵԱՆ
Հոգեւոր Հովիւ
Զուիցերիոյ Ս· Յակոբ Եկեղեցւոյ

ԱՐՇԱԿ ՋԱՄԱԼԵԱՆ
ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆ

MAISON DE LA CULTURE ARMENIENNE DE DECINES
15, rue du 24 Avril 1915 — 69150 Decines

VENDREDI 23 MAI A 20H30
Dans la salle «Hrand - Samuel»
Le Pasteur René LEONIAN
présente
«LES ARMENIENS DE FRANCE SONT-ILS ASSIMILES ?»
Une approche sociologique des Arméniens de France à travers une enquête effectuée auprès de la communauté évangélique arménienne de Lyon.
CONFERENCE - DEBAT
Entrée libre

ՇՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապ· Խաչի Անիէռ - Պուա Քոլոմպ Ուժանթէօյի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է 3000 Ֆ· Տէր եւ Տիկին Ժան Մատոյեանէ Հայաստան կատարած իրենց ճամբորդութեան ուրախ առթիւ:

×

Ալֆորվիլի Հայ Մշակոյթի Տան վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուիրատուութիւնները· - Բժիշկ Սերժ Սիմոնեանէ 1000 Ֆ·, Յովհաննէս Զէրչեանի մահուան առթիւ վարչութիւնը ստացած է հետեւեալ նուիրատուութիւնները· - Տիկին Շնորհիկ Զէրչեանէ 300 Ֆ·, Տէր եւ Տիկին Հրայր Պասմաճեանէ 500 Ֆ·, Տիկին Նեկտար Շահանեանէ 300 Ֆ·, վարչութիւնը ստացած է նաեւ 200 Ֆ· Մոսկոֆեան ընտանիքէ, փոխան ծաղկեպսակի՝ ողբացեալ Աւետիս Նատիրեանի մահուան առթիւ:

FRANCE - CULTURE

Dimanche 25 mai à 8 heures

Le Mouvement Evangélique Arménien

Avec la participation de :
Pasteur R. LEONIAN
Mme Anahit TER-MINASSIAN.

ՇԱԲԱԹ - ԿԻՐԱԿԻ
ՄԱՅԻՍ
24-25
SAMEDI-DIMANCHE
24-25 MAI
1986
LE NUMERO : 4,00 F

ՀԱՅՐԵՆԻՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE-FONDE EN 1925
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Directrice: Arpik Missakian

Tel.: 47. 70. 86. 60 — Telex: HARATCH 280 868 F
C.C.P. Paris 15069-82 E — 51027317 A R.C. Paris

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ցրաւոտ : Տար· 600 Ֆ· — Վեցամսեայ : 310 Ֆ·
Արտասահման : Տար· 700 Ֆ· — Հատը : 4,00 Ֆ·

61րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 16.231 | Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN | 61e ANNÉE — No 16.231

ԵՐԵՒԱՆ ⇔ ՓԱՐԻԶ
ՀԵՌԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

ԵՐԵՒԱՆ
(ԱՐՄԷՆՓՐԷՍ - ՄԱՅԻՍ 12 / 19)

ՄԱՄՈՒԼԻ ՕՐԸ
ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԷՋ

Հայաստանի Լրագրողներու Տունը նըշած է Մամուլի Օրը : Ձեկուցումով հանդէս եկած է Լրագրողներու Միութեան նախագահի տեղակալ եւ «Արմէնփրէս»ի տնօրէն Մարտունի Մաչատրեան, նշելով որ ներկայիս ստեղծագործական որոնումներու մթնոլորտ մը կը տիրէ Հայաստան՝ յատկապէս 80 թերթերու, 107 ամսագրերու եւ այլ պարբերաթերթերու, ձայնահաւասէլի, հրատարակչականներու խմբագրութիւններուն մէջ :

×

ԴԵԼԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ ՄԸ
ԲԱԶՄԱՐՈՒԵՍՏԻՑ ՀԻՄՆԱՐԿԻՆ ՄԷՋ

Երեւանի Բազմարուեստից Հիմնարկին մէջ տեղի ունեցած է երեկոյթ մը, կազմակերպութեամբ Սփիւռքի հայ, ինչպէս նաեւ օտար ուսանողներու : Նախքան յայտարէի դործադրութիւնը, ներկաները դիտած են լիբանահայ ուսանող Սարգիս Չիլինգարեանի նկարչական ցուցահանդէսը : Երեկոյթը բացած է «Վան» ազգագրական համոյթը : Ապա Լառսի ուսանողներու խումբը մեկնաբանած է «Քնքշահաւքի ոտն» պարը, լատին ամերիկացի ուսանողները մեկնաբանած են «Թամպոց» երգը : Երեկոյթին հնչած են Նեփալի, Պանկլատեշի ազգային երգեր :

×

ԼԵՒՈՆ ԳԱԹՐՃԵԱՆԻ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ
ՀԱՂՈՐԴՈՒՄ
ԵՐԵՒԱՆԻ ՁԱՅՆԱՍՓԻՒՌԷՆ

Երեւանի ձայնասփիւռը կէս ժամուան յատկացիր մը սփռած է, նուիրուած՝ երգիչ Լեւոն Գաթրճեանի : Հաղորդման ընթացքին երգչի մեկնաբանութեամբ հընչած են հայկական գուսանական երգեր, որոց Լեւոն Գաթրճեան ձայնագրած է Հայաստան այցելութիւններու ընթացքին, տեղւոյն նուագախումբերու ընկերակցութեամբ :

×

ՍՕՍ ՍԱՐԳՍԵԱՆ ՊԱՐԳԵՒԱՏՐՈՒԱԾ
ԱԼՄԱ ԱԹԱՅԻ ՓԱՌԱՏՕՆԻՆ

Ալմա Աթա (Ղազախստան) տեղի ունեցած չարժանկարի համամիութենական փառատօնին լաւագոյն դերակատարի մրցանակին արժանացած է Սօս Սարգսեան, Սեփան Զօրեանի «Ինճորի այգին» պատմուճանի հիման վրայ պատրաստուած ժապաւէնին գլխաւոր դերի մարմնաւորման համար :

×

ԵՐԿՐԱՇԱՐԺ ԱՆԴՐԿՈՎԿԱՍԻ ՄԷՋ
ՑՆՑՈՒՄՆԵՐ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Մայիս 13-ին, Մոսկուայի ժամանակով ժամը 12.44-ին, Վրաստանի մէջ տեղի ունեցած է երկրաշարժ, քանդելով կարգ մը շէնքեր ու հին շինութիւններ : Ցնցումները զգած են նաեւ Հայաստան՝ Սեւանայնաւանի եւ Լենինական, առանց, սակայն, վնաս պատճառելու :

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՊԷՅՐՈՒԹ

ԱՌԵԻԱՆԳՈՒՄ ՈՃԸԱՓՈՐՁ ԵՒ ԶՈՀԵՐ

ՍԱՐԳԻՍ ՊԶԱՒՃԵԱՆ
ԱՌԵԻԱՆԳՈՒԱԾ

Մայիս 22-ի «Օռիան լը ժուռ» կը հաղորդէ որ Համբայի թաղամասը, արեւմտեան - Պէյրութ, երկու օր առաջ առեւանդուած է գոհարավաճառ՝ Սարգիս Պէճքճեան, որու խանութը կը գտնուի Համբա փողոցը, Սէթրանային դիմաց : Զինեալ ուժերը, որոնք առեւանդած են հայ գոհարավաճառը մեծ փրկագին մը պահանջած են : Գոնէ այդպէս կը կարծուի կը դրէ Պէյրութի օրաթերթը :

Այս առեւանդումներուն, անապահով կացութեան զուգահեռ, ռճբաւորձերն ու մահափորձերն ալ կը շարունակուին : Ուրբաթ, (Մայիս 23) առտու պայթուցիկներով լեցուն կառք մը պայթած էր Պէյրութի քրիստոնեայ գօտիին մէջ եւ առաջին տեղեկութեանց համաձայն զոհերու թիւը մեծ էր :

Ֆրանսացի երկու խորհրդարանականներն ալ - Ժ· Ֆ· Տէնիօ եւ Ա· Պլէն - որոնք Պէյրութ զացած են յատուկ պաշտօնով, հազիւ ազատած են իրենց դէմ դործուած ռճբաւորձէ մը : Արդարեւ, իրենց նստած օդանաւը, զոր կը վարէր իտալացի օդաչու մը, կը սկսէր բարձրանալ եւ հազիւ 150 մեթր բարձրութեան հասած էր, երբ զնդացիր - ատրճանակներով կրակ բացուած է օդանաւին վրայ : Օդաչուն հրաշքով կրցած է իջնել ու կըրկին հրաշքով է որ օդանաւը կրակ չէ առած : Տէնիօ, կ'ըսէ թէ ահաբեկչական արարքը նոյնքան հակաֆրանսական էր, որքան հակալիբանանեան :

Մամուլի ասուլիսի ընթացքին, զոր զոր երկու Ֆրանսայիները տուած են դեսպանատունը (քրիստոնեայ գօտի), ենթարկուած են բազմաթիւ մեղադրանքհարցումներու լիբանանցի լրագրողներու կողմէ, Ֆրանսական զանազան պատուիրակութեանց յայտորդական այցելութիւններուն մասին :

× *Հինգշաբթի օրուան բախումներու հաշուեկշիռն ալ ծանր է· - 48 մեռեալ, 141 վիրաւոր :*

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Ա.Զգ· ԺՈՂՈՎԻՆ մէջ, ընդվզումութեան (ձախ + Լը Փէն) բողոքի բանաձեւը, հրամանագրով կարգ մը օրէնքներ հոչակելու վերաբերեալ, միայն 284 ձայն ստացած ըլլալով, կառավարութիւնը կըրնայ գործի անցնիլ : Առաջինը կը ջնջէ ընտրական ներկայ դրութիւնը, այսինքն համեմատականը կը փոխարինէ նախկին սիսթեմով՝ մեծամասնութիւն, 2 շրջան : Հրաւէր կ'ընէր Հանրապետութեան Նախագահին, որ չսորագրէ հրամանագիրը :

***ՓԱՐԻԶ** – ԹԵՀՐԱՆ յարաբերութիւնները բարելաւման ճամբան բռնած են եւ Շիրաք կոչ ըրած է պարսիկ դեկավարներուն, որ իրենց բոլոր միջոցները ի գործ դնեն Ֆրանսացի պատանդներու ազատ արձակման համար :*

***ՖՐԱՆՍԱՑԻ ԱՐՏԱՔԻՆ ԱՌԵԻՏՈՒՐԸ** չատ դէշ վիճակի մէջ է, նոյնիսկ՝ վատթարացած է : Ապրիլին բացը 4,8 միլիառի հասած էր (Մարտին՝ 2,6 էր) :*

***«ՔՈՒԹԻՏԻՆ ՏԸ ՓԱՐԻ»** այնքան գոհ է Ֆրանքֆուրթեան յարաբերութեանց բարելաւումէն, որ յիշողութիւնն ալ կորսընցուցած կը թուի, երբ կը գրէ թէ երկու երկիրներու յարաբերութիւնները վատթարացած էին «Ֆրանսացի ընկերվարականները միշտ շատ յստակ նախընտրութիւն մը ցուցաբերած ըլլալով Ազգ.ի իրենց բարեկամներուն նկատմամբ» : Ա-թէնքի ամէնէն ջերմ բարեկամը նախկին նախագահ Ժիսքար տ'Էսթէնն էր, որու քաղաքականութեան այն հատուկենտ դրական կողմերէն մէկն էր՝ նախընտրել Ծուննատանը Թուրքիային :*

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՇԱՐԱՄԲԷԵԱՆԻ ՄԱՀԸ

«Սովետական Հայաստան» օրաթերթի Մայիս 13-ի թիւէն կ'իմանանք, թէ երեւանի մէջ իր մահկանացուն կնքած է Հայաստանի ժողովրդական արուեստի պետական թանգարանի անօրէն Յովհաննէս Շարամբէեան : Մնած էր 1926-ին՝ Երեւան : 1945 - 1950 թուականներուն ուսումը առած է Երեւանի գեղարուեստական հիմնարկի նկարչութեան բաժնին մէջ : 1958-էն 1963 Դիլիջանի ժողովրդական թատրոնի գլխաւոր նկարիչը եղած է, իսկ 1978-էն ի վեր անօրէնն էր Հայաստանի ժողովրդական արուեստի պետական թանգարանի : Նկարիչ Շարամբէեան մասնակցած է Հայաստանի, միութենական եւ արտասահմանեան ցուցահանդէսներու : Իր գործերուն մէջ ներկայացուած է Հայաստանի բնութիւնը, ճարտարապետական յուշարձանները եւ ճաքիւր մոռթեր : Մեծ նպաստ բերած է Դիլիջանի ճարտարապետական յուշարձաններու վերահաստատման աշխատանքներուն :

ՓՐԿԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ Ս. ՂԱԶԱՐԸ

ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆՆԵՐՈՒ
ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԿՈՄԻՏԷԻ
— C. I. C. A. M. —

ՀԱՆԳԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆԸ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՆԳԱՆԱԿԻՉ ՄԱՐՄՆԻ
Զ· ՅԱՆԿ

Մուշեղ Ձիլէրճեան (Մշակոյթի Տան 10-ամեակին առթիւ) 50·000
Տէր եւ Տիկին Արշամ Պապայեան 10·000
Տէր եւ Տիկին Սէմիզեան 2·500
Նշան Թոմասեան 1·500
Շ· Օհանեան 1·000
Տէր և Տիկին Շաւարշ Փիրանեան 1·000
Միշէլ Թաշճեան 500
Անթուան Թաշճեան 500
Տէր եւ Տիկին Քլօտ Մինասեան 500
Քիւրքճեան 500
Տիկին Քնարիկ Պէզազեան 250
Տիկին Լօժէնի Լօժիէ 200
Պերճ Կարապետեան 200
Պօղոս Քաֆթանճեան 200
Մկրտիչ Չիլինկիրեան 110
Տիկին Զուարթ Վարպետեան 100
Վարդուհի Ամէմեան 100
Սիմա Թամազեան 100

Մարսէյլի Հանգանակիչ Մարմնի վեց ցանկերու ընդհ· գումարն է· - 179·640 Ֆրանք :

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԱՆՈՆՔ - ՄԵՆՔ

———×———

Անցեալները հեռատեսիլէն կը դիտէի յայտագիր մը, ուր կը ներկայացուէին փրանսացի երիտասարդ գրողներ : Անոնք կը խօսէին իրենց գործերուն մասին : Կը խօսէին յատկապէս այն դժուարութիւններուն մասին, որոնց կը բախի երիտասարդ գրող մը, իր գործը լոյս ընծայելիք հրատարակչատուն մը գտնելու համար : Անոնցմէ իիչեր արժանացած էին այդ բախտին :

Միջոց մը գրոյցը վարողը այս երիտասարդներէն մէկուն հարց տուաւ, թէ չէ՞ր մտածեր երբեմ *իր ծախքով* հրատարակել գործերը : Տղան աշխարհի ամէնէն անհեթեթ կատակին թիրախ մէկու մը զարմանքով, սակայն ներող ու բարի ժպիտով մը պատ մը լուռ դիտեց խօսակիցը, յետոյ գլուխը օրօրեց ու ըսաւ·

- Չէ, այդպէս բան չըլլար· անկարելի է· ինչպէս կարելի է մտածել նման բան մը :

Գրոյցը վարողը ա՛լ չյամեցաւ այդ կէտին վրայ· կ'երեւի ինք ալ շատ լրջօրէն ուղղած չէր այդ հարցումը· ըսած էր միայն, սանկ ինքնաթիռի բան մը ըսած ըլլալու համար : Ու շարունակուեցաւ իրենց գրոյցը :

Երկար ատեն յիշողութեանս մէջ արձագանգեց այդ երիտասարդին ներող ժպիտը ու կտրուկ ժխտականը, որպէս թէ իրեն առաջարկուած ըլլար ֆալելով լուսին երթալ :

Ու մտածեցի մե՛ր պաշտելի «խենթ»երուն մասին - յատկապէս Պարոնեանի, աւելի հիներուն, մինչեւ այսօրուանցիներու - որոնք գրեթէ միշտ ու միայն *իրենց ծախքով* հրատարակած են ու կը հրատարակեն իրենց գործերը : Ու տակաւին մերինները ո՛չ ունեցած են, ոչ ալ ունին փրանսացի երիտասարդ բանաստեղծ կամ վիպագիրի մը հասանական նուազագոյն ընթերցող հասարակութիւնն իսկ : Իրենց հատորները կը դիզուին ու տարիներով կը մնան գետնայարկ կամ ձեղնայարկներու փոշոտ անկիւնները :

Ու մտածել, որ այդ «խենթութեան» շնորհիւ մեծ մասով ունեցած ենք, ունինք մեր գրականութիւնը· այդ արհամարհուած, փոշեթաթախ հատորներն են, որ յետոյ օր մը - առանց դառնութեան ու էէնի - կուգան կազմելու մեր հպարտութիւնը, փառքը, հարստութիւնը :

ԱՐՓԻ

ԹՈՒՐՔ ՄԱՄՈՒԼ

ԹՈՒՐՔ ՓՐՈՖԷՍԷՕՐԸ
ԵՒ
ՀԱՑԿ· «ՎԱՅՐԱԳՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ»

———×———

«Միլլիյէթ», Մայիս 22-ի իր թիւով կ'արձագանգէ այս լուրին : Ձակերտները, անշուշտ՝ մեր կողմէ :

«Սեբաստիոյ համալսարանին մէջ կազմակերպուած հաւաքոյթի մը ընթացքին փրոֆ· Շ· Թուրան խօսած է «Հայկական վայրագութիւններու» մասին· ան բան է, թէ Հայերը 71 տարի առաջ հրապարակած աքսորի օրէնք մը կ'ուզեն աչխարհին ցոյց տալ որպէս ցեղասպանութիւն : Ան իր խօսակցութեան ընթացքին յաճախ ցոյց տուած է նաեւ «փաստաթուղթեր :

ՀՐԱՉԵԱՅ ԱՃԱՌԵԱՆ

(ԾՆՆԴԵԱՆ 110 ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻԻ)

Հրաչեայ Աճառեան հայագիտութեան մեծ դէմքերէն է: Իր ամբողջ կեանքը ան ամբողջովին նուիրեց հայ լեզուաբանութեան զարգացման ու այդ աշխարհին ներկայացման վսեմ գործին: Իր բնածին ընդունակութիւնները միացնելով բացառիկ աշխատասիրութեան, ան ստեղծեց գիտական մեծարժէք աշխատութիւններ, որոնք նոր որակ կազմեցին հայագիտութեան մէջ, նոր առիճանի մը բարձրացուցին զայն, լոյս սփռելով այդ բնագաւառի տեսական չարք մը հարցերուն վրայ: Հայագիտական բազմաթիւ խնդիրներ հիմնաւոր ու վերջնական լուծումներ ստացան Աճառեանի դիտական ուսումնասիրութիւններուն շնորհիւ:

Երբ աշակերտ է Պոլսոյ Կեդրոնական վարժարանը, 16-ամեայ Աճառեանը յօդուած կը գրէ Կաղանկեատուացիի մասին՝ փորձելով հիմնաւորել անոր որ դարու հեղինակ ըլլալը: Առով իսկ կը սկսի իր դիտական գործունէութիւնը, որու կը նուիրէ ամբողջ կեանք մը:

Ծնած է 1876 Մարտ 20-ին Պոլիս, արհեստաւորի ընտանիքէ: Սկզբնական կրթութիւնը ստացած է Սամաթիա Թաղամասի հայկական դպրոցը (1885 - 1889), անկէ ետք ուսումը չարունակած է կեդրոնական վարժարանը, իսկ բարձրագոյն կրթութիւնը ստացած է Փարիզի Սորպոն համալսարանը՝ աշակերտելորվ նշանաւոր լեզուաբան Ա. Մէյէին: 1897-ին, 21 տարեկանին Աճառեան կ'ընտրուի Փարիզի լեզուաբանական ընկերութեան անդամ եւ գործօն մասնակցութիւն կ'ունենայ անոր աշխատանքին: Նոյն թուականին Փարիզ դումարուած արեւելագէտներու 11-րդ քոնկրէսին ան կը կարդայ երկու զեկուցում հայերէնի մասին՝ արժանանալով մեծ հայագէտ Հիւպշմանի ուշադրութեանը եւ վերջինիս հրաւէրով Սթրազպուրկ կ'եա տարի կ'ունկնդրէ անոր դասախօսութիւնները:

Փարիզի մէջ Աճառեան կ'ապրէր նիւթական ծանր պայմաններու մէջ: Ցաճախ կիսաքաղց մնալով՝ ան անտրտունջ օրական 12 - 14 ժամ դասախօսութիւն մատիկ կ'ընէր, հակայածաւալ գրականութիւն կը կարդար, օրուան հացը վաստակելու համար երբեմն առիպուած ըլլալով որեւէ աշխատանք կատարել:

Սորպոնի համալսարանը աւարտելէ ետք՝ 1898-ին կուգայ Անդրկովկաս, կը նուիրուի պիտա - մանկավարժական գործունէութեան, իբրեւ մայրենի լեզուի ուսուցիչ կը պաշտօնավարէ Էջմիածին, Շուշի, Նոր Բայազէտ, Նոր Նախիջեւան, Թաւրիզ եւ այլ վայրեր: Միաժամանակ իր սուղ միջոցներով կը ճամբորդէ Կովկաս, Արեւմտահայաստան, Պարսկաստան եւ այլուր, կ'ուսումնասիրէ հայերէնի բարբառները՝ նիւթեր հաւաքելով իր յետագայ աշխատանքներուն համար:

Աճառեանի գործունէութիւնը աւելի բեղմնաւոր դարձաւ Հայաստանի մէջ: Նոր բաստեղծ Երեւանի պետական համալսարանը 1923ին զայն Թաւրիզէն հրաւիրեց դասախօսական աշխատանքի, եւ ան մինչեւ ետքը կապուած մնաց այդ հաստատութեան դասատանդելով շարք մը նիւթեր՝ պրաբար, համեմատական քերականութիւն, պարսկերէն, ֆրանսերէն, արաբերէն, լեզուաբանութեան ներածութիւն, Հայոց լեզուի պատմութիւն եւայլն. անոնցմէ մէկ - երկուքին համար ձեռնարկներ կազմելով:

Աճառեանին յատկանիշերն էին աշխատասիրութիւնը, ճշդապահութիւնը, պիտական բարեխղճութիւնը, յատուկտութիւնը, զգայուն ու հոգատար վերաբերմունքը շրջապատի նկատմամբ: Անոր պիտական աշխատանքներուն քանակը կը հասնի քանի մը հարիւրի, որոնք ան գրած է, մաքրագրած, մէկ մասն ալ իրենամբով արտագրած ապակեհիլ հրատարակութեան համար. իսկ այդ բոլորը կը պահանջէին արտակարգ աշխատասիրութիւն, հսկայական եռանդ, ուժերու մեծ լարում:

Աճառեանի գիտական բարեխղճութիւնը վեր էր ամէն կարգի պատկերացումներէ: Ան գրաւոր ու բանաւոր կը յիշատակէր նոյնիսկ այն մարդոց անունները, որոնք որեւէ օրինակ, հայթայթած ու տրամադրած էին իրեն, որոնք որեւէ միտք յղացեր էին, կամ որոնց աշխատանքէն օգտուեր էր ինք: Երբ արմատական բառարանը կը կազմէր, Աճառեան իւրաքանչիւր բառ ստուգաբանելուն հետեւողականօրէն կը նշէր, թէ ով է այս կամ այն մեկնութեան հեղինակը, երբեք միմիայն իրեն չէր վերագրեր այն, որու ստեղծումին մէջ թէկուզ ամենաչնչին մասնակցութիւն ունեցած էր նաեւ ուրիշ մը: Ստացած ամենամեծ տեղեկութեան համար անդամ համապատասխան նշումներ եւ յղումներ կ'ընէր:

Աճառեան նիւթական ու բարոյական օգնութիւն եւ օժանդակութիւն ցոյց կուտար իր սաներէն չատերուն: Ան կարգ մը ուսանողներու եւ ասպիրանտներու հետ կը զբաղէր առանձին, համալսարանէն դուրս, իր տունը, առանց սակայն որեւէ ապատումի: Անոր սաներէն չատերը դարձան հմուտ մասնագէտներ, մշակոյթի անուանի գործիչներ, իսկ մէկ քանին ալ՝ հայ լեզուաբանութեան կարկառուն դէմքեր:

Զափազանց ընդարձակ է անուանի հայագէտին դիտական հետաքրքրութեան շրջանակը: Ան կ'ընդգրկէ հայ լեզուի ուսումնասիրութեան գրեթէ բոլոր ոլորտներն ու բնագաւառները՝ բառագիտութիւն ու բառարանագրութիւն, Հայոց լեզուի պատմութիւն, բարբառագիտութիւն, քերականական կառուցուածք եւայլն: Դեռ աւելին, անոր ուսումնասիրութիւնները դուրս եկած են հայագիտութեան սահմաններէն՝ իրենց մէջ ամփոփելով նաեւ ընդհանուր լեզուաբանութեան տեսական հարցերը: Ան ճիշդ կը կռմնորոշուէր լեզուի ծագումին ու զարգացման, հնդեւրոպական նախալեզուի, վերջինիս կրած ձեւափոխութիւններու, լեզուներու ցեղակցութեան եւ այլ բնոյթի տեսական բազմաթիւ հարցերու գնահատման ու արժէքաւորումին մէջ:

Վաստակաշատ լեզուաբան իր դիտելիքներու վիթխարի պաշարով ու բազմակողմանիութեամբ եւ դիտական արտասովոր բեղմնաւորութեամբ, մեծ ուսանդ թողած է հայագիտական գանձարանին մէջ, հիմնադիր հանդիսանալով շարք մը դիտաճիւղերու:

Անոր «Հայերէն արմատական բառարան»ը (1926 - 1935), «Հայոց անձնանունները» բառարան»ը (1942 - 1962), «Հայերէն գաւառական բառարան»ը (1913) եւայլ աշխատութիւններ խոշոր ներդրում են բառագիտութեան ու բառարանագրութեան մէջ: Արմատական բառարանը հայագիտութեան գլուխ գործոցներէն է, եզակի երեւոյթ լեզուաբանական գրականութեան մէջ: Ա. Մէյէ լրատուացիօրէն կը նշէ - «Ոչ մէկ լեզուի համար չկայ այդքան ճոխ ու կատարեալ ստուգաբանական բառարան»: Նշուած բառարանի չարունակութիւնը կը կազմէ «Հայոց անձնանունները» բառարանը», ուր հեղինակը հաւաքած եւ դիտական բարեխղճութեամբ ուսումնասիրած է հնագոյն ժամանակներէն սկսած մինչեւ ԺԹ. դարու Հայոց լեզուին մէջ գործածուած բոլոր անձնանունները՝ տալով անոնց ծագումը կամ ստուգաբանութիւնը եւ այդ անունը կրող անձերու համառօտ կենսագրութիւնը, մատնանշելով այն աղբիւրները, ուր յիշատակուած է տուեալ անունը:

Աճառեանի հետազօտութիւններու մէջ բացառիկ տեղ կը գրաւէ «Հայոց լեզուի պատմութիւն» երկհատոր աշխատութիւնը (1940 - 1951):

Անուանի դիտնականի ուշադրութենէն չեն վրիպած նաեւ ընդհանուր լեզուաբանութեան տեսական հարցերը: Ան իրեն յատուկ բծախնդրութեամբ ու գիտական բարեխղճութեամբ քննութեան ենթարկեց նաեւ լեզուի ծագման ու պատմական զարգացման, լեզուներու ցեղակցութեան, հայերէնի եւ հնդեւրոպական լեզուներու առընչութեամբ եւ ցեղակից լեզուներու շարքին անոր գրաւած դիրքին եւ այլ կարեւոր նշանակութիւն ունեցող հարցեր՝ տալով միանգամայն ընդունելի բացատրութիւններ ու հիմնաւորումներ:

Անուրանալի է Աճառեանի վաստակը հայերէնի բարբառներու հետազօտութեան ասպարէզին մէջ: Ուսումնասիրելով հայերէնի տասնեակ բարբառներ եւ ամփոփելով մինչ այդ եղած հետազօտութիւններու արդիւնքները՝ մեծ հայագիտը տուաւ հայ բարբառներու դիտական դասակարգումը եւ անոնց ընդհանուր նկարագրութիւնը՝ հանդիսանալով հայ բարբառագիտութեան, իրբեւ լեզուաբանութեան ինքնուրոյն ճիւղի, հիմնադիրը:

Աճառեանի գրիչին կը պատկանին Պոլսոյ, Վանի, Համշէնի, Մարաղայի, Ագուլիսի, Ղարաբաղի, Նոր Զուղայի, Նոր Նախիջեւանի, Առիտալի բարբառներուն նուիրուած մենագրական ուսումնասիրութիւնները, որոնք աչքի կը զարնեն նիւթի համակողմանի ընդգրկումով ու համակարգումով, դիտական խոր վերլուծութիւններով, ճշգրիտ բնութագրումներով ու նկարագրութիւններով: Ան յատուկ ուշադրութիւն դարձուց նաեւ մեր լեզուի բարբառներու բառապաշարի վրայ եւ երկարամեայ աշխատանքի ընթացքին հաւաքեց շուրջ 30 հազար բարբառային բառեր, մշակեց, համակարգեց եւ ամփոփեց իր «Գաւառական բառարան»ին մէջ, անոնց տալով մեծ դամային ճիշդ բացատրութիւններ ու մեկնութիւններ: Գաւառական բառարանը վաստօրէն հեղինակին բարբառագիտական ուսումնասիրութիւններու լրացումը եղաւ եւ ամբողջացուց զայն:

Մեծ է Աճառեանի ներդրումը նաեւ Հայոց լեզուի քերականական կառուցուածքի ուսումնասիրութեան գործին մէջ: «Վիակատար քերականութիւն հայոց լեզուի» աշխատութիւնը (1955-1971), որ ամփոփուած է ութ աւարտածալ հատորներու մէջ, հայերէնի քերականական կառուցուածքը ամբողջականօրէն ընդգրկող ծանրակչիռ ուսումնասիրութիւն է՝ կատարուած 562 լեզուներու համեմատութեամբ: Աշխատութեան այս մեծագոյն արժէքը ալ աւելի կը մեծնայ քերականական երեւոյթներու պատմահամեմատական քննութեամբ: Բազմաթիւ լրագրութիւններ կը լուսաբանուին տասնեակ լեզուներու համեմատաբանական երեւոյթներու համեմատութեամբ ու անոնց լոյսին տակ: Առով ալ այդ աշխատանքը կը տասնապատկէ նաեւ հայերէնի քերականական կառուցուածքի պատմահամեմատական ուսումնասիրութեան արժէքը:

Զափազանցութիւն չըլլար նշել, որ չկայ հայագիտական որեւէ լուրջ ուսումնասիրութիւն, ուր օգտագործուած չըլլան մեծ երախտաւորին հետազօտութիւնները, անոր արդիւնքներն ու նուաճումները, չկայ որեւէ հայագէտ լեզուաբան, որ իր ուսումնասիրութիւններու ընթացքին չունենայ կամ դիմած չըլլայ անոր աշխատութիւններուն: Խոկ այդ կը նշանակէ, որ անոր աշխատութիւնները չեն կորսնցուցած ու դեռ երկար ժամանակներ իրենց դիտական արժէքն ու նշանակութիւնը եւ տեսական հիմնաքարեր կը մնան հայ լեզուաբանութեան զարգացման համար:

Հ. ՕՀԱՆԵԱՆ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ ՏԱՍՆԱՄԵԱԿԸ

1976, Մայիս 9, - 1986, Մայիս 11, Մարսէյլի Հայ Մշակոյթի Տունը տօնախմբեց չքեղ հայկերոյթով մը իր բացման 10-րդ տարեդարձը՝ նախագահութեամբ՝ Տէր եւ Տիկին Մուշեղ Ձիւէրճեանի, ներկայութեամբ Վենետիկի Մխիթարեան Միաբանութեան ներկայացուցչին՝ Կոմիտաս վարդապետ Մանուկեանի եւ մասնակցութեամբ խուռներամ բազմութեան մը, չուրջ երեքհարիւր հոգի, որ կը յիշեցնէր բացման օրուան արտակարգ եւ խանդավառ մթնոլորտը: Վար - չութեան փափաքն էր տասնամեակին առթիւ միացած տեսնել չէնքին հիմնադիրը դեռեղոզ եւ հովանաւորութիւնը տուող անձնաւորութիւնն ու հաստատութիւնը՝ Մուշեղ Ձիւէրճեան եւ Վենետիկի Մխիթարեան Միաբանութիւնը: Այս յատկանշական տարեդարձին փայլը տասնապատկեցաւ ներկայութեամբ Ցակոբ Եպիսկոպոս Վարդանեանի իր չուրջը ունենալով Վաչէ Ծ. Վրդ. Իղնատիոսեան, Գարեգին Վրդ. Պէքճեան, Շահան Ա.Ք.Ի. քհնյ. Տէտէեան, Մակար Խ.Ք.Ի. քհնյ. Նաճարեան, հրաւիրեալ անձնաւորութիւններ եւ բազմաթիւ կազմակերպութեանց ներկայացուցիչներ: Իսկ, յատուկ հեռագիրով մը Ալֆորվիլլի Հայ Մշակոյթի Տան վարչութիւնը կ'ողջունէր այս տասնամեակը, ներկայացնելով իր շնորհաւորութիւնները տասը տարիներու ընթացքին կատարուած իրագործումներուն եւ յաջողութեան մաղթանքներ ընելով ապագային համար:

Նախքան հայկերոյթը սկիզբ ներկանխելը մէկ վայրկեան լռութիւն պահեցին յոտնկայս, ի յարգանս եւ ի յիշատակ Մարսէյլի քաղաքապետ՝ Կաստըն Տրֆէռի: Ապա, սեղանները օրհնեց Ցակոբ Եպիսկ. Վարդանեան:

Նախատեսուած գեղարուեստական բաժնի կողքին եղան յաջորդաբար ուղերձ ճառեր, շնորհաւորական եւ համակրական խօսքեր, բաժակաճառեր: «Ադրիականի ափին կանգնող, մշակոյթի եւ հաւատքի աւետար կեդրոնէն՝ Սուրբ Ղազարէն սիրոյ եւ բարեկամութեան ողջոյն կը բերեմ մշակոյթի այս կեդրոնի ժիր անդամներուդ եւ համակիրներուդ, որ կենսունակ, օգտաշատ եւ հայ անունին պատուաբեր տասնամեակ մը կը տօնէք այսօր, այս սեղանիներուն շուրջ հաւաքուած՝ ձեզի հետ բեռնաբարձ հունձք մը լուսաշող», խօսեցաւ Կոմիտաս Վրդ. Մանուկեան եւ չարունակեց - «Դուք Մարսէյլի հայ երիտասարդներ, գիտակից՝ մշակոյթին գօրութեան, ձեռք - ձեռքի տուած, կերտեցիք բանակ մը, վերարծարծելու համար բացառիկ մեր գիտական, գրական, գեղարուեստական, բնկերական եւ այլ աւանդութիւնն է ազգի մը»: Ապա, վերյիշեց Մարսէյլի հայ գաղութին փառքը կազմող Ոսկան վարպապետի արդարական աշխատանքները, նախընթաց դարուն վերջաւորութեան կատարուած գաղափարական առաջնորդութիւնը, յատկապէս մամուլով, երկասպարէզ գործունէին մօտ: Կոմիտաս վարդապետ Մանուկեան իր ուղերձը աւարտեց յայտարարելով - «Մխիթարի եւ Ալիշանի խնկաբոյր, յոյս ճառագայթող դամբանաքարերուն կը բերեմ ձեզի հին պատգամը հայ ոգիին սիրելի նուիրեալներուդ՝ «փայլե, հայ հանճար, ցոլա՛ բիւր բոցեր, խաւարը ցրող ճրագներ թէ հայք չեն անցեր», եւ յաւագին մաղթանքներ՝ միշտ աւելի կենսունակ, յարաճուն գործունէութեան մը, բազմաթիւ այլ 10-ամեակներու, որ ապացուցանէ ամէնուն թէ «կանք, պիտի լինենք, ու դեռ չատանանք»:

Պօղոս Տէտէեան, Սարգարապատ նուագախումբի երգիչը, բերաւ իր սիրայօժար մասնակցութիւնը, եւ խանդավառ ձայնով մեկնաբանեց «Հերոսներու երգը» եւ «Հայաստանի Արեւ»:

Շահան Ա.Ք.Ի. քհնյ. Տէտէեան, որ 1975-ին Մշակոյթի Տան հիմնարկէքի արարողութեան հիմնաքարի օրհնութիւնը կատարած էր, Աւետարանի խօսքերէն՝ «ուր որ է ձեր գանձը, ձեր ուշադրութիւնը հոն պէտք է ըլլայ» մեկնելով եւ մեկնաբանելով բաւ թէ Հայուն գանձը այսօր իր մշակոյթին է, մտաւոր, հոգեկան, բարոյական արժէքներն են ուսելեցուց՝ «Այդ գանձը վառ պահելու համար ունած տղաք, տասը տարի առաջ, հիմը դրին այս հաստատութեան եւ մինչեւ այսօր նուիրումով կ'աշխատին ու կը ծառայեն նպատակին»: Ապա, մեր ուշադրութիւնը, մեր զուրգուրանքը պէտք է ըլլայ, չարունակեց Տէր Հայրը, մեր զուրգուրանքը այն բոլոր ազգակիներուն դպրոց, եկեղեցի, մշակոյթի տուներ, որոնք կ'արտայայտեն մեր հայ ինքնութիւնը: Շահան Ա.Ք.Ի. քհնյ. Տէտէեան ջերմ մաղթանքներ րրաւ չեշտելով թէ մեր գոյատեւքերը ամէն օրուան հարց է:

Երէցկին Եղիսաբէթ Տէտէեան իր հարազատական եւ ջերմ ձայնով մեներգեց Գուսան Աշոտէն՝ «Պախրայ» երգը:

Ալեքսան Պապայեան, Վասպուրականի Հայրենակցական Միութեան անունով, յայտնեց շնորհաւորութիւններ, բրաւ մաղթանքներ, գնահատեց կատարուած աշխատանքները եւ կրկնեց իր նախագահած միութեան մասնաւոր համակրանքը հանդէպ Հայ Մշակոյթի Տան եւ իր վարիչներուն: Սիմոն Աւտոյեան, միշտ Վասպուրականի ուղիով, երգեց՝ իր «Տըլէ Եարան»ը:

Արշամ Պապայեան, Սրբոց Թարգմանչաց Եկեղեցւոյ վարչութեան նախագահ, վերարծարծելով Մարսէյլի Հայ Մշակոյթի Տան հիմնադրութեան պատմական օրերը, ըսաւ - «Ցոյսով լեցուն էինք, երբ կը տեսնէինք, որ Մարսէյլի Հայ Մշակոյթի Տան հիմնադրութեան համար ամէն կողմէ, ամէն տեղէ, ամէն ոք, ամէն ընկերութիւն, ամէն միութիւն, ամէն եկեղեցի, ամէն դպրոց, ամէն ազգային կազմակերպութիւն, ամէն ազգային գործիչ, ամէն ազգասէր, ամէն հայ, ամէն հայուհի, ամէն հայ երիտասարդ, ամէն հայ աղջիկ, ամէն հայ պատանի, ամէն հայ մանուկ, ամէն հայ տղայ, ամէն հայ աղջնակ, ամէն հայ ծերունի, ամէն հայ պառաւ, ամէն հայ պապա, ամէն հայ մամա, ամէն հայ տատա, ամէն հայ ամուսնական զոյգ, ամէն հայ ընտանիք, ամէն հայ ազգանուն, ամէն հայ անուն, ամէն հայ մականուն, ամէն հայ ծագում, ամէն հայ ցեղ, ամէն հայ տոհմ, ամէն հայ ազգ, ամէն հայ ժողովուրդ, ամէն հայ ամբողջ, ամէն հայ մասնիկ, ամէն հայ կտոր, ամէն հայ բեկոր, ամէն հայ ոսկորներ, ամէն հայ գերեզմաններ, ամէն հայ գերեզմանոցներ, ամէն հայ հոգի, ամէն հայ մարմին, ամէն հայ արիւն, ամէն հայ ոսկոր, ամէն հայ ոսկրածուծ, ամէն հայ ուղեղ, ամէն հայ գանգ, ամէն հայ ականջ, ամէն հայ աչք, ամէն հայ քիթ, ամէն հայ բերան, ամէն հայ շրթունք, ամէն հայ ատամ, ամէն հայ լեզու, ամէն հայ կոկորդ, ամէն հայ ուսեր, ամէն հայ կուրծք, ամէն հայ սիրտ, ամէն հայ թոք, ամէն հայ լեարդ, ամէն հայ փայծաղ, ամէն հայ ստամոքս, ամէն հայ աղիք, ամէն հայ միզապարկ, ամէն հայ երիկամուն, ամէն հայ ձեռք, ամէն հայ մատ, ամէն հայ եղունգ, ամէն հայ ոտք, ամէն հայ մատ, ամէն հայ եղունգ, ամէն հայ մորթ, ամէն հայ մազ, ամէն հայ արեան կաթիլ, ամէն հայ կաթիլ, ամէն հայ արցունք, ամէն հայ ժպիտ, ամէն հայ խնդութիւն, ամէն հայ ուրախութիւն, ամէն հայ տխրութիւն, ամէն հայ վիշտ, ամէն հայ ցաւ, ամէն հայ տանջանք, ամէն հայ հոգեվարք, ամէն հայ մահ, ամէն հայ յարութիւն, ամէն հայ կեանք, ամէն հայ ապրելու կամք, ամէն հայ ոգի, ամէն հայ հոգի, ամէն հայ ոգեղէն, ամէն հայ հոգեղէն, ամէն հայ նիւթեղէն, ամէն հայ ամէն ինչ, ամէն հայ ոչինչ, ամէն հայ ամէն բան, ամէն հայ ոչ մի բան

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՄՈՆԹԻՎԻՏԷՈՅԻ գաղութէն՝ Դանիէլ Գարամանուկեան ընդօրինակած է Ուրուկուայի թերթերուն մէջ 1915 թուականին հրատարակուած լուրերը Հայերու ցեղասպանութեան մասին, ու բոլորը ամփոփած գրքոյկի մը մէջ: Այսպէսով կ'ապահովէ վաւերագիր մը եւս, կազմուած՝ ժամանակակից մամուլէն քաղուածքներով, մեր հողերէն 16 հազար քիլոմեթր հեռուն գտնուող երկրի մը:

×

ԱՐԺԱՆԹԻՆի մէջ, Ապրիլ 27-ին, մեռած է գաղութին ծանօթ դէմքերէն՝ Տ. Մխրէքեան: Ան բեղուն գործունէութիւն ունեցած է գաղութային կեանքին մէջ, ստեղծած «Մխրէքեան» հիմնարկութիւնը ու վերջին տասնամեակին աշխատած Հայաստան - Սփիւռք կապերու ամրապնդումին համար, փոխադարձ այցելութիւններ կազմակերպելով (Վ. Համբարձումեան, Լ. Մխրտչեան, Լ. Յովհաննիսեան եւայլն): Յիշենք նաեւ իր «Հայաստան՝ արուեստ եւ աւանդութիւն» ցուցահանդէսը (1980):

×

ՊՈԼՍՈՆ Սահակեան - Նունեան վարժարանի նախկին տնօրէնուհի եւ գրականութեան դասախօսքերու հեղինակ Վերժին Տէօշմէճեանի գործունէութեան յիսնամեայ յոբելեանը տօնուած է վարժարանի սրահին մէջ Մայիս 4, կիրակի օրը: Հանդիսին ներկայ գտնուած է Շնորհք Պատրիարք, համայնական հաստատութիւններու ներկայացուցիչներ, պաշտօնակիցներու, աշակերտներու, բազմութիւն մը: Բանախօսած է «Մարմարա»ի խմբագրապետ՝ Ռոպէր Հատտէճեան ու կիրարկուած է գեղարուեստական բաժին մը. վահման խօսքը արտասանած է Շնորհք Պատրիարք:

ԱՌԱՍՏԱՂԸ

ՌՈՊԷՐ ՀԱՏՏԷՃԵԱՆ

- Գիշեր բարի, Աստուած հանգստութիւն տայ:

Սիրուկ լինէի ալ նայեցաւ, երբ արտասանեց այդ «գիշեր բարի»ն: Ցետոյ ելաւ ու անհետացաւ ղրան բացուածքին մէջ: Տիկին Ալիս երկար չունէ մը քաշեց ու նստաւ իր մանչուն քով: Հիմա տխուր ու մտածկոտ նայուածքով մը կը դիտէ Աբամիկը, եւ ես կը զգամ թէ ծնունդ կ'առնէ երկար ու անվերջանալի գիշեր մը, որ անցնիլ պիտի չգիտնայ: Անձայն գիշեր մը, այնքան անձայն որ ուր որ է պիտի լսուի սէրմի պահպանակէն հազարումէկ նազանքով կթակթոզ հեզուկին իւրաքանչիւրը կաթիլը: Ի՞նչ ունի այս աբզիկը, Աբամիկը, այս ձագուկը, որ տակին հաղիւ տասնըմէկին մէջ ըլլալ կը թուի: Ո՞ը ցաւն է որ իր կռնակը այս կանուխ տարիքին գետին բերեր է...: Բայց պիտի անցնի: Ես կը հաւկնամ բժիշկներու լեզուէն: Ես սորված եմ զանազանել այն «պիտի անցնի»ն որ իրաւ է այն միւս «պիտի անցնի»էն, որ սուտ է, որ կ'արտասանուի պարզապէս մխիթարելու, խաբելու համար: Պիտի անցնի Աբամիկին հիւանդութիւնը եւ այս երկու քոյրերը, այս տխուր երկու քոյրերը, որոնք յայտնի է թէ այր մը չունին իրենց շուրջ, օր մը ուրախ - զուարթ պիտի առնեն իրենց սիրելին ու պիտի մեկնին հոսկէ: Այո, պիտի անցնի: Բայց հարկ է համբերել ու սպասել: Հարկ է տոկալ այս առաջին գիշերին, որուն իւրաքանչիւր վայրկեանը, իւրաքանչիւր երկ - վայրկեանը պիտի ըմպուի դառն ըմպելիի մը նման, ստամոքս այրող եւ մարսուիլ չգիտցող ըմպելիի մը նման...:

- Գիշեր բարի, տիկին, կ'ըսեմ խօսքս ուղղելով Տիկին Ալիսին, մեղմ չեշտով: Իմ քունս թեթեւ է, կրնաք զիս անվարան արթնցնել, եթէ ... եթէ ... բանի մը կարօտիք:

- Շնորհակալ եմ, կը պատասխանէ Տիկին Ալիս, կրնամ հիւանդապահուհին կանչել գիշերը, էէ՞, կուգան, էէ՞:

- Կուգան, հարկաւ, կ'ըսեմ, բայց նըրէն ալ, մի քաշուիք զիս արթնցնելէ: Ես քնանալու սիրահար մէկը չեմ: Ցետոյ, գիշերները հոս մարդ երբեմն ... հեռաձիք մարդ կը փնտռէ:

Երբ կ'արտասանեմ այս խօսքերը, կը զարմանամ ես իմ վրայ: Ե՞ս եմ որ կ'արտասանեմ զանոնք: Ե՞ս եմ որ պատրաստակամութիւն յայտ կուտամ «հեռաձիք մարդ մը» դառնալու, մինչ առհասարակ միշտ խուսափած եմ առիէ, մանաւանդ գիշերուան մէկ: Այո, ես եմ: Ղազարը, Սփիւռքն է որ կը մեռնի»: *Ժիրայր Դաւտեանի խօսքերը մեծապէս տպաւորեցին ներկաները, որոնք անկասկած ոգեւորուած ըրին Մշակոյթի Տան առատաձեռն նուէրները, որոնց դումարը հասաւ չուրջ հարիւր հինգ հազար ֆրանքի, որուն մէջ Տէր եւ Տիկին Մուշեղ Ձիէրճեանի գնահատելի նուէրը՝ յիսուն հազար ֆրանք (ցանկը առանձին): Տէր եւ Տիկին Մուշեղ Ձիէրճեան նոյնպէս նուիրեցին յիսուն հազար ֆրանք Մխիթարեան Վարժարանները Միջազգային Կոմիտէին:*

Ցետոյ հանդէս եկաւ երգիչ Յարութ (Յարութիւն Պէդճեան), որ ծանօթ է հանրութեան, մաս կազմած ըլլալով, առենին, «Յարդար» տիւոյին, Վիքէն Դարբինեանի հետ: Յարութ, երկար բացակայութենէ մը ետք, հրապարակ կը վերադառնայ նոր ձայնապնակով մը: Մեկնաբանեց Կոմիտաս Վարդապետէն մեներգներ: Երգեց ճիշդ ձայնով, իւրայատուկ ոճով, պահելով հարազատութիւնն ու ինքնատպութիւնը վարդապետին մշակած ու փոխանցած եղանակներուն: Պէտք է չեշտել թէ Յարութ իր մասնակցութիւնը բերաւ սիրայօժար կերպով: Կ'արժէ զինքը լսել յատուկ համերգի մը ընթացքին:

Յակոբ Եպիսկոպոս Վարդանեան արտասանեց փակման խօսքը: «Մարսէյլի Հայ Մշակոյթի Տան վարիչները կրնան հպարտութեամբ ներկայանալ բոլորին առջեւ: Այս հիմնարկութիւնը Մշակոյթի Տուն կոչուելու արժանի ձեռնարկներ բրած է» ըսաւ ան, եւ աւելցուց՝ «անդամներուն արժանիքները մեծ են, սակայն գիտցան գտնուիլ· արժանի են մեր ծափահարութիւններուն, որոնք նոյն տեղ նոր պարտականութիւններու տակ կը դրնեն վարչութիւնը»: Յակոբ Եպիսկոպոս Վարդանեան ընդգծեց մշակոյթի կարեւորութիւնը ժողովուրդի մը պատմութեան մէջ: Հայ մշակոյթը օտարներուն հիացումին կ'արժանանայ: Հայը դարերու ընթացքին, նոյնիսկ ուրիշ ազգերուն տուն տուած է, առաջնորդած է դէպի մշակոյթի լոյսը: Եպիսկոպոսը յայտարարեց՝ «Եթէ այսօր Հայաստան կայ, եթէ այսօր Սփիւռքի մէջ Ս. Ղազար կայ, այդ ածուները կը ծաղկին՝ որովհետեւ հոն ներկայ է հայ միտքը, հայ հանճարն ու ոգին»:

Այս տօնախմբութեան ճաշին պատրաստութիւնը հաճոյքով եւ սիրով ըստանձնեց Սէն - Ժերմէի Կալոյա Ճաշի մատնահիւղը: Նուիրեալ տիկինները յծուեցան գործի եւ հրամցուցին բացառիկ ճաշացուցակ մը, ճոխ եւ մանաւանդ ընտիր: Անոնք արժանացան բոլորին գնահատական անվերապահ խօսքերուն: Բարձրացուցին որակը օրուան հիւրասիրութեան: Կրկին ու կրկին շնորհաւորելի են:

×

Մարսէյլի Հայ Մշակոյթի Տան տասնամեակը նշուեցաւ խանդավառութեամբ, բազմանդամ եւ ներկայութեամբը շատերուն՝ որոնք սկզբնական օրերէն մինչեւ այսօր կը գուրգուրան այս հիմնարկութեան վրայ, կ'աշխատին վարչութեան կողքին, կը տաղնապին անոր հետ: Այս առթիւ վարչութիւնը ազնիւ ուշադրութիւն մը ունեցաւ անոնց հանդէպ:

Այս յաջողութիւնը քաջալերանքի ազբիւր է, անկասկած, վարչութեան համար, կրկնապատկելու ճիգերը ու երթալու դէպի նորանոր ծրագիրներ, ձեռնարկներ, յօգուտ գաղութին եւ ի պարծանս հայ ազգին:

ԹՂԹԱԿԻՑ

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Մխաք Կիւլպէնկեան - Գալֆեան, Հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կուտայ իր սիրեցեալ եղբօր՝

ՍՈՒՐԷՆ ԳԱԼՖԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ այս կիրակի, Մայիս 25, Փարիզի Ս. Յովհաննէս - Մկրտիչ Եկեղեցին:

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն:

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Իր սիրելի քրոջ՝ Սիրարփի Ամէմեանի *մահուան առթիւ, Պ. Ա. Ամէմեան կը նուիրէ 1000 Ֆ. Սամուէլ - Մուրատեան վարժարանին (ատանայ «Ցառաջ»էն), 2000 Ֆ. «Ցառաջ»ի բարգաւաճման եւ մէկ տարեկան «Ցառաջ» Տիկին Բ. Փիրեանի (Մարսէյլ):*

×

Տիկին Գարաբինէ Մոզեան 300 Ֆ. կը նուիրէ «Ցառաջ»ին Սիրարփի Ամէմեանի *մահուան առթիւ, փոխան ծաղիկի:*

NŒUD D'OR
A. BAJAKJIAN
24, rue Saint-Lazare
75009 PARIS
Tél. 42.81.33.21
2e cour à gauche

RESTAURATION ET ENTRETIEN DE TAPIS ANCIENS

ՁԵՐ ՀԻՆ ԳՈՐԳԵՐՈՒԻՆ ՆՈՐՈԳՄԱՆ ԵՒ ՊԱՀՊԱՆՄԱՆ ՀԱՄԱՐ ՎԱՏԱՀԵԼԻ ՀԱՍՑԷ ՄԸ

ԺՈՂՈՎՐԴԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Նախաձեռնութեամբ՝
Փարիզի
Մայր Եկեղեցւոյ
Տիկնանց Յանձնախումբին
Հինգշաբթի, Մայիս 29, ժամը 20-ին
Ազաչնորդարանի սրահին մէջ:
15 ռիւ ժան - կուժօն, Փարիզ 8-րդ
կը խօսի՝ ՅԱԿՈԲ ՍԱՐԿ. ՊՕՂՈՍԵԱՆ
Մեկնութիւն՝
«ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՑ ԱՌԱՔԵԼԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻՈՑ ՊԱՏԱՐԱԳԻ ԽՈՐՀՈՒՐԴԻՆ»
Հրաւէր ամէնուն:

ՇԱՐՔՀԱԿԱԼԻՔ

Սէն - Ժէռմէն Ս. Սահակ - Ս. Մեսրոպ եկեղեցւոյ թաղականութիւնը ստացած է հետեւեալ նուիրատուութիւնները փոխան ծաղկեպսակի. - Լուի Թումիկեանի մահուան առթիւ. - Պ. Յովհաննէս Զուբրիկեան 300, Օնոյեան Ժորժ, Տէր եւ Տիկին Աւետիս Քաջեան 250-ական, Տէր եւ Տիկին Ժորժ Գասպարեան, Համալեան Ժակ, Տէր եւ Տիկին Միրիճեան Ալպէր 200-ական, Տէր եւ Տիկին Դանիէլ Պակլօեան, Տէր եւ Տիկին Ժորժ Թաչճեան, Պ. Սահակ Աւետեան, Տէր եւ Տիկին Տօնան Ժանին, Տէր եւ Տիկին Աւետուր Մէքալեան, Տէր եւ Տիկին Մարտիրոս Թուրիկեան, Պօղոս Թուրիկեան, Մարգո Թուրիկեան, Տէր եւ Տիկին Բաբգէն Լժտահարեան 100-ական, Վիքթորիա Պակլօեան, Մինաս Ամէմեան, Ռոպէր Ժամկոչեան 50-ական Ֆ.:

Յակոբ Ժամկոչեանի մահուան առթիւ.- Տէր եւ Տիկին Ադամեան (Փարիզէն) 400, Այրի Տիկին Սվազլեան, Տէր եւ Տիկին Ռոպէր Ժամկոչեան, Շարլ Ժամկոչեան 200-ական, Ժորժ Գասպարեան, Ռուբէն Ասարլըգեան 100-ական, Մինասեան եղբայրք, Տէր եւ Տիկին Պերճ Կարապետեան, Սիմոնեան ընտանիք, Մինաս Ամէմեան, Աբրահամ Մանկասարեան 50-ական, Մախրուհի Տէրտէրեանի մահուան առթիւ՝ Տէր եւ Տիկին Ճիզմէճեան 200 Դալրոցին, Սօլաքեան, Սիմոնեան, Շէվօտեան ընտանիքներ 50-ական Ֆ.:

A L'OCCASION DU 28 MAI

LA MAISON DE LA CULTURE ARMENIENNE DE PARIS ET HAMASKAÏNE

reçoivent leurs amis pour une présentation de livres

LA VICTOIRE DE SARDARABAD de Serge AFANASYAN

LE BATEAU SUR LA MONTAGNE de Kostan ZARIAN

traduction de Pierre TER SARKISSIAN

avec exposés de l'auteur, du traducteur
le mercredi 28 mai à 19 heures 30
17, *rue Bleue*, 75009
buffet gratuit

DIMANCHE 8 JUIN A 15 H 30
THEATRE DE L'EMPIRE
41, avenue de Wagram - 75017 PARIS
à l'occasion du 40e anniversaire de sa fondation la JAF présente :

si l'Arménie m'était Dansée

JAF — Ժ Ա Ֆ

Avec le concours de ses ensembles folkloriques
— *ARAXE — SASSOUN — ARAGATZ* —
— 60 *artistes* —
Prix des places 120 - 100 - 80 - 50 Frs.
LOCATION
— Librairie Paloyan - 9, rue de Trévise, 75009 Paris - **Tél. 45.23.24.97** — Benlian - 53bis, Bd. Rodin - Issy les Moulineaux — Djizmedjian - 31, rue Paul Déroulède - Bois Colombes - **Tél. 47.81.09.72** — Café Philippe - Place Carnot, Alfortville — JAF - 6, Cité du Wauxhall, 75010 Paris - **Tél. 42.08.76.49** à partir du 15 mai du lundi au samedi de 15h à 19h — Théâtre de l'Empire - Ave. de Wagram 75017 Paris à partir du 2 juin.

ԿԱՊՈՑ ԽԱՉԻ ԿԱՑԱՆ

ՓԱՐԻԶ

Կապոյտ Խաչի Պէլֆոնթէնի կայանի արձանագրութիւնները սկսած են Ապրիլ Մէկէն եւ կը տեւեն մինչեւ Մայիս 31:

Արձանագրութեանց համար դիմել ձեր բնակատեղի մօտիկ Կապոյտ Խաչի վարչութեան:

Յատկեալ տեղեկութեանց համար դիմել Կապոյտ Խաչի գրասենեակը՝ Երեքշաբթի, Հինգշաբթի եւ Ուրբաթ օրերը՝ ժամը 14-էն 18, հեռաձայնելով 48 - 24 - 46 - 57

×

ՄԱՐՍԷՅԼ

Մարսէյլի շրջանի արձանագրութիւնները կը կատարուին ամէն Ուրբաթ օրերը ժամը 14 - 16, Մարսէյլի Մշակոյթի Տան մէջ, 12 ռիւ Սէն - Պազիլ, կամ՝ հեռաձայնել. - 91 - 66 - 55 - 91 :

×

ԼԻՈՆ

Ի դիտութիւն կը յանուցուի թէ՝ Կապոյտ Խաչի Պէլֆոնթէնի օդափոխութեան կայանի արձանագրութիւնները սկսած են եւ կը տեւեն մինչեւ Մայիս 31 :

Յատկեալ տեղեկութեանց համար հեռաձայնել ամէն օր ժամը 18-էն հետ տեւեալ թիւերուն. -
78 - 45 - 39 - 23 *կամ՝* 78 - 40 - 27 - 40

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Կապոյտ Խաչի Անիւն, Պուա - Քոլոմպ եւ Ազժանթէօյի մասնաճիւղին տարեկան դաշտահանդէսը Յունիս 29, Կիրակի ժամը 11·30ին Ռալի Փարզի մէջ (Ազժանթէօյ):
Մանրամասնութիւնները յետագային:

ECOLE ARMENIENNE DE BAGNEUX-CACHAN

GALA ANNUEL

Dimanche 1er Juin à 14h30

Théâtre Victor Hugo
14, ave. Victor Hugo — Bagneux

PARTIE ARTISTIQUE
AVEC LE CONCOURS DES ELEVES DE L'ECOLE ARMENIENNE

MARTEN YORGANTZ
EVELYNE ALTOUNIAN
LA TROUPE DE DANSE
ARTAMAR

Transport : Autobus 188A - Porte d'Orléans
arrêt Jean Marin-Naudin

ԱՇԽԱՏԱՆՔ ԿԸ ՓՆՏՐԷ

Լիբանահայ երիտասարդ մը որեւէ աշխատանք կը փնտռէ, նոյնիսկ օրը քանի մը ժամ:

Հեռաձայնել. -
48 - 78 - 76 - 88

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Իսիի Ս. Մարիամ Ածածածին եկեղեցին շնորհակալութեամբ ստացած է. - Պ. Ժան Թիւթիւնճեան 500 Ֆ., Պ. Օննիկ Նալպանտեան 400 Ֆ., Պ. Պարզեւ Սայրիմ 150 Ֆ., փոխան ծաղկեպսակի ի յիշատակ՝ Սիրիլ Գիպրաեեանի:

Imprimé sur les Presses du Journal «Haratch»
83, rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire : No 55935

Ս· ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻԶ

Երկուշաբթի, Մայիս 26, ժամն է Սբոց Կուսանաց Հռիփսիմեանց: Այս առթիւ, Փարիզի Ս. Յովհաննէս - Մկրտիչ Մայր Եկեղեցւոյ մէջ ժամը 10-ին Պատարագ կը մատուցուի:

Շաբաթ օր, Մայիս 31, ժամն է Սուրբ Գրիգոր Լուսաւորչի Վերապէն Կաթողիկոսին: ժամը 10-ին, Փարիզի Ս. Յովհաննէս - Մկրտիչ Մայր Եկեղեցւոյ մէջ կը մատուցուի Պատարագ:

ՇԱՐՎԻԷՕ — Ս. ՆՇԱՆ

Փօն - ար - Շէրի Շարվիէօի Ազգային Միութիւնը առ ի պիտութիւն կը ծանուցանէ թէ՝ Կիրակի, Մայիս 25, Եկեղեցւոյս հիմնարկութեան 6-րդ տարեդարձին առթիւ հանդիսաւոր Պատարագ կը մատուցուի:

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ՋԱՏԻԿ Ա.ԲԵՂԱՅ ԱԻԵՏԻՔԵԱՆ

Պատարագի երգեցողութիւնը կը կատարէ եկեղեցւոյս երգչախումբը վերապատրաստութեամբ՝ Յակոբ Աբրահամեանի:

Պատարագ՝ ժամը 10-ին:

ՄԱՅՐԵՐՈՒ ՕՐՈՒԱՆ

ԱՒԹՈՒԻ

Շաբաթ, Մայիս 24, Մայրերու Օրուան առթիւ Լիոնի Ս. Յակոբ Մայր Եկեղեցւոյ մէջ՝ ժամը 3-ին, Կիրակնամուտի ժամերգութիւն կը կատարուի:

Այս առթիւ Ազգային Տան սրահին մէջ Լիոնի Տիկնանց Միութեան կողմէ հիւրասիրութիւն մը կազմակերպուած է բոլոր մայրերուն: Խօսք կ'առնէ՝
ՎԻԳԻՆ ՎԱՐԴ. ԱՁԻԱՋԵԱՆ
Հոգեւոր հովիւ
Ջուխցերիոյ Ս. Յակոբ Եկեղեցւոյ

EN EXCLUSIVITÉ
OPTIMA TOURS, spécialiste
des voyages en ARMÉNIE
depuis 17 ans
Vous propose

9 VOLS DIRECTS
PARIS ➤ EREVAN
EREVAN ➤ PARIS

Caractéristiques techniques :
Vols assurés par BOEING 727 de la Cie AIR CHARTER filiale d'AIR FRANCE
Départs par aéroport CHARLES de GAULLE N° 2
Durée du vol : 5 heures 15
Douane à Erevan
Durée des séjours : 15 nuitées, 16 jours
Les prix par personne PARIS / PARIS comprennent le coût du visa et l'assurance :

Du 25 Juin au 10 Juillet	7.280 F	Du 20 Août au 4 Septembre	7.380 F
Du 9 au 24 Juillet	7.380 F	Du 3 au 19 Septembre	7.580 F
Du 23 Juillet au 7 Août	7.380 F	Du 18 Septembre au 3 Octobre	7.250 F
Du 6 au 21 Août	7.380 F	Du 2 au 17 Octobre	6.750 F
		Du 16 au 29 Octobre	6.350 F

De EREVAN, extensions possibles soit :
○ Vers les Républiques de GEORGIE et d'AZERBAIDJAN
○ Vers l'UKRAINE, la MOLDAVIE et ODESSA

(Brochure détaillée sur demande)

A PARIS
SONIA COUMRYANTZ
OPTIMA TOURS
12, rue Vignon
75009 — PARIS
Tél. : (1) 47 42 10 35

A MARSEILLE
M. ALEXANIAN
11, rue du Bassin
13012 MARSEILLE
Tél. : 91 93 04 90
ou 42 83 31 55

A LYON
JEAN KRIKORIAN
LATITUDE 3
3, place Roger Salengro
69190 SAINT FONS
Tél. : 78 67 10 79

A SAINT CHAMOND
JEAN KRIKORIAN
LATITUDE 3
55, rue de la République
42400 SAINT CHAMOND
Tél. : 77 22 18 22

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՄԱՅԻՍ
27
MARDI
27 MAI
1986

LE NUMERO : 4,00 F

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE-FONDE EN 1925
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Directrice: Arpik Missakian

Tel.: 47. 70. 86. 60 — Telex: HARATCH 280 868 F
C.C.P. Paris 15069-82 E — 51027317 A R.C. Paris

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար· 600 Ֆ· — Վեցամսեայ : 310 Ֆ·
Արտասահման : Տար· 700 Ֆ· — Հատը : 4,00 Ֆ·

61րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 16.232 | Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN | 61e ANNÉE — No 16.232

A propos de quelques propos...

question écrite de Georges Sarre

NDLR .- *Les propos de M. le Ministre des Affaires étrangères, le 23 Avril dernier à l'Assemblée nationale, n'avaient pas manqué de choquer non seulement la communauté arménienne de France, mais aussi tous ceux, pour qui la «raison d'Etat» ne peut tout justifier, et surtout pas des reniements d'une telle gravité.*

Nous reproduisons ci-dessous le communiqué que le Parti socialiste nous envoie à ce propos. -

Communiqué de Georges Sarre
Secrétaire National aux Relations Exterieures
du Parti Socialiste

Monsieur Georges Sarre a posé une question écrite au Ministre des Affaires étrangères sur le problème de la reconnaissance du génocide arménien, parue au J. O. du 19 Mai 1986.

M. Georges Sarre attire l'attention de M. le Ministre des Affaires étrangères sur l'émotion suscitée par les propos relatifs au génocide du peuple arménien qu'il a tenus le 23 Avril à l'Assemblée nationale. Il lui demande en particulier pourquoi il n'a pas employé le mot génocide, contrairement à ses prédecesseurs Claude Cheysson et Roland Dumas et au Président de la République, qui avait été le premier chef d'Etat occidental à le reconnaître explicitement. Il aimerait également connaître les initiatives que le gouvernement français entend prendre pour répondre à l'exigence de la communauté arménienne de maintenir vivant le souvenir de ses martyrs.

ՓՈՒԹՊՈԼ

«ԱՐԱՐԱՏ» ՅԱՂԹԵՑ

ՓՈՒԹԱՅԻՍԻ «ՏՈՐՊԵԴՈ»Ի

—×—

Մայիս 25-ի խաղերու արդիւնքները են.

Սպարտակ - Չերնոմորեց	1 - 1
Չէնիթ - Մետալիստ	1 - 1
Թալգիբիս - Նախտեոր	0 - 1
Նեֆթչի - Դինամօ Թ.	2 - 2
Արարատ - Տորպեդօ Ք.	3 - 1
Դինամօ Մինսկ - Տորպեդօ Մ.	0 - 4

Այս խաղերէն ետք դասաւորումը կը դլխաւորէ Չէնիթ 14 կէտով, որուն կը հետեւին Թիֆլիսի Դինամօն 13, Նեֆթչի եւ Նախտեոր 12-ական, Թալգիբիս, Դինեպր եւ Չերնոմորեց 11-ական, Դինամօ Կիեւ եւ Կայրաթ 10-ական, Դինամօ Մ., Տորպեդօ Մ. եւ Մետալիստ 9-ական, Դինամօ Մինսկ եւ ԱՐԱՐԱՏ 8-ական, Սպարտակ եւ Տորպեդօ Ք. 7-ական կէտերով:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ Պաշտպանութեան նախարարին երկու օրուան այցելութենէն ետք, Անգարա, հաւանական կը նկատուի որ Թուրքիա վինուորական պատուիրակութիւն մը Փարիզ դայ, յառաջիկայ ամիսներուն, ուսումնասիրելու համար Միրաժ օդանաւներու գնում մը: Ֆրանսայի նախարարը - առաջինը՝ որ Թուրքիա կ'երթայ 11 տարիէ ի վեր - յայտարարած է թէ Փարիզ կը փափաքի որ Եւրոպայի Հաւատարկապետութեան յարաբերութիւնները Թուրքիոյ հետ բարելաւուին: Դեռ աւելին՝ երկու երկիրները որոշած են առեղծել ճարտարարուեստական խմբակ մը, որպէսզի զարկ տրուի իրենց անտեսական եւ առեւտրական յարաբերութեանց:

ՇԻՄԱՔ Թունուզի մէջ չատ ջերմ ընդունելութեան մը արժանացաւ եւ հակառակ այցելութեան չատ կարճ բնոյթին (4 ժամ), առիթ եղաւ որ չեչտուի երկու երկիրներու առանձնաչնորհեալ յարաբերութիւններու հանգամանքը: Այս այցելութեան յատկանշական եւ անսովոր կէտը կը մնայ, Ֆրանսայի դեսպան՝ էրիք Ռուլոյի բացակայութիւնը, խօսակցութիւններու ընթացքին: Արաբական հարցերու քաջ մասնագէտ, «Մոնտ»ի նախկին աշխատակից՝ է. Ռուլօ «խորհրդակցութեան համար» Փարիզ կանչուած էր, Շիրաքի այցելութեան նախօրեակին: Բուն պատճառը այն է որ նախարարապետը չէ ուզած տեսնել իսկ Ռուլօն, որու նշանակումին առեն ալ դժգոհութիւն կար: Քէ ո՛Օրսէն չէ սիրեր որ «դուրսէն» մարդիկ դեսպանի պաշտօնին կանչուին:

ԹՐՔԱԿԱՆ ԲԱՆՏԵՐՈՒՆ մէջ, վերջին հինդ տարիներու ընթացքին աւելի քան 850 հոգի մեռած է, ըստ ընդդիմադիր իրաւագէտի մը՝ Թաչէմիր:

ՅՈՒԼԻՍ 1-ԷՆ ընտանեկան նպաստները 1,25% յաւելում պիտի կրեն: Հանրապետական Թոշակները, սակայն, պիտի չվերարժեւորուին:

ՀԵՌԱՏԵՍԻԼԻ Ա. կայանը հաւանարար ամուրդով ծախուի, իբրեւ սկզբնական գին՝ 2 միլիառ Ֆ.: Ասիկա բաւական գին՝ նրսպասելի էր եւ ելած ազմուկը քիչ մըն ալ կը բարձրանայ: Այս ազմուկին պատճառաւ էր, արդէն որ Շիրաք ալ խօսք առաւ եւ հրաւէր կարդաց լրագրողներուն, որ աւելական ձեւով «չխեղաթիւրեն» լուրերը եւ «չափը չանցընեն»: Հարկ է նկատել որ վերջերս, Շիրաք ամէն օր բան մը կը գտնէ ըսելիք որեւէ հարցի մասին: Իշխանութեան գլուխ գալէն հազիւ երկու ամիս ետք, համակեցութիւնը սկսած է համ չունենալ:

«ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԹՈՒՂԹԸ» (Փափիէ տ'Առմէնի, *որ Ռեժիսի ծանօթ մէկ երգին մէջ ալ մուտք գործած է*) *հարիւր տարի է կը պատրաստուի Մոնրուժի մէջ: Այս հարիւրամեակին առթիւ, Մայիս 26-ին Լիպերասիոն հակիրճ պատմականը կ'ընէ գործատան: 1885-ին է որ արտէշցի մը՝ Օկիւսթ Փոնսօ հայկական նահանգները կը բնակի: Հոն է որ առաջին անգամ կը բնակի: Հոն է որ առաջին անգամ «հոտը կ'առնէ կնդրուկին, հետը կը բերէ Ֆրանսա ու կ'ուսումնասիրէ: Ընկերոջ մը հետ կը պատրաստէ ու կը սկսին ծախել դեղարանները: «Հայաստանի Թուղթը կը հալածէ քոլեռան եւ կը սպաննէ», կ'ըսէ վաճառքի ծանուցումը:*

ՊԻՑՐՈՒԹԻ Ֆրանսայի պատանդներուն համար, որոշ յոյսեր կային չաբթուս սկիզբն իսկ: Նախ լիբանանեան թերթեր կը գրէին թէ չորս պատանդ ազատ պիտի արձակուին, յետոյ երկուշաբթի (Մայիս 26) առաւոտ ճիհատը կը յայտնէր թէ օրուան ընթացքին երկու պատանդ ազատ պիտի արձակուին:

ՎԱԶԳԻՆ ՏԻՏԻԵԱՆ, լիբանահայ, 38 տարեկան, *ամուսնացած Ֆրանսուհիի մը հետ եւ հայր 18 ամսու երախայի մը, արտաքսումի սպառնալիքի տակ է եւ կրցած է միայն մէկ ամսուան յետաձգում ձեռք ձգել: «Լը Մոնտ» կ'անդրադառնայ այս հարցին Ուրբաթ եւ Շաբաթ, յիշելով թէ*

Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆԻ ՅՈՒՂԱՐԿԱԻՈՐՈՒԹԻՒՆԸ

ԳԱՐԵԳԻՆ Բ.Ի

ՅԱՒԱԿՅԱԿԱՆ ՀԵՌԱԳԻՐԸ

Մայիս 23, Ուրբաթ, ժամը 14-ին, Փոմանի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ Եկեղեցին պրեթէ լեցուն էր: Մեծ չէ Մարսէյլի հայաչատ արուարձանին այս եկեղեցին եւ դիւրին կը լեցուի: Բարեբախտաբար, վանդի թաղողներն ալ, օրէ օր, կը պակսին: Օրէ օր աւելի կը չեչտուի սերունդներու խզումը: Քիչ են այսօր այն երիտասարդները, հոգւով ու սրտով այնքան հայ, որոնք սակայն ծանօթ ըլլան Սփիւռքի մեր գրագէտներուն, մեր մտաւորականներուն, անոնց՝ որոնց չնորհիւ է որ, իրենք ալ դեռ չեն հրաժարած Հայութենէ:

Արարողութեան կը նախագահէր եւ պատարագը կը մատուցանէր Յակոբ Եպիսկոպոս Վարդանեան, չուրջն ունենալով Մարսէյլի եկեղեցիներու հոգեւոր հովիւները:

Եկեղեցական կարգին աւարտին, Յակոբ Եպիսկոպոս հակիրճ դամբանականով մը ոգեկոչեց Կարապետ Փոլատեանը, որպէս հայ մշակոյթի նուիրեալ սպասարկու, գրագէտ, հանրային գործիչ, թարգմանիչ, ապա հրաւիրեց Կարօ Ցովսէփեանը, որ աւելի մանրամասն ներկայացնէ ողբացեալին կեանքն ու գործը:

Յիչելէ ետք թէ, սա պահուն բոլորուած ենք մեր սիրելի եւ յարգելի ընկերոջ, բարեկամին, հայ մշակոյթի անխոնջ նուիրեալին՝ գրագէտ Կարապետ Փոլատեանի դագաղին չուրջ, Կարօ Ցովսէփեան ծանրացաւ անոր խառնուածքին ու նկարագրին վրայ, նախքան յիչելը անոր կենսագրական դլխաւոր դիծերը:

«Սիրելի Փոլատեան», *ըսաւ Կ. Ցովսէփեան, - «մտաւորական բանակի ֆու գինակիցներդ մէկ առ մէկ իմկան, տարիներու ընթացքին, հոս ու հոն, Վազգէն Շուշանեան, Շ. Միսաքեան, Շ. Նարդունի, Ա.Հարոն, Նիկողոս Սարաֆեան, Շահան Շահնուր, Որբունի, Հրանտ - Սամուէլ, Յարութ Կոստանդեան եւ այլ այնքան փայլուն մտքեր, վաւերական գրիչներ: Շատեր մոռցուեցան, ոմանք բնաւ չճանչցուեցան, ուրիշներ անշիրիմ մնացին կամ կորսուեցան մէկ անհետ գիւղի մը անհետ գերեզմանատունը, ինչեր կը յիշուին երախտագիտութեամբ: Դուն այսօր, նորէն յուղարկաւորներ ունիս. արժէդիդ գնահատողներ ունիս, ունիս սրտակիցներ որոնք կը զգան մեկնումիդ ստեղծած պարապը: Բացակայութիւնդ առաւել զգալի պիտի ըլլայ մեզի համար, Մարսէյլի հայութեան համար, բանի վերջին ներկայացուցիչն էիր, վերջին պահակն էիր, այս ափերուն վրայ, այդ բանակին»:*

Անդրադառնալով նաեւ մեծարանքի այն հանդիսութեան որ տրուեցաւ 1979, Մայիս 20-ին, Փոլատեանի ի պատիւ, Կարօ Ցովսէփեան հատուած մը կարդաց Լիւք - Անարէ Մարսէլի «Յառաջ»ի մէջ լոյս տեսած գնահատանքի յօդուածէն, չեչտելու համար այս օտարին յարգանքն ու մեծարանքը հայ գրագէտին հանդէպ, հայ գրագէտը որուն առաքելութիւնը չատ անդամ չէ ճանչցուած իր իսկ ժողովուրդին կողմէ:

Կարօ Ցովսէփեան իր խօսքին եզրակացութիւնը կատարեց վերջին զրոյցով մը Փոլատեանին հետ, ըսելով. -

«Այս վերջին զրոյցը, շարունակելի է, յաւիտենական է: Ու այդ յաւերժութեան ճամբուն վրայ մենք, սրտակիցներդ, ոմանք եկած Փարիզէն, կը պահենք բեզմէ խաղցր, անմոռանալի պահեր, յուշեր, ու կ'ըսենք յարգանք վաստակի'դ, յարգանք յիշատակիդ»:

×

Ապա, Փոլատեանի գագաղը առաջնորդուեցաւ Սէն - Ժուլիէնի գերեզմանատունը, ու վերջին հոգւոցէ մը ետք, հրաժեշտ տուին, մե'ր ամէնուն Փոլատեանին:

Հարաւի կիզիչ արեւուն տակ, հեռացանք գերեզմանատունէն: Մահը միշտ անողոք է: Քիչ մը աւելի, թերեւս, դարնան այս ծաղկուն օրերուն, երբ ամբողջ բնութիւնը կեա'նք կ'երզէ, կեա'նք կը պատգամէ: Մինչ այսօր մէկ հոգի ալ պակսեցաւ, Սփիւռքի հայ մտաւորական մը, որ ծառայեց իր ժողովուրդին ու մշակոյթին, առանց յաւակնութեան, առանց պռոտոպաճոյութեան: Մինչեւ վերջը մնաց հաւատարիմ իր նկարագրին: Մնաց լաւատես: Չինքը տեսնող - սակաւաթիւ - վերջին այցելուները կը վկայեն թէ որքան լաւատես կը մնար եւ ծրագիրներ կը յօրինէր՝ վաղուան համար:

Լաւ է, այդպէս մեռնիլ, ծրագրերով՝ վաղուան համար:

×

Իր դամբանականին վերջաւորութեան, Կարօ Ցովսէփեան կարդաց հետեւեալ ցաւակցական հեռագիրը, զոր Գարեգին Բ. ղրկած էր «Յառաջ»ի հասցէով- :

«Կ'ողբանք գրագէտ, մտաւորական եւ բարեկամ՝ Կարապետ Փոլատեանի մահը: Իր գրական ստեղծագործութիւնը վաւերական վկայութիւնը կը մնայ հայ ժողովուրդի ժամանակակից պատմութեան եւ գրականութեան: Բարի եղէք փոխանցել իր ընտանիքին եւ գրչեղբայրներուն մեր խորագգած ցաւակցութիւնները եւ խոր յարգանքը իր օրհնեալ յիշատակին»:

ԳԱՐԵԳԻՆ Բ.
Կաթողիկոս Մեծի
Տանն Կիլիկիոյ

×

Այս առընչութեամբ, յիշենք որ «Յառաջ»ի խմբագրութիւնը Հինգշաբթի առաւօտ իսկ, Կարօ Փոլատեանի մահուան լուրը հաղորդեց Պէյրութ (Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան), ինչպէս նաեւ «Ցուսաբեր»ի, «Հայրենիք»ի, «Ասպարէզ»ի եւ «Մարմարա»ի խմբագրութեանց:

Ա. Մ.

վատատարանուհին՝ մէթը Ֆրանսուազ Բոթա, յայտնած է մամուլին թէ ոստիկանութիւնը առաջարկած է Տէտէեանին՝ կամ տեղեկատու դառնալ կամ արտաքսուիլ: Նախկին մատակարարուհին՝ պաղեստինեան չարժումներու մօտ, Տէտէեան կ'ըսէ թէ տասը տարի է որեւէ նման գործունէութիւն չէ ունեցած: Փաստաբանուհին կ'ըսէ թէ Տէտէեանի դէմ եղած բոլոր մեղադրանքները առուանարկիչ են եւ պիտի չկանայ անպայման ընդել տալ արտաքսման հրամանագիրը:

ԳՐԱԽՕՍԱԿԱՆ

Pierre GUILLEN

L'EXPANSION 1881 - 1898*

Politique étrangère de la France 1871-1969

Գրեց՝ Ա. ՊԷՅԼԷՐԵԱՆ
(Պատմ. Գիտ. Տոհբէօր)

Ֆրանսայի արտաքին քաղաքականութեան վերաբերեալ այս կարեւոր հատորը անցեալ տարի լոյս տեսաւ: Այս հատորը Բ. է այն շարքին, որ կը ներկայացնէ 1872-էն 1969 տարիներու միջեւ Ֆրանսական հանրապետութեան պատմութիւնը: Այս ընդարձակ ծրագրին իրագործման պատասխանատուութիւնը առանձնած է Սորպոնի Միջազգային Յարաբերութիւններու կեդրոնի նախկին նախագահ եւ Ֆրանսական էնթիթիւի անդամ փրոֆէսէօր՝ Տիւրոզէլ: Տիւրոզէլ ինք եւս անձամբ կը մասնակցի այս շարքի պատրաստութեան: Ֆրանսայի Բ. Համաշխարհային պատերազմի նախօրեակին դռնուած կացութիւնը ու պատերազմի շրջանը շօշափեց երկու հատորները արդէն լոյս տեսած են, եւ նոյնիսկ վերահրատարակուած: Ֆրանսայի գրեթէ մէկ դարու պատմութեան այս ժամանակակից շրջանը, բաժնուած է կարդ մը պատմական կարեւոր անկիւնադարձերը ներկայացնող առանձնակ մը բաժիններու: Իւրաքանչիւր հատորը կամ շրջանը կ'ուսումնասիրուի ու կը վերլուծուի, անջատօրէն եւ առանձին հատորով մը, մասնագէտ պատմաբանի մը կողմէ: Փրոֆէսէօր կիլէն սասնձնած է ուրիմն վերոյիշեալ 18 տարիներու ընթացքին, - 1881էն 1898ի միջեւ, - Ֆրանսական պետութեան պատասխանատուներուն, դիւանագէտներուն զանազան միջազգային հարցերու հանդէպ ընդունած քաղաքականութեան պատմութիւնը ներկայացնել, որոնց կարգին անշուշտ «Հայկական հարցը», որ թէեւ ոչ մեղի նպատակը, բայց, մեծ ուշադրութիւն մը արձանագրեց 1894 - 1896 տարիներու միջեւ:

×

Առաջին անդամը չէ անշուշտ որ օտարազգի պատմաբան մը, ընդ որս Ֆրանսացի մը, կը փորձէ «Հայկական հարց»ին տեղն ու դերը ներկայացնել ժթ. դարու միջազգային դիւանագիտութեան մէջ: Թէեւ չմոռնանք հոս վերյիշել թէ, մինչեւ երկու տասնեակ տարիներ առաջ, եթէ օտար հեղինակներէ չատեր կը նախընտրէին անդրադառնալ, կամ ուրիշներ հազիւ թէ քանի մը տողեր կը յատկացնէին «հայկական բարենորոգումներ»ուն, իրենց պատրաստած միջազգային դիւանագիտական պատմութեան մէջ, այսօր եղեռնէն 70 տարիներ յետոյ, հայկական հարցը աւելի այժմէական եւ կարեւոր տեղ մը կը գրաւէ քան երբեք:

Մեր ժամանակակից ազգային ինքնագիտակցութեան զարթօնքին որուն մէջ ուղենք կամ ոչ ընդունիլ հայկական «ահաբեկչութիւնը» մեծ դեր խաղաց, դրական արդիւնքը այն եղաւ որ այսօր օտար հեղինակներու թիւը հետզհետէ կ'աւելնայ որոնք աւելի խղճմտօրէն եւ առարկայօրէն կը հակին հայ ժողովուրդի ճակատագրական տարիներու պատմութեան լուսաբանութեան: Այս հեղինակներու գործերուն անտարակոյս լաւագոյններէն մին է պատմաբան Կիլէնի այս ուսումնասիրութիւնը, ուր հեղինակը Ֆրանսական եւ այլ տէրութիւններու դիւաններէ քաղուած փաստաթուղթերու յենլով հետաքրքրական էջեր յատկացուցած է հայկական հարցին: Ան թէ' կը պատապարակ Ապտիւլ - Համիտի հայասլինջ գործելակերպը եւ թէ կը պարապուէ Ֆրանսայի օրուան Արտաքին Գործոց նախարար Հանոթոյի քաղաքականութիւնը:

Արդարեւ, Հանոթօ եղաւ Ֆրանսայի այն պատասխանատու քաղաքական դէմքերէն մին, որուն մօտ վեց տարուան - մէկ - երկու կարճ ընդհատումներով - նախարարութեան ընթացքին, հայկական հարցը միջազգային քաղաքականութեան մէջ իր ամենակարեւոր շրջանը բոլորեց:

Մեր պատմագիտական պրպտումներու ընթացքին գտած ենք այլազան փաստաթուղթեր, ցարդ անտիպ, որոնք մինչեւ իսկ մեզ կը մղեն մտածելու թէ Հանոթօ եւս չեղա՞ւ արդեօք անցեալ դարու այն բազմաթիւ անհատներէն մին, - մանաւանդ լրագրներու անօրէնները, - որոնք իրենց խիզճը ծախեցին: Արդարեւ անոնք վատ Օսմանեան կարմրուկ ոսկիներու նախընտրեցին աւելի իրենց ամարդի եւ չահադէտ տրամաբանութեան հետեւիլ, քան թէ իրենց խղճին ձայնին ու բարոյական սկզբունքներու պատասխանատուութեան, ի տես այն եղակի ոչբերդութեան որ տեղի ունեցաւ 1894-էն 1896 տարիներու միջեւ Արեւմտահայաստանի պատահարներուն մէջ: Անկէ - Սաքսոն պատմաբան մը եւս իր մէկ ուսումնասիրութեան մէջ նոյն ենթադրութիւնը ըրած ըլլալ կը թուի, երբ Հանոթոյի քաղաքականութիւնը խստիւ կը քննադատէ:

×

Պատմաբան Կիլէն մօտ 500 էջերու մէջ կ'ամփոփէ Ֆրանսայի այս 18 տարուան արտաքին քաղաքականութեան պատմութիւնը: Պարտուած 1871-ին պիսմարքեան Կերմանիայէն, Ֆրանսայի համար տասը տարիներ անհրաժեշտ եղած էին որպէսզի 1881-ին կրկին իր դաղթավայրերու նուաճողական քաղաքականութեան վերակրկսէր: Թելադրուած Պերլինի վեհաժողովին Անգլիայէ, բայց մանաւանդ դիտումնաւոր կերպով քաջալերուած Պիսմարքէ, Ֆրանսայի դաղթատիրական այս նոր թափին առաջին զոհը պիտի ըլլար, Մայիս 1881-ին Թունուզ, որ այդ շրջանին Օսմանեան Պետութեան կը պատկանէր: Բայց Ֆրանսա Օսմանեան կայսրութեան տնտեսական նախաձեռնութիւններու արժէքուզիներու մեծամասնութեան տէրն էր հետեւաբար երբեք չէր ցանկար Բ. Դրան հետ խզուիլ: Ֆրանսական տնտեսական եւ առեւտրական նոր նախաձեռնութիւններու ծրագիրները դլխաւոր ազդակները եղան որոնք ուղղակիօրէն դեր ունեցան իր արտաքին քաղաքականութեան վրայ, մանաւանդ 1895 - 1896 տարիներուն, երբ ահազանդի կոչերը պոռ սկսան Փոքր - Ասիոյ խորերէն:

Այս հատորին մէջ ընթերցողը քայլ առ քայլ պիտի հետեւի Պերլինի դաշնագիրը ստորագրող վեց տէրութիւններէն մէկոյն՝ Ֆրանսայի, քաղաքական եւ տնտեսական նուաճումներու ցանկութիւններուն, ուրոնց իրականացման համար պատասխանատու դէմքերը յաճախ ո'չ թէ միայն մարդկային - բարոյական սկզբունքները, այլ նաեւ միջազգային դաշնագիրներու մէջ իրենց ստորագրած պաշտօնական խոստումները չվարանեցան ոտնակոխ ընելու:

1877 - 1878-ի պատերազմէն յաղթական դուրս եկող Ռուսաստան, Պերլինի խորհրդաժողովին դլխաւոր պարտեալը եղած էր: Այս պարագան մեծ յուսախաբութիւն պատճառած էր ռուս դիւանագէտներուն եւ արքունիքին: Ֆրանսա եւս միշտ մտահոգ Կերմանիայէ եւ անվստահ Անգլիայէ, Պերլինի խորհրդաժողովէն յետոյ կը սկսի իր աչքերը Նէվայի ափերուն յառել: Կիլէնի ուսումնասիրութեան մէջ հետաքրքրական տուեալներով կը վերլուծուին Ֆրանքօ - ռուս մերձեցումի դրդապատճառները եւ իրագործումը, որ յետագային խիստ տխուր դեր մը ունեցաւ 1894 - 1896-ի հայկական կոտորածներու ժամանակ: Այս գինակցութիւնը անգամ մը ապահոված Ֆրանսա մեծ թափ տուաւ դաղթատիրական քաղաքականութեան Ափրիկէի եւ Մայրագոյն - Արեւելքի մէջ: Իսկ Օսմանեան կայսրութեան անդամահատումը կարելի չէր ապագային եւ մէկ հարուածով կատարել: Արդարեւ այդ աննախատեսելի կացութիւնը մը կրնար ներկայացնել, նամանաւանդ որ Ֆրանսական դրամագլուխը մօտ երկու միլիառ Ֆրանքի գործառնութիւն մը ունէր Օսմանեան կայսրութեան մէջ: Հետեւաբար Ֆրանսական հանրային կարծիքը խիստ դիւրագրգռած էր այն բոլորին հանդէպ, որ Օսմանեան Պետութեան ամբողջականութիւնը կրնար կասկածի ենթարկել:

Երբ Սասունի կոտորածին (1894) լուրը Եւրոպա հասաւ, Ֆրանսա եղաւ այն պետութիւնը որ չկրնայ ծածկել, եթէ ոչ նահանջել, ծանրակշիռ դէպքերու լուրերը: Կիլէնի գիրքին մէջ բազմաթիւ միջազգային կնճռոտ հարցերու առընթեր հայկական հարցին դարգացումը, մայիսեան ծրագիրը (1895), Պապը Ալի-ի ցոյցը եւ իր հետեւանքը չատ յաջող կերպով, թէեւ ոչ մանրամասնութեամբ, ներկայացուած են:

Անդրադառնալով 1895-ի աշնան Արեւմտահայաստանի նահանգներուն մէջ տեղի ունեցող կոտորածներուն եւ մեծ պետութիւններու դիւրգրգռումներուն, Կիլէն կը գրէ թէ Գամպոն՝ Ֆրանսայի Պոլսոյ դեսպանը «կը մտածէր որ Անգլիա կը փափաքի Ռուսաստանի դէմ Միջերկրական եւ Պարսից Ծոց թափանցումը արդիլելու համար հայկական ինքնավար վարչաձեւ մը կամ անկախութիւն մը ըստեղծել, մինչ Ռուսաստան կ'ուզէ նախ Հայաստանի տիրապետել, յետագային ալ գայն իրեն կցելու համար». (տե'ս էջ 355): Թէպէտ եւ կ'ուզենք հոս յիշեցնել որ Գամպոն չարաչար կը սխալէր, նկատի առնելով որ Անգլիա երբեք աննկեղծօրէն այդպիսի գաղափար մը չէ ունեցած:

×

Միւս հետաքրքրական կէտը մը ուր ընթերցողը պիտի ծանօթանայ հայկական հարցին ժթ. դարու վերջին երկու տասնամեակին Ֆրանսական արտաքին քաղաքականութեան մէջ դրաւած տեղին ու դերին, պատասխանատու պետական դէմքերու եւ դիւանագէտներու մերթ հակասական եւ մերթ ալ պարկեշտ դործելակերպի ներքին ծալքերուն: Լաւ պատրաստուած անուանացանկ մը ընթերցողին դիւրութիւնը կ'ընծայէ իր փափաքած նիւթը չտառով գտնելու:

* Paris, Imprimerie Nationale, 1985, 220 Frs.

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՈՒԱԹԸՐԹԱՈՒՆԻ Հայ կեդրոնին մէջ, Մայիս 2-ին, դասախօսութիւն մը տուած է Մինաս Թէօլէօլեան, կազմակերպութեամբ Հ. Ց. Դ. Սարդարապատ Կոմիտէի: Դասախօսութեան նիւթը եղած է «Հայց. Եկեղեցին եւ պաղութիները հանրային կազմակերպումը»: Մինաս Թէօլէօլեան պատմական եւ առարկայական տուեալներու վրայ նախ պարզած է Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ ժողովրդավարական նկարագիրը եւ անոր վարչական կառոյցը, ապա չեշտած՝ թէ 1860-ին մըշակուած եւ 1863-ին ի գործու դարձած Ազգային Սահմանադրութիւնը որեւէ ժամանակէ աւելի այժմէական է եւ թէ անոր հիմնական վեց սկզբունքներու անխախտ պահպանումը անհրաժեշտութիւն մըն է Հայ ժողովուրդի ապիւռքեան կեանքի հանրային - կազմակերպական ամրացման համար: Դասախօսը մանրամասնօրէն պարզած է երկու կաթոլիկոսութիւններու միջեւ գոյութիւն ունեցող վարչական տարակարծութիւնները, ծիծաղելի դառնալով «Եկեղեցիի բաժանում» բացատրութիւնը: Անդրադառնալով ներկայ կացութեան՝ մատնանշած է կղերապետական յաւակնութիւններու անօրինակ աճումը եւ նկատել տուած որ հայ կեանքը լուրջ տագնապի մը առջեւ պիտի դտնուի, եթէ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսութեան կողմէ մշակուած նոր «Կանոնագիրք»ը հակասէ ազգային սահմանադրական սկզբունքներուն եւ Հայաստանեայց Եկեղեցին վերածէ կրօնական դասուն համար կղերապետական - դերագահական հաստատութեան մը:

×

ԼՈՍ ԱՆՃԵԼԼԷՍԻ Երաժշտական Կեդրոնի սրահին մէջ, Ապրիլ 20-ին, տեղի ունեցած է նուագահանդէս մը, Եղեռնի 71-ամեակին նուիրուած: Ներկայ եղած են 3000 հոգի, մեծ թիւով նաեւ օտարներ: Հանդէս եկած են «Սանթա Պարպարա» նուագախումբը, զեկավարութեամբ Վարուժան Գոճեանի եւ դաշնակահար Յարութիւն Փափազեան: Մեկնաբանուած են Ռիչըրտ Եարտմէնի «Հայկական չարանուագ»ը, Ա. Խաչատուրեանի դաշնակի քննչերթօն, Քորսաքոֆի «Շեհերազատ»ը եւ Խաչատուրեանի «Գայեանէ»էն երկու հատուածներ: Ջառնարկը կազմակերպած են Համազգային, Թէքէեան եւ «Նոր Սերունդ» մշակութային միութիւնները:

Պետութիւնը որ չկրնայ ծածկել, եթէ ոչ նահանջել, ծանրակշիռ դէպքերու լուրերը: Կիլէնի գիրքին մէջ բազմաթիւ միջազգային կնճռոտ հարցերու առընթեր հայկական հարցին դարգացումը, մայիսեան ծրագիրը (1895), Պապը Ալի-ի ցոյցը եւ իր հետեւանքը չատ յաջող կերպով, թէեւ ոչ մանրամասնութեամբ, ներկայացուած են:

Անդրադառնալով 1895-ի աշնան Արեւմտահայաստանի նահանգներուն մէջ տեղի ունեցող կոտորածներուն եւ մեծ պետութիւններու դիւրգրգռումներուն, Կիլէն կը գրէ թէ Գամպոն՝ Ֆրանսայի Պոլսոյ դեսպանը «կը մտածէր որ Անգլիա կը փափաքի Ռուսաստանի դէմ Միջերկրական եւ Պարսից Ծոց թափանցումը արդիլելու համար հայկական ինքնավար վարչաձեւ մը կամ անկախութիւն մը ըստեղծել, մինչ Ռուսաստան կ'ուզէ նախ Հայաստանի տիրապետել, յետագային ալ գայն իրեն կցելու համար». (տե'ս էջ 355): Թէպէտ եւ կ'ուզենք հոս յիշեցնել որ Գամպոն չարաչար կը սխալէր, նկատի առնելով որ Անգլիա երբեք աննկեղծօրէն այդպիսի գաղափար մը չէ ունեցած:

×

Միւս հետաքրքրական կէտը մը ուր ընթերցողը պիտի ծանօթանայ հայկական հարցին ժթ. դարու վերջին երկու տասնամեակին Ֆրանսական արտաքին քաղաքականութեան մէջ դրաւած տեղին ու դերին, պատասխանատու պետական դէմքերու եւ դիւանագէտներու մերթ հակասական եւ մերթ ալ պարկեշտ դործելակերպի ներքին ծալքերուն: Լաւ պատրաստուած անուանացանկ մը ընթերցողին դիւրութիւնը կ'ընծայէ իր փափաքած նիւթը չտառով գտնելու:

* Paris, Imprimerie Nationale, 1985, 220 Frs.

ՇԻՐՎԱՆԶԱԴԷՆ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾ

ԳԱՐԵԳԻՆ ԲԵՀ

Պետական հրատարակչութեան դպրոցական բաժնի առաջիկայ տարուայ հերթական տեղեկատու յօդուածս կը տրուի «Գրական Թերթ»ին:

Երբ Լենինի հրապարակում գտնուող Գրաղնելի Տան մի սենեակում տեղաւորուած խմբագրութեան դուռը բացեցի, տեսայ խմբագրի կողքին նստած Շիրվանզադէին: Իսկոյն փակեցի դուռը. ով դիտէ Շիրվանզադէին ինչ գործ ունէր այդտեղ, ինչո՞ւ խանգարէի: Բայց ներսից անվրէպ լսեցի Աւետի ձայնը:

- Աբի, արի, Գարեգին:

Անցայ ներս:

- Յօդուածը բերի՞ր ես, - դարձաւ խմբագիրը:

- Այո, ընկեր Ալազան, - յօդուածը մեկնելով նրան, ասացի ես:

Նա վերցրեց նիւթս:

- Նստիր, - աւելացրեց, - հենց հիմա կը կարդամ, ապարանում սպասում են:

Այսպէս առացուեց, որ նստեցի ուղիղ Շիրվանզադէի դէմ դիմաց:

Նա թերթին վերջին համարն էր աչքի անցկացնում: Յանկարծ հայեացքը կտրեց թերթից՝ յառեց վրաս: Նայեց, նայեց ու.

- Համ դրական ազդանուն ես բնաբել, համ, - ասաց: Ի՞նչ: Գարեգինը ինչ: Գարեգինը՝ հասկացանք, իսկ ին՞չ: Յամենայն դէպս թէ մի բան նշանակում է, էն էլ քո օգտին չէ: Դրական անունը յուղին պիտի ոգեւորի, ինչպէս ասում են, բերի նրա մուտան: Ինչը ո՞ւմ մուտան կարող է բերել: Ոչ մէկի:

Դուրս կամ լսում էի դրչի մեծ վարպետի կշտամբանքները:

Ալազանը յօդուածովս էր զբաղուած:

Մէկ էլ այն տեսայ, որ Շիրվանզադէի դէմքը փայլեց:

- Չէ', - ասաց, - բանից պարզում է, որ Բեհն էլ կարող է մարդու մուտան բերել, ոնց որ հիմի իմը բերեց:

Արագ չրջուեց Ալազանի կողմը:

- Այօ Ջան, - զարձաւ նրան, - չատ թուղթ ու դրիչ հասցրու, էն չէ գրածս մաքրեցս կը թռչի:

Ալազանը, թողնելով յօդուածիս ընթերցումը, իսկոյն կատարեց նրա ցանկութիւնը:

Շիրվանզադէն գործի անցաւ, սկսեց ինչ - որ բան գրել: Վերջացրեց, թուղթը դէմ արեց Ալազանին:

- Գարեգինի գործը կարդալուց յետոյ, - ասաց, - իմն էլ կարդա: Մենակ թէ բարձրաձայն, թող Բեհն էլ լսի:

Ալազանը, որ այդ պահին վերջացրել էր յօդուածիս ընթերցումը, անցաւ Շիրվանզադէի գրածին.

«Ներս մտաւ Բեհը,
Մօտեցաւ դէսը
Ասաց. Էս էլ ես եմ»:

Ալազանը քահ - քահ ծիծաղեց: Շիրվանզադէն միացաւ նրան: Կարմրելով, ծիծաղեցի նաեւ ես, հօ, մենակ չէի թողնելու նրանց:

- Հը՞, կը տպե՞ս, - կարծես կէս լուրջ, կէս կատակ հարցրեց Շիրվանզադէն:

- Գարեգինինը՝ այո', Շիրվան Ջան, քոնը՝ ոչ, - նոյն ծիծաղը դէմքին, պատասխանեց Ալազանը: Ի՞նչ գործ ունես բանաստեղծութեան հետ, քո արձակը չարունակիր:

- Շարունակեմ, - չուշացրեց Շիրվանզադէն, յետոյ վերցրեց բանաստեղծութիւնը, ճմրթկեց, թուղթը դցեց պորտֆելը: Ապա կրկին դարձաւ ինձ, - Ձէ, Բեհզ մուտայ չբերեց, լաւ է ինչ տեսար քո աչքով:

ՀԻՆ ՕՐԵՐՈՒ ՅՈՒՇԵՐՈՎ

ՍԻՐԱՐՓԻ ԱՃԷՄԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

եթէ յարդաբեն իմ հոգակոյտ
եւ հեծեծմամբ ու սգալէն
իմ սիբելիքը բաժնըւին,
Գիտցէք որ դեռ կենդանի եմ:

Իսկ ամենշատ եթէ մեայ
երկրի մէկ խորշն հոգակոյտ իմ,
եւ յիշատակս ալ թառամի,
Ահ, այն ատեն ես կը մեռնիմ:

ՊԵՏՐՈՍ ԴՈՒՐԵԱՆ

Սիրարփին ալ գնաց յաւիտենականութեան...: Քառասուն տարուան ըղձալի եւ մաքրիմ բարեկամուհիներ եղած ենք, նոյն տան եւ թաղին մէջ: Մօտակայ Պիւթ - Շոմոնի աքանչելի պարտէզը, զոր կառուցել տուած է Նափոլէոն Գ., Փարիզի սրտին անցնող «Սէն» գետի ափերը, լոյս քաղաքի դեղարուեստական երեկոյներն ու ռօնական օրերուն, Հայոց Մայր եկեղեցւոյ սրբատաշ քարերը, կըրնան վկայել հոգեկան այն մեծ բաւարարութեան, զոր կը վայելէինք միասին, երիտասարդութեան մեր խանդավառ օրերուն:

1930-ական թուականներուն, 19-րդ թաղամասի մէջ գտնուող 22 ռիւ տէ Փուա-ի չէնքը, գրեթէ ամբողջութեամբ լեցուած էր հայ ընտանիքներով: Նոյն տունին մէջ, սուրճի կամ թէյի պատրաստուող չուրջ, կը հաւաքուէին պոլսեցի, ռոտոստոցի, կարնեցի եւ մշեցի մեր մայրերը, զրուցելու, պատմելու իրենց ցաւերը, ծննդավայրի քաղցր յիշատակները, աքսորի ճանապարհին կորսնցուցած իրենց հարազատները եւ կը խնդային ու կուլային...: Ապա փառք կուտային Աստծոյ, որ այժմ վերկուած կը հանդչէին Փրանսայի ազատ եւ հիւրընկալ ափերուն, ուր կը զարգանային իրենց զաւակները, կերտելու համար ապագային, նախատպերը հայ ազգին: Տարիներու ընթացքին, հետզհետէ մեռան մայրերը ու մնացին զաւակները:

Սիրարփի Աճէմեան կը պատկանէր ռոտոստոյի մեծ եւ ազնիւ գերդաստանի մը: Երկնաւարտ Փարիզի Դպրոցասէրը վարժարանէն, գրաւիչ արտաքինով ուժի, երաժշտական յատկութիւններով եւ գեղեցիկ ձայնով օժտուած պարմանուհի մըն էր, երբ ճանչցայ զինք, տասնմէն անդամ: Իր երէց քոյրը՝ Օր. Թագուհի Աճէմեան, Դպրոցասէրի վաստակաւոր ուսուցչուհիներէն էր: Օր. Թագուհի Աճէմեան, ազնկանս, փոքրիկ Անահիտ հայերէնի առաջին դասատուն եղած է եւ անոր սորվեցուցած երկարաշունչ «Ընթերցուած ի Դանիէլէ Մարգարէ»էն, զոր Անահիտ, ծննդեան պիւեր մը, Փարիզի Հայոց Մայր Եկեղեցւոյ դասէն կարզացած է, ուրախացնելով ուսուցչուհին եւ ծնողքը:

Սիրարփի եւ Աստուր Աճէմեանի հիւրընկալ յարկին ներքեւ հիւրասարահին մէջ, ուր դաշնակի վրայ դեռ կը հանդչի Պեթհովէնի դլուխը, հաճոյքը ունեցած եմ հանդիպելու, ինքնատիպ ուսուցչուհի Օր. Նունիկ Տէր - Ղեւոնդեանի, բանաստեղծ Ահարոնի, դրագէտ Կարօ - Մեհեանի եւ կնոջը Արշալոյսի, երաժիշտ Շահան Պէրպէրեանի, Տէր եւ Տիկին Պօյաճեանի, Թէրպէկեան ամոլին եւ ուրիշ ծանօթ անճնաւորութիւններու, որոնց անունը վրիպած է յիշողութենէս:

Սիրարփի Աճէմեան, երկար տարիներ աշխատեցաւ Փարիզի Հանրածանօթ լապորաթուար Քարիյոնի մէջ, ուր պնաստուած ու սիրուած էր բժշկական կազմէն եւ իր Փրանսացի պաշտօնակիցներէն:

Պատերազմի սեւ տարիներուն իր վոքր եղբայրը կը գտնուէր ճակատ, կրակի բերան: Որքա՜ն կուլար եւ կ'ըսէր.- «Ա՜խ Աստուած իմ, միայն թէ, Աստուրը ողջառողջ վերադառնար...»:

Եղբայրը վերադարձաւ ... սակայն քոյրը անդարձ մեկնեցաւ...:

Լոյսերու մէջ հանդչի, զգայուն եւ քաղցր հոգիդ ... Սիրարփի:

ԱՐՄԵՆՈՒՀԻ ԳԵՒՈՆԵԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՄԱՇՏՈՑԵԱՆ ՀԱՆԴԻՍՈՒԹԻՒՆ

Օշականի մէջ Ապրիլ 6-ին տեղի ունեցած է Մաշտոցեան հանդիսութիւն: Երեւանէն, Աշտարակէն, շրջակայ վայրերէն մարդիկ հաւաքուած են ներկայ գտնուելու Մեսրոպ Մաշտոցի ծննդեան 1625-ամեակին նուիրուած յուշ - հանդէսին: Հոն հաւաքուած են նաեւ պիոներները, դրոշները, մտաւորականութեան ներկայացուցիչները: Հանդէսին բացումը կատարած է պատմաբան Հայրիկ Մուրադեան, որ կոչ ուղղած է բոլոր ներկաներուն սիրել ,գուրգուրալ մայրենիին վրայ: Մեծ հիացում արթնցուցած է վեցամեայ Վազգէն Ղազարեանի Մեսրոպ Մաշտոցի եւ Մ. Խորենացիի դրարար ընթերցումը:

Ապա խօսք առած են Ս. Կապուտիկեան, ծանօթ հայագէտ Ռ. Իշխանեան, Օշական գպրոցի հայերէնի եւ գրականութեան ուսուցչուհի Մ. Սիրեկանեան:

Յայտագիրը վերջացած է երաժշտական բաժինով մը՝ ուր երգուած են ազգագրական, ժողովրդական խմբերգներ, ու նաեւ պարերով:

ՓՈՒԹՊՈԼ

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԱԿՈՒՄԲՆԵՐՈՒ ԱԻԱՆԴԱԿԱՆ ՄՐՑԱՇԱՐՔԸ

ԱՌԱՒԵԼՈՒԹԻՒՆ՝
Հ. Մ. Ը. Մ. ԼԻՈՆ - ՏԷՍԻՆ (*)

Օդը նպաստաւոր էր եւ Փութպոլի հայանուն ակումբներու տարեկան թուրնուան, Տէսինի մէջ, Հոգեզալուստի տօնական օրերուն, ունեցաւ ակնկալուած յաջողութիւնը, թէեւ կազմակերպիչները աւելի գոհ պիտի ըլլային, անկասկած, եթէ քիչ մը աւելի թիւով հանդիսատեսներ ներկայ ըլլային: Երկու օրուան ընթացքին, չուրջ հազար հոգիներ թէ՛ դիտեցին խաղերը եւ թէ՛ մասնակցեցան ուսանողական դաշտահանդէսին: Կիրակի դիշեր, կար նաեւ պարահանդէս:

Ութ խումբեր մրցակցեցան: Հինգը՝ Ռոն - Ալփ շրջանէն, մէկը Մարսէյլէն, երկուքը Փարիզի շրջանէն:

Մարսէյլէն եկած էր ՍԷՆ - Թ'Անթուանի Հայ Մարզական երիտասարդութիւն անունը կրող խումբ մը: Այս ակումբին արժէքը պէտք չէ դատել Տէսինի մէջ իր խումբին ունեցած դասաւորումէն: Ակումբին առաջին կազմը, Կիրակի օր, կը խաղար լիկի առաջնութեան է հաշիւ կարեւոր մրցում մը Մարսէյլի մէջ եւ Տէսինի դրկած էր երկրորդական խառն կազմ մը:

Այս տարուան թուռնուան ձօնուած էր վաղամեռիկ Միշել Պալեանի՝ որ եղած էր, երկար տարիներ, Հ. Մ. Ը. Մ.ի եւ առեն մըն ալ՝ Օլէմփիք Լիոնէի մարզիչը:

×

Մասնակցող ութ ակումբները վիճահանդուհեամբ բաժնուեցան երկու խումբերու, ուր իւրաքանչիւր խումբ խաղաց երեք մրցում:

Այս պատոգական մրցումներուն ընթացքին, գլխաւոր անակնկալը Վալանսի պարտութիւնն էր Իսիի առջեւ (3 - 1): Ծանօթ է որ Վալանս Ռոն - Ալփ լիկի այս տարուան ախոյեանն է եւ յաւաջիկայ մրցաշրջանին պիտի պայքարի Ֆրանսայի 4-րդ բաժանումի առաջնութեան համար: Վալանսի մարզիկները յոգնած կ'երեւէին երկար մրցաշրջանէ մը վերջ եւ չկրցան, անկասկած, արտայայտուիլ իրենց լաւագոյն խաղարկութեամբ: Պէտք է չնորհաւորել ոսկայն Իսիւն իր յաղթանակին համար, մանաւանդ որ չորս դասակարգի տարբերութիւն կայ երկու խումբերուն միջեւ:

Կիրակի օրուան խաղերէն վերջ աւարտականին մնացին Վիէն եւ Լիոն - Տէսին:

Վերջին խաղերը տեղի ունեցան Երկուշաբթի: Կէս օրէ վերջ, Ներկայ էր, մարզադաշտին չուրջ, Նորվան Եպիսկոպոս, ընկերակցութեամբ՝ Լիոնի Ազգ. Միութեան փոխ - նախագահ՝ Փօլ Աբրլեանի: Եպիսկոպոսը մտաւ խաղադաշտ եւ Հ. Մ. Ը. Մ.ի կողմէ յուշանուէրներ բաժնեց մասնակցող խումբերուն պետերուն: Ներկայ էր նաեւ Տէսինի փոխ - քաղաքապետ՝ Արսէն Մարկոսեան:

Աւարտական մրցման դնդակի առաջին հարուածը տուաւ Օլէմփիք Լիոնէի հայ նախագահը՝ Շարլ Մկրեան: Լիոն - Տէսինի եւ Վիէնի միջեւ մրցման արդիւնքը դիւրին էր նախատեսել, քանի որ չորս դասակարգի տարբերութիւն կար երկու խումբերուն միջեւ: Հ. Մ. Ը. Մ. Լիոն - Տէսին յաղթեց (3 - 0)ով եւ իր խմբապետը՝ Անրի Փափազեան Միշէլի եղբօր, Ժան - Պաթիսթ Պալեանի ձեռքէն ստացաւ օրուան բաժակը՝ որ տեղ պիտի բռնէ յիսուն տարիներու ընթացքին, Հ. Մ. Ը. Մ.ի չհաճած քանի մը տասնեակ մրցանակներուն քովը:

Աւարտականէն առաջ, 3-րդ եւ 4-րդ տեղերուն համար դէմ - յանդիման եկան իրարու քաջ ծանօթ երկու ակումբներ՝ Իսի եւ Ալֆորվիլ: Հաւասար մրցում մը՝ (1 - 1): Ազատ հարուածները որոշեցին յաղթականը՝ Ալֆորվիլ:

Ահաւասիկ վերջնական դասաւորումը.- 1.- Լիոն - Տէսին: 2.- Վիէն: 3.- Ալֆորվիլ: 4.- Իսի: 5.- Վալանս: 6.- Սէն - Շամոն: 7.- Տէսինի Մշակոյթի Տան: 8.- Սէն - Թ'Անթուան:

Կարժէ չնորհաւորել Լիոն - Տէսինի Հ. Մ. Ը. Մ.ը - իր վարուիր ունենալով նախագահներ՝ Գրիգոր Ալանեանը, Փասքալ Կազարեանը եւ մանաւանդ Սերժ Մալճեանը, որ յաջողեցաւ չարժման մէջ դնել իր բոլոր վարչականները եւ ոչ - վարչականները եւ մէջտեղ հանել ներկայանալի կազմակերպութիւն մը: Իրաւ է որ Տէսինի քաղաքապետութիւնը Հ. Մ. Ը. Մ.ի տրամադրութեան տակ դրած է արդիւնաւէտ միջոցներ, յարատեւօրէն:

Այդ կէտերն են որ բարձրախօսով չեչոեց Վիէնի նախագահ Անթուան Աւետիքեան որ տեղեկացուց նաեւ թէ, չատ հաւանաբար, յաւաջիկայ տարի իր ակումբն է որ պիտի կազմակերպէ այս աւանդական մրցաշարքը: 1987-ին, Վիէնի մէջ, պաղթականութեան առաջին տարիներուն հիմնուած Հ. Մ. Ը. Մ.ին կատարած առաջին պաշտօնական մրցման վաթսունամեակին է (1927, Հոկտեմբեր 30): Այդ վաթսունամեակին պիտի ձօնուի թուրնուան:

Երկու օրերուն ընթացքին մրցումները անցան ընկերական մթնոլորտի տակ, պաշտօնական խաղավարներու գերկատարութեամբ: Մտահոգիչ կէտ մը սակայն. Հայանուն ակումբներուն մէջ հայածնունդ խաղացողներու թիւը հետզհետէ կը նուազի: Այս տարի ութ խումբերէն ո'չ մէկը ունէր իր կազմին մէջ հայ խաղացողներու մեծամասնութիւն ... Այդ նկատեցինք, ափսոսալով, երբ աչքէ անցուցինք մասնակցողներուն պաշտօնական ցուցակները:

ՎԱՂԻՆԱԿ ՄԻՍՔՃԵԱՆ

(*) Առաջին առթիւ, արդիւնքը տուած էինք «Յառաջ» Մայիս 21-ի թիւով:

ԱՌԱՍՏԱՂԸ

ՌՈՊԵՐ ՀԱՏՏԷՃԵԱՆ

Այս կէս մթութեան մէջ, մայր ու զաւկի այս պատկերը թէ՛ գեղեցիկ եւ թէ՛ միաժամանակ ողբերգական բան մը ունի իր մէջ: Կը նայիմ կուշտ ու կուռ, կը նայիմ առանց տեսնուելէ վախնալէ, կը նայիմ կարծես թէ ես ալ մաս կազմէի պատկերին, ես ալ մէկ կողքը ըլլայի պատկերը կազմաւորող ընտանիքին...:

Ու սենեակին երազային լոյսին մէջ պատկերին հերոսները յանկարծ դիմագիծ կը փոխեն աչքերուս առջեւ: Անկողնին մէջ պառկող հիւանդը Սաթենիկս է, դեռ ութը տարեկան աղջնակ մը, որ աչքերը վախած է ու կը քնանայ, պարբերաբար արթննալով, տքալով: Քովը, անկողնին ձիշդ քովը՝ Վերժինն է, կինս, աղուոր կինս, որուն դէմքը այս դիշեր չատ բան կորսնցուցած է իր գեղեցկութենէն ու թարմութենէն: Գլուխը քով ինած է քանի մը վայրկեանի համար, չկրնալով դիմագրել քունին, որուն դէմ պայքարեցաւ ութը ժամէ ի վեր:

Ես անկողնին միւս կողմը, աթոռի մը վրայ նստած, անքուն աչքերով կը նայիմ այդ երկուքով պատկերին: Մէկը յաւ մը կայ. կարծես մուկ մը կը կրծէ սիրտս, կը հատցնէ մաս առ մաս: Ի՞նչ ունի ձախուկս, ինչո՞ւ կը տքայ այսպէս: Բժիշկը չհասկցա՞ւ արդեօք անոր հիւանդութիւնը, սխալեցա՞ւ քիչ առաջ, երբ ըսաւ որ վտանգուր աչխնչ կայ, ջերմութիւնը պիտի իյնայ չուտով: Միտքիս մէջ հազարումէկ մխուր ու մտահոգիչ մտածումներ կը տողանցնեն, հակառակ որ զանոնք ամբողջ ուժովս վտարել կ'ուզեմ: Երբեմն տարօրինակ խուճապ մը կը ստեղծեն անոնք ներաչխարհիս մէջ, վախի տարօրինակ զգացում մը, զոր չեմ ճանչցած աւելի առաջ: Երբեմն ալ կը յաջողիմ անդին հրել զանոնք, ու կը խորհիմ թէ այս մղձաւանջը պիտի վերջանայ դիշերուան հետ միասին: Միայն թէ դիշերը անչարժացած է առտուան դէմ կէսի մը վրայ: Զի յառաջանար: Ժամացոյցին սրաքները քարացած են կարծես: Ու ես չեմ չարժիր, ձեռքս անգամ չեմ խաղցներ, վախնալով որ անհանդիստ կ'ընեմ հիւանդը, կամ կ'արթնցնեմ Վերժինը, որուն իրաւունքն է հանդչիլ քիչ մը: Ու, ձերբազատելու համար մխուր մտածումներէ, կը դիտեմ կնոջս աղուոր դէմքը: Շպարուած չէ, մազերը չէ սանրած, յոգնութիւնն ու մտահոգութիւնը սեւ չուք մը ձգած են այդ դէմքին վրայ, բայց զայն աչնքան գեղեցիկ կը գտնեմ, որքան գըտայ երբ առաջին անգամ ճանչցայ զինքը: Օ՛, հիմա եթէ աչքը բանայ, պիտի չտեսնէ անգամ, այնքան տարուած է իր ազգկան հիւանդութեամբը, այնքան մտազբաղ է: Բայց իմ կեանքի լաւ ընկերուհիս է ան, եւ ես որքան ուժ կ'առնեմ անկէ: Ինձմէ փոքր, ինձմէ աւելի անփորձ, ինձմէ աւելի անխոհ, բայց ինձմէ աւելի ուժեղ՝ կեանքի փոթորիկներու դիմաց, աւելի անվախ ու եռանդուն: Ու ես, որ այնքան վստահութիւն ունիմ իր վրայ, հիմա կը նայիմ անոր քնացող դէմքին ու կ'ըսեմ.«Քանի որ Վերժինն կը քնանայ, կը նշանակէ թէ ոչինչ կայ մտահոգուելու»: Ան ինձմէ աւելի լաւ դիտէ, ան ինձմէ աւելի լաւ կը զգայ: Ու փառք կուտամ Աստուծոյ, որ Վերժինի նման անուշ կինի մը ունիմ: Ցետոյ ակնարկս կը տանեցնեմ դէպի Սաթենիկ, երեւակայական տաքուկ համբոյր մը կը գետեղեմ անոր այրող ճակտին վրայ: Ան կարծես կը զգայ համբոյրիս չերմութիւնը, ու յանկարծ կ'արթննայ: Երեսը կը թթուեցրնէ, ահաւոր նայուածք մը կը նետէ դէպի իմ կողմը: Կը սարսափիմ ու կը պոռամ:

- Վերժին:

Ներքին աղաղակը, զոր կ'արձակեմ, «Վերժին» պոռալով, կը սթափեցնէ զիս: Յանկարծ հերոսները կը վերադանան իրենց բուն դիմագիծերը: Անկողնին մէջ պառկողը Սաթենիկը չէ: Քովը նստող կինն ալ կը վերագտնէ Տիկին Ալիսին դիմագիծը: Հիւանդանոցի սենեակը կը ցցուի աչքերուս առջեւ: Ահ, չկայ երեսուն տարի առաջուան տունս: Ամէն ինչ պատրանք է, ամէն ինչ երեւակայութիւն ու յիշատակ: Ինչեր կրնայի զոհել որպէսզի քիչ առաջուան պատկերը վերակենդանանար իր իրական տարածութեանը մէջ: Սաթենիկս, աղուոր աղջիկս պղտիկնայ, վեց տարեկան ըլլայ, հիւանդանայ - ինչ փոյթ, քանի որ պիտի ապաքինի անպայման, - հիւանդանայ ուրեմն ու սարսափահար ակնարկով նայի ինծի: Վերադառնայ նաեւ կինս իր երեսունական տարիքներու թարմութեամբն ու գեղեցկութեամբ...: Տխուր է հիւանդութեան այդ ծանր դիշերը, բայց թող իրականանայ, ես գայ, կեանքը ծայրէն սկսի, նոյնիսկ եթէ պիտի քալէ ճիշդ նախկինին հետքերուն վրայէն, նոյնիսկ եթէ ամէն ինչ պիտի կրկնուի նոյն ձեւով: Օ՛, ես տարբերը չեմ ուզեր արդէն: Ես դոհ եմ կեանքէս, չեմ գանգատիր ինծի վերապահուած ճակատագրէն: Ան - չարժութիւնը, որուն մատնուած եմ, պիտի չի վհատեցնէ: Հիւանդութիւնը, հիւանդանոցի սենեակը, որ դատապարտեալի խցիկ մըն է, ապատմբելու չեն մղեր զիս: Ո՞ւրկէ կրնամ վստահ ըլլալ որ ուրիչ ճակատագիր մը այս մկկէն աւելի ազիտալի, աւելի տառապալից պիտի չըլլար:

(Շար. 37)

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
ԿԱՐԱՊԵՏ ՓՕԼԱՏԵԱՆԻ ՄԱՀՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ

Հայկ եւ Տիրուհի Սկրտնկիլեան զրաւկան մըցանակի դատակազմը կ'ողբայ կորուստը իր ժրաջան եւ անձնուէր անդամին՝

ԿԱՐՕ ՓՕԼԱՏԵԱՆԻ

որ երկար տարիներ իր խիստ գնահատելի մասնակցութիւնը բերաւ դատակազմին աշխատանքներուն եւ իր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Տիկին Փօլատեանի եւ ընտանեկան պարագաներուն։

×

Մարսէյլի Հայ Մշակոյթի Տան վարչութիւնը կ'ողբայ իր հիմնադիր անդամնեբէն՝ զրագէտ Կարօ Փօլատեանի մահը։ Սրտագին ցաւակցութիւններ կը յայտնէ իր ընտանիքին։

Տեղացագործական իր վաստակը, զբաղական իր գործունէութիւնը, բոլորանբուէր իր ծառայութիւնը պիտի արձանագրուին յեա եղեռնի հայ գրականութեան ու մտաւորական չարժումին մէջ։

Խոր յարգանք իր յիշատակին։

×

Խոր ցաւով իմացանք մահը կարօ Փօլատեանի, որ իր գրութիւններով իր զբօսքմբ գրաւ Սփիւռքի հայ գրականութեան վրայ։ Ցաւակցութիւններ իր մերձաւորներուն եւ բարեկամներուն։

ԱՐԱՄ ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆ
ՀԻՄՆԱՐԿ
Նախագահ՝ ԱՐՇԱՄ ՊԱՊԱՅԵԱՆ

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Կապոյտ Խաչի Տէսինի մասնաճիւղը իր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Տիկին Ա. ղաւնի Ա.նուշեանի մահուան առթիւ, իր ընտանիքին եւ նաեւ կը նուիրէ 200 Ֆ. Հայաստան ձմեռնասիւնին փոխան ծաղկեպսակի։

ԻՍԻ
ՊԱՐԻ ԴԱՍԵՐ

Կապ. Խաչի Իսիի մասնաճիւղը կը ծանուցանէ պարի իր դպրոցին վերաբացումը, երեքշաբթի օրերը, ժամը 17·30-էն 18·30, 6-էն 12 տարեկան, եւ ժամը 18·30-էն 19·30, 16 տարեկանէն սկսեալ, աշակերտ - աշակերտուհիներու, պարի ուսուցչուհի՝ Օր. Անոա Պուտաղեան։

ՏՕՆ ԿԱԹՈՂԻԿԷ Ս. ԷՋՄԻԱԾՆԻ
Ս. ՅԱԿՈԲ — ԼԻՈՆ

Կիրակի, Յունիս 1, կը մատուցուի Պատարագ։

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ՆՈՐՎԱՆ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ՋԱՔԱՐԵԱՆ
Պատարագի ընթացքին Մաղթանք կը կատարուի Վասն Սուրբ Էջմիածնի։

Պատարագի երգեցողութիւնը կը կատարէ եկեղեցւոյ «Կոմիտաս» երգչախումբը, ղեկավարութեամբ՝ Պ. Յովհաննէս Պէրպէրեանի։

×

ԱԷՆ - ԹՎԷԹԻԷՆ
Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Յունիս 1, Կիրակի, առաւօտեան ժամը 10·30-ին, Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ Հայ Առաքելական Եկեղեցւոյ մէջ, կը մատուցուի հանդիսաւոր պատարագ։

Կը պատարագէ՝
ՋԱՏԻԿ ԱԲԵՂԱՑ ԱՒԵՏԻՔԵԱՆ
Կը քարոզէ՝ (Ֆրանսերէն)
(Գանատացի Հոգեւորական)
ՀԱՅՐ ԱՆՏՐԻ ՔՈՏՊՈՒՆ
Ցաւարտ պատարագի կը կատարուի «Մաղթանք Ս. Էջմիածնի»։

Ս. ԽԱՉ
ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ
ԱԹՈՌԱՆԻՍ ԵԿԵՂԵՑԻ
13, Rue de Perche — 75003 Paris

Փարիզի եւ շրջակայքի Հայ Կաթոլիկէ Ժողովրդապետութիւնը սիրով կը հրաւիրէ հայ հաւատացեալ ժողովուրդը ներկայ ըլլալու Հայրապետական Պատարագին, զոր կը մատուցանէ, Ծրանսայի իր ժողովուրդին առաջին հովուական այցելութեան առթիւ։

ՅՈՎՀ. - ՊԵՏՐՈՍ ԺԸ.
Կաթողիկոս - Պատրիարք
Կաթողիկէ Հայոց

Կիրակի, Յունիս 1, ժամը 11-ին։

Ցաւարտ պատարագի, հիւրասիրութիւն տեղի պիտի ունենայ ժողովրդապետական նոր սրահին մէջ, որու պաշտօնական բացումը կը կատարէ Կաթողիկոս - Պատրիարքը։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Փափազեան եւ զաւակները իրենց խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք փոխան ծաղկեպսակի նուէրներով, անձամբ թէ գրաւոր իրենց ցաւակցութիւնները յայտնեցին իրենց հօր եւ մեծհօր՝

ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ՓԱՓԱԶԵԱՆԻ

մահուան առթիւ։

A L'OCCASION DU 28 MAI

LA MAISON DE LA CULTURE ARMENIENNE DE PARIS ET HAMASKAïNE

reçoivent leurs amis pour une présentation de livres

LA VICTOIRE DE SARDARABAD
de Serge AFANASYAN

LE BATEAU SUR LA MONTAGNE
de Kostan ZARIAN

traduction de Pierre TER SARKISSIAN

avec exposés de l'auteur, du traducteur
le mercredi 28 mai à 19 heures 30
17, *rue Bleue*, 75009

— — — — — — — — buffet gratuit

ECOLE ARMENIENNE DE BAGNEUX-CACHAN

GALA ANNUEL

Dimanche 1er Juin à 14h30

Théâtre Victor Hugo
14, ave. Victor Hugo — Bagneux

PARTIE ARTISTIQUE
AVEC LE CONCOURS DES ELEVES DE L'ECOLE ARMENIENNE

MARTEN YORGANTZ
EVELYNE ALTOUNIAN
LA TROUPE DE DANSE
ARTAMAR

Transport : Autobus 188A - Porte d'Orléans arrêt Jean Marin-Naudin

ԱՇԽԱՏԱՆՔ ԿԸ ՓՆՏՐԷ

Լիբանահայ երիտասարդ մը որեւէ աշխատանք կը փնտռէ, նոյնիսկ օրը քանի մը ժամ։

Հեռաձայնել՝
48 - 78 - 76 - 88

Imprimé sur les Presses du Journal «Haratch»
83, rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire : No 55935

UN EVENEMENT
UNE PARUTION ATTENDUE

ANI
CAHIERS ARMÉNIENS

N° 1 — MAI 1986

Revue d'expression française
publiée par le C R D A

* 100 pages illustrées de photos et de dessins sur tous les thèmes : théâtre, cinéma, peinture, histoire, littérature, poésie, vie en diaspora

* des textes *inédits*, des traductions *nouvelles*, des dossiers *originaux* sur de grands créateurs et auteurs (Komitas, Lubin, Varoujan, etc...)

* Moderne, attrayante, ANI fait revivre le passé et découvrir le présent

* des signatures prestigieuses à côté de jeunes auteurs.

* un comité de soutien composé des plus hautes personnalités du monde politique et des arts.

CONFÉRENCE - DÉBAT

Sous la présidence
de Monsieur ANDRE SANTINI
Secrétaire d'Etat aux Rapatriés

VENDREDI 30 MAI A 20 H 30
Salle de Cinéma du MUSEE de l'HOMME
Place du TROCADERO — 75016 PARIS

avec MM. Serge AFANASYAN, Vahé GODEL, Dikran KOUYMDJIAN, Clément LEPIDIS, Bernard OUTTIER, Pierre TER SARKISSIAN, Jean SOLER, Yves TERNON, Henri VERNEUIL, Jean-Pierre PERONCEL-HUGOZ et Mlle. N. KOULAYAN.

Tombola exceptionnelle

Le tirage de la Tombola organisée au profit du Couvent Arménien des Pères MEKHITARISTES de Saint-Lazare qui devait avoir lieu le 24 Mai est reporté à une date ultérieure, laquelle sera fixée dans le courant du mois de JUIN.

Les peintres arméniens de la région parisienne :

CARZOU
JAN SEM
SHART
KAZANDJIAN
RAFFI
ASSADOUR
ALECIAN
NORIKIAN
SAMUELIAN
SIR L. (ARADIAN)
ARAXI MELOYAN
PAPAZ
MARTIK
DIKRAN (KHOUBESSERIAN)
PARKEV
JERANIAN
FRANÇOISE MULHER (AHARONIAN)

Don de la Galerie BASMADJIAN :
H. HAGOPIAN
M. MANSOURIAN
BOGHOSSIAN

ont participé généreusement à cette action, en faisant don de leurs œuvres originales dont l'estimation totale représente une valeur supérieure à FR 250. 000.

Les billets de cette Tombola sont en vente (500 F. le billet).

Galerie MATIGNON ..... 18, ave. Matignon - 75008 Paris - Tél. : 42.66.60.32
ORIENT-CONTEMPORAIN. 24, rue des Petits-Champs - 75002 Paris - Tél:42.96.54.29
Galerie BASMADJIAN .... 90, boulevard Raspail - 75006 Paris - Tél. : 42.22.00.97
CREDIT SUISSE ..... 92, Champs-Elysées, 75008 Paris - Tél. : 45.62.29.56
Collège SAMUEL-MOORAT ..... 26, rue Troyon - Sèvres - Tél. : 45.34.68.28
CCO ..... 10, quai de Bercy - 92200 Charenton - Tél. : 43.68.26.32
HARATCH ..... 83, rue d'Hauteville - 75010 Paris - Tél. : 47.70.86.60

ԺՈՂՈՎՐԴԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Նախաճեռնութեամբ՝
Փարիզի
Մայր Եկեղեցւոյ
Տիկնանց Ձանձնախումբին
Հինգշաբթի, Մայիս 29, ժամը 20-ին
Առաջնորդարանի սրահին մէջ։
15 րոպէ ժամ - կուժօճ, Փարիզ 8-րդ կը խօսի՝ ՅԱԿՈԲ ՍԻՐԿ. ՊՕՂՈՍԵԱՆ
Մեկնութիւն՝
«ՀԱՑԱՄՏԱՆԵԱՑՑ ԱՌԱՔԵԼԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻՈՑ ՊԱՏԱՐԱԳԻ ԽՈՐՀՈՒՐԴԻՆ»
Հրաւէր ամէնուն։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Կապ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղի միօրեայ պզրոցին հանդէսը կիրակի, Յունիս 15, կէս օրէ յետոյ։

EXCURSION à Pithiviers

La Section «CROIX BLEUE de CHAVILLE»
organise
une SORTIE EN CARS A «PITHIVIERS»
LE DIMANCHE 8 JUIN

Visite, Eglise St. Grégoire et les alentours
Frais de voyage et restaurant : 125 Frs.
(par personne)

Pour tous renseignements et réservations téléphoner :
Mme BARONIAN: 47 - 50 - 23 - 72
Mme DERKALOUSTIAN: 47 - 50 - 64 - 37
Mme CHEDOYAN: 47 - 50 - 85 - 29
—— Places limitées ——
— Dernier délai de réservation 30 Mai —
Départ de la Mairie de Chaville à 9h.

ՀԱՅՐԵՔԱՐԹԻ
ՄԱՑԻՍ
28
MERCREDI
28 MAI
1986

LE NUMERO : 4,00 F

ՅԱՌԱՋԸ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE-FONDE EN 1925
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
DIRECTRICE: ARPIK MISSAKIAN

TEL.: 47. 70. 86. 60 — TELEX: HARATCH 280 868 F
C.C.P. PARIS 15069-82 E — 51027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար· 600 Ֆ· — Վեցամսեայ : 310 Ֆ·
Արտասահման : Տար· 700 Ֆ· — Հատը : 4,00 Ֆ·

61րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 16.233 | Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN | 61e ANNÉE — No 16.233

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

1918 ՄԱՑԻՍ 28Ը՝ ՆՈՒԻՐԱԳՈՐԾՈՒԱԾ ԹՈՒԱԿԱՆ ՄԸ

—×—

Թիֆլոնակարերվի անչէջ բոցովը զօրուած, Սարդարապատի յաղթական դաշտերու զոհաբերվը արհեցած հայութիւնը, վճռակամութեան ոգիով կ'ողջունէ Մայիս 28-ը՝ որպէս Հայոց նորագոյն պատմութեան վէմը:

Պատմական դէպքերը կը քանդակուին մարդոց հաւաքական յիշողութեան մէջ, որպէս անջնջելի իրողութիւններ: Մթագնած, պարտադիր լռութիւնը, համակերպումը ժամանակաւոր կրնան ըլլալ միայն:

Հայրենի հողին վրայ թէ Սփիւռքի մէջ, այսօր 1918 Մայիս 28-ը նուիրագործուած թուական մըն է:

Ժողովուրդներու պատմութիւնը ընդհատում չի կրնար ունենալ: Հայաստանի Հանրապետութիւնը հայ ազատագրական յարձումներուն պահպանման եղաւ, Պետական գործօնը Հայաստանին, Տաւրոսէն Պարսպատ: Եւ նորագոյն Հայաստանը շարունակութիւնն է այդ հերոսական մաքառումներու արեան ճանապարհներու գնով վերակերտուած Անկախ Հայաստանին:

Մայիս 28-ի խորհուրդը համահայկական է: Հայոց պատմութեան ատաղձը կազմող Ազատութեան ու Անկախութեան տեսլականն է: Մխիթարեանութեան, հայագործակցութեան, հաւաքական ուժի եւ հայ անխորտակ ոգիին օրինակն է: Անով կ'ամրապնդուի մեր ժողովուրդի յարատեւումը: Անով կ'արժեւորուի Հայ Դատը: Եւ ազատութիւնը սեփականելու միակ ղրաւականը, հայրենիքէն ըսփիւռք, մեր ժողովուրդի ուժգին հաւատքն է իր կենսունակութեան, իր բազկին, իր արժէքներուն, իր մշակոյթին, իր ատաղձներուն:

Մայիս 28-ով, հայ ժողովուրդը ստացաւ պետականութեան իրաւունք: Պետականութեան դոյութեան փաստը աւելի արժէք ունի քան վարչաձեւը: Այսօր, հայ դասը կը բնորոշուի Հայաստանի Պետական դոյութեամբ, իբր քաղաքական ազգակ, իբր հայ ժողովուրդի նպատակները ամփոփող գործօն մը:

Այս թուականը նուաճեց հայ ժողովուրդին համար հող, տուաւ աշխարհագրութիւն մը, կերտեց նոր եւ ամուր դիմագիծ մը: Աւելին: Մայիս 28-ը նուաճեց Հայուն հոգին, իր ինքնիշխան գոյութեան բովանդակ դիտակցութիւնը, իր նահատակներին ուխտը ըլլալու վճռակամութիւնը:

Երկու վէճեր նիւթ, այսօր նուիրագործուած թուական մըն է: Մոռցուելու եւ մեռնելու ճակատագիրը չունի, քանի ան կեանք է եւ կամք է: Մայիս 28-ը չի մաշիր, այլ՝ կը զօրանայ, չի սպառիր, այլ՝ կ'ամբի: Այսօր, դրեթէ եօթանասուն տարի յետոյ, իր խորհուրդը կը տարածուի ու կը գտնակայէ հայ ժողովուրդի բոլոր զաւակներուն մէջ, առանց որեւէ խտրութեան:

Մեր դարուն, Հայաստանի Անկախ Հանրապետութեամբ սկսաւ պետական վերածնունդը հայ ժողովուրդի: Նոր մեկնակէտ մը՝ դէպի դալիք դարերու նոր արշալոյսները: 1915-ի ցեղասպանութեան եռաք պատմական անկիւնադարձ մը՝ որ հայ ժողովուրդը վերածեց ուխտաւորի՝ դէպի իր վառ ապագան:

Մայիս 28-ը ծիածան մըն է, որուն լոյսով պիտի առաջնորդուի մեր գոյապայքարը մինչեւ վերջնական յաղթանակ՝ ամբողջական Հայաստան, ամբողջական հայութեամբ:

Կ. Բ.

ՀԱՅԿ. ՑԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԻՒՆ
ԵՒՐՈՊԱՅԻ ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՅԱՆԶՆԱԽՈՒՄԲԸ ՑԵՏԱՋԳԵՑ ԲԱՆԱՋԵԻԻՆ ՎԻՃԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Երկուշաբթի, Մայիս 26-ին, այս անդամ Լա Հէյի մէջ է, որ Եւրոպայի Խորհրդարանին քաղաքական յանձնախումբը նիստ կը գումարէր: Օրակարգի վրայ չատ ուշ կը ներկայանար Հայերու ցեղասպանութեան վերաբերող բանաձեւին հարցը: Այս առընչութեամբ կրկին փոփոխութիւններ կ'առաջարկուէին: Դերման Ընկերային - Դեմոկրատները կ'ուզեն որ ցեղասպանութիւնը վոխարինուի՝ ողբերգութիւն (թռաժեդի) որակումով, իսկ հոլանտացի դեմոկրատ քրիստոնեաները՝ ջարդ կը նախընտրեն:

Հարցը պիտի ծեծուի Յունիսին:

«LE FIGARO»

Les Arméniens: aux prises avec un Etat assassin

Երկուշաբթի, Մայիս 26-ի իր թիւին դրական յաւելուածին մէջ, «Ֆիկարօ» դրախօսական մը լոյս ընծայած է «Հայերու Ցեղասպանութեան Դիւանները» հաւաքուած եւ ներկայացուած տոքթ. Եոհաննէս Լեփսիուսի կողմէ հատորին մասին: Յօդուածագիրը՝ Փիէր Սիվրիս կ'անդրադառնայ գերման պատուելիին ժողված վկայութիւններուն եւ փաստաթուղթերուն եւ հակիրճ տողերով կը յայտնի ընդհանուր դաղափար մը տալ ընթերցողին, Հայերու ցեղասպանութեան մասին:

Առանձնապէս գնահատելի է այս յօդուածին հրատարակութիւնը «Ֆիկարօ»ի նման թերթի մը մէջ, որ ընդհանրապէս ժլատ է Հայերու նկատմամբ, բայց այն պարագաներէն, երբ ահաբեկչութիւնը տոքթ կուտայ իրեն հակահայ էլոյթներ ունենալու եւ Թուրքիոյ հանդէպ իր համակրանքը յայտնելու:

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂԱՎ

ՓԱՐԻԶի սակարանը «սեւ» օր մը անցուց Երկուշաբթի օր: Ֆրանսական արժեթուղթերը եօթը կէտ կորսնցուցին եւ երկու նիստի ընթացքին աւելի քան 10% իջան: Մայիս 26-ին, Ֆրանսական 16 արժեթուղթերու դին կարելի չեզաւ որոշել, վնասը չըլլալով, 60 արժեթուղթեր զգալի կորուստ արձանագրեցին, միայն 6 հատ կայուն մնացին: Աւելի պատճառ չէ որ Պալատիւր չատ հանդարտ ըլլայ

(Շար·ը Դ· էջ)

ՎԵՐՋԻՆ ՈՂՋՈՅՆ ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ ՄԻԱԲԱՆՈՒԹԵԱՆ ԸՆԴՀ. ԱԹՈՌԱԿԱԼ

ԼՈՒՍԱՒՈՒԳԻ Հ. ԲԱՐՍԵՂ ՎՐԴ. ՉԵՓԻՃԵԱՆԻ

ՎԱՍՏԱԿԱՒՈՐ ԱՃԻՒՆՆԵՐՈՒՆ

(ՎԵՆԵՏԻԿ· - Ս· ՂԱԶԱՐ, ՄԱՑԻՍ 13)·

Առաւօտեան ժամերուն, հանդուցեալ Վարդապետին մարմինը հանդիսապէս կը փոխադրուէր Լիտոյի հիւանդանոցէն Ս· Ղազար:

Սուրբ Պատարագը կը մատուցանէր Հ· Նիկողոս Վրդ· Քեհեայեան՝ ներկայացուցիչ՝ Հռոմի Մխիթարեան Վարժարանի:

Տաճարը լիքն էր հաւատացեալներով, ինչպէս Զատկի կամ մեծ տօներու օրերուն:

Ներկաներուն մէջ, Վենետիկի Ծիր· Պատրիարքին (այս օրերուս բացակայ քաղաքէն) ներկայացուցիչը՝ Ընդհ· փոխանորդ Գերպծ· Վիսէնթին, Վենետիկի Պատրիարքարանի Դիւանապետ Գերպծ· Վօլօ, վանական Մխիթարեան միաբանութիւններու ներկայացուցիչներ, Լիտոյի փոխ - ժողովրդապետը՝ յանուն բոլոր քահանայից դասին, Վիէննայի Մխիթարեան Միաբանութեան կողմէ՝ Հ· Մեսրոպ Թոփալեան (Ընդհ· Քարտուղար) եւ Հ· Սիմոն Պայեան (Ընդհ· Առաջնակայ), Միլանոյի Հայ Առաքելական Եկեղեցւոյ հոգեւոր հովիւ՝ Սարգիս Քհնյ· Սարղիսեան, Իտալիոյ Հայոց Վարչութեան եւ այլ Մշակութային Մարմիններու կողմէ՝ Հրանդ Քամպակեան (Միլանոյէն), Քէօթահիացի՝ Պ· Շարլը Քեհեան՝ Փարիզէն, հանդուցեալին եղբօրորդիները՝ Լքսէն, Տիկին Մ· Մանուկեան՝ Քոմոյէն, Մուրատ - Ռափայէլեան Վարժարանի տնօրէնը՝ Հ· Ռափայէլ Անտոնեան, մեծ դասարանի աշակերտներով, Սեւրի Սամուէլ - Մուրատեան Վարժարանի տնօրէնը՝ Հ· Վարդան Վրդ· Քէչիչեան, բազմաթիւ այլ իտալացի եւ հայ բարեկամներ՝ Վենետիկէն, Փատովայէն, Պատանոյ տէր Կրպէտիչեան, Միլանոյէն եւ Փարիզէն:

Ներկայացուցիչներ նաեւ Լիտոյի երկու մխիթարեանութիւններու հաւատաւոր կոյսերէն, որոնց մօտ հանդուցեալը երկար տարիներէ ի վեր կը վարէր խոստովանահայրութեան պաշտօն:

Վանքին ժառանգաւորները կ'երգէին տխրագին եռանդով, խունկի ծուէններու եւ հեծկլտող բամբ զանգերու հնչիւններուն հետ՝ բոլորին վրայ կ'իջնէր խաղաղութեան եւ մխիթարութեան սուրբ հոգին, որ երկնքի լոյսերուն մէջ հանդիստ կը ընծրհէր բազմավաստակ Հ· Բարսեղ վարդապետի աստուածանուէր հոգիին:

Պատարագէն ետք՝ քահանայապաղի կարգը կը կատարէր Միաբանութեան Ընդհ· Քարտուղար՝ Հ· Ներսէս Վրդ· Տէր - Ներսէսեան, որ իտալերէն չնորհակալութեան խօսք կ'ուղղէր բոլոր ներկաներուն, կուռ դրուատիքը կը հիւսէր հանդուցեալ Աթոռակալ Վարդապետին, անցնելով անոր կեանքի գլխաւոր հանգրուաններէն՝ Քէօթահիացէն աքսոր, անկէ Ս· Ղազար եւ ապա՝ Փարիզ, Հռոմ, իր քահանայական ու դաստիարակի յիսնամեայ կեանքին գործօն եւ արդիւնաշատ ծալքերը բանալով:

Հ· Ներսէս իր խօսքին մէջ, հատարակաց կը փոխանցէր ջերմ ցաւակցութիւնները Ծիր· Յովսէփ Քափրիոյի (նախադահ Սրբդ· Պապի Առաքելական Կաւատակալութեան Նորհրդաժողովին եւ Առաքելական Ինամակալ Միաբանութեանս), որ ծանր յանձնաւորութիւններով զբաղած՝ ցաւօք չկարենալով անձամբ մասնակցիլ թաղման արարողութեան, կը փոխանցէր իր սրտակցական զգացումները՝ Ս· Պատարագի մատուցմամբ ի Հռոմ, ի հանդիստ հոգւոյ մեր սիրելի Ընդհ· Աթոռակալ Վարդապետին:

Նմանապէս կը փոխանցէր հայրական ցաւակցութիւնները Հռոմի Արեւելեան Եկեղեցիներու Նորհրդաժողովին Նախադահ՝ Ծիրանաւոր Սիմոն Լուրտուսամիի եւ իր անմիջական գործակիցներուն՝ Արքպս· Մարուչին Քարտուղարին եւ Գերպծ· Բիցցի ենթաքարտուղարին եւ բոլոր միւս պաշտօնէութեան, որոնք ազօթքով ու մխիթարական զգացումներով կուզային զօրավիզ կանգնիլ ազատ Միաբանութեանս:

Յատկապէս յուզիչ կը դառնար «Ողջոյն»ի արարողութիւնը, որուն նորհրդատուր նիստը կը բացատրուէր բոլորին իտալերէն· եւ ահա՛ քահանայական դասը բոլոր բեմ կը բարձրանայ, շուրջ 20 հոգի, ի գիմաց հանդուցեալին՝ համբուրելու սուրբ խորանն ու Աւետարանը եւ ողջագուրելու միասին, մխիթարական սրատոյզ խօսքեր փոխանակելով:

Ու դագաղը կ'առնէր իր յամր քայլերը, Սուրբ Ղազարու բամբ զանգին հանդարտ զօղանջներով· «Դատեա, Տէ՛ր, զայնոսիկ» ազդոսին տխուր մահերգով, դէպի պերեզմանատուն:

Մուրատ - Ռափայէլեան Վարժարանի աշակերտները ուսամբարձ կը տանէին դագաղը սիրելի հանդուցեալ Վարդապետին:

Թափօրին վերեւ, պայծառ երկինքէն սգաւոր մեր սրտերը կը մխիթարէր չոգչողուն արեգակ մը Մայիսեան:

Գերեզմանին կնքումէն ետք, վերջին «Հայր Մեր»ը կ'երգէին բոլոր մասնակցողները, միասիրտ ու միահոգի:

Մեր դիմաց կը բացուէին դէմքերը լուսահոգի մեծ Մխիթարեաններուն, Սեբաստացի հիմնադրէն մինչեւ վերջինները:

Մեր դիմաց նաեւ Ալիշանի յօրինած այն դեղեցիկ վիմական արձանագրութիւնը, իր խորհրդաւոր ու չքնաղ իմաստներով·

«Ի հայրենեաց նիզդեհ յօժարբ յանխուլ կոգիս,
Ի սպաս փրկչին, Մօրըն Կուսի եւ Հայ Ազգիս,
Ուր միաբան վաստակեցին՝ հանգչիս եւ անդ,
Հարբ եւ եղբարբ Մխիթարեանիբ յոյս յանվկանդ,
Յարփիանալ մահահալած կենացն աւուր,
Նորադիտակբ զուգապարել ճորափետուր»:

Արարողութեան աւարտին, Հ· Ներսէս, ներշնչուած պայծառ արեգակին ջերմութենէն եւ Ալիշանեան արձանագրութենէն, կը մաղթէր սրտագին·

«Ատուածոյ մշանջենաւոր լոյսը ծագի հանդուցեալ Հ· Բարսեղ Աթոռակալ Վարդապետի վաստակաւոր մարմնին վրայ, պայծառացնէ անոր հոգին՝ երկնքի արքայութեան մէջ, ինչպէս այստեղ հանդչող բազում վաստակաւոր Հայրերու հոգիները, եւ լուսաւորէ ու առաջնորդէ բոլորիս քայլերը, երկրաւոր մեր հայրենիքէն մինչեւ հայրապետներուս քայլերը, դէպի երկնաւոր հայրենիքի լուսապայծառ արշալոյսն յաւերժական»:

ՏԵՂԵԿԱՏՈՒ

ՀԻՆ ԲԵՐԴԵՐ ՈՒ ԱՄՐՈՑՆԵՐ ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Թ. ՅԱԿՈԲԵԱՆ

Ամթամա բերդը պատմագիրներու երկերուն մէջ նկատուած է նաեւ քաղաք, բերդաքաղաք, ամրոց: Սիւրիական աղբիւրներու մէջ սովորաբար կոչուած է Համթակայ, աշխարհագրա - գէտ Աբուլֆեդային մօտ՝ Համթամ, թուրք հեղինակները կը կոչեն Ամթակ, իսկ այլ աղբիւրներու մէջ յիշատակուած է նաեւ Ամդամ, Ամթա, Ամթաքաա, եւ անուան այլ տարբերակներով: Բացի բերդէն, կը յիշատակուի նաեւ Ամթամոյ վանքը, որ նկատելի դեր խաղացած է Նիւրկերտ պատառի միջնադարեան մշակութային կեանքին մէջ:

Ամթամա բերդի աշխարհագրական դիրքը ճշդելիա յայտնի է: Ան կը գտնուէր Տիգրանակերտ քաղաքէն հիւսիս՝ Հայաստանի 387 թուականի բաժանման սահմանին վրայ, հոմէական մասին մէջ, լեռնային շրջակայքին վրայ իշխող վայրին մէջ: Ամթամոյը կը մտնէր Մեծ Հայքի Աղձնիք աշխարհի Նիւրկերտ գաւառին մէջ: Իսկ ոմանք զայն կը համարին ոչ թէ Նիւրկերտի, այլ Զորրորդ Հայք աշխարհի Մորճիան գաւառի բերդերէն:

Ամթամոյը ամենայն հաւանականութեամբ հիմնուած է Դ. դարուն, պարսկահռոմէական (բիւզանդական) երկարատեւ պատերազմներու ժամանակ, եւ հաւանական է, որ Հայաստանի առաջին բաժանման ժամանակ (387) իրրեւ սահմանային ամրոց արդէն գոյութիւն ունէր: Սակայն Ամթամոյի մասին առաջին յիշատակութիւնը կը վերաբերի Զ. դարուն, առընչուած պարսկա - բիւզանդական պատերազմներու հետ: Ամթամոյ այդ ժամանակ պարսկական Ակբա, Ափում եւ Խլոմար բերդերու դիմաց կանգնած հոմէական ամրացուած բերդերէն մէկն էր եւ Մարտիրոսապոլիս քաղաքի ու Փիս բերդի հետ միասին Հայաստանի հարաւ - արեւմտեան այդ մասերուն մէկ կայքութեան սահմանները կը պաշտպանէին Սասանեան Պարսկաստանի յարձակումներէն: Զ. դարու պատերազմներու ընթացքին, բացի մշտական կայազօրքէն, Ամթամոյի մէջ յաճախ կը գետեղուէին պինուորական ուժի մեծ միաւորներ՝ Պարսիկներու դէմ գործողութիւններ ծաւալելու համար: 530 թուականին վերաբերող այդպիսի դէպքի մը մասին վկայութիւն ունին պատմագիրները: Պարսիկները 530 թուականին կը պաշարեն Տիգրանակերտ - Մարտիրոսապոլիս քաղաքը եւ կը փորձեն գրաւել: Պաշարուած քաղաքին օգնելու համար իր զօրքով Ամթամա կուգայ բիւզանդացի զօրավար Սիտտան եւ տեղական զօրքերու հետ կը խափանեն Պարսիկներու մատակարարութիւնները: Ամթամոյ, Ճապաղջոյ, Դիկլաթի, Բալուի բերդի եւ Ամիդ (Տիարպէքիր) քաղաքի մասին բաւական ընդարձակ վկայութիւն ունի Ասողիկը՝ Ստեփաննոս Տարօնացի պատմագիրը: Անոր համաձայն, 995-ին տեղի ունեցած է կործանիչ երկրաշարժ մը, որու հետեւանքով վլած են Բալուի բերդը եւ իր բոլոր շինուածքները, խարխլած են Ճապաղջոյ բնակավայրը, Դիկլաթ ու Ամթամա բերդերը, Ամիդ քաղաքը՝ քարուկիրով կառուցուած իր գեղեցկաշէն եկեղեցիներով ու ապարանքներով. «Եւ բերդն Բալու հանդերձ շինուածովքն եւ քարն եւս փըլուզանէր. խարխլեալ Ճապաղջոյ, բերդին Դիկլաթայ, Ամթամայ եւ Ամիդայ եւ ամենայն քարուկիր գեղեցկաշէն եկեղեցեաց եւ ապարանից» կը վկայէ պատմագիրը:

Պէտք է ենթադրել, որ Ամթամոյ կարեւոր դեր խաղացած է նաեւ Ք. - ԺԱ. դարերուն, Բիւզանդիոնի եւ արաբական խալիֆայութեան միջեւ մղուող պատերազմներու ընթացքին. պատերազմներ, որոնք հիմնականին մէջ տեղի կ'ունենային Հայաստանի հարաւ - արեւմտեան գաւառներուն մէջ: Այդ պատերազմներու ընթացքին եւ երկրաշարժներու հետեւանքով Ամթամոյ մասնակիօրէն կ'աւերուի, բայց իբրեւ բնակավայր եւ ամրացուած կէտ ան պոյութիւն ունեցած է մինչեւ ԻԲ. դարու սկիզբները, որմէ ետք ի սպառ լքուած ու ամայացած է:

Ակբա կամ Աքբա բերդը (կամ ամրոց) որ կը նոյնացնեն յետագայի Անուշա - ւանկալայի հետ, նոյնպէս կը գտնուէր Հայաստանի 337 թուականի բաժանման սահմանի վրայ, բայց պարսկական մասին մէջ, Ակբա լեռան վրայ, Մարտիրոսապոլիս (Տիլբանակերտ) քաղաքի դիմաց, Քաղրիվ (Նիմֆիոս, Բաթման) գետի ալ կողմը: Ան կը համարուէր Մեծ Հայքի Աղձնիք աշխարհի (ըղեչխութեան) կարեւոր բերդերէն մէկը եւ Հայաստանի 387 թուականի բաժանումէն ետք, իրրեւ սահմանային զօրակայան, ամուր բերդի վերածուած էր Պարսիկներու կողմէ: Հայկական աղբիւրներու մէջ Ակբայի մասին տեղեկութիւնները շատ աղքատիկ են ու անորոշ, որոնք, ինչպէս եւ օտար աղբիւրներու վկայութիւնները, կ'ակնարկեն եւ կը վերաբերին միայն բերդի դրաւման համար մղուած պարսկա - բիւզանդական կռիւներուն: Անոնք հնարաւորութիւն չեն տար թէեւ շատ ընդհանուր գիծերով վերականգնելու բերդի կառուցուածքն ու պատմութեան հիմնական պատկերը: Հաւանաբար, այս բերդը նոյնպէս գոյութիւն ունէր Դ. դարու 50 - 60-ական թուականներէն եւ ուշէն ամրացուած էր 387 թուականի բաժանումէն ետք: Ցայտնի է, որ ան յետագային Զ. դարուն, Պարսից Խոսրով Ա. Անուշիրվան արքայի ժամանակներուն (531 - 579) պաշարուած ու քանդուած է Բիւզանդացիներու կողմէ: Ըստ երեւոյթին անկէ յետոյ Ակբան, իրրեւ սովորական բնակավայր, չարունակած է գոյութիւն ունենալ եւ հիմնայատակ աւերուած ու անմարդաբնակ գարձած է արաբա - բիւզանդական պատերազմներու ժամանակ՝ Ը. - ԺԱ. դարերուն:

Եթէ Ակբա բերդը հիմնադրուած է Դ. դարուն, ապա այդ տեղանունը իրրեւ երկրանուն կը յիշատակուի դեռեւս ասորա - բաբելական եւ ուրարտական սեպագիր արձանագրութիւններու մէջ: Բայց Ակբա բերդը աշխարհագրական միեւնոյն դիրքը չունէր. սեպագիր արձանագրութիւններու մէջ նկարագրուած արշաւանքներու ընթացքէն ու դէպքերու յաջորդականութենէն մեկնելով՝ Ակբա երկիրը ենթադրաբար կը գտնուի Արեւելեան - Տիգրիսի հովտին մէջ գտնուող Խարխի երկրամասին տեղը, մինչդեռ Ակբա ամրոցը, ինչպէս ըսինք, կը գտնուէր Արեւմըտեան - Տիգրիսի ձախակողմեան վրտակին՝ Քաղրիվի աւազանին մէջ, կարելի է նաեւ, որ Ակբա բերդն ու երկիրը նոյն տեղն էին եւ ուսումնասիրողները ճիշդ չեն պատկերացուցած Ակբա երկրի աշխարհագրական դիրքը:

Հայաստանի 387 թուականի բաժանման սահմանի հարաւային հատուածի յաջորդ կարեւոր բերդը, որ կը գտնուէր բիւզանդական մասին մէջ, Ափումն էր: Սկըզբնաղբիւրներու մէջ այս բերդը, որ կը համարուէր նաեւ ամրոց, կը յիշատակուէր իր անունին քանի մը տարբերակներով՝ Փում, Ֆուն, Օպում եւայլն: Կը գտնուէր պարսկական Խլումար (Քղխմար) բերդի դէմը, վազեմի Տիգրանակերտ մայրաքաղաքի հարաւ - արեւմուտքէն հիւսիս - արեւելք ձգուող Իլիջայի լեռներու ստորոտը, Քաղրիվ գետի վտակներէն մէկուն ակունքի շրջանին մէջ, յետագային Ֆում կոչուած վայրը:

Ափումի տեղը հնագոյն ժամանակներուն եղած է քաղաք մը, զոր կը նոյնացնեն ասորա - բաբելական սեպագիր արձանագրութիւններու մէջ յիշատակուող Շուպրիա (կամ Շուբրիա, որմէ ծագած է Շոփք, Շոփաց աշխարհ անունը) երկրի քաղաքներէն մէկուն՝ Ասպումէի (Ուբումու, Բումու) հետ: Յետագային երկար ժամանակ այդ անունը սկզբնաղբիւրներու մէջ չի յիշատակուիր: Այդ բերդը կը գտնուէր Մեծ Հայքի Աղձնիք աշխարհին մէջ (Նիւրկերտ գաւառը) եւ կրկին յայտնի դարձած է Հայաստանի 387 թուականի բաժանումէն ետք: Բիւզանդացիները Ափումը դրաւելէ յետոյ ամրացուցած էին պաշտպանական նոր կառոյցներով եւ դարձուցած պարսկական արշաւանքները խափանելու յուսալի կայաններէն մէկը: Զ. դարէն յետոյ Ափումի մասին այլեւս որոշակի յիշատակութիւններ չկան: Հաւանաբար, այն բիւզանդա - արաբական պատերազմներու ժամանակ նորէն կարեւոր դեր կը խաղար: Իսկ աւելի ուշ վերածուած էր սովորական բնակավայրի՝ պահպանելով Ֆումի ձեւափոխուած իր նախկին անունը:

Քղխմար բերդը յայտնի է նաեւ Խլոմար, Կուտմար եւ Կուտեմռան անուններով: Անոր չուրջը ժամանակի ընթացքին կազմուած է մեծ բնակավայր մը, եւ այդ պատճառաւ ալ համարուած է նաեւ բերդաքաղաք, քաղաք: Վարչականօրէն հին ժամանակներու Քղխմարը կը գտնուէր Մեծ Հայքի Աղձնիք աշխարհին, հաւանաբար, Նիւրկերտ գաւառին մէջ: Անոր աշխարհագրական դիրքը որոշուած է բաւական ճշգութեամբ: 387 թուականի բաժանման սահմանի վրայ պարսկական մասին մէջ եղած այս բերդը գետեղուած էր Ափումէն արեւելք, Ակբա - Ափում պաշտպանական գծի վրայ, յետագայի Ներջիկի եւ Տալորիկի շրջաններու տարածքին վրայ, Քաղրիվ գետի ձախ կողմը: Ցիշատակուած է հայկական եւ բիւզանդական աղբիւրներու մէջ: Սակայն ամենայն հաւանականութեամբ գոյութիւն ունէր հնագոյն ժամանակներէն: Ականաւոր հայազգեաններ Մարքուարտը, Ֆորբերը եւ անոնց հետեւութեամբ այլ ուսումնասիրողներ Քղխմար - Խոմարը կը նոյնացնեն ասորա - բաբելական եւ ուրարտական սեպագիր արձանագրութիւններու մէջ յիշատակուող Կուլխմերի-Կալմեր-Կուտմարի հետ: Այս բերդը 387 թուականի Հայաստանի բաժանման սահմանի հարաւային հատուածին մէջ կարեւոր դեր խաղացած է պարսկա - բիւզանդական պատերազմներու ժամանակ: Պարսիկները զայն զարձուցած են իրենց կարեւոր յենակէտներէն մէկը՝ Բիւզանդիոնի դէմ: Բիւզանդական զօրքերու Զ. դարու վերջերու ռազմական գործողութիւններու հիմնական նպատակն էր Քղխմարի եւ այդ մասերու պարսկական միւս բերդերու ամրոցներու գրաւումը: Բիւզանդա - պարսկական այդ պատերազմներու ժամանակ՝ 586 թուականին, բիւզանդական զօրավարը կը պաշարէ Քղխմարը, բայց անակնկալի գալով կը վերցնէ պաշարումը եւ կը հեռանայ: Անկէ յետոյ Քղխմարի մասին վստահելի յիշատակութիւններ չկան: Սակայն անկասկած, որ ան իրրեւ բերդ դեռ երկար ժամանակ գոյութիւն ունեցած է եւ նշանակալի դեր խաղացած յատկապէս Բիւզանդիայի եւ Արաբական խալիֆայութեան միջեւ մղուող պատերազմներու ընթացքին:

(Մնացեալը յաջորդով)

ՀԱՅ ՄԱՄՈՒԼԻ ՏԱԳՆԱՊԸ

«ԱԼԻՔ»՝ 8-Ի ՏԵՂ. 6 ԷՋ

ԽՄԲ.- Ստորեւ կուտանք «Ալիք»ի խմբագրականը, որ կը բացատրէ թերթին 8-էն 6 էջի իջնելու դրդապատճառները (Մայիս 17-էն ի վեր): Հարցը, սակայն, առանձին պարագայ մը շօշափելով հանդերձ, խորհրդանիշն է այն ամէնօրեայ տագնապին զոր ,կ'ապրի Սփիւռքի հայ մամուլը - մանաւանդ օրաթերթը - եւ որ օրէ օր աւելի սուր բնոյթ կը ստանայ:

×

«Ալիք»ը իր հորիզնեայ չարաթաթերթի դրութիւնից մինչեւ այժմեան ութէջեայ ամէնօրեայ հրատարակութիւնը (յաւելուածներով տպագրութեամբ), իր սեփական չէնքն ու տպարանային սարքաւորումները եւ առհասարակ իր բոլոր նուաճումները իրականացրել է չնորհիւ մեր ժողովրդի բարոյական ու նիւթական անվերապահ օժանդակութիւնների:

Միայն բաժնեդիրը երբեւէ չի դադարել «Ալիք»ի անհետաքրքիր կարիքները, իսկ տպագրական եւ յարակից աշխատանքների հետ կապուած ներկայի արժէքների սղումը թէպէտ մեծապէս բարձրացրել է բաժնեդրի եւ թերթի հրատարակութեան հետ առընչութիւն ունեցող ծախքերի տարբերութիւնը, սակայն «Ալիք» հաստատութիւնը իր անհետաքրքիր բոլոր դժուարութիւններով հանդերձ վերջին տարիներում բաժնեդրի վրայ որեւէ յաւելում չի կատարել:

Հետեւեալ օրինակը առարկայական մէկ պատկերացում կարող է տալ «Ալիք»ի այսօրուայ անհետաքրքիր վիճակի մասին: Թերթի իւրաքանչիւր համարը վերջնանում է 50 - 55 ռիալ, մինչդեռ բաժնեդրից հատուածութեան է մնում 14 ռիալ (բաժանորդներից գանձուած 20 ռիալից 6 ռիալը պատկանում է ցրուիչներին):

Առաջացած յիշեալ բացը ծածկւում է թերթում տպագրուող յայտարարութիւնների եկամուտով եւ ժողովրդի նուիրատուութիւններով:

Սակայն այսօր Իրանում լոյս տեսնող թերթերը կանգնել են մի այլ դժուարութեան՝ թղթի տպնդապի առաջ, որի մասին վերջին ամիսների ընթացքում անդրադարձան երկրի մամուլի այլազան հրատարակութիւնները:

Երրորդ աշխարհի այն երկրները, որոնք ձգտում են անհետաքրքիր քաղաքականութեան, միշտ հանդիպում են իմպերիալիստական ուժերի ծրագրած մեքենայութիւններին: Իսկ Իրանի պարագային՝ պերուժերը իրենց նիւթական դատապրութիւնների, պարտադրուած պատերազմի, նաւերի ամբակոծումների, քարիւղի արժէքի անկման, տարադրամի սահմանափակումների եւ այլ միջոցներով միտում են օրաւուր երկիրը կանգնեցնել նորանոր անհետաքրքիր դժուարութիւնների առաջ, որոնցից մէկն է տեղծուած թղթի տապնդապը:

Արդ, յիշեալ իրողութեան լոյսի տակ մենք եւս պարտք համարելով մանակցել Իրանին պարտադրուած անհետաքրքիր դժուարութիւնների վերացման ուղղութեամբ տարուող աշխատանքներին, որպէս խնայողութիւն որոշեցինք «Ալիք»ի էջերը առայժմ իջեցնել 6-ի (արդէն պարբերէն լեզուով լոյս տեսնող մի չարք թերթեր դիմել են այդ քայլին): Նմանապէս որոշ նուազման են ենթարկուելու «Յաւելուած»ների էջերը:

«Ալիք»ի էջերի ժամանակաւոր այս պակասեցումով, թէպէտ խմբագրութիւնս հարկադրուած է նիւթերի որոշ ամփոփումներ կատարել, սակայն մինչեւ վերականգնումը նախկին ծաւալի, դարձեալ պիտի աշխատենք մեր հնարաւորութեան սահմաններում բաւարարել ընթերցողների բազմակողմանի նախասիրութիւնները:

Անմիջապէս պիտի աւելացնել, որ էջանոց «Ալիք»ը եւս կանգնած է նիւթական դժուարութիւնների առաջ, սակայն նա չարունակում է իր աշխատանքը, բացառելի յենուելով հայ ժողովրդի անսահման զոհաբերութեան ու վիճակագրութեան վրայ, այն խոր համոզումով, որ ժողովրդի խօսքը արտացոլող թերթը պահւում, զարգանում եւ իր գոյութիւնը արդարացնում է նոյն ժողովրդի բարոյական ու նիւթական օժանդակութիւններով:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԱՆԴՐԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ՓԱՌԱՏՈՆԸ ՎԵՐՋ ԳՏԱԾ

Երեւանի մէջ վերջ գտած է ուսանողական անդրկովկասեան առաջին փառատօնը, որուն կը մասնակցէին վրաստանէն, Ադրբեջանէն եւ Հայաստանէն աւելի քան 500 ուսանողներ: Փառատօնին մասնակցողները առիթ ունեցած են հանդիպելու իրարու եւ խօսելու իրենց երազներու եւ ապագայի ծրագիրներուն մասին: Այս առթիւ, երեւանի վեզտաեսիլ անկիւններէն մէկուն օդակաճէ զբօսավայրին մէջ, Վարդան Մամիկոնեան արձանի կողքին բացուած է բարեկամութեան ծառուղի մը: Փառատօնին ամէնէն յատկանշական երեւոյթը եղած է «Միջհանակարերդ» համալսարանին մէջ տեղի ունեցած հանդիսութիւնը, որու ընթացքին հանդէս եկած են երեւանի մէջ ուսանող օտար երիտասարդներ:

ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆԻ 100ԱՄԵԱԿԸ ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԷՋ

Սիւնեաց Եպիսկոպոսութեան հետ մշակութային կապի Կոմիտէի նախաձեռնութեամբ, Ապրիլ 29-ին, Կոմիտէի կեդրոնատեղին նշուեցաւ Կ. Պոլսոյ կեդրոնական վարժարանի 100ամեակը: Սրահը լեցուած էր հայրենասիրական կեդրոնականցիներով, ըզբօսաշրջիկներով եւ փարիզէն գացած կեդրոնականներով:

Հանդիսութեան բացումը կատարած է Կոմիտէի նախագահ Կարլէն Դալլաքեան՝ նշելով. «Հարիւր տարի է լրացեր նամ այն օրէն, երբ Պոլսոյ բնակուող մի խումբ երեւելի գործիչներ եւ մտաւորականներ խմաւորութիւնը ունեցան հիմնելու ժողովրդական հիմունքներով մի վարժարան՝ կեդրոնականը, որն իր դռները բացեց պոլսեցի եւ գաւառացի զոյգ պոլսեցի եւ գաւառացի զոյգ պատանիների առջեւ, որոնք պղտիկ էին կոչումը ծառայելու հարատեւ ժողովրդի մտաւոր գարթօնքին: Դպրոցի դէմ մօտ կանգնած էին այնպիսի մանկավարժներ ու մտաւորականներ, որոնք պղտիկ հայ գրականութեան, մշակութային եւ հասարակական կեանքի անուանի դէմքերն էին: Նրա առաջին տնօրէնը եղաւ կարկառուն մի մտաւորական՝ Մինաս Չէրազը, որը Պոլսի ամենահեղինակաւոր ուսուցիչների գործակցութեամբ՝ այդ վարժարանում համախմբուած պատանիներին տուեց այնպիսի իւրայատուկ մի դաստիարակութիւն, որ պէտք է կեդրոնականը յատկանշէր այդ թուականից սկսած: Եւ այս վարժարանը տուեց այնպիսի չքնաղաւարաններ, որոնք կարող են փառք բերել որեւէ ժողովրդի: Կեդրոնականը կատարեց պատմական խոշոր մի առաքելութիւն հայ ժողովրդի ազգային ինքնապահպանութեան գործում»:

Օրուան գլխաւոր բանախօսը՝ Երեւանի համալսարանի պատմութեան դասախօս փրոֆ. Հայկ Ղազարեան, անդրադարձած է կեդրոնականի հիմնադրութեան նախորդող ժամանակաշրջանին, վարժարանի պատմականին եւ չեշտած անոր դերը ազգային ինքնագիտակցութեան գործում:

Երեւանի ժողովրդական տնտեսութեան հիմնարկի տարիներու դասախօս, նախկին կեդրոնականցի՝ փրոֆ. Կարպիս Կարապետեան, խօսած է վարժարանին մէջ տիրած մշակութային խանդավառ մթնոլորտին մասին:

Ցանուն Փարիզի Կեդրոնական Սանուց Միութեան ուղերձ մը կարդացած է ըմբռնելի Իյնէճեան, որ ընդհանրապէս յայտնելէ եւոք Սիւնեաց Եպիսկոպոսութեան հետ մշակութային կապի Կոմիտէին՝ հայրենիքի մէջ եւս կեդրոնականի 100ամեայ յոբելեանը նշելուն համար, չեշտած է կեդրոնականի դերը եւ վեր առած կեդրոնականցիներու թերած նպաստը հայ կեանքին՝ Սփիւռք թէ Հայաստան:

Երեւանի Բազմարուեստից Հիմնարկի դասախօս, քիմիագէտ Տիրան Քրմոյեան (նախկին կեդրոնականցի) խօսք առնելով ի մէջ այլոց նշած է. «Երբ վերջնականապէս հեռացայ Պոլսից, կեդրոնականը յիսուն տարեկան էր: Բոլոր այս վերջին յիսուն տարիների ընթացքում կեդրոնականը միշտ եղել է իմ հոգում, եւ ես այսօր ուրախ եմ, որ այն դարձել է 100 տարեկան: Կեդրոնականի չատ չրջանաւարտներ յետապայում առիթն են ունեցել բարձրագոյն կրթութիւն ստանալու տարբեր երկիրներում, աշակերտել են մեծ մանկավարժների, մտանպիտանական, Ռոպպի ճարտարապետական, Ամէլէեան ճարտարագիտական եւ «Նոռ» քոնսորսիում հաստատութեանց:

×

ՊՈՒԼՈՒՈՍ - ԱՅՐԻՍԻ մէջ, Մայիս 8-ին, տեղի ունեցած է Հ.Օ.Մ.ի «Ցովհաննէս Տիարպէքիրեան» նորակառոյց Հանդիստեան Տան բացումը: Հանդիսութիւնը վարած է տոքթ. Գէորգ Գարամանուկեան: Հ.Օ.Մ.ի կողմէ խօսք առած է Շրջ. Վարչութեան տեղապահուհի Տիկին Ա. լիս Մարկոսեան, անդրադառնալով Տան իրագործումին համար տարուած աշխատանքներուն եւ բարերարուհի տիկին Մարթա Տիարպէքիրեանի ոգիին: Խօսք առած են նաեւ Ցարութիւն Ծ. Վրդ. Մուշեան եւ յանուն Հ.Ց.Դ. կեդր. Կոմիտէի Ռուբէն Մոզեան: Փակման խօսքը արտասանած է առաջնորդը՝ Գրիգորիս Եպիսկոպոս Բունիաթեան:

×

ԹՈՐՈՆԹՈՑԻ մէջ պիտի կառուցուի աչխարհի առաջին մարզադաշտը, որուն տանիքը ամրագնելու համար կրնայ բացուիլ: 55 հազար տեղնոց մարզադաշտին տանիքը, ձմեռ առեն, կ'արտօնէ արեւու լոյսի ներթափանցումը: Կառոյցը գործն է Ռոպերթ Հոլիսի:

×

ՊՈՒԼՈՒՈՍ - ԱՅՐԻՍԻ Գոլըն թատերասրահին մէջ, Մայիս 2-ին, տեղի ունեցած է նուագախմբային 21 երեկոյթներու առաջինը, որու ընթացքին ֆիլհարմոնիք նուագախումբը, ղեկավարութեամբ Փետրօ Իկնասիոյի, մեկնաբանած է Ալիսթա Թերզեանի «Ջութակի քոնչերթօ»ն, որուն նիւթ ծառայած է հայկական ժողովրդական մեղեդի մը, ձայնապրուած Կոմիտասի կողմէ:

×

ՊՈԼՈՒՈՑ Իթիլ թատրոնի սրահին մէջ, Մայիս 16-ին, տօնուած է Ֆէրիդիւղի Սանուց Միութեան 25-ամեակը, գործակցութեամբ Պէզճեան Սանուց Միութեան: Բացումը կատարած է Միութեան տեղապահը՝ Ցարութիւն Տէմիր: Գեղարուեստական յայտագրին մասնակցած են Ֆէրիդիւղի եւ Պէզճեանի պարախումբերը, հայկական ժողովրդական եւ ազգային երգերով:

×

ՊՈԼՈՒՈՑ Ս. Խաչ Դպրեվանքի չրջանաւարտները Մայիս 4-ին նշած են իրենց Օրը: Առաւօտուն, վարժարանի հիմնադիր Գարեգին Պատրիարք Խաչատուրեանի չիրիմին չուրջ հոգեհանդստեան պաշտօն կատարուած է: Ժամը 13-ին, վարժարանի սրահին մէջ տեղի ունեցած է տեսուչը՝ Հայկ Նշան, չեշտելով դերը համայնական կեանքին մէջ: Ապա առած է հոգաբարձութեան ատենապետը՝ Մուրատ Ճինկիօղ եւ անդրադարձած վարժարանին մէջ կատարուած նորոգութիւններուն:

×

ՊԻՑՐՈՒԹի կալերի Թապալալի մէջ, Մայիս 14-էն 21, ցուցադրուած են նկարիչ Գրիգոր Ցակոբեանի գործերը, որոնք առաւելաբար գերիրապաշտ նկարագիր մը ունին:

×

ՀԵԼԻՈՊՈԼՍՈՑ Ֆրանսական մշակութային կեդրոնին մէջ, Ապրիլ 27-ին, տեղի ունեցած է հայ երգի, երաժշտութեան եւ քերթողութեան փառատօն մը, «Ցուսաբեր»ի 70-ամեակին եւ «Ցուսաբեր» մշակութային ընկերակցութեան 40-ամեակին նուիրուած: Հանդէս եկած են երգչուհի եւ արտասանող Շաքէ Ցովակիմեան, չութակահար Իկոր Խաչատրեան եւ «Սարդարապատ» պարախումբը:

×

ԳԱՀԻՐԷի մէջ, Ապրիլ 11-ին, իր մահկանացուն կնքած է դաղութին ծանօթ դէմքերէն Տիկին Սոնիա Միւճէպէմեան, որ տարիներու վաստակ մը ունի բարեսիրական, կրթական եւ մարզական կազմակերպութեանց կեանքին մէջ: Ցուղարկաւորութիւնը կատարուած է յաչորդ օր, Մարմինայի ազգային գերեզմանատան Ս. Մինաս մատրան մէջ: Ցանուն Ազգ. Իշխանութեանց դամբանական խօսած է թեմին առաջնորդը՝ Զաւէն Արք. Զինչինեան, իսկ յանուն «Ցուսաբեր»ի չրջանակին, յարակից մարմիններու, Հ. Կ. Խաչի, Հ.Մ.Ը.Մ.ի՝ տոքթ. Սուրէն Պայրամեան:

×

ԳԱՀԻՐԷի Նուպարեան վարժարանի «Պըլըքտանեան» սրահին մէջ, Ապրիլ 6-ին, տեղի ունեցած է վկայականներու եւ մրցանակներու բաչխման հանդիսութիւնը: Բացումը կատարած է Տիգրան Գէորգեան, իսկ հանդիսութիւնը վարած է աչակերտուհի Գարոլին Ցովակիմեան: Գեղարուեստական յայտագրի աւարտին խօսք առնելով տեսուչը՝ Նշան Վարդեան, ի մէջ այլոց չեշտած է, թէ հայերէն լեզուին հանդէպ ցուցաբերուած անփութութիւնը կրնայ մեզ ազէտի առաջնորդել եւ կոչ ուղղած է հայ ծնողքներուն չանտեսել հայ դպրոցը՝ որ հայութեան պահպանման եւ գոյապայքարին կառուանն է: Փակման խօսքը արտասանած է առաջնորդ Զաւէն Արք. Զինչինեան:

— ԳԱՂՈՒԹէ ԳԱՂՈՒԹ —

ԱՌԱՍՏԱՂԸ

ՌՈՒԲԻՐ ՀԱՏՏԷՃԵԱՆ

Փառք Աստուծոյ, ես դեռ պատճառներ ունիմ կեանքէս չզանգատելու համար: Միակ զանգատս այն է որ կեանքս կը մօտենայ իր վախճանին, վերջանալու մօտ է: Ահա թէ ինչու կ'ըսեմ. զարձեալ ծայրէն սկսի ու ամէն ինչ կրկնուի նոյնութեամբ: Կաթիլ - կաթիլ ըմպեմ երեսուն, քառասուն տարեկաններու երջանկութիւններս, մի առ մի, ապրիմ սիրելիներուս հետ իմ ամենագեղեցիկ օրերս, ու յետոյ, Ցունուար 4-ի առաւօտ մը, հոգի չ, կրկին դեռին փուխիմ պտտանի կեղեւի մը վրայ կոխելով...

Է՞, ի՞նչ պատահեցաւ ինծի որ այսպէս անկարելի երազի մը եռեւէն կը վազեմ այս պիչեր: Երկար առենէ ի վեր թոյլատրած չէի որ Վերժինի յիշատակը այցելէր ինծի եւ լեցնէր հիւանդկան մարդու ապրումս: Չէի թոյլատրած ոչ թէ անոր համար որ ձէի ուզեր յիշել զինքը, այլ պարզապէս անոր համար որ չափազանց կը տառապէի անոր բացակայութենէն: Ի՞նչ պատահեցաւ ուրեմն այս պիչեր: Կը նայիմ սա կնոջ, որ քիչ անդին, հազիւ երեք մեթր անդին, մեռաքս դուլպաներու մէջ իր ոտքերը երկարած, պլուխը քով հակած, կը քնանայ առանց կասկածելու թէ ինչպէս կը նայիմ իրեն: Ան օտարական մըն է ինծի: Իր մասին ոչինչ գիտեմ եթէ ոչ այն՝ թէ Ալիս կը կոչուի ու մայրն է հիւանդ տղեկին: Ան ոչինչ ունի յիչեցնելու ինծի Վերժինը, բացի անկէ՝ թերեւս, որ պիչերուան այս ժամուն սենեակի մը մէջ առանձին է դիմացս, կամ գրեթէ առանձին, եթէ հաշուի չառնենք հիւանդ պատանին: Դէմքը կլոր, փոքրիկ դէմք մըն է, նուրբ, հաստակ որ լեցուն մարմին մը ունի, առանց տճեւ նկատուելու: Հասուն աղուրթիւն մը՝ այդ դէմքին վրայ, հասուն եւ լուրջ, նաեւ այն տեսակէն՝ որ անմատչելի է, որ ստեղծուած է միայն հեռուէն դիտուելու համար: Փոքրիկ, չատ փոքրիկ բերան մը, նոյնքան փոքր ու նուրբ շրթներով, որոնք չեն ներկուած բնականաբար: Որքան որ կը տեսնեմ պատկած տեղէս, չատ նուրբ են նաեւ ձեռքերը, գոնէ այն մէկը զոր կը տեսնեմ, եւ որ կը հանդչի Արամիկին ձեռքին ճիշդ քով: Եղունգները երկար չեն, ոչ ալ ներկուած: Հակառակ ատոր, դեղեցիկ է ձեռքը, թարմ, կարծես ստեղծուած օրէն ի վեր բացառիկ խնամքի առարկայ դարձած ըլլար: Դարձա՞ծ է իսկապէս, այդ ձեռքը տնական սպառիչ ու մաչեցնող գործերով չէ՞ պարապած բնաւ: Ցայտնի չէ, միայն թէ թարմ է ան, այնքան թարմ՝ որքան թարմ է ձեռքը Արամիկին, որ ինքն իր վրայ փակուած է սա պահուն, թերեւս սէրոմի ասեղին պատճառած ցաւէն: Իսկ սէրոմը...

Ցանկարծ կը նշմարեմ որ սէրոմի միացն վերջին քանի մը կաթիլները մնացած են ապակիէ պահպանակին մէջ եւ հարկ է ազդարարել հիւանդապահուհիին: Ձի՞շդ է արդեօք, սխալ չե՞մ տեսներ սենեակի պղտոր լոյսին մէջ: Ոչ, սխալ չեմ տեսներ: Ապակեայ պահպանակը միմիայն ապակեայ պահպանակ մըն է, մէջը ոչ մէկ հեղուկ, հեղուկի ոչ մէկ մակարդակ:

Առանց հաշուելու թէ ինչ կ'ըսեմ, կը կոխեմ կոճակին վրայ եւ իրարուետեւ կը զանգահարեմ, բուժ - քոյր մը կանչելու համար: Գիչերուան լռութեան մէջ կը լսեմ նրբանցքին խորը զանգին հնչելը, կարճ ու կարուկ, ազիողորմ: Եւ հրթռիչք: Հազիւ կէս վայրկեան վերջ, հիւանդապահուհին վազելով կուգայ, ինծի կը նայի.

- Ի՞նչ կայ նորէն:

Տիկին Ալիս ընդոստ կ'արթննայ, ոտքերը վար կ'առնէ անկողնին վրայէն եւ գամմանքով չուրջը կը նայի, հասկնալու համար թէ ինչ պատահեցաւ, մինչ ես մատովս սէրոմը ցոյց կուտամ: Հիւանդապահուհին կը հասկնայ, կը քաշէ սէրոմը, կը սեղմէ խողովակին մէտաղեայ կղպանքը, յետոյ կը քաշէ ասեղը ու ալքոլի մէջ թաթխուած բամպակ մը կը դնէ մորթին վրայ:

- Այս քան, կ'ըսէ ի վերջոյ Տիկին Ալիսին նայելով, ուրիչ սէրոմ չունի՞ ձեր հիւանդը: Անցեալ ըլլայ ... Գիչեր բա...

- Վաղը՞, կը հարցնէ Տիկին Ալիս, կէս ուռած աչքերը բանալ ջանալով:

- Վաղը չեմ դիտեր: Վաղը առաւօտ ես հերթապահ չեմ: Գիչեր բա...

- Արդեօք կրնա՞մ ձեզմէ ... բայց ոչ, ոչ: Գիչեր բարի, չնորհակալ եմ:

- Բա՞ն մը պիտի ուզէիք:

- Ոչ, ոչ գիչեր բարի:

- Գիչեր բարի:

Հիւանդապահուհին կը մեկնի ու կ'անհետանայ դրան բացուածքին մէջ: Ուշադրութենէս չէ վրիպած իր չատ բարեկիրթ «բա՞ն մը պիտի ուզէիք»ը, որուն պէտք չէ առհասարակ սպասել այլ առիթներով: Բնականոն պայմաններու մէջ հիւանդապահուհին չի սիրեր պնդել քեզի, որ խնդրանքդ ներկայացնես, կոմֆոնակիս չէ դիւրացնելու քու մէկ դիմումդ փարատելու քու մէկ վարանումդ: Ուրեմն, սկզբունքով, առաջին «գիչեր բարի»էն արդէն պէտք էր մեկնէր սենեակէն, պէտք է թուէր երթար առանց ժամանակ ձգելու որ բան մը յիչես, բան մը ուզես, նոր խնդրանք մը ներկայացնես:

(Շար. 38)

(Շար. Ա. էջէն)

եւ թելագրէ որ ամէն ոք պազարիւն մնայ:

ՏԻԿԻՆ ԹԱԶԸՐ հակառակ սկզբնական չերմ ժամերու, պաղ ջուր թափեց, երուսաղէմի մէջ, երբ Քնէսէթի կոչունքին առեն խօսք առնելով, չհշտեց թէ զրաւեալ հողամասերու ներկայ կացութիւնը միայն ժամանակաւոր կրնայ ըլլալ: Ցիշեցուց նաեւ Փէրճէի թէ Քէմփ Տէյվիտի համաձայնագրերը նուիրագործած են «պաղեստինցի ժողովուրդին օրինաւոր իրաւունքները»: Այնուամենայնիւ, երկու նախարարապետերը համաձայնութեան այլ կէտեր ունին, քանի որ Մակի խոստացած է կարելին ընել դիւրացնելու համար հաշտութեան բանակցութիւն մը Ցորդանանի եւ Իսրայէլի միջեւ:

ԷԼԷՆԱ ՊՈՆԷՐ (ծնեալ՝ Ալիխանեան) վեց ամիս Ամերիկա անցընելէ ետք, Փարիզ եկաւ նախքան Ծոհ. Միութիւն վերադառնալը: Սախարովի կինը ընդունուեցաւ Շերաքի եւ Հանրապետութեան Նախագահին կողմէ:

ԹՈՒՐՔ ՁՈՐՍ ՈՍՏԻԿԱՆ - ՁԻՆՈՒՈՐՆԵՐ սպանուած են եւ հօթը ուրիշներ ալ վիրաւորուած Քիւրտերու կողմէ, արեւելեան Թուրքիոյ Թունճելի գաւառին մէջ:

ՓԱՐԻԶԻ Սանթէլի բանտէն 18 տարուան արձակումին դատապարտուած բանտարկեալ մը կրցաւ խոյս տալ, երկուշաբթի առաւու, զգայացունց պարագաներու մէջ: Արդարեւ, կինը որ կեղծ անունով թռան մը վարձած էր, եկաւ ու պինքը «քաղեց» տանիքէն եւ երկուքն ալ յաջողեցան փախիլ, քիչ անդին թռանը թռցուլ ու կառքով մը անհետանալ: Միշէլ Վոժուրի 4-րդ փախուստն է:

ՏՐԲԵՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Տարեվերջի հանդէս Իսիի եկեղեցւոյ Մխոբեայ Վարժարանի:

Ելոյթ կ'ունենան աւելի քան 100 աշակերտներ, երգ ու պար, արտասանութիւններ: Կիրակի օր, Ցունիս 8ին, ժամը 15ին քաղաքապետարանի սրահին մէջ, 25 Ավիւնիւ վիքթոր Հիւկոն, Իսի:

Կը հրաւիրուին շրջանի հայութիւնը քաջալերելու աշակերտներն ու պատասխանատուները»:

Imprimé sur les Presses du Journal «Haratch»
83, rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire : No 55935

ՌԻՑԷՕ - ԼԱ - ՓԱՓ, ՄԻԱՑԵԱԼ - ՆԱՀԱՆԳՆԵՐ, ՔԱՆԱՏԱ - Տէր եւ Տիկին Տիգրան Քէլէկեան, Այրի Տիկին Աատուր Օհաննէսեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Ալէն Օհաննէսեան եւ զաւակները, Այրի Տիկին Գրիգոր Քէլէկեան եւ զաւակները, Այրի Տիկին Սեդրակ Քէլէկեան եւ աղջիկները, Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Քէլէկեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Կարապետ Ձնկրաբրեան եւ աղջիկը, Տէր եւ Տիկին Փաք Ձնկրաբրեան եւ զաւակները, Այրի Տիկին Վարդան Օհաննէսեան եւ զաւակները, ինչպէս նաեւ Ուզունեան, Թէրզեան, Քիթապճեան, Գիւլճեան, Շավ, Մխիթարեան, Փֆէֆէր, Եզնիկեան ընտանիքները խոր ցաւով կը ծանուցանեն՝

ԿԱՐԱՊԵՏ ՔԷԼԷԿԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ 85 տարեկանին:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի, Շորեքշաբթի, Մայիս 28, ժամը 14·15-ին Լիոնի Ս. Յակոբ եկեղեցին, 295, ռիւ Ա՛նտրէ - Ֆիլիփ, ուր մարմինը փոխադրուած է: Թաղումը տեղի կ'ունենայ Քալիւիի գերեզմանատունը ժամը 16-ին:

Յաւակցութիւն՝ տոմարով:

Եւ կանխաւ շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք կը մասնակցին իրենց սուգին:

ԹՈՂՈՎՐԴԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Նախաձեռնութեամբ՝
Փարիզի
Մայր Եկեղեցւոյ
Տիկնանց Յանձնախումբին
Հինգշաբթի, Մայիս 29, ժամը 20-ին
Առաջնորդարանի սրահին մէջ:
15 ռիւ ժան - կուժօն, Փարիզ 8-րդ
կը խօսի՝ ՅԱԿՈԲ ՍՐԿ. ՊՕՂՈՍԵԱՆ
Մեկնութիւն՝
«ՀԱՑԱՍՏԱՆԵԱՑ ԱՌԱՔԵԼԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻՈՑ ՊԱՏՄԱԳԻ ԽՈՐ ՀՈՒՐԴԻՆ»
Հրաւէր ամէնուն:

Tombola exceptionnelle

Le tirage de la Tombola organisée au profit du Couvent Arménien des Pères MEKHITARISTES de Saint-Lazare qui devait avoir lieu le 24 Mai est reporté à une date ultérieure, laquelle sera fixée dans le courant du mois de JUIN.

Les peintres arméniens de la région parisienne :

CARZOU
JAN SEM
SHART
KAZANDJIAN
RAFFI
ASSADOUR
ALECIAN
NORIKIAN
SAMUELIAN
SIR L. (ARADIAN)
ARAXI MELOYAN
PAPAZ
MARTIK
DIKRAN (KHOUBESSERIAN)
PARKEV
JERANIAN
FRANÇOISE MULHER (AHARONIAN)

Don de la Galerie BASMADJIAN :
H. HAGOPIAN
M. MANSOURIAN
BOGHOSSIAN

ont participé généreusement à cette action, en faisant don de leurs œuvres originales dont l'estimation totale représente une valeur supérieure à FR 250. 000.

Les billets de cette Tombola sont en vente (500 F. le billet).

Galerie MATIGNON ..... 18, ave. Matignon - 75008 Paris - Tél. : 42.66.60.32
ORIENT-CONTEMPORAIN. 24, rue des Petits-Champs - 75002 Paris - Tél:42.96.54.29
Galerie BASMADJIAN .... 90, boulevard Raspail - 75006 Paris - Tél. : 42.22.00.97
CREDIT SUISSE ..... 92, Champs-Elysées, 75008 Paris - Tél. : 45.62.29.56
Collège SAMUEL-MOORAT ..... 26, rue Troyon - Sèvres - Tél. : 45.34.68.28
CCO ..... 10, quai de Bercy - 92200 Charenton - Tél. : 43.68.26.32
HARATCH ..... 83, rue d'Hauteville - 75010 Paris - Tél. : 47.70.86.60

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
ԿԱՐԱՊԵՏ ՓՕԼԱՏԵԱՆԻ ՄԱՀՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ

Պ. Յարութիւն Շերվանեան ցաւակցութիւնները կը ներկայացնէ Տիկին Փոլատեանի եւ ընտանիքին եւ ողբացալ Վերապատուին յիշատակին 100 Ֆ. կը նուիրէ «Յառաջ»ին:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

ՓԱՐԻԶ. - Տիկին Աչխէն Սողոմոնեանց 500 Ֆ. (60-ամեակին առթիւ):

ՄԱՐՍԷՅԼ. - Ա. Քէօսէկեան 400 Ֆ.:

ՆՈՒՅԱՆ - ՍԻՒՌ ՈՒԱԶ. - Տիկին Պ. Եագմաճեան 200 Ֆ.:

ԱՇԽԱՏԱՆՔ ԿԸ ՓՆՏՐԷ

Աշխատանք կը փնտռէ լիբանահայ երիտասարդ մը ֆոմփիւթըրի վրայ փրոկրամ ղրող (5 լեզու):

Դիմել. - 34 - 12 - 85 - 29

Ի ՆՊԱՍՏ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

Ի յիշատակ Պ. Շահնազարեանի՝ Շահնազարեան ընտանիք 100, Ոմն՝ 200 Ֆ., Մարտոյեան կայծակ 500 Ֆ. (Ավինիոն):

Ի ՆՊԱՍՏ ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ԵՐԿՍԵՌ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

Առուվիլի
Մարզական եւ Մշակութային
Միութիւնը
կը կազմակերպէ՝

ՀԱՄԵՐԳ ՄԸ

կատարողութեամբ՝

ՍԻՓԱՆ - ԿՈՄԻՏԱՍ
ԵՐԳԱԽՈՒՄԲԻ

Ղեկավարութեամբ՝
ԿԱՐՊԻՍ ԱՓՐԻԿԵԱՆԻ

Կանէսի եկեղեցւոյ մէջ, Փենթեքոսթ Լբքլեր փողոց, Շաբաթ, Ցունիս 7, ժամը 21-ին:

Մանրամասնութիւններու համար դիմել Դպրոցասէրի անօրէնութեան:

Հեռաձայնելով. - 43 - 81 - 01 - 72 թիւին:

Ս. ԽԱՉ
ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ
ԱԹՈՌԱՆԻՍ ԵԿԵՂԵՑԻ
13, Rue de Perche — 75003 Paris

Փարիզի եւ շրջակայքի Հայ Կաթողիկէ Ժողովրդապետութիւնը սիրով կը հրաւիրէ հայ հաւատացեալ ժողովուրդը ներկայ ըլլալու Հայրապետական Պատարագին, զոր կը մատուցանէ, Ֆրանսայի իր ժողովուրդին առաջին հոգեւոր այցելութեան առթիւ:

ՅՈՎՀ. - ՊԵՏՐՈՍ ԺԸ.
կաթողիկոս - Պատրիարք
կաթողիկէ Հայոց

Կիրակի, Ցունիս 1, ժամը 11-ին:

Յաւարտ պատարագի, հիւրասիրութիւն տեղի պիտի ունենայ ժողովրդապետական նոր սրահին մէջ, որու պաշտօնական բացումը կը կատարէ Կաթողիկոս - Պատրիարքը:

ԾՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՄԱՐՍԷՅԼ. - Կապոյտ Ծաչի Պուլվար Օտտոյի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ առացած է հետեւեալ նուէրները.- Ալեքսանիկ Պետրոսեանի մահուան առթիւ՝ Պ. Աբիստակէս Պետրոսեանէ 100 Ֆ., Տէրտէրեան քոյրերէ 100 Ֆ., Օննիկ Sonիկեանի մահուան առթիւ՝ Տէր եւ Տիկին Ռուբէն Թէճիրեան 100 Ֆ., Կուլեան ընտանիք 50 Ֆ., Մօղիլի ընտանիք 50 Ֆ.:

ՏՕՆ ԿԱԹՈՂԻԿԷ Ս. ԷՋՄԻԱԾՆԻ
Ս. ՅԱԿՈԲ — ԼԻՈՆ

Կիրակի, Ցունիս 1, կը մատուցուի Պատարագ:

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ՆՈՐՎԱՆ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ՉԱՔԱՐԵԱՆ

Պատարագի ընթացքին Մաղթանք կը կատարուի Վասն Սուրբ Էջմիածնի:

Պատարագի երգեցողութիւնը կը կատարէ եկեղեցւոյ «Կոմիտաս» երգչախումբը, ղեկավարութեամբ՝ Պ. Յովհաննէս Պէրպէրեանի:

×

ՍԷՆ - Թ'ԷԹԻԷՆ
Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Ցունիս 1, Կիրակի, առաւօտեան ժամը 10·30-ին, Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ Հայ Առաքելական Եկեղեցւոյ մէջ, կը մատուցուի Հանդիսաւոր Պատարագ:

Կը պատարագէ՝
ՅԱՏԻԿ ԱՐԵՂԱՅ ԱՒԵՏԻՔԵԱՆ
Կը քարոզէ՝ (Ֆրանսերէն)
(Գանատացի Հոգեւորական)
ՀԱՅՐ ԱՆՏՐԷ ՔՈՏՊՈՒՆ

Յաւարտ պատարագի կը կատարուի «Մաղթանք Ս. Էջմիածնի»:

EXCURSION à Pithiviers

La Section «CROIX BLEUE de CHAVILLE»
organise
une SORTIE EN CARS A «PITHIVIERS»
LE DIMANCHE 8 JUIN

Visite, Eglise St. Grégoire et les alentours
Frais de voyage et restaurant : 125 Frs.
(par personne)

Pour tous renseignements
et réservations téléphoner :
Mme BARONIAN: 47 - 50 - 23 - 72
Mme DERKALOUSTIAN: 47 - 50 - 64 - 37
Mme CHEDOYAN: 47 - 50 - 85 - 29
—— Places limitées ——
— Dernier délai de réservation 30 Mai –
Départ de la Mairie de Chaville à 9h.

Tous les produits du Stand d'ARMENIE de la Foire de Paris sont en vente chez

HAY DISC

alcools, cristaux, artisanat, céramiques, cigarettes, disques, cassettes etc...

HAY DISC
35, RUE LAMARTINE, 75009 PARIS
TEL. : 48 - 78 - 22 - 79
M° CADET ou Notre-Dame-De LORETTE
Ouvert du Lundi au Samedi de 14 à 19h

ECOLE ARMENIENNE DE BAGNEUX-CACHAN

GALA
ANNUEL

Dimanche 1er Juin à 14h30

Théâtre Victor Hugo
14, ave. Victor Hugo — Bagneux

PARTIE ARTISTIQUE
AVEC LE CONCOURS DES ELEVES DE L'ECOLE ARMENIENNE

MARTEN YORGANTZ
EVELYNE ALTOUNIAN
LA TROUPE DE DANSE
ARTAMAR

Transport : Autobus 188A - Porte d'Orléans
arrêt Jean Marin-Naudin

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
ՄԱՅԻՍ
29
JEUDI
29 MAI
1986

LE NUMERO : 4,00 F

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE-FONDE EN 1925
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Directrice: Arpik Missakian

Tel.: 47. 70. 86. 60 — Telex: HARATCH 280 868 F
C.C.P. Paris 15069-82 E — 51027317 A R.C. Paris

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար· 600 Ֆ· — Վեցամսեայ : 310 Ֆ·
Արտասահման : Տար· 700 Ֆ· — Հատը : 4,00 Ֆ·

61րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 16.234 | Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN | 61e ANNÉE — No 16.234

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՆԱԽԱԳԱՀ ՄԻԹԵՐԱՆԻ «ՃՇԴՈՒՄՆԵՐԸ»

ՓՈՒԹՓՈՒԹԱՆԷՆ՝ ՀԵՐԸԼՏ ԹՐԻՊԻՒՆ

Նախագահը սկսած է անուղղակի պատասխաններ տալ իր նախարարապետին, կարգ մը հարցերու մասին, թէեւ ինք մերժեց նման որակում մը, իր ելոյթին ամբիւ: Սէն - Սիւ - Քոէֆքլուանի Նախիջեան ամիւթատրոնին մէջ է, որ Նախագահը խօսքն ուղղելով, աշակերտ - պաններուն, ըսաւ թէ Ֆրանսա պիտի չդիմէ որ քաշկռտուքի բախումի մը մէջ, զոր յատկօրէն ընդունած չըլլայ: Հաստատիմ է իր դիրքորոշումին ենթակայ է: Ասիկա զինքը կը մղէ խուսափելու ուելի քան պէտք է մեծ երկրի մը համար՝ տէր իր պարքներուն, որ մտնէ մեքենայութեան մը մէջ, ուր անձնապէս բաժին չունի որոշումին մէջ: Ասիկա ի զօրու է ներկայ եւ ապագայ ռամմավարութեան համար:

Մայիս 22-ին է, որ Շիրաք դիւանագիտական մամուլի ընկերակցութեան առջեւ ըսած էր. - «Կառավարութիւնս չատ աւելի զգրական է քան նախորդը, որ չատ բացասական էր այդ առընչութեամբ: ... Անպատասխանատու բան կ'ըլլար ճամբուն եզերքը մնալ: Ֆրանսա չի կրնար չմիանալ այդ մեծ հետազոտութեան: Զինքը տրտըր չեմ ձգեր: Աւելին, համաձայն եմ այդ նախաձեռնութեան զինուորական կողմի վրայ»:

Այլ խօսքով, եթէ Շիրաք արամադիր է Ամերիկայի «աստղերու պատերազմին» այո՛ ըսել, առանց նախապայմանի, Միթերան՝ ո՛չ կ'ըսէ: Երկու զեկավարներն ալ կը յենուն նոյն սկզբունքին վրայ, որ Ֆրանսայի դիրքորոշումն եղած է 25 տարիէ ի վեր:

Չորեքշաբթի, Մայիս 28-ի իր թիւով ալ «Ինթերկոնթինընթալ Հերըլտ»ը տեսակցութիւն մը հրատարակած է Նախագահ Միթերանի հետ, ուր չատ յստակ կերպով յայտնի կը դառնայ - եթէ հարկ էր - որ Միթերան ներկայ է: Այս առթիւ կ'ըսէ թէ կրնայ վաղը՝ կանխահաս ընտրութիւններ ընել տալ, Սահմանադրութիւնը իրեն կ'ընձայէ այդ առանձնաշնորհները, բայց, ընտրութեան մասնակցում ունեցող մէկը չէ: Իր օրով, երկու ընտրութիւն (երեսփոխանական) եղաւ, մէկը՝ մեծամասնութիւնը տուաւ իրեն, 2-րդը՝ եան առաւ այդ մեծամասնութիւնը:

Թերթը կը ճշդէ տեսակցութեան պայմանները - տարբաղդոյցը կատարուած Մայիս 15-ին, հիմնուած է նախապէս յանձնուած հարցումներու վրայ եւ էլիզէ պալատի ուրիշ արձանագրութիւն չէ արտօնած, քան ինչ որ ինք յանձնած է իրրեւ պատասխան: Հոս ալ, Միթերան դէմ կ'արտայայտուի ամերիկեան պաշտպանութեան ռազմավարութեան նախաձեռնութեան, որ կրնայ վնասել Ֆրանսայի անկախութեան:

Ըստ երեւոյթին, համակեցութեան ատենջ օրերը վերջ գտած են: Որեւէ մեզրալուսին ժամանակաւոր է: Մնաց որ մեծամասնութեան ներսն ալ սեւ կատու կ'անցնի, - ինչպէս ցոյց տուաւ հակակառավարական քուէարկութիւն մը:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄԱՐԿՐԻԹ ԹԱՋԸՐ, առաջին անգլիացի նախարարապետը, որ Իսրայէլ կ'այցե-

(Շար·ը Դ· էջ)

ՓՈՒԹՓՈՒԼ

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԱԽՈՅԵՆՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԽՈՒՄԲԵՐՈՒ ՏԽՈՒՐ ՊԱՏԿԵՐԸ

Խորհրդային ախոյենութեան երեք դասակարգերէ հանդէս եկող հայկական խումբերը յուսահատական պատկեր մը կը ներկայացնեն ցայժմ իրենց ձեռք ձգած արդիւնքներով:

ԲԱՐԶՐԱԴՈՅՆ ԼԻԿԱ

Արզարեւ, բարձրագոյն խումբէն հանդէս եկող «Արարատ»ը վերջին քանի մը հանդիպումներուն անկազմակերպ, տկար խաղարկութեամբ լրերայաջորդ ձախորդութիւններ արձանագրեց: Այսպէս, Մայիս 2-ին Խարկովի մէջ (1 - 0) արդիւնքով պարտուելով տեղւոյն «Մետալիստ»էն, իջաւ դասաւորման վերջին դիծին վրայ· Մայիս 10-ին, Պաքուի մէջ, տեղւոյն «Նեֆթչի»ի հետ հաւասար արդիւնք (0 - 0) արձանագրեց, միշտ մնալով վերջին դիծին մէջ· Մայիս 18-ին, Թիֆլիսի մէջ պարտուելով (1 - 0) տեղւոյն «Դինամօ»էն, «Արարատ» պահեց իր դիրքը վերջին տեղը: Հայաստանի մէջ, մարզական շրջանակները, պատասխանատու մարմինները, թղթակիցները ահազանգ հնչեցուցին՝ զգաստութեան հրաւիրելով «Արարատ»ի տղաքը:

«Սա՛ է քո խաղը, Արարատ» խորագրին տակ Յ· Նալբանդեան դիտել տուաւ, որ խումբին զեկավարութիւնը պահանջուղ մակարդակի աշխատանք չէ տարած նախապատրաստական շրջանին: Մարզիկներու Ֆիզիքական պատրաստութիւնը չատ հեռու է բաւարար ըլլալէ եւ տղաքը չեն դիմանար ամբողջ խաղի պրկումին: Իսկ Մ· Նազարեան՝ «Ճգնաժամէն պէտք է դուրս գալ» խորագրին տակ, բառերը չի ծամծմեր· «Արարատ-ի Ֆութպոլիստները, կը գրէ ան, նոր մրցաշրջանի մեկնարկում չարդարացրին յոյսերը, եւ, ըստ էութեան, հարկ է չատ բան չտկել - կարգաւորել· էն՛ որ մեր թիմը ոչ միայն թանկարժէք միաւորների կորուստ է տուել: Երեւանցիների խաղում չի զգացուում բարոյական ոգին, մարտական քնաւորութիւնը, հաստատակամութիւնն ու վճռականութիւնը»:

«Արարատ»ի անկումը յուզում պատճառած է ոչ միայն Հայաստան, այլեւ Խորհ· Միութեան զանազան շրջանները ապրող Հայերուն, որոնք հեռաձայնով թէ մամուլին ուղղուած նամակներով կը յայտնեն իրենց մտահոգութիւնը:

Մայիս 25-ին «Արարատ» իր դաշտին վրայ կ'ընդունէր Քութայիսի «Տորպեդօ»ն, որու դէմ կը տանէր վերջապէս յաղթանակ մը՝ (3 - 1): Այս յաղթանակը կարեւորութիւն կուտար «Արարատ»ի բարելաւելու իր դիրքը դասաւորման մէջ, վերջին (16-րդ) տեղէն բարձրանալով 14-րդ դիծին վրայ:

Ա· ԴԱՍԱԿԱՐԳ

Ա· դասակարգէն հանդէս եկող Աբովեանի «Կոտայք»ը եւս ընթացիկ ախոյենութեան վայլուն արդիւնքներ չարձանագրեր: Արզարեւ, ցայժմ ունեցած 11 հանդիպումներու ընթացքին «Կոտայք» արձանագրեց 5 հաւասարութիւն, 5 պարտութիւն եւ միայն մէկ յաղթանակ, այն ալ վերջին խաղին՝ Վորոնեժի մէջ, տեղւոյն «Ֆակէլ»ի դէմ: Ներկայիս Աբովեանցիները կը գտնուին դասաւորման վերջին դիծերուն վրայ (20-րդ, 24 խումբերու միջեւ):

Բ· ԴԱՍԱԿԱՐԳ

Ծանօթ է, որ այս դասակարգի ախոյենութեան Հայաստանէն կը մասնակցին

ՏԱՊԱՆԱԳԻՐ

Հ. ԲԱՐՍԵՂ ՎՐԴ. ՉԵՓԻՃԵԱՆԻ

ԸՆԴՀ· ԱԹՈՌԱԿԱԼ
ՎԵՆԵՏԻԿԻ
ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ ՄԻԱԲԱՆՈՒԹԵԱՆ
(1910 - 1986)

Ծնած Քէօթահիա, 1910-ին, Ս· Ղազար կը մանէ, յետ ճաշակելու աքսորի տառապանքները· կ'անդամակցի Մխիթարեան Միաբանութեան 1931-ին, Հռոմի մէջ կ'ուսանի փիլիսոփայութիւն եւ աստուածաբանութիւն, կուսակրօն քահանայութեան կ'արժանանայ 1936-ին, վարդապետական աստիճան կ'ընդունի 1947-ին՝ Ուլյուհճեան Աբբահօրմէ:

Սուրբ Ղազարու Մայրավանք, Մուրատ - Ռափայէլեան Վարժարան, Սմմուէլ - Մուրատեան Սեմբի, Մխիթարեան Վանահայրն - Ուսանողարան Հռոմի, ահա՛ իր պլխաւոր առաքելավայրերը, ուր անձնուիրաբար եւ անխոնջ՝ զրաղած է աշակերտներու եւ ժառանգաւորներու դաստիարակութեամբ, վարելով ուսուցչական պաշտօններ, ստանձնելով տասնեակ մը երկար տարիներ՝ մատակարարական, գործակալական եւ Մեծաւորական ծանր պատասխանատուութիւններ:

Միաբանութեան ընդհանուր զեկավարութեան մէջ ալ ունեցած է գործօն դեր, որպէս Ընդհ· Առաջնորդ՝ 1952 - 1958, եւ Ընդհ· Աբեղայակ՝ 1976-էն ի վեր:

Յիանմահակ մը ասկերգուն, անվերապահ զգացումներով նուիրուած Ազգին եւ Սուրբ Ղազարու Վանքին:

Հեզահամբոյր, բարեմոյն եւ խորապէս հաւատացեալ, բարեպաշտ եւ օրինակելի վանական, Ազգին եւ Միաբանութեան ծառայելու միշտ պատրաստ, գերադանցօրէն միաբանասէր եւ աւանդապահ, աւետարանական պարզունակ ոգիով՝ անպաճոյճ եւ խոնարհ կեանքի սիրահար:

Հաւատաւոր կատաններու հոգեչունչ խոստովանահայր՝ Լիւոյի մէջ, Ժպատիդմ հիւրընկալ՝ Ս· Ղազարու ափունքին, Վենետիկի Հայոց Ս· Ղազար Եկեղեցիին մէջ հոգեւարքու, Մայրավանքի զանազան յարկաբաժիններուն տնաշէն վերանորոգիչ:

Իր յիշատակն օրհնութեամբ թող հնչէ յատկապէս Միխիթարեան Հայրերու եւ աշակերտներու, բարեկամներու եւ ազգականներու սրտերուն մէջ, ու երանաշնորհ Միխիթար Աբբահօր նուիրական Տունէն՝ Ս· Ղազարէն թող ճառագայթէ իր պայծառ օրինակը, մխիթարանք եւ քաջալեր՝ գալիք սերունդներուն:

Հ· Ն· Տ· Ն·

Վենետիկ - Ս· Ղազար

ԱՆԴՐԱԳՈՅՆ ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ՝
Ս· ՂԱԶԱՐԷՆ

1·- Հանգուցեալը վերջին շրջանիս կը տառապէր ստամոքսի եւ սրտի անհանգստութենէ, ունէր արիւնային նուազում ու տեւականօրէն թժշկական խնամքներու էր ենթարկուած, մերթ Լիւոյի հիւանդանոցին մէջ՝ ուելի սերտ եւ ուժգին դարմանումներով: Դժբախտաբար, հետզհետէ կը ծանրանար վիճակը, հակառակ եղած խնամքներուն: Ընդհանրապէս կը հետեւէր վանական կեանքին, բայց վերջին ամիսէն· կը պահէր նաեւ արտաքին բարեկամներու հետ իր թղթակցութիւնը: Վերջին օրերուն՝ արիւնահոսումներ ուելի եւս տկարացուցին զինք: Վիրաբուժական անհրաժեշտ գործողութիւն մը, վերջին զիշերը կատարուած, խոմբ մը բժիշկներու գործակցութեամբ, կը յայտնաբերէր առաջացեալ քաղցկեղը՝ ստամոքսին մէջ: Սրտի անբաւարարութեամբ կ'աւանդէր հոգին, Մայիս 10-ի Շաբաթ առաւօտեան, յետ բարեպաշտօրէն խընդրելու եւ ընդունելու միաբանակից Վարդապետ մը՝ մխիթարիչ վերջին արձակումը:

Աատուած հոգին լուսաւորէ եւ մխիթարէ սգաւոր Միաբանութեան բոլոր անդամները եւ ազգականները:

2·- Հետզհետէ Ս· Ղազար կը հանէին ցաւակցական հեռագիրներ աշխարհի զանազան կողմերէն: Ս· ԷջմիածնիԱմենայն Հայոց Կաթողիկոսէն, Հիւսիսային Ամերիկայի Առաք· Եպարք Գերպծ· Ներսէս Եպիսկ· Սէթեանէն՝ յանուն իր բոլոր եկեղեցականներուն, Հռոմի Քհնյպտ· Լեւոնեան Վարժարանի տնօրէնութենէն, Անարատ Յղութեան Քոյրերու Միաբանութենէն, Հ· Բ· Ը· Միութեան Միացեալ - Նահանգներու եւ Զուիցերիոյ կեդրոններէն, Լիզպոնի Գալուստ Կիւլպէնկեան Հիմնարկութենէն, Ֆրանսայի Մուրատ - Ռափայէլեանի Նախկին Աշակերտասց Միութիւններէն, Մարսէյլի Մշակութային Տան Վարչութենէն, Վենետիկի քաղաքապետական իշխանութիւններէն, Միխիթարեան հաստատութիւններէն, բազմաթիւ այլ բարեկամներէ եւ ծանօթներէ, «Յառաջ» օրաթերթի խմբագրութենէն:

Հ· Մ· Ը· Մ· ՎԱԼԱՆՍ ԿԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿԷ ՅԱՂԹԵԼ

Մինչ Աչխարհի Բաժակի խաղերը կը սկսին Մեքսիկայի մէջ այս չաբթու վերջը, մրցաշրջանը ուարտելու վրայ է Ֆրանսահայ խումբերուն համար: Ահա Մայիս 25-ի արդիւնքները· -

Ալֆորվիլ - Իվրի (2 - 2), ինչ որ չի փոխեր կացութիւնը· Իսի կը յաղթէ Ֆոնթընէյի (3 - 0), բայց, որովհետեւ առաջատարը՝ Պուլոնյը չէ յաղթուած, Հայ Մարզականը կը կորսնցնէ առաջին ելեւէջ իր յոյսերը:

Նիսի Հ· Մ·ը կը յաղթէ Քասէլի (3 - 1) եւ կը դրաւէ վերջնականապէս երկրորդ տեղը իր խմբակին մէջ:

Նոր յաղթանակ մը Հ· Մ· Ը· Մ· Վալանսի, (5 - 0) Սէն - Ռոմէնի դէմ: Հ· Մ· Ը· Մ·, Ճունիս 1-ին, պիտի խաղայ Տրոմ - Արեւելքի 4-րդ դասակարգի ուարտականը եւ յոյս կայ որ յաղթէ եւ, այս տարի ալ, ախոյեան հանդիսանայ:

Վ· Մ·

ՀԻՆ ԲԵՐԴԵՐ ՈՒ ԱՄՐՈՑՆԵՐ ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Թ. ՅԱԿՈԲԵԱՆ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Փիս քերդը կը յիշատակուի նաեւ Փիշխաշ, Փշխաշ եւ Փիսոն ձեւերով: Փիսը Հայաստանի 387 թուականի բաժանումէն յետոյ Մարտիրոսապոլսի եւ Ամթախի հետ միասին հռոմէա - բիւզանդական սահմանը կը պաշտպանէր պարսկական յարձակումներէն: Ան կը գտնուէր Մարտիրոսապոլսէն մօտ 35 քիլոմէթր հիւսիս, զուգահեռականի ուղղութեամբ ձգուող հայկական Տաւրոսի հարաւային փէշերուն: Փիսի ռազմավարական նշանակութիւնը աւելի կը մեծնար հայկական Տաւրոսի երկու յայտնի լեռնանցքներու՝ Մեծ եւ Փոքր Կլեսուրներու (Կղեսուր) մօտիկութեան պատճառաւ: Վերջիններէն կը գտնուէին Փիսէն չուրջ 13 քիլոմէթր հեռաւորութեան վրայ եւ խիստ ամրացուած էին Բիւզանդացիներու կողմէ: Կղեսուրները պաշտպանական տեսակէտէ կարեւոր նշանակութիւն ստացած էին յատկապէս այն պատճառով, որ Հայաստանի հռոմէաբիւզանդական մասէն դէպի պարսկական մասը եւ ընդհակառակն՝ պարսկականէն դէպի հռոմէաբիւզանդական չրջանները տանող միակ ճանապարհը կ'անցնէր այդ լեռնանցքներէն: Այնպէս, որ Փիսը եւ այդ ամրացուած լեռնանցքները Սասանեաններու դէմ պաշտպանական յատուկ հանդոյց կը կազմէին: Նոր ժամանակներու ճանապարհորդներու վկայութեամբ՝ մինչեւ ԺԹ. դարու վերջերը Մեծ եւ Փոքր Կլեսուրներու չրջանին մէջ Յուստինիանոսի (Զ. դար) կատարած պաշտպանական կառոյցներու աւերակներն ու մնացորդները տակաւին կը նշմարուէին բաւական մեծ տարածութեան վրայ:

Փիսը կը գտնուէր Մոփսոյ աչխարհին մէջ: Արշակունիներու թագաւորութեան չրջանին, հաւանաբար, առվորական բնակավայր էր եւ բերդի վերածուած էր Հայաստանի առաջին բաժանումէն յետոյ: Փիսի պահակազօրքը Կլեսուրներու պահակազօրքին հետ միասին փաստօրէն կը կազմէր մեծաթիւ բանակ մը, որ կրնար խափանել պարսկական յարձակումները: Փիսը սովորաբար կը նոյնացնեն Հազրոյէն (հինէն՝ Արզն) ոչ հեռու գտնուող Ֆիս գիւղի հետ, իսկ վերջինիս հիւսիսային մասը կը տարածուէին վազեմի մեծ բերդի մը ընդարձակ աւերակները:

Փիսն ալ քիչ յայտնի է մեր մատենագրութեան եւ հայագիտութեան ընդհանրապէս: Այդ բերդի մասին յիշատակութիւն ունի յոյն պատմիչ Պրոկոպիոսը «Պարսկական պատերազմի մասին» գիրքին մէջ: Պատմագիրը կը վկայէ, որ Փիսը «կը գտնուի Մարտիրոսապոլսի սահմաններէն ոչ հեռու»:

Իր նշանակութեամբ Բնաբեղ բերդը (կամ ամրոց), որ սկզբնաղբիւրներու մէջ կը յիշատակուի նաեւ Բանաբելոն, Բնաբերդ, Բենաբել, Բնաբել եւ Բնաբիլ տարբերակներով, կ'առանձնանայ վերը նշուած բերդերէն: Վերջիններս, ինչպէս տեսանք, սահմանային ամրոցներ էին, որոնք հիմնականին մէջ յատնի էին Հայաստանի առաջին բաժանումէն (387) յետոյ եւ բիւզանդա - պարսկական պայքարի նիւթեր դարձած էին առաւելապէս Զ. դարուն, մինչդեռ Բնաբեղը սահմանային դիծէն բաւական հեռու էր եւ յատնի ամրոց էր աւելի վազ ժամանակներէն: Բնաբեղ կամ Բնաբել անուան ծագումը կը կապեն աւանդական Բելի անունին հետ. Բնաբել ստորերկրեայ կը նշանակէ «բաւեղծած է Բելը», «հիմնադրած է Բելը»: Յետագային Բնաբել սովորական գիւղին վերածուած այդ բերդը կը գտնուէր Հիւսիսային կամ Հայոց Միջագետքի մէջ, Մարտին քաղաքէն քանի մը քիլոմէթր հեռաւորութեան վրայ, Խարուբ գետի ակունքներու չրջանին մէջ: Վարչականօրէն Բնաբեղը կը մտնէր Զորրորդ Հայքի (Մոփսոյ աչխարհ) Մեծ Մոփք գաւառի մէջ: Ան հայ Արշակունի թագաւորներու բերդանձարաններէն մէկն էր: Փաւստոս Բիւզանդ կը վկայէ, որ Բնաբեղը Մեծ Մոփքի մէջ էր, կը կազմէր Արշակունիներու թագաւորութեան սեփականութիւնը, հոն կը պահուէր արքունական գանձերու մէկ մասը: «Բերդ արքունի, ուր գանձինք լեալ էին», «Զոր բարձեալ պաշտօնէիցդրան եկեղեցւոյն ի բնարեղ բերդէն արքունի՝ Մեծ Մոփոց գաւառին...», կը հաղորդէ ան: Պատմագիրը նոյնիսկ կը յիշատակէ բերդի կառավարիչին անունը: Ան կը վկայէ, որ Դ. դարու 50 - 60-ական թուականներուն Բնաբեղի կառավարիչը Դրաստամատն էր, այն Դրաստամատը, որ արեւելեան ցեղերու դէմ պարսկական պատերազմներու ժամանակ մեծ քաջագործութիւններ կատարած է եւ անդամ մը նոյնիսկ փրկած արքայից արքայ Շապուհ կեանքը, որուն համար ալ այս վերջինէն կրցած է իրաւունք ստանալ Անյուշ բերդին մէջ նստելու, անվերադարձ բանտարկուած Հայոց Արշակ թագաւորը տեսնելու:

Դ. դարուն Բնաբեղը Հայաստանի ամուր բերդերէն է: Շապուհ Բ.ի արշաւանքի ժամանակ Բնաբեղը Մոփքի քանի մը այլ բերդերուն հետ միասին յամառ դիմադրութիւն ցոյց տուած է պարսկական մեծաթիւ բանակին, եւ մնացած աննշան ուաճ. «ի Մոփք Մեծ արշաւեցին (Պարսիկները) եւ անդ էին բերդք զոր ուրէն, եւ էր զոր ոչ կարացին առնուլ», - այս վերջիններու կարգին Փաւստոս Բիւզանդը կը յիշատակէ նաեւ Բնաբեղը:

Բնաբեղի մէջ եկեղեցի կար տակաւին Դ. դարու առաջին կիսուն: Պատմագիրները կը հաղորդեն, որ այս եկեղեցիին մէջ Հայոց Տիրան Թագաւորը (Արշակ Բ.ի հայրը) բրածեծ ընելով տանջամահ բրած է Յուսիկ հայրապետը: Մեծ Մոփքի գաւառի մեծագոյն մասի հետ միասին Բնաբեղը 387 թուականի բաժանումով կ'անցնի Բիւզանդիային, Ե. դարու վերջերուն կը գրաւուի արաբներու, ԺԱ. դարուն՝ Սելջուկներու, ԺԳ. դարուն՝ Մոնղոլներու, ԺԴ. դարու վերջերուն՝ Լենկ - Թիմուրի կողմէ, իսկ այնուհետեւ ձեռք - ձեռք անցնելէ ետք, կը նուաճուի Օսմանեան կայսրութեան կողմէ: Բնաբեղի աւերակներու վիճակի մասին չկան ժամանակակից տեղեկութիւններ: Մեզի նոյնիսկ յայտնի չէ, թէ Հայոց այդ բերդէն այսօր մասունքներ մնացած են, թէ ոչ:

Զորրորդ Հայքի (Մոփքի) Հաչեանք գաւառի նշանաւոր բերդը Կթաւռիճն էր, որ այդ գաւառամասին մէջ Բիւզանդիոնի սահմանը կը պաշտպանէր Պարսիկներու յարձակումներէն: Կը յիշատակուի նաեւ Կթթաւռիճն, Կթթաւիճ, Կթթաւիկ եւ անուան այլ տարբերակներով: Սեբէոս պատմագիրը (Ե. դար) զայն կը կոչէ Զիթթաւիճ, արաբական հեղինակ Եակուտը (ԺԲ. դար)՝ Կարթաղաչ եւայլն: Բացի բերդէն (կամ ամրոցէն), կը յիշատակուի նաեւ իրրեւ բերդաքաղաք, քաղաք («քաղաք Հաչեանից»):

Կթաւռիճը կը գտնուէր Խարբերդ նահանգի Տէրսիմ գաւառի Զարսանճաք գաւառակի Գոլթաւռիճ գիւղի մօտ, Պալինի եւ Խարբերդի միջեւ, Արածանիի աւազանի Քղի գետակի ալ ափին, չրջակայքի նկատմամբ իշխող դիրք ունեցող վայր մը:

Կթաւռիճը սերտօրէն առընչուած է Զ.-Ը. դարերուն Հայաստան տեղի ունեցած քաղաքական դէպքերուն, յատկապէս պարսկա - բիւզանդական պատերազմներուն: Այդ պատճառաւ ալ չնայած, որ գոյութիւն ունէր աւելի հին ժամանակներէն, բայց պատմագիրներու ուչադրութիւնը կը գրաւէ միայն այդ դարերուն: Իրրեւ սահմանային բերդ, անոր պաշտպանական մեծ նշանակութիւն կուտար բիւզանդացի Յուստինիանոս Ա. կայսրը (527 - 565): Ան իր ռազմական չեզոքչրջումին հետ (որով վերցուեցան Արեւմտեան - Հայաստանի նախարար - ներու զօրք պահելու իրաւունքները եւ անոր կազմին մէջ մտնող բոլոր երկրամասերը միասին համարուեցան ռազմական չրջան մը) 528 - 529 թուականներուն հիմնովին վերակառուցեց Կթաւռիճը. քաղաքին բարձրադիր մասին վրայ կառուցեց ընդարձակ ու ամուր բերդ՝ պաշտպանական պարիսպներով, անառիկ կառոյցներով, արհեստական ջրամբար - խրամատներով, բաւական հեռու տեղէ ջրմուղով բմպելի ջուր բերելով բերդէն ու քաղաքէն ներս: Ան Կթաւռիճը դարձուց բիւզանդական ամուր ռազմակայան, Զորրորդ Հայքի գուքսի աթոռանիստը, ուր պետեղեց բազմամարդ կայազօրք:

Ստեփանոս Տարօնացի Ասողիկը կը հաղորդէ, որ 620 թուականին Կթաւռիճը գրաւուած է Պարսիկներու կողմէ: Անոր համաձայն «Աչոտ ոմն առաքեալ յարքայէն Պարսից Խոսրովու, հարեալ զՔաղաքն՝ կոչեցեալ Կթաւռիճ քաղաք Հաչեանից»: Այդ գրաւման ժամանակ Պարսից զօրքը մեծ ուաք ու բազմաթիւ Հայեր գերած, տարած է Պարսկաստանի խորքերը: Ե. դարու երկրորդ կէսին Կթաւռիճին կը տիրեն Արաբները: Իրրեւ Բիւզանդա - սպարսկան սահմանամերձ քաղաք՝ Արաբները վերակառուցած ու աւելի ամրացուցած են Կթաւռիճը:

Յետագային, Ժ. ԺԱ. - դարերէն սկսեալ Կթաւռիճի բերդի նշանակութիւնը կ'իյնայ: Աւելի կարեւոր նշանակութիւն կը ստանայ անոր չուրջէն իսկած քաղաքը, որ ժամանակի ընթացքին դարձած է արհեստագործութեան եւ տեղական առհասարակ առեւտուրի նշանակալի կեդրոն: Հայց եւ այնպէս բերդը կը չարունակէր իր գոյութիւնը նաեւ ԺԶ. - ԺԷ. դարերուն: Ինչ մը ուեր ակ, բայց բաւական բարձր վիճակի մէջ է: Թրքական ժամանակներու հնագիտական քարտէսներու մէջ ուերակ Կթաւռիճը, որ կը գտնուի Քղի գետի ափին, նշանակուած է Քոթորա անուններ:

Հոլանտացիներու խոր հայրենասիրական զօրաբաժիններու կողմէ: 1678-ին միայն Նիմէկի խաղաղութեան դաչնագրով վերջ կը տրուի այս պատերազմին: Այս պատերազմներու հետեւանքը այն կ'ըլլայ, որ զօրքին համար անդրաժեշտ ծախքը ծանր բեռ մը կը դառնայ հետզհետէ եւ դանդաղօրէն կը բարձրանան առեւտականներու չարքերէն: Սակայն Հոլանտացիներու խոր հայրենասիրութիւնը, ամբացած՝ Սպանիոյ դէմ պատերազմներով, ամէն անգամուն ալ ձայրը կը դանէ:

Յետոյ կայ նաեւ ծովը եւ նաւերը: Ծովը միչտ եղած է Հոլանտացիներու հարստութեան աղբիւրը: Զկնորսութենէն եւ անոնք չուտով հետաքրքրուած են հեռուներ տեղեր արչաւելու կարելիութեամբ: Շուտով իրենց իչխանութիւնը տարածած են ծովերու վրայ, հակառակ Սպանացիներու, Փորթուկալցիներու եւ Անգլիացիներու մրցակցութեան, մինչեւ Ծայրագոյն - Արեւելք: 1670-ին Հոլանտան նաւատորմը կը բազկանար աւելի քան երկու հազար նաւերէ. ինչ որ հակառակ կան թիւ է այդ չրջանին համար:

Հոլանտացի ծովային պատմութիւնը կը նոյնանայ երկու մեծ ընկերութիւններու պատմութեան հետ: Առաջնէն «Արեւելեան Հնդկաստանի ընկերութիւն»ը իր առեւտուրը կը զարգացնէ Հնդկաստանի ու Հնդկական նաւահանգիստներու հետ, այդ չրջաններուն մէջ պաղեստինեան հաստատութիւններ հիմնելով: Իսկ մեծը, «Արեւմտեան Հնդկաստանի ընկերութիւն»ը կը գտնայ դէպի Ափրիկէ, Անթիլեան կղզիները եւ ի վերջոյ հիւսիսային - Ամերիկա, ուր 1623-ին, կը հիմնէ առաջին հարստութիւնը Մանհաթընի մէջ: Երեք տարի ետք այս ընկերութիւնը հիմ կը դնէ նոր քաղաքի մը նոյնանքան Անգլիացիներու տուած անունով Նիւ - Եորք:

Ծովերու այս մեծութիւնը պատճառ կ'ըլլայ, որ Հոլանտացիները միչտ առիճանի հոզագործութիւն մը մչակեն, արդէն բնութեան պայմանները չատ նպաստաւոր չեն, ու ծովէն չահուած հոզը միչտ սպառնալիքի ենթակայ է: ԺԷ. դարու ընթացքին կացութիւնը կը բարդուի սակայն եւ երկիրը կրնայ կերակրել իր բնակիչները: Պէտք է ըսել որ անոնց ժուժկալութիւնը չատ յատկանչական էր. Անգլիոյ դեսպանը կը գրէ այս մասին. «Քիչ երկիր կայ աչխարհի վրայ, որուն առեւտուրը այսքան աչխոյժ է, եւ որ տակայն այսքան քիչ կը սպառէ: Անոնք բացարձակ ափրեն են Հնդկաստանի համեմներուն, Պարսկաստանի մետաքսին, այսուհանդերձ միայն բերը կը հագուին, ու կը սնանին միայն ձուկով ու արմատներով: Աւելին, իրենց երկրին մէջ պատրաստուած ամենանուրբ կերպասները կը ղրկեն Ֆրանսա, իսկ իրենց ամէնէն կոպիտը կ'ուղեն Անգլիացին, իրենց գործածութեան համար: Թուրքիա կը ղրկեն իրենց պատրաստած լաւագոյն կարպետը, ու Իրլանտացին, կամ հիւսիսային Անգլիացին բերել կուտան աւելի ժամանակ: Մէկ խօսքով, լիւքսը կը հայհոյեն, հաճելին առեւտուրը կ'ընեն ուրիչներու համար, առանց իրենք վայելելու»: Ժուժկալութիւնը տակաւին չի ջնջած իրենց ազնուականութեան ճաշակը: Ժան Սթէյնի 1660-ին նկարած մէկ պատառը ցոյց կուտայ ընտանեկան հաւաքոյթ մը. իր չրջանակին պատկանող մարդիկ կան հոն, նաեւ ինքը, կինը եւ զաւակը: Ուրախութեան եւ նիւթական բարեկեցութեան մթնոլորտ մը կ'արտայտէ այս պատառը: Հոն սեղանը ծածկուած է թանկագին ծածկոցով մը, հարուստ ափիւնեղէններ կան եւ նոյնիսկ ոսկերչական գործեր:

Հոլանտացիներու խոր հայրենասիրութեան եւ ժուժկալութեան մասին կը վկայէ նաեւ անոնց ուշադրութիւնը ուղղուած ամէն տեսակ ուտելիքներու վրայ: Ամէն ինչ կը ստուգուի, կը չափուի, կը կչռուի: Ամէն ինչ կը գրանցուի: Ամէն ինչ կը հաչուի: Ամէն ինչ կը կարգաւորուի: Ամէն ինչ կը կանոնաւորուի: Ամէն ինչ կը կանխատեսուի: Ամէն ինչ կը նախատեսուի: Ամէն ինչ կը նախահաչուի: Ամէն ինչ կը նախագծուի: Ամէն ինչ կը նախապատրաստուի: Ամէն ինչ կը նախապայմանաւորուի: Ամէն ինչ կը նախապէս որոչուի: Ամէն ինչ կը նախապէս տրամադրուի: Ամէն ինչ կը նախապէս կանխատեսուի: Ամէն ինչ կը նախապէս նախատեսուի: Ամէն ինչ կը նախապէս նախահաչուի: Ամէն ինչ կը նախապէս նախագծուի: Ամէն ինչ կը նախապէս նախապատրաստուի: Ամէն ինչ կը նախապէս նախապայմանաւորուի:

ՀՈԼԱՆՏԱՑԻՆԵՐՈՒ ԽԱՂԱՂ ԵՐՋԱՆԿՈՒԹԻՒՆԸ

—o—o—o—o—o—o—o—o—o—o—o—o—

Ժողովուրդ մը, որ ենթակայ է միչտ ծովամոյն ըլլալու վտանգին. աղքատ ժողովուրդ մը, որ պատերազմներու մէջ է միչտ...: Եւ սակայն ժողովուրդ մը, որ կը զգայ ապրելու եւ ազատ ըլլալու ուրախութիւնը. ահա՛ ինչ. դարու Հոլանտացին: Լա Հէյի «Մօրիցուհիս» հաւաքածոյին վաթսուն պատառներ կը ցուցադրուին մինչեւ Յունիս 30, Կրան Փալէի սրահներուն մէջ:

Հոլանտայի մէջ ամէն բանէ առաջ ներկայ է երկինքը. հակայ երկինք մը, արեւակնի գոյն ամպերով, որոնք կը մագլնն արեւը, բաշխելով լոյս մը որ գրեթէ կուտայ Բլօակլի. «Տէլֆթի մէջ լոյսը պէտք է տեսնել. Հոլանտայի ամէնէն գեղեցիկ լոյսն է. նուրբ, անապակ: Բան մը, որ կը խօսի մտքին ու զգացումին. ոչ մարդրիտ է, եւ ոչ ալ ծաղիկի փերթ, այլ անոնց տեսողական ոգին: Ամբողջ Վերմէերը կայ այս խոնաւ ու լուսաւոր մթնոլորտին մէջ»:

Սակայն նկարիչին հոյակապ գործը՝ «Տեսարան Տէլֆթէն»ը, ԺԷ. դարու հոլանտական նկարչութեան ամէնէն հարուստ գործերէն մէկը չէ միայն, այլեւ մեզի կը ներկայացնէ նաեւ չրջանի հոլանտական քաղաքներու կեանքէն տեսարաններ: Տէլֆթը կայ հոն, աշատարակներով, զանգակատուներով, ափլուզ հիւսուած պատերով եւ միջնադարեան պատնէչներու հետքերով, որոնք կը փլցուին աւելի ուշ, ԺԹ. դարուն: Այլին՝ Ռոթերտամի նաւահանգիստը պահած է իր կոթիֆ կերպարանքը, սակայն ոսպնաման մարակոցի մը քանդումը լայնցուցած է ջրանցքը ու հանդստացուցած խճողուած երթեւեկը:

Հոն կը տեսնուին նաեւ հոլանտական յատկանչական փոզոցները. ընդհանրապէս սալարկուած, ինչ որ նորութիւն մըն է ԺԷ. դարուն: Այդ փոզոցները տուներու երկու չարքերու միջեւ կ'եղերեն ջրանցք մը, որու ափին յաճախ թմբլիկ կամ կնճռնիլ բարձրաբերձ ծառեր կը ցոլանան խաղաղ ջուրին մէջ:

Եթէ նոյնիսկ վէրմէերի նկարը աւելին ցոյց չի տար մեզի, հոլանտական քաղաքները տակաւին մեծ թիւով փայտաչէն կառոյցներ ունէին. ինչ որ պատճառ կ'ըլլար որ բնակիչները հրդեհի վախով ապրէին միչտ, եթէ նկատի առնուին նաեւ նեղ փողոցները:

Տէլֆթի մէջ 1654ին կը պայթի վառօդի խանութ մը որ պատճառ կ'ըլլայ չատ - րու մահուան, որոնց կարգին Ռամպրանթի ամէնէն օժտուած աչակերտին՝ Բարէլ Ֆաբրիթիւսի:

Հոլանտայի եօթը չրջանները 1609-ի դինադադարով կը միանան. ասոնց բնակչութիւնը մեծ մասով քաղաքացիներէ կը բազկանայ: Քաղաքները կ'ուչխեն ժողովուրդի կեանքին. առեւտրական փոխանակումներու կեդրոններն են անոնք:

Հոլանտայի ժողովուրդը եռանդ գործունէութեան մը պատկերը կը պարզէ պատահական օտար անցորդներու: Նկարիչները հոլանտական չուկային հարբատութիւնը կը կռմպեն: Առեւտրական այս գործունէութիւնը կը չարունակուի հակառակ բազմաթիւ պատերազմներու: 1621-ին Սպանիոյ դէմ կը սկսի երեսնամեայ պատերազմը, որ կը վերջանայ 1648-ին. յետոյ նոր բախումներ կ'ըլլան Շուէտի, Անգլիոյ եւ ապա Ֆրանսայի եւ Հոլանտայի միջեւ, 1672-էն սկսեալ:

Երկիրը մասամբ կը գրաւուի Ֆրանսա -

ԱՅՑ ՄԸ՝ ՍԷՆ ՌԱՖԱՅԷԼԻ ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ՏԱՆ

Մայիս 13, Մարսէյլի Հ. Բ. Ը. Միութեան Տիկնանց յանձնախումբը՝ այց մը կազմակերպած էր Սէն - Ռաֆայէլի Հանգստեան Տունը:

Ցիսան անձերէ բազկացած փոխադրամիջոցը, բերելով Մէյերկրականի ափը, մեզ առաջնորդեց դէպի գարնանամուտ գեղածիծաղ օր մը: Քնչուէ արեւի ազդեցութեան տակ, առաւօտեան մեզմ օդը ամէնուրեք եղեմեան համապարփակ կենդանութիւնը կը տարածէր: Տօնական հանդերձ հագած տեւարանները կը սուրային. ծառուղիներու եռեւ, ծաւալ առած պտղատու ծառերու դիմանկը, պէսպէս գոնաւորումներով աչկապուկ կը խաղային գարնան վերածնունդի տագը ափերով: Ինան ներշնչումի: Արդէն սրտերը լեցուն էին խղճերով. անվերջ խօսակցութիւններու չարքը, որոշ փոփոխումի մը թափը կ'արտայայտէր: Երդը կը համակէր մթնոլորտին զուարթ հոգեվիճակ մը տալով: Օրուան առխակը ենկին՝ Տէմէեան, օժտուած ղպայտն ձայնով, երգացանկը ձեռին, սիրայօժար երգեց դեղկական եւ ժողովրդական երգեր. լեցում ու պարուրանք չընորհելով քմահամ արտադրութիւններուն:

Յակոբ Եպիսկոպոս Վարդանեան որ

քիներ պերճանք օտարատեաց զարմուցած չ այնքան. հակառակ պատերազմներու, Հոլոտա միշտ ապաստան երկիր մը եղած է: Ֆրանսայի բազմքականներ հոն միշտ ապահով ապաստան մը գտած են, ինչպէս նաեւ մաքի մարդիկ, որոնք կ'ուզին կատարեալ ազատութեան մէջ չարունակել իրենց ուսումնասիրութիւնները, կամ առանց որեւէ դրաքնութեան ցրատարակել իրենց գործերը: Տէքատ աւելի քան քսան տարի Լա Հէյ ապրած էր ու չէր գտրած զավեռներ չռայլելչ այդ երկրին որ պինքը այնքան լաւ ընդունած էր: Ան կը դրէ. - «Աչխարհի միւս ո՞ր մասին մէջ կարելի է գտնել տեղ մը, ուր կեանքի բոլոր փափաքելի յարմարութիւնները մարդ այսքան դիւրութեամբ կրնայ ունենալ: Ուրիշ ո՞ր երկրին մէջ մարդ կրնայ այսքան ամբողջական ազատութիւն վայելել, քնանալ առանց դոյդն մահհոգութեան, ուր միշտ պատրաստ են զինքերը մեզ պահպանելու եւ ուր բանտարկութիւններ, մահնութիւններ, զրպարտութիւններ ամէնէն նուազ չափով ծանօթ են, եւ տակաւին ուր ամէնէն աւելի մնացած է մեր նախահայրերու անմեղութիւնը:

Թ. Օ. Մ.

թարգմ՝ Հիսթորամայէն

ուղեւորութեան մաս կը կազմէր. իր մեծ ձայնին տալով բարի հնչականութիւն, տարօրինակ յիշողութեամբ կը մատնակցէր երգի չափին եւ եղեւէջնեբուն:

Այսպէս՝ մինչեւ Սէն - Ռաֆայէլ փոխադրակառքը հոգեկան վայելքի ու երազներու ուղին փոխադրեց մեզ:

Կեանքը կը պարփակէ ցաւի եւ ուրախութեան արցունքը. թախիծն ու ժպիտը նոյն դիմագիծն ունին երբ՝ աչքերու վառ արտայայտութիւնը արեւանունքի չուրջ կը քօղարկէ անսպասելին:

Հանգստեան Տան տնօրէնուհին Տիկին Կարապետեան, շրջապատուած խնամակալ մարմնին պաշտօնեաներով, դիմաւորեց օրուան շրջապտոյտի խումբը: Տան պարտէզին մէջ մեր մամիկ - պապիկները, ծառուղիներու, ծաղկազարդ թուփերու չուրջ, նստարաններու վրայ ցրեկուան հանգիստը կ'ապահովէին: Հեռատեսքերը ակնարկները, ծանօթի մը հանդիպումը ուրախութեան կանչ մըն էր. չեմ խօսակցութեան նիւթ: Հեռատեսիլի սրահը՝ քանի մը հոգի օրուան յուրերուն կը հետեւէին. ամանք խորունկ թիկնաթոռներու մէջ քնաթաթախ կը մրափէին:

Կեանքը այստեղ կարծես հանդրուանի մը հասած, իր ոյորար համբրիչի հատիկներուն նմանէր. կամ՝ աւազի ըմպանակը. որմէ՝ բաժակին մէջ կը հեղուըլրակ կազմած վայրկեան մանրիկներ:

Ճաշի ընդունելութիւնը մտերիմ հիւրասիրութիւն մը եղաւ: Խոհարարը, տան պաշտօնեաները, խնամքով ապատարկեցին այցելուներուն: Տիկին Կարապետեան իր բարի զալուստի խօսքին մէջ անդրադարձաւ փափկանկատ այցին չուրջ: Գոհվելով Բարեգործականի նոր նախագահուհի Տիկին Գարաճեանի նուիրումը եւ նախաձեռնութիւնը: Յակոբ Եպիսկոպոս դոհ, այցին տուած բարոյական հանդամանքէն, քաջալերեց խումբին զգաստ պիտակցութիւնը ու մաղթեց որ զանազան միութիւններ եւս հետեւին այս օրինակին, որպէսզի, ժպիտն ու ափոխանքը, սէրը եւ սրտաբուխ արտայայտութիւնները նոր վերացում ու նոր յարում տան մեր հոգեկան կապերուն:

Շրջապատուած մամիկ - պապիկներով սեղանատունը տնօնական դէմ առաւ: Եզան արտասանութիւններ, Տիկին Տէտէեանի երգը կրկին բերաւ քաղցր հնչիւններու դրսեւորումը. կրկին անոյշ ձայնը յուզեց սրտերը: Ուչ ժամանակ երգ, պար, նուագ խանդավառեցին ներկաները: Տիկնանց միութեան բերած նուէրները, քաղցրեղէնները ամբողջացուցին նուիրական շրջապտոյտի յաջողութիւնը:

Շնորհակալութիւն Տիկին Գարաճեանի այս նախաձեռնարկ ոգիին: Տիկինը դեռ նոր է իր պաշտօնին եւ առատօրէն իր գործելակերպին մէջ. սակայն՝ իր բարի կամեցողութիւնը մօտ ապագային չատ բան պիտի յաղթահարէ:

ԿԱՐՕ ՍԱՐԵԱՆ

ԲԱՑԱՌԻԿ ՆՈՒԻՐԱՏՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

ՆԻՍԻ ՄԷՋ

—×—

Արտասահմանեան մեր անպետական գոյութեան մէջ, իւրաքանչիւր Հայու ճիտին պարտքն է՝ ազգային եւ հայեցի դիմագիծ ու նկարագրի պահպանման ի խնդիր տարած պայքարին ճամբուն վրայ, մասնակցիլ՝ ծրագրուած եւ ի գործ դրուած աշխատանքներուն:

Նիւթական, բարոյական, ժամանակի եւ բազմաթիւ այլ գոհողութեանց ու նուիրեալ գործնական մասնակցութեանց չնորհիւ միայն, մինչեւ այսօր, կարելի եղած է այս մեծ ու չարժուն նաւը, որ հայկական արտասահմանն է, հայկական Սփիւռքը, առաջնորդել՝ անոր կեանքն ու գոյատեւումը ապահովելու համար:

Ահա, այս մտահոգութեամբ կը մօտենանք մեր հոգեւոր, կրթական ու մշակութային հաստատութիւններուն եւ չենք կրնար անհուն բերկրանքը չարտայայտել ու չարձանագրել, երբ, մանաւանդ, անանք դարդարանքի առարկան կը դառնան մեր հայրենակիցներուն, ո՛ր երկնքդի տակ ալ գտնուին անոնք:

Կիրակի, Մայիս 18, Հոգեգալստեան տօնին առթիւ կազմակերպուած ճաշին, այդ բերկրանքը, այն անչափելի հրճուանքը՝ Նիսի եւ Շրջանի հայութիւնը տեսաւ Տէր եւ Տիկին Թորոս եւ Լիւսի Պարսամեանէ, որոնց կեանքի ամբողջ իմաստն եղած է՝ կառուցել զպրոց ու չէնք, - ինչպէս Սուտանի Խարթում քաղքի մէջ, - հայ նորածիլ ու պատանի սերունդներուն տալու միջոցը, որպէսզի անոնք աճին ու զարգանան հայապէս՝ հոգեմտաւոր արժէքներով ակազճուն ... եւ հայախօս ...:

Տէր եւ Տիկին Թորոս Պարսամեան, Նիսի Սուրբ Աստուածածին Եկեղեցիին կից վարչութեան քնած 900 քառակուսի մեթր հողամասին վրայ կառուցուելիք Կրօնա - Ուսումնական համալիրին ի նպաստ՝ կատարեցին աննախընթաց եւ իշխանական նուիրատուութիւն մը:

Անոնք արդէն պաշտօնապէս մուտք գործեցին մեր եկեղեցւոյ բարերարաց դասէն ներս:

Այս ճաշին ընթացքին եղան այլ նուիրատուութիւններ, - մանրամասնութիւնները անչուշտ պիտի տանք, յատուկ ինկատին, «Գեղարդ» եռամսեայ մեր թերթին մէջ - նոր բարերարներ եւս եկան բարերարաց Դասը բազմացնելու:

Այս առթիւ գոյացած ընդհ. գումարը հասաւ ԵՐԿՈՒ ՄԻԼԻՈՆ ԵՐԵՔ ՀԱՐԻՒՐ ՀԱԶԱՐ ՖՐԱՆՔԻ: Ներկաները հրապուրուած ծրագրի սրրութենէն, որ խօսքով եւ պատառի վրայ ցուցադրութեամբ ներկայացուեցաւ, եւ նաեւ՝ Կրօնական Ընկերակցութեան երիտասարդ, բայց

«ԱՐՇԻՆ ՄԱԼ ԱԼԱՆ»Ի ԳԼԽԱՒՈՐ ԴԵՐԱԿԱՏԱՐ ՍԵԴՐԱԿ ՎԱՐԴԵԱՆԻ ՄԱՀԸ

Լոս - Անճելըսի մէջ, Ապրիլ 20-ին, իր մահկանացուն կնքած է հայ բեմի վաստակաւոր դէմքերէն Սեդրակ Վարդեան: Ծնած էր 1905-ին՝ Տիգրանակերտ: Զորս տարեկանին փոխադրուած է Միացեալ - Նահանգներ: Կանուխէն մտած է Ս. Դ. Հ. Կուսակցութեան «Կաճառ» թատերախումբին մէջ: Տարիներ ծառայած է ամերիկահայ թատերական կեանքին՝ երբեմն դերասան եւ երգիչ: Մանակցած է ծանօթ դերասաններ՝ Յովհաննէս Աբելեանի, Յովհաննէս Զարիֆեանի, Անդրանիկի եւ Սեդրակ Սուրբեանի թատերական ներկայացումներուն, դէմաւոր դերեր մարմնաւորելով:

Սեդրակ Վարդեան կարեւոր դերեր մարմնաւորած է ծանօթ թատերախաղերու եւ օփէրէթներու մէջ, ինչպէս՝ «Հին աստուածներ», «Օթելլօ», «Աւազակներ», «Անոյշ», «Պաղտասար աղբար», «Արշին մալ ալան», «Աչուղ զարիպ», «Ապուշ» եւ այլն: Իր կնոջ՝ երգչուհի Զարուհի Վարդեանի հետ, նկարահանած է հայերէն առաջին չարժանկարը Հոլիվուտի մէջ՝ «Արշին մալ ալան» (1937), ապա՝ «Անոյշ»ը, 1944-ին եւ «Կոմիտաս Վարդապետ»ը 1945-ին: Տարիներու թատերական իր կեանքին կարապի երգը եղաւ «Ղարաբազի Մելիքները», զոր բեմադրեց անցեալ Փետրուար 23-ին:

Ողբացեալ արուեստագէտին թաղումը կատարուած է Ապրիլ 24-ին: Ս. Յակոբ Եկեղեցին կատարուած յուղարկաւորութեան ներկայ եղած է հոծ բազմութիւն մը: Յուղարկաւորութենէն առ արուած է հոգեճաշ մը, որու ընթացքին խօսք առնելով Անդրանիկ Անդրէասեան եւ փըրոֆէսէօր Արամ Թոլիկեան անդրադարձած են Սեդրակ Վարդեանի արուեստին ու վաստակին:

ժրաջան վարչութեան եւ հոգեւոր հովիւի տարած քաջանուէր աշխատանքին «խելագարուած» առաւօրէն բացին իրենց դանձերը:

Համալիրի աշխատանքները կը սկսին չուտով: Իսկ մենք՝ հոգեւոր հովիւ, կրօնական Ընկերակցութեան Վարչութիւն եւ Շինարարական Յանձնախումբս կը չարունակենք մեր յոյժ կարեւոր եւ սուրբ աշխատանքը:

«երանի գեկեղեցի - իմ՝ Դպրոց - շինոգաց,
Չի նոցա է կեանք յաւիտենական»:

Տ. ՏԱՐՕՆ Ծ. ՎՐԴ. ՃԼԻՃՃԵԱՆ

Այս բոլորը հիւանդանոցի անփոփոխ օրէնքներուն մաս կը կազմեն: Այդ օրէնքները միայն առաջին օրն է որ չեն գործեր: Առաջին օրը ամէն ինչ տարբեր է: Առաջին օրը ամէն հիւանդ եւ կամ հիւանդին ընկերացող ամէն անձ յարգանք ու զուրգրանք կը պարտադրէ հիւանդանոցի անձնակազմին, բժշկապետէն մինչեւ մաքրութեան պաշտօնեայ: Երկրորդ օրը անեցի կը դառնաս արդէն: Եւ քեզմէ կորզուած ուշադրութիւնն ու գուրգրանքը հիմա կեդրոնացած է արդէն քեզմէ վերջ եկողին վրայ...

- Ինչպէս քնացեր եմ, Աստուած իմ, չնորհակալ եմ որ լուր տուիք:

Տիկին Ալիսն է որ անուշ ձայնով կը կորչ մտածումս:

- Դուք քնացած չէիք, կ'երեւի, կը չարունակէ:

- Օ՛, իմ քունս չատ թեթեւ է, կը պատասխանեմ: Գիշերները մէկ երկու կ'արթննամ: Երբեմն իսկոյն կը քնանամ, երբեմն ալ չեմ կրնար ու կը մտածեմ, կը մտածեմ: Ձեր զաւակն է, էհ՞:

Արամիկին կը նայի ու աչքերը կը լեցուին խանդաղատանքով:

- Այո:

- Անցեալ ըլլայ, Աստուած պահէ ու խերը տեսնէք...: Պիտի անցնի, հոգ մի ընէք...:

Տիկին Ալիս գլխովը երկու անգամ «այո» կ'ըսէ ու չրթները կը դպցնէ Արամիկին ճակտին: Ցետոյ կը հառաչէ.

- Պիտի անցնի, այո:

Ո ւ կը լռէ: Բացատրութիւն տալ չուզեր: Աւելի լաւ, կը մտածեմ: Ես ալ կը նախընտրեմ մանրամասնութիւն չդիտնալ: Ինչո՞ւ: Այո, ինչո՞ւ: Ինչո՞ւ չեմ ուզեր տղուն հիւանդութեան մասին մանրամասնութիւն լսել: Որովհետեւ մեծ համակրանք մը զգացած եմ յանկարծ այս տղեկին հանդէպ եւ ինծի կը բաւէ պիտնալ՝ թէ բժիշկը մտահոգիչ ոչինչ կը տեսնէ: Ցաւելեալ մանրամասնութիւններ կրնան կասկածներ ներչնչել, վախ պատճառել, դուցէ անվստահութիւն՝ բժշկական խնամակալութեան դէմ: Մինչդեռ այսպէս, հեռու եմ ամէն տեսակ մտահոգութենէ ու կասկածէ: Սիրեցի Արամիկը, հակառակ որ դեռ շրեցի նորհքով մը չեմ տեսած անոր երեսը, դեռ չեմ իսկ լսած ձայնը, սիրեցի այս մանչուկը եւ չեմ ուզեր անոր համար վախնալ, անոր ապագային կասկածիլ: Բժիշկը ըսաւ որ պիտի լաւանայ ու այդ կը բաւէ...

Բայց ինչ որ անբնական է, Տիկին Ալիսին սակաւախօսութիւնն է: Իր տեղ ուրիշ ոեւէ կին հիմա պիտի պարպուէր, յետին մանրամասնութեամբ պիտի պատմէր իր զաւկին հիւանդութեան դրուագներն ու զարգացումները, կարծիք պիտի հարցնէր եւ դեռ չեմ դիտեր ինչեր պիտի գտնէր ըսելու: Իսկ Տիկին Ալիս, որ «պիտի անցնի, այո» մը ըսաւ ճակատագրին համակերպած մէկու մը հնազանդութեամբ, ուրիշ ոչինչ աւելցուց եւ դարձեալ նոտաւ տեղը, քովի սեղանիկէն առնելով իր ձեռքի պայուսակը, որուն մէջ բան մը փնտռել սկսաւ: Փնտռածը գտաւ, բայց դուրս չհանեց: Պայուսակը դոցեց դարձեալ, դրաւ անկողնին վրայ, ակնարկ մըն ալ նետեց Արամիկին վրայ, յետոյ նայեցաւ ինծի:

Հիմա ան ինծի կը նայի տարօրինակ նայուածքով մը, որուն իմաստը չեմ հասկնար: Նախ կը կասկածիմ, բայց յետոյ վստահ կ'ըլլամ. այո, ուղղակի ինծի կը նայի, նոյնիսկ պիտի ըսեմ՝ աչքերուս մէջ կը նայի: «Ա՛հ, կ'ըսեմ ես ինծի, ահաւասիկ հիմա քիչ մը պիտի հետաքրքրուի ինձմով, պիտի հարցնէ այն ինչ որ առաջին վայրկեանէն պէտք էր հարցնէր եւ չհարցուց, այսինքն այն թէ ի՞նչ ունիմ ես, ինչո՞ւ հոս եմ, ի՞նչպէս պատահեցաւ որ հոս եմ, ո՞վ եմ, մարդ չունի՞մ»: Այս տեսակ հարցում-ներ սովորական են երկու օտարներու միջեւ հիւանդանոցի մը սենեակին մէջ: Եւ Տիկին Ալիս երկար ժամեր մնալով հանդերձ հոս, չհարցուց անոնցմէ որեւէ մէկը, բնաւ չհետաքրքրուեցաւ ինձմով, մինչեւ իսկ քաղաքավարութեան մը ամէնէն տարրական չափերը յարգած ըլլալու համար: Բայց ոչինչ. հոս եկած էր հիւանդ տղեկով մը խուճապահար: Իր հոգը իրեն կը բաւէր, քաղաքավարութեան ճնշիչ պայմաններուն ականջ կախելու սիրտ չունէր: Իսկ հիմա, որ ժամեր անցան եւ առաւուան դէմ փախած է մեր երկուքին ալ քունը, մանաւանդ հիմա որ սէրմին վերջացած ըլլալը ճիշդ վայրկեանին ազդարարեցի, հիմա Տիկին Ալիս պիտի անդրադառնայ որ իրենց համար սիրտ հատցնող բարի մէկը կայ այս սենեակին մէջ եւ պիտի ջանայ քիչ մը հետաքրքրուիլ անով:

Բայց Տիկին Ալիս ոչինչ կը հարցնէ ու ես կը սկսիմ որոշ նեղութիւն մը զգալ իր այդ չափաւոր նայուածքին առկ: Կը կասկածիմ, թէ առիկա իրականութեան մէջ նայուածք չէ, այլ պարզապէս աչքի անչարժութիւն՝ պատահական նիւթի մը վրայ: Տիկին Ալիս ինծի կը նայի, եւ սակայն ուրիշ բանի մասին կը մտածէ: Աչքերս կը փափացնեմ ուրեմն իրենցերէն եւ պլուխս քիչ մը եւս դէպի անդին կը դարձնեմ: Ու կը չանամ ուրիշ բանի մասին մտածել, կամ, եթէ կարելի է, քնանալ:

(Շար. 39)

(Շար. Ա. էջէն)

լեր, նախքան մեկնումը ընդունեցաւ Այտըդրդանի քաղաքապետները, խոր տպաւորութիւն թողլով անոնց վրայ: Արդարեւ, շատ ազատամիտ կը - տած են «Երկաթեայ Տիկինը», որու յանձնած են բանաձեւ մը, հաստատելով թէ միայն Ազատութիւն է օրինաւոր ներ - կայացուցիչը պալեարիզի ժողովուր - դին: Տիկին Թաչըր, սակայն, ըսած է թէ պէտք է ուրիշ խօսակից մը գտնել, եթէ ՊԱԿ-ը չհրաժարի ահաբեկչութենէն եւ չճանչնայ Իսրայէլի գոյութեան իրա - ւունքը:

ՓԱՓՐԻԿ ՏԷՎԼԷՃԵԱՆ մէկն է այն երեք անձնաւորութիւններէն, զորս Ժաք Թու - պոն նշանակեց Շիրաքի կուսակցութեան գլուխը: Իրեն կը յանձնուի, որպէս ազ - գային քարտուղար գաղնակցութիւններով զբաղիլ: Այս պաշտօնին անցնելով, կը յաջորդէ Ալէն Մարլէքսի, որ նոր պա - տասխանատուութիւններ ունի այլուր: Տէվէճեան, ծնած է 1944-ին, փաստաբան է (պաշտպանած է բազմաթիւ հայ երի - տասարդներ) եւ անդամ ՀՀՀ-ի կեդր. կոմիտէին: Քաղաքապետ է Անթոնիի, 1983-էն ի վեր:

«Լը ՄՈՆԴ» յօդուածաշարք մը կը հրա - տարակէ Թուրքիոյ վրայ, ուր կ'անդրա - դառնայ նաեւ Հայերուն:

ՅԱՒԱԿՅՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԿԱՐԱՊԵՏ ՓՕԼԱՏԵԱՆԻ ՄԱՀՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ

Տիկին Կ. Ժ. իր սիրելի ընկեր եւ մեծ բարեկամին՝ Կարապետ Փոլատեանի *կրակ - ծային մահուան առթիւ, փոխան ծաղիկի 100-ական Ֆ. կը նուիրէ Ռատիօ - Ազգին, Կազ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին եւ Մխիթարեաններու Ֆոնտին (ստանալ «Ցա - ռաջ»էն):*

ՏԱՐԵՎԵՐՁԻ ՀԱՆԴԷՍ

Տարեվերջի հանդէս Իսիի եկեղեցւոյ Մխօրեայ Վարժարանի:

Ելոյթ կ'ունենան աւելի քան 100 աշա - կերտներ, երգ ու պար, արտասանութիւն - ներ: Կիրակի օր, Յունիս 8ին, ժամը 15ին քաղաքապետարանի սրահին մէջ, 25 Ավիւ - նիւ Վիքթոր Հիւկոյ, Իսի:

Կը հրաւիրուին չբնանի հայութիւնը քա - ջալերելու աշակերտներն ու պատասխա - նատուները»:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆ

Կապ. Խաչի Սէն - Թեոտիլ մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է. - Մասիս Զիչէբեանի հոգեհանգստեան առթիւ՝ Զի - չէքեան ընտանիքէն 100 Ֆ., Յարութիւն Ագչէհիրեանէ 100 Ֆ., Յովսէփեան ըն - տանիքէն իրենց ննջեցեալներուն հոգեհան - գստեան առթիւ 150 Ֆ., Շաւիլէն՝ խր - նամի Տիկին՝ Թագուհի Միհրասեանի մահ - ուան առթիւ Այրի Տիկին Խօրաէքեանէ 100 Ֆ., նոյն առթիւ՝ Տէր եւ Տիկին Խօր - ոէքեանէ 100 Ֆ.:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՇԱՒԻԼ. -

Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Փափազեան եւ զաւակները կը յանձնարարեն թէ հոգեհան - գստեան պաշտօն կը կատարուի, Կիրա - կի, Յունիս 1, Շաւիլի Ս. Գրիգոր Լուսա - ւորիչ եկեղեցին իրենց հօր եւ մեծ - հօր՝

ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ՓԱՓԱԶԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ:

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն:

×

Եւ այս տխուր առթիւ ողբացեալին յի - շատակին հետեւեալ նուէրները կ'ընեն. -

2000 Ֆ. Սամուէլ - Մուրատեան Վար - ժարանին:

2000 Ֆ. Դպրոցասէր Տիկնանց Վար - ժարանին:

2000 Ֆ. Շաւիլի Դպրոցին:

2000 Ֆ. Կապոյտ Խաչի Շաւիլի մաս - նաճիւղին:

(Ստանալ «Ցառաջ»էն):

Եւ 2000 Ֆ. «Ցառաջ»ին:

×

Շաւղ Ֆէօվրիէ ընտանիքը 500 Ֆ. կը նուիրէ Սամուէլ - Մուրատեան Վարժա - րանին Յարութիւն Փափազեանի մահուան քառասունքին ի յիշատակ:

×

Նոյն տխուր առթիւ, Տիկին Կ. Ժ. 200 Ֆրանք կը նուիրէ «Ցառաջ»ի, ողբացեա - լին մահուան քառասունքին ի յիշատակ:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Օրհորդներ՝ Լիւսի եւ Ասպիկ Տէր - Պարսամեան հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կուսան Կիրակի, Յունիս 1, Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս - Պետրոս եկեղե - ցին, իրենց մօր՝

ԵՐԵՑԿԻՆ

ՍԻՐԱՆՈՇԾ ՏԷՐ - ՊԱՐՍԱՄԵԱՆԻ

մահուան առաջին տարելիցին ի յիշատակ:

Այս առթիւ կը նուիրեն 500 Ֆ. Մխի - թարեաններու Օժանդակ Ֆոնտին, 500 Ֆ. Դպրոցասէր Տիկնանց Վարժարանին (ըս - տանալ «Ցառաջ»էն) եւ 200 Ֆրանք «Ցա - ռաջ»ին:

Ի ՆՊԱՍՏ ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ԵՐԿՍԵՌ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

Առնուվիլի
Մարզական եւ Մշակութային
Միութիւնը

կը կազմակերպէ՝

ՀԱՄԵՐԳ ՄԸ

կատարողութեամբ՝

ՍԻՓԱՆ - ԿՈՄԻՏԱՍ
ԵՐԳԱԽՈՒՄԲԻ

Ղեկավարութեամբ՝
ԿԱՐՊԻՍ ԱՓՐԻԿԵԱՆԻ

Կոնէսի եկեղեցւոյ մէջ, Թեներալ Լըք - լեր փողոց, Շաբաթ, Յունիս 7, ժամը 21-ին:

Մանրամասնութիւններու համար պի - տի դպրոցասէրի տնօրէնութեան:

Հեռաձայնելով. - 43 - 81 - 01 - 72 թիւին:

Ս. ԽԱՉ
ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ
ԱԹՈՌԱՆԻՍՏ ԵԿԵՂԵՑԻ

13, Rue de Perche — 75003 Paris

Փարիզի եւ շրջակայքի Հայ Կաթո - ղիկէ Ժողովրդապետութիւնը սիրով կը հրաւիրէ հայ հաւատացեալ ժողո - վուրդը ներկայ ըլլալու Հայրապետա - կան Պատարագին, զոր կը մատուցա - նէ, Ֆրանսայի իր ժողովուրդին առա - ջին հովուական այցելութեան առթիւ:

ՅՈՎՀ. ՊԵՏՐՈՍ ԺԸ.

Կաթողիկոս - Պատրիարք
Կաթողիկէ Հայոց

Կիրակի, Յունիս 1, ժամը 11-ին:

Յաւարտ պատարագի, հիւրասիրու - թիւն տեղի պիտի ունենայ ժողովրդա - պետական նոր սրահին մէջ, որու պաշ - տօնական բացումը կը կատարէ Կաթո - ղիկոս - Պատրիարքը:

EXCURSION
à
Pithiviers

La Section «CROIX BLEUE
de CHAVILLE»

organise
une SORTIE EN CARS A «PITHIVIERS»
LE DIMANCHE 8 JUIN

Visite, Eglise St. Grégoire et les alentours
Frais de voyage et restaurant : 125 Frs.
(par personne)

Pour tous renseignements
et réservations téléphoner :
Mme BARONIAN: 47 - 50 - 23 - 72
Mme DERKALOUSTIAN: 47 - 50 - 64 - 37
Mme CHEDOYAN: 47 - 50 - 85 - 29
—— Places limitées ——

— Dernier délai de réservation 30 Mai —
Départ de la Mairie de Chaville à 9h.

ECOLE ARMENIENNE DE BAGNEUX-CACHAN

GALA
ANNUEL

Dimanche 1er Juin à 14h30

Théâtre Victor Hugo
14, ave. Victor Hugo — Bagneux

PARTIE ARTISTIQUE
AVEC LE CONCOURS DES ELEVES
DE L'ECOLE ARMENIENNE

MARTEN YORGANTZ
EVELYNE ALTOUNIAN
LA TROUPE DE DANSE
ARTAMAR

Transport : Autobus 188A - Porte d'Orléans
arrêt Jean Marin-Naudin

Imprimé sur les Presses du Journal «Haratch»
83, rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire : No 55935

ՏՕՆ ԿԱԹՈՂԻԿԷ Ս. ԷՋՄԻԱԾՆԻ

Ս. ՅԱԿՈԲ — ԼԻՈՆ

Կիրակի, Յունիս 1, կը մատուցուի Պա - տարագ:

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ՆՈՐՎԱՆ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ՉԱՓՈՒՐԵԱՆ

Պատարագէ ընթացքին Մաղթանք կը կատարուի Վասն Սուրբ Էջմիածնի:

Պատարագէ երգեցողութիւնը կը կա - տարէ եկեղեցւոյ «Կոմիտաս» երգչախում - բը, ղեկավարութեամբ՝ Պ. Յովհաննէս Պէրպէրեանի:

×

ՍԷՆ - ԹԷԹԻԷՆ
Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Յունիս 1, Կիրակի, առաւօտեան ժամը 10·30-ին, Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ Հայ Առաքելական եկեղեցւոյ մէջ, կը մա - տուցուի Հանդիսաւոր Պատարագ:

Կը պատարագէ՝
ՉԱՏԻԿ ԱՐԵՂԱՑ ԱՒԵՏԻՔԵԱՆ
կը քարոզէ՝ (Ֆրանսերէն)
(Գանատացի Հոգեւորական)
ՀԱՅՐ ԱՆՏՐԻ ՔՈՏՊՈՒՆ

Յաւարտ պատարագի կը կատարուի «Մաղթանք Ս. Էջմիածնի»:

ԱՇԽԱՏԱՆՔ ԿԸ ՓՆՏՌԷ

Աշխատանք կը փնտռէ լիբանահայ երի - տասարդ մը fումիփիքըրի վրայ փրոֆրամ գրող (5 լեզու):

Դիմել. - 34 - 12 - 85 - 29

avec «REVENIR»
le livre le plus complet
jamais publié
sur la réincarnation

ԿԵԱՆՔԸ ԶԻ ՍԿՍԻՐ ԾՆՈՒՆԴՈՎ
ԵՒ ԶԻ ՎԵՐՋԱՆԱՐ ՄԱՀՈՎ

Ինչ կը պատահի հոգիին, երբ ան կը լքէ իր ներկայ մարմինը: Արդեօ՞ք ան կը մտնէ մէկ ուրիշ մարմնի մէջ: Ինչպէս կը գործէ հոգեզարթնութեան օրէնքը: Մենք կրնա՞նք արդեօք ազդել մեր ապա - գայ կեանքերուն վրայ: «Վերադարձը» այս չատ խոր եւ խորհրդաւոր հարցե - րուն սպառիչ պատասխաններ կուտայ: Այս գիրքին շնորհիւ դուք կը սորվիք ձեր ներկայ կեանքին վրայ իշխելու գիտու - թիւնը: Կրնաք ձեւակերպել ձեր ապագայ կեանքը եւ հիմնականօրէն բարելաւել ձեր այժմեան կեանքի ընթացքը:

L'exemplaire de «*REVENIR*» est vendu au prix exceptionnel de 15FRS port compris
Le livre existe en arménien et en français
Dès aujourd'hui envoyez ce coupon et potre paiment à

Այս գիրքը ստանալու համար դիմեցէք հետեւեալ հասցէին.

Observateur Védique
49bis, rue de Reims, 94700 MAISONS-ALFORT
M/Mme/Mlle .....
Adresse .....
Code postal ..... Ville .....
Précisez bien si vous voulez le livre en langue :
◯ Arménienne ou ◯ Française

4.000 m² de mobiliers
présentés en ambiance

Meubles Ghazarian
Z.I. Vitrolles
à 20km de Marseille
tél. 42. 89.27.47

"Ցուցադրվող գոյք «Ցառաջ»ի յատուկ զեղչերով"

L'ÉTAPE ARMÉNIENNE
au cœur de la Franche - Comté

AUBERGE D'ARMENIE

63, Faubourg de Besançon - 25200 MONTBELIARD
Tél. : 81 - 94 - 93 - 74

ՈՒՐԲԱԹ
ՄԱՑԻՍ
30
VENDREDI
30 MAI
1986

LE NUMERO : 4,00 F

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE-FONDE EN 1925
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Directrice: Arpik Missakian

Tel.: 47. 70. 86. 60 — Telex: HARATCH 280 868 F
C.C.P. Paris 15069-82 E — 51027317 A R.C. Paris

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա : Տար· 600 Ֆ· — Վեցամսեայ : 310 Ֆ·
Արտասահման : Տար· 700 Ֆ· — Հատը : 4,00 Ֆ·

61ՈՒ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 16.235

Fondateur: SCHAVARCH MISSAKIAN

61e ANNÉE — No 16.235

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱԹԷՆՔ – ԱՆԳԱՐԱ

ՍՊԱՌՆԱԼԻՔՆԵՐՈՒ ՓՈԽԱՆԱԿՈՒՄ

ՓԱՓԱՆՏՐԷՈՒԻ ԲԱՐԵԿԱՄՆԵՐԸ ԿԸ ՓՆՏՌԷ

Իզալի ամբարտաւան յայտարարու - թիւններէն ետք, մէնելորը չատ աւելի յարած է Յունաստանի եւ Թուրքիոյ միջեւ: Թուրքիոյ նախարարապետը կարգ մը յայտարարութիւններ ըրած էր «Միլիյէթ»ին, Ասլանեան ռազմափորձերու առնչութեամբ: Ըստ Իզալի, կարելի չէ յունական Լիմնոս կղզին (Փոքը Ասիոյ մօտ) այդ ռազմափորձերու գօտիին մէջ առնել եւ կղզիին վերազինումը դէմ կը նկատէ Լօզանի դաշնագրի տրամադրութիւններուն: Յետոյ ի՞նչ կը կշռեն Յոյնները, կ'ըսէ Իզալ լրբութեամբ. - «Թուրքիա 52 միլիոն բնակիչ ունեցող երկիր մըն է մինչ Յունաստան 8-էն 9 միլիոն ունի եւ կղզիներն ալ ապիին - անդիին ցրուած են»:

Փափանտրէու, իրաւացի կերպով, չէ մոռցած եւ Սուրիոյ նախագահին ի պատիւ արուած ճաշի մը ընթացքին է, Ա-թէնքի մէջ, որ զառնութեան բաժակը պարպած է: Զգուշացուցած է Հասարակաց Շուկայի եւ Ասլանեան Ուխտի անդամները որ դադրին Պլզատոնները ըլլալ: «Կ'ուզենք գիտնալ թէ ո՞վ են մեր բարեկամները, եւ ո՞վ են մեր թշնամիները», կ'ըսէ Փափանտրէու եւ ասպարէզ ալ կը կարդայ Թուրքիոյ, ըսելով՝ «Պէտք չէ մոռնալ թէ ինչ ճակատագրի ենթարկեցինք Իտալացիները, 1940-ին» (կ'ակնարկէ Ալպանիոյ ճակատամարտին, ուր թիով եւ զէնքով աւելի ուժեր, եւ մղեց Մուսոլինիի բանակը):

Բնական է Փափանտրէուի զառնութիւնը: Հովը սկսած է տարբեր կողմէ փչել եւ Եւրոպա, նաեւ Ֆրանսայի մղումով (Գերմաններն ալ ետ չեն մնար) լեզու փոխած է եւ Թուրքիա ջուրին երեսը կ'ելլէ: Սիրտը կոտրած էր այս «թանկագին» դինակիցին, պէտք էր «սիրտը առնել», ի՞նչ փոյթ, եթէ հիմա ալ Յունաստանի սիրտը կոտրի: Ներքաշ Իզալին խոստումներ ըրած է, կարեւոր, չա՞տ կարեւոր չահերուն իսկ մենք դեռ այնքան միամիտ ենք որ կը զարմանանք բառամթերքի փոփոխութենէ մը, երբ Յունաստանի նման երկիր մը իսկ բան չի կշռեր եւ Փափանտրէու ալ դեռ բարեկամները կը փնտռէ...:

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ՊԷՅՐՈՒԹ

ՀԱԿԱՀԱՅ ՄԱՀԱՓՈՐՁԵՐ

3 ՕՐՈՒԱՆ ՄԷՋ 7-8 ՁՈՒԼ ԵՒ ԽՈՒՃԱՊ

Արեւմտեան - Պէյրութը օրէ օր աւելի դժոխային դիմագիծ մը կ'առնէ եւ վերջին օրերս, մանաւանդ, հակահայ ահաբեկիչները կը բազմանան որոշ խուճապ ալ առեղծելով: Այսպէս, Երկուշաբթի օր, երեք Հայեր մահափորձերու կ'ենթարկուէին: Առաւօտեան ժամը 8-ի չուրջ, երկու զինեալ անձեր, մոթօ-ով անցնելով կրակ բացած են Գրիգոր Իպրահիմեանի եւ իր եղբօր՝ Կարապետի վրայ, որոնք չատ ծանրօրէն վիրաւորուած, ամերիկեան հիւանդանոց փոխադրուած են: Նոյն օրը, կէս օրէ ետք, առաղձադործ մըն է՝ Վազգէն Գրիգորեան որ յարեւմտեան յարձակման մը ենթարկուած է՝ Զարիֆ: Կրկին մոթօ-ով երկու զինեալ անձեր կրակ բացած են, ջախջախելով գլուխը: Գրիգորեան նախ «Բժիշկներու հիւանդանոց» փոխադրուած է, ապա վիճակին ծանրակշիռ բնոյթին պատճառով՝ ամերիկեան հիւանդանոց:

Երեքշաբթի օր, Մայիս 27-ին, երկու նոր մահափորձ կատարուած է: Ցեւրկինն, երեք զինեալ անձեր խուժած են հայ դերձակի մը՝ Անդրանիկ Մահերեանի աշխատանոցը (ռիւ Ռիատ Սոլի) եւ կրակ բացած դերձակին վրայ, որ տեղն ու տեղը մեռած է: Գրեթէ նոյն պահուն է, որ այլ զինեալ տարբեր մատած են լուսանկարիչ՝ Ներսէս Տէմիրճեանի խանութը (ռիւ Սատաք) եւ կրակած են: Տէմիրճեան չատ ծանր վիճակի մէջ ամերիկեան հիւանդանոց փոխադրուած է:

Այս մահափորձերու առթիւ, որոնց յետին նպատակը յստակ է, Հ.Յ.Դ. խիստ հաղորդագրութիւն մը հրապարակած է, ուր կը չեշտէ թէ հայ գաղութը միշտ մերժած է բիրտ ուժի լեզուն եւ աշխատած ազգային մերձեցման համար:

Այս հակիրճ տեղեկութիւնները կ'առնչուին Մայիս 27-ի եւ 28-ի «Օռիան - Լը Ժուռ»էն, մինչ այլ աղբիւրներէ կը տեղեկանայինք թէ Զորեքշաբթի օր ալ հաւանծանքը չարունակուած է նոյն թափով: Այս անգամ բժիշկ մը եւ լուսանկարիչ մը սպաննուած են, մէկը՝ Գրիգոր Օհաննէս իր սթիւտիոյի մէջ, միւսն ալ՝ Վահէ Գասարճեան՝ իր բուժարանին: «Լիպերասիոն» կ'արձագանգէր այս չատ ծանրակշիռ բնոյթի առած կացութեան, նկար մըն ալ հրապարակելով (Հինգշաբթի, Մայիս 29):

Պարզ է որ նման չարք մը դիպուածի հետեւանք չէ, ոչ ալ ասոր - անոր, անջատ տարրերու գործը այլ՝ մտածուած եւ ծրագրուած գործունէութիւն մըն է, որու նպատակն է այնպիսի խուճապ մը առեղծել, որ Հայերը մեկնին: Արեւմտեան - Պէյրութ «պարկեշտ մարդոց գործքն է» կը գրէ Մայիս 28-ի «Օռիան - Լը Ժուռ»ի մէջ, մամուլի Ֆրանսական գործակալութեան թղթակիցը, որ կը թուէ զանազան դէպքեր՝ առեւանգում, սպառնալիք, ռճրափորձ, եւայլն, եւայլն:

ԵՐԵՒԱՆԻ ԵՒ MONTPELLIERի ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆՆԵՐԸ՝ ԶՈՒԳՈՐԴ

Ուրբաթ, Մայիս 30, առաւօտեան 11ին, Մոնփելիէի մէջ պաշտօնապէս կը առորագրուի Երեւանի եւ տեղւոյն համալսարաններու միջեւ զուգադրդութեան համաձայնագիրը: Այս առթիւ, Մոնփելիէ ժամանած են Երեւանի համալսարանի տեսուչը՝ փրոֆ· Սերգէյ Համբարձումեան, ակադեմական, եւ նոյն համալսարանէն՝ փրոֆ· Ռուբէն Յարութիւնեան, ժառանգաբանութեան ընկերութեան նախագահ: Այս առթիւ զանազան հանդիսութիւններ նախատեսուած են Մոնփելիէ, Շաբաթ եւ Երկուշաբթի, ապա Հայաստանի երկու պետականները կ'անցնին Փարիզ:

ՎԵՆԵՏԻԿ

ՀԱՅԱԳԻՏԱԿԱՆ ԱՄՐԱՆ ԴԱՍԸՆԹԱՑՔ

ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԹԻՒ 3

Ս· Ղազարի Հայկական Ակադեմիայի Հայագիտական Ամառնային Դասընթացքներու Վարչութիւնը, գոհացում տալու համար կատարուած դիմումներուն, արձանագրութեան վերջին պայմանաժամը կը փոխադրէ ՅՈՒՆԻՍ 15-ին:

Դասընթացքները կը սկսին Երկուշաբթի Յուլիս 21, առաւօտեան ժամը 9·30ին, Մուրատ Ռափայէլեան Վարժարանին մէջ, Վենետիկ:

100 տոլար կանխավճար ղրկողը նովին իսկ գործով արձանագրուած կը նկատուի:

Ժամանումները տեղի պէտք են ունենալ Յուլիս 19 - 20· արդելքի մը պարագային նախընտրելի է տեղեակ պահել Վարչութիւնս:

Վենետիկի օդակայանի թէրմինիւսը եւ երկաթուղիի կայարանը կը գտնուին Մուրատ - Ռափայէլեան Վարժարանի թաղամասին մէջ: Վարչութիւնս յօժար է ժամանող ուսանողներուն ընդառաջ գալու եթէ նախապէս տեղեակ մնայ· այլապէս կը թելադրենք որ հետաձայնուի Վարժարան՝ 28 - 770 թիւին:

18 տարեկանը չբոլորած աշակերտներուն համար կարելի է խնամակալութեան վկայագիրը ուղղակի Վարչութենէս ուղղել:

Փափաքելի է որ նոյն երկիրներէն ժամանող աշակերտները կապ հաստատեն իրարու հետ եւ միասին ճամբորդեն:

Ֆրանսայի համար մեր ներկայացուցիչներն են· -

ՓԱՐԻԶԻ չրջան· -
Հ· վարդան Վրդ· Քէշիշեան
Հեռ· - 45 - 34 - 68 - 28

ՄԱՐՍԼԻԱԻԻ չրջան· -
կարօ Յովսէփեան· -

ԳԱՆԱՏԱՑԻ համար· -
Պ· Մկո Մալխասեան (*Մոնբէլ*)· -
Հեռ· - 514 - 935 - 63 - 54

ԼՈՍ - ԱՆՃԼԼԷՍԻ· -
Հ· եղիշէ Վրդ· Ճուլեան
Հեռ· - 818 - 249 - 61 - 21

ՅՈՐԴԱՆԱՆԻ մէջ· -
Պ· Գէորգ Տագէսեան
Հեռ· - 661 - 585

Direction Arménologie
ST. LAZARE
30126 VENISE

Յեղասպանութենէ՝ Ողբերգութիւն

ԱՐՏԱՔԻՆ ՆԱԽԱՐԱՐԻՆ
ԵԼՈՑԹԻՆ ԱՌԹԻՒ

— × —

Ծանօթ է որ վերջին չրջանին, կրկին սակարկութիւններ սկսած են Ապրիլեան մէկուկէս միլիոն զոհերուն արուելիք որակումին համար, Փարիզին կա Հէ: Ինչ կը վերաբերի Ֆրանսայի, Արտաքին նախարարին ելոյթն է (Ապրիլ 23, Ազդ· Ժողով) ուր՝ յեղասպանութիւնը վերածուած էր ողբերգութեան, որ կը չարունակէ վրդովել: Միացեալ յայտարարութիւն մը ստորագրած են՝ Ռամկավար Ազատ· կուսակցութիւնը, ՀԱԾ-ը, Ս· Դ· Հնչակեան կուսակցութիւնը եւ Ֆրանք - եւհայկական Սոլիտարիթէ եւ զայն ղրկած Շերաքի եւ Ժ· Պ· Ռեմոնի, ուր կը չեշտուի թէ կարելի չէ հաւատալ նման ուրացումի մը, քանի հայկական յեղասպանութիւնը մարդոց յիշողութեան կը պատկանի:

ՓՐԿԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ Ս. ՂԱԶԱՐԸ

ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆՆԵՐՈՒ
ՄԻՋԱԶԳԱՑԻՆ ԿՈՄԻՏԷԻ
— C. I. C. A. M. —

ՀԱՆԳԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆԸ

ԺԸ· ՅԱՆԿ

Ծագումով հայ Ֆրանսացի ներդաղթողներու միութիւն	10·000
Տէր եւ Տիկին Ս· Էքսէրճեան	2·500
Պ· Ա· Ադամեան	2·000
Տէր եւ Տիկին Վ· Շիշմանեան	1·500
Տէր և Տիկին Արմէն Պուտաքեան	1·400
Տէր եւ Տիկին Ժ· Քիսթիպեան	1·000
Տիկին Սիլվա Գուլումճեան	1·000
Այրի Տիկին Ա· Պուտաքեան	700
Տէր եւ Տիկին Անտոնեան	500
Տէր եւ Տիկին Ժ· Պօյաճեան	500
Տէր եւ Տիկին Պ· Քիւրճեան	500
Տէր եւ Տիկին Ժ· Պալանցեան	500
Պ· Ք· Դաւիթեան	500
Պ· Ա· Թորիկեան	500
Օր· Քիւրտիզեան	500
Պ· Ա· Մալճեան	250
Պ· Մ· Պօյաճեան	200
Տէր եւ Տիկին Ա· Ֆերմանեան	150
Պ· Հ· Գազանճեան	100
Գումար՝	24·300
Նախորդ գումար՝	739·930
Ընդհ· գումար՝	764·230 Ֆ· :
Քէօլնի հայ համայնքի միութիւն Գ· Մ·	8·317·50
Եանիկ Պարգեւ Գ· Մ·	1·000
Տուիսպուրկի Հայ Մշակութային Միութիւն Գ· Մ·	300

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ
ՀԵՔԱՑՈՒՄ

ԵՐԵՒԱՆ
(ԱՐՄԷՆՓԼԷՍ - ՄԱՑԻՍ 23 - 26)

ՎԱՐԴԳԷՍ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԳՐՈՂՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ
ՆԱԽԱԳԱՀ ՎԵՐԸՆՏՐՈՒԱԾ

Երեւանի Սոեփան Շահումեան պալատին մէջ, Մայիս 20-ին եւ 21-ին տեղի ունեցաւ Հայաստանի Գրողներու 9-րդ համագումարը (*), որուն՝ բացի պատգամաւորներէ՝ մասնակցեցան Մորհ· Միութեան զանազան հանրապետութիւններէ պատուիրակութիւններ եւ Սփիւռքէն հիւրեր: Համագումարի աշխատանքները մասնակցեցան Կարէն Դեմիրճեան, Ֆազիլ Սարգսեան, կուսակցական եւ պետական զեկավար այլ դէմքեր:

Համագումարի աւարտին կատարուեցաւ Հայաստանի Գրողներու Միութեան նոր վարչութեան ընտրութիւնը: Նախագահ վերընտրուեցաւ Վարդգէս Պետրոսեան, իսկ քարտուղարներ՝ Սաղաթել Յարութիւնեան, Արամ Գրիգորեան, Նորայր Ադալեան եւ Վահագն Գրիգորեան:

(*) Համագումարին մանրամասնութիւնները՝ առանձին:

Ա Ն Ա Հ Ի Տ՝

ԴԻՑՈՒՀԻՆ ՀԱՅՈՑ

ԿԱՐՕ ՍՈՒՔԻԱՍԵԱՆ

Մայրութեան համաշխարհային պաշտամունքը Անահիտ դիցուհիով իր զբաղեցուցած է նաեւ նախաքրիստոնէական դարերու Հայոց իրականութեան մէջ: Մեր ժողովուրդը իր դիցաբանի մէջ յատուկ տեղ յատկացուցած է Անահիտ մայր դիցուհիին:

Անահիտ դիցուհիի մասին յիշատակութիւններ պահպանուած են համաշխարհային գրականութեան յուշարձաններէն Աւեստայի, Աստուածաշունչի, յունահռոմէական եւ հայ մատենագիրներու երկերուն մէջ: Անոր վերաբերեալ տուեալներ կան նաեւ մեր ազգագրական ու հնադիտական նիւթերու մէջ:

Հայոց Անահիտ դիցուհիի պաշտամունքի վայրերը կ'ընդգրկեն ամբողջ պատմական Հայաստանը: Անոնք բազմաթիւ են: Դիցուհիի դլխաւոր մեհեանը կը գտնուէր Բարձր Հայքի եկեղեաց գաւառի Երիզա աւանին մէջ, Եփրատ գետի ափին: Այս գաւառին մէջ Անահիտ դիցուհիի պաշտամունքն այնքան տարածուած էր, որ ամբողջ գաւառը, ըստ յունահռոմէական պատմագիրներ Ստրաբոնի, Պլինիոսի եւ Տիոն Դասիոսի կոչուած է Անահտական: Երկրորդ խոշոր տաճարը Աշտիշատ էր, Քարէ լերան լանջքին: Դիցուհիի մեհեաններէն մէկն ալ եղած է Արմաւիր, որ Հայոց Հեթանոսութեան հռչակաւոր կեդրոն է համարուած, ուր գոյութիւն են ունեցած նաեւ Արեւի, լուսնի պաշտուող արձաններ, արրատան համարուած անասուն, ուր քուրմերը ծառերու տերեւներ - րու սոսափիւնէն գանազան գուշակութիւններ են ըրած: Նշանաւոր մեհեաններէն մէկն ալ Արտաշատ էր: Այս մասին կը վկային պատմիչներ՝ Ագաթանգեղոս եւ Մովսէս Խորենացի:

Ըստ պատմիչ Փաւստոս Բիւզանդի, Անահիտեան սթոռը Բարձր Հայքի Աղիւծ կոչուած լերան լանջքին էր: Վասպուրականի Դարբնոցաքար վայրը գտնուղ Անահիտ դիցուհիի Մեհեանի մասին տեղեկութիւն կը հաղորդէ Հայոց պատմահայր Մովսէս Խորենացին: Տարօնի Միբին կատարին վրայ եւս Անահիտ դիցուհիին նուիրուած տաճար կար:

Խորենացիի հաղորդածին համաձայն Անահիտ Դիցուհիի մեհեաններէն մէկը եղած է Բագարանի մէջ: Կը յիշատակուի նաեւ Սիւնիքի Բաղք - Քաղունիք գաւառի Անահտաձոր տեղանունը: Այս մասին տեղեկութիւն կուտայ Ստեփանոս Օրբելեան: Ազգագրական տուեալներու համաձայն՝ Արճէշի Տիրամօր վանքի տեղը նախապէս կառուցուած էր Անահիտ դիցուհիի տաճարը: Պատմական Գողթն գաւառի Վերին Ագուլիսի Աստուածածին եկեղեցիին տեղն ալ հինէն Անահտական մեհեան կար: Անահտական մեհեաններ գոյութիւն ունեցած են նաեւ Վան (Այտամեա) եւ Վաղարշապատ (Արտեմիս): Մատենագիրը Տիոն Դասիոսի հաղորդածին համաձայն՝ Պոմպէոս զօրավարը, Ազուանքի սահմանը ելլելու նպատակով Արտաշատէն մեկնած է դէպի հիւսիս, եւ գաղար առած Քուռ գետի ափին գըտներուղ Անահիտեան գաւառը: Այս վկայութեամբ կը հաստատուի, որ Հայաստանի հիւսիս - արեւելեան տարածութիւններու, այսինքն՝ Ուտիք - Արցախի Հայութիւնն ալ ունեցած է իր Անահտական գաւառն ու պաշտամունքը: Այսպէսով, Անահիտ դիցուհիի պաշտամունքը տարածուած էր ամբողջ Հայաստանի մէջ, բայց բուն կեդրոնը Բարձր Հայքն էր, ուրկէ, տարածուած է Արտաշեան դարշ, ուր եւ ստեղծուած են պաշտամունքի մեծ կեդրոններ՝ Արտաշատ, Արմաւիր, Բագաւան: Այս պաշտամունքը տարածուած էր նաեւ հարաւային Հայաստանի մէջ, ապա՝ Սիւնիք, Գողթն, Տարօն եւ Հայոց Արեւելեան շրջանը:

Մեհեաններու մէջ սպասարկող կրօնաւորները քուրմերն էին ու քրմապետերը: Մեհեանները հանդիսացած են նաեւ մշակոյթի կեդրոններ: Հայ քուրմերը, իրենց հոգեւոր սպասաւորութեան հետ կատարած են նաեւ մտաւոր աշխատանք, զբաղած են բժշկութեամբ, երաժշտութեամբ, աստղագիտութեամբ, պատմագրութեամբ, տոմարով: Անոնք գիտակցած են նաեւ երկրի կրթական կեանքը:

Մայրութեան համաշխարհային պաշտամունքը հայ ժողովրդի մէջ արտայայտուած է Անահիտ դիցուհիի միջոցով, Պարսիկներու մէջ՝ Անահիդային, Յոյներու՝ Արտեմիսի, հռոմէական աշխարհին մէջ Տիանայի, Եգիպտոս՝ Նիւթի միջոցով: Անահիտ դիցուհիի պաշտամունքը, ինչպէս կը տեսնենք, թէեւ չատ երկիրներու մէջ տարածուած է, բայց ոչ մէկ տեղ անոր այնքան մեծ ու բազմակողմանի զօրութիւն չէ վերապրուած, որքան Հայաստանի մէջ, ուր անոր պաշտամունքը լայն ժողովրդականութիւն է վայելած:

Անահիտ մայր դիցուհիի պաշտամունքը թէեւ հնագոյն արեւելեան ընդհանուր ծագում ունի, բայց Հայերու մէջ առանձնակի զբաղեցուցած է, հայկական իւրօրինակ մշակումով: Արդարացի է արեւելագէտ Գրայցէրը, որ Անահիտ Հայոց մայր դիցուհին կը համարի բոլոր նմանօրինակ դիցուհիներու նախատիպը: Անահիտը Հայոց դիցարանի մէջ բացառիկ տեղ զբաւած է: Այս մասին կը տեղեկանանք Արշակունի արքայ Տրդատ Մեծի Գրիգոր Լուսաւորչին ուղղած հետեւեալ խօսքին. - «Մահ կուտամ քեզ, եթէ յանձն չառնես կուռքերուն պաշտամունք մատուցել, մանաւանդ այս Անահիտ Մեծ Տիկնոջը, որ մեր ազգի փառքն է եւ կենսատուն, զոր կը պաշտեն բոլոր թագաւորները, նոյնիսկ՝ Յունաց թագաւորը: Ան է բոլոր զգաստութիւններու մայրը. բարերարը ամբողջ մարդկային բնութեան ... դուն անոնց պատիւ ղլանալով, սուտ կը համարես նաեւ Մեծ Անահիտը, որով կ'ապրի եւ կենդանութիւն ունի մեր Հայաստան երկիրը»: Արդաթանգեղոսի չնորհիւ արձանագրուած եւ մեզի հասած արքայի այս վերաբերումը մայր դիցուհիին հանդէպ, չատ կարեւոր նշանակութիւն ունի Անահիտ դիցուհիին բնութագրելու առումով: Այսպէս՝ արքայի «մանաւանդ այս Անահիտ Մեծ Տիկնոջ» արտայայտութիւնը ցոյց կուտայ, որ Անահիտը Հայոց դիցարանի մէջ, իրօք, բացառիկ տեղ զբաւած է, անոր պաշտամունքը Հայաստանի մէջ տարածուած է ամէն տեղ: Անահիտ դիցուհիին նկատուած է «մեր ազգի փառքն ու կենսատուն, մայրը բոլոր զգաստութիւններու»: Մեզի համար որոշակի ու յստակ կը դառնայ Անահիտ մայր դիցուհիի կերպարը, եթէ նկատի ունենանք «զգաստութիւններու մայր» բացատրութեան այն բոլոր հոմանիշ իմաստները, որոնք արտայայտուած են հին ու նոր հայերէնի բացատրական բառարաններուն մէջ: Զգաստութիւն հասկացումին հոմանիշ իմաստներն են՝ զգօնութիւն, աչալրջութիւն, սթափութիւն, խոհեմութիւն, ուշիմութիւն, լրջութիւն, ողջմտութիւն, ողջախոհութիւն, պարկեշտութիւն, առաքինութիւն, չափաւորութիւն, ժուժկալութիւն, խոնարհութիւն, համեստութիւն, զգուշաւորութիւն, զգաստամրտութիւն, բարոյական զօրաւածութիւն, ամօթխածութիւն, մաքրակեցութիւն: Այս բոլոր իմաստները կ'արտայայտեն այն բնորոշ դիծերը, որոնցմով օժտած էր հայ ժողովուրդը իր Անահիտ մայր դիցուհին, որը ինքնին բարոյական կատարելութեան տիպար է: Դիցուհիի կերպարի բացայայտումին առումով կարեւոր նշանակութիւն ունի նաեւ Տրդատ Մեծ արքայի հրովարտակի հետեւեալ խօսքը՝ «Թող ողջոյն եւ խաղաղութիւն հասնի աստուածներու օգնութեամբ, պարարտ լիութիւն՝ արի Արամազդէն, նամականութիւն՝ Անահիտ Մեծ Տիկնոջմէն, քաջութիւն՝ ամբողջ Հայաստանին քաջ վահագնէն: Հոս կ'ենթադրուի որ Անահիտ դիցուհին Հայոց արքաները, եւ առհասարակ ամէն ոք Հայաստանի մէջ, խնամակալութիւն հայցած է:

Ըստ Հայոց հեթանոս համոզումին՝ Անահիտ դիցուհին այն զօրութիւնն է, «որով կ'ապրի եւ կենդանութիւն ունի մեր Հայաստանը»: Դիցուհիին վերագրուած են արարող եւ սերնդագործութիւնն ապահովող յատկութիւններ, որոնցմով ան ներկայացած է որպէս պտղաբերութեան, արգասաւորութեան, մայրութեան խորհրդանշան: Անահիտը, իբրեւ պտղաբերութեան դիցուհի, առընչուած է բուսականութեան հետ: Ագաթանգեղոսի այն յիշատակութիւնը, թէ Տրդատ Մեծ հրամայեց Գրիգոր Լուսաւորչին որպէսզի պահներ եւ թարմ ճիւղեր նուիրաբերէ Անահտ դիցուհիի մեհեանին, ենթադրել կուտայ, որ ունեցած են խորհրդանշական իմաստ: Անահիտ դիցուհիին վերագրուած են բժշկական յատկութիւններ եւ անկէ առողջութիւն են հայցած: Երբ մեր Արտաշէս արքան Ադրիանոս կայսեր կարգադրութեամբ գացած է Պարսկաստան հաշտութիւն կնքելու, հանապարհին հիւանդացած է: Աբեգեանները տոհմէն Աբեղ իշխանը ուղարկած են Երիզայի Անահտեան մեհեանը, հիւանդացած արքայի համար առողջութիւն եւ արեւշատութիւն խնդրելու:

(Մնացեալը յաջորդով)

ՈՏՆԱԳՆԴԱԿ

ԱՀԱ ՀԱՍԵԱԼ Է ԺԱՄ...

Բանի մը օրերու, չբսելու համար ժամերու հարց է այլեւս, ամիսներէ ի վեր արծարծուած մարզական կարեւորագոյն եզերքին աշխարհի առնաձեռակի բաժակի տատնեաերեքերորդ մրցումներուն սկսիլը:

Ֆրանսական խումբը չատ քաջալերուած է Կուալեմալային կազմին դէմ, բարեկամական եւ փորձառական հանդիպումին, իր տարած ջախջախիչ յաղթանակով՝ (8 - 1):

Այդ ակար խումբին յանդիման, եռապոյներու անբաղդատելի զօրեղութիւնը, երբեք չի կրնար ներկայացնել փաստ մը, որ Փլաթինիի չարքայիններուը իսկական մրցումներուն, դաչա իշնեն հատանական յաղթանակները ապահովելու յամրոյութեամբ: Այդ ցնորային արդիւնքը տեսնելով, սա երեւակայութեան յանդեցայ, որ եթէ Ֆրանսայի ազգային նոյն կազմը, այդպիսի մրցում մը կատարէր, Տէսթինի մեր հայկական խումբին դէմ, թերեւս նոյնքան «զարմանահրաշ» յաղթանակ մը չարձանագրէր...: Յունիս 1-ին իսկ, պիտի տեսնենք ապացոյց մը՝ Քանատայի ընդդէմ, իրենց առաջին բախտին: Իսկ զալով Խորհրդային Միութեան, որուն առաջնակարգ խումբերէն մին՝ Դինամօ (Կիեւ) պեռ անցեալները փառաւոր յաղթանակ մը կը տանէր, Եւրոպայի բաժակի վերջնական հանդիպումին ապահովել Աթլէթքօ-ի (Մատրիտ) դէմ (3 - 0), մատնոզութեան մատնեց Ֆրանսացիք, որոնք իրենց չարքին առաջին հանդիպումներուն մէջ, իրենց հակառակորդ պիտի ունենան նոյնինքն Խորհ. Միութիւնը: Բայց, անմիջապէս յայտնենք որ, խորհրդային խումբի մը, կամ որեւէ ուրիշ երկրի մը մէկ խումբին յաղթանակը այդ կարգի մրցումներու ընթացքին, չի կրնար երաշխաւորել բացարձակապէս իրենց պատկանած ազգային խումբին յաղթութիւնները, Համաշխարհայինին մէջ: Արդարեւ, անցեալին, վեց կամ եօթը անգամներ, Եւրոպայի ախոյենական բաժակին տիրացող անպարտելի Մատրիտի Ռէալը, թիկունք մը չհանդիսացաւ որ ապահովէ ազգային խումբը նոյն ժամանակներուն յաղթանակը աշխարհի բաժակի մրցումներուն: Դեռ չորս տարիներ առաջ իսկ, իրենց հողին վրայ կատարուած այդ մրցումներուն անոնք պարտութեան կը մատնուէին, մարքառումներու առաջին հանդրուաններուն իսկ: Քանի մը չարաբիներ առաջ, որպէս հատանական յաղթողներ կը ներկայացնէինք եւս Ֆրանսա. մաղթենք որ այս անգամ ալ աւելի բախտաւոր ըլլան քան 1982-ին, երբ գոհը կը դառնային պերմանական խումբին, վերջնական մրցումէն չատ քիչ առաջ: Մինչ ուրիշ անդամներ, իրենք եւս կ'անհետանային առաջին մրցումներու ընթացքին իսկ, անփառունակ վերադարձի ճամրան բռնելով:

Ընենք հետաքրքրութեան համար նաեւ որ, այս մարզական փառատօնին հետ, կը ցցուի եւրոպական հսկայական գործառնութիւն մը, որ կը հասնի երեք միլիառանթիմի ... Վերջնական յաղթանակը խլող խումբի մը խաղացողները պիտի դրպանեն պատկառելի դումարներ: Սպառնալով Յունիս 29-ի օրուան հերոսին, թզկէ որ բացագանչեմ - Ո՛վ գնդակ դուկլոր, որ առասպելական հմայքովդ քու, թէ մարզադաշտերու մէջ, թէ պատկերասփիւռներու առաջ, պիտի մագնիսացնես միլիառաւոր հանդիսականներ, իրաւ որ հրաշալի ես, պէտք է խոստովանիլ:

×

Այս տողերը գրելէ ետք ... այլ առակ լուսարուք: Ցնծութիւնը երկար չտեւեց Ֆրանսացիներու կայանին մէջ: Կուալեմալային դէմ իրենց տարած մեծազոյզ յաղթանակէն վերջ, անսպասելի ձախողութեան մատնուեցան անոնք, իրենց երկրորդ բարեկամական մրցումին, զոր կը մղէին Մեքսիկայի ազգային խումբի «յուսատու»ներուն դէմ: Նկարագրող Ֆրանսացիք այս անյաջողութեան պատրուակ ցոյց կուտան տիրող սաստիկ տաքը ... չենք կարծեր սակայն որ անցեալ օր իրենց փառաւոր յաղթանակին օրը, օդը նուազ տաք եղած ըլլար: Զախողութեան պարագային սովորական գործած է արդարացուցիչ պարագայ մը ներկայացնել: Իրականին մէջ Ֆրանսացիք մեծ ճիգերով կը վազէին մէկ ծայրէն միւսը, առանց տաքէն նեղուելու կամ յոգնութեան նշան ցոյց տալու: Եթէ հիրցանք յաղթանակել առաջին պատճառը սա էր թէ, այս անգամ իրենց դէմ մաքառողը չատ զօրաւոր խումբ մըն էր, բոլորովին տարբեր առաջնէն: Եթէ ձախողութիւն ներու պատճառ պիտի նկատուի տաքը, կամ պաղը, վա՛յ է եկեր մեր, աւելի ճիշդը ոտնագնդակի դէմուն: Ամէն պարագայի մէջ, դեռ ծայրն ենք ծրարոց եւ բուն դժուարութիւնները հիմա պիտի սկսին, երբ Յունիս 1-ին Ֆրանսա մրցի Գանատայի դէմ:

Մաղթենք որ օդը մեզմ ըլլայ...:

ԳԵՂԱՄ ՏԷՐ - ԱՆԴՐԻԱՍԵԱՆ

ՏԵՐԵՒԱԹԱՓ

Վերջին քանի մը տարիներու ընթացքին, մահը իր տխրածանուն ժանիքը կախած է Մեծ Եղեռնի «մնացորդաց»ին վրայ, քաղ լռութիւն, ոչ ոք խօսք ունի այս ուղղութեամբ: Արդարեւ մանկութիւն չունեցող կամ չապրող սերունդը հետզհետէ աւելի կը նօսրանայ ու ցաւալի եւ բեւեռիներու դուռ կը բանայ, տեղիքներ հանդերձ տխուր եւ անակնկալ պարագաներ:

Այս է բովանդակ իրականութիւնը, բուն կ'ենթարկուինք ակամայ, ընդունելով հանդերձ կը հետեւինք բնութեան տխուր պարտադրանքին, «կամք քո եղիցին» երկիւղածութեամբ արտասանելով:

Բարի եւ հեզահամբոյր Շահնազարեան Պիթլիսցի, ծնած 1884-ին, հոգին յանձնեց քանի մը օր առաջ: Վերոյիշեալ երկար տարիներու ընթացքին միայն մէկ բան լաւ կը հասկնար, այսինքն Հայ, Հայութիւն, ազատութիւն եւ ժողովրդավարզ ու սարք. տեսաւ ու ապրեցաւ իր երազած կեանքը Հայաստանի Հանրապետութեան ժամանակ:

Մասնակցած է Սարդարապատի կռիւներուն Դրօք բանակին մէջ. որպէս լաւագոյն զինուոր կատարած է իր ազգային պարտականութիւնը լիովին: Որպէս հայրենասէր եւ քաջ կռուող մասնակցած է Նէմրութի հերոսամարտին երեք հարիւր զինուորներու հետ: Ղեկավարութեամբ զարգ մը հին Ֆէտայիներու, Յարութիւն Տէրօեանի, Յակոբ Յովհաննէսեանի Պէթլիսցի, զինուոր Ֆրանսական բանակին, որ կը յաջողին 220 թուրք զինուորներ բանելու գործը փութացնել եւայլն: Այս ընտրեալներու մէջ կ'ըլլայ Վարդան Շահնազարեան ու կը կատարէ իրեն վիճակուած պարտականութիւնը: Հոկտեմբերեան յեղափոխութեան ընթացքին ան կանգնեցաւ կ'ըլլայ ու կ'ապրի Փետրուարեան եղբայրասպանութիւնը՝ օրերով: Որպէս մաքուր հայ, կ'անդրադառնայ տխուր եղելութեան, կը հեռանայ հայրենիքէն ու կ'ապաստանի Պուլկարիա:

Հայրենիքի ազատութեան պատերազմի նուիրեալ մը, որ կը հասնի երեք միլիառանթիմի ... Վերջնական յաղթանակը խլող խումբի մը խաղացողները պիտի դրպանեն պատկառելի դումարներ: Սպառնալով Յունիս 29-ի օրուան հերոսին, թզկէ որ բացագանչեմ - Ո՛վ գնդակ դուկլոր, որ առասպելական հմայքովդ քու, թէ մարզադաշտերու մէջ, թէ պատկերասփիւռներու առաջ, պիտի մագնիսացնես միլիառաւոր հանդիսականներ, իրաւ որ հրաշալի ես, պէտք է խոստովանիլ:

×

Այս տողերը գրելէ ետք ... այլ առակ լուսարուք: Ցնծութիւնը երկար չտեւեց Ֆրանսացիներու կայանին մէջ: Կուալեմալային դէմ իրենց տարած մեծազոյզ յաղթանակէն վերջ, անսպասելի ձախողութեան մատնուեցան անոնք, իրենց երկրորդ բարեկամական մրցումին, զոր կը մղէին Մեքսիկայի ազգային խումբի «յուսատու»ներուն դէմ: Նկարագրող Ֆրանսացիք այս անյաջողութեան պատրուակ ցոյց կուտան տիրող սաստիկ տաքը ... չենք կարծեր սակայն որ անցեալ օր իրենց փառաւոր յաղթանակին օրը, օդը նուազ տաք եղած ըլլար: Զախողութեան պարագային սովորական գործած է արդարացուցիչ պարագայ մը ներկայացնել: Իրականին մէջ Ֆրանսացիք մեծ ճիգերով կը վազէին մէկ ծայրէն միւսը, առանց տաքէն նեղուելու կամ յոգնութեան նշան ցոյց տալու: Եթէ հիրցանք յաղթանակել առաջին պատճառը սա էր թէ, այս անգամ իրենց դէմ մաքառողը չատ զօրաւոր խումբ մըն էր, բոլորովին տարբեր առաջնէն: Եթէ ձախողութիւն ներու պատճառ պիտի նկատուի տաքը, կամ պաղը, վա՛յ է եկեր մեր, աւելի ճիշդը ոտնագնդակի դէմուն: Ամէն պարագայի մէջ, դեռ ծայրն ենք ծրարոց եւ բուն դժուարութիւնները հիմա պիտի սկսին, երբ Յունիս 1-ին Ֆրանսա մրցի Գանատայի դէմ:

Մաղթենք որ օդը մեզմ ըլլայ...:

ԳԵՂԱՄ ՏԷՐ - ԱՆԴՐԻԱՍԵԱՆ

պետական հայրենիք 1929-ին:

Վարդան միայն մէկ բան լաւ կը հասկնար ի մէջ այլոց. ճնշուած ժողովուրդը կրնար մշակել ազատութիւն, որ ներս մտրդավայել ազատութիւն, որ պիտի ըլլայ հաւանաբար արդարամիտ համբան. ինչպէս նաեւ մարդկային իրաւունքի պաշտպանումն եւ ազգերու իրաւական դերը: Այս կարգի հարցերու չուրջ ան կ'ունենար յաճախ այլազան երկխօսներ, որոնցմով կ'ողեւորէր իր շրջապատը, տալով նուիրական պատկերներ Տարօնի հերոսներու կեանքին նկատմամբ. մասնաւորապէս Սդբիւր Սերոբ իր կորիւններով՝ որոնք անտարակոյս ամբողջ Սասունը կը պատկերացնէին յաճախ ու միայն զարերու ատրուկ կեանքի րարձման համար:

Հեզահամբոյր ձերունի Վարդան միշտ կը հետաքրքրուէր ազգային գործերով. աւելի ճիշդ, ան եղած է անդադրուկ նուիրատու Մշակութային Տան, Կապոյտ Խաչին, Համազգայինին եւ մանաւանդ այլ անուններով: Իր մահէն առաջ եղած է ահասկ մը «յաճախորդ» Մշակութային Տան կողմէ պատրաստուած հացկերոյթներու ետքն:

Եւ ահա, Վարդան քեռին, Պիթլիսցի ծերունին կը բաժնուի մեզմէ առանց փափաքելու որ մենք ողջ մնացող հայրենակիցներ՝ հանդիսաւոր կերպով ոտնէկնիք իր հարիւրամեակը: Արդ այս կարգի մտածելակերպի, ան միշտ հակառակ էր եւ այդպէս փակեց աչքերը կեանքին:

Պիթլիսցի Վարդան, հոգեթոմբդ թեթեւ յաւիտենական կեանքիդ առընթեր՝ խաղաղութիւն կը հայցենք բոլորիդ անխտիր:

×

Օրերս յանկարծամահ եղաւ Պոլսահայ նուագածու Գարագաչեան Հրանդ, - (88 տարեկան) - որ կրցած էր երգել ու նուագել արարական քաղաքներու մէջ (Ալժերիա) Մարսէյլ, ինչպէս նաեւ Փարիզի մէջ: Մարսէյլի մէջ յաճախ նուագած է Մարբերդի Հայրենակցական Միութեան գանազան հանդէսներուն եւայլն:

Փարիզի մէջ յաճախ ունեցած է Զօպանեանի եւ Շաւարշ Միսաքեանի նման ունկնդիրներ, որոնք գնահատած են Հրանդի դեղարուեստը: Մարսէյլի Հայութեան չատ ծանօթ Հրանդ Գարագաչեանը իր յօրինած երգերով քաջածանօթ էր բոլորին:

Ահա՛ երկու ընդող կանթեղներ որոնք իրենց նախնտրած աշխատանքով «բան» մը տուին ազգին:

Սիրելի Հրանդ, նուագիդ քաղցրահունչ ալիքները մեզ պիտի մօտեցնեն քեզի երկար ժամանակ:

Հանգիստ լե՛ր յաւիտենական կեանքիդ մէջ:

Մ. Թ.

գերմանահայ լուրեր

Ապրիլ 29-ին Գերմանիոյ Նախագահ Վայցէքէր Պէռլինի մէջ բացումը կատարեց օտար արուեստագէտներու նուիրուած նկարչական ընդունելութեան յուշահանդէսի մը: Յուշահանդէսը - միւս երկերը - կազմակերպուած էր օտարներու հարցերու պատասխանատու՝ Տիկին Ֆունքէի կողմէ:

Յուշահանդէսին մասնակցելու հրաւիրուած էր նաեւ նկարիչ Յովհաննէս Թօփեօլու (Ազատեան). ան Պոլսէն է, նախկին սան Ս. Խաչ Դպրեվանքի: Գերմանիոյ արուեստի ընդնակներուն բաւական ծանօթ անուն մը, որուն մասին տակաւին չատ բան բաւած կամ գրուած չէ Սփիւռքի ընդնակներուն մէջ:

Յովհաննէս Թօփեօլու կ'ընդունի հրաւէրը պայման դնելով սակայն, որ յուշահանդէսի յուշակարգին մէջ իր անունին դիմաց իր ազգութիւնը արձանագրուի «Հայ»: Հակառակ գոյացած համաձայնութեան, գրքոյկին մէջ անոր անունին դիմաց կը գրուի. - «Ծնած՝ Թուրքիա»: Մինչեւ նման այլ պարագաներու, ծնընդավայրին հետ յիշուած է անպայման արուեստագէտի մը ծագումը:

Բացումի նախօրեակին՝ Ապրիլ 28-ին, Յովհաննէս Թօփեօլու կը տեսնէ կատարուածը, ու անմիջապէս իր բողոքի արտայայտութիւն իր պատառները կը ծածկէ սեւ կերպասով. ապա յուշասրահի դրան առջեւ ինքզինքը իր եղբօր հետ կռնակ կռնակի կը կապէ: Նոյն ժամերուն հոնկէ կ'անցնի զատակազմի նախագահը. հետաքրքրուած, բացատրութիւն կ'ուզէ: Յովհաննէս կը պնդէ, որ սրբագրուի կատարուած սխալը, քանի որ իր նկարներուն եւ ազգային ինքնութեան միջեւ սերտ կապ մը գոյութիւն ունի, եւ չընդունիլ այդ պարագան, կը նշանակէր իր գործը սխալ մեկնաբանելու պատճառ դառնալ:

Դէպքը ուշադրութիւն կը գրաւէ. «Փըրանճֆուրքեր Ալկէմայնէ Յայթունկ» օրաթերթը Մայիս 12-ի թիւին մէջ կ'անդրադառնայ պատահարին ու կ'արտատպէ հայազգի նկարիչին մէկ պատառը, աւելցնելով, որ «չէր ուզեր Թուրք կոչուիլ»: Կ'անդրադառնայ նաեւ գերմանական հեռատեսիլը. երբորդ կայանը հարցազրոյցի մը կը հրաւիրէ զինք, որ կը հեռասփռուի Մայիս 20-ին:

Յովհաննէս Թօփեօլու պաշտօնապէս ալ կը դիմէ պատկան մարմիններու, որպէսզի յուշակազրքին մէջ սրբագրութեան էջ մը աւելցուելով հարկաւոր բացատրութիւնը տրուի: Զինք կը վստահեցնեն, որ գոհացում պիտի տրուի իր պահանջքին, ու ան կը վերցնէ իր պատառները ծածկող սեւ կերպասները: Յուշահանդէսը կը շարունակուի. Պէռլինէ հեռ պիտի այցելէ Պօհում, եւ գերմանական այլ քաղաքներ:

ՉԱՅՆԵՐ ԳԱԻԱՌԷՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ

ԲԱՑԱՌԻԿ ՁԵՌՆԱՐԿԻ ՄԸ ԱՌԹԻԻ

—×—

Մարսէյլի վերջին տարիներու մեր հայկական կեանքին մէջ, բացարձակ նորութիւն էր արուեստանոցի մրցոյթը՝ որ տեղի ունեցաւ Կիրակի, Մայիս 11, կէսօրէ վերջ՝ Սուրբ Թարգմանչաց Մայր եկեղեցւոյ սրահին մէջ:

Այս եղակի ձեռնարկը, որուն մասնակցեցան Մարսէյլի Ամէնօրեայ թէ Միջնեայ վեց դպրոցներէ, 6-էն 18 տարեկան, 16 աշակերտ - աշակերտուհիներ, կազմակերպողն ու ներկայացնողը Պոլսահայերու Մշակութային Միութիւնն էր: Հանդիսութեան բացումը կատարելով՝ Միութեան նախագահ՝ Պ. Հրաչ Խոէն՝ մէկ վայրկեան լռութեամբ յարգել տալէ ետք՝ կատմոն Տրֆէոի յիշատակը, ընդգծեց որ Պոլսոյ եւ արուեստի այլ գաղութներու մէջ, նման ձեռնարկներ սովորական են, եւ հարկ է որ Փրանսահայ գաղութն ալ նման միջոցներով քաջալերէ մեր նոր սերունդը մեր մեծասքանչը աւելի սիրելու, անոր գոհարներուն աւելի ծանօթանալու: Ապա, Պ. Գառնիկ Թուրաչ ներկայացուց մրցոյթի քննիչ յանձնախումբի (ժիւրի) անդամները: Տիկին Մանուչ Շահմիրեան, Պ. Սարգիս Տուրսուն եւ Լքս - ան - Փրովանսի համալսարանի հայերէն լեզուի ուսուցիչ, փըրոֆ. Ռոպէր Տէր - Մերկերեանը, ինչպէս նաեւ մրցոյթի պայմանները:

Մասնակիցները հերթով բեմ բարձրացան, եւ արտասանեցին պարտադիր «Հայրենիքիս հետ», «Գարուն է» եւ «Խօսք ընդ Աստուծոյ» կտորներէն մին, ինչպէս նաեւ մէկական ազատ արտասանութիւն:

Ներկաները չուրջ 150 հոգի, բուռն ծափերով դիմաւորեցին մասնակիցներու ելոյթները. անշուշտ այս սկզնական տղոցմէն կատարեալը սպասել կարելի չէր, բայց գնահատելի է անոնց ջանքերն ու համարձակութիւնը:

Մրցանակի արժանացան, Անժէլիք Ահարոնեան, Այլին Գալայճեան, Անոյշ Տօնապետեան, Էմմանուէլ Գամիսեան եւ մանաւանդ մեծ ապրումով արտասանող պատանի Արթօ Պէքճեանը եւ ութամեայ Հուրիկ Ահարոնեանը:

Փակման խօսքը ըրաւ Մայր Եկեղեցւոյ հոգեւոր հովիւ՝ Գարեգին Վարդապետ Պէքճեան, որ վեր հանեց հայերէն լեզուն արժեւորող ձեռնարկներու կարեւորութիւնը, իր այս դեղեցիկ նախաձեռնութեան համար, եւ մաղթեց որ այս մրցոյթը ամէն տարի կրկնուի, մասնակիցներու աւելի մեծ թիւով եւ հետաքրքրութեամբ:

Ապա՝ ներկաները հիւրասիրուեցան ճոխ պիւֆէով:

ՀԵՐՄԻՆԷ ՊՕՂՈՍԵԱՆ

×

ԼԻՈՆ

ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆԸ

—○—

Իր 14-րդ համախումբին առթիւ՝ որ տեղի ունեցաւ Լիոնի մէջ Հոգեգալուստի օրերուն, Փրանսահայ Մշակութային Միութիւնը կազմակերպած էր ընդունելութիւն մը Ազգային Տան սրահին մէջ: Ներկայ էին զանազան կազմակերպութիւններու ներկայացուցիչներ եւ նաեւ՝ Տիկին Լուի, փոխ - նահանգապետ՝ որ իր իրաւասութեան մէջ ունի զանազան համայնքներու հետ յարաբերութիւնները:

Կեդրոնական վարչութեան քարտուղարը, Ժորժ Սարեան տուաւ տեղեկութիւններ միութեան նպատակներուն մասին եւ չեչտեց թէ Փրանսայի Հայերը, թէեւ Փրանսացիներ, կ'ուզեն պահել իրենց ինքնութիւնը եւ այդպէսով նոր բանով մը հարստացնել Փրանսական մշակոյթը: Ըսաւ թէ՝ Մշակութային Միութեան գլխաւոր դերն է յարաբերութիւն մշակել խորհրդային Հայաստանի հետ եւ իրարու ծանօթացնել իւրաքանչիւր ազգի մշակոյթը:

Պատասխանեց Տիկին Ժանին Լուի, ըսաւ թէ հայ հայրենակիցները արեւէ դըժուարութիւն չեն յարուցաներ Գաստութեան եւ թէ իր աշխատասենեակին դուռը բաց է միշտ Հայերուն առջեւ:

Համազումարը, ի ներկայութեան կեդրոնական վարչութեան երկու նախագահներուն՝ Արտաւազդ Պէրպէրեանի եւ Սարդիս Թաթիկեանի, տեղի ունեցաւ Լիոնի մասնաճիւղին սեփական տան մէջ. արծարծուած հարցերէն մէկն էր Լիոնի չըրջանին գօրացումը՝ ուր միութիւնը ակընկալուած թիւով անդամներ չունի:

ՎԱՂԻՆԱԿ ՄԻՍՔՃԵԱՆ

ԱՌԱՍՏԱՂԸ

ՌՈՊԷՐ ՀԱՍՏԷՃԵԱՆ

Ոչ մէկ կին գիշերած է հոս, ոչ մէկ կին ներկայ գտնուած է նախաճաշի ժամէն առաջ, այն ժամուն՝ երբ ես անկողնիս մէջ կարգ մը անհաճոյ պէտքեր կը գոհացնեմ, ինչպէս միզաման կամ պէտքամանի պահանջել, կամ վերադարձնել, եւայլն: Ճիշդ է որ բժիշկը Տիկին Ալիսին մէկ գիշեր միայն արտօնած է մնալ այտեղ, բայց ի վերջոյ հիւանդը պզտիկ տղեկ մըն է, եւ մայրը գիշերները չատ ուշ պիտի մեկնի, առտուներն ալ կանուխէն պիտի գայ վազելով: Եւ ասիկա ... անհանգիստ բան է ինծի...:

Մխախտի թեթեւ հոտ մը կը հասնի յանկարծ առնդերուս: Պէտքարան երթալու համար չէր որ դրացուհիս նըրբանցք եւած էր ուրեմն: Սենեակէն դուրս եւլելուն պէս, գլանիկ մը վառեց ու հիմա կը ծխէ հոն, ոտքի կանգնած, առանձին: Կը ծխէ ինքնիրեն, մէկ վեր, մէկ վար քալելով ամայի այդ նրբանցքին մէջ, որ հիւանդանոց կը հոսի: Կը ծխէ եւ կ'ընէ այն ինչ որ անխուսափելիօրէն կ'ընէ առանձին մնացած ամէն մարդ. մտածել: Ուրեմն կը ծխէ ու կը մտածէ: Կը մտածէ ով գիտէ ինչերու մասին, կը վերյիշէ ինչեր ինչեր...: Հինգերէն եկող ու նորերուն հետ խառնուելով դէպի ապագայ գացող ինչ մտածումներ...: Այդ բոլորը այսպիսի ժամու մը մարդուս միտքէն դուրս կը պոռթկան ճիշդ այն - պէս ինչպէս սիկառին ծայրէն դուրս կը պոռթկայ ծխախոտին մուխը, այրելով ու դէպի օդը ցնդելով...: Ես, պառկած տեղէս, առանց ոչինչ տեսնելու, կը հետեւիմ յետին չարժումի, տեսանելի կամ անտեսանելի ամէն տեսակ չարժումի, այսինքն թէ՛ մտածումներուն չարժումին, եւ թէ ծխախոտի մուխին խաղերուն: Եւ կը գուշակեմ տակաւին թէ Ալիսին մտածումները ի վերջոյ կուգան, կը կեդրոնանան սա անկողնին մէջ պառկող Աբամիկին չուրջ, ինչպէս որ ծխախոտին մուխերը, դառնալով ու դառնալով, ի վերջոյ կը լուծուին, կ'անհետանան ճիշդ նոյն կէտին վրայ: Տիկին Ալիս կը մտածէ իր հիւանդ տղուն մասին, կը մտածէ թէ քանի՞ օրէն պիտի ելլեն այս հիւանդանոցէն, կը մտածէ թէ ի՞նչ պիտի ընէ հոսկէ երթալէ վերջ, ինչպիսի ուղղութիւն մը պիտի տայ իր զաւկին, որ անտարակոյս մէկ հատիկ է...: Կը մտածէ դեռ ով գիտէ ինչերու մասին: Եւ պիտի մտածէ մինչեւ որ հատնի գլանիկը, մինչեւ որ գայն ճզմէ ոտքին տակ կամ նետէ անկիւնի մոխրամանին մէջ, եւ հառաչելով, երկար հառաչելով, սենեակ վերադառնայ...:

Ցանկարծ անդրադարձում մը դառնօրէն ժպտիլ կուտայ ինծի: Քիչ առաջ Տիկին Ալիսի կողմէ արտասանուած խօսքին երկրորդ մասն է որ, օդին մէջ ցնդած գացած ըլլալ թուելով հանդերձ, նոյնութեամբ կը վերադառնայ յիշողութեանս.

- Դուք հոս էք, չէ՞:

Այդպէս չէ՞ր ըսած.

- Վայրկեան մը կրնա՞մ ելլել...: Դուք հոս էք, չէ՞...:

Տիկին Ալիսին ձայնն է: Ելած է, պատուհանը առած, եւ դարձեալ ինծի կը նայի նայուածքով մը, որուն մէջ կնոջական ամէնէն չնորհալի խնդրանքը կայ...:

- Վայրկեան մը կրնամ ելլել, չէ՞...:

Եւ գլխովը Աբամիկը ցոյց կուտայ: Ըսել կ'ուզէ. վայրկեան մը Աբամիկին կրնաք ուշադրութիւն ընել, չէ՞: Թէեւ ոչինչ պիտի պատահի, բայց նորէն ալ ձեզի կրնամ վստահիլ, չէ՞:

- Օ՛, հարկաւ, հարկաւ, կը պատասխանեմ:

Տիկին Ալիս սենեակէն դուրս կ'ելլէ ու ես կը խորհիմ թէ պէտքարան կ'երթայ: Այս անդրադարձումը խուճապ մը կը տանդնի մտքիս մէջ: Մինչեւ այսօր հիւանդանոցի սենեակիս մէջ կնոջ մը ներկայութիւն չեմ ունեցած: Կիները այցելութեան եկած են ու մեկնած:

Ես ո՞ւր կրնամ երթալ որ, Աստուած իմ: Նոր զրացուհիս պիտի վիճակս: Այո, այո, անպայման պիտի: Քանի որ կը յամառի ոչինչ հարցնելու ինծի, քանի որ ոչ մէկ հարցում կ'ուղղէ հիւանդութեանս մասին, կը նշանակէ թէ պիտի: Հաստատաբար վարձն, հիւանդանոցի վարչութեան սենեակէն ըսած են իրեն: «Միակ սենեակը, զոր կրնանք տրամադրել ձեզի, կաթուածահար հիւանդ մը ունի»: «Հոգ չէ, հոգ չէ, կը բաւէ որ սենեակ մը տաք» պատասխանած է Տիկին Ալիս, ժամ առաջ իր զաւակը փրկելու խուճապին մէջ: «Եթէ ուզէք եռքը, քանի մը օր վերջ կըրնաք փոխել» աւելցուցած են հիւանդանոցի վարիչները: Տիկին Ալիս գլխովը այո մը ըսած է: Ինչ փոյթ կաթուածահարի մը ներկայութիւնը իրեն համար: Իրեն համար միայն իր զաւակը կայ հոն, պիտի չտեսնէ միւսը, պիտի չնայի իսկ միւսին: Կը բաւէ որ անկողին մը տրուի իր Աբամիկին:

Հիւանդանոցի վարչական սենեակին մէջ պատահած այս խօսակցութիւնը, զոր պարզապէս կ'երեւակայեմ, եւ որ դիտեմ սակայն թէ նոյնութեամբ պատահած է, ընդվզում չի պատճառեր ինծի: Է՛հ, պէտք էր որ ընդվզէի, բայց չեմ ընդվզիր: Ընդվզելու էի, որովհետեւ կաթուածահար հիւանդ մը ինչո՞ւ աւելի անբաղձալի ըլլայ ուրիշ հիւանդէ մը:

(Շար. 40)

-Հ. Բ. Ը. Մ.-

ՀԱՅԿ· ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ
ԸՆԴՀ· ՄԻՈՒԹԻՒՆ - ՓԱՐԻԶ

ԱՆԴԱՄԱՀԱՄԱԿՐԱԿԱՆ ԶԱՆ

Ուրբաթ, Յունիս 13, ժամը 20·30-ին

118, rue de Courcelles, 75017 PARIS

Համեղ կերակուրներ, - հաճելի մթնոլորտ, - նուագ, - պար, - ընկերային խաղեր:

Ծախքերու մասնակցութիւն՝ 100 Ֆ.:

Տեղերը ապահովելու համար կը խնդրուի Յունիս 5-էն առաջ հեռաձայնել Հ.Բ.Ը.Մ.ի Մուրճեան գրասենեակը 45 - 20 - 03 - 18 թիւին:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Պօմոնի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ թաղական խորհուրդը չնորհակալութեամբ ստացած է.- Ալբի Տիկին Անթառամ Գարագիւեանի (ծնեալ՝ Զարոյեան) մահուան առթիւ.- Տէր եւ Տիկին Մուսայելեան 500 Ֆ., Տէր եւ Տիկին Ալեքսան Պապայեան, Պ. Կակոսեան, Պ. Քաքասեան 200-ական Ֆ., Տէր եւ Տիկին Այվազեան, Տէր եւ Տիկին Կիրակոս Եղիշէ, Տէր եւ Տիկին Գէորգեան, Տէր եւ Տիկին Աչճիպաշեան, Տէր եւ Տիկին Ազատ Պասմաճեան, Պասմաճեան ընտանիք, Քէնտիրեան ընտանիք, Տէր եւ Տիկին Սահակեան, (Վալանսէն) Սանթրը էթիւտը 100-ական Ֆ., Դարբինեան ընտանիք 400 ֆրանք, Տէր եւ Տիկին Քինոսեան, Տէր եւ Տիկին Յովհաննէս Տէր-Վարդանեան, Տէր եւ Տիկին Մելիքեան եւ Տէր եւ Տիկին Տէմիրճեան 50-ական Ֆ.:

Օր· Մարի Թէրէզ Տէրտէրեանի մահուան առթիւ.- Տէր եւ Տիկին Փիլէր Իշխանեան 100 Ֆ.:

Վարդան Շահնազարեանի մահուան առթիւ.- Պ. Մարգարեան եւ Պ. Տէրոյեան 100-ական Ֆ.:

Մարի Գէորգեանի (ծնեալ՝ Տէր-Մովսէսեան) մահուան առթիւ՝ Տէր եւ Տիկին Աւետիս Կուսուզեան եւ զաւակները 300, Տիկին Տօրումեան Օրթանս, Եօթեղբայրեան ընտանիք 100-ական Ֆ., Ալբի Տիկին Արուսեան Հերոյեան 30 Ֆ.:

Սարգիս Բաբաթիֆեանի թաղման առթիւ.- Տիկին Բարարիքեան 250 Ֆ· Մարկոսեան ընտանիք, Տէր եւ Տիկին Թաշճեան 200-ական Ֆ., Նորոյեան ընտանիք, Անի Լիպրը Սերվիս, Գուրումեան ընտանիք, Տէր եւ Տիկին Սուեփան Տէմիրճեան, Սեւան Նէլի, Ըզգալիա Սիլվի, Տիկին Ազատուհի Տիրատուրեան 100-ական Ֆրանք:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Շաւիւ.-

Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Փափազեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի, Կիրակի, Յունիս 1, Շաւիլի Ս· Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցին իրենց հօր եւ մեծ-հօր՝

ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ՓԱՓԱԶԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ:

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն:

ՏՕՆ ԿԱԹՈՂԻԿԷ Ս. ԷՋՄԻԱԾՆԻ

Ս· ՅԱԿՈԲ — ԼԻՈՆ

Կիրակի, Յունիս 1, կը մատուցուի Պատարագ:

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝

ՆՈՐՎԱՆ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ՋԱՒՈՐԵԱՆ

Պատարագի ընթացքին Մաղթանք կը կատարուի Վասն Սուրբ Էջմիածնի:

Պատարագի երգեցողութիւնը կը կատարէ եկեղեցւոյ «Կոմիտաս» երգչախումբը, ղեկավարութեամբ՝ Պ. Յովհաննէս Պէրպէրեանի:

×

ԱԷՆ - Թ'ԷԹԻԷՆ
Ս· ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Յունիս 1, Կիրակի, առաւօտեան ժամը 10·30-ին, Ս· Գրիգոր Լուսաւորիչ Հայ Առաքելական եկեղեցւոյ մէջ, կը մատուցուի Հանդիսաւոր պատարագ:

Կը պատարագէ՝

ՋԱՏԻԿ ԱԲԵՂԱՅ ԱՒԵՏԻՔԵԱՆ
Կը քարոզէ՝ (Փրանսերէն)
(Գանատացի Հոգեւորական)
ՀԱՅՐ ԱՆՏՐԻ ՔՈՏՊՈՒՆ

Յաւարտ պատարագի կը կատարուի «Մաղթանք Ս· Էջմիածնի»:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Շարվիլէօ Ս· Նշան եկեղեցւոյ Ազգային Միութիւնը չնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները.- Տէր եւ Տիկին Ճէպրայէլ Պահատուրեան Ս· Նշան եկեղեցւոյ Գ· տարեդարձին առթիւ 2000 Ֆ., Ժան Կորիգեան Էֆֆոռ Այտիճեանի մահուան քառասունքին առթիւ 300, Տէր եւ Տիկին Նշան Հայթայեան -Գուրպէվուա Աբրահամեանի մահուան առթիւ 1000 Ֆ., Տէր եւ Տիկին Արման Պահատուրեան Ս· Նշան եկեղեցւոյ Վարժարանի Ամանորի հանդէսին առթիւ 1000, Ոմն (Մարսէյլէն) 500 Ֆ.:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Օգսէն Խարբութեանի մահուան առթիւ, հետեւեալ նուէրները բրած են Լիոնէն՝ Տէր եւ Տիկին Ճեպրայիլ Պահատուրեան.- 1000 Ֆ· Փարիզի Ս· Յովհաննէս - Մկրտիչ եկեղեցւոյ, 250-ական Ֆ· «Ազդարար»ի, «Յառաջ»ի եւ Հայ ուսանողներու օգն· մարմնին:

Ս. ԽԱՉ
ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ
ԱՌԹՈՒՆԻՍՏ ԵԿԵՂԵՑԻ

13, Rue de Perche — 75003 Paris

Փարիզի եւ շրջակայքի Հայ Կաթողիկէ Ժողովրդապետութիւնը սիրով կը հրաւիրէ Հայ հաւատացեալ ժողովուրդը ներկայ ըլլալու Հայրապետական Պատարագին, զոր կը մատուցանէ, Ծիրանապսի իր Ժողովուրդին առաջին Հովուական այցելութեան առթիւ:

ՅՈՎՀ. - ՊԵՏՐՈՍ ԺԸ.
Կաթողիկոս - Պատրիարք
Կաթողիկէ Հայոց

Կիրակի, Յունիս 1, ժամը 11-ին:

Յաւարտ պատարագի, հիւրասիրութիւն տեղի պիտի ունենայ Ժողովրդապետական նոր սրահին մէջ, որու պաշտօնական բացումը կը կատարէ Կաթողիկոս - Պատրիարքը:

A VENDRE

Villa F4 avec dépendance
Superficie du terrain 1419 m²
Quartier Haute Bertrandière
La Ciotat
Vue imprenable sur la mer

Tél.: (16) 42 - 08 - 43 - 77

«LES BALLETS ARMÉNIENS»

RECRUTENT

GARÇONS et FILLES
(âge minimum 14 ans)
désirant participer aux activités du groupe

Contact : 46.31.61.19 après 19h

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Աղէտն Փափազեանի եւ Արշակեր Ղաբրակեանի յիշատակին, Ղեւոնդ Թորոսեան 200 Ֆ· կը նուիրէ «Յառաջ»ին:

EXCURSION
à
Pithiviers

La Section «CROIX BLEUE de CHAVILLE»

organise

une SORTIE EN CARS A «PITHIVIERS»

LE DIMANCHE 8 JUIN

Visite, Eglise St. Grégoire et les alentours
Frais de voyage et restaurant : 125 Frs.
(par personne)

Pour tous renseignements et réservations téléphoner :
Mme BARONIAN: 47 - 50 - 23 - 72
Mme DERKALOUSTIAN: 47 - 50 - 64 - 3[illegible]
Mme CHEDOYAN: 47 - 50 - 85 - 29

—— Places limitées ——

— Dernier délai de réservation 30 Mai —
Départ de la Mairie de Chaville à 9h.

ECOLE ARMENIENNE DE BAGNEUX-CACHAN

GALA
ANNUEL

Dimanche 1er Juin à 14h30

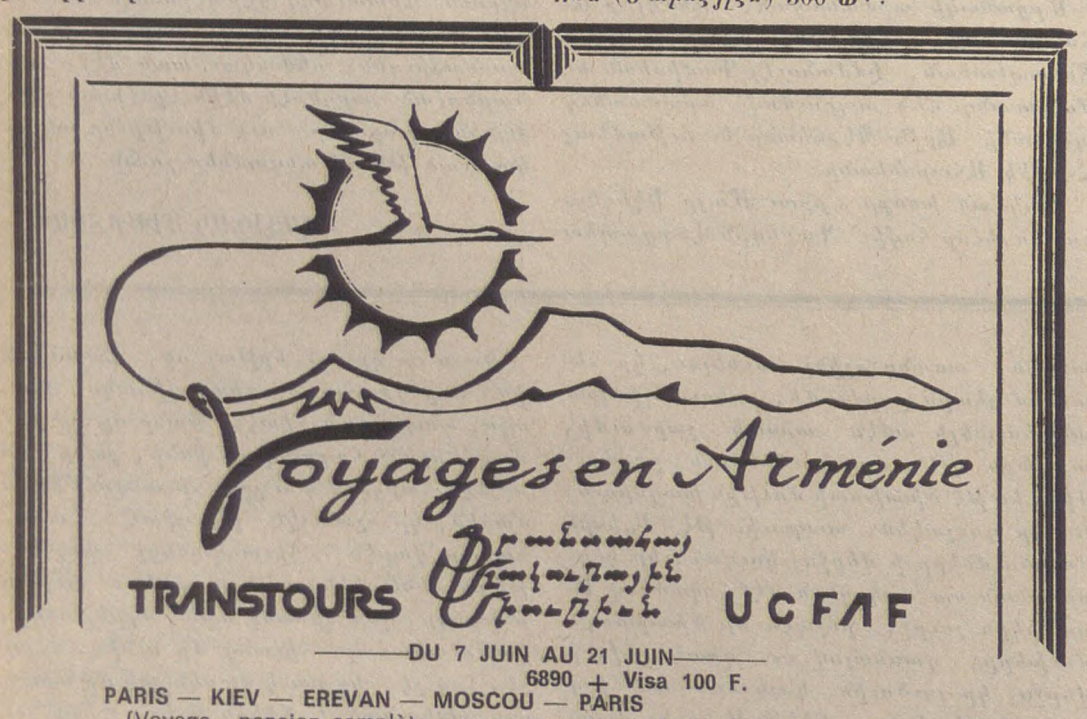
Théâtre Victor Hugo
14, ave. Victor Hugo — Bagneux

PARTIE ARTISTIQUE
AVEC LE CONCOURS DES ELEVES DE L'ECOLE ARMENIENNE

MARTEN YORGANTZ
EVELYNE ALTOUNIAN
LA TROUPE DE DANSE
ARTAMAR

Transport : Autobus 188A - Porte d'Orléans arrêt Jean Marin-Naudin

Imprimé sur les Presses du Journal «Haratch»
83, rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire : No 55935

——DU 7 JUIN AU 21 JUIN——
6890 + Visa 100 F.
PARIS — KIEV — EREVAN — MOSCOU — PARIS
(Voyage - pension complète - programme touristique - transferts aéroports)
—— SANS SUPPLEMENT, NI SURPRISE ——
Hôtels 1ère Classe, Assurances U. A. P.

EXCURSIONS : Etchmiadzine - Garni - Zvartnotz - Sevan - Ochagan - Gueghart - Hripsimé.

ETABLISSEMENTS CULTURELS : Madenataran - Musée de la Révolution - Galerie d'Art National - Panthéon arménien - Observatoire de Burakan.

TRANSTOURS
25, rue d'Argenteuil
75001 PARIS
Tél. : 42. 61. 58. 28

Permanence pour Inscriptions et Renseignements
Les Lundi - Mercredi - Vendredi - Samedi, de 16h à 18h30 auprès de — Mme. AGHAVNI KARNIGUIAN, parlant arménien et français.

PROCHAINS VOYAGES

PARIS

1er Juillet - 14 Juillet
Paris - Moscou - Erevan
7020 + Visa

10 Août - 24 Août
Paris - Leningrad - Erevan - Moscou
Paris **7350 + Visa**

6 Septembre - 19 Septembre
Paris - Kiev - Erevan - Moscou - Paris **6910 + Visa**

2 Octobre - 16 Octobre
Paris - Moscou - Erevan
6170 + Visa

Pour **MARSEILLE** s'adresser à l'U.C.F.A.F. - 65, rue Gambetta 13001 MARSEILLE

9 Août - 22 Août
Marseille - Moscou - Erevan - Moscou - Marseille **7150 + Visa**

6 Septembre - 19 Septembre
Marseille - Moscou - Erevan - Moscou - Marseille **7150 + Visa**

Tombola exceptionnelle

Le tirage de la Tombola organisée au profit du Couvent Arménien des Pères MEKHITARISTES de Saint-Lazare qui devait avoir lieu le 24 Mai est reporté à une date ultérieure, laquelle sera fixée dans le courant du mois de JUIN.

Les peintres arméniens de la région parisienne :

ALECIAN
ASSADOUR
ARDAVAZT BERBERIAN
CARZOU
DIKRAN (KHOUBESSERIAN)
JANSEM
JERANIAN
KAZANDJIAN
MARTIK
ARAXI MELOYAN
FRANÇOISE MULHER (AHARONIAN)
NORIKIAN
PAPAZ
PARKEV
RAFFI
SAMUELIAN
SHART
SIR L. (ARADIAN)

Don de la Galerie BASMADJIAN :
BOGHOSSIAN
H. HAGOPIAN
M. MANSOURIAN

ont participé généreusement à cette action, en faisant don de leurs œuvres originales dont l'estimation totale représente une valeur supérieure à FR 250. 000.

Les billets de cette Tombola sont en vente (500 F. le billet).

Galerie MATIGNON ..... 18, ave. Matignon - 75008 Paris - Tél. : 42.66.60.32
ORIENT-CONTEMPORAIN. 24, rue des Petits-Champs - 75002 Paris - Tél:42.96.54.29
Galerie BASMADJIAN .... 90, boulevard Raspail - 75006 Paris - Tél. : 42.22.00.97
CREDIT SUISSE ..... 92, Champs-Elysées, 75008 Paris - Tél. : 45.62.29.56
Collège SAMUEL-MOORAT ..... 26, rue Troyon - Sèvres - Tél. : 45.34.68.28
CCO ..... 10, quai de Bercy - 92200 Charenton - Tél. : 43.68.26.32
HARATCH ..... 83, rue d'Hauteville - 75010 Paris - Tél. : 47.70.86.60

ՇԱԲԱԹ
ՄԱՅԻՍ
31
SAMEDI
31 MAI
1986

LE NUMERO : 4,00 F

ՀԱՅԿԱԶ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE-FONDE EN 1925

83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris

Directrice: Arpik Missakian

Tel.: 47. 70. 86. 60 — Telex: HARATCH 280 868 F

C.C.P. Paris 15069-82 E — 51027317 A R.C. Paris

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա : Տար· 600 Ֆ· — Վեցամսեայ : 310 Ֆ·

Արտասահման : Տար· 700 Ֆ· — Հատը : 4,00 Ֆ·

61րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 16.236

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

61e ANNÉE — No 16.236

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ՊԷՅՐՈՒԹ

ՀԱԿԱՀԱՅ ԱՐԱՐՔՆԵՐԷՆ ԵՏՔ

ՀԱՅԵՐԸ ԳՈՐԾԱԴՈՒԻ ԿԸ ԴԻՄԵՆ

ՍՊԱՆՈՒԹԵԱՆՑ ՏԷՐ Կ'ԸՂՂԱՅ ՇԱՐԺՈՒՄ ՄԸ ՈՐ ԿԸ ՍՊԱՌՆԱՅ ՎԵՐՋ ԴՆԵԼ ՀԱՅԿ. ՆԵՐԿԱՅՈՒԹԵԱՆ ԵԹԷ...

Ցաջորդական երեք օրերու մահափորձէն ետք, աւելորդ է ըսել թէ մթնոլորտը չատ լարուած է արեւմտեան - Պէյրութ, ուր հայ փոքրաթիւ (չուրջ 5000 կը նկատուի) գաղութը ծանր սպառնալիքի տակ է: Մանրամասնութիւնները տուած էինք մեր նախորդ թիւով: 72 ժամուան մէջ, սպանուած են եօթը Հայ, պարզապէս որովհետեւ Հայ են:

Հինգշաբթի իրիկուն «Լը Մոնտ»ի թղթակիցը Լիւսիէն Ժորժ կ'անդրադառնար տեղւոյն ունեցած յուզումին, սպանութեանց ձեւին, որ զրեթէ չի փոխուիր մէկ արարքէն միւսը: Ցարդ, միայն Վալիտ Ճումպլաթն է, որ դատապարտած է այս յարձակումները համայնքի մը դէմ՝ «որ միշտ կենսական շինարար դեր խաղացած է եւ հեռու մնացած է լիբանանեան զինեալ բախումներէն, փորձելով կամուրջ մը ըլլալ կողմերու միջեւ, գործելով հաշտաշունչութեան համար»: Հայ քաղաքական կուսակցութիւնները ալ երեք օրուան գործադուլ հռչակած են, ոչ միայն արեւմտեան - Պէյրութ, այլեւ՝ ամէն կողմ: «Լը Մոնտ»ի թղթակիցը կ'ըսէ թէ արեւմտեան - Պէյրութի քրիստոնեայ բնակչութեան (20·000) քառորդը կը կազմեն եւ ցարդ վնաս չէին կրած պատերազմէն, այն աստիճանի որ, երբ սիւննի մահմետականները սկսեր են քրիստոնեայ զօտի անցնիլ, ըլրենք կոչեր են՝ «նոր Հայերը»: Թերթը կ'ըսէ թէ յայտնի չէ թէ ո՞վ կայ մահափորձերու ետին եւ թղթակիցը նոյնիսկ անկարելի չի գտներ ներքին հաշուեյարդարներ (կը յիշէ դաշնակցական դէմքերու սպանութիւնը):

Աւելի ուշ սակայն, արարքներուն տէր եղաւ կազմակերպութիւն մը. - «Անկախ Շարժում Քաղաքացիական Պատերազմի Պատանդներու Ազատագրութեան Համար», նամակով մը ուղղուած «Ալ Նահար» թերթին, ուր լուրջ եւ խիստ ազդարարութիւն մը կ'ընէ հայ կուսակցութեանց եւ կազմակերպութեանց որոնք պէտք է. - «դադրին զօրավիգ ըլլալէ ֆրիստոնեայ դեկավարներու պատրաստած կարգադրութեան ծրագրին լիբանանեան տագնապին համար եւ դատապարտեն ֆաթայէպները, լիբանանեան ուժերը ինչպէս նաեւ նախագահ Ճեմայէլն ու իր վարչակարգը: Հակառակ պարագային անխնայ պատերազմ կը ծագի ձեզի դէմ, որու ամէնէն պարզ հետեւանքը կ'ըլլայ հայկական ներկայութեան ջնջումը մեր շրջաններուն մէջ»:

«Լիպերասիոն» երկար կ'արձագանգէ այս պատահարներուն, ու կ'անդրադառնայ այն դիպուածին, որ այնպէս տնօրինեց թէ 1915-ի ցեղասպանութենէն վերապրածներու զաւակները հաստատուած ըլլան «Հողամաս»ին վրայ ուրկէ կ'անցնի Պէյրութը երկուքի բաժնող գիծը: 1978-ին, տասնեակ հազարաւորներ քրիստոնեայ մասը տեղաւորուեցան ու գէշ աչքով դիմաւորուեցան քրիստոնեայ կուսակցութիւններուն կողմէ: Ինչո՞ւ, սկիզբէն, երեք կուսակցութիւնները որոշած էին հեռու մնալ եւ տեսակ մը «ղրական չեզոքութիւն» կիրարկել: Քրիստոնեաները փորձեցին զինեալ ուժով իրենց ենթարկել Պուրճ - Համուտը եւ չատեր կրկին արտագաղթի ճամբան բռնեցին: Նոյնն է այսօր, արեւմտեան կողմն Պէյրութի: Պատճառաբանութիւնները համոզիչ են. - դնդակ մը՝ գլուխը: Այլ խօսքով՝ ճամպրուկը կամ դագաղ մը:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄԱՐՍԷՅԻ օդակայանը անուն փոխեց աւելի փայլ տալու համար իր դիրքին: Ֆրանսայի երկրորդ օդակայանը, որ ցարդ ծանօթ էր Մարսէյլ - Մառինեան անունով, այլեւս մկրտուած է Մարսէյլ - Փրովանս: Գոհերու կողքին զժգոհներ ալ կան, սկսելով Մառինեանի քաղաքապետէն...: Այս պատճառով ալ միջին ճամբայ մը գտնուած է օդակայանը պիտի պահէ անունը եւ Փրովանսը պիտի օգտագործուի առեւտրական նպատակներով:

ՄԱՀ՝ ՀՐԱՉ ՉԱՐԴԱՐԵԱՆԻ

Մայիս 26-ին, երկուշաբթի օր, Սէն - Ռաֆայէլի հանգստեան տունը, ուր կը գտնուէր վերջին տարիներուն, իր մահկանացուն կնքած է՝ Հրաչ Զարդարեան, Ֆրանսահայ գրողներու ծանօթ խումբին, «Փարիզի տղոց» վերջին ներկայացուցիչը:

Հրաչ Զարդարեան, երկրորդը՝ Ռուբէն Զարդարեանի չորս զաւակներուն, ծնած էր Խարբերդ, 1898-ին: Դեռ մանուկ՝ հետեւած է հօրը աստանդական կեանքին, - Իզմիր, Մանիսա, Ֆիլիպէ, Պոլիս: Ցաճախած է նախ Պոլսոյ Խաեան Վարժարանը, ապա՝ Կարին, ուր երեք տարի գիշերօթիկ եղած է Սանասարեան: Երբ վարժարանը կը փոխադրուի Սեբաստիա, կը վերադառնայ Պոլիս ու Կեդրոնականի մէջ կ'աշակերտէ Դուրեան Եպիսկոպոսի, Մելքոն Կիւրճեանի (Հրանդ), Ինտրայի, Ռուբէն Զարդարեանի, Խաժակի, Շանթի: Այն տարին իսկ, երբ պիտի լրացնէր Կեդրոնականի ընթացքը, տարագրութեան սեւ օրերուն, կը հարկադրուի Կովկաս անցնիլ, ուր յաջորդաբար կը յաճախէ Ներսիսեան վարժարան, Գէորգեան Ճեմարանը, հուսկ՝ աւարտական իր վկայականը կ'առնէ Երեւանի Թեմական ղեկավարժարանէն:

Ֆրանսա հաստատուելէ ետք, կը հետեւի Սորպոնի գրականութեան դասընթացքներուն, միաժամանակ յաճախելով ատամնաբուժական դպրոցը, ուրկէ կը վկայուէր: Փարիզի մէջ եւ աւելի ուշ՝ Նիսի (հարաւային Ֆրանսա) երկար տարիներ աշխատած է իբրեւ ատամնաբոյժ:

Կանուխէն աշխատակցած է հայ մամուլին, սկսելով՝ «Ցառաջ»էն: Աշխատակցած է նաեւ «Նայիրի»ի, «Բագին»ի, «Աշխարհ»ի: Իր առաջին հատորը՝ «Մեր կեանքը» (1934) իրապաշտ վէպ մըն է, որ իր առենին մեծ աղմուկ հանեց եւ մնաց դասական մը Ֆրանսահայ գրականութեան: 1954-ին լոյս կը տեսնէր իր երկրորդ վէպը՝ «Որբացող Մարդիկ», հուսկ՝ 1955-ին «Ժամանակ և խորհուրդք իւր», խորհրդածութիւններու հատաքածոյ մը:

Քանի տարիէն աւելի է որ փոխադրուած էր հարաւ, Նիս, ուր չրջան մը շարունակեց իր արհեստը, ապա յառաջացած տարիքն ու քայքայուած առողջութիւնը պատճառ եղան որ աշխատանքը բոլորովին դադրեցնէ: Մօտ երկու տարի առաջ ալ, կը փոխադրուէր Սէն - Ռաֆայէլի հանգստեան տունը ուր կեանք մը կը քաշքշէր աւելի քան՝ կ'ապրէր, վասնզի կարելի չէ կ'ապրի ըսել մէկուն համար, երբ ան մտովին արդէն ուրիշ աշխարհ մըն է ու յաճախ իր հարազատներն իսկ չի ճանչնար:

Հրաչ Զարդարեանի հրապարակային նախաւերջին ելոյթը տեղի ունեցաւ 1978, Մարտ 5-ին, երբ Ֆրանսահայ գրողներու ընկերակցութիւնը ճաշ մը կազմակերպած էր Փարիզի Ալեք Մանուկեան մշակութային կեդրոնին մէջ իրեն ի պատիւ, յանձնելու համար «Ատուածատուր Հարենց» գրական մրցանակը, որու այդ տարուան դափնեկիրն էր: Ցաջորդ ամիսն ալ, կըրկին Փարիզ կուգար, այս անգամ իրրեւ բանախօս Ապրիլեան ոդեկոչումի հանդիսութեան:

Աւելի ուշ, անգամ մըն ալ խմբագրատուն կը հանդիպէր: Հին օրերու կարօտով կը խօսէր ու ցաւ կը յայտնէր չհրապուրծուած ծրագիրներու համար: Կը խոստովանէր թէ խղճի խայթ ունէր, որովհետեւ չէր վերջացուցած այն հսկայ հատորը, զոր կը գրէր նահատակ հօրը մասին: Կը խորհէր թէ դեռ ժամանակ ունի ու պիտի կարենայ անպայման իր լրումին հասցնել, ինչ որ նուազագոյն պարտականութիւն կը նկատէր: Ինչպէս յաճախ կը պատահի, երբ իր սերունդին պատկանողներու հետ կը խօսինք, կը պնդէինք որ յուշերը գրէ, մաս-մաս, յօդուածի ձեւով եթէ աւելի դիւրին է, որպէսզի վերջին վկաներուն հետ չանհետանան նաեւ վերջին վկայութիւնները: Մանաւանդ իրեն պէս մէկը որ Պոլսէն Վառնա, Թիֆլիզ ու Երեւան եգակի մտաւորականութեան մը մտերմութիւնը վայելած էր: Զգրեց: Ու գնաց: Վերջին գրութիւն մը ղրկեց մեզի, որ լոյս տեսաւ «Ցառաջ»ի 1981, Յունիս 17-ի թիւին մէջ՝ «Քոնսերթօ ջութակի»: Եւտոյ՝ ոչինչ:

×

Ուրբաթ առաւօտ, Մայիս 30-ին, տարաբախտ Հրաչին մարմինը Սէն – Ռաֆայէլն կը փոխադրուէր Անթիպի վերեմտանատունը, ուր կը հանդչէին արդէն իր մայրը եւ իր եղբայրներէն մէկը՝ Ազատը:

Մեր ցաւակցութիւնները՝ Զարդարեան եղբայրներէն՝ կրտսերին՝ մեր սիրելի Մովսեսին:

ՓՐԿԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ Ս. ՂԱԶԱՐԸ

ՄԻԼԱՆՈՅԻ ԱՌԱՋԻՆ ՁԵՌՆԱՐԿԸ՝
200 ՄԻԼԻՈՆ ԼԻՒ

ՄԻԼԱՆՕ (Հեռաձայն). - Միլանոյի Հայ Տան մէջ հանդիպում մը կազմակերպուած էր Հինգշաբթի իրիկուն, Մայիս 29-ին, տեղւոյն հանգանակիչ մարմնին կողմէ, ձեռնարկելու համար հանգանակութեան:

Հաւաքոյթին բացումը ըրաւ տեղւոյն հոգեւոր հովիւը՝ Սարգիս Քհնյ. Սարգիսեան, ընթերցումը կատարելով Մայր Աթոռի կոչին, ապա, յաջորդաբար խօսք առին հանգանակիչ մարմնի նախագահը՝ Արտաւազդ Սրապեան, Հրանդ Պամպակեան, որ ծանրացաւ գլխաւորաբար Մխիթարեաններու դերին վրայ, ի մասնաւորի Իտալիոյ մէջ եւ իտալահայ կեանքին բերած իրենց անգնահատելի նպաստին, Ցակոբիկ Մանուկեան, որ մանրամասն զեկուցում մը տուաւ ներկայ կացութեան մասին, ցարդ կատարուած հսկայ աշխատանքին կարենալ յանգելու համար այս պայմաններուն՝ կարեւոր զեղչ մը ձեռք ձգելով ընդհ. Տաթեւիկ Սազանդարեան, փրոֆ. Միքայէլ Գիւլխասեան եւայլն: Հարիւրամեակի առթիւ կազմակերպուած յոբելենական երեկոյթին ողջոյնի խօսք արտասանած է Հայաստանի լուսաւորութեան նախարարը՝ Սեմէոն Հախումեան:

×

ՆԻԿԻՏԱ ՍԻՄՈՆԵԱՆ
ԽՈՐՀՐԴԱՑԻՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ
ՖՈՒԹՊՈԼԻ ԽՈՒՄԲԻ
ՕԳՆԱԿԱՆ ՄԱՐԶԻՉ ՆՇԱՆԱԿՈՒԱԾ

Մեքսիքայի մունտիալին մասնակցող Խորհ. Միութեան Ֆութպոլի խումբի դիմաւոր մարզիչ Վալէրի Լոբանովսկիի կողքին օգնական մարզիչներ նշանակուած են Նիկիտա Սիմոնեան, Եուրի Մորոզով եւ Ս. Մոսիագին:

ՎԱՂԸ՝

«ՑԱՒՈՒԶ - ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ»

Վաղը լոյս կը տեսնէ «Ցառաջ միտք եւ արուեստ»ի նոր (106) թիւը հետեւեալ բովանդակութեամբ. -

Տեսակցութիւն
Ժ. Փ. Մահէի հետ — Ա. Թ.

Դարու մը ծնունդը — Ա. Ա. ԹՈՓՈՑԵԱՆ

Օշականեան մատենագրութիւն
Քաղաքը — ՄԱՐԿ. ՆՇԱՆԵԱՆ

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ
ՀԵՔԻԱԹԻ

ԵՐԵՒԱՆ
(ԱՐՄԷՆՓՐԷՍ - ՄԱՑԻՍ 23 - 26)

Ա Ն Ա Հ Ի Տ
ԴԻՑՈՒՀԻՆ ՀԱՅՈՑ

ԿԱՐՕ ՍՈՒՔԻԱՍԵԱՆ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Անահիտ դիցուհիի անունով ազբիւրներ եղեր են բուժիչ յատկութեամբ, որոնցմէ մէկը գտնուեր է Մասիսի ստորոտը, Ակոռի գիւղին մօտ: Դիցուհիին սկզբնական շրջանին վերագրուած է եղեր ռազմունակ յատկութիւն, որ մայրիշխանութենէ եկած գիծ է: Թագաւորները անկէ խնդրեր են իրենց թշնամիներուն յաղթելու կարողութիւն, ինչպէս նաեւ իշխանութիւն երկիրը դեկավարելու համար: Այս առումով հետաքրքրական է 14-րդ դարու հանրագիտակ մատեան Գըրիգոր Տաթեւացիի յիշատակութիւնը, ուր ըսուած է, թէ Տրդատ արքան բազմաթիւ նուէրներ մատուցած է Անահիտ դիցուհիին, որպէսզի կարենայ անկէ թշնամիներուն յաղթելու զօրութիւն եւ իր տիրապետութեանը հաստատութիւն հայցել: Հայկական հին դրամներու վրայ դիցուհին անգամ մը պատկերուած է սաղաւարտը գլխուն, իսկ ուրիշ անգամ մը՝ գինուած նետ ու աղեղով: Այս պարագան կը հաստատէ որ, իրօք Անահիտ դիցուհին հին դարերուն համարուած է նաեւ ռազմի դիցուհի: Որպէս առաքինութեան դիցուհի, ան հանդէս եկած է արդարութեան պաշտպանի դերով: Անահիտ դիցուհին նաեւ ունեցուածքի պահապան նկատուած է: Անոր սրուած է նաեւ արդարադատ մականունը: Մի ժամանակ հանդէս եկած է տան, օջախի պահպանի դերով, որպէս հովանաւորող հոգեհատիկներու եւ բերքի: Ցորենահատիկի փունջեր են նուիրուած դիցուհիին: Անժխտելի է Անահիտեան պաշտամունքի աղերսը Լուսնի եւ ջրապաշտութեան հետ: Հիներու համոզումով եւս՝ ջուրն է կեանքի աղբիւրը, իսկ Լուսինը, որպէս դիւցերամայր, ապահոված է խոնաւութիւնը եւ բուսականութեան աճը: Այս ըմբռնումը արտայայտուած է նաեւ տասներորդ դարուն Սանահինի Աստուածածին եկեղեցին նուիրուած ջահին կապակցութեամբ արուած արքայական հրովարտակին մէջ: Վարդան Արեւելցին, որ տեղեկատուած է տասներորդ դարուն, իր երկերէն մէկուն մէջ կը գրէ.- «Ոմանք արեգակը պաշտեցին եւ կոչեցին Վահագն, իսկ ուրիշները՝ Լուսինը, եւ անուանեցին Արտեմիս»: Հայոց Անահիտ դիցուհին յիշեալ բոլոր վերագրումներէն առաւելագոյնը «զգաստութիւններու մայր» որակումն է, որ առհասարակ է բարձր բարոյականութեան:

Անահիտ դիցուհին մեհեաններու մէջ ներկայացուած է ոսկեայ, արծաթեայ, քարէ եւ փայտէ արձաններով: Այս մասին վկայուած է Ագաթանգեղոսի «Հայոց պատմութեան» մէջ, Գրիգոր Լուսաւորչի խօսքով.- «Եւ փոխանակ Աստուծոյ, կը պաշտենք փայտեղէնն ու քարեղէնը, ոսկեղէնն ու արծաթեղէնը»: Անշուշտ, ան հոս նկատի ունի կուռքերը, անոնց կարգին նաեւ Անահիտ դիցուհիի արձանները՝ հին Հայոց արձանագործութեան վաւերական փաստերը: Պատմիչներու յիշատակութեան համաձայն, Անահիտ դիցուհիի ոսկեայ արձաններէն մէկը կը գտնուի եղեր Երիզաւանի մէջ: Ք. Ա. 34 թուականին հռոմէացի զօրավար Մարկոս Անտոնիոս կողոպտեր է Անահիտ դիցուհիի մեծահռչակ այս մեհեանին հարըստութիւնը: Հռոմէացի զինուորները ջարդուփշուր են ըրեր դիցուհիին ոսկեայ արձանը եւ, որպէս աւար, բաժներ իրարու մէջ: Սակայն Հայերը յետոյ զարձեալ ոսկեայ արձան կանգնած են Երիզաւանի մէջ: Երկրորդ ոսկեայ արձանը Աշիշատի մէջ եղած է: 19-րդ դարու վերջին, Արեւմտեան Հայաստանի Սատուց բնակավայրին մէջ գտնուած է Անահիտ դիցուհիի պղնձեայ արձաններէն մէկուն գլուխն ու ձեռքին մէկ մասը, որոնք տարուած են Լոնտոնի Բրիտանական թանգարանը, իսկ կրկնօրինակը կը պահուի Հայաստանի պատմութեան պետական թանգարանին մէջ: Արձանի գլուխը զարդարուած է կլոր չրջանակով եւ ճոխ կապով, չրջանակի վրայի լատուածքը ենթադրել կուտայ որ գլուխը պսակով զարդարուած էր:

Հեթանոս Հայերը իրենց այս ամէնէն պաշտելի դիցուհիին նուիրած են տարբեր տօներ: Տօներէն առաջինը տեղի կ'ունենար գարնան՝ Ապրիլ 6-ին: Վարդան Արեւելցիի երկերէն մէկ ուրիշին մէջ ըսուած է, որ Ապրիլ 6-ին տօնուած է Անահիտ դիցուհիի տօնը, զոր խափանելու նպատակով Գրիգոր Լուսաւորիչ փոխարինած է Աստուածածնի Ասեհման տօնով: Գրիգոր Լուսաւորիչ վերցնելով մեհեանները, անոնց փոխարէն եկեղեցիներ կառուցանել տուած է: Անահատական մեհեաններու տեղը նոյնպէս հրամայած է եկեղեցիներ կառուցանել, այս անգամ Աստուածամօր նուիրուած: Ան չէր կըրնար մէկ անգամէն վերցնել Անահիտեան տօները, ուստի անոնց խելամտօրէն արուած է քրիստոնէական բնոյթ: Անահիտ դիցուհիի յաջորդ տօնը Յուլիսին է եւ Հայոց «Յայտմաուրք»ի միջոցով մեզի հասած է Վարդավառ անունով: Վարդավառ բառը, ըստ լեզուաբան Գրիգոր Զարփհանեանի, ամենակրիտ լեզուով կը նշանակէ ջրասրսկում: Անահատական Վարդավառը փոխարինած է «Քրիստոսի պայծառակերպութեան» տօնը, որու ընթացքին ջուր կը սրսկեն իրարու վրայ, հաւանաբար հին հեթանոսական սովորութեամբ: Ազգագրական տուեալները կը հաստատեն, որ Վարդավառի տօնը նուիրուած էր բերքատուութեան, պտղաբերութեան, արդասաւորութեան Անահիտ դիցուհիին: Պատմական Հայաստանի դրեթէ բոլոր գաւառներուն մէջ սովորութիւն կար. Վարդավառին եկեղեցի կը բերէին հացահատիկի կանաչ հասկեր, խնդրելով, որ դաշտերը մօրեխէ ու կարկուտէ անվնաս մնան: Ուխտաւորները փունջ կապած անթառամ կամ դիմորը, չուշան կը բերէին դալար ճիւղերու հետ: Այս կը յիշեցնէ Ագաթանգեղոսի վկայած պահպանիչ եւ թարմ ճիւղերու նուիրաբերումը Անահիտ դիցուհիի մեհեանին: Վարդավառի հնագոյն տօնի հիմքը ջուրի հետ կապուած արարողութիւնն է, որ ցոյց կուտայ այդ տօնին նախապէս ջուրի պաշտամունքին նուիրուած ըլլալը: Դիցուհիին միւս եւ ամենաչքեղ տօնը տեղի ունեցած է մեր հին տոմարի Նաւասարդ ամսուան 5-ին, որ «Յայտմաուրք»ի համաձայն կը համընկնի «Աստուածամօր վերափոխման» տօնին, որ եւ նաեւ փոխարինուած է: Այս օրը՝ Օգոստոս 15-ի մօտ կիրակին, խաղողօրհնէքի ծիսակատարութիւն կ'ըլլայ, իսկ որոշ վայրերու մէջ ալ գնդապան հասած պտուղներու բերքահաւաքի տօն: Անահիտ դիցուհիին վերագրուած բժշկական յատկութիւնները նոյնպէս փոխանցուած են Աստուածամօր: Ծննդաբերող հեթանոս հայուհիները Անահիտ դիցուհիէն հեշտ ծնունդ խնդրած են, խոստանալով անոր զոհ մատուցել: Անահիտ դիցուհիին բնորոշ այս գիծը եւս փոխանցուած է Մարիամին:

Ըստ Ագաթանգեղոսի, Անահիտ դիցուհիին տրուած են ոսկեմայր, ոսկեծին, ոսկեհատ ածականները: Ասոնք, մեր ժողովուրդի մէջ յատուկ անուններու վերածուած՝ կը պահպանուին մինչեւ հիմա: Երեւոյթը նոյնպէս կը հաստատէ Հայոց մէջ Անահիտ դիցուհիի պաշտամունքի լայն ժողովրդականութեան մասին:

Անահիտ դիցուհիի պաշտամունքի հետքերը կան մեր ազգային «Սասունցի Դաւիթ» դիւցազներգութեան մէջ: Դիցուհին արտայայտուած է Դեղձուն Ծամի, Ծանդուխտ Ծանուամի կերպարներով: Անահիտի պաշտամունքը անջնջելի ազդեցութիւն ունեցած է մեր գրականութեան ու արուեստին վրայ:

«ԼԻՊԵՐԱՍԻՈՆ»

PAPIER D'ARMENIE

«Հայաստանի Թուղթը» 100 տարեկան

Փարիզեան արուարձաններէն մէկուն մէջ կը գտնուի աշխատանոցը, ուր տարեկան վեց թուն խէժ կը հանեն Ասիայէն, վերածուելու համար «Հայաստանի Թուղթ»ի:

1885-ին Օսմանեան կայսրութեան ենթակայ Արեւմտահայաստանի մէջ կը չրջի արկածախնդիր ու հնարամիտ արուեստագիտ մը. Օկիւսթ Փոնսօ: Ան հայ ընտանիքներու մօտ իր կեցութեան ընթացքին կը նշմարէ որ տարօրինակ հոտ մը կը ծառայի այդ տուներուն մէջ: Հոտ մը որ կ'արտածուի գանդաղօրէն մխացող խէժի տեսակէ մը:

Ծրանոտ վերադարձին կը հաստատէ իր աշխատանոցը եւ կ'ուսումնասիրէ այդ խէժը: Առաջին տպիտով արդէն ուշադրութիւնը կը գրաւէ անոր «իտէալ եւ դործնական բուրումնաւէտողի մը յատկութիւնը»: Օկիւսթ չուտով կը յայտնի խէժը հեղուկի վերածել ու անոր մէջ թաթխել թուղթի թերթեր: Օկիւսթ կըրնայ այլեւս ամբողջ աշխարհն օդը մաքրել. «Հայաստանի Թուղթ»ի աշխատանոցը սկսած է գործել: Փոնսոյի գործածած խէժը, Հայերը - այդ մեծ ճանապարհորդները - կը բերէին Հնդկաստանէն: Այելի ետք Փոնսօ եւս զայն կը ներածէ ոչ թէ Անատոլուէն, այլ Ճաւայէն ու Սումատրայէն:

Մինչ այդ, այս հրաչք - թերթիկներու ծրարները ծախու կը հանուին դեղարաններու մէջ: Մանուցումն ալ կ'ընկերանայ վաճառքին: Փոքր թղթիկ մը, որ առաւելագոյնը կ'ընէ: Կարելի է կարդալ «Հայաստանի Թուղթը կը վանէ քոլէրան եւ կը սպաննէ հիւանդութիւնը»: Ու մինչեւ վերջերս կարելի էր կարդալ ծրարիկներու բացատրական թղթիկներու վրան. «Հայաստանի Թուղթը ազդեցիկ հակահնեփիչ է. կը մաքրէ եւ կը բուրմնաւէտ բնակարաններու, ննջասենեակներու կամ ճամբորդութեան ընթացքին պանդոկի սենեակներու օդը, ուր անծանօթ մարդիկ մնացած են, ով գիտէ որ աստիճանի առողջ»...: Ամէն պարագայի մէջ «Հայաստանի Թուղթը» կը հաւաքէ 1888-ի Փարիզի առողջապահական ցուցադրութեան բոլոր մրցանակները: Սակայն բուն յաղթանակը կ'ապահովէ 1900-ի «Համաշխարհային ցուցահանդէս»ին: Հոն երկու զանազանակիներու տակ երկու մսի կտոր կը ներկայացուի. մէկուն մէջ դրուած է նաեւ «Հայաստանի Թուղթ»ի կտոր մը: Ութ օր ետք այս վերջին մսի կտորը դրեթէ վարդագոյն մնացած է միշտ, վկայելով Թուղթին հակահնեփիչ յատկութեան:

Առաջին Աշխարհամարտին ու անկէ ետք «Հայաստանի Թուղթը» գործածութեան ընդարձակ դետին կը գտնէ: Պատրաստութեան եղանակը գաղանիք է, ճիշդ ինչպէս Քոքա - քոլայինը:

Անցեալ տարի 800·000 հատ վաճառուած է 48 թերթնոց հոտաւէտ այս թուղթին արցակներէն: Բազդատած վերջին տասնամեակներուն, ոչինչ է այս թիւը: Թուղթին դէպի Գանատա, Զուիցերիա ու Փէրու արտածումն է որ ներկայիս կանգուն կը պահէ այս ձեռնարկութիւնը: Անոր ախերը կը զարմանան որ տակաւին կը յիշուի «Հայաստանի Թուղթ»ին գոյութիւնը: Ան կը ծախուի յատկապէս կրկիսի համաճարակի շրջաններուն:

Արդիականութիւնը մուտք գործած չէ այս աշխատանոցէն ներս. աւանդութիւնը կը չարունակուի: Չորս գործաւորներ կ'աշխատին հոն:

Ամբողջ վեց ամիս խառնուրդը կը չաղուի պղինձէ տաշտերու մէջ, յետոյ անոր մէջ կը թաթխուին թուղթերը, կը չորցուին փուռերու մէջ, որոնք տակաւին ածուխով կը բանին: Յետոյ կարգը կուգայ Թուղթերը կտրելու գործողութեան, որ կը կատարուի ձեռական գործիքով մը:

Աշխատանոցին եռուն սրահին մէջ սպասկեզարաններու մէջ չարուած են մըրցանակները ու մեդալները, չահուած՝ Փարիզի, Ամստերտամի կամ Գահիրէի մէջ: Ամէնէն նորը կը պատկանի քսանական թուականներու վերջաւորութեան ... այդ ձեռնարկն ալ սկսած է մխալ ինքնիրեն...:

Թ. Ա. Թ.

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՕՐ ՄԸ ՊԻՏԻ...

—×—

Բանաստեղծ Հայկազն Գալուստեան քառասուն տարի առաջ կը գրէր ու կը հրատարակէր բանաստեղծութիւն մը, նուիրուած «Վաղուան աշխարհի հեռանկարին»: Իր սերնդակից բազմաթիւ բանաստեղծներուն նման ան ալ կը հաւատար որ օր մը աշխարհի բոլոր անբաւութիւնները պիտի սրբագրուին եւ արդարութիւնը պիտի ծնի արեւի մը չափ փայլուն եւ տաքուկ:

Դուն - ո՞վ հրաշալի հեռանկար.
դուն - ո՛վ երջանկութիւն.
պիտի տեսնես - քէ ինչպէս - պզտիկ
ճիգով մը մարդիկ
պիտի պտուղը բաղեն աշխատանքի
դարաւոր.
մեծ - ըո փառքդ երգելով -
ամէն օր ինչ մըն ալ կը մտնենք
քեզի:

Նոյն տարիներուն, բանաստեղծ Ս. Ջանգու նոյն սպասումը կ'արտայայտէր քանի մը տողերով.

Պիտի անցնին դառնութիւններն ու
ցաւերը մեծ ու պզտիկ,
Պիտի նոր կեանք առնէ կրկին
բնութիւնը կենսապարգեւ,
Պիտի բացուին առաւօտներ մէկը
միւսէն ալ գեղեցիկ:

Քառասուն տարիէ ի վեր, վաթսուն տարիէ ի վեր, ութսուն տարիէ ի վեր մեր ո՞ր բանաստեղծը կամ գրագէտը իր գրիչը չէ թաթխած վաղուան բարի օրերու ակնկալութեան վարդագոյն մելանիի մէջ: Վաղուան հանդէպ այս հաւատքը գոյատեւման ամէնէն հզօր ազդակը եղած է միշտ, ամէն մարդի մէջ: Մարդիկ նայած են չուրջ բոլորին ապականութեան, եւ ապականութեան դէմ իրենց պայքարին մէջ ուժ առած են վաղուան հանդէպ իրենց հաւատքէն: Ցաճախ պարտուած են այդ ապականութեան դէմ տարուած պայքարին մէջ, եւ այն ատեն իրենք զիրենք մխիթարած են դարձեալ վաղուան հանդէպ իրենց հաւատքով: Ես պիտի չտեսնեմ, մտածած են անոնք, բայց իմ ձիգերս պարապի գացած պիտի չըլլան, որովհետեւ օր մը անպայման պիտի վերջանայ այս ապականութիւնը:

Բայց յետոյ ի՞նչ:

×

Ո՞ւր ապականութիւնը իր տեղը ուրիշ ապականութիւն մը չէ թողած որ, եւ չի թողար: Մարդկային ամբողջական պատմութեան վրայ վերէն նետուած ակնարկ մը սին ակնկալութիւններու ինչ ողբերգական պատկերներ չի բանար մեր աչքերուն առջեւ:

Սպասուած օրը պիտի գայ անպայման, մենք տեսնենք կամ չտեսնենք: Այդ օրուան հետ միասին մեր սպասածն ալ պիտի գայ թերեւս: Բայց երբեք պիտի չվերջանայ ապականութիւնը, որուն դէմ դրօշ պարզած էինք: Մեծ ու պզտիկ դառնութիւնները պիտի անցնին պարզապէս իրենց տեղը ուրիշ դառնութիւններու ձգելու համար: Եւ բնութիւնը միշտ նոր յաւ մը պիտի ստեղծէ մեր պայքարներուն դէմ, ինչպէս որ մեր մարմինը միշտ նոր հիւանդութիւն մը պիտի հնարէ նորանոր դեղերու դէմաց: Աղասպել մըն է հաւատալ որ օր մը պիտի անհետանայ գժբախտութիւնը եւ երջանկութեան արեւը պիտի ծագի մարդկութեան ամբողջութեան համայնապատկերին վրայ:

Ամերիկացի սեւամորթ դերի մը սեւամորթներու յատուկ տխուր պլուզի մը մէջ իր թախիծը սա պէս կ'արտայայտէր, ո՛վ գիտէ քանի տասնամեակ առաջ.

Արեւը օր մը պիտի փայլի տանս
եսեւի դրան առջեւ
Օր մը, տանս եսեւի դրան առջեւ
Եւ հովը ուղղութիւն պիտի փոխէ
Պիտի փչէ - տանի մեր բոլոր
տխրութիւնները

... Այդ օրէն ասդին հովը ով գիտէ քանի անգամ ուղղութիւն փոխեց փչել. տանելով այս կամ այն տխրութիւնը: Բայց պարտէզին եսեւի դրան առջեւ մնաց քան մը, որուն անունը տխրութիւն է:

Բ. Հ.

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ՕՐԵՐ

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ՊԵՐԼԻՆԻ ՄԷՋ

Տասնչորս տարուան ընդհատումէ մը վերջ Արեւմտեան Պէրլինի մէջ Ապրիլ 19, - Մայիս 13 թուականներուն «Հայաստանի Օրեր» տեղի ունեցան՝ ամէնամեայ Ազգային Մխիթեան Օրեր»ու ներքեւ: կազմակերպիչներն էին Արեւմտեան Պէրլինի Գեղարուեստական Բարեկամուհիներ Ընկերութիւնը, Պէրլինի Բողոքական Ակադեմիան, Պէրլինի Հայ դաստիարակչ. մարմինը եւ այլ կազմակերպութիւններ:

Տասնհինգ մշակութային ճեռնարկներ, նոյն թիւով ապագրեալ ղրքեր, արդի հայ գեղանկարչութեան նմոյշներ՝ (Սարեան, Յակոբ Յակոբեան, Մինաս Աւետիսեան, Գրիգոր Խանճեան, Յարութիւն կալենց, Գէորգ Գրիգորեան (Ճիօթթօ) եւ ուրիշներ), բազմաթիւ մանկական նկարներ եւ կլերարական արուեստի աւելի քան չորս նմոյշներ ցուցադրուեցան «Հաուս ակր քիրխէ»ի սրահներուն մէջ: Պէրլին ներկայ էին նաեւ «Տպագարան» մշակութային երաժշտութեան խումբը եւ «Եղեգն» պարախումբը, որոնք ընդամէնը եօթը ելոյթներ ունեցան: Առանց առաջինը աւելի քան երկու տարի հանդիսատեսներու ներկայութեամբ Մայիս 7-ին Գեղարուեստի Ակադեմիային մեծ սրահին մէջ տեղի ունեցաւ:

Չին պակսեր նաեւ հայկական չարժանիկարները: Բերուած էին ղրեթէ լաւագոյնները. Պարաճանովի «Նռան Գոյնը», եւ իր վերջին աշխատանքը՝ «Սուրամի Բերդի Առասպելը», Սերգէյ Իսրայէլեանի «Սպիտակ Երազը», Մալեանի «Ռահվիրաները», եւ Ա. Մկրտչեանի «Մեր Մանկութեան Թանկագին»:

Հայկական ճաշերու սիրահարները գոնէ մասամբ կրցան իրենց կարօտը առնել, որուան ըլլալով որ երեւանցի խոհարար փ. Կրիկեան տեղւոյն ճաշարաններէն մէկուն մէջ Մայիս 7 - 13 թուականներուն հայկական խոհանոցէն նմոյշներ ներկայացուց: Հայաստանի Օրերու առթիւ լոյս տեսան նաեւ քանի մը գրքոյկներ, որոնց կարեւորագոյնն էր փխրունկովերք Պէրլինի» մէկ աշխատանքը, Փրոֆ. Հայկի, Մեսրոպ Ծ. Վրդ. Գրիգորեանի, վերապատուելի Մանֆրետ Ռիխթերի եւ Տոքթ. Թ. Հոֆմանի յօդուածներով:

Ց. Կ.

ՉՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ ՁԵՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻՐ

ԶՕՐԵԱՆ ՀԻՄՆԱՐԿ

ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԶՕՐԵԱՆ ՀԻՄՆԱՐԿ ՀԱՍՏԱՏՈՒԱԾ ՔԱՆԱՏԱՅԻ ՄԷՋ

ԹՈՐՈՆԹՕ. - Մոնրէալի համալսարանի փիլիսոփայութեան դասախօս փրոֆ. Կարպիս Քորթեան յայտարարեց թէ Քանատայի մէջ հիմնուած է հետազօտական եւ վաւերագրական կեդրոն մը՝ Քանատայի Զօրեան Հիմնարկը: Հիմնարկին նպատակն է «ուսումնասիրել հայ ժողովուրդի նոր շրջանի պատմութիւնն ու մշակոյթը ու պիտական հետազօտութիւններ կատարել անոր ներկայ կացութեան ու պայմաններու մասին»:

Զօրեան հիմնարկը Քանատայի մէջ իր հիմնադրութեան նախնական աշխատանքները սկսած է 1984-ին՝ Օնթարիոյ նահանգին մէջ, ուր որպէս ընկերութիւն պետական ճանաչում առացաւ նոյն տարին: Իսկ 1985-ին հիմնարկը Դաշնակցային կառավարութենէն ճանչցուեցաւ որպէս տուրքէ զերծ կրթական հաստատութիւն:

Ըստ Տոքթ. Քորթեանի, հիմնադիր ընկերութեան յաջորդ քայլը հանդիսացաւ ակադեմական մանագէններէ բազկացած տնօրէններու Խորհուրդի մը կազմութիւնը, որու պատասխանատուութիւնն է հիմնարկի ծրագիրները մշակելն ու անոնց գործադրութեան հսկելը:

Այդ խորհուրդին ներկայիս մաս կը կազմեն հետեւեալները. -

Տոքթ. Վարուժ Այվազեան
տնտեսագիտութեան դասախօս
Թորոնթոյի Համալսարան

Տոքթ. Րէյմոնդ Պրըթըն
ընկերաբանութեան դասախօս
Թորոնթոյի Համալսարան

Տոքթ. Կարպիս Քորթեան
փիլիսոփայութեան դասախօս
Մոնրէալի Համալսարան

Տոքթ. Վրէժ Սէֆէրեան
տնտեսագիտութեան դասախօս
Թորոնթոյի Համալսարան

Պ. Արտաշէս Քարակոփեան
փիլիսոփայութեան դասախօս
Քոլէժ տը Րոզըմոն, Մոնրէալ

Պ. Ժիրայր Լիպարլիտեան
պատմաբան - վարիչ
Զօրեան Հիմնարկի՝ Քէյմպրիճ - ԱՄՆ

Այդէն իսկ Յունուար 1986-ին Տնօրէնների Խորհուրդը ունեցաւ իր առաջին հանդիպումը: Քորթեան յայտնեց թէ այս անդրանիկ ժողովի ընթացքին տնօրէնները խորհուրդը ունկնդրեց զեկոյցները ցարդ տարուած աշխատանքներու մասին: Խորհուրդը պատրաստեց կիսամեայ ծրագիր մը ու անոր իրագործումը յանձնեց գործադիր մարմնի մը՝ կարպիս Քորթեանի գլխաւորութեամբ: Այս մարմինը չուտով պիտի հրատարակէ հիմնարկի կողմէ անմիջականօրէն կատարուելիք աշխատանքներու մանրամասնութիւնները:

Տնօրէններու Խորհուրդը իր երկրորդ ժողովը պիտի գումարէ յառաջիկայ Մայիսին: Հոն պիտի պատրաստուի երկամեայ ծրագիր:

Հիմնարկի պիւտճէն պիտի ապահովուի գլխաւորաբար տարեկան նուիրատուութիւններէ ու յատկապէս ծրագիրներու համար տրամադրուած գումարներէ: Տնօրէններու Խորհուրդը պիւտճէն ապահովելու պատասխանատուութիւնը յանձնեց ընկերութեան հիմնադիրներէն երեք հոգիոյ յանձնախումբի մը՝ գլխաւորութեամբ երկրաչափ եւ առեւտրական՝ Պ. Գուրգէն Սարգիսեանի: Հիմնադիր ընկերութեան նախագահն է պաղտութիւն մէջ ազգային բեղուն գործունէութիւն ունեցող երկրաչափ՝ Պ. Զաւէն Սարգիսեան: Այս յանձնախումբը արդէն իսկ սկսած է իր աշխատանքները:

Կարպիս Քորթեան հաստատեց թէ «Զօրեան հիմնարկը մեծ դեր ունի կատարելիք այս կարեւոր գործին մէջ. իր ուսումնասիրութիւնները, գիտաժողովներն ու հրատարակութիւնները օգտակար պիտի ըլլան բոլոր անոնց, որոնք կը մտահոգուին ներկայի մեր ընկերային, քաղաքական ու մշակութային զարգացմամբ: Միեւնոյն ատեն հիմնարկը կապ մը պիտի ըլլայ Հայութեան ու Քանատական մտաւորականութեան միջեւ»:

Հիմնարկը մօտէն պիտի գործակցի Քէյմպրիճ - ԱՄՆ-ի մէջ 1982-ին հաստատուած ու արդէն լայն գործունէութիւն ունեցող համանուն կեդրոնին հետ:

Զօրեան հիմնարկը ունի իր գրասենեակը հետեւեալ հասցէով. -

The Zoryan Institute of Canada
2450 Victoria Park Lane, Suite 200
Willowdale, ONT M2J 4A2

Գաղութը հիմնարկի աշխատանքներուն մասին տեղեակ պիտի պահուի պարբերական հաղորդումներով ու արդէն ծրագրուող հանդիպումներով: Անոնք որոնք կը փափաքին յաւելեալ տեղեկութիւններ ունենալ, կամ նուիրատուութիւններ ընել՝ կրնան գրել վերեւի հասցէին, կամ՝ հեռաձայնել. - (416) 494 - 3586 թիւին:

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԳԷՅՄՊՐԻՃԷՆ (Մեսէջուսեց) 22 հոգիէ բաղկացած պատուիրակութիւն մը գացած է Հայաստան, հայրենի իշխանութիւններուն հետ բանակցելու համար՝ Գէյմպրիճը Երեւանի հետ զուգորդ քաղաք դարձնելու ծրագրի շուրջ: Պատուիրակութիւնը խորհրդակցութեան հրաւիրուած է Երեւանի քաղաքապետ Եդուարդ Աւագեանի կողմէ:

×

ԼՈՆՏՈՆԻ ՔԷնզինկթըն թագամասի Կեդրոնական Գրադարանի սրահին մէջ, Մայիս 10-ին, տեղի ունեցած է երաժշտական երեկոյթ մը, նուիրուած Կոմիտասի մահուան յիսնամեակին, կազմակերպութեամբ Հ. Բ. Ը. Մ.ի Մշակութային Յանձնախումբին: Բացումը կատարած է Կարպիս Եսայեան, անդրադառնալով Կոմիտասի հանճարի գանազան երեսներուն: Դասախօսած է «Արարատ» երգչախումբին գեկավարը՝ Տիգրան Որբերեան, «Կոմիտասի առաքելութիւնը» նիւթին շուրջ: Գեղարուեստական բաժնին հանդէս եկած է «Արարատ» երգչախումբը, մենակատներ, արտասանողներ եւ նուագողներ մեկնաբանելով Կոմիտասէն գործեր: Փակման խօսքը արտասանած է թեմին Առաջնորդը:

×

ՍԵԼԱՆԻԿի «Ալէյա» սրահին մէջ, Մայիս 18-ին, տօնուած է Հ. Ը. Դ. Երիտասարդական «Օր»ը: Հանդիսութեան նախագահած է Սահակ Մարութեան: Ցունարկն բանախօսած է Նորա Քիւրտօղլեան: Ողջոյնի խօսքեր արտասանած են հեղինէ քաղաքական կուսակցութիւններու երիտասարդական միութիւններու ներկայացուցիչներ:

×

ՊԷՅՕՂԼՈՒԻ Ս. Երրորդութիւն եկեղեցւոյ մէջ, Մայիս 18-ին, Հոգեգալստեան տօնին առթիւ պատարագած եւ քարոզած է Շնորհք Պատրիարք: Ցաւարտ արարողութեանց, Մատենադարանի սրահին մէջ տրուած է ճաշ մը, որուն ներկայ եղած են հարիւրաւոր հրաւիրեալներ: Սեղանը վարած է Նազարէթ Պալ: Ծօսք առնելով թաղական խորհուրդի առենապետ տոքթ. Սրամ Ֆնտըք անդրադարձած է երկամեայ գործունէութեան, տեղեկութիւններ տալով կալուածոց Յանձնախումբի, Համալսարանական թոշակներու, Հանգըստեան կոչուածներու, Խաւեանի կացութեան եւ այլ նիւթերու մասին: Գեղարուեստական բաժնին հանդէս եկած է Սիլվա Կոմիկեան արտասանութիւններով: Եղած են առատաձեռն նուէրներ: Փակման խօսքը արտասանած է Պատրիարքը:

ԱՌԱՍՏԱՂԸ

ՌՈՊԷՐ ՀԱՍՏԷՁԵԱՆ

Ես ի՞նչ վնաս ունեցայ մինչեւ հիմա դէպքացիներուս: Ուրիշի ձանձրոյթ պատճառել չեմ սիրած երբեք: Կը տառապիմ, բայց կը համբերեմ: Շատախօս չեմ, նախանձոտ չեմ, ուրիշին խօսածին ականջ, կերածին աչք չունիմ: Բարի եմ, միշտ քովինները լաւութիւն ցանկացած եմ: Ուրիշին գործին խառնուիլ չեմ սիրեր...

- Ախպար, դուն ալ խելքդ իմ կերածովս ուրած ես...:

Մարկոսին խօսքն է, որ նոր արտասանուած ըլլալու նման թարմ արձագանգ կը բերէ յանկարծ: Այո, լսելու պէս կ'ըլլամ Մարկոսին ձայնը, Մարկոսին՝ որ կարծես ինծի պատասխան կուտայ եւ ինծի կը հերքէ իմ մեծամտութեանս մէջ, ըսել ուզելով որ «դուն կերածիս համածիս կը խառնուիս եւ ատկէ վերջ ալ կը կարծես որ լաւ ղրացի մըն ես»: Բայց ոչ: Անիրաւ է: Ես միշտ բարիք ցանկացած եմ:

- Մարկոսն ալ շատ կը սիրէ դղումը... ըսած էի Սաթենիկին:

Եւ Մարկոս չափազանց երջանկութեամբ պատասխանած էր ինծի.

- Ախպար, դուն ալ խելքդ իմ կերածովս ուրած ես...:

Մարկոս ասկէ աւելի պզտիկ չնորհակալութիւն մը չէր կրնար յայտնել ինծի, որովհետեւ պիտէր թէ իր հետ բաժնել ուզած էի դղումի լաւ լիցք մը, Սաթենիկս հետ համեղ դղումի լիցքը: Եւ Մարկոս կը սիրէր զիս: Սիրելն ալ փաստեց վերջին վայրկեանին այնքան տաք համբոյր մը տալով ինծի: Այո, ես չար մէկը չեմ, ուրեմն ինչո՞ւ անբաղձալի նկատուիմ: Վատահ եմ, Տիկին Ալիսն ալ չուտով պիտի նշմարէ այս կէտը, ան ալ պիտի չգանգատի իր զաւկին ինծի նըման ղրացի մը ունեցած ըլլալուն համար:

Տիկին Ալիս կը վերադառնայ ու կը ղբրաւէ իր աթոռը, առանց բառ մը արտասանելու:

Ես, որ այնքան կը սիրեմ լռութիւնն ու սակաւախօսութիւնը, կը չգայնանամ այս կնոջ անօրինակ պաղութեան դիմաց: Գլուխս անդին կը դարձնեմ ու կը չանամ քնանալ:

Քնանալէ առաջ տաքուկ մտածում մը ջիղերս կը հանգարտեցնէ, երջանկութիւն կը պարգեւէ: Այն մտածումը, թէ Սաթենիկ պիտի գայ առաւօտուն: Պիտի գայ անպայման...:

Օ՛, փառք, փառք Աստուծոյ: Ես հիանալի, հաւատարիմ, տաքուկ աղջիկ մը ունիմ: Ես անուշիկ, առողջ, կայտառ թոռնիկ մը ունիմ: Ես երջանիկ մարդ մըն եմ...:

Ժպիտը սառեցաւ Սաթենիկին դէմքին վրայ, երբ ան տակաւին դրան սեմին վրայ էր: Ցատակ կերպով նշմարեցի տափակ: Ժպիտը սառեցաւ, երբ ամէն առենուան պէս զուարթ ակնարկ մը նետեց ինծի եւ վերջն ալ Մարկոսին ... որ չկար: Մարկոսին տեղ տղիկ մը կար, ու քովն ալ կին մը: Սաթենիկին սառած ժպիտը զարմանքի փոխուեցաւ, բան մը չըսաւ եւ մօտեցաւ ինծի:

- Հայրիկ, ի՞նչպէս ես:

- Եկա՞ր, աղջիկս: Բարի եկար:

Սաթենիկ մօտեցաւ ինծի ու հիմա համբոյր մը կը դնէ ճակտիս: Ցետոյ սենեակին վրայ կը դիտեղէ երկու ծրարներ, զոր հետը բերած է: Երբ կ'ընէ այս չարժումները, քովնտի ակնարկներով կը նայի ղրացի անկողնին, ամէն անգամ ալ հարցական չեչտ մը դնելով իր աչքերուն մէջ: Ցետոյ կը նստի քովս:

- Ռուբիկն ու Յակոբ պաչիկներ ղրկեցին:

- Շնորհակալ եմ:

- Գիտե՞ս երէկ ով փնտռեց, հայրիկ: Արսէն հօքարը:

- Ի՞նչ կ'ըսես:

- Այո, փնտռեց եւ քեզ հարցուց: Օր մը պիտի դայ եղեր դարձեալ:

- Թող հրամէ: Լա՞ւ է եղեր:

- Շատ լաւ: Պիտի ճամբորդէ եղեր: Երթալէ առաջ, անպայման պիտի դայ քեզ տեսնելու:

- Թող հրամէ, թող հրամէ:

- Դրամատունէն ալ նամակ մը ունիս: Հաստ նամակ մը:

- Կարեւոր չէ: Երեք ամսուան հաշիւը ըլլալու է: Յակոբին տայէր:

- Դուն անգամ մը տես, յետոյ կուտամ:

- Լաւ, վերջը կը տեսնեմ:

Փոքրիկ լռութիւն մը կը տիրէ:

- Գիտե՞ս, կ'ըսեմ, Մարկոսը շատ բարեւ ըրաւ քեզի:

Իրականութեան մէջ չըրաւ, բայց պիտեմ որ մտքին մէջ Սաթենիկն ալ կար, երբ Մարկոս հրաժեշտ առաւ ինձմէ այնքան տաքուկ դիրկընդխառնումով: Ուստի սուտ չէ որ կը խօսիմ:

- Ա՜հ, Պարոն Մարկոսը դնա՞ց...:

- Գնաց, այո: Երէկ, քեզմէ վերջ, յանկարծ լուր տուին իրեն որ այլեւս կրնար երթալ: Արդէն լաւ էր, մնալը աւելորդ էր: Գնաց: Հոս ըլլայիր ու տեսնէիր թէ ինչպէս գնաց:

- Գնաց, հա՞: Ես ալ իրեն դղումի լիցք բերած էի: Ո՛վ գիտէ որքան ուրախ էր երթալու առեն:

- Իրեն լսի որ թոփիկէդ անպայման պիտի ղրկեմ: Եւ ան գիտե՞ս ինչ պատաս ...

(Շար. 41)

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Հրաչեան ընտանիքը (Փարիզ) հազար ֆրանք կը նուիրէ Մխիթարեաններու Օ-ժանդակ Ծոնային՝ կարապետ Փոլատեանի մահուան առթիւ (ստանալ «Ցառաջ»էն)։

ՑԱԻԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Կապոյտ Խաչի Լիոնի մասնաճիւղի վարչութիւնը եւ բոլոր ընկերուհիները, կը փութան իրենց խոր ցաւակցութիւնները յայտնել Տէր եւ Տիկին Ա. Մանթարեանի զաւակներուն եւ պարագաներուն, իրենց սիրեցեալ եղբօր, մօրեղբօր եւ ազգականին՝ Զօհրապ Գըրըգեաշարեանի մահուան եւ յուղարկաւորութեան առթիւ։

Այս առթիւ Տէր եւ Տիկին Ա. Մանթարեանէ ստացած է 100 Ֆ.։

LE COMITÉ DE PARIS DE L'U.G.A.B.
présente
les œuvres du peintre amateur

ARA LUTUFYAN

Exposition du 5 au 12 Juin
de 18 à 21 heures
au Centre Culturel Alex Manoogian
118, rue de Courcelles — Paris 17e
Vernissage le Jeudi 5 Juin
de 19 à 20h30

-Հ. Բ. Ը. Մ.-
ՀԱՑԿ. ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ
ԸՆԴԷ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ - ՓԱՐԻԶ

ԱՆԴԱՄԱՀԱՄԱԿՐԱԿԱՆ ԶԱՇ

Ուրբաթ, Յունիս 13, ժամը 20·30-ին
118, rue de Courcelles, 75017 PARIS

Համեղ կերակուրներ, - հաճելի մթնոլորտ, - նուագ, - պար, - ընկերային խաղեր։

Մասնակցութիւն՝ 100 Ֆ.։
Տեղերը ապահովելու համար կը խնդրուի Յունիս 5-էն առաջ հեռաձայնել Հ.Բ.Ը.Մ.ի Միութեան գրասենեակը 45 - 20 - 03 - 18 թիւին։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ
ՍՐԲՈՑ ԹԱՐԳՄԱՆՉԱՑ
ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻՈՑ ՄԷՋ
Կրօնական ընկերակցութեան Տիկնանց յանձնախումբի կազմակերպութեամբ՝

Մեծ Փերմես

Շաբաթ, Յունիս 7, եւ կիրակի, Յունիս 8, ժամը 10-էն մինչեւ 19։ Մայր Եկեղեցւոյ Սահակ - Մեսրոպ Մշակութային կեդրոնին մէջ։
339, ave. du Prado — 13008 Marseille
Tél. : 91 - 77 - 84 - 70

Հայկական կերպարուեստ, ձեռագործներ, յուշանուէրներ, գոհարներ, ձայնապնակներ, հայկական կիրքեր, պիւֆէ, անուշեղէններ եւ գեղարուեստական բաժին։

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Սկսած են 1986 - 1987 տարեշրջանի արձանագրութիւնները, երկսեռ դասարանները, ... մանկապարտէզի, նախակրթարանի եւ երկրորդականի բաժիններով։

Դիշերօթիկ եւ կիսերկօթիկ։ Ինքնաշարժի սպասարկութիւն։

Ամէն գիտակից հայ ծնող՝ պատասխանատու է իր զաւակին հայեցի կրթութեան եւ բարեկրթութեան։

Միայն հայ դպրոցով կարելի է ապահովել մեր լեզուն, մշակոյթը եւ մեր պաղուեցային կեանքը եւ ապագան։

Մխիթարեան Վարժարանը, իր երկար տարիներու փորձառութեամբ, լաւագոյն երաշխիքն է յաջողութեան։

Դիմել։ - Վարժարանի Տնօրէնութեան
Հեռաձայն։ - 45 - 34 - 68 - 28
26, rue Troyon — 92310 Sèvres

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Լիոնի մասնաճիւղի վարչութիւնը Յունիս 7, Շաբաթ օր, ժամը 15-ին անդամական ընդհանուր ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերուհիները, պաղութիս Ս. Յակոբ Եկեղեցւոյ յարակից Ազգային Տան սրահին մէջ։

Կը խնդրուի ներկայ գտնուիլ եւ ճշդապահ ըլլալ։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆ

Կապոյտ Խաչի Լիոնի մասնաճիւղի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է Տէր եւ Տիկին Բ. Ժօֆրէյէ 500 Ֆ., Տիկին Ս. Հայրապետեանէ 150 Ֆ., Տիկին Շ. Գրիգորօֆէ 100 Ֆ.։

GALA
M.C.A. 86
Les ATELIERS de la M.C.A.
et
l'Ensemble Folklorique Arménien
AKHTAMAR
Dimanche 8 Juin
à 16 heures
Palais des Sports
rue de Toulon — Alfortville
Participation aux frais

M.C.A. — 9, rue de Madrid
Tél. : 43 - 76 - 55 - 89

ՑԱԻԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ. - Վասպուրականի Հայրենակցական Միութեան կեդրոնական վարչութիւնը Տէսլնի եւ Վիէնի իր մասնաճիւղերով ցաւակցութիւն կը յայտնէ Այրի Տիկին Աբշալոյս Փոլատեանի, Պ. Յովհաննէս Հրաչեանի եւ զաւակներուն, Տէր եւ Տիկին Ֆէրտի Հրաչեանի եւ զաւակներուն, Պ. Վարդան Պանտիկեանի եւ զաւակներուն, Տէր եւ Տիկին Դաւիթ Պանտիկեանի եւ զաւակներուն եւ բոլոր ընտանեկան պարագաներուն, իրենց սիրելի ամուսնոյն, փեսային, ազգականին եւ միութեանս անձնուէր բարեկամին, վրդպետ - դաստիարակ, ազգային գործիչ՝ Կարապետ Փոլատեանի մահուան առթիւ։

NŒUD D'OR
A. BAJAKJIAN
24, rue Saint-Lazare
75009 PARIS
Tél. 42.81.33.21 — 2e cour à gauche

RESTAURATION
ET ENTRETIEN
DE TAPIS ANCIENS

ՁԵՐ ՀԻՆ ԳՈՐԳԵՐՈՒՆ
ՆՈՐՈԳՄԱՆ
ԹԷ ՊԱՀՊԱՆՄԱՆ ՀԱՄԱՐ
ՎՍՏԱՀԵԼԻ ՀԱՍՑԷ ՄԸ

ՏԱՐԵՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԻՍ

Տարեվերջի հանդէս Իսիի եկեղեցւոյ Միւթրեայ Վարժարանի։

Ելոյթ կ'ունենան աւելի քան 100 աշակերտներ, երգ ու պար, արտասանութիւններ։ Կիրակի օր, Յունիս 8ին, ժամը 15ին քաղաքապետարանի սրահին մէջ, 25 Ավիւ նիւ Վիքթոր Հիւկոյ, Իսի։

Կը հրաւիրուին չրջանի հայութիւնը քաջալերելու աշակերտներն ու պատասխանատուները»։

Tombola exceptionnelle

Le tirage de la Tombola organisée au profit du Couvent Arménien des Pères MEKHITARISTES de Saint-Lazare qui devait avoir lieu le 24 Mai est reporté à une date ultérieure, laquelle sera fixée dans le courant du mois de JUIN.

Les peintres arméniens de la région parisienne :

ALECIAN
ASSADOUR
ARDAVAZT BERBERIAN
CARZOU
DIKRAN (KHOUBESSERIAN)
JANSEM
JERANIAN
KAZANDJIAN
MARTIK
ARAXI MELOYAN
FRANÇOISE MULHER (AHARONIAN)
NORIKIAN
PAPAZ
PARKEV
RAFFI
SAMUELIAN
SHART
SIR L. (ARADIAN)

Don de la Galerie BASMADJIAN :
BOGHOSSIAN
H. HAGOPIAN
M. MANSOURIAN

ont participé généreusement à cette action, en faisant don de leurs œuvres originales dont l'estimation totale représente une valeur supérieure à FR 250. 000.

Les billets de cette Tombola sont en vente (500 F. le billet).

Galerie MATIGNON ..... 18, ave. Matignon - 75008 Paris - Tél. : 42.66.60.32
ORIENT-CONTEMPORAIN. 24, rue des Petits-Champs - 75002 Paris - Tél:42.96.54.29
Galerie BASMADJIAN .... 90, boulevard Raspail - 75006 Paris - Tél. : 42.22.00.97
CREDIT SUISSE ..... 92, Champs-Elysées, 75008 Paris - Tél. : 45.62.29.56
Collège SAMUEL-MOORAT ..... 26, rue Troyon - Sèvres - Tél. : 45.34.68.28
CCO ..... 10, quai de Bercy - 92200 Charenton - Tél. : 43.68.26.32
HARATCH ..... 83, rue d'Hauteville - 75010 Paris - Tél. : 47.70.86.60

EN EXCLUSIVITÉ
OPTIMA TOURS, spécialiste
des voyages en ARMÉNIE
depuis 17 ans
Vous propose

9 VOLS DIRECTS
PARIS ➤ EREVAN
EREVAN ➤ PARIS

Caractéristiques techniques :
Vols assurés par BOEING 727 de la Cie AIR CHARTER filiale d'AIR FRANCE
Départs par aéroport CHARLES de GAULLE N° 2
Durée du vol : 5 heures 15
Douane à Erevan
Durée des séjours : 15 nuitées, 16 jours
Les prix par personne PARIS / PARIS **comprennent le coût du visa** et l'assurance :

Du 25 Juin au 10 Juillet	7.280 F	Du 20 Août au 4 Septembre	7.380 F
Du 9 au 24 Juillet	7.380 F	Du 3 au 19 Septembre	7.580 F
Du 23 Juillet au 7 Août	7.380 F	Du 18 Septembre au 3 Octobre	7.250 F
Du 6 au 21 Août	7.380 F	Du 2 au 17 Octobre	6.750 F
		Du 16 au 29 Octobre	6.350 F

De EREVAN, extensions possibles soit :
○ Vers les Républiques de GEORGIE et d'AZERBAIDJAN
○ Vers l'UKRAINE, la MOLDAVIE et ODESSA

(Brochure détaillée sur demande)

A PARIS
SONIA COUMRYANTZ
OPTIMA TOURS
12, rue Vignon
75009 — PARIS
Tél. : (1) 47 42 10 35

A MARSEILLE
M. ALEXANIAN
11, rue du Bassin
13012 MARSEILLE
Tél. : 91 93 04 90
ou 42 83 31 55

A LYON
JEAN KRIKORIAN
LATITUDE 3
3, place Roger Salengro
69190 SAINT FONS
Tél. : 78 67 10 79

A SAINT CHAMOND
JEAN KRIKORIAN
LATITUDE 3
55, rue de la République
42400 SAINT CHAMOND
Tél. : 77 22 18 22

Ի ՆՊԱՍՏ ԴՊՐՈՑԱԿԼԲ ՏԻԿՆԱՆՑ ԵՐԿՄԵՌ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ
Առնուվիլի
Մարզական եւ Մշակութային Միութիւնը
կը կազմակերպէ՝

ՀԱՄԵՐԳ ՄԸ

կատարողութեամբ՝

ՍԻՓԱՆ - ԿՈՄԻՏԱՍ
ԵՐԳԱԽՈՒՄԲԻ

Ղեկավարութեամբ՝
ԿԱՐՊԻՍ ԱՓՐԻԿԵԱՆԻ

Կոնէսթ Եկեղեցւոյ մէջ, Թենեքալ Լըբլեր փողոց, Շաբաթ, Յունիս 7, ժամը 21-ին։

Մանրամասնութիւններու համար դիմել Դպրոցասէրի տնօրէնութեան։
Հեռաձայնելով։ - 43 - 81 - 01 - 72 թիւին։

EXCURSION
à
Pithiviers

La Section «CROIX BLEUE de CHAVILLE»
organise
une SORTIE EN CARS A «PITHIVIERS»
LE DIMANCHE 8 JUIN

Visite, Eglise St. Grégoire et les alentours
Frais de voyage et restaurant : 125 Frs.
(par personne)

Pour tous renseignements
et réservations téléphoner :
Mme BARONIAN: 47 - 50 - 23 - 72
Mme DERKALOUSTIAN: 47 - 50 - 64 - 37
Mme CHEDOYAN: 47 - 50 - 85 - 29

—— Places limitées ——
— Dernier délai de réservation 30 Mai —
Départ de la Mairie de Chaville à 9h.

Imprimé sur les Presses du Journal «Haratch»
83, rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire : No 55935